

DAD AU
CIÓN GE

BX1757
.L547
1845
v.8
c.1

José Angel Benavides.

1080042482

6#2-6142

THEOLOGIA

MORALIS.

UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

®

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA

THEOLOGIA

MORALIS

BEATI A.-M. DE LIGORIO.

EDITIO NOVA EMENDATA,
CUI NOTÆ ACCEDUNT AMPLISSIMÆ

CECILIÆ ET STUDIO

DOMINI RECEVEUR,

PROFESSORIS IN BORDONA.

TOMUS OCTAVUS

PRAXIS CONFESSARIORUM, EXAMEN ORDINANDORUM S. ALPH. DE LIGORIO,

EPITOMEN DOCTRINÆ MORALIS

ET CANONICÆ EX OPERIBUS BENEDICTI XIV.

PARIS, 53522.

PARENT-DESBARRES, ÉDITEUR DE L'ENCYCLOPÉDIE CATHOLIQUE,
RUE CASSETTE, 23.

1845.

37801

BX1757
.L547
1845
v.8
c.1

José Angel Benavides.

1080042482

6#2-6142

THEOLOGIA

MORALIS.

UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA

THEOLOGIA

MORALIS

BEATI A.-M. DE LIGORIO.

EDITIO NOVA EMENDATA,
CUI NOTÆ ACCEDUNT AMPLISSIMÆ

ORNA ET STUDIO

DOMINI RECEVEUR,

PROFESSORIS IN BORDONA.

TOMUS OCTAVUS

PRAXIS CONFESSARIORUM, EXAMEN ORDINANDORUM S. ALPH. DE LIGORIO,
EPITOMEN DOCTRINÆ MORALIS
ET CANONICÆ EX OPERIBUS BENEDICTI XIV.

PARIS, 53522.

PARENT-DESBARRES, ÉDITEUR DE L'ENCYCLOPÉDIE CATHOLIQUE.
RUE CASSETTE, 23.

1845.

37801

BX1757
.L547
1845
v.8
c.1

José Angel Benavides.

1080042482

6#2-6142

THEOLOGIA

MORALIS.

UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

®

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA

THEOLOGIA

MORALIS

BEATI A.-M. DE LIGORIO.

EDITIO NOVA EMENDATA,
CUI NOTÆ ACCEDUNT AMPLISSIMÆ

ORNA ET STUDIO

DOMINI RECEVEUR,

PROFESSORIS IN BORDONA.

TOMUS OCTAVUS

PRAXIS CONFESSARIORUM, EXAMEN ORDINANDORUM S. ALPH. DE LIGORIO,
EPITOMEN DOCTRINÆ MORALIS
ET CANONICÆ EX OPERIBUS BENEDICTI XIV.

PARIS, 53522.

PARENT-DESBARRES, ÉDITEUR DE L'ENCYCLOPÉDIE CATHOLIQUE,
RUE CASSETTE, 23.

1845.

37801

BX1757
.L547
1845
v.8
c.1

José Angel Benavides.

1080042482

6#2-6142

THEOLOGIA

MORALIS.

UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA

THEOLOGIA

MORALIS

BEATI A.-M. DE LIGORIO.

EDITIO NOVA EMENDATA,
CUI NOTÆ ACCEDUNT AMPLISSIMÆ

ORNA ET STUDIO

DOMINI RECEVEUR,

PROFESSORIS IN BORDONA.

TOMUS OCTAVUS

PRAXIS CONFESSARIORUM, EXAMEN ORDINANDORUM S. ALPH. DE LIGORIO,
EPITOMEN DOCTRINÆ MORALIS
ET CANONICÆ EX OPERIBUS BENEDICTI XIV.

PARIS, 53522.

PARENT-DESBARRES, ÉDITEUR DE L'ENCYCLOPÉDIE CATHOLIQUE,
RUE CASSETTE, 23.

1845.

37801

THEOLOGIA

MORALIS.

PRAXIS CONFESSARII

AD BENE EXCIPIENDAS CONFESIONES.

INTRODUCTIO.

1. MAGNA utique erit merces, qua in æternitate compensantur boni Confessarii, et de sua prædestinatione ita securi sunt ii qui se ad Animarum salutem occupant, ut Jacobus Apostolus (*Epist. c. 5 §. 20.*) perspicue hoc testetur his verbis: « Qui » converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus (nempe ejus qui converti fecerit, et ut loquitur » textus græcus, Animam suam) à morte, et operiet multitudinem peccatorum. » Sed læget atque lamentatur Ecclesia, videns tot filios suos propter malorum Confessariorum sive imperitiam, sive incuriam, sive impietatem ad gehennam destinari; etenim ex illorum bono aut malo regimine potissimum Populi pernicietas, aut salus pendet. Habeantur idonei Confessarii (dixit S. Pius V.), ecce omnium Christianorum omnimoda reformatio. Non enim est dubitandum, quin, si omnes Confessarii ea pollerent scientia, et morum bonitate, quas tantum Ministerium exigit, nec, Mundus ita peccatorum cæno deturpatus esset, nec infernus tot baptizatorum Animabus repletur. Et cum *bonitatem* dico, non hinc intelligo illam solam habitualement, quæ simplicem Gratia statum, sed positivam bonitatem, quæ Ministrum Pœnitentiæ decet, cui tanquam nutrici duplex alimentum opus est, unum ad sui, alterum ad prolis sustentationem; Quoniam cum Confessarius aliorum Conscientias dirigere debeat, maxime ei cavendum erit, ne nimia indulgentia, aut immoderato rigore erret. Debet enim tot peccatorum ulcera tractare, quin se deturpet: cum Mulieribus et Adolescentibus sæpe versari, eorum Confessiones de iis rebus, de quibus magnopere erubescunt, excipiendo, quin sibi aliquid damni venisse sentiat: Cum personis præclaris, abscisso omnium humanarum rerum respectu, magna fortitudine armari. Et, ut omnia unico verbo complectar, debet esse in charitate dives, in mansuetudine mellifluus, in prudentia gravis. Qua de re, ut hæc

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA

Capilla Alliqua
Biblioteca Universitaria

DIRECCIÓN GENERAL

omnes partes, ut par est, adimpleantur, non vulgari opus est bonitate, quam certe nunquam assequetur ille, cui oratio non est per familiaris, nec meditatio est quotidiana; etenim alia via lucem, et gratias huic tanto maneri (etiam ipsis Angelicis humeris, ut dici solet, formidando) necessarias obtinere nemo potest. Sed deveniamus ad nostri laboris institutum, nempe ad praxim Confessiones excipiendi, de qua dumtaxat hic fiet sermo. In hac Praxi multas delibabo doctrinas ad ipsammet spectantes; sed ne repetam ea quæ in Opere morali fusiùs descripsi, hic tantùm (per interjectas litteras indicantes) annotabo loca Operis ad quæ lectorem remittam, ut copiosius doctrinas rationibus et auctoritatibus confirmatas perlegat.

CAPITULUM PRIMUM.

DE OFFICIIS CONFESSARII.

2. QUATUOR sunt Officia, quæ bonus Confessarius exercere debet. Patris nempe, Medici, Doctoris, et Judicis. In hoc Capitulo de quolibet istorum sigillatim sermo erit.

§ I. Circa Officium Patris.

3. CONFESSARIUS, ut boni patris partes adimpleat, debet caritate esse plenus. Et primo caritatem adhibere debet in benigne excipiendi omnes sive pauperes, sive rudes, sive peccatores sint. Nonnulli tempus solummodo insumant in audiendis Confessionibus aliquorum devotorum, aut personarum spectabilium, quia, ut has à se repellant, non est eis tantus animus; si tamen ad se aliquis miserabilis peccator accedat, agrè auditor, et conviciis oneratus arceatur; unde ut, ut ille miser, qui postquam sibi maximam vim intulerit, quo ad sua peccata confitenda veniret, se tam asperè acceptum sentiens, odium in Pœnitentiæ Sacramentum concipiat, et desperans se posse invenire qui sibi opituletur, et se absolvat à peccatis, in perditæ vitæ lubricum laxis habentis præceptis ruat, et in salutis desperationem incidat. Secus boni Confessarii agunt; cum ad se hujusmodi peccatores confluant, benigne hos excipiunt, et (quasi victor capta præda) exultant, pendentes sibi sortem contigisse, Animam de manibus dæmonis eripere. Sciunt hoc Sacramentum propriè non pro justis fuisse constitutum, sed pro peccatoribus; etiam enim veniales culpæ, ut remittantur, non indigent Sacramentali Absolutione, cum multis aliis modis deleri possint. Sciunt quoque Christum protestatum fuisse his verbis: *Non veni vocare justos, sed peccatores. Marc. 2. 17.* Propterea Confessarius caritatis viscera induens, quò magis Animas peccatorum multitudine et atrocitate conpunitas reperiat, eo magis, ut Deo ipsas lucrificiat, majore caritate eas amplectatur, eisque animum præbeat

his aut similibus verbis. « Eia, frater! bono animo esto, noli timere; peccata tua impavide confitere. Aperi omnia confidenter, nullius te pudeat. Nihil refert, si in omnes tuæ conscientiæ sinus non introspexeris: sufficit si ad interrogata respondeas. Age Deo gratias qui te hucusque ad pœnitentiã expectavit. Nunc tibi mutanda est vita. Lætare, quia Deus certè omnia peccata, quantumvis ingentia, tibi remittit, si bonam habes voluntatem; ideoque te expectavit, ut tibi parceret. Igitur hilar animo dic omnia, nihil involueris tegas. »

4. Charitatem deinde longè majorem ostendere debet in Confessionem excipiendo. Caveat ne se impatientem, aut tædio affectum exhibeat; nec ostendat admiratione percelli de peccatis quæ narrantur; modò Pœnitens non sit ita animo durus, aut petulans, ut plura et atrociora peccata sine ullo rubore, et sine ulla displicentiã animique sensu exponeret, quia tunc opus est pro viribus efficere, ut à Pœnitente quanta sit illorum deformitas, et magnitudo percipiatur; ideoque tunc acrior requiritur correctio, ut ipse à lethali lethargo expergefiat. Verùm quidem est, quòd (ut dicant Doctores) in actu Confessionis abstinere debeant Confessarii à correctione faciendâ, ne fortè exterriti Pœnitentes peccata reticeant; nihilominus hoc intelligitur regulariter loquendo, cæterum multoties expedit ad ulteriora non procedere, et statim Pœnitentem corripere, præcipuè cum confitetur peccatum valde enorme, aut si ipse fuerit in aliquo vitio habitatus, ut peccati gravitatem comprehendat. Advertat tamen, ne eum exasperet, nec perterreat. Quapropter postquam eum, quantum opus fuerit, corripuerit, statim ei animum faciat ad reliqua peccata confitenda, dicens: « Eia, frater! vis te ab hoc vitio respicere? Non ita est? Et quoniam hoc facere es paratus, esto animo hilari. Itaque enarra reliqua peccata, nihil reticens. Cave, quæso, ne sis aliquod sacrilegium commissurus; hoc enim esset maximum omnium peccatorum, quæ hucusque commisisti. Igitur dic omnia animo forti, vince te ipsum: confitere omnia sincere: Deus enim paratus est tibi parere. »

5. Deinde in fine Confessionis oportet, ut Confessarius vehementiori ardore ac studio incumbat, ut Pœnitenti percipere faciat gravitatem, et multitudinem ejus peccatorum, ac miserum damnationis statum in quo reperitur; sed hoc semper maxima cum charitate fiat. Veruntamen est congruentius tunc verbis gravioribus uti, ut sic melius ad bonam mentis frugem redire possit; nihilominus efficere debet, ut Pœnitens intelligat hoc, quod ei dicitur, non ab animo irato, sed ex singulari amore et commiseratione erga suam Animam procedere. Quod poterit hoc modo exprimi: « Fili mi, considerasne vitam damnati, quam duxisti? Percipisne malum, quod operatus es? Quid tibi mali fecit unquam Deus tuus, quem tu ita perditè contempsisti? Si Jesu Christo nullus fuisset tibi inimicior, potuisses cum illo te gerere peiorum? Sed quæso, animadverte quis sit hic Jesus. Hic est ille qui cum esset Deus, nullus egens, factus est homo propter te: voluit

» mori in Cruce, ut te de inferno redimeret. Ah fili! si interim mortuus esses, si in hac nocte, quò iturus fuisses? ubi nunc esses? esses in æterno igne Inferni. Quid de te factum erit, si vitam hæc- nus ductam pergas in posterum vivere? Poteris sic salvari? Ex- pergiscere, et vide, quòd nisi mores in melius mutes, jam sis damnatus. Quid boni ex tot peccatis tibi collegisti? Nonne consideras, quòd duplicem infernum tibi paras, unum hinc angoris et miseræ, alterum illic pœnarum? Age Fili, averte à malo, desine peccare, et te totum in Dei brachia, quæ ad te suscipiendum sunt extensa, committe: sufficit quantum ei peccasti. Ego totis viribus, et toto corde te adjuvare volo, veni ad me semper ac tibi lubet, quoniam invenies Patrem, qui te benignè suscipiet. En firmiter nunc statue te sanctum velle effici. Per te stat; Deus enim semper paratus est, et ad hoc tibi hoc tempus impertitus est, ut avertas à malo, et facias bonum. O! quam bonum est amicum habere Deum! etc. » (S. Franciscus Salesius, ut Deo alliceret peccatores, potissimum curabat, ut ipsi cognoscerent pacem qua fruuntur illi qui Deo adhærent, et vitam infelicem quam ducit qui à Deo alienus est.) Postea adjuvabit eum ad doloris actum efformandum, et si dispositus est, eum absolvat; et remedia salutaria, quibus possit se à peccatis servare, suggeret, atque ei pœnitentiam imponat (sed de his §. sequenti agetur) Si autem fuerit absolutionis incapax, aut expediens videbitur differendam esse absolutionem, assignet ei diem in quo regredi debeat, dicendo ei sic: « Eia Frater! tali die te expecto, » ne prætermittas ad me redire; animo forti magnoque sis, ut tibi dixi; commenda te quotidie Beatæ Virgini, et veni ad me. Si fortè tunc invenies me aliorum Confessiones excipientem, accede, te enim ante alios audiam: Si alibi ero, fac ut me accedant, omnia deseram, ut tu confitearis. » Et sic dulcibus verbis à se dimittat. Hæc est via qua peccatores salvi fieri possunt, nempe cum eis agere quanta maximè fieri potest charitate alioquin, si ipsi in Confessarium incident, qui cum eis inclementer agat, à Confessione horrebunt, confiteri negligent, et effrænate in perditionem ibunt.

§ II. Circa Medici Officium.

6. CONFESSARIO, ut sui Pœnitentis infirmitatibus remediis opportunis accurat, cognoscenda est origo, et causa omnium spiritualium ejus morborum. Nonnulli Confessarii, præter species et numerum peccatorum, nihil aliud inquirunt. Si pœnitentem dispositum vident, statim eum absolvent: sin minus, quin unum verbum impendant, illico dimittunt, oculo retorto dicentes: « Discede à me, quia te absolvere non possum. » Aliter procedunt boni Confessarii, hi enim prius investigare incipiunt morbi originem et gravitatem, interrogando de peccandi consuetudine, de occasionibus, de tempore, de loco, de personis quibuscum, quo rerum concursu. Sic enim melius poterunt Pœnitentes corripere, eos ad Absolutionem disponere, et remedia salutaria adjungere,

7. His interrogationibus adhibitis, et cognitis morbi origine ac gravitate, Confessarius procedat ad debitas animadversiones faciendas. Et quamvis ipse tanquam Pater debeat caritate Pœnitentes auscultare, tamen ut Medicus tenetur (quantum opus est) eos monere et corrigere, eos præsertim qui multis mortalibus gravati, ad Pœnitentiæ Sacramentum raro accedunt. Et hoc minus etiam adimplere debet, si Pœnitens aliqua illustri qualitate fulgeat, nimirum si fuerit Magistratus, Princeps, Sacerdos, Parochus, aut Prælati, si de aliquo sui muneris sine minimo animi sensu se accusaret. Ait Summus Pontifex Benedictus XIV (Bulla, Apostolica §. 12.) Confessarii admonitiones Concionibus ipsis esse efficaciores; et jure merito, quia Concionatorem latent circumstantiæ particulares, quæ Confessario apertè innotescunt, ideoque multò melius poterit debitas adhibere animadversiones, et remedia quæ morbis expediunt applicare. Nec Confessarius tunc debet attendere alios Pœnitentes qui ipsum circumstant; nam, ut aiebat S. Franc. Xav. (Tursell. in Vita l. 6. c. 17), melius est paucorum Confessiones rite factas audire, quam multorum inordinatas, et sine fructu. Hic animadvertere oportet, quàm perperam agant illi Confessarii, qui si Pœnitentem indispositum nanciscuntur, ne cum illo aliquid insument temporis, statim à se eum abire jubent. Sciant propterea istiusmodi Confessarii, validis niti rationibus sententiam illorum Doctorum (Tom. 6. l. 6. n. 608. v. Hic advertite), qui volunt pro viribus teneri Confessarium Pœnitentem, licet accedat indispositus, ad Absolutionem disponere; consideranda ei proponendo v. g. injuriam maximam, qua Deum suis sceleribus afficit, periculum imminens ejus damnationis, etc. Et parùm refert quòd alii expectent, aut inconfessi discedant; Confessarius enim de hoc tantum qui sibi nunc confitetur, non verò de aliis in die Judicii rationem reddere debet.

8. Et ita etiam Confessarius tenetur admonere Pœnitentem de aliqua illius ignorantia culpabili, sive hæc sit juris naturalis, sive positivi. Quòd si Pœnitens teneretur ignorantia inculpabili; tunc si ea esset circa media scitu necessaria ad salutem, debet Confessarius ab hac ignorantia eum remove; si erit circa alia, de quibus potest dari ignorantia invincibilis, licet sit juris divini, et prudenter Confessarius existimet admonitionem non esse profuturam pœnitenti, tunc abstinendum erit ab admonitione, et pœnitens relinquendus in sua bona fide. Et in hoc conveniunt Doctores rigidioris sententiæ; ratio est, quia magis cavendum est à periculo peccati formalis quàm materialis, quia Deus tantum formale punit; siquidem hoc solummodo in sui offensam habet; hoc fusè probatum est in Opere Morali (Num. 610.) cum communi DD. paucis exceptis. Qua de re hic etiam cum communi (Num. 611.) infertur, quòd si quis Matrimonium contraxisset invalidum propter aliquod occultum impedimentum, et in bona fide maneret; et contra periculum subesset infamiæ, scandali, aut incontinentiæ, si manifestaretur Matrimonii nul-

litas, tunc Confessarius debet eum in sua bona fide relinquere, donec dispensationem à sacra Pœnitentiaria illi obtinuerit (excipe tamen, si dispensatio statim, et facile obtineri possit.) Et in hoc casu, nempe cum in bona fide vivitur, si fortè pœnitens se accusaret negasse debitum conjugale sine justa causa, dicunt Doctores (*Ibid.*) Confessarium debere pariter ad hoc illum obligare, dicendo in generali, quòd conjuges tenentur sub gravi invicem debitum reddere. Quomodo aut se gerere debeat Confessarius cum Sponsis, qui jamjam contracturi sunt Matrimonium nullum, et timor prudens esset peccati formalis, aut scandalali, si manifestaretur ejus nullitas? Observentur resolutiones in Opere scriptæ (*lib. 6. n. 613.*), ubi fusè probatum est communem esse, et tutam sententiam posse Episcopum dispensare in impedimento dirimenti, stante illa urgente necessitate. Et si aditus ad Episcopum etiam esset difficilis, et nullo modo posset evitari gravissimum periculum infamiæ aut scandalali, retulimus (*d. n. 613. in fine.*) sententiam Auctoris (*Instruct. pro novis Confess. p. 2. num. 32. ex Ronc. Surd. et Pignat. t. 3. consult. 33. n. 5.*) qui ait non improbabile esse, imò tutum in praxi posse Parochum, vel alium Confessarium declarare, quòd lex impedimenti tunc non obliget, atque cesset, utpote potius nociva, quàm utilis. Sed observa quæ loco citato fusius dicuntur. Ita pariter omittenda esset correctio de restitutione facienda, si certè prævideatur futurum, ut pœnitens, qui nunc esset in bona fide, non pareat monitioni.

9. Nihilominus excipiendi sunt sequentes casus. I. Si ex ipsa ignorantia redundandum esset damnum contra bonum commune (*N. 615.*), quia tunc Confessarius, cum ipse constitutus sit minister in bonum Republicæ, tenetur præferre bonum publicum bono privato pœnitentis, licet prævideat correctionem huic non esse profuturam. Qua de re omnino admonendi sunt Principes, Prætores, Confessarii, Parochi, et Prælati, qui proprio officio desunt; quia horum ignorantia, etiam invincibilis, semper damno erit Communitati, dum facili negotio alii putare possunt sibi licere quod vident à Superioribus factitari. Et ut docet SS. Pontifex Bened. XIV. (*Bulla, Apostolica. §. 20.*), eodem modo se gerere debet Confessarius cum iis, qui frequentant Sacramenta, ne licitum judicetur ab aliis, quod impune ab his exerceri animadvertitur. Excipitur II. Si pœnitens interrogasset, quia tunc Confessarius teneretur pandere veritatem (*L. 6. n. 616.*); in eo enim casu ignorantia non esset omnino invincibilis, prout requiritur ad hoc, ut omitti possit admonitio. Excipitur III. Si brevi esset pœnitens admonitioni assensurus, licet in principio non acquiescat (*Ibid. v. Excipiendum III.*). Quid autem faciendum sit in dubio, an correctio sit profutura, an nocitura? vide in Opere (*Ibid. v. Utrum autem.*)

10. Post debitas correctiones, sive monitiones, præstat, ut laboretur ad disponendum pœnitentem ad absolutionem per actus veri doloris, et propositi; quocirca monitos esse volo Confessa-

rios, perpaucos esse illos pœnitentes, præsertim rudes, qui præposito actu doloris ad confitendum accedunt. Nonnulli Confessarii putant satis suo muneri fecisse, si duntaxat hujusmodi pœnitens sequenti modo interrogent: «Eia postulasne à Deo veniam de omnibus his (quod reverà non est verus actus doloris): An te pœnitet ex corde omnium peccatorum?» Et nullo alio verbo interposito, absolutionem eis elargiuntur. Totum ab hoc aliud est bonorum Confessariorum institutum, hi enim in primis elaborant, ut pœnitentes (sermo est de iis qui lethaliibus tenentur) verum dolorem et detestationem peccatorum concipiant. Et priùs per attritionis actum eos præparant, v. g. «Fili mi, ubi nunc esse deberes in æternum? In Inferno! Ah in illo igne semper cruciandus esses! Nec tibi ulla spes ampliùs restaret, ut te illinc eripere posses! Ibi esses moraturus ab omnibus derelictus, à Deo rejectus per totam æternitatem! Igitur te pœnitet te Deum offendisse, propter infernum quem meruisti?» Advertendum hïc est non fieri actum attritionis si quis diceret, se pœnitere peccati commissi, quia meruit infernum, sed opus habet, ut dicat se pœnitere offendisse Deum, propter quod meruit infernum. Postea curet, ut eliciatur actus Contritionis hoc modo: «Fili mi, quid egisti? peccasti in Deum summum et infinitum bonum: nullam illius rationem habuisti. Avertisti faciem tuam ab eo: projecisti eum post tergum tuum: contempsisti amicitiam, et gratiam ejus. Eia ergo, quia offendisti Deum bonitatem infinitam, nunc ex toto corde te pœnitet? Detestare et odio habe super omnia mala omnes injurias, quibus immeritò Deum tam bonum affectisti. Nonne jam promptus es millies mori, quàm hæc in posterum committere?» Notandum hïc 1. quòd si pœnitens, obtenta absolutione, esti immediatè post confiteatur aliud peccatum, ut denuo absolvatur, ei novus actus doloris eliciendus est, cum tunc novum fiat judicium (*L. 6. n. 448.*) Notandum 2. esse probabile apud plures Doctores (*Num. 445.*), ad hoc, ut Confessio sit Sacramentalis, debere novo dolore informari: quare cum aliquis confitetur, quin priùs actus doloris præcesserit, non sufficit, (cum agatur de valore Sacramenti) si terminata Confessione eliciatur dolor, sed requiri ampliùs, ut post dolorem elicatum replicetur Confessio, saltem dicendo: «me accuso de omnibus iis quæ modò confessus sum.»

11. Demum incumbendum est Confessario, ut applicet ea remedia, quæ opportuniore judicabit pro salute pœnitentis, imponendo ei eas satisfactiones quæ magis convenient ejus morbo, et eas quas prudenter judicabit illum fore executurum. Advertatur hoc, quòd licet satisfactiones debeant respondere culpæ juxta Tridentinum (*Sess. 14. c. 8.*) quod declarat participes alienorum peccatorum, eos Confessarios, «qui levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungunt:» nihilominus justis de causis potest Confessarius minuere pœnitentias, si nempe pœnitens compunctione vehementi affectus sit, aut si Jubilei, aut Indulgentiæ

plenariæ curreret tempus, et præsertim si infirmitate aliqua, sive corporis, sive animæ, laboret. Et denique (ut paucis me expediam) semper et quando prudens timor exoritur, quod ipse correspondentem culpæ satisfactionem non sit adimpleturus. Ita communiter docent Doctores cum S. Th. (*lib. 6. n. 509.*) Non negamus in Tridentino (*Sess. 14. c. 8.*) haberi, injungendas esse satisfactiones pro modo culpæ; sed scimus etiam ibidem subungi eas debere esse *pro pœnitentium facultate salutaris, et convenientes. Salutaris*, nimirum saluti pœnitentium utiles: et *convenientes*, correspondentes nempe, non solum culpæ, sed etiam viribus pœnitentis. Unde fit non esse salutaris, nec convenientes eas, quibus vires pœnitentis, spectata spiritûs debilitate, non sunt pares; tunc enim illi essent venenum potius, quam remedium. Et in hoc Sacramento potius intenditur vitæ moderatio, quam omnimoda satisfactio; idemque Rituale Rom. (*De Sac. Pœnit.*) ait à Confessario habendam esse pœnitentis rationem. S. Thomas (*Supplem. q. 18. art. 4.*) dicit: « Sicut ergo medicus... non dat medicinam ita efficacem, ut propter debilitatem naturæ majus periculum oriatur; ita Sacerdos divino instinctu motus non semper totam pœnam, quæ uni peccato debetur, jungit, ne infirmus... desperet, et à pœnitentia totaliter recedat. » Et alibi (*Quodlib. 3. art. 28.*): « Sicut exiguus ignis extinguitur, si multa ligna superimponantur; ita accidere potest, ut parvus pœnitentis contritionis affectus pondere pœnitentiæ deficiat. Et subjungit: Melius est ut Sacerdos pœnitenti indicet quanta pœnitentia esset injungenda, et injungat nihilominus quod pœnitens tolerabiliter ferat. Et alibi (*Opusc. 64. §. 4.*): Tutius est imponere minorem debito, quam majorem, quia melius excusamur apud Deum propter multam misericordiam, quam per nimiam severitatem, quia talis defectus in Purgatorio supplebitur. » Et idem docent Gerson, Caj. et præcipue S. Anton., qui (*Vide l. 6. n. 509. et 510.*) ait eam pœnitentiam injungendam esse, quam judicatur pœnitens postea verisimiliter excuturus esse, et quam libens acceptaturus. Et si pœnitens protestetur sibi tantas vires non esse, ut debitam persolvat pœnitentiam, sic S. Archiepiscopus concludit: « Tunc quantumcumque deliquerit non debet dimitti sine absolutione, ne desperet. » Cum sufficiat tunc (idem ait) imponere generalem pœnitentiam, nempe totum quod boni egerit, usurpando eadem verba Ritualis: *Quid quid boni egeris, etc.* quæ opera injuncta in Sacramento ut docet Angelicus (*Quodlib. 3. art. 28.*) virtute ejusdem Sacramenti, majoris erant valoris ad satisfaciendum pro peccatis. Item addunt probabiliter Doctores multi (*Lib. 6. n. 510. v. Idem*) justam esse causam diminuendi pœnitentiam, si judicetur pœnitens hoc modo magis allici ad Sacramentum. O! quanti valet sapiens illud consilium S. Thomæ de Villanova (*Serm. fer. 6. post Dom. Lætare*): « Facilem unam injunxeris, acriorem consu-lueris. » Expedi quoque, ut pœnitens cognoscat pœnitentiam, quam mereretur; propterea potest valde prodesse, si indicentur

pœnitentiæ Canonum Pœnitentialium (quarum in Libro notabiliores annotantur (*Lib. 6. n. 530.*) Juvabit pariter (ut dicit S. Thom. de Villan.) suadere graviorem: postea verò imponere eam quam prudenter judicabit à pœnitente adimplendam. Insinuat S. Franciscus Salesius (*Instruct. Conf. c. 8.*), et idem confirmat Rituale Parisiense (*Lib. 6. n. 509. circa finem*) prodesse idcirco pœnitentem interrogare, an sibi ad illam pœnitentiam sufficientes sint vires, alioquin in aliam commutabitur. Juvabit quoque aliquando, inter opera satisfactoria injuncta imponere aliquam satisfactionem gravem, sed non sub gravi culpa (*Lib. 6. n. 518. Dub. 3.*) aut aliud opus aliunde præceptum, aut debitum (*N. 513.*)

12. Ex hoc quod dictum est colligitur, quam imprudenter operari quosdam Confessarios, qui pœnitentibus imponunt satisfactiones eorum viribus impares. Quot istorum non dubitant absolute recidivos indispositos, et eos pariter qui in proxima occasione peccandi versantur; et insipienter putant se eos recuperare, si gravibus pœnitentiis à se oneratos dimittunt, licet prævideant illos has non esse excuturos: v. g. injungunt illi, qui vix semel in anno dudum confessus est, ut octavo quovis die per annum confiteatur; quindecim decades Rosarii quolibet die recitandas illi, qui, ne solitus quidem fuit quinque in hebdomada recitare: disciplinas, orationem mentalem illi, qui nec nomen unquam audivit. Et quid hinc eveniet? Eveniet quod licet inviti acceptent quod imponitur, ut absolutionem aucupentur, nihilominus postea nihil horum executioni demandent; et credendo iterum esse in peccatum se delapsos, quinimo putando (præcipue rudes) nullius momenti fuisse Confessionem factam, quia pœnitentiæ impositæ non satisfecerunt, propterea ad pristinum perditè vivendi modum redeunt: et perterriti ob pœnitentiæ impositæ pondus, à Confessione horrent, et ita pergunt in peccatis tabescere. Et hic est fructus qui in perniciem tot miserorum colligitur ex hujusmodi satisfactionibus, quas convenientes vocant, sed melius dicendæ forent inconvenientissimæ.

13. Cæterum extra casus infirmitatis et compunctionis extraordinariæ, non bene ageret Confessarius si pro culpis gravibus injungeret levem satisfactionem, quæ inducat levem obligationem; etenim, licet (cum expedit) possit injungi opus, quod habita ratione peccatorum sit leve, attamen semper debet imponi satisfactio gravis quæ obligat sub gravi. Et hic oportet annotare aliqua pertinentia ad praxim circa pœnitentias imponendas. Notandum I. Cum pœnitens oblitus fuerit pœnitentiæ, communis est sententia (*Lib. 6. n. 520.*) ad nihilum amplius eum teneri, nisi facile esset sibi, ut posset à Confessario, qui eam imposuit cognoscere. II. Non potest imponi pro occultis peccatis publica satisfactio; tenetur autem Confessarius has imponere, si alia via non possit occurrere scandalo dato, vel honori alicujus palam detracto; sed non est adstringendus pœnitens ad publicam pœnitentiam faciendam, si ipse renuat, et alio modo possit scandalum re-

parare, nimirum Sacramenta frequentando, Ecclesias visitando, ad aliquam Congregationem se aggregando, etc. (N. 512.) III. Aliquando potest imponi aliqua pœnitentia sub conditione, si pœnitens reinciderit (Num. 524.) Sed animadvertendum huiusmodi pœnitentias fortè multoties felicem non habere exitum, præcipuè si per longum tempus duraturæ erunt; quia faciliter postea in lapsu negliguntur, et peccata multiplicantur. IV. Si unquam pœnitens sibi mutari pœnitentiam ab alio Confessario impositam petierit; volunt multi Doctores ei repetendam fore totam Confessionem huic Confessario, saltem in confuso, ut status suæ conscientia huic notitiam præbeat. Sed multi alii etiam probabiliter dicunt (Num. 529. Dub. 1.) hoc non esse necessarium, cum sufficiat, quòd Confessarius iudicium faciat, ad hoc, ut mutet pœnitentiam; esse insufficientes pœnitentis vires illi oneri ferendo; cum contra possit ex ipsamet pœnitentia imposita arguere materiam peccatorum, pro quibus illa injuncta erat, et ita se dirigere potest, aut in mutando, aut diminuendo. Et probabiliter potest id Confessarius (Ibid. in fin.) ex se efficere, cum prævidet, quòd pœnitens verosimiliter pœnitentiam, ut antea, negligere perget. Attamen Confessario inferiori non est permissum immutare pœnitentiam impositam à Superiore pro reservatis; extra casum quo pœnitens difficulter posset regredi ad Superiorem, et contra gravis causa urgeret ut pœnitentia mutetur, quia tunc rationabiliter præsumitur Superioris coniventia (Dicto n. 529. Dub. 2.) V. Non potest mutari pœnitentia extra Confessionem, ne ab ipso quidem Confessario; tantùm potest hoc fieri ab illo immediatè post datam Absolutionem, et antequam pœnitens à Confessionali discedat (Dicto n. 529. Dub. 3.)

14. Circa satisfactiones in particulari imponendas, advertendum, satisfactionem non solum debere esse medicinalem, sed etiam culpæ præteritis satisfactoriam. Regula harum requirit ut imponantur opera carum coercentia pro peccatis sensualibus, eleemosynæ pro peccatis avaritiæ, oratio pro blasphemis, etc. Sed considerandum quid magis expediat, aut magis utile sit pœnitenti. Quamvis autem maximè utile sit imponere Sacramentorum frequentationem, orationem mentalem, et eleemosynas, nihilominus praxis habet has reddi damnosas iis, qui aut nihil aut parum habuerunt horum usum. Satisfactiones utiles generatim pro omnibus hæ solent esse, nimirum aggregari ad aliquam Congregationem; quolibet vesperi (saltem ad tempus) actum doloris elicere, et quolibet mane propositum renovare, dicendo cum S. Philippo Nerio: « Domine, ne auferas hodie manus tuas à me, ne tui proditor efficiar: » Visitare quotidie sanctissimum Sacramentum, et Imaginem quoque Mariæ sanctissimæ, ab eis perseverantiæ gratiam postulando; Rosarii saltem tertiam partem, et ter salutationem Angelicam mane et vesperi, dicendo: « Mater mea, adjuva me hodie, ne Deo peccem. » (Hanc tamen pœnitentiam ter recitandi salutationem Angelicam cum prædicta supplicatione ego plerumque solitus fui injungere, aut sal-

tem consulere iis, qui ea uti non solerent.) Cum cubitum iverint, dicere in lecto: « Nunc mihi morandum fuisset in Inferni » igne. » aut dicere: « Veniet dies, quo mihi in hoc lecto morandum erit. » Iis qui legere sciunt, et potissimum Ecclesiasticis, quotidie legere aliquem librum de rebus spiritualibus agentem. Movet autem S. Franciscus Salesius (Instruct. Conf. c. 8.) non esse gravandum pœnitentem multis rebus, ne confundatur et terrefiat.

15. Sermonem autem facturus de remediis, quæ insinuari debent pœnitentibus, dico, alia esse generalia, alia particularia pro aliquo vitio particulari. Generalia omnibus insinuanda, sunt 1. amor erga Deum, cum ipse ad hunc solum finem nos creaverit. Et curetur pariter, ut pœnitens cognoscat pacem interiori qua donatur, qui Dei amicitia fruuntur, et Infernum quem ante tempus experiuntur, qui alieni sunt à Deo; addita pernicie temporalis, quam secum trahit peccatum. 2. Sæpe se commendare Beatæ Virgini, Rosarium recitando, se commendare Angelo Custodi, et alicui Sancto peculiari protectori. 3. Frequentia Sacramentorum, et si unquam in aliquo peccatum mortale incidit, statim se confiteri. 4. Veritatem æternarum consideratio, et præ cæteris consideratio mortis; et patribus familiis insinuanda est quotidiana mentalis oratio in communi cum familia, aut saltem Rosarium unà cum filiis. 5. Dei præsentia, cum urget tentatio, dicendo: *Deus me videt.* 6. Quolibet vesperi conscientiam scrutari, cum animi dolore, et proposito. 7. Sæcularibus, ut in aliqua congregatione se adscribant, et Sacerdotibus oratio mentalis, et gratiarum actiones post Missam. Et ut perlegant saltem aliquem libellum spirituales ante et post Missam.

16. Remedia autem particularia assignantur pro vitiorum diversitate; v. g. illi qui aliquo odio tenetur, insinuetur, ut quotidie commendet Deo illum quem odit, recitando pro ipso orationem Dominicalem, et salutationem Angelicam; et cum se turbari sentit memoria injuriæ sibi illatæ, reminiscatur contumeliarum quibus ipse Deum affecit. Illi, qui in peccata turpia prolapsus est, ut otium vitet, malos socios et occasiones auferat; et illi, qui habitum pravum per longum tempus contraxit in hoc vitio, ut non solum vitet proximas occasiones, sed etiam quasdam remotas, quæ sibi tam debili ad resistendum factæ erunt proximæ. Huic præcipuè imponatur, ne unquam intermitat recitare ter Salutationem Angelicam in honorem Puritatis Beatissimæ Virginis, mane et vesperi, repetendo semper coram ejus Imagine propositum non peccandi, et supplicationem, ut sibi perseverantiam impetret. Potissimum autem Confessarius curet, ut frequenter hic communicet, cum Eucharistia dicatur *vinum germinans virgines.* Illi, qui solitus fuit blasphemias proferre, insinuetur, ut novies, vel quinquies lingua signet crucem super terram, et ut quotidie saltem semel dicat orationem Dominicalem, et salutationem Angelicam in honorem Sanctorum, in quos execratus fuit; et ut quolibet mane dum è cubito surgit,

renovet propositum patienter ferendi occasiones indignationis, et ter dicat. B. Virgini quolibet mane: *Domina mea, dona mihi patientiam*; et id non solum inserviet, ut Maria sanctissima sibi opituletur, sed etiam ut in occasionibus reperitur habitus factus dicendi eadem verba. Aut assuescat dicendo. « Maledictum sit peccatum meum; maledictus sit dæmon, etc. » Alia remedia assignabit Confessarius pro sua prudentia, inspectis circumstantiis occasionum, personarum, et munerum.

§. III. Circa Officium Doctoris.

17. « LABIA Sacerdotis custodient scientiam, et legem requirant ex ore ejus (*Malach. 2. 7.*) » Confessario, ut Doctoris officio ritè fungatur, opus est, ut bene sciat legem; qui enim eam ignorat, non potest alios docere. Sed hinc advertendum est id quod scribit S. Gregorius, nempe officium dirigendi animas per viam salutis æternæ esse artem artium: *Ars artium regimen animarum*. Et S. Franciscus Salesius dicebat officium audiendi Confessiones esse omnium maximum et difficillimum. Vera ita est. Est omnium Maximum, quia est omnium scientiarum finis, qui nihil aliud esse debet quam salus æterna; estque omnium difficillimum, dum primò, Confessarii munus requirit omnium scientiarum, omnium officiorum, atque artium notitiam; secundò, quia scientia Theologiæ Moralis complectitur tot materias inter se diversas; tertio quia in magna parte constat ex tot legibus positivis, et Sacris Canonibus, quorum intelligentiam debet accipi secundum suam veram significationem: præterea quælibet harum legum redditur difficilis, cum ratione circumstantiarum, quæ casus dissimiles efficiunt, resolutiones variandæ sint. Quidam, qui eruditos, et Theologos magnæ notæ se jactant, Moralistas, quos *Casuistas* (nomen ignominie apud ipsos) appellant, dedignantur ne cursim quidem legere. Dicunt hi sufficere, ut Confessiones ritè excipi possint, principia generalia moralis callere; illis enim posse resolvi (aiunt) omnes casus particulares. Quis negare potest, omnes casus particulares esse his principiis resolvendos; sed totum opus, et totus labor est in adaptando ad casus particulares, tam diversis circumstantiis irretitos, principia hujusmodi, utque discernant quodnam principiorum occurrentibus circumstantiis congruat: nequit id fieri sine magna discussione rationum quæ pro utraque parte adsunt. Et hoc est illud, quod Moralistæ effecerunt, dum elaborarunt in explicando à quibus principiis multi casus particulares resolvi deberent. Præterea, hac nostra tempestate, ut dictum est, adsunt tot leges positivæ, tot Bullæ, tot Decreta, quæ nequeunt sciri, nisi Casuistæ legantur, qui ea collegerunt, et prout variarum varietas postulat, ibi opportune illa inveniuntur; ideoque, quò recentiores hi Moralistæ sunt, eò antiquis utiliores. Justa ratione motus auctor Instructionum pro novis Confessariis (*Part. 1. 18.*) affirmat, multos Theologos quanto profundiores in scientiis speculativis, tanto ru-

diores in scientiis moralibus, quæ, ut scribit Gerson (*Tract. de Orat.*), omnium difficillimæ sunt, et nemo doctus, quantumvis sit in his versatissimus, est, cui indies nova non accidant; ex quo infert, nunquam Confessario deserendum esse Theologiæ Moralis studium. Doctissimus Sperelli (*De Episc. p. 3. c. 4.*), pariter dicit longè errare eos Confessarios, qui totos in Scholasticæ studio se applicant, æstimantes tempus in Morali frustra expendi; et postea nesciunt distinguere lepram à lepra; qui error (subjungit) Confessarios simul et pœnitentes in æternam perditionem trahit.

18. Non negamus autem minorem scientiam exigi in audiendis Confessionibus simplicium, et rusticorum, quam Curialistarum, Negociantium, Ecclesiasticorum, et similium. Minor item scientia requiritur, ut audiantur Confessiones in Oppido, quam in Civitate: et præcipuè si alicubi sit tanta Confessariorum inopia, ut pœnitentes deberent aut per longum tempus à Confessione se abstinere, aut aliò proficisci (*l. 6. n. 628.*) Sed hoc non sufficit ad excusandos aliquos Confessarios, qui cursim, lecta aliqua brevi Summa morali, temerè ad excipiendas Confessiones se intromittunt. Oportet saltem, ut Confessarius sciat I. ad quæ sua jurisdictio se extendat. Advertat hinc quisque, Sacerdotes sæculares et regulares alterius Ordinis non posse audire Confessiones Religiosorum, sine licentia suorum Prælatorum; exceptis casibus, si iter agant, si alibi morentur, et socium non habeant, aut alium Sacerdotem idoneum ejusdem Religionis. Et tunc Religiosi possunt absolvi ab omni simplici Sacerdote, dum Superiores tunc, dando licentiam his subditis, intendunt eam dare juxta consuetudinem, scilicet confitendi cuivis Sacerdoti idoneo (*Lib. 6. n. 578.*) Item quivis Confessarius scire debet casus, et Censuras reservatas, saltem eas in quas frequentius incurri solet, prout sunt Excommunicationes Papales quæ sunt in Bulla Cœnæ, hæresis externa, lectio aut retentio aut venditio librorum Hæreticorum, qui ex professo de religione tractant, aut continent hæresim formalem: item quinque casus Papales Clementis VIII. qui sunt, percussio enormis, aut mediocris Clerici, vel Monachi, simonia realis, aut confidentialis, violatio Clausuræ Monialium ad malum finem, violatio immunitatis Ecclesiasticæ, et duellum; item excommunicationes à Pontifice Benedicto XIV. emanatæ in absolventes Complices in materia turpi (*Lib. 6. n. 553.*), et in eos qui docent posse à Confessario exquiri nomen complices etiam per absolutionis Sacramentalis negationem, si revelare recuset (*Num. 491.*); et aliæ excommunicationes obviæ, quæ observari possunt in tractatu de censuris. II. Sciat distinguere peccatum veniale à mortali, saltem in suo genere, quod communiter occuri solet; et de aliis saltem dubitare sciat. III. Sciat interrogationes quas facere debet, circumstantias peccatorum saltem speciem mutantes: quid constituat occasionem proximam, quid inducat restitutionis obligationem: item qualis esse debeat dolor et propositum, et denique remedia ad

emendationem efficaciora. Et ut brevibus me expediam affirmo in statu damnationis esse eum Confessarium, qui sine sufficienti scientia ad Confessiones excipiendas se exponit. Deus ipse his verbis eum reprobat: « Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne » Sacerdotio fungaris mihi » (*Lib. 6. n. 628. Osea cap. 4.*) Nec excusabit eum Episcopi approbatio, si manifestè se noverit inhabilem: approbatio enim non infundit scientiam necessariam, sed supponit. Dico *Manifestè*, dum qui tantum dubitaret, bene potest, imò debet quiescere in sui Superioris iudicio confusus, si saltem seduliori studio se habilem reddere satagat. At nullus Confessarius intermittere debet Theologiæ moralis studium, quia ex tot rebus tam diversis, et inter se disparibus quæ ad hanc scientiam pertinent, multa quamvis lecta, quia rarius accidunt, temporis progressu è mente decidunt; qua de re oportet semper frequenti studio eas in memoriam revocare.

§. IV. Circa iudicis Officium.

19. **POSTREMUM** Confessarii Officium est Iudicis, et hoc importat, ut sicut Iudex tenetur prius rationes cognoscere, inde cause momenta discutere, et deinde sententiam proferre: ita Confessarius prius debet conscius fieri pœnitentis conscientiæ, postea ejus dispositionem inspicere, et postea absolutionem imperare, aut negare. Et quoad primum munus, quod est peccata pœnitentis cognoscere, quamvis debitum examinandi conscientiam sit præcipuum pœnitentis, nihilominus, quidquid alii Doctores (*Apud Lohner Instruct. pract. p. 33.*) dixerint, non est dubitandum, quin si Confessarius cognoverit pœnitentem non satis diligenter conscientiam suam discussisse, teneatur ipse eum interrogare, prius de peccatis in quæ verosimiliter incidere poterat, et postea de eorum specie, et numero, ut probatur ex *c. Omnis utriusque sexus, de Pœnit. et ex Rit. Rom. (Vide l. 6. n. 607.)*.

20. Et hic multa animadvertenda sunt: I. perperam eos agere, qui rudes dimittunt, ut melius se examinent. Hoc *P. Segneri (Confess. Inst. c. 2.)* vocat errorem intolerabilem, et jure optimo: quia hujusmodi homines, quantum laborent, difficulter se examinant, ut par est, et ita exactè sicut potest ipse Confessarius eos examinare; et contra, cum dimissi sunt, periculum erit, ut exteriori difficultate se examinandi, à confitendo retrahantur, et in peccatis obdurescant (*Ibid. v. Sed hæc, ad n. I.*); qua de re Confessarius debet ipse ex hujusmodi pœnitentibus peccata exquirere, eos interrogando secundum ordinem præceptorum, præcipue si sunt famuli, aurigæ, muliones, milites, satellites, caupones, et alii hujus generis, qui vitam solent ducere æternæ salutis negligentes, et rerum Divinarum ignorantes, procul à Concionibus et ecclesiis et hoc pejor error esset, si ob defectum examinis dimitteret aliquem rudem, qui antea propter ruborem aliquod peccatum reticuerit, quamvis repetendæ essent Confessiones multorum annorum, propter majus periculum quod tunc subest,

nempe quòd si non redeat, peribit (*Ibi ad n. III.*) Advertat nihilominus Confessarius se non teneri tam minutè hos interrogare; interroget tantum de peccatis, in quæ faciliter incidere possunt, spectata eorum conditione et capacitate; imò cum pœnitens, licet rudis, videatur sufficienter esse instructus, et diligens in confitendo peccata cum suis circumstantiis, juxta statum suum et capacitatem (alio enim modo tenetur se examinare doctus, et alio rudis), tunc Confessarius nihil aliud tenetur interrogare (*Ibi ad n. II.*). Notandum, melius esse si Confessarius sigillatim examinet peccata statim ac ea exponit pœnitens, quam ut differat examen usque ad finem; quia aut faciliter Confessarius obliviscitur eorum quæ audivit, aut obligandus esset pœnitens cum suo gravi onere ad repetenda confessa (*Ibid. n. IV.*). III. Errare eos Confessarios, qui volunt certum iudicium facere de peccati qualitate, an sit grave, vel leve, exquirendo à rudibus istis si pro mortali habebant an pro veniali; hi enim multoties respondent, ut casus sibi verba suggerit; et hoc experientia testatur (ut ego millies observavi.) Quòd si confesseris paulò post iterum interroget, respondent modo toto à primo diverso. IV. Advertendum circa numerum peccatorum, quorum pravò habitu aliqui tenentur, cum non possit haberi numerus certus, curet Confessarius statum pœnitentis cognoscere, nempe vivendi modum, applicationem quam impendit ad alia negotia, tempus consuetudinis cum complice, locum ubi potissimum moratus est; et deinde interroget de numero, interrogando pœnitentem, quoties circiter peccaverit in die, aut in hebdomada, aut mense, proponens ei plures numeros, ex. gr. ter aut quater, octies vel decies, ut videat cui numero potius ille adhaeret et si pœnitens numero majori adhaeret, optimum factu erit, si iterum interrogetur de numero majori. Sed in hoc Confessarius advertat, ne formet de numero iudicium certum; notet frequentiam in genere, et in confuso iudicium faciat, apprehendendo peccata quotquot sunt coram Deo. Aliqui Doctores dicunt, quòd circa peccata interna habituatorum, ut sunt peccata odii, delectationum pravatum, et desideriorum, sufficit plerumque interrogare de tempore, per quod duravit malus habitus; sed hoc mihi omnino non satisfacit, quia potest esse quod aliquis magis sit intentus ad externa negotia, aut moretur ubi sic occurrant pauciores occasiones cogitationum pravatum; alius erit magis aha animi passione affectus: ideoque opus est interrogationes generales adhibere, de propria applicatione, de loco, de animi inclinatione, etc. ut formet iudicium majoris, vel minoris frequentiæ actuum internorum. Cæterum post duas vel tres interrogationes, non debet augeri confessarius, si ei iudicium, quod facit, videtur esse nimis confusum; nam ex conscientii implicatis et confusis moraliter impossibile est, majorem claritatem sperare. V. Oportet animadvertere, quòd, licet Confessiones generales sint utilissimæ, nihilominus non debet Confessarius esse valde rigorosus ad efficiendum, ut Confessiones jam factæ repetantur (*Lib. 6. n. 505.*)

Unde ait *P. Segneri* non esse obligationem repetendi Confessiones, « nisi in casu manifestæ necessitatis, et in quo error sit » evidens. » Neque relapsus sunt certa indicia nullas fuisse Confessiones factas, præcipuè si per aliquod tempus non ceciderit, aut si antequam caderet sibi aliquam vim fecerit. Aliud tamen iudicium fieri debet, si pœnitens plerumque statim ceciderit, post duos nempe, vel tres dies à Confessione facta, quin aliquo modo tentationi obstitit, tunc enim videtur moraliter certus doloris ac propositi defectus.

CAPITULUM II.

De Interrogationibus faciendis pœnitentibus rudibus.

21. Non speret hic meus lector me sermonem facturum de omnibus doctrinis ad Dei et Ecclesiæ præcepta pertinentibus, quoad ea quæ in ipsis permittuntur, aut prohibentur; de his enim satis actum in *Opere Morali* (*Tom. 1. l. 3. ex n. 14.*) Hic tantum annotabimus interrogationes à Confessario plerumque faciendas pœnitentibus rudibus, qui iudicantur non sufficienter suam conscientiam perquisisse; et pauca alia quæ præcipuè notari debent, ad praxim maximè facientia, aliter quam speculative tractantur.

22. Circa I. præceptum. Interroget 1. pœnitentem, an mysteria fidei calleat; nam si quatuor mysteriorum principalium ignorantia teneatur, nempe Deum esse, remuneratorem esse boni et mali, mysteria Sanctissimæ Trinitatis et Incarnationis ac mortis Jesu Christi, erit absolutionis incapax, juxta propositionem 64. proscriptam ab Innocent. XI. Item an sciat Symbolum fidei, præcepta Decalogi, Sacramenta, etc. saltem in substantia. Sed hic bene advertit celebris ille, et doctus Missionarius P. Leonardus à Portu Mauritio in suo *Discursu mystico, et morali*, num. 26. teneri Confessarium instruere pœnitentes rudes in Mysteriis fidei, saltem in quatuor principalibus; quapropter sic subiungit: « Bonum non est consilium dimittere similes ignaros, ut » ab aliis hæc doceantur, quia nullus alius sperabitur fructus, » nisi ut sic ignari remaneant; ideoque expediens est breviter eos » docere prædicta Mysteria principalia, efficiendo pariter, ut se- » cum efforment actus Fidei, Spei, Charitatis, et Contritionis, » obligando tamen eos, ut imposterum perfectè instrui se faciant » circa cætera mysteria scitu necessaria de necessitate præcepti. » Et idem Auctor loquens de personis urbanis salutis propriæ negligentibus, quæ sibi magno rubori, et contumeliæ habent se de his interrogari, ait decere Confessarium, ut ipsis sic dicat: « Eia » eliciamus una simul Actus Christianos, dic mecum Deus meus, » quia es veritas infallibilis, et quia sanctæ Ecclesiæ tu revelasti, » credo quidquid Sancta Ecclesia me docet credere; credo præ- » cipuè te esse unum Deum, et tres Personas; credo Filium, » cum Deus esset, se fecisse hominem, mortuum esse in cruce, » resurrexisse, et ad Cælos ascendisse, et illinc venturum esse » omnes iudicaturum ut boni Paradisi gloria fruantur, et mali

» in æterno igne crucientur. » Præterea advertendum id, quod dicit Bened. XIV. in *Constit. 42. de Doctrina Christ* (§. vide in *Bullar. tom. 1.*) nempe negandum esse absolutionem pœnitenti, qui culpabiliter neglexit addiscere res fidei scitu necessarias de necessitate tam mediæ, quam præcepti. Sed circa res præcepti, ait posse absolvi ignorantem, si verè promittat addiscere, his verbis: « Eò quandoque casu pœnitens absolvi potest, quò se » vincibilis hujus ignorantie reum agnoscit, et promittit operam » se daturum addiscere necessaria necessitate præcepti. » 2. Au superstitiones exercuerit, aut alios docuerit, et si in ipsis aliorum ministerio usus fuerit, quos ad suo peccato cooperandum induxerit; quocirca debet rudes admonere, superstitiones nunquam esse licitas, quamvis ex charitate, aut in necessitate fiant. Quæ autem actiones sint nec ne superstitiones, vide in *Opere* (7. 3. ex num. 3.) 3. An unquam olim rubore suffectus in Confessione aliquod peccatum reticuerit? Et hac interrogatione ut plurimum curet sciscitari rudes, et mulierculas, qui rarò frequentant Sacramenta, dicendo eis: « Forsan aliquis vitæ antea actæ scrupulus » te mordet; cura nunc bene confiteri, dic omnia libenter, noli timere, omnem scrupulum ab anima tua deponere, etc. » Hac interrogatione, aiebat quidam diligens Operarius, à se multas animas à Confessionibus sacrilegis fuisse liberatas. Si autem reperiat jam hujusmodi sacrilegia fuisse patrata, ut de numero certus fiat, interroget quoties, intra hoc tempus, à quo peccare cessavit, confessus sit, et communicaverit? et si quotiescunque confitebatur, vel communicabat, ad sacrilegium advertebat? Contingit enim aliquibus interdum sacrilegè confiteri, præcipuè in pueritia, et postea horum oblivisci; hi enim non tenentur ad repetendas Confessiones oblivionis tempore factas. Item interroget, utrum scient se talibus Confessionibus, et Communionibus etiam Præceptum Paschale transgressos fuisse? expedit autem ut hæc interrogatio de sacrilegiis fiat in principio Confessionis, ne si postea fiat, et reperiat jam commissum sacrilegium, tempus teratur inutiliter in repetenda Confessione, quæ forsitan nihil habet dissimile à præteritis. Oportet autem operam dare, ut qui peccata retineant, cognoscant, quam maximum peccatum hoc sit, conculcare nempe pedibus Sanguinem Jesu Christi. 4. Interroget, si pœnitentiæ satisfecerit? Et si omiserit, an hoc acciderit propter oblivionem, aut quia noluit eam adimplere, aut quia distulit in posterum faciendam, aut ut sibi commutare faceret? et si in ea dilatione putabat peccare? 5. Circa scandala, si induxerit alios ad peccandum, aut si ut peccatum exequeretur abusus fuerit ministerio aliorum? Si cooperatus sit peccatis alienis? Tabernarios interroget, si ministraverint vinum illis qui soliti fuerunt inebriari (*l. 2. num. 69.*)? Mulieres interroget, si verbis parum honestis, jocis, saltibus, risu, aut si fixis oculis aliquem inspiciendo, tunica nimis elevata, aut pectore aperto provocaverint viros ad malas cogitationes? Si munera ab illis ad malum finem data acceptaverint?

Unde ait *P. Segneri* non esse obligationem repetendi Confessiones, « nisi in casu manifestæ necessitatis, et in quo error sit » evidens. » Neque relapsus sunt certa indicia nullas fuisse Confessiones factas, præcipuè si per aliquod tempus non ceciderit, aut si antequam caderet sibi aliquam vim fecerit. Aliud tamen iudicium fieri debet, si pœnitens plerumque statim ceciderit, post duos nempe, vel tres dies à Confessione facta, quin aliquo modo tentationi obstitit, tunc enim videtur moraliter certus doloris ac propositi defectus.

CAPITULUM II.

De Interrogationibus faciendis pœnitentibus rudibus.

21. Non speret hic meus lector me sermonem facturum de omnibus doctrinis ad Dei et Ecclesiæ præcepta pertinentibus, quoad ea quæ in ipsis permittuntur, aut prohibentur; de his enim satis actum in *Opere Morali* (*Tom. 1. l. 3. ex n. 14.*) Hic tantum annotabimus interrogationes à Confessario plerumque faciendas pœnitentibus rudibus, qui iudicantur non sufficienter suam conscientiam perquisisse; et pauca alia quæ præcipuè notari debent, ad praxim maximè facientia, aliter quam speculative tractantur.

22. Circa I. præceptum. Interroget 1. pœnitentem, an mysteria fidei calleat; nam si quatuor mysteriorum principalium ignorantia teneatur, nempe Deum esse, remuneratorem esse boni et mali, mysteria Sanctissimæ Trinitatis et Incarnationis ac mortis Jesu Christi, erit absolutionis incapax, juxta propositionem 64. proscriptam ab Innocent. XI. Item an sciat Symbolum fidei, præcepta Decalogi, Sacramenta, etc. saltem in substantia. Sed hic bene advertit celebris ille, et doctus Missionarius P. Leonardus à Portu Mauritio in suo *Discursu mystico, et morali*, num. 26. teneri Confessarium instruere pœnitentes rudes in Mysteriis fidei, saltem in quatuor principalibus; quapropter sic subiungit: « Bonum non est consilium dimittere similes ignaros, ut » ab aliis hæc doceantur, quia nullus alius sperabitur fructus, » nisi ut sic ignari remaneant; ideoque expediens est breviter eos » docere prædicta Mysteria principalia, efficiendo pariter, ut se- » cum efforment actus Fidei, Spei, Charitatis, et Contritionis, » obligando tamen eos, ut imposterum perfectè instrui se faciant » circa cætera mysteria scitu necessaria de necessitate præcepti. » Et idem Auctor loquens de personis urbanis salutis propriæ negligentibus, quæ sibi magno rubori, et contumeliæ habent se de his interrogari, ait decere Confessarium, ut ipsis sic dicat: « Eia » eliciamus una simul Actus Christianos, dic mecum Deus meus, » quia es veritas infallibilis, et quia sanctæ Ecclesiæ tu revelasti, » credo quidquid Sancta Ecclesia me docet credere; credo præ- » cipuè te esse unum Deum, et tres Personas; credo Filium, » cum Deus esset, se fecisse hominem, mortuum esse in cruce, » resurrexisse, et ad Cælos ascendisse, et illinc venturum esse » omnes iudicaturum ut boni Paradisi gloria fruantur, et mali

» in æterno igne crucientur. » Præterea advertendum id, quod dicit Bened. XIV. in *Constit. 42. de Doctrina Christ* (§. vide in *Bullar. tom. 1.*) nempe negandum esse absolutionem pœnitenti, qui culpabiliter neglexit addiscere res fidei scitu necessarias de necessitate tam mediæ, quàm præcepti. Sed circa res præcepti, ait posse absolvi ignorantem, si verè promittat addiscere, his verbis: « Eò quandoque casu pœnitens absolvi potest, quò se » vincibilis hujus ignorantie reum agnoscit, et promittit operam » se daturum addiscere necessaria necessitate præcepti. » 2. Au superstitiones exercuerit, aut alios docuerit, et si in ipsis aliorum ministerio usus fuerit, quos ad suo peccato cooperandum induxerit; quocirca debet rudes admonere, superstitiones nunquam esse licitas, quamvis ex charitate, aut in necessitate fiant. Quæ autem actiones sint nec ne superstitiones, vide in *Opere* (7. 3. ex num. 3.) 3. An unquam olim rubore suffectus in Confessione aliquod peccatum reticuerit? Et hac interrogatione ut plurimum curet sciscitari rudes, et mulierculas, qui raro frequentant Sacramenta, dicendo eis: « Forsan aliquis vitæ antea actæ scrupulus » te mordet; cura nunc bene confiteri, dic omnia libenter, noli timere, omnem scrupulum ab anima tua deponere, etc. » Hac interrogatione, aiebat quidam diligens Operarius, à se multas animas à Confessionibus sacrilegis fuisse liberatas. Si autem reperiat jam hujusmodi sacrilegia fuisse patrata, ut de numero certus fiat, interroget quoties, intra hoc tempus, à quo peccare cessavit, confessus sit, et communicaverit? et si quotiescunque confitebatur, vel communicabat, ad sacrilegium advertebat? Contingit enim aliquibus interdum sacrilegè confiteri, præcipuè in pueritia, et postea horum oblivisci; hi enim non tenentur ad repetendas Confessiones oblivionis tempore factas. Item interroget, utrum scient se talibus Confessionibus, et Communionibus etiam Præceptum Paschale transgressos fuisse? expedit autem ut hæc interrogatio de sacrilegiis fiat in principio Confessionis, ne si postea fiat, et reperiat jam commissum sacrilegium, tempus teratur inutiliter in repetenda Confessione, quæ forsitan nihil habet dissimile à præteritis. Oportet autem operam dare, ut qui peccata retineant, cognoscant, quàm maximum peccatum hoc sit, conculcare nempe pedibus Sanguinem Jesu Christi. 4. Interroget, si pœnitentiæ satisfecerit? Et si omiserit, an hoc acciderit propter oblivionem, aut quia noluit eam adimplere, aut quia distulit in posterum faciendam, aut ut sibi commutare faceret? et si in ea dilatione putabat peccare? 5. Circa scandala, si induxerit alios ad peccandum, aut si ut peccatum exequeretur abusus fuerit ministerio aliorum? Si cooperatus sit peccatis alienis? Tabernarios interroget, si ministraverint vinum illis qui soliti fuerunt inebriari (*l. 2. num. 69.*)? Mulieres interroget, si verbis parum honestis, jocis, saltibus, risu, aut si fixis oculis aliquem inspiciendo, tunica nimis elevata, aut pectore aperto provocaverint viros ad malas cogitationes? Si munera ab illis ad malum finem data acceptaverint?

23. Circa hanc ipsam materiam scandali, potest interrogare insuper, an pœnitens cooperatus fuerit peccato alicujus: sed Confessarius in hoc debet esse valde peritus, ut dignoscat quando cooperatio sit formalis, et quando materialis. *Formalis* est, cum cooperatur actuali peccato alterius, ut evenit in fornicatione, aut cooperatur malæ voluntati alicujus, ut si in suam tutelam furem reciperet, quod vulgò dicunt, *guardar le spalle*. *Materialis* autem est, cum operam suam exhibet actui alicujus ex se indifferenti, illi qui ea abutitur ad malum finem, ut est præbere vinum volenti se ebriare; et hæc potest esse licita, cum adest justa, et cooperationi proportionata causa. Hoc punctum, quod magni momenti est, et multa consideratione indigens, non mediocri mihi fuit laboris, ut veluti res exigebat expendere; observent ideoque rationes, et resolutiones in Opere (*Lib. 2. n. 63. v. Ad distinguendum, et l. 3. n. 571.*) congestas.

24. Circa II *Præceptum* interroget de perjuriis, de votis transgressis, et de blasphemis. Quoad perjuriam interroget pœnitentem, si falsum juraverit, et an in judicio, vel extra, quia pejerando in judicio, etiam justitiam læsit, propter quod aliquando tenebitur aut se retractare, aut damnum reficere. 2. Interroget de modo quo juravit, si *per Deum, per Sanctos, per animam*; si enim juravit per conscientiam, aut *per fidem*, qui addiderit *fidem sanctam* aut *Christi*, probabilissimè potest excusari à perjurio (*Tom. 2. l. 3. n. 143.*) Advertatur hic, multos rudes non apprehendere ut peccatum grave, pejerare per Sanctos, cum alterius damnum non intervenit. Et plerumque, cum in filios, aut famulos, irascentes dicunt, « per Deum, per Sanctos, per Christum te occidam, si iterum hoc facies, » non intelligunt tunc pejerare, etiamsi revera minas exequi non intendant; saltem non advertunt.

25. Quoad vota facta pariter Confessarius diligenter exquirat à pœnitente, si illud quod emisit, sit verum votum, quia vulgus sæpe confundit desideria, aut proposita cum votis. Ad hæc distinguenda parùm juvabit eum interrogare, ut nonnulli solent, an unquam habuerit intentionem se voto obstringendi sub gravi peccato? Siquidem rudes sic interrogati facilè negant; satius erit interrogare, si tunc cum votum emisit, existimabat se graviter peccaturum fuisse, an non, si postea non satisfacisset; et ita melius cognoscetur, an sub gravi, vel levi se voto obligaverit. Certus de hoc factus Confessarius hoc fuisse verum votum, exquiret, an si ob dilationem putaverit peccare mortaliter, aut judicabat se ab hoc excusari, quia sibi erat propositum illud adimplendi imposterum.

26. Hic juvat annotare aliqua circa votorum Dispensationem, et Commutationem. Jam sciuntur quinque vota reservata, Religionis nempe, Castitatis perpetuæ, et trium peregrinationum, Romam, Jerusalem, et ad S. Jacobum Gallæciæ, non posse nisi à Papa dispensari, dummodo sint absoluta, non autem pœnalia, et conditionata (*Lib. 3. n. 261*). His adde votum perseverantiæ in

aliqua Congregatione, vel Communitate solitum emitti (prout fit in Congregationibus Missionariorum S. Vincentii à Paulo, et in nostra SS. Redemptoris) quod Benedictus XIV in Bulla *convocatus*, sub die 25 Novembris 1749, §. 32. sibi reservavit (*Num. 255.*). Alia vota possunt commutari aut dispensari ab Episcopis, qui possunt hanc facultatem aliis delegare (*Num. 256.*); aut a Confessariis regularibus (*Lib. 3. n. 257. v. Immo*), aut ab aliis Confessariis per facultatem, Jubilæi, aut alterius privilegii sibi concessam. Loquendo autem de Commutatione, Confessarium monitum esse volo, ne sit scrupulosus circa causam, quia quodlibet rationale motivum pro causa haberi potest. Sufficiens est, ut ex commutatione voti sit minus periculum transgressionis (*Num. 244. in fine.*); nec circa materiam æqualiter subrogandam, etiam non requiritur æqualitas lance libranda, sed sufficit, ut sit æqualis moraliter. Interroget pœnitentem, quæ opera soleat exercere præter debita ex præcepto, aut ad quæ majorem habeat propensionem, et in ea commutet vota. Commutatio autem securior in omni votorum genere erit frequentia Sacramentorum (*Num. 243.*) Advertat vota perpetua bene posse commutari in temporalia; dummodo adsit debita proportio; et sic etiam realia possunt commutari in personalia; et contra personalia in realia (*Lib. 3. n. 247. v. Notandum.*) Loquendo autem de Dispensatione, ad hanc requiritur causa gravior, nimirum periculum grande transgressionis, magna difficultas executionis, levitas, aut imperfecta deliberatio qua votum emissum est (*Num. 252. et 253.*) Nihilominus semper laudabile erit adjungere hujusmodi dispensationibus aliquam commutationem. Hæc autem Dispensationes et Commutationes possunt fieri extra Confessionem, modo facultas non sit concessa sub tali conditione, ut in Jubilæo (*Num. 257. v. Immo*); sed consilii est eas facere in Confessione.

27. Quoad blasphemias interroget, si execratus fuerit in Sanctos? et quibus verbis usus fuerit, an dixerit malè habeat vulgò, *managgia*, vel *Atta*, aut *Potta*? Etenim dicere *managgia*, certum est esse mortale: *Atta* in se est veniale, quia tale verbum non continet contumeliam, sed aliqui rudes eundem concipiunt horrorem ac cum dicunt *Managgia*, et tunc oportet accipi pro gravi blasphemia, et simul instruere pœnitentem tale effatum non esse blasphemiam. Dicere *Potta* in se esset grave peccatum juxta Idioma Hispanicum, sed in nostro blasphemiam non est, cum nihil aliud significet quam interjectionem indignantis (*Lib. 3. n. 124. v. Neque*). Nihilominus bonum erit exigere numerum, cum rudes horrorem notabiliorum ex hoc concipiunt. Sed cum tale verbum sit æquivocum et cum possit accipi in sensu meliori, bene potest animadverti pœnitens, quod illud juxta nostram loquelam non est blasphemiam, quandoquidem nostri indigenæ non intelligunt certè proferre illud in sensu pejore, id est Hispanicorum Idiomatis, sed advertatur simul, ut caveat à scandalo, si unquam addeset.

28. Interroget 2. si execraverit in dies sanctos, nempe Pascham, Natalem, Epiphaniam, Sabbatum Sanctum etc. quod excusari non potest à mortali licet multi rudes clarè non apprehendant ut tale, sed quia est dubium, si apprehendant, an non, investigetur de numero, et hujusmodi blasphemiam accipiantur ut sunt coram Deo. 3. Interroget, si postquam protulerit blasphemias in Deum, in Sanctos, aut in dies sacros, immediatè subjunxerit, *si eos ego feci*, aut *excepto Deo*. Etenim illi rudes, qui dicunt ita unico actu, bene notat Auctor Instructionum pro Confessariis Pagorum (Cap. 5. p. 141.), saltem excusari à gravi, propter ignorantiam, dum non intendunt tunc blasphemiam proferre; et licet in Opere (Lib. 3. n. 124. v. Sic quoque) dixerim, tale effatum esse veram blasphemiam, quia ad blasphemiam non requiritur intentio execrandi; sed sufficit quòd propositio sit in Deum, aut in Sanctos contumeliosa; nihilominus melius mihi rem consideranti videtur esse probabile hanc non esse blasphemiam, siquidem verus uniuscujusque propositionis sensus ab ultimis verbis designatur; unde bene dici potest præfatam propositionem, integrè acceptam, non importare contumeliam. Sed aliter dicendum, si ille postquam verè execratus fuerit, ut malo jam patrato mederetur, diceret *si ego feci*, etc.

29. Notandum 4. quòd cum rudes dicant, *maledicta sit fides tua*, vulgò *managgia la fede tua*, non accipitur ut blasphemiam, quia non intelligunt fidem Christianam, et nomine *Fidei* potest quoque intelligi fides humana; aliter autem debet judicari si execrarentur in *fidem sanctam*, aut *Christi*. Ita pariter non est mortale maledicere *Mortuis*, nisi nominarentur aut intelligerentur præcisè à proferente Animæ Purgatorii, vel Mortui in Christo, aut Animæ Mortuorum. De hoc puncto jam in Opere (Lib. 3. n. 130.) locutus sum; sed quia hoc est punctum ab aliis Auctoribus non discussum, refert illud hic ad trutinam revocare, ut clarius pateat, utque præsertim alicui Anonymo respondeatur, qui in quadam sua Epistola mihi contradixit, aliqua objiciens.

Dico autem maledictionem *Mortuorum*, per se loquendo, non esse blasphemiam, neque in se, neque ex relatione illorum, qui eam pronunciant. Non est in se, quia vox, *Mortui*, propriè est terminus *privatius*, qui homines significat vita functos, nunc amplius non existentes; et in tali supposito verbum, *Mortui*, nec Animam, nec corpus importat. Quamobrem loquendo in philosophico rigore, qui *Mortuis* maledicit nemini injuriam irrogat: dum rem maledicit, quæ amplius non existit.

Dicit aliquis; sed hic vox, *Mortui*, accipitur, non ut terminus *Privatius*, sed ut terminus *Analogus*, qui utriusque, tam Animæ quam Corpori referri potest. Respondeo primò, quòd is qui hoc dicit, loquitur jam de relatione mentis; sed ego loquor de eo quòd verbum, *Mortui*, in se importat. Sed adhuc illum sumendo ut terminum *Analogum*, respondeo secundo, quòd sub voce, *Mortui*, principaliter, et in *recto* (ut dicunt Philosophi) solum venit corpus quòd solum mortuum dici potest, cum anima in-

mortalis sit. Dumtaxat in *obliquo* Anima quit intellecta venire, nempe Anima Mortui, eo quòd olim ipsa forma fuit Corporis illius, cui vitam præbuit. At supposito quòd vox, *Mortuis*, principaliter respicit Corpus, et minus principaliter Animam, cum aliquis *Mortuos* nominat, per se loquendo, non de eorum Animabus, sed de Corporibus intelligitur; ut de Animabus intelligatur, opus est, ut ille aut speciatiim in sua mente de Animabus loqui intelligat, aut saltem quòd alia sermonis verba Animas denotent, prout est illud quòd scriptum est in Machabæis (1. 2.): *Sancta et salubris est cogitatio, pro Defunctis exorare*. Hic verbum, *exorare*, jam denotat de Animabus Mortuorum fieri sermonem.

Per se igitur loquendo, maledictio *Mortuorum* blasphemiam non est. Videamus nunc, an blasphemiam sit propter mentalem relationem eorum qui illam proferunt. Et dicimus secundo loco, nequamquam ex relatione blasphemiam esse quoniam ii qui *Mortuis* maledicunt, ordinariè à consideratione Animarum ipsorum præcindunt. Hic autem Auctor Epistolæ me impropere, quòd distinguere nesciam terminum *Abstractum* à *Concreto*. *Abstractum*, me instruit, ille est qui formam significat, à subjecto præcisam, prout est pulchritudo, albedo, etc. *Concretus* verò significat subjectum cum forma conjunctum, ut est homo pulcher, charta alba, etc. Hinc dicit vocem, *Mortuis*, significare hominem, qui olim Anima et Corpore constabat, sed nunc importat Corpus et Animam disjunctam. Et ex hoc concludit, quòd *Mortuos* alicujus Persona maledicens, non solum eorum Corpora, sed Animas etiam maledicit.

Respondeo. Ego non dico quòd *Mortuos* maledicens eos considerat tanquam abstractos, scilicet tanquam formas sine subjecto: sed dico quòd præcindit à considerandis *Mortuorum* Animabus, quæ nunc existunt. Aliud est abstrahere, quòd est considerare aliquam formam sine subjecto: aliud præcindere, quòd est considerare quoddam subjectum, præcisum ab aliqua circumstantia aut qualitate, quæ respici potest. Certum est homines vita functos nunc eosdem non esse, qui vivendo fuerunt. Tunc tot erant personæ Anima et Corpore conjunctis compositæ, nunc verò eorum Animæ, et Corpora existunt quidem, sed disjuncta existunt. Quapropter, cum *Mortui* maledicuntur, non ideo necessariò ipsorum Animæ maledictæ veniunt, nisi cum illæ specialiter exprimentur, vel intelliguntur.

Sed denique Auctori Epistolæ concedamus, quòd ipse aggressus est sustinere, nimirum quòd *Mortuis* maledicere idem sit quam eis maledicere ac si viventes essent. Quæro: Ergo qui hominem vivum maledicit, semperne lethaliter peccat? Omnes DD. aiunt, *Cajetanus, Sotus, Molina, Grado, Azorius, Lugo*, et alii cum *Salmanticensibus de Restitut. c. 4. n. 27. et 28. ex. D. Th. 2. 2. q. 76. a. 4.* tum maledictionem in proximum peccatum esse mortale, cum ipsa est formalis, scilicet (ut explicat *Cajetanus*) cum proximo optatur damnnum, et damnnum grave, quòd aliquis illi

imprecatur; non verò cum maledictio est tantum materialis, nempe sine pravo animo prolata. Et quidem in vivente certe corpus et anima simul existunt. Et quare non est mortale? quia qui maledicit homini viventi non semper proximi Animæ intendit maledicere, et contumeliam inferre substantiæ illi, in qua specialiter Imago Dei splendet, sed præscindit ab Anima respicienda; et ita gravem non committit culpam. Qui Creaturis irrationabilibus maledicit (docent idem D. Thomas *loc. cit. ar. 2.* et omnes) si eas respicit in quantum sunt Creaturæ Dei, mortaliter peccat, veramque patrat blasphemiam; non verò jam si præscindit ab eis considerandis ut tales, et tantum eis maledicit secundum se consideratis, et quidem omnes ipsæ sunt Creaturæ Dei. En quòd D. Thomas etiam præcisionem hanc admittit. Ita pariter, qui *Mortuis* maledicit, si maledicit in quantum ad Animas eorum, graviter peccat; non autem si præscindit, et *Mortuis* maledicit, quin specialiter Animas respiciat. Dicere autem quòd omnes qui maledicunt *Mortuis*, omnes jam intendunt etiam eorum Animabus maledicere, ego et tot alii Confessarii, pœnitentes interrogando, oppositum comperimus. Tantò magis quòd ordinariè isti qui *Mortuis* maledicunt, non jam eos lædere intendunt, sed vivos quibus ad instar contumeliarum hujusmodi maledictiones dirigunt. Veruntamen hæc est materia facti, quisque Confessarius in hoc, pœnitentem diligenter interrogando, poterit se a dubio eximere.

Dicere autem quòd, licet quis solis *Mortuorum* corporibus maledicere intendat, nec etiam à culpa gravi excusari potest, propter respectum quem Ecclesia habet Corporum *Mortuorum*, eis incensum præbendo, aqua lustrali aspergendo, et cum pompa sepeliendo: Nescio quomodo quis ob hanc rationem id suadere sibi possit. Nolo in hoc immorari. Paucis me expediam, et dico, prædictæ functiones non sunt quidem exhibitiones alicujus cultus religiosi erga Corpora *Mortuorum*, sed tantum quædam cæremoniæ, quas Ecclesia etiam erga viventes adhibet. Si igitur honor qui fit Defunctis, major non est illo qui vivis exhibetur, nec contumelia major erit. Sed cur (subdit Auctor Epistolæ) leges gravius puniunt qui adversus Cadavera sæviunt? Respondeo: puniunt, non ratione contumeliæ, sed ratione iniqui animi, qui in tali actione manifestatur, et qui adhuc in occidente Infidelium, aut Hæreticorum à lege mulctatur. Alioquin si hoc esset in se gravis Cadaverum injuria, ejusdem criminis essent rei qui ob usum Anatomiz ipsa incidunt et laniant.

Cæterum id quod concludere est, maledictionem in *Mortuos*, per se loquendo, nec blasphemiam, nec culpam mortalem esse. Et invenio, quòd tres Auctores (jam in Opere citati) qui soli de hoc puncto scripserunt, idem pronunciarunt. Præterea, ego pro majori meæ conscientiz pace, de hoc pluribus doctis Viris Neapolim scripsi, et etiam tribus Congregationibus Presbyterorum sæcularium Missionibus addictorum, ubi flos Cleri Neapolitani existit; et uno exemplo fuerunt responsa omnia meæ sen-

tentiæ conformia. Ac P. Sabbatinus (tunc temporis Pius Operarius, nunc dignissimus Aquilæ Prælat) mihi respondit, cunctos Pios Operarios, tam præsentem quam antiquos, idem uniformiter sensisse. Insuper, cum quamdam Epistolam de hoc puncto typis dederim, adversus quam postmodum Anonymi Epistola prodit, de quo supra mentionem jam feci, accepi tanquam certum, utramque scripturam à Nuncio transmissam fuisse ad Summ. Pont. Bened. XIV. qui postquam curam dederit controversiam discutiendi R. P. D. Thomæ Sergio Pio Operario, S. Officii Romæ Consultori (qui nunc suum obiit diem), ipse pariter mecum sensit, maledictionem *Mortuorum* non esse blasphemiam. Et ab alio P. Pio Operario mihi affirmatum deinde fuit, quòd idem etiam Pontifex, cognita P. Sergii sententia, ostendit eam approbare.

30. 5. Dubitatur an maledicere *Mundo* sit blasphemia. Auctor ipsius Instructionis negavit, sed ego contrarium ostendi (*Lib. 3. n. 129. v. Sed hæc.*); nihilominus dixi, quòd si pro *Mundo* intelligeretur *Mundus* qui Deo adversatur, certe non esset peccatum. Sed quia verosimiliter rudes non sic intendunt, sed potius ut creatum à Deo, et de hoc se accusant cum magno horrore, dico probabilius accipiendum esse pro culpa gravi. 6. Maledicere creaturis insensatis, ut vento, pluviz, annis, diebus, igni, etc., non est blasphemia, nisi hujusmodi creaturæ expressè in Deum referrentur, prout si diceretur, *maledictus sit ignis Dei, panis Dei*, etc. Maledicere autem Paradiso, aut Animæ (quia in Anima splendet specialiter potentia, et imago divina) non est dubitandum quin sit gravis blasphemia (*Dict. n. 129.*). 7. Maledicere Dæmoni, non est mortale, quia maledici solet ut Auctor mali, et Dei inimicus: ideoque in se veniale quidem est, præscindendo ab actu impatientiæ, qui tamen facile comitatur (*Ibid. v. Maledicere.*). Dicere autem Diabolum *sanctum*, aut *omnipotentem*, est vera blasphemia, ac gravis; sed imò hæreticalis, si proferretur cum intellectus errore, qui quidem regulariter loquendo non præsumitur. Sed non est blasphemia appellare Dæmonem *potentem*, aut *sapientem*, quia ille natura sua talis est; dummodo hoc non diceretur, ut ei honor præstaretur; aut dicere vulgò, *santo Diana*... (*Lib. 3. num. 123. v. Insuper.*). Interroget 8. quoties et qua occasione blasphemavit; si in ludis, aut in caupona, aut venatione, et à quanto tempore versetur in hoc vicio? ut cognoscat si est recidivus, aut si sit in occasione proxima, quam pœnitens teneatur auferre.

31. Interroget etiam si blasphemavit coram filiis, aut famulis; tunc enim, præter blasphemiz peccatum, peccavit etiam scandalo. Demum hic addo cum quodam docto Auctore, blasphematores non excusari à peccato gravi, eo quòd propter vim habitus mali, aut vehementem animi commotionem ad iram, non adverterint ad id quòd dicebant; quia hi malè habituari, licet habeant cognitionem minus vivacem aliis, qui usum blasphemandi non contraxerunt, tamen semper habent eam actualem cognitio-

nem sufficientem ad hoc, ut actus sit deliberatus, et graviter peccaminosus. Cum enim ipsi tanti mali non faciunt peccatum, ideo in suo animo nullum hujus sceleris sensum experiuntur, sicuti perciperet alius, qui esset conscientiae non tam depravatae; et hinc oritur quod in eorum mente, ne signum quidem remaneat actualis cognitionis, quam in peccato habuerunt: aut si vestigium aliquod cognitionis relinquitur, est ita leve, ut interrogati faciliter respondeant se non animadvertisse: sed diligens Confessarius nullam in hoc debet eis praestare fidem; et neque debet ab his sciscitari, an adverterint nec ne, sed accipiendae sunt omnes, ut verae blasphemiae actuales, semper ac ipsi sciebant tales esse.

52. CIRCA III. *Præceptum.* Quoad obligationem audiendi Sacrum diebus festis, interroget poenitentem, si aliquoties Sacrum omiserit? et si advertit ad omissionem? an dubitaverit tempore quo Sacrum audire poterat? etenim multoties poenitens ad horam tardam Sacrum audire differens, licet casu repererit Sacrum, et illi interfuerit, nihilominus sine justa causa in periculum illud mittendi se iniecit, et de hoc rudes non se accusant. Item si poenitens se accusabit se Sacrum omisisse, interroget de causa, an propter necessitatem, ut accidit famulis qui non possunt gregem derelinquere, aut matribus quae domi non possunt relinquere pueros, aut conjunctis, qui non possunt relinquere infirmos, aut itinerantibus qui non possunt à comitatu disjungi sine gravi incommodo, ut esset subire periculum quod expolentur à latronibus, aut per viam errent, si soli pergant, etc. (Tom. 2. l. 3. n. 326.) aut accidit alicui qui vestes decentes non habeat, quibus in Ecclesia decenter compareat (Num. 330. v. Bene.)

53. Quoad opera autem servilia quae in die festivo prohibentur, interroget si laboravit die festo? et si ille affirmat, interroget I. quantum temporis laboravit? et quodnam laboris genus exercuit; nam secundum communioem Doctores (Lib. 3. n. 305.) excusant à gravi laborantem duas horas; imò alii admittunt quid amplius, saltem si labor est de se levis, aut adest aliqua causa notabilior. Si autem poenitens confitetur se laborasse aliquando plus, aliquando minus, interrogetur quoties laboravit iudicans laborare in materia gravi; sed opus est, ut eum doceat laborare post longum tempus etiam occultè, et animi solatio, ac gratis, etiam esse peccatum. 2. Interrogetur, quare laboravit, an per regionis consuetudinem? an ob necessitatem? Verum est, quod paupertas potest excusare? ut plerumque excusantur pauperes, qui, si non laborant, non possunt se, aut familiam suam sustentare (Num. 297.) ut etiam excusantur illi, qui die festo vestes resarciunt, cum non possint diebus serialibus (Ibid.) Sed oportet rudes ab errore dimovere, qui falso putant posse laborare die festo, cum laboratur pro familia sua, et sine mercede. Multi DD. excusant eos qui laborant, ut fugiant otium, ob quod in probabili peccandi periculo essent; sed hæc opinio non admissa est, nisi in casu rarissimo, in quo tunc vexarentur tentatione ita mo-

lestia, ut superari non possit, nisi laborando. Nonnulli servi, aut famuli, aliquando coacti sunt à dominis ad frequenter laborandum in festo, et etiam ad Sacrum omittendum: hi tenentur discedere ab hujusmodi dominis, dummodo non se obligarint chirographo servire; aut dummodo justo timore non inculantur, ne repugnando grave incommodum subituri sint. Et pariter hac sola ratione possunt excusari filii et mulieres ad laborandum in festis coacti à parentibus, aut viris (Lib. 3. num. 296.) Interroget etiam, si in vigiliis, Quadragesima, feria sexta, et Sabbato comederint cibos vetitos?

54. CIRCA IV. *Præceptum.* Si confitentur Filii, interrogentur 1. Si oderint parentes? quia tunc duplex peccatum commiserunt, contra charitatem nempe, et contra pietatem. 2. Si aliquid grave fecerint contra eorum præceptum expressum, et in re justa, sicuti esset ne è domo de nocte egrederentur, ne ludis damnosis luderent, ne cum malis sociis, aut cum personis diversi sexus, et similibus versarentur? Dixi in re justa; quia circa status electionem filii non tenentur parentibus obedire; imò parentes graviter peccant, si sine justa causa filios ad statum matrimonialem, aut ad statum Ecclesiasticum, aut Religiosum cogent; aut modis injustis retraherent eos à statu Religioso, quem illi eligere velint. (Tom. 2. lib. 3. num. 335. v. Præterea, et lib. 4. num. 77.) 3. Interroget, si irreverentiam adversus parentes adhibuerint, factis, aut imprecationibus, aut injuriis gravibus coram interrogatis: ut esset eos appellando ebrios, bestias, fatuos, latrones, veneficos, scelestos: aut gestus eorum contumeliosè exprimendo, aut aliis verbis proferendo quibus gravem molestiam eis exhibuissent. Vocare autem eos senes, ignaros, stupidos, etc. non debet absolute condemnari de peccato mortali, nisi tunc cum illi graviter offenderentur. Notetur quod cum filii parentum debitam rationem non habuerint, tenentur læsum honorem eis restituere, veniam ab eis postulando, etiam coram iis, in quorum aspectu filii peccarunt. Nonnulli autem Confessarii parùm cauti in eo casu pro satisfactione imponunt filiis, ut cum domum pervenerint, pedes parentum deoscularentur, et absolutos dimittunt; sed illi postea hoc adimplere non curant, et novum peccatum admittunt. Satius est curare ut ante absolutionem hanc veniam postulent; sed quin eis imponatur ut pedes, aut manum deoscularentur; quia illi filii, quibus hoc faciendi consuetudo nunquam fuit, difficillimè hoc exequuntur. Si autem non possit commode hic actus ab illis exigi, ut veniam postulent ante absolutionem, non imponatur hoc sub gravi obligatione, sed potius ut consilium insinuetur, dum certè præsumuntur, saltem ut plurimum, parentes remittere filiis hanc obligationem, ne filii iterum in Dei offensam incurrant.

55. Si contra confitentur parentes, interrogentur 1. Si negligentes fuerint in filiis educandis, non curando ut Doctrinam Christianam illi docerentur, ut Sacro interessent, Sacramenta frequenter, pravos socios, et personas alterius sexus vitarent? Item

eos interroget, si scandalo fuerint illis, in eorum præsencia blasphemando, etc. Si de excessibus eos non corripuerint, et præcipue si aliquid furati sint? Si permiserint, ut sponsi suarum filiarum domum accederent? Et potissimum si filios secum in eodem lecto retinuerint; aut permiserint pueros et puellas simul dormire? Item si omiserint alimenta necessaria filiis ministrare? Si modis injustis coegerint filios ad statum matrimonialem suscipiendum, vel ut Sacris initiarentur, aut aliquam Religionem invitè ingrederentur? nam hoc agentes graviter peccant. Sed de hoc parentes plures nullum sibi scrupulum faciunt, et hinc filiis perniciæ, et Ecclesiæ maximum detrimentum evenire solet. Interroget etiam dominos, si famulos suos corripuerint, cum blasphemabant, aut præcepto Paschali non satisfaciebant, aut Sacro non intererant, aut inhonestè loquebantur, præcipue messis et vindemise temporibus; Domini enim cum possunt tenentur impedire scandala, quæ tunc committuntur. Interroget etiam viros, si familiæ alimenta ministraverint? Uxores, si viros ad blasphemias provocaverint, et si eos debito matrimoniali defraudaverint? Plerumque de hoc interrogentur uxores, quia multoties propter hoc solum damnantur, et in causa sunt cur etiam viri damnantur, qui cum observent sibi denegari quod debetur, ad mille scelera effrenati decidunt. Nihilominus in hac interrogatione verbis modestioribus, quantum fieri poterit, utetur, v. g. *Esne obediens tuo viro etiam in rebus ad Matrimonium spectantibus? aut habes forsitan aliquem scrupulum, qui te mordet circa Matrimonium?* sed hæc interrogatio, ut plurimum, omittatur cum uxoribus quæ vitam spiritualem profitentur.

56. CIRCA V. *Præceptum* interroget pœnitentem, si aliquid grave damnum proximo appetiverit, aut de illius damno se obiectaverit? Et hic notetur, quod si aliquis suo inimico diversa mala exoptaverit, ex. gr. mortem, infamiam, paupertatem, etc. tenetur omnia declarare, et sunt diversa peccata numero distincta, cum ea voluit efficaciter illi inferre: aut si speciatim et in particulari optavit, ut hæc illi acciderent. Aliter autem, ut dicunt probabiliter multi DD. (*Tom. 4. l. 5. n. 50. v. Quar. 5.*), si optaverit mala illa sub uno genere mali, nempe ut media ad ruinam appetitam inimico. Et hic est confusio Confessariorum, in discernendo an imprecationes, quæ rudibus esse solent usuales, fuerint peccata mortalia, an venialia. In hoc oportet interrogare in primis pœnitentem, an in illo actu desideravit deliberatè, ut ille succederet; sed hoc non sufficit ad certum iudicium faciendum, qua de re opus est, ut postea interroget, si imprecatus fuerit in extraneos, an in propinquos, quia in hos (præcipue in filios, conjuges, aut parentes) raro animus pravus adest. Postremo oportet interrogare de causa, cur eas imprecationes protulerit; nam si causa gravis, aut fervens ira intercesserint, facile est tunc etiam pravum desiderium interfuisse. Cæterum non sufficit pœnitenti ad excusandas imprecationes, dicere quod tantum in illo actu, ut evenerint, cupiebat; quia hoc jam sufficit ut in

illo actu commissa sit culpa gravis; unde Confessarius tunc perquirat de numero, et iudicet de eis saltem ut coram Deo sunt: et quem recidivum in eo vitio repererit, non absolvat, nisi prius resipuerit, aut extraordinarium doloris signum dederit.

57. Interroget 2. Si in proximum intulerit injurias graves et an coram aliis; quia tunc tenetur coram ipsismet restituere illi honorem ablatum, veniam ab eo petendo, aut aliis reverentiæ signis dummodo prudenter non præsumatur injuriis affectum totum remisisse (*Lib. 3. num. 984.*): aut quod ab illa publica satisfactione recuset, ne apud se rubor, et apud alios memoria injuriæ acceptæ renovarentur: aut nisi timeretur, ne illo satisfactionis actu iterum odium excitaretur (*Num. 988.*) Si autem injuria fuit secreta, etiam secretè tenetur veniam postulare, secundum veram sententiam (*Num. 985.*) Attamen advertendum est injurias, quibus ad invicem se onerant rudes, licet in se essent graves, nihilominus non esse semper graves inter hujus generis personas, ut cum se appellant latrones, veneficas, meretrices; quia ipsemet non multi hæc faciunt, nec qui eas audit, fidem præstat; excipe si nominarent res particulares, et complices. Interroget item, si discordias excitasset, zizania disseminando, et referendo uni quæ ab alio audivit.

58. Denique interroget, si odio aliquem habuerit, et ei signa communia amicitie negavit? Et hic expedit illius dubii, quod inter Doctores movetur, meminisse, utrum offensus offensori tenetur remissionem facere, *Salmant.* dicunt (*Tr. 21. c. 6. n. 18.*) offensum teneri quidem ad remissionem injuriæ, non autem publicæ pœnæ, quia hæc in Republicæ bonum redundat. Speculativè loquendo, sententia vera est; sed in praxi nunquam mihi fuit animus absolvendi aliquem istorum, qui dicebant se parcere inimico, sed velle ut justitia suum locum haberet, in scelesti digna factis suis reciperent; nunquam enim mihi suadere potui, quod hujusmodi qui quandoque peccatis onerati accedunt tam ament bonum commune, et justitiam (non jam in alios dequentes, sed solum in suos offensores), ut animus eorum sit penitus ab omni vindictæ affectu alienus. Unde in istis facillimum est, ut dicunt multi alii DD. (*Lib. 2. n. 29. v. Licet.*), eorum affectum ad bonum commune esse speciosum prætextum simulandi desiderium propriæ vindictæ. Attamen puto posse absolvi injuriis affectum, primò, si vellet jam remissionem facere, sed prætenderet justè satisfieri in damnis quæ passus est; dummodo offensor non ita esset pauper, ut omnino solvendo non esset; secundò, si remissionem faceret sub conditione, ut offensor longè abesset à Regione, quia filios, aut fratres ætate provectos, vividos habet; aut quia offensor esset ita insolens, et ad rixas proclivis, ut prudenter timeret, propter sui animi imbecillitatem, illius petulantiam non posse sufferre.

59. CIRCA VI. et IX. *Præceptum. I.* Interrogentur de cogitationibus, num desideraverint, aut morosè delectati fuerint de rebus inhonestis; et an plene ad eas adverterint et consenserint.

Deinde, num concupierint puellas, aut viduas, aut nuptas; et quid mali cum illis se facturos intenderint. In quo advertendum quòd rustici, communiter loquendo existimant majus peccatum stuprum, quam simplicem fornicationem: è contrario nesciunt malitiam adulterii, ideo cum iis, qui hujus vitii consuetudinem habent, non expedit eos monere de adulterii malitia, cum prævidetur monitio parum profutura, sed tantum effectura, ut pœnitens duplici peccato peccet, si carnis concupiscentiis non resistet. De his autem cogitationibus quibus assentiti sunt pœnitentes, sumendus est numerus certus, si haberi potest; sin autem exquiratur quoties in die, vel hebdomada, vel in mense cogitationibus consenserint. Sed si nec etiam id explicare possint, interrogentur, num concupierint singulas mulieres, quæ sibi occurrerunt, vel in mentem venerunt; aut num habitualiter turpiter de aliqua in particulari cogitarint, nunquam pravis consensibus resistendo; et an semper illam concupierint, vel an tantum quando ipsam aspiciabant. Demum interrogentur etiam, num media apposuerint ad malas cogitationes exequendas; nam, ut diximus in libro (*Tom. 4. l. 5. n. 42.*), tunc illa media, etsi indifferentia, à malitia interna informantur, et ideo explicanda ut peccata externa, sive opera incepta.

40. II. Circa verba obscœna, interrogentur 1. Coram quibus, et quoties ita locuti sunt, ratione scandali an coram viris, aut foeminis, uxoris, aut non; pueris, vel adultis? facilius enim scandalizantur puellæ et pueri, quam adulti, præsertim qui in hoc vitio sunt habituati. 2. Quæ dixerint verba; an v. g. nominaverint pudenda sexûs à suo diversi? hoc enim difficulter excusatur à mortali. 3. Num verba protulerint ex ira, vel joco; nam ex ira difficilius aderit complacentia et scandalum. Caveat Confessarius ab absolvendi hujusmodi recidivis in colloquiis turpibus, quamvis dicant se ea protulisse ex joco, nisi prius emendentur, vel signum extraordinarium doloris afferant. 4. Num jactaverint se de aliquo peccato; tunc enim tria peccata frequenter concurrunt, scilicet magnum scandalum audientium, jactantia de malo commisso, et complacentia de peccato narrato; ideoque interrogandi sunt, de quo peccato in specie se jactarint (*l. 5. n. 26.*) interrogentur etiam, an delectati sunt audire alios inhonestè loquentes, et an tunc adverterint ad correctionis præceptum, putantes eam profuturam.

41. III. Circa opera, interrogentur quacum rem habuerint; num alias cum eadem peccarint? ubi peccatum fuerit patratum (ad occasiones removendas); quoties peccatum consummatum; et quot actus interrupti adfuerint, seorsim à peccato; num peccato multum ante consenserint. Nam tunc actus interni interruptuntur, juxta dicta n. 36. et tum expedit formare judicium, toties multiplicata fuisse peccata, quot morulæ somni, distractionis etc. adfuerint, prout sunt coram Deo, tantum interrogando de temporis duratione in peccato. Secus, si malum propositum fuerit conceptum per duos vel tres dies ante consummationem

peccati, et intra illud tempus non fuerit retractatum, quia tunc sumitur pro uno numero peccatum; vide dicta *ibidem*.

Se polluentes interrogentur etiam de tactibus impudicis separatis à pollutionibus, et moneantur eos esse mortalia. Item interrogentur, an concupierint, vel an delectati fuerint de copula cogitata cum aliqua, vel pluribus mulieribus, aut pueris; tunc enim tot peccata distincta committunt. Item adverte, quòd si quis coiret inter crura aut brachia mulieris, præter peccatum contra naturam, committeret fornicationem inchoatam, sive effectivam, ut dicunt communiter *Filliuc. Tambur. Holz. Spor. etc.* (*l. 3. n. 466. v. Primum, infra ad n. III.*); unde hic duo pararet peccata diversæ speciei, unum contra naturam in effectu, alterum fornicationis in affectu. Circa peccata conjugum respectu ad debitum maritale, ordinariè loquendo, Confessarius non tenetur, nec decet interrogare, nisi uxores, an illud reddiderint, modestiori modo quo possit, putà, an fuerint obedientes viris in omnibus? de aliis taceat, nisi interrogatus fuerit. Quæ autem liceant, et quæ vetentur inter Conjuges circa idem debitum; vide quæ fusè dicta sunt in Opere (*Lib. 6. ex n. 900.*)

42. CIRCA VII. Præceptum. Interroget, si aliquid ab alio surripuerit? et à quo, et an ab uno, aut pluribus? an solus, an cum aliis, et an semel, an pluries? quia si qualibet vice materiam gravem sumpserit, qualibet vice peccavit mortaliter. Si verò materiam parvam sumpserit singulis vicibus tunc non peccavit graviter, nisi ad gravem materiam advenerint; dummodo à principio animum non habuerit perveniendi ad materiam gravem; sed cum materia jam facta est gravis, licet ille graviter non peccavit, tamen sub gravi tenetur ad restitutionem (*Tom. 2. l. 3. n. 533.*); saltem illius ultimæ quantitatis, quæ materiam gravem constituit (*Ibid. in fin.*) Notandum tamen plus materiæ ad constituendam gravitatem in furtis minutis, et majorem requiri, si à diversis sumantur; unde dicitur, quòd in furtis minutis, quæ pluribus vicibus diversis facta sunt, duplam requiritur (*Lib. 3. n. 530.*) Et si inter ea notabile intercessit tempus, duorum nempe mensium, tunc furta probabiliter non coalescunt in materiam gravem (*Ibid.*) Probabiliter autem qui fructus ederent in aliorum vineis, dummodo non sint rari, et magni pretii, possunt excusari saltem à peccato gravi, si foras non exportant in magna quantitate (*Lib. 3. p. 529. Qu. 2.*); in hoc enim rerum genere, quæ nimis sunt expositæ, major quantitas ad gravem materiam constituendam requiritur (*Num. 529.*) Et hac ratione facilliter possunt excusari famuli et famulæ, quæ sibi à Dominis sumunt res comestibiles; modò non sint in magna quantitate, et extraordinariæ (*Lib. 3. n. 545.*) Neque condemnari debent de peccato gravi, qui ligna incidunt, aut pecora ad pastum ducunt in agros communitalis, licet prohibitum sit; quia tales prohibitiones censentur esse purè pœnales (*N. 529. v. qu. 1. et n. 614. v. 2. Qui in loco.*) Gravitas autem materiæ commensuratur à qualitate personæ cui illatum est damnum; sed hoc fusius discussum est in

Opere (*Lib. 3. n. 529.*) Cum autem furta fiunt à filiis, aut ab uxoribus, requiritur multò major quantitas, ut sint grave peccatum; et rarò hi tenentur sub gravi obligatione ad restitutionem. (*Num. 539. et 543.*)

43. Certus factus de gravi pœnitentis obligatione Confessarius, inspiciat si pœnitens valeat restituere, licet cum aliquo incommodo: et eum non absolvat, nisi priùs restituat, licet ille signa extraordinaria emendationis exhibeat (*Lib. 3. n. 682.*) Bona enim sunt quidam sanguis, qui à venis non eruitur nisi cum magna vi, et dolore. Unde si restitutio non fit ante absolutionem, cum difficultate maxima fiet postea, ut experientia admodum docemur. Potest excipi tantum pœnitens, qui ita meticulousæ conscientiæ esset, ut de eo nullus dubitandi locus superesset. Dixi cum aliquo incommodo; quia si ille restituendo non esset, quin in gravem necessitatem se conjiceret, id est quin à statu suo, quem justè acquisivit, decidat, tunc ille potest differre restitutionem, dummodo creditor non sit in gravi necessitate. Imò, licet creditor sit in gravi necessitate, probabiliter nec etiam tenetur debitor ad restitutionem, cum ipse pariter in gravi necessitate reperitur; et per restitutionem constituendus esset in necessitate quasi extrema. Hoc tamen intelligitur modò res ablata non extet in specie; et modò creditor præcipuè non redactus fuerit ob illud furtum in eam gravem necessitatem (*Num. 703.*) Curetur saltem tunc nempe cum potest differri restitutio, suadere pœnitenti, ut identidem paulatim restituat, aut aliquem laborem faciat, aut aliquod donum aliquando creditori offerat.

44. Possibile hîc non est omnes doctrinas scitu circa hanc materiam restitutionis necessarias, quæ est ita latè patens, et implicita, iterum repetere. Observetur propterea quod fusiùs in Opere actum est. Solummodo hîc lubet pauca annotare, quæ frequenter accidunt, et quæ magis ad praxim pertinent. Et 1. Cum aliquis in comitatu aliorum furatum ivit, ad judicium formandum si ipse ad totum damnum teneatur, an non, distinguendum est: si ille merè à sociis inductus fuit, et sine ipso jam furtum accidisset, eodem modo quo accidit, non tenebitur ad aliud restituendum, quam quod ille surripuit. Si autem concorditer (alternis sibi animos incitantibus) ad furandum iverint; tunc quisque tenetur in solidum ad restitutionem (*L. 3. n. 579. v. Quar.*). Ita in theoria; sed in praxi rudes, præsertim illi qui parùm sunt meticulousæ conscientiæ, difficulter suaderi possunt teneri ad restituendum, quod ab aliis acceptum est: et contra domini ipsi contenti sunt de portione illorum ob id ipsum, quòd si obligantur ad totum, faciliter restituere omittant, non solum quòd alii acceperunt, sed etiam quòd acceperunt ipsi. Propterea Confessarius ei scire faciat se teneri ad restitutionem, quin explicet quantitatem, restituere faciens quantum sua illius conscientia dictat (*Ib. in fin. et Act. Instruct. pro Confessar. Pagorum, c. 8.*) 2. Advertendum, neminem teneri ad damnum illatum restituendum, si nihil sibi utilitatis evenit, si illud damnum saltem in

confusio non prævidit (*Lib. 3. n. 613. in fin.*); aut nisi per Judicis sententiam ad damnum reliquendum muletatus fuerit (*Lib. 1. n. 100. in fin. et L. 3. n. 554. in fin.*). 3. Si furtum est incertum, nempe si incerta est persona cui illatum est damnum, obligandus est pœnitens ad restituendum, aut Missas celebrare faciendo, aut eleemosynas pauperibus aut piis locis elargiendo (*Lib. 3. n. 589. in fin.*); et si ipse pauper est, potest sibi aut suæ familiæ applicare (*Num. 672*). Sed si persona est certa, debet huic fieri restitutio; quare mirum quidem est tot reperiri Confessarios tam imperitos, qui, cum sciatur quis sit creditor, pœnitentibus imponunt, ut de re restituenda eleemosynas erogent aut Missas celebrare faciant. In eo casu ego hanc defendi sententiam (*Lib. 1. n. 37. v. Quid si.*) pœnitentem iterum teneri ad restituendum, quia fur in omnibus casibus, etiam fortuitis, debet reddere dominum indemnem, nec acquiescere potui opinioni adversæ. Dixi dumtaxat (*Lib. 3. n. 534. Qu. II.*) quòd si furta essent minuta, licet simul unita ad magnam summam advenerint, et etiamsi domini essent certi, sed diversi, tunc excusarem à peccato gravi eum qui vellet restituere pauperibus, propter rationem ibi allatam: et etiam à veniali, si rationabilis causa adesset, prout si restitutio fieri non posset dominis sibi notabili incommodo, aut si aliqui pauperes in ea essent necessitate, ut præsumerentur domini consentire, ut illis fieret restitutio (*Num. 595. in fin.*). Si quis fraudem multis civibus, sed incertis fecerit per furta minuta ex. gr. vendendo vinum, oleum, etc., mensura detracta, aut pondere immutato, ego defendi teneri ad restituendum ipsismet civibus (aut pretium minuendo, aut pondus vel mensuram augendo), et non jam pauperibus loci, ut alii permittunt; licet, jam supra dixi, si pauperibus daret, non peccaret graviter, et ne venialiter quidem, si justa causa accederet (*Dict. n. 595*). 4. Notandum, quòd si quis rem alienam sumpserit, aut retineret cum præsumptione, quòd si à domino eam peteret, libenti animo eam ipsi donaret, is non debet obligari ad restitutionem (*Lib. 3. n. 700. v. Quar. hîc. I.*) 5. Neque debet obligari ad restitutionem, qui immemor debiti suo creditori donum merè gratuitum præbuit (*Num. 700. v. Quar. II.*) 6. Advertendum quòd ut pœnitens teneatur ad restitutionem sub culpa gravi, cum res ablata jam consumpta est, et ille ditior non est factus, opus est primò, ut intercesserit culpa gravis interna contra justitiam commutativam (*Lib. 3. n. 550*). Præterea requiritur ex sua parte, ut actio externa, sive influxus sit damni causa efficax (*Num. 584*), et insuper, ut hîc influxus sit completus, sive graviter injustus (*Lib. 3. n. 551*), et ut habeatur moralis certitudo quòd ille talis fuerit (*Num. 562 et 568*). Hoc est id quòd ad acceptionem pertinet. Circa autem ad retentionem rei, cum pœnitens pro se habet probabilem opinionem cum legitima possessione, non potest à Confessario obligari ad restitutionem (*Lib. 1. n. 25.*); imò qui incœpit possidere in bona fide aliquam rem, post diligentiam factam ad veritatem inveniendam, non tenetur ad aliquid restituendum.

dum, nisi certus fiat de jure quod proximo competit, ut pluribus locis probavi. Quod si restitutionis obligatio esset certa, sed poenitens maneret in bona fide, et Confessarius certè prævideret correptionem non profuturam, tunc debet eam omittere, ne per ipsum fiat, ut quod est peccatum materiale, evadat formale cum pernicie illius animæ, ut dicunt DD. (*Lib. 6. n. 614. v. Infer. II.*); vide dicta *sup. Cap. I. n. 8. et 9.* Denique quoad obligationem restitutionis ratione contractus, oportet alios consulere, libris studere, et postea decidere. Reliquum est, ut hic advertatur, quod si reperiantur aliqui contractus usu per longum tempus recepti in aliqua regione, ubi præcipuè missiones factæ sunt, Confessarius non debet eos condemnare, nisi prius omnibus inspectis circumstantiis: siquidem primo aspectu multi contractus apparent usurarii, aut injusti, sed postea melius rebus perpensis tales non sunt habendi. Circa autem honorum præscriptionem observa librum (*Lib. 3. ex n. 504.*).

43. CIRCA VIII. Præceptum, i. interrogetur poenitens, si aliquem infamaverit? et si id effecerit, falsum delictum ei imponendo, aut verum patefaciendo? et cum delictum est verum, si illud erat occultum, aut publicum in aliquo loco, fama, aut Judicis sententia? item interroget, si infamaverit coram uno, an pluribus; et coram quot? item si divulgaverit factum, ut à se cognitum, an ab aliis auditum? Circa autem famæ restitutionem, si delictum quod est patefactum, erat falsum, qui infamiam intulit, tenetur se retractare. Si vero delictum est verum, debet infamæ illatæ prospicere meliori modo, quo potest, sine mendacio: dicat ex gr. *Allucinatus sum, me sefellit, erravi.* Alii etiam admittunt posse dici, *mentitus sum*, æquivocando, dum omne peccatum est mendacium, ut dicitur in Scripturis. Ego soleo dare consilium, ut dicant: *è capite meo hoc erui*, vulgò (*me l'ho cacciato di capo*), etiam æquivocando, quia omnia verba è mente (pro qua accipitur caput) procedunt. Quod si unquam famæ restitutio probabiliter judicaretur majus damnum quam utilitatem infamato allatura, quia præsumitur res ab hominum memoria effluxisse (ut præsumitur cum famæ obrectatio multo abhinc tempore accidisset, et inde de hac nulla amplius facta est mentio), tunc satius est occasiones captare infamia notatum laudandi in aliqua ejus virtute, ut eum in bonam aliorum opinionem ponat, quam in memoriam revocare res præteritas hac famæ restitutione. Confessarius procuraret, ut hujusmodi famæ compensationes, cum commode fieri possunt, ante absolutionem fiant, quia postea difficulter adimplentur: licet hæc minus difficultatis habeant, quam pecuniæ restitutio. Denique hic advertatur quod proximi delictum patefacere, tunc propriè detractio dicitur, et est peccatum, cum intenditur, ut ait S. Thomas (2. 2. q. 73. a. 2.), famam alterius denigrare, non autem cum intenditur aliquod damnum vitare, ut esset parentes, dominum, Prælatum certiores facere, ut reus emendetur, aut aliorum damno consulatur. Modò illius damnum esset magni momenti, aut longe mi-

nus damno infamia notati. Observetur id quod habetur in Opere (*Lib. 3. n. 968.*)

46. Circa debitum restituendi alicui honorem ablatum, propter contumeliam ei irrogatam, jam actum est in Præcepto V. num. 36. In hoc Præcepto VIII. DD. etiam agunt de judicis temerariis. Multi rudes se accusant se malè de aliquo sensisse. In hoc opus est advertere, 1. Quod cum motiva sufficientia adsunt sic judicandi de aliquo facto, judicium non est temerarium, sed justum, et propterea culpa caret. 2. Quod plerumque hæc non sunt judicia, sed suspensiones, in quas domini, et Patresfamilias aliquando tenentur induci, ut aliquod peccatum impediatur, ex. g. ne servi furentur, ne filia peccent cum viris versando, etc. Tantummodo eos de hoc moneat, ne hujusmodi suspensiones sine necessitate cum aliis conferant.

47. Reliquum esset sermonem facere de Præceptis Ecclesiæ, sed de iis, nempe de obligatione audiendi Missam, et de non laborando die festo, jam satis supra diximus num. 32. et 33. Circa jejunium autem, tria in Confessarii memoriam revocamus. I. Non omnes labores excusare à jejunio, sed eos duntaxat, qui multam corporis agitationem causant (*Lib. 3. num. 1041.*) II. Operarios iis solis diebus excusari à jejunio, in quibus actu laborant: aut cum sperant crastina die se laboraturos, et non posse nisi die præcedenti comedant (*Ibid. num. 1044.*) III. Non sufficere ad jejunio satisfaciendum extra prandium et cœnam non comedere, aut vespere minus solito cœnare, ut falso multi credunt; jejunium enim importat unicam comestionem facere in die; et vespere aliud non permittitur quam simplex collatiuncula octo unciaquæ juxta communem consuetudinem, aut ad plus decem uncia possunt concedi illi, qui ob majorem exigentiam usus fuisset majori quantitate ordinariam excedente. (*Num. 1025.*) Pauperes vero quibus mane non fuisset cibus sufficiens et non possunt sustentari sola collatiuncula serotina, hi excusantur (*Num. 1033. v. Secundo.*) Quod si vespere hi haberent sufficientem cibum, dicunt DD. hos teneri ad jejunium, antevertendo cœnam ad meridiem; sed multi alii hoc negant, quia hujusmodi jejunium incommodo extraordinario esset aliis. Observetur quæ in Opere habentur. (*Lib. 3. num. 1034. circa finem.*)

Postquam tale examen à rudibus exegerit, quomodo postea Confessarius se gerere debeat, ut disponat poenitentem ad dolorem, et adjungat poenitentiam, jam supra actum est (*num. 10. et 11.*) Sed ante omnia advertat tale examen non negligendum, ubi cognoscitur opus esse, dum invenitur Confessoriorum major pars in hoc puncto deesse.

CAPITULUM III.

De interrogationibus adhibendis cum Personis diversi status, aut conditionis, quæ sunt conscientiarum parum meticulosarum.

48. Hic advertitur, quod circa obligationes proprii status, aut officii non semper sufficiat Confessario penitentem interrogare tantum, an suam obligationem impleverit, cum penitens videtur esse conscientiarum parum meticulosarum, aut Confessarius aliunde habet rationabilem suspicionem quod ille suis obligationibus desit, tunc oportet, ut ipsum interroget in particulari, saltem circa eius obligationes principales.

49. Et primo, si est sacerdos qui ad confitendum accedit, interrogetur 1. an satisfecerit horis canonicis, et oneribus Missarum, vel an has per multum tempus distulerit celebrare? 2. an negotiationem exercuerit? 3. an nimis festinanter Missam absolvat? nam si infra quadrantem horæ illam terminat, ipse à culpa gravi nequit excusari, etiamsi Missa sit de requiem, ut non sine magno fundamento plures DD. docent (Tom. 5. l. 6. n. 400.): infra enim tam breve spatium non est possibile Missam absolvere sine magna verborum et caeremoniarum negligentia; saltem nequit Missa celebrari cum ea gravitate et decencia, quæ tanto Sacrificio convenit. Insuper ex Missa nimis festinanter celebrata, oritur etiam grave scandalum laicorum, quibus, ut ait Bellarminus (Ibid.), videntur huiusmodi Sacerdotes non credere quod in Missa realiter sit presens Divina Christi Domini Majestas.

50. Præterea, non erit improprium Sacerdotes interrogare, an in ipsorum Patria magna sit penuria Confessariorum? Eo enim casu posset aliquis Sacerdos teneri ad se reddendum idoneum ad Confessiones excipiendas, ut validis rationibus probavimus (l. 6. n. 625.); quibus addatur doctrina D. Thomæ, qui (Suppl. qu. 34. art. 1.) inquit, Deum ad hoc instituisse in Eccles. ordinem Presbyterorum, ut ipsi aliis Sacramenta ministrarent; Et ideo (verba S. Doctoris) posuit Ordinem in ea, ut quidem aliis Sacramenta traderent. Idcirco Sacerdos appellatur lux mundi, sal terræ, et Coadjutor Dei. Cum igitur finis Sacerdotis sit Sacramenta ministrare, quomodo ipse poterit à culpa excusari, si viderit suos conterraneos carere Confessariis, et ideo plures eorum in peccato manere, cum magno damnationis periculo et ipse Domini finem, ob quem ad Sacerdotium fuit evectus à Deo, frustraneum reddit, negligendo ex pigritia idoneum effici ad ministrandum penitentiarum Sacramentum, quod salutem animarum, excepto Baptismo, præ aliis necessarium est. Nimis verenda sunt verba Domini adversus eos Sacerdotes, qui salutem proximorum parum curant. « Si dicente me ad impium, » morte morieris, non amnuntiaveris ei... ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua re-

quiram. » Ezech. 3. 18. Si autem Sacerdos ille se excuset adducendo suam insufficientiam, audiat S. Franciscum Salesium, qui falsam vocat humilitatem eorum Sacerdotum qui renuntiant animarum salutem incumbere, sub titulo suæ imbecillitatis. Ista (ait Sanctus) malitiosa est humilitas, et inventus amoris proprii, qui sub hoc specioso prætextu propriam querit tegere concordiam. Subdit quod Deus, cum aliquod nobis talentum donaverit, justè petit à nobis, ut illud exerceamus: quapropter qui eo utitur et paret, ille magis humilem se ostendit. Superbi quidem causam habent, ut nullum suscipiant opus, quia tales in se ipsis fidunt. Humiles contra magnanimi sunt, quia non proprias perpendunt vires, sed in Deo confidunt cui placet in nostra infirmitate suam omnipotentiam extollere; unde concludit quod humiles omnia aggredi possunt.

51. Secundo, si accedit ad confitendum aliquis Confessarius, de cuius idoneitate prudenter dubitatur, interrogetur, an studio sufficientem operam dederit, et an studere pergat? nam, ut diximus n. 18. in fine, ad bene exercendum officium excipiendi Confessiones, non satis est aliquando studuisse. Item, an absolverit eos qui manebant in occasione proxima peccati, aut erant recidivi, nec extraordinaria signa suæ dispositionis afferebant? Si unquam talis Confessarius aliquam penitentem sollicitasset ad turpia, interrogetur, an sciat se non posse Sacrum facere, dum à SS. P. Benedicto XIV sollicitantibus imposita est inhabilitas perpetua, et Papæ reservata, quæ, ut ostendimus in Opere (Lib. 6. n. 705.), ante omnem sententiam incurritur. An autem hæc incurratur etiam ab ignorantibus? Observa quæ dicuntur in eodem Opere loco citato, Venetiis edito.

52. Tertio, si accedit Parochus, interrogetur 1. an attendat ad debitas correctiones erga subditos? præcisè erga eos qui aliquo tenentur odio, aut cum aliqua turpiter conversantur, aut domos sponsarum frequentant. Et de hac materia loquendo, huiusmodi Parochus valde advertatur ad non accipiendas promissiones mutuas matrimonii, nisi parum ante quam Nuptiæ sint contrahendæ, ut prudentes Parochi agunt; alioquin omne tempus illud usque ad matrimonium, peccatorum tempus erit. 2. An invigilet, ut sui subditi absque exceptione personarum Paschale impleant præceptum? Quot personas in Missionibus invenimus, præsertim majoris existimationis, quæ per multos annos præceptum implere omiserant; quin Parochus eos admonuerit, et opportuna adhibuerit media ad ipsorum respiciendam? 3. An Sacramenta ministraverit (præcipue penitentiarum) in periculo mortis, aut cum requisitus fuerit per se ipsum (l. 6. n. 623. v. 2. Resp. 2. et Resp. 3.)? Dico per seipsum, quia, cum ipse potest, non satisfacit illa per alios ministrando (Lib. 4. n. 127. v. Hinc). 4. An moribundis debitam præstiterit assistentiam? 5. An in Dominicis conciones habuerit, etenim Parochus cum non est legitime impeditus, omittendo concionari per mensem continuuum, aut per tres menses discontinuos intra annum, à DD. nov

excusatur à gravi culpa (*Lib. 3. n. 269. infra v. Hic obiter*). 6. An debitas largitus sit eleemosynas habens beneficium pingue, congruam excedens? 7. An attenderit ad instruendos in Doctrina Christiana pueros, et rusticos circa mysteria fidei, et media ad salutem? Præsertim an instruxerit rudes circa dolorem peccatorum necessarium ad obtinendam absolutionem; necnon pueros circa Communionem ætate qua jam ad eam sunt idonei, nimirum ordinariè loquendo ab anno decimo usque ad duodecimum, vel ad summam ad decimum quartum (*Lib. 6. n. 301. v. Sed hic*)? Sciendum enim, S. Carolum Borromæum suis Parochis præcepisse ut ad Communionem idoneos redderent pueros, statim ac ad decimum annum pervenissent (*Ibid.*) At quidam Parochi renuunt etiam pueris, qui ad annum pervenerint duodecimum, Eucharistiam ministrare, et cur? ut incommodum effugiant illos instruendi. 8. Interroget sedulo, an facile, et ob humanos respectus attestations in scriptis dederit initiandis, necessarias ut illi possint Ordines suscipere? in hoc enim oportet ut Parochi non sola notitia negativa sint contenti, cum debeant habere positivam de ipsorum probitate, et Sacramentorum frequentia; et ideo tenentur particulariter de his omnibus certiorari. Quandoque inveniuntur ordinandi mille culpis onerati, qui vix semel in anno communionem acceperint, imò qui etiam præceptum paschale omiserint, et deinde audacter attestations Parochi præsentant de morum honestate, et Sacramentorum frequentia. Isti jam postea ordines suscipiunt, et scandalum fiunt populo; et de omnibus ipsorum flagitiis Parochus equidem rationem Deo reddere debet, nam Episcopi in hoc Parochis credunt: sed Episcopi seduliores fidem non præstant Parochis in hac materia tam gravi, à qua salus pendet populorum.

35. Quarto, si accedit Episcopus negligentis conscientiæ, Confessarius interroget 1. An debitam adhibeat diligentiam (præter scientiæ examen) in se certiorando de positiva probitate ordinandorum? prout Sacri Canones, Tridentinum, et Apostolus imponunt, minime acquiescendo Parochorum attestationsibus, quæ (ut diximus) ut plurimum aut falsæ sunt, aut suspectæ. 2. An approbet ad confessiones Sacerdotes sat in moribus et doctrina expertos? Aliter illi plus damni quam utilitatis afferent. 3. Quomodo reditus mensæ expendat, et applicet? Ut enim probavimus (*Lib. 3. n. 492.*), Episcopi dempta honesta sua sustentatione reliqua tenentur pauperibus largiri. 4. Quomodo residentia obligationi satisfacit? Etenim nec etiam per tres menses à Tridentino concessos, ipse à sua diocesi potest abscedere, ut Pontifex Benedictus XIV declaravit, si ex futili causa sive ob meram oblectationem abesset. 5. Quomodo invigilet ad inquirenda suarum ovium scandala, ut ipsa reparet meliori modo quo poterit, implorando etiam subsidium brachii sæcularis, si oportet? 6. Interroget quomodo se gerat in bono exemplo exhibendo? certè enim Prælati speciali modo tenentur exemplarem se præbere: alioquin quomodo poterit suos Ecclesiasticos corrumpere; putà ne

cum mulieribus versentur, neque ludos vetitos frequentent, si de his malum ipse tribueret exemplum?

34. Quintò, si confitetur Monialis, interrogetur 1. An aliquem defectum commiserit circa vota, præsertim paupertatis, accipiendo vel largiendo sine licentia? 2. An satisfecerit horis canonicis? Opinio enim quòd Moniales in privato non teneantur officium recitare, non est satis probabilis, ut ostendimus (*Lib. 4. n. 141.*) 3. An erga aliquem mutuum nutrierit benevolentiam periculosam, putà si adfuerint saltem verba, aut litteræ amatoricæ? Et eo casu, si Monialis familiaritatem illam nollet relinquere, constans sit Confessarius in neganda ei absolutione, in huiusmodi enim familiaritatibus, licet finis positivè pravus absit, semper tamen periculum urget: saltem adest scandalum, et malum exemplum respectu aliarum (*Diana part. 5. tr. 7. R. 21. et 22.*) 4. An aliquo teneatur odio in suas sorores. 5. Si Monialis aliquod exercet officium, interroget de illo in particulari; putà *Rotariam*, an afferat litteras aut nuncia de malo suspecta? *Portinariam*, an oscitanter januam reseratam teneat, cum periculo scandali Monialium, aut aliorum? *Abbatissas*, an debitam, adhibeant diligentiam, cum viri in monasterium ingrediuntur aut morantur; aut an novis abusibus conniveant? Advertendo quòd, licet particulares Moniales peccent leviter, levem regulam transgrediendo, superiores tamen, quæ non curant impedire cum possint observantiæ relaxationem, peccant in re gravi (*Lib. 4. num. 13.*)

35. Sextò, si accedit quis iudicis officio fungens, interrogetur 1. An fuerit personarum acceptor? 2. An causas expediverit? 3. An in iudicando conveniens studium præmiserit, omiserit, vel ex aliqua animi affectione motus erga alteram ex partibus sententias dixerit?

36. Si autem accedit tabellio; interrogetur 1. Quomodo se gerat in capiendis informationibus? 2. An intermiserit interrogationes suggestivas? 3. An testium depositiones diminuerit, vel auxerit?

37. Septimò, si accedit medicus interrogetur 1. An satis fuerit versatus in studio medicinæ, et in praxi medendi? necnon an studium adhibeat (ut tenetur) in casibus difficilioribus qui occurrunt? 2. An alicui impertierit licentiam edendi carnes ob merum humanum respectum, sine iusta causa? 3. An aliquod periculosum remedium applicaverit infirmo, non adhuc de vita desperato (*L. 1. n. 46. lib. 4. num. 291.*)? 4. An fuerit causa ut remedia acciperentur ab aliquo pharmacopola suo amico, quem tamen noverit parum esse fidelem, vel peritum; aut ineptas vendere medicinas? 5. An attenderit ad curandos pauperes, si ad hoc stipendium exegerit; vel sine stipendio, si pauperes fuerint in gravi necessitate (*Trull. t. 1. l. 4. c. 1. dub. 11. in fine*)? 6. An curaverit suos monere infirmos, ut tempore debito confiterentur, juxta præcepta pontificia? De hoc puncto in pluribus Operis locis sermonem fecimus (*Lib. 3. n. 182. et melius l. 6. n. 664.*),

ubi dictum est quod Innocentius III. medicis præcepit, ne alicujus infirmi curam susciperent, nisi prius ille confessus fuerit; et S. Pius V. confirmans tale præceptum, insuper jussit, ut medicus post tertium diem relinquat infirmum, nisi sciat ipsum fuisse confessum; item mandavit ut omnes medici, antequam gradum Doctoratus assument, dent juramentum observandi hoc præceptum; idque mandatum est omnibus collegiis. Sed dubium sit, quomodo hujusmodi præceptum, et juramentum intelligantur. Plures DD. tenuerunt ea procedere, cum infirmitas est periculosa; vel saltem cum dubitatur an sit periculosa; et in hoc sensu dixerunt Bullam S. Pii receptam fuisse. Sed communior sententia vult ut præfatum præceptum, quamvis non obliget in quocumque morbo levi, tamen non intelligendum sit tantum urgere in morbis actualiter periculosis, sed etiam in illis qui prudenter judicantur posse in posterum fieri periculosi. Et ratio est, quia Innocentius præcipit, ut medicus imponat infirmo confessionem antequam ejus curationis onus medicus suscipiat, ad hoc, ne infirmus (sic loquitur Pontifex) de Confessione monitus, de salute desperans, facilius in mortis periculum incurrat. Igitur intendit effici, ut infirmus confiteatur antequam morbus fiat mortalis. Hæc sententia mihi videtur vera. Hoc tamen non obstante, in contrarium est praxis medicorum, etiam timoratae conscientiae, qui non solent monere infirmos ad confitendum, nisi cum infirmitas probabiliter jam periculosa effecta est. Neque in hoc putant peccare adversus juramentum præstitum juxta Bullam S. Pii, inmixta doctrinae plurium auctorum (*l. 6. num. 664. v. Circa autem.*) sententium quod præfatum juramentum non obliget, nisi pro illa parte, pro qua a consuetudine receptum est. Cæterum non dubitandum, quin mortaliter peccent saltem medici illi, qui omittunt monere infirmos de confessione, cum infirmitas est jam periculosa. O! quam miserum est videre tot infirmos (et præsertim eos qui spectatae sunt dignitatis) ad incitias mortis reduci, ut rationes vitæ Deo mox reddituras parent, tempore quo sunt quasi exanimés, cum vix possint verba tunc modulare, vix alios audire, vix statim concipere propriæ conscientiae, suorumque peccatorum dolorem. Et totum hoc evenit culpa istorum medicorum, qui ne displiceant infirmis, aut eorum propinquis, illos certiores non faciunt de periculo; imò eis blandiri pergunt usque dum omnino ipsi de vita desperant. Cum igitur accedit medicus negligentis conscientiae, curet Confessarius præcipue eum interrogare et monere, non obiter, sed cum calore de hac obligatione intimandi Confessionem infirmis, saltem quando advertit morbum jam esse gravem, aut dubitat an sit jam gravis, ut communiter dicunt DD. qui in hoc non discrepant. Dico cum calore: nam ex hoc puncto pendet salus spiritualis, non tantum medici poenitentis, sed omnium etiam infirmorum qui sub ejus cura erunt.

38. Octavo, si accedit pharmacopola, interrogetur 1. An præstiterit remedia prægnantibus ad abortum procurandum.

2. An vendiderit unum pharmacum pro alio, et carius quam res valebat (*Lib. 3. n. 821.*). Hic adde Gregorium XIII. in Const. 29. *Officii nostri* omnem vetuisse societatem pharmacopolas inter et medicos, aut chirurgos.

59. Nonò, si accedit mercator, interrogetur 1. An deceperit in pondere et mensura; 2. An res vendiderit ultra pretium supremum; præsertim dando merces ad creditum, cum emptores essent securi, et nihil damni ipse esset passurus: An autem pretium augeri possit, vendendo ad creditum, eo quod tale est pretium currens in venditionibus ad creditum juxta communem æstimationem? Et an res, quæ venduntur minutatim, carius possint vendi? observa doctrinas in Libro annotatas (*Num. 809.*)

60. Decimò, si accedit Sartor, interrogetur 1. An in diebus festis per notabile tempus laboraverit sine extraordinaria causa, ut vestes completeret, et dominis afferret (*l. 3. n. 303. v. Sartoribus.*)? 2. An jejunia impleverit ab Ecclesia præcepta? nam Sartores ob sarcendi laborem minimè à jejuniis excusantur (*Num. 1041. v. Barbitonsores.*) 3. An si alii commiserint ei pannos emere, ipse pretium majus exegerit, sub colore quod Mercator ob peculiarem amicitiam pretio minori ei pannos dederit? Si revera pars illa pretii fuisset ipsi donata, tunc poterit eam exigere, modo moralem præmiserit diligentiam apud alios Mercatores, aut certo sciat quod alii communiter mercem illam minori non vendant pretio (*Lib. 3. n. 826. v. Cautè*); hoc tamen debet esse omnino certum, alioquin nihil amplius potest exigere quam solvit. 4. An sibi retinuerit frustula, sive resemina vestium, quæ injustè retinet, nisi adsit consensus dominorum, aut nisi illi aliquid injustè detraherent ex pretio debito, adhuc infimo communiter æstimato? 5. An sibi occasio proxima peccandi esset ex accipiendis regulis bene formandi vestes mulierum per ipsarum corporum commensurationem (vulgò ut dicitur, *in pigliar la misura*), aut esset ex aptandis vestibus feminis, quod nequit fieri nisi cum ipsarum mulierum attractione, idque esset sartori occasio proxima incidendi in pravas delectationes, aut desideria, prout non rarò accidit improbae conscientiae viris?

61. Undecimò, si accedit aliqua Venditrix sive Proxenetæ (intellige de his quibus traduntur à dominis res vendendas licitantibus) interrogetur 1. an aliquid retinuerit pretii ab emptoribus exacti; tenuimus enim (*Num. 825. v. Quar.*) quod Venditrix nequit illud superans sibi retinere, etiamsi traderet domino pretium ab eo designatum, quia talis determinatio fit, ut res non vendatur minoris, non autem, ut Proxenetæ illud quod superest sibi retineat; idque procedit, etiamsi à domino fuerit locus designatus, ubi res venderetur, et Proxenetæ, adhibita ibi debita diligentia, in alio loco multum distante plurius deinde vendidisset; etenim tunc etiam dicimus, quod ipsa nequit omne superfluum retinere, sed tantum id quod ipsi spectare potest ob illum extraordinarium laborem; nam res semper domino fructificat. Excipiuntur (*Ib. v. Bene autem.*) 1. Si Proxenetæ rem meliorem redd-

dit, et ideo pluris vendidisset, quam res prius valebat. 2. Si Proxenetæ cum domino conveniret, amplius ei non tradere, nisi pretium ab eo determinatum: et hoc sive expressè sive tacite, prout esset si dominus nullum pro ejus labore stipendium assignasset. 3. Si, quod superest, esset parvi momenti, ita ut præsumetur dominus condonare. 4. Si Proxenetæ, facta ordinaria diligentia ipsa sibimet emeret rem pretio ab aliis oblato, et postea eam pluris venderet. Idem dicendum, si quis tibi commiserit aliquam rem emendam pretio designato, et tu minoris emisses; tunc enim nihil amplius exigere potes, nisi extraordinarium laborem adhibuisses ut impense parceres; aut si rem tuo nomine emisses, periculum in te assumendo; hoc tamen intelligitur, si jam præmissis moralem diligentiam, nec invenisses à quo rem minoris emere potuisses (*Ibid.*)

62. Duodecimò, si accedit Barbitonsor, interrogetur an alios tondeat in diebus festis, et ubi hujusmodi consuetudo non adsit? Dum contra id ei non est vetitum, ubi consuetudo jam introducta est: aut si ibi nequeunt viri tonderi nisi in festis, eo quod in aliis diebus labori operam navare debent, ut se suosque sustentare possint. Præterea interrogetur, an comam mulieribus componat, juxta improbum usum hoc tempore à Satan inventum. Ordinarie loquendo, puto id esse viris proximam occasionem peccandi lethalius turpibus delectationibus, aut saltem desiderijs: unde dico minime permittendum id alicui qui in se contrariam non habuisset experientiam. Quod si unquam quis per notabile tempus expertus fuisset, in hujusmodi actione se immunem à peccato, hic revera dampnari nequit de mortali; sed hoc non obstante, non omittat Confessarius eum removere quantum potest ab hujusmodi officio, quod certè in se periculum continet. Hinc nolo dubium aliud discutere, an scæminæ possint vel ne tuta conscientia viros accersere, ut illis suas componant comas. Audio quod ipse pluribus in locis hoc faciunt, et contentur, et communicant; videant ipsæ et ipsarum Confessarii. Saltem Confessarius eis imponat, ne utantur viro aliquo juniore, ex cujus actionibus perceperint malitiosè se gerere. Cæterum censeo quod mulieres purioris conscientiæ non quidem utentur viris, sed contentæ erunt foeminis à quibus coma componatur, meliori modo quo potest.

DIRECCIÓN GENERAL

Quomodo se gerere debeat Confessarius cum iis qui sunt in proxima occasione peccandi.

65. MAXIMA Confessarii cura debet esse se bene gerendi cum iis qui sunt in proxima occasione peccandi, aut in vitiis consuetudinarii sunt aut recidivi. Hic sunt duo magni scopuli, in quos major Confessoriorum pars impetunt, et deficiunt. In Capitulo sequenti sermonem faciemus de habituatis, et recidi-

vis; hic de occasionariis. Certum est quod si homines satagerent occasiones fugere, major peccatorum pars evitaretur. Satan, remotis occasionibus, parùm lucratur, sed cum homo ultro in occasionem proximam se immittit; ut plurimum et fere semper hostis victoriam canit. Occasio, præsertim in materia turpium delectationum, est quasi rete, quod ad peccatum trahit, et simul mentem obæcat: ita ut homo peccet, quin videat quod agat. Sed deveniamus ad praxim. Occasio primò dividitur in Voluntariam, et Necessariam. *Voluntaria* est illa quæ facillè vitari potest. *Necessaria* quæ amoveri nequit sine gravi damno, aut scandalo. Secundò dividitur in Proximam, et Remotam. *Remota* est illa in qua homo rarò peccat, vel illa quæ ubique reperitur. *Proxima*, per se loquendo, est illa in qua homines communiter ut plurimum deficiunt. Proxima autem *per accidens*, seu respectiva est ea, quæ licet respectu aliorum non sit ut proxima, tamen respectu alicujus proxima est, vel quia hic in tali occasione frequenter est lapsus, vel quia prudenter timeri potest quod labatur propter experientiam cognitam suæ fragilitatis. Quidam AA. volunt, non esse occasionem proximam nisi eam in qua homo fere semper, vel ut plurimum ceciderit; sed communiter et verior sententia docet, occasionem proximam esse illam in qua frequenter quis peccavit. (*Tom. 5. l. 6. num. 452.*) Veruntamen advertendum, quod sicut aliquando occasio quæ respectu ad alios communiter est proxima, respectu verò ad aliquem valde pium et cautum potest esse remota (*Ibid.*). Ita contra quadam occasiones quæ respectu ad alios communiter per se essent remotæ, fortè erunt proximæ respectu ad aliquem qui propter experimentum relapsuum, et propter gravem inclinationem in quodam vitium (præsertim si est turpe) factus est valde debilis et facilis ad labendum; et tunc iste tenebitur ad removendas non tantum occasiones proximam, sed etiam illas remotas, quæ respectu sui proximæ evadunt.

64. Cæterum, est quidem in occasione proxima, 1. Ille qui retinet in propria domo aliquam foeminam quæcum sæpe rem habuit. 2. Ille qui frequenter in ludò prorupit in blasphemias, aut fraudes. 3. Ille qui in aliqua caupona aut domo sæpe se inebriaverit, aut ceciderit in rixas, vel actus, vel cogitationes obscenas. Porro omnes isti absolvi nequeunt, nisi postquam occasionem abstulerint, aut saltem nisi auferre promittant, juxta distinctionem, quæ fiet in numero subsequenti. Et ita pariter non potest absolvi qui aliquam domum audeunt, quamvis semel in anno, semper ibi peccavit; talis enim aditus jam ipsi proxima est occasio. Nec etiam absolvi possunt qui tametsi in occasione positi non labantur, afferunt tamen aliis grave scandalum (*Lib. 6. num. 452. vers. Ex præmissis.*). Addunt aliqui DD. (*Ibid.*) negandam quoque absolutionem illi qui occasionem externam non removet, si cum occasione conjungitur habitus vitiosus, aut magna tentatio, seu vehemens passio, quamvis usque tunc in ea occasione nunquam peccaverit; nam facillè

deinde peccare poterit, si ab occasione se non amoverit. Hinc dicunt, quòd si unquam aliqua famula tentaretur ab hero, et ipsa se noverit facilem ad labendum, ab eà domo abscedere tenetur, si commodè potest, alioquin temerè præsumeret se securam habere. Et hìc caveant Confessarii à permittendo sponsis domos sponsarum adire, et puellis earumque parentibus sponsos in domum admittere, quia rarò evenit quòd tales sponsi non labantur, saltem in verba, aut cogitationes turpes in hujusmodi occasione, dum omnes aspectus, et colloquia inter sponsos sunt incentiva ad peccandum; estque moraliter impossibile ipsos invicem conversari, et non sentire stimulos ad eos turpes actus, qui tempore Matrimonii deinde succedere debent.

65. Generaliter autem loquendo de adolescentibus et puellis qui invicem se adamant, quippe non sunt isti omnes indistinctè de gravi culpa dammandi, sed ordinariè puto ipsos difficulter esse extra occasionem proximam lethaliter peccandi. Id nimia experientia patet; nam ex centum adolescentibus vix duo aut tres in occasione à mortalibus invenientur immunes; et si non in principio, saltem in progressu; tales enim adamantes prius conversantur invicem ob propensionem, deinde propensio fit passio postquam radicem in corde fixerit, mentem obtenebrat, et eos in mille crimina ruere facit. Hinc Cardinalis Picus de Mirandola, Episcopus Albanensis, in sua Diocesi per edictum suos admonuit Confessarios, ne tales adamantes absolverent, si postquam ter ab illis jam fuerint admoniti, ab hujusmodi amore sectando non abstinuissent, præsertim tempore nocturno, aut diu, aut clam, aut intra domos (cum facili periculo osculorum, et tactuum), aut contra parentum præceptum, aut cum altera pars prorumpit in verba obscena; aut cum scandalo (prout si in Ecclesia), aut cum Conjugatis, Claustralibus, aut Clericis in sacris. Et in hoc generaliter advertendum, quòd ubi agitur de periculo peccati formalis, et præcise peccati turpis, Confessarius quanto magis rigorem cum pœnitente adhibebit, tanto magis ejus salutem proderit; et contra, tanto magis cum illo immanis erit, quanto magis benignus erit in permittendo, ut ille in occasione maneat, aut se immittat. S. Thomas de Villanova Confessarios in hoc condescendentes vocat *impie pios*. Hæc charitas est contra charitatem. Solent in his casibus pœnitentes conari, ut Confessarii apprehendant, quòd occasionem removendo magnum orietur scandalum. Fortis sit Confessarius ad hujusmodi timores despiciendos: majus semper erit scandalum, videre quòd Pœnitens nec etiam post Confessionem occasionem aufert. Aut alii ejus peccatum ignorant, et tunc nihil mali suspicabuntur: aut sciunt, et tunc pœnitens famam potiùs recuperabit, quàm amittat, removendo occasionem.

66. Plures DD. censent prima, aut secunda vice bene hunc absolvi posse, qui est in occasione proxima licet voluntaria, etiam antequam occasio auferatur; modo firmum habeat propositum, et promittat se illam statim remoturum. Sed hic oportet

distinguere cum S. Carolo Boromæo (in Instructione Confessariis ab eo tradita) occasiones quæ sunt in esse, et occasiones quæ non sunt in esse. Occasio quæ est in esse, est ex. gr. cum aliquis concubinam domi detinet, vel cum aliqua famula consentit quoties tentatur à Domino, et similia. Occasio autem quæ non est in esse, est ex. gr. cum quis in ludo prorumpit in blasphemias, aut versando in cauponio prolabitur in rixas et ebrietates, aut accedendo ad convivia incidit in verba et cogitationes turpes. His positis, dicendum, quòd in occasionibus quæ non sunt in esse, rectè docet S. Carolus quòd Pœnitenti firmè promittenti se ab eis abstinere, potest ei semel, bis, et etiam ter Absolutio dari; quòd si deinde ille occasionem non aufert, et eodem modo peccat, non potest absolvi, nisi prius occasionem removeat. In occasionibus autem quæ sunt in esse, cum eodem S. Carolo omnino neganda est Absolutio, nisi occasio prorsus auferatur. Hancque sententiam (ordinariè loquendo) omnino tenendam probavimus in libro (Lib. 6. num. 454.) Ratio, quia talis Pœnitens est indispositus ad Absolutionem, si petat eam antequam occasionem removeat; etenim eam recipiendo, se immittit in proximum periculum frangendi propositum; et sic remanendi in eadem occasione. Clarius rationem hanc explicemus. Porro mortaliter peccat qui est in occasione proxima voluntaria, et eam non tollit, cum autem opus tollendi occasionem sit maxime arduum, et non impletur, nisi per magnam violentiam, hanc vim difficulter sibi inferi qui jam est absolutus, dum ablato timore sine Absolutione remanendi, de facili sibi suadebit quòd tentationi resistet, quin occasionem auferat, et ita in ea manendo, certè quidem recidet; prout quotidie experimento probatur in pluribus Pœnitentibus qui carpta Absolutione ab aliquo Confessario parùm cauto, minime postea attendunt ad occasionem removendam, et statim deterius relabuntur. Hinc diximus quòd propter prædictum periculum frangendi propositum, mortaliter peccat Pœnitens qui ante remotionem occasionis Absolutionem petit, et gravius peccat Confessarius qui illum absolvit.

67. Diximus ordinariè loquendo, nam plures casus excipiuntur à DD. (l. 6. n. 454. v. Dixi tamen.) in quibus Pœnitens absolvi potest, antequam occasionem removeat. Et excipitur 1. casus in quo Pœnitens talia afferret extraordinaria signa doloris, ut prudenter judicari possit ipse non esse amplius in proximo periculo frangendi propositum de tollenda occasione; tunc enim signa illa indicant Pœnitentem donatum fuisse uberiori gratia, qua merito speratur quòd in removenda occasione constans erit. Verumtamen, semper ac Absolutio commodè differri posset, tunc illam etiam ei differrem, usque dum cum effectu occasionem auferat. Excipitur 2. casus in quo Pœnitens non possit redire, vel nonnisi post multum tempus; tunc bene potest absolvi, si censetur bene dispositus per propositum statim removendi occasionem; quoniam eo casu periculum frangendi propositum, remotum reputatur, causa magni oneris quòd Pœnitens deberet pati, abscedendo sine

Absolutione, aut repetendi Confessionem apud alium Sacerdotem, aut diu manendi sine gratia Sacramenti. Quapropter cum ille sit tunc in quadam morali necessitate recipiendi Absolutionem, antequam occasionem tollat, habet jus ut statim absolvatur (*Ibid. v. Excipiendus 2.*); dum enim hic non potest ante Absolutionem occasionem auferre, censetur ac si esset in occasione necessaria. Sed hoc nec etiam admittendum, si Pœnitens jam ab alio Confessario alias admonitus fuerit de occasione removenda, et non impleverit, quia tunc habetur ut recidivus, et ideo nequit absolvi, nisi afferret extraordinaria signa doloris, prout in sequenti Capitulo dicemus.

68. Hoc dicimus quoad occasionem proximam voluntariam. At si occasio est necessaria, aut *physicè*, prout si quis detineretur in carcere, vel esset in periculo mortis, in quo non haberet tempus et modum eijcendi concubinam: vel *moraliter*, id est, si occasio non posset auferri sine scandalo, aut gravi damno vitæ famæ, aut honorum, ut communiter docent DD. (*Lib. 6. num. 455.*); eo casu Pœnitens bene absolvi potest, quin occasionem auferat, quia tunc non tenetur eam removere; modo promittat exequi media necessaria ad efficiendam, ut occasio ex proxima evadat remota, prout sunt, præcisè in occasione peccati turpis fugere familiaritatem complicis, et etiam aspectum quantum fieri potest: frequentare Sacramenta: et sæpe commendare se Deo, renovando quotidie (præsertim mane) ante Imaginem Crucifixi propositum non amplius peccandi, et quantum est possibile vitandi occasionem. Ratio, quia occasio peccandi non est propriè peccatum in seipsa, neque inducit peccandi necessitatem; unde bene consistere potest cum occasione verus dolor, et propositum non recidendi; et licet quisque teneatur auferre proximum periculum peccandi, id intelligitur cum ipse sponte vult tale periculum, sed cum occasio est moraliter necessaria, tunc periculum per remedia opportuna remotum evadit, et Deus tunc non se retrahit ab assistendo sua gratia illi qui verè deliberavit ipsum non offendere. Non dicit Scriptura quod peribit qui est in periculo; sed qui amat periculum; sed nequit dici amare periculum, qui illi invitatus subjacet; unde inquit D. Basilii (*In Constit. Mon. c. 4.*): « Qui urgenti aliqua causa, et necessitate se periculo obicit, vel permittit se esse in illo, cum tamen alias nollet, non tam dicitur amare periculum, quam invitatus subire; et ideo magis providebit Deus, ne illo pereat. »

69. Hinc dicunt DD. bene capaces Absolutionis esse qui nolunt relinquere aliquod officium, negotium, aut domum, in qua soliti fuerunt peccare, eo quod deserere eam nequeunt sine gravi detrimento, semper ac verum habeant propositum se emendandi, et media implendi ad emendationem: tales sunt ex. gr. Chirurghi qui in medendis Fœminis, aut Parochi qui in excipiendis earum Confessionibus, prolapsi sunt, si, his muneribus relictis, non possint juxta suum statum vivere (*Lib. 6. n. 455. in fin.*) Sed omnes conveniunt expedire in his et similibus casibus Absolutio-

nem differre, ut Pœnitens sit saltem diligentior in præscriptis remediis exequendis. Veruntamen ego censeo, Confessarium non tantum posse, sed etiam teneri ad differendam Absolutionem, semper ac commode differre potest, præsertim cum agitur de materia turpi; tenetur enim ipse tanquam Medicus Animarum opportuniore applicare remedia; et puto remedium magis idoneum non inveniri pro eo qui manet in occasione proxima, quam differre ei Absolutionem, dum experientia nimis patet quod plures post Absolutionem acceptam negligunt media præscripta exequi, et sic facile recidunt. E converso, cum alicui differtur Absolutio, ille vigilantior erit ad media implenda, et ad obsistendum tentationibus, ob metum ne iterum sine Absolutione dimittatur, cum ad Confessarium redibit. Fortè in hoc quis me nimium rigidum reputabit; sed ego semper sic me gessi in praxi, et sic pergam me gerere cum iis qui sunt in proxima occasione, quamvis necessaria, et quamvis extraordinaria signa doloris haberent, semper ac mihi non ostenderetur specialis necessitas eos statim absolvendi; et sic censeo multò magis prodesse Pœnitentium saluti. Utinam et omnes Confessarii sic etiam se gererent, oh quot peccata vitarentur, et quot aliæ salvarentur Animæ! Repeto quod supra dixi: Ubi agitur de liberando Pœnitente à peccato formali, uti debet Confessarius opinionibus benignioribus, in quantum Christiana prudentia concedit; sed ubi opiniones benignæ periculum peccati formalis proximius reddunt, prout in hac materia occasionum proximarum accidit, dico omnino expedire, et quandoque oportere, ut Confessarius sententiis rigidioribus utatur, tunc enim hæc valde magis prosunt Animarum saluti. Quod si autem quis, manendo in occasione necessaria, semper eodem modo relaberetur, etiam remediis adhibitis, et modica superesset spes emendationis, tunc dico omnino huic negandam Absolutionem prius quam occasionem tollat (*Ibid. n. 457.*) Et hic reor instare Evangelii præceptum: *Si oculus scandalizat te, ejice eum* (*Marci 9. 46.*) Excepto casu quo Pœnitens signa doloris ostenderet tam extraordinaria, quod posset concipi prudens spes emendationis (*Lib. 6. n. 457. in fin.*)

CAPITULUM V.

Quomodo se gerere debeat Confessarius cum Habitatis, et Recidivis.

70. DISTINGUENDI sunt habitati à recidivis. *Habitati* sunt qui habitum contraxerunt in aliquo peccato, de quo non adhuc sunt confessi. Isti, ut dicunt DD. (*Tom. 5. l. 6. n. 459.*) bene absolvi possunt, prima vice qua confitentur de pravo habitu, vel si de eo confitentur postquam retractaverunt, dummodo dispositi sint per verum dolorem, et firmum propositum adhibendi media efficacia ad emendationem; verum si habitus esset valde radicans, potest etiam Confessarius ei differre Absolutionem, ad expe-

riendum quomodo sit constans Pœnitens in praxim deducendo media præscripta, utque ipse de suo vitio majorem concipiat horrorem. Advertatur hic quod quinque vices in mense jam possunt malum habitum constituere in aliquo vitio peccati externi, modo inter ipsas aliquod intervallum intercedat. Et in materia fornicationum, sodomiarum, et bestialitatum multò minor numerus habitum queit constituere: qui ex. gr. semel in mense fornicaretur per annum, bene hic Habitatus dici potest.

71. *Recidivi* autem sunt qui post Confessionem eodem, vel quasi eodem modo sunt relapsi absque emendatione. Isti, ut communiter docetur (*Ibid. p. Recidivus.*), nequeunt absolvi, si sola signa ordinaria afferant, nempe si tantum confiteantur, asserendo se pœnitere, et proponere, prout habetur ex Propos. 60. damnata ab Innocentio XI. Nam habitus contractus, et relapsus præteriti sine ulla emendatione magnam præstant suspicionem, quod dolor et propositum, quæ Pœnitens asserit se habere, nequaquam sint vera. Unde istis differenda est Absolutio per aliquod tempus, usquedum appareat prudens signum emendationis. Et in hoc puncto lugenda est Animarum ruina, cujus causa sunt tot mali Confessarii, indistinctè absolvendo tot Recidivos, qui cum repererint Confessarios, qui semper tam facilè eos absolvunt, amittunt horrorem in peccando, et pergunt ad putrescendum in cœno vitiorum usque ad mortem. Quidam DD. (*Lib. 6. n. 459. p. Dicunt.*) admittunt, Recidivum solis signis ordinariis absolvi posse usque ad tertiam et quartam vicem; sed huic opinioni nunquam potui acquiescere, dum Habitatus, qui post unam Confessionem recidit sine emendatione, jam est verus Recidivus, et fundatam præbet suspicionem suæ indispositionis. Et notetur hic quod hæc regula procedit, etiã respectu culparum venialium: quamvis enim communiter admittitur facilè absolvi posse eos qui prolabantur in peccata levia, eò quod occasiones eorum frequentiores sint; attamen, cum sit communis sententia (*l. 6. n. 449. Dub. 1.*) grave esse peccatum, et sacrilegium Absolutionem recipere super levibus confessis sine vero dolore et proposito, nec sufficere dolere de multitudine seu de numero excessivo talium culparum, quin dolor habeatur de aliqua in particulari, prout tenuimus (*Ib. Dub. 2.*) contra quorundam opinionem, facilè metuendum est hujusmodi Confessiones sacrilegas esse, aut saltem invalidas. Hinc diligenter satagat Confessarius ad non absolvendos indistinctè tales Pœnitentes; tunc etenim, etiamsi illi sint in bona fide, tamen non poterit à sacrilegio excusari, Absolutionem impertiendo eis qui ad Absolutionem non satis dispositi judicari possunt. Propterea curet, si Pœnitens sine peccato vult absolvere, aut eum disponere ad dolendum præsertim de aliqua levi culpa, à quo ille magis horreat; aut ei insinuare, ut confiteatur de aliquo peccato graviore vitæ antea contra aliquod præceptum (sufficit enim ut confiteatur in generali absque numero) ut habeat materiam certam super qua inniti possit Absolutio, alioquin etiã huic Pœnitenti per aliquod tempus differri oportet Absolutio.

72. Dico per aliquod tempus, eò quod Recidivus tam levium, quam gravium culparum non est necessarium differre Absolutionem per annos, aut menses, ut nimis rigidè vult Jueninus (*Vid. l. 6. n. 463.*); sed regulariter satis erit, si peccatum procedit ex fragilitate intrinseca, dilatio octo vel decem dierum, prout ait doctus Auctor Libri Romæ editi, cui titulus, *Istruzione per li Novelli Confessori* (*Part. 1. c. 9. n. 215.*); idemque dicit Auctor Libelli ubique in Italia accepti, cui titulus, *Istruzione per li Novelli Confessori di Terre, e Villaggi* (*Capo 1. §. 4.*), ubi pro hac doctrina citat Ludovicum Habert (*In Praxi Pœnit. tr. 4. p. 417.*). Adduntque esse excessivam et periculosam dilationem mensis, quia post tantum tempus difficilis redditur reditus hujusmodi Pœnitentium. Et huic judicio favet Benedictus XIV, in Bulla Apostolica (*In Bullar. t. 3. N. XIX. §. 22.*), ubi loquens de Confessariis, qui ritè Pœnitentibus Absolutionem differunt, sic deinde eos monet: « Illos quantocius ut revertantur » invitent, ut ad Sacramentale forum regressi, Absolutionis beneficium donentur. » Nota verba, *quantocius*, et *donentur*. Ad summum (dico) his differri potest absolutio per quindecim, aut viginti dies. Sed excipere oportet illos qui tempore Præcepti Paschalis confitentur; pro istis enim majoris temporis experientia requiritur, cum justà suspicio haberi possit, quod hi abstineant à relapsu potius ut censuram effugiant, quam ex vero proposito mutandi vitam. Oportet etiam excipere eos qui lapsi sunt in occasione proxima extrinseca; isti enim majori egent experientia, cum occasio (ut dictum est in Capitulo præcedenti) sit fortius incentivum ad peccandum. Verùm semper sufficiens experientia mensis. Caveat tamen Confessarius, ne dicat Pœnitenti, ne redeat nisi post mensem; nam hic ob tantam dilationem, nimis terrebitur potius imponat ei ut redeat post octo, vel quindecim dies, et sic blando modo ipsum transferet ad recipiendam Absolutionem in fine mensis.

73. Ad absolvendos igitur Recidivos non sufficiunt ordinaria signa doloris et propositi, sed requiruntur extraordinaria: quæ alias juxta communem sententiam (*Lib. 6. n. 459. p. Recidivus.*) certè sufficiunt ad Absolutionem impertiendam; illud enim extraordinarium signum (modò solidum sit et fundatum) aufert indispositionis suspicionem, quæ urget ratione relapsuum. Rectè dixerunt Episcopi Belgii, an. 1697 congregati, in quodam Decreto edito pro directione Confessariorum suarum Diocesium, de hoc puncto loquentes: « Deum in conversione peccatoris, non » tam considerare mensuram temporis, quam doloris » (*Apud Croix l. 6. p. 2. n. 1823.*) Hinc prohibuerunt, ne Confessarii stabili lege exigerent à Pœnitentibus adhuc recidivos experientiam notabilis temporis, antequam eos absolverent. Et jure merito, sola enim probatio temporis non est unicum signum mutatae voluntatis, dum voluntas peccatoris mutatur virtute Divinæ Gratia, quæ tempus non requirit, sed aliquando illico operatur; quapropter mutatio voluntatis bene per alia signa cog-

nosci valet, sine experientia temporis. Quinimo alia signa dispositionis actualis Pœnitentium, quandoque voluntatis mutationem manifestant multò melius, quam probatio temporis: nam talia signa directè dispositionem ostendunt, dum è converso experientia illam ostendit, tantùm indirectè, cum non rarò accidat, quòd aliquis diu abstinerit à peccando, et adhuc sit etiam indispositus. Unde Auctor Libri citati *Istruzione per li Novelli Confessori*, sic ait (*Part. I. c. 15. n. 356.*) *Se la caduta nasce dalla propria fragilita, senz' altra causa estrinseca volontaria, è quasi temerità il dire, che ogni ricaduto sia indisposto.* Et alibi (*Part. I. c. 9. n. 213.*) dicit quòd Recidivus propter vim mali habitus absolvi debet semper ac firmam ostendit voluntatem adhibendi media ad emendationem, sic subdendo: *E giudichiamo, che'l fare altrimenti sia troppo rigore, e che'l Confessore facendo s'allontanerebbe dallo Spirito della Chiesa, e del Signore, et della Natura del Sacramento, il quale non solamente è giudicio, ma è medecina salutare.*

74. Plura autem sunt hæc signa, prout docent DD. (*Lib. 6. n. 460.*) I. Major dolor manifestatus per lacrymas (modò sint veræ compunctionis), aut per verba ex corde procedentia, quæ aliquando certiora signa quam lacrymæ esse possunt. II. Minor numerus peccatorum (intellige cum Pœnitens fuerit in eisdem occasionibus et tentationibus peccandi); aut si Pœnitens post ultimam Confessionem perseveravit in gratia per notabile tempus, puta per 20 aut 25 dies, ipse qui prius pluries in hebdomada prolabi solebat: aut verò si relapsus fuerit post magnam resistantiam; aut etiam si antequam ad Confessionem accederet, diu se abstinerit à culpis mortalibus. III. Diligentia adhibita pro emendatione, ut esset si Pœnitens occasione occasione vitaverit: media præscripta à Confessario executioni mandaverit aut si adhibuerit jejunia, preces, eleemosynas, etc. ad vitium extirpandum. IV. Si ipse petit à Confessario remedia, aut nova media ad emendationem; item si promittit implere media quæ tunc ei suggerit Confessarius; maxime si nunquam monitus fuerit ad illa adhibenda; sed his promissionibus censeo non omnino fidendum, si alia signa desint; cum Pœnitentes, ut Absolutionem carpant, facile promittant, sed postea difficulter attendant. V. Spontanea Confessio, nempe si Pœnitens accedit non jam ad implendum Præceptum Paschale, neque ex quodam usu pro se confitendo, in aliquibus temporibus, prout die Nativitatis Domini, in Festivitatibus Deiparæ; et similibus, neque accedit impulsus à Parentibus, à domino, aut magistro; sed venit omnino sponte, et verè inspiratus à Divino lumine, ad solum finem, ut Divinam gratiam recipiat. Præsertim si ad se confitendum longum iter aggressus fuerit, abstinerit à lucro notabili, grave sustinerit incommodum, aut magnum conflictum internum vel externum superaverit. VI. Si venerit motus ab aliquo extraordinario impulsu, puta ob concionem auditam, aut mortem amici, obve metum alicujus imminentis flagelli, prout ter-

ræ motus, pestis, etc. VII. Si Pœnitens confiteatur peccata antèrius per verecundiam tacita. VIII. Si Pœnitens, antequam accedat, restituerit rem, vel famam ablatam. IX. Si propter monitionem Confessarii ostendit se apprehendisse novam cognitionem et horrorem sui peccati, periculique suæ damnationis. Alii alia signa addunt, prout si Pœnitens magnam libenter acceptat pœnitentiam; si asserit se pœnituisse peccati statim ac illud patravit; si protestatur se velle mori potius quam peccare. Sed hæc signa nescio an sola satis esse possint: potius dicerem quòd possent deservire ad alia signa, quæ sola non sufficerent.

75. Denique semper ac aliquod adest signum, quo prudenter possit judicari Pœnitens mutasse voluntatem, bene absolvi potest; quamvis enim Confessarius, ut Pœnitentem absolvere possit, moraliter certus esse debeat ejus dispositionis, attamen advertendum, quòd in aliis Sacramentis, in quibus materia est physica, physica etiam debet esse certitudo; sed in hoc Sacramento Pœnitentiæ, cum materia sit moralis, prout sunt actus Pœnitentis, sufficit moralis certitudo, sive respectiva, ut probatum est (*l. 6. n. 57. et. 461.*); nimirum satis est quòd Confessarius prudenter habeat probabilitatem de dispositione Pœnitentis, sine aliqua prudenti suspitione in oppositum, alioquin difficulter unquam posset ullus peccator absolvi, nam omnia signa Pœnitentium aliud non fundant quam probabilitatem quamdam de ipsorum dispositione. Auctor (*dell' Istruzione per li Nov. Confessori.*) sic inquit: *Non ricercasi altro per amministrare la Penitenza, che un giudizio prudente probabile della disposizione del Penitente; onde se le circostanze non fondano un dubbio prudente, ch' egli non sia sufficientemente disposto, non deve il Confessore inquietare se stesso, nè il Penitente, per averne l'evidenza che non è possibile* (*Part. I. c. 15. n. 360.*) Et hic notandum circa malum habitum, quòd facilius absolvi possunt Recidivi in blasphemis, quam in aliis peccatis odii, furti, aut libidinis, quibus habitus fortius inhæret, causa majoris concupiscentiæ, sive inclinationis, quæ in illis invenitur.

76. Dictum est, Confessarium posse absolutionem impertiri Consuetudinario, et Recidivo, quando ille per signum extraordinarium dispositus apparet: sed non dicitur teneri quia potest etiam absolutionem ei differre, si hoc censeat expedire, ut communiter DD. docent (*Lib. 6. n. 462.*); Etenim, licet Pœnitens post Confessionem suorum peccatorum jus habeat ad Absolutionem, tamen non habet jus ut statim absolvatur; nam Confessarius tanquam Medicus bene potest, imò quandoque tenetur Absolutionem differre, cum judicat tale remedium necessario prodesse saluti sui Pœnitentis. An autem expediat ordinariè uti hoc remedio, aut non sine consensu Pœnitentis? Certum est non expedire, si videt quòd dilatio afferre potest magis detrimentum, quam profectum; et idem dicunt DD. quando ob dilationem Pœnitens subire deberet aliquam infamiæ notam, aut periculum (*Num. 463.*) Extra autem hos casus, quidam volunt melius

esse, ut hujusmodi Recidivis differatur Absolutio. Alii tamen communius censent id raro expedire; et hoc etiam sentit celebris nostrorum temporum Missionarius, R. P. Leonardus de Porto Moritio in suo docto Sermone Romæ editio, cui titulus, *Discorso Mistico, e Morale*. Melius nihilominus dicendum, quod in hoc puncto nequit certa statui regula, sed Confessarius juxta occurrentes circumstantias gerere se debet. Deo se commendat, et secundum quod se sentit inspiratum, sic faciat. Ego ita censeo: Si Pœnitens relapsus est ex fragilitate intrinseca, prout accidit in peccatis iræ, odii, blasphemiarum, mollitierum aut delectationum morosarum, dico cum sententia communissima Doctorum (*Ibid. v. Ut autem*) quod raro expedit differre absolutionem Recidivo, cum ille est dispositus: nam sperari debet magis Gratiâ Sacramenti, quam dilationem Absolutionis illi prodesse posse.

77. Dico ex fragilitate intrinseca; aliter enim agendum cum eo qui relapsus est ob occasionem extrinsecam, quamvis necessariam: nam occasio xivaciorem excitat concupiscentiam, et complicitas presentia vehementius sensus commovet, et intensiorem reddit affectum ad peccandum, quam faciat pravum habitum intrinsecum; et ideo pœnitens in occasione extrinseca magnam sibi vim inferre debet, non tantum ad superandam tentationem, sed etiam ad se removendam à familiaritate et presentia complicitas, ut periculum ex proximo reddatur remotum. Et tanto magis hoc procedit, si occasio est voluntaria, et omnino auferri debet, quia tunc recipiens Absolutionem, antequam occasionem amoverit, remanet in magno periculo frangendi propositum factum de illa removenda prout ostendimus in Capitulo præcedenti n. 63. E converso in consuetudinario ob causam intrinsecam remotius est periculum violandi propositum, dum ex una parte non adest obiectum extrinsecum quod tam violenter eum impellat ad peccandum: et ex altera illi non est voluntaria retentio mali habitus, prout est voluntariam non amovere occasionem cum possit; unde in tali necessitate Deus malè habituato magis succurrit, et ideo plus quam à dilatione Absolutionis, sperari potest emendatio à gratia Sacramenti, quæ illum fortiorem reddet, reddetque efficaciora media quæ ipse adhibebit ad habitum extirpandum. Cur enim, rectè dicunt Salmanticenses (*De Pœnit. c. 5. n. 68. in fin.*), magis sperari debet quod peccatori Gratia carenti prosit dilatio Absolutionis, quam prosit amico Dei Absolutio quæ gratiam recipit. Et Cardinalis Toletus (*Lib. 5. c. 13.*), loquendo præcisè de peccato pollutionis, censet ad tale vitium vitandum non esse remedium efficacius quam sæpe se munire Sacramento Pœnitentiæ; subditque hoc Sacramentum maximum esse frenum hujusmodi peccatum committentibus: et qui eo non utuntur, inquit quod non sibi promittant emendationem nisi per miraculum. Et in facto S. Philippus Neri (ut legitur in ejus vita) (*Cap. 6. n. 2.*) maximè hoc medio frequentis Confessionis utebatur pro Recidivis in tali vitio. Huic quoque confert id quod ait Rituale

Romanum, agendo de Pœnitentiâ: « In peccata facile recidivis » bus utilissimum fuerit consulere, ut sæpe confiteantur; et si » expedit, communicent. » Et dicendo facile recidivis, certe intelligit loqui de eis qui nondum pravum habitum extirpavere. Aliqui auctores qui per solam rigoris viam videntur velle Animas salvas facere, dicunt Recidivos pejores fieri, cum ante emendationem absolvuntur. Sed ipse scire vellem ab his Magistris meis, an omnes Recidivi, cum sine Absolutione dimittuntur, carentes gratia Sacramenti, omnes evadant fortiores, et omnes emendantur? Quot ego miseros novi in exercitio Missionum, qui dimissi sine Absolutione, vitii et desperationi se abjecerunt, et per plurimos annos omiserunt confiteri! Cæterum repeto: quisque se dirigere debet, juxta lumen quo donatur à Deo. Hoc certum est, quod in hac materia tam errant ii qui plus justò sunt faciles, quam ii qui sunt difficiles ad absolvendum. Multi quidem propter nimiam facilitatem sunt in causa, quod tot Animæ perdantur (et negari non potest quod isti in majori sint numero, et majus damnum afferant, dum istis in majori numero accedunt peccatores habituati); sed alii ob nimium rigorem etiam magno sunt damno Animarum saluti. Et nescio, an Confessarius debeat tantum sibi scrupulum injicere, quando absolvit indispositos, et non etiam quando dispositos sine Absolutione dimittit. Concludo hic, et dico: Non nego quod aliquando bene prodesse possit Recidivo disposito dilatio Absolutionis. Dico secundo: semper proderit quod Confessarius hujusmodi Recidivos terreat, ostendatque ac si non posset eos absolvere. Dico tertio: Ordinariè loquendo, Recidivis ex fragilitate intrinseca, et per signum extraordinarium jam dispositis, magis Absolutionis beneficium proderit, quam dilatio. Utinam et Confessarii Recidivos absolverent tunc solum cum signa extraordinaria afferunt! Id quod legendum est: quod major, ne dicam maxima, Confessariorum pars universaliter Recidivos absolvunt sine distinctione, sine signo extraordinario, sine admonitione, et sine aliquo saltem remedio præstito ad emendationem; et hinc verè procedit, non jam ab absolvendis dispositis, tot Animarum universalis pernicietas.

78. Hoc tamen quod dictum est, communiter loquendo de habituatis, et Recidivis, non procedit jam circa Initiandos in Sacris Ordinibus habituatos in aliquo vitio (præsertim in peccato turpi): circa hoc enim alia currit ratio. Laicus habituatus absolvi potest, semper ac est dispositus ad suscipiendum Sacramentum Pœnitentiæ, sed Ordinandus habituatus, si vult ipse ad sacrum ascendere Ordinem, non sufficit, ut sit dispositus ad Sacramentum Pœnitentiæ, sed oportet ut etiam dispositus sit ad recipientium Sacramentum Ordinis; alioquin ad neutrum dispositus erit; cum enim sit indignus ascendendi ad Altare qui vix egreditur è statu peccati, nec habet probitatem positivam, necessariam respectu ad sublimitatem status in quem immitti inhiat, ipse graviter peccat, si absque illa vult sacrum Ordinem suscipere, etiamsi ponatur in statu Gratiæ. Quapropter tunc Confessarius

nequit eum absolvere, nisi promittat abstinere ab Ordine suscipiendo, ad quem ascendere non poterit, nisi post longi temporis, saltem plurium mensium probationem. Id plene probatum est in Dissertatione Operi inserta (*Lib. 6. ex num. 63.*), cum communi sententia Doctorum (*Ibid. n. 68.*) ibi relatorum, qui docent quod ad sacrum Ordinem suscipiendum non satis sit bonitas communis, id est simplex immunitas à peccato mortali, sed requiritur bonitas specialis, virtute cujus Initiandus sit à pravis habitibus depuratus, ut docuit D. Thomas (2. 2. qu. 189. art. 1. ad 3.) : « Ordines sacri præexigunt sanctitatem... unde pondus » Ordinum imponendum est parietibus jam per sanctitatem de- » siccatis... id est... ab humore vitiorum. » Et ratio est, quia si Ordinandus hanc non habet specialem sanctitatem, indignus est super plebem constitui, ad altissima Altaris Ministeria exercenda : « Sicut illi (loquitur idem S. Doctor) qui Ordinem suscipiunt, super Plebem constituuntur gradu Ordinis, ita et superiores sint merito sanctitatis (*Suppl. qu. 35. art. 1. ad 3.*). » Et alibi (2. 2. qu. 184. art. 8.) expressius præfatam rationem confirmat, dicens : « Quia per sacrum Ordinem deputatur ad dignissima Ministeria, quibus ipsi Christo servitur in Sacramento Altaris, ad quod requiritur major sanctitas interior, quam requirit etiam Religionis status. »

79. Verumtamen excipitur casus quo à Deo donaretur quis tam extraordinaria compunctione, quæ ipsum liberaret ab antiqua fragilitate; nam, ut ait idem Angelicus (3. p. qu. 86. art. 5. ad 1.) « quandoque tanta commotione convertit (Deus) cor hominis, » ut subito perfecte consequatur Sanctitatem spiritualem. » Rarè quidem sunt hujusmodi conversiones, et præsertim in Ordinandis, licet aliquam petant Domum Religiosam, ut spiritualia agant Exercitia; isti enim ut plurimum non ultro, sed coacti accedunt; sed quando verè quis tantam reciperet gratiam à Deo (cujus admirabiles sunt misericordiæ) quæ ipsum taliter mutatum redderet, quod licet adhuc aliquod pravum motum sentiret, magnum tamen concepisset horrorem adversus peccatum, et simul notabiliter diminutum in se cognosceret ardorem concupiscentiæ, ita ut à gratia munitus facile jam inciperet tentationibus obsistere; et insuper firmè statuisset in posterum, non tantum vitare peccata, et occasiones, sed etiam media opportuniore suscipere ad vivendum ut Sacerdotem decet; et jam simul incepisset ad suam conversionem confirmandam instanter preces effundere pro sua perseverantia, eum magna et tali in Deum fiducia, quæ eum redderet moraliter securum de quadam magna mutatione vitæ, eo casu bene posset Confessarius eum absolvere, etsi ipse vellet statim post Confessionem Ordinem sacrum suscipere. Attamen licet adhuc in hujusmodi casu Pœnitens magnam habuerit compunctionem, Confessarius quantum potest adhibere se debet, ut illum inducat ad differendam susceptionem Ordinis, ad hoc, ut melius a pravo habitu se purget, et melius concepta proposita exequatur. Imò ad hunc effectum, si ille nolit differre susceptionem, po-

test etiam Confessarius tanquam Medicus, ad majorem ejus profectum, differre ipsi Absolutionem, ut Initiandus Ordinis susceptionem differat. Hoc tamen intelligendum, modò ex tali dilatione non subeat ille periculum alicujus infamiæ, aut notæ; tunc enim (prout notatum est n. 69.) Pœnitens habet jus, ut statim absolvatur. Cæterùm Confessarii debent esse difficiles, quantum fieri potest, in absolvendis hujusmodi Ordinandis, qui postmodum ordinariè pessimi evadunt, et sic populis et Ecclesiæ perniciem magnam afferunt (*Vide lib. 6. ex n. 69.*).

CAPITULUM VI.

Quomodo se gerere debeat Confessarius cum Pœnitentibus qui contraxerunt aliquam censuram, aut casum reservatum, vel obligationem denunciandi, vel impedimentum dirimens, aut impediens Matrimonii.

80. ET I. quod pertinet ad censuras, si quis accedat irretitus à censura, aut casu reservato, super quo Confessarius facultatem non habeat, jam supra diximus actum esse charitatis, ut Confessarius adeat Episcopum pro facultate obtinenda. Episcopus autem vi Cap. *Liceat*, Sess. 24. Tridentini (*Vid. lib. 7. num. 75.*) absolvere potest omnes casus Papales occultos. Et hanc facultatem potest delegare aliis Confessariis, etiam generaliter dummodo eos specialiter deputet ad hujusmodi casus absolvendos. (*Ibid. num. 93.*), excepta hæresi, et aliis casibus Bullæ Cœnæ (*Ibid. num. 82.*); nisi Pœnitens esset impeditus adeundi Romanam; tunc enim Episcopus absolvere potest ab omnibus Papalibus, etiam publicis (*Lib. 7. n. 84.*), et adhuc ab hæresi, et aliis Bullæ Cœnæ (*Lib. 7. n. 84.*) Insuper Episcopi absolvere possunt ab excommunicatione ob percussione[m] levem Clerici vel Monachi, et etiam ob gravem, si percussus est mulier, ex c. *Ea noscitur*, et c. *Mulieres*, de sent. Excomm. Item ab excommunicatione propter abortum foetus animati, virtute Bullæ Gregorii XIII. quæ incipit *Romana Sedes*; Item ab excommunicatione ob communionem in eodem crimine cum excommunicatis ab eisdem Episcopis; Item ab excommunicatione quam incurrun[t] Fratres Minores admittentes in suis Ecclesiis ad Divina Officia Fratres Tertii Ordinis; Item ab excommunicatione qua ligantur ii qui absoluti in articulo mortis ab aliqua censura ab Episcopo reservata, non se præsentant eidem postquam convalescerint, et demum ab omnibus censuris quas Episcopi sibi reservant (*Lib. 7. num. 213.*)

81. Regulares autem etiam absolvere possunt Laicos à Papalibus occultis (*Lib. 7. num. 96.*), exceptis sex casibus Clementis VIII (à quibus tamen bene possunt absolvere Episcopi, quando sunt occulti) scilicet 1. Percussionis Clerici. 2. Duelli.

3. Violationis Immunitatis Ecclesiasticæ. 4. Fracturæ Clausuræ Monialium. 5. Simonie Realis. 6. Simonie Confidentialis. Facultas enim quoad casus præfatos respectu ad Regulares degentes extra Romam, et intra Italiam, à prædicto Pontifice est eis expressè ablata (Num. 99.) Quamvis autem nequeant Regulares absolvere Laicos à casibus reservatis ab Episcopis (Lib. 7. n. 98.), possunt tamen ex probabiliori sententia absolvere à Papalibus reservatis Episcopis (N. 99.), exceptis semper verò sex casibus Clementis, ut supra. Quoad subditos verò possunt eos absolvere ab omnibus casibus Papæ reservatis, etiam publicis, etiamque à casibus Bullæ Cœnæ, exceptis *Relapsu in hæresim, Falsificatione Litterarum Apostolicarum, et Delatione prohibitorum ad Infideles*, ex concessione facta Prælati Ordinis Prædicatorum, et per communicationem aliorum Ordinum in Bulla, *Pretiosus*. 79. edita ann. 1727. ubi insuper concessum est Generali Ordini, ut ipse Solus possit ab irregularitate hujusmodi (scilicet orta ex homicidio) dispensare cum Fratribus sibi subditis, dummodo homicidium non fuerit appensatum, et intra claustra extiterit consummatum. (Lib. 7. Vide n. 101. et n. 102.)

82. Notandum hic quòd si quis ignorat censuram Papalem, nec ipsam, nec casus reservationem incurrit, quia casus Papales principaliter ob censuram reservantur (Lib. 6. n. 580.); ad differentiam casuum Episcopaliū, quorum nesciens censuram, etiam incurrit casum; quia Episcopi principaliter casum reservant (Ibid.): et hoc etiam si ignoretur casus reservatio, ut probavimus (L. 6. n. 581.) Cæterum nulla incurritur censura ab eo qui invincibiliter eam ignorat (Lib. 7. num. 43.) Item notandum, quòd cum quis sacrilegè in Jubilæo confessus fuerit, tunc reservatio non aufertur, ut probatum est, præsertim ex Declaratione N. SS. Papæ Benedicti XIV. (Lib. 6. n. 537. Qu. II.) Idemque tenuimus (Ibid. v. Si autem), si Confessio fuerit invalida loquendo de Jubilæo; sed extra Jubileum, si quis invalide confessus fuerit apud aliquem Confessarium, qui facultate pollebat super peccatis reservatis, communis et probabilior est sententia quòd absolutus à reservatione maneat (Lib. 6. num. 598. Q. IV.) Estque etiam communior et satis probabilis opinio, Pœnitentem solum esse à reservatione, quamvis Confessio fuerit sacrilega, modo ipse culpabiliter non tacuerit præsertim peccatum reservatum (Ibid.).

83. II. Quòd pertinet ad obligationem denunciandi, advertat Confessarius, quòd ipse tenetur sub culpa gravi imponere Pœnitenti obligationem denunciandi superioribus aliquem, qui serio protulerit propositionem, aut blasphemiam hæreticalem, cum errore intellectus, et pertinacia, non jam ob ignorantiam, incuriam, aut lapsum linguæ, nam eo casu sufficit ut Pœnitens eum de suo errore moneat (Lib. 4. num. 254. v. Not. II.). Præterea debet imponere Mulieribus, aut Pueris, ut denunciarent Confessarios, qui eos sollicitaverint ad turpia, vel cum eis inhonestos tractatus habuerint. Observa Librum ubi distinctè est hæc ma-

teria discussa (Lib. 6. ex n. 675.) Sed circa praxim advertat Confessarius 1. in hac sollicitationis materia non esse nimis festinum in imponendo Pœnitenti onus denunciationis, nam in dubio, an illa fuerit vel ne sollicitatio, tale onus injungi non debet (L. 6. n. 702.); nisi cum verba, aut actus ex se sollicitationem importarent, et tantum dubium verteret de intentione sollicitantis; aut si adessent vehementia indicia, esto non evidentiā, sollicitationis, sine indicis in oppositum; tunc enim illi quodammodo moralem fundant certitudinem (Ib. v. Excipiendum.) Advertat 2. ne sit facilis ad suscipiendum in se onus denunciationis, nisi in aliquo casu raro, in quo charitas id sibi proponeret, ob magnam difficultatem quam fortè Pœnitens haberet ad eundem Superiores. Advertat 3. quòd ipse nunquam omittere debet imponere Pœnitenti sollicitationem hanc obligationem denunciationis, quamvis prævideret Pœnitentem illam non impleturam; nam directè Confessario injunctum est à Pontifice onus, ut talem obligationem intinet (Lib. 6. n. 694.) Unde donec Pœnitens eam non adimpleat, expedit ut Absolutionem ei differat. Atque si Confessarius dubitat, an ille difficulter eam adimpleturus sit, tunc omnino Absolutionem illi differre debet. Bene tamen potest eum absolvere, si Pœnitens est pro tunc impeditus, et firmum habet propositum denunciandi, statim ac commodè potest (Num. 693.) Hujusmodi denunciationes fieri debent saltem intra mensem (Ibid. v. Hoc tamen): Item notandum, quòd à N. SS. P. Benedicto XIV. (Lib. 6. num. 491.) cuique impositum est onus denunciandi Confessarium, quem sciret obligasse Pœnitentem ad manifestandum Complicem, nisi ex mera simplicitate aut imprudentia id egisset. Ultimò notandum circa sortilegia Laicorum, quòd hodie in nostro Regno Neapolis, propter Insinuationem nostri Regis Caroli III. non adest obligatio illa denunciandi, nisi cum intervenit abusus SS. Eucharistiæ, aut Olei Sancti (Lib. 4. num. 253. in fin.)

84. III. Demum quòd pertinet ad impedimenta Matrimonii, cum Pœnitens aliquid impedimentum habet, et Matrimonium nondum est initum, plura distinguere oportet: Si impedimentum est consanguinitatis, aut cognationis spiritualis, aut affinitatis ex copula licita usque ad quartum gradum, aut publicæ honestatis, etsi esset occultum, Confessarius adstringere debet Pœnitentem vel ad denunciandum impedimentum, vel ad Dispensationem obtinendam à Dataria. Si autem impedimentum est affinitatis ex copula illicita cum consanguinea Sponsæ usque ad secundum gradum, modo adfuerit copula consummata cum seminatione perfecta (Lib. 6. n. 1036 et 1075.) aut est impedimentum criminis, nimirum homicidii Conjugis utraque parte conspirante, aut homicidii cum adulterio, aut adulterii cum fide Matrimonii, aut Matrimonii attentati, prout fuscè declaratum est in Libro (Lib. 6. ex n. 1033.); in his casibus, semper ac impedimentum est occultum, impetranda est Dispensatio à S. Pœnitentiaria. Idemque currit, si Pœnitens impedimentum habeat voti Castitatis, aut

Religionis. Si verò aliqua urgentissima adesset causa in aliquo casu raro, nempe scandali, rixarum, aut infamiae imminens, et tempus aut modus deesset recurrendi ad Pœnitentiarum, posset etiam tunc Episcopus dispensare (Num. 1122.) Et si neque adesset modus ad eundem Episcopum, observa quod dictum est in Libro (Lib. 6. n. 612. v. *Sed hic.*) et supra Cap. I. §. 2. num. 8.

85. Si autem Pœnitens jam contraxisset Matrimonium invalidum ob impedimentum dirimens, tunc si impedimentum provenit ex copula licita, etiam observandus est Liber (Num. 1124.); si autem ex copula illicita, aut ex crimine, et Pœnitens est in bona fide, et contra adesset periculum mortis, scandali, aut incontinentiae, si ipsi manifestaretur impedimentum, eo casu Confessarius impedimentum ei occultare debet, et interim procurare à S. Pœnitentiaria Dispensationem, qua obtenta, debet patefacere impedimentum, debetque tunc diligenter secum consulere de modo quo revalidationis Matrimonii facienda est. Ad hanc autem revalidationem non quidem est necessaria assistentia Parochi et testium, ut probatum est (Num. 1110.); sed ut diximus (Lib. 6. n. 1115.), tenetur pars conscia impedimenti alteram certiorare de nullitate Matrimonii, juxta solitam Clausulam S. Pœnitentiariae: *Ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, etc.* Et ideo per se loquendo ad hanc clausulam exequendam, non sufficit id quod aliqui DD. admittunt, scilicet dicere: *Si me non duxisses, duceres nunc?* Aut: *Dic mihi, te volo.* Aut: *Pro mea consolatione renovemus consensum.* Semper enim talis consensus est dependens à priori, qui fuit nullus. Nec sufficit copula, ut alii dicunt, etiam affectu maritali habita. Bene tamen satis erit dicere: *Nostrum conjugium invalidum fuit ob quandam circumstantiam (dum non est obligatio manifestandi qualitatem impedimenti), renovemus consensum.* Aut: *quando te duxi, non habui verum consensum (nam consensus nullus, non est verus consensus.)* Aut *Ego dubium habeo de valore nostri Matrimonii, unde iterum contrahamus.* Quia tunc consensus qui praestatur, jam à priori non dependet. Verum, quando prudens timor esset, ne praefatos modos adhibendo patefieret crimen, et pericula instarent rixarum, infamiae, aut scandali, et vice versa Coniux impedimenti conscius non posset excusari à debito reddendo, tunc, executi jam Dispensatione, sufficit, ut ipse utatur aliquo ex modis supra relatis; etiamque sufficit ut ipse solus consensum ponat, cum possit in tali necessitate sequi sententiam, quae docet bene conjungi ad Matrimonium convalidandum consensum suum cum consensu ab initio praestito à parte ignorante, qui per continuationem usus Matrimonii, aut cohabitationis virtualiter perseverat (Ib.)

86. Si autem Pœnitens haberet impedimentum impediens, scilicet ad non petendum debitum, causa copulae habitae cum consanguinea in secundo gradu suae uxoris, hic à tali impedimento solvi debet, vel à S. Pœnitentiaria, vel ab Episcopo, aut ab aliquo Confessario Regulari qui facultatem habeat à Praelato sui Mo-

nasterii (Num. 1076. v. *Insuper.*) Sed si Pœnitens ignoraret legem Ecclesiasticam, quae ultra Divinam hujusmodi incestum prohibet, tunc non incurrit impedimentum (Lib. 6. n. 1072.) Quinimo etiam si legem sciret, sed talem ignoraret penam, etiam est probabile, quod eam non incurrat (Num. 1074.) Saltem si periculum exstet incontinentiae, relinquendus est Pœnitens in sua bona fide.

87. Notemus hic Formulas ad obtinendam à S. Pœnitentiaria Dispensationem in praefatis impedimentis, necnon votis, aut irregularitatibus.

Circa impedimenta Matrimonii, intus sic scribatur: *Eminentissime et Reverendissime Domine.*

N. N. Rem habuit cum quadam muliere, et postea Sponsalia contraxit cum ejus sorore. Impedimentum est occultum, et si conjugium non fieret, plura evenirent scandala. Supplicat ideo Eminent. V. ut dignetur ei Dispensationem concedere. Favere responsum mittere Neapolim (aut Aversam per viam Neapolis) ad N. N. (hic exprimat nomen et cognomen) Confessarium approbatum, etc.

Si autem Matrimonium est jam initum scribatur sic: *N. N. ignarus (aut conscius) impedimenti, Matrimonium contraxit cum aliqua Femina, cujus Matrem (aut sororem) prius carnaliter cognoverat. Ideo, cum impedimentum sit occultum, et non possit separatio sine scandalo fieri, supplicat Eminent. V. pro absolutione et dispensatione, etc.*

Circa vota Castitatis: *N. N. votum emisit Castitatis; sed nunc est in gravi, et imminente periculo incontinentiae; ideo supplicat Eminent. V. ut dispensare dignetur in dicto voto, ut possit Orator Matrimonium intrare, etc.* Eodem modo fere scribendum pro Dispensatione in Voto Religionis. Et notandum quod ad dispensandum in Voto Castitatis non sufficit quodvis commune periculum incontinentiae, sed requiritur grave et imminens, prout innuimus.

Circa irregularitates: *N. N. Sacerdos contraxit irregularitatem causa homicidii (aut violationis censurae, etc.) et cum adsit periculum infamiae, si abstinere à celebrando, ideo supplicat, etc.*

Foris in Epistola ponatur: *Eminentissimo, et Reverendissimo Domino Colendissimo.*

Domino Cardinali Pœnitentiarum Majori

Romam.

88. Confessarius, aut is cui Dispensationis executio commissa erit, in dispensando post Sacramentalem absolutionem impertitam, sequenti formula uti poterit: *Et insuper auctoritate Apostolica mihi concessa dispenseo tecum super impedimento primi (seu secundi, seu primi et secundi) gradus proveniente ex copula illicita, à te habita cum sorore mulieris quacum contraxisti (aut contrahere intendis), ut matrimonium cum illa rursus contrahere possis, renovato consensu, et prolem, si quam suscipies*

(vel suscepisti), legitimam declaro. In nomine Patris, etc. Si dispensatio autem est in voto Castitatis, dicit: *Insuper tibi votum Castitatis quod emisisti, ut valeas Matrimonium contrahere, et illo uti, in opera quæ tibi præscripti dispensando commuto. In nomine, etc.* Et si quis, non obstante voto Castitatis, Matrimonium contraxisset, dicit: *Item non obstante Castitatis voto quod emisisti, ut in Matrimonio remanere, et debitum conjugale exigere possis, Auctoritate Apostolica tecum dispenso. In nomine, etc.*

89. In quibus autem casibus S. Pœnitentiaria absolvere possit, aut dispensare à casibus Papalibus, censuris, irregularitatibus, votis, juramentis, restitutionibus incertis, etc. observa Librum (Lib. 7. n. 479.) Et in quibus casibus dispensare possit in impedimentis Matrimonii vide (Lib. 6. num. 114.)

VALERE FL. VERITATIS
CAPITULUM VII.

Quomodo se gerere debeat Confessarius cum personis diversi generis.

§ I. Quomodo cum Pueris, Adolescentibus, et Puellis?

90. Cum pueris adhibere debet omnem charitatem, et modos suaviores quantum fieri potest. Primò eos interrogare debet, an sciant res fidei? et si nesciant oportet eos patienter instruere prout tunc, si tempus adest, vel eos mittere ad alium, ut instruantur saltem circa necessaria ad salutem. Cum autem agat de Confessione, in principio curare debet, ut pueri ex seipsis confiteantur peccata quorum memores sunt; et postea fieri illis poterunt sequentes interrogationes: 1. An tacuerint aliquod peccatum ob verecundiam? 2. An blasphemaverint in Sanctos, aut dies sanctos, vel an juraverint cum mendacio? 3. An omiserint in Festis audire Missam, aut in audienda illa sermones habuerint? Et an in Festis laboraverint? 4. An parentibus fuerint inobedientes, aut irreverentiam irrogaverint eos subsannando, manus in eos extollendo, vel convicia aut imprecationes coram ipsis proferendo. Et hæc advertendum quod dictum est n. 34. de modo imponendi pueris petitionem veniæ à parentibus. 5. An aliquod turpe peccatum patravertint? Sed in hac materia Confessarius sit valde cautus in interrogando: incipiat interrogare de longo, et verbis generalibus: et prius an dixerint mala verba? an jociati fuerint cum aliis pueris, aut puellis? Et si jocos illos clam exercuerint? Deinde interroget, an commiserint res turpes? Multoties, etiamsi pueri negent, prodest uti cum eis interrogationibus suggestivis, verbi gratia: *Et nunc dic mihi, quoties hæc fecisti? Quinque, decies?* Interroget, quocum dormiant, et si in lecto manibus jociati fuerint? Puellas interroget, si aliquem juvenem amore fuerint persecutæ, et an adfuerint, prævæ cogitationes, verba, aut tactus? Et à responsis procedat ad ulteriores interrogationes, sed caveat ab exquirendo a puellis, vel à pueris, an adfuerit seminis effu-

sio, cum his enim melius est deesse in integritate materiali Confessionis, quam esse causam ut apprehendant quæ nondum noverint, vel ponantur in curiositate addiscendi. Interrogetur etiam à pueris, an attulerint nuntia vel dona virorum mulieribus? Et puellis, an acceperint dona à personis suspectis, nempe conjugatis, Ecclesiasticis, aut Religiosis? 6. Interroget, an commiserint furtum, vel an damnum attulerint prædici alienis, bestiis, aut alio modo? 7. An alicui detraxerint? 8. Circa præcepta Ecclesie interroget, an impleverint Confessionem et Communionem Paschalem? Et an carnes aut lacticinia comederint diebus vetitis?

91. Quod autem pertinet ad absolutionem his pueris imperitendam, magna requiritur attentio. Si constet quod ipsi sufficientem usum rationis jam habeant, prout si distinctè confitentur, vel adæquatè interrogationibus respondent, et appareat quod ipsi jam comprehendant cum peccato se offendisse Deum, et meruisse Infernum; tunc si satis videantur dispositi, absolvantur. At si in peccatis lethalibus sunt recidivi, ipsi tractandi sunt sicut adulti: unde si non præbeant extraordinaria signa doloris, absolutio eis differri debet. Si autem dubium sit, an puer perfectum usum rationis habeat, prout si ille in actu Confessionis non maneret compositus, sed oculos in gyrum ageret, manibus jocaretur, impertinentia interponeret; tunc si est in periculo mortis, aut in obligatione implendi Præceptum Paschale, absolvendus est sub conditione: et tantò magis si confessus fuerit aliquod dubium mortale (Tom. 5. lib. 6. numero 432. vers. IV.); bene enim potest administrare Sacramentum sub conditione, quando justa adest causa, ut esset hæc liberandi hunc puerum à statu damnationis, si unquam in illum est lapsus (Lib. 6. n. 28.) Idque agendum, etiamsi puer sit recidivus; dum ideo differri debet absolutio iis qui perfectam discretionem habent, quia spes est, quod ex tali dilatione ipsi redeant dispositi; sed spes hæc difficulter haberi potest à pueris qui perfecto usu rationis carent. Et probabiliter plures DD. dicunt (Num. 432. in fine.) quod pueri isti dabiè dispositi absolvi possunt (saltem post duos vel tres menses) sub conditione, licet sola venialia afferrent, ne careant diu gravem culpam haberent ipsis occultam. Oportet autem curare, ut hi pueri eliciant actum doloris necessariam ad suscipiendam absolutionem, modo respectu ipsorum magis proprio, exempli gratia: « Amasne Deum qui est Dominus tuus tam magnus, et » tam bonus, qui te creavit, pro te est mortuus, etc.? Hunc » Deum tu offendisti. Ipse tibi veniam dare vult, et tu spera » quod propter Sanguinem Jesu Christi Filii sui tibi ignoscas. Sed » oportet poenitere. Quid dicis? poenitet te nunc tam offendisse, » etc. Istitis injuriis, quas Deo irrogasti, scis quod Infernum me- » ruiti? displicet tibi quod ipsas commiseris? Deus meus, nun- » quam amplius volo te offendere, etc. » Poenitentia autem his pueris injungenda levis sit quantum fieri potest; et curandum, ut

prævideret Confessarius suam monitionem non esse pœnitenti profuturam, sed potiùs redderet formale peccatum illud quod in pœnitente est tantùm materiale, tunc debet dissimulare, exceptis aliquibus casibus; videatur quod dictum est supra, n. 8. et g.

116. II. Si aliquando Confessarius commiserit aliquem errorem circa valorem Sacramenti sine sua culpa, non tenetur ex iustitia monere pœnitentem, sed solum ex charitate, quæ non obligat cum gravi incommodo (*Lib. 6. num. 619. et n. 620.*) dummodo Confessarius non sit ejus Parochus, qui teneretur reparare grave damnum subditi; et dummodo pœnitens non sit in mortis periculo, aut in periculo ampliùs non confitendi, quia tunc charitas obligat etiam cum gravi incommodo. Quòd si Confessarius in hoc gravem culpam commiserit, tunc semper tenetur etiam cum gravi incommodo resarcire errorem (et præcipuè si reliquit pœnitentem in aliqua occasione proxima); nisi pœnitens aliis confessus non fuerit, aut saltem Sacram. Eucharistiam susceperit. At sine licentia pœnitentis nunquam debet, neque potest fieri præfata monitio extra Confessionem; quotiescunque posset illi aliquod afferre gravamen. Si verò error fuerit solum circa integritatem Confessionis, puta quia pœnitentem non interrogaverit de speciebus, aut numero peccatorum, etiam cum sua culpa; non tenetur Confessarius errorem illum emendare extra Confessionem, quia in hoc adest semper erubescencia pœnitentis, dum audit rursus sibi sua peccata rememorari. Si verò ex sua malitia, vel ignorantia culpabili exemerit pœnitentem à restitutione, aut ad illam injustè obligaverit: tunc tenetur eum monere, oblenta priùs licentia; alias tenetur ipse ad restitutionem. Si autem in hoc gravem culpam non commiserit, non tenetur monere cum gravi suo incommodo; verùm si absque suo gravi incommodo posset reparare errorem, et non faceret, tunc etiam tenetur ad restitutionem. Denique si Confessarius omiserit admonere pœnitentem de restitutione, non tenetur ipse restituere, quamvis esset Parochus, et etiamsi gravem culpam in hoc commisisset. Vide Librum (*Num. 621.*) in quo discussa sunt hæc omnia cum suis rationibus, et auctoritatibus DD.

117. III. Debet quoque Confessarius esse summè prudens in custodiendo sigillo Sacramentali. Jam notum et certum est, quòd Confessarius nunquam potest loqui de iis quæ in Confessione audivit, quoties adest periculum revelationis sigilli (directè vel indirectè), aut gravaminis pœnitentis; et hoc currit etiamsi tantummodo dubitet, utrùm ea in Confessione audiverit, vel non, aut in ordine ad Confessionem (*Lib. 6. n. 636.*) Verumtamen non prohibetur Confessarius sermocinari (generaliter loquendo) de aliquo peccato in Confessione audito, quoties alii non possent venire in cognitionem pœnitentis, aut quoties haberet expressam licentiam à pœnitente. Nihilominus etiam in hoc cautissimè est procedendum: et 1. Nunquam loquendo de peccatis in Confessione auditis, coram simplicibus personis, quæ possent suspicari de revelatione Confessionis. 2. Nunquam di-

cendo è suggestu in Concionibus, regnare in ea urbe aliquid vitium, quòd ipse excipiendo Confessiones, intellexerit ibi magis frequentari. (Hoc tamen intelligitur (*Num. 654.*), quando id aliunde non scivit, et quando locus est parvus), et præsertim si concionetur in aliquo Monasterio, in quo non debet vehementius invehere contra aliquem defectum, quem in Confessione audivit ibi esse communiorem. 3. Non sit Confessarius nimis importunus in obtinenda licentia à pœnitente, quoniam ea licentia, quæ non est omnino spontanea, et plenè libera, ipse nequaquam uti poterit. Unde sit parcissimus, quantum fieri poterit, in exquirendis hujusmodi licentiis sine speciali necessitate: et tunc tutius erit insinuare pœnitenti, ut de eo, quòd est necesse, loquatur extra Confessionem. Nemo autem ignorat, quòd extra Confessionem non potest Confessarius nec etiam cum ipso pœnitente loqui de rebus in illa auditis, sine ejusdem expressa licentia: in ipsa verò Confessione bene potest de illis loqui, quoties existimat hoc ipsi pœnitenti expedire (*N. 652.*) 4. Nequit exquirere nomen complicitis, et si negaverit absolutionem ei qui dicere recusaverit, incurrit suspensionem ferendæ sententiæ: et qui docuerit hoc fieri posse, incurrit excommunicationem Papalem ipso facto (*Lib. 6. n. 491.*)

118. Casu verò quo pœnitens teneatur sub gravi manifestare nomen complicitis, ad reparandum puta aliquid damnum commune (*Ibid. num. 492.*) contra aliorum opinionem, nec etiam tunc posse à Confessario obligari pœnitentem ad manifestandum sibi nomen complicitis, sed tantum posse et debere imponere pœnitenti, ut manifestet complicem iis qui possunt scandalum impedire. Quòd si pœnitens ex se vellet Complicem Confessario manifestare, tunc bene potest illum audire, et quemadmodum, oportet damnum reparare. Insuper advertendum est, ex hoc non prohiberi Confessariis exquirere à pœnitente circumstantias quas scire oportet, ut intelligat an adsit species peccati diversa, vel ut consulat saluti pœnitentis: hinc bene potest interrogare an complex sit conjunctus? an ligatus voto castitatis? an cohabitet in sua eadem domo? an sit ancilla? et his similia: etiamsi per istas interrogationes indirectè manifestare debeat persona complicitis, nunquam tamen exquiratur illius nomen (*Ibid.*)

119. IV. Summè cautus debet esse Confessarius in excipiendis Confessionibus mulierum. Et primò notandum quòd in Decr. S. C. Episcoporum 21. Jan. 1610. dicitur: « Confessarii sine necessitate audire non debent mulierum confessiones post crepusculum vespertinum et ante auroram. » Loquendo autem de prudentia Confessarii, ipse regulariter in Confessionario cum junioribus sit potiùs rigidus quam suavis; nec permittat illas ante Confessionarium accedere, ut sibi loquantur, et multò minùs, ut manus deosculentur. In actu Confessionis non ostendat eas agnoscere; aliquæ enim, quæ religiosæ haberi volunt, aliquando advertentes se nosci à Confessario, non faciunt integram Confessionem. Imprudentia quoque est conjicere oculos in pœnitentes,

cùm è Confessionario recedunt, easque per aliquod tempus in-
tueri. Extra Confessionarium nec etiam immoretur ad collo-
quendum cum ipsis in ecclesia, omnemque familiaritatem devi-
tet. Abstineat etiam a recipiendis munusculis; et præcipue ad
illarum domos nunquam accedat, uno excepto casu gravis infir-
mitatis, et tunc non nisi vocatus accedat; tunc magnam adhibeat
diligentiam in audiendis illarum Confessionibus, unde januam
apertam relinquat, sedeat in loco ubi videri possit ab aliis, ocu-
losque in faciem penitentis nunquam defigat. Et hoc præsertim
currit, si sint personæ spirituales, quibuscum est periculum ma-
joris adhæsiōis. Dicebat Ven. P. Sertorius Capotus, diabolus
ad jungendas inter se personas spirituales, ab initio uti præ-
textu virtutis, ut deinde affectus à virtute transeat ad personam:
unde ait S. Augustinus apud S. Thom. (*Opusc. 64. de Famil.
Dom. etc.*): « Sermo brevis, et rigidus cum his mulieribus ha-
» bendus est; nec tamen quia sanctiores, ideo minus cavendæ;
» quo enim sanctiores fuerint, eò magis alliciunt. » Et idem An-
» gelicus Doctor addit: « Licet carnalis affectio sit omnibus pericu-
» losa, ipsis tamen magis perniciosa, quando conversantur cum
» persona quæ spiritualis videtur; nam quamvis principium vi-
» deatur purum, tamen frequens familiaritas domesticum est
» periculum; quæ quidem familiaritas quando plus crescit, infir-
» matur principale motivum, et puritas maculatur. » Et subjun-
» git, quod tales personæ hoc non statim advertant; quoniam dia-
» bolus ab initio non emittit sagittas venenatas, sed illas tantum-
» modo, quæ aliquantulum feriunt, et augment affectum. Sed brevi
» hujusmodi personæ eò deveniunt, ut non amplius agant securi
» tanquam angeli, quemadmodum cœperant, sed tanquam carne
» vestiti; vicissim se intuentur mentesque sibi feriunt blandis allo-
» cutionibus, quæ adhuc à prima devotione videntur procedere: hinc
» alter alterius præsentiam incipit appetere; sicque (concludit)
» spiritualis devotio convertitur in carnalem. Et quidem o! quot
» Sacerdotes, qui antea erant innocentes, ob similes adhæsiōnes
» quæ spiritu cœperant, Deum simul et spiritum perdidierunt! Ad-
» vertatur hîc quòd ex Decr. S. C. Epist. sub 21. Jan. 1610.
» Confessarii sine necessitate audire non debent mulierum Con-
» fessiones post crepusculum vespertinum, et ante auroram. »

120. Deinde Confessarius non adeo mulierum Confessionibus
sit addictus, ut per hoc homines ad se venientes audire recuset.
O! qualis miseria est cernere tot Confessarios qui impendunt
bonam diei partem in audiendis religiosis aliquibus mulierculis,
quas vulgò dicunt *Bizacas*; et cum postea vident ad se accedentes
homines aut fœminas uxoratas, qui sunt pleni angustiis, et mo-
lestiis, et qui ægrè domos, et negotia sua relinquere potuerunt,
dimitunt eos, dicendo, *Habeo aliud quod agam, ite ad alios*;
unde fit ut isti, non invenientes cui sua peccata confiteantur, vi-
vant per tot menses et annos sine Sacramentis, et sine Deo.
Hoc non est audire Confessiones ut Deo placeamus, sed potius
ut genio serviamus; quare nescio quale meritum apud Deum sint

habitori Confessarii illi, qui hoc modo suum ministerium exer-
cent. Scio ego, imò et contra aliorum opinionem, qui asserunt
esse tempus frustra impensum, teneo esse opus valde Deo ca-
rum dirigere animas ad viam perfectionis; ideoque de hoc fusiùs
loquar capite ultimo; sed assero probos Confessarios, qui tantum,
ut Deo placeant, Confessiones excipiunt (quemadmodum facere
consueverunt S. Philippus Neri, S. Joannes à Cruce, S. Pe-
trus Alcantara, aliique) quando cernunt aliquam animam in-
digentem, præferre eam animabus devotis, quibus audiendis auxi-
liandisque, quando Confessarius vult, tempus non deerit.

CAPITULUM IX.

Quomodo se gerere debeat Confessarius in diri-
gendis Animabus Spiritualibus.

121. QUOD olim dixit Dominus Jeremiæ: « Ecce constitui te su-
» per gentes, ut evellas, et dissipes, et ædifices et plantes; » idem
nunc repetit singulis Confessarius, qui non solum debent evellere
vitiâ ex suis penitentibus, sed etiam debent in illis virtutes inse-
rere. Unde expediens est addere hîc in fine Caput hoc, quod poterit
inservire Confessariis tyronibus ad dirigendas animas spirituales ad
perfectionem. Non sunt quidem expellendi peccatores, ut superius
diximus, sed è contra opus est etiam multam Deo acceptum sponsas
illi adornare, animas scilicet Spirituales excolere, ut in totum se
illi donent tradantque. Acceptor est ejus oculis anima sola per-
fecta, quam mille imperfectæ. Unde cum videt Confessarius pen-
nitentem vivere immunem à culpis mortalibus, omnem curam
adhibere debet, ut eum in viam perfectionis, et Divini amoris
introducatur, illi repræsentando meritum, quod habet Deus, ut
ametur, et gratitudinem quam debemus Jesu Christo, qui nos
amavit usque ad moriendum pro nobis; nec non periculum in quo
versantur omnes animæ, quæ vocatæ à Deo ad vitam perfectio-
nem, illi resistunt. In tribus igitur præcipue posita est directio
Confessarii quoad animas spirituales, scilicet in Meditatione, in
Contemplatione, in Mortificatione, et in Frequentia Sacramen-
torum, et de omnibus his sigillatim dicemus.

§. I. De Oratione Meditationis.

122. PRUDENS ergo Confessarius cum cernit animam aliquam
abhorrentem peccata mortalia, et desiderantem progredi in amore
Divino, ante omnia debet illam disponere ad faciendam oratio-
nem mentalem, scilicet ad meditationem veritatum æternarum,
et bonitatis Divinæ. Et quamvis necessaria non sit ad æternam
salutem consequendam, sicut est necessaria petitio, nihilominus
videtur valde necessaria animabus, ut in Dei gratia perseverent.
Cum reliquis pietatis operibus potest peccatum consistere; sed
non possunt cohabitare Oratio et peccatum. Anima aut relin-

illa ab ipsis quantocius impleatur, alioquin aut eam obliviscetur, aut omittent. Curet etiam Confessarius magnopere pueris insinuare devotionem erga Deiparam, utque recitent quotidie Rosarium, et ter *Ave* mane et sero, semper habere precem adiungendo: *Mater mea, libera me à peccato mortali.*

92. Circa verò statum ab aliquo adolescente eligendum, non audeat Confessarius illum ei determinare, sed tantum ex indicis curet suadere statum illum, ad quem prudenter judicare potest ipsum à Deo vocari. Præsertim, loquendo de iis qui Religionem ingredi volunt, ante omnia curet Confessarius bene ponderare, in quale Religionem ingredi cupiant; nam si unquam Institutum illud relaxatum est, melius erit alicui (ordinariè loquendo) ut in sæculo remaneat; nam illi se aggregando ipse se geret sicut se gerunt alii, et parum illud boni quod prius exequabatur, de facili in tali Religione negliget, ut misere pluribus accidit. Et præcipuè magnum scrupulum sibi faciat Confessarius, si ad insinuationem propinquorum suadeat juveni illi, ut intret in aliquam hujusmodi inobservantium communitatem. Si tamen Religio observantia floret, Confessarius vocationem sui pœnitentis bene probeat, inquirendo si ad illam habeat pœnitens impedimentum aliquod inhabilitatis, infirmæ valetudinis, inopiæ parentum? et maximè expendat finem, an sit rectus, nempe magis se conjungendi Deo, aut lapsus emendandi anteactæ vitæ, aut sæculi pericula vitandi? quod si principalis finis esset mundanus, vitam agendi commodiorem, aut se liberandi à propinquis duræ conditionis, aut complacendi parentibus, qui ad hoc eum impellant, caveat, ne permittat Religionem ingredi; nam eo casu illa non est vera vocatio, sine qua hujusmodi ingressus malum habebit eventum. Si autem finis est bonus, et abest impedimentum, nec debet, nec potest Confessarius, neque alius, ut docet D. Thomas (*Quodlib. 3. art. 14.*), sine culpa gravi illi impedire, aut dissuadere vocationem; quamvis prudenter aget aliquando, si executionem illi differat ad melius experiendum, an resolutio sit firma et perseverans, præsertim si noverit adolescentem esse volubilem, aut si deliberatio ista facta fuerit tempore Missionis, vel Exercitiorum Spiritualium: dum in hujusmodi occasionibus quædam concipiuntur proposita, quæ postmodum, primo fervore transacto deficiunt.

93. Si aliquis adolescens vellet suscipere statum Presbyterii sæcularis, non sit facilis Confessarius ad annuendum, sine longa et probata experientia recti finis, et scientiæ, vel sufficientis capacitatis. Sacerdotes quidem sæculares habent eandem, imò majorem obligationem quam Religiosi; et contra remanent in eisdem sæculi periculis; unde ut quis bonus evadat Sacerdos in sæculo (in quo rarò, ne dicam rarissimè boni inveniuntur) oportet, ut prius egerit vitam valde exemplarem, remotam à ludis, ab otio, à pravis sociis, et deditam Orationi et Sacramentorum frequentiæ (sed quis est hic, et laudabimus eum?): alioquin se ponet in statu quasi certæ damnationis; præsertim si hoc fa-

cial, ut obtemperet parentum fini, qui est res domesticas augere, Jam autem dictum est supra n. 35. quam gravissimum sit peccatum, quod patrant parentes illi qui filios cogunt, ut statum Ecclesiasticum aut Religiosum inviti suscipiant. Quoad puellas verò quæ virginitatem suam Jesu Christo consecrare cupiunt, non permittat eis castitatem perpetuò vovere, nisi cognoscat eas bene fundatas in virtutibus, et edoctas in vitæ spiritualis regulis, et præcipuè in oratione exercitatas. Sub initio eis tantum permittere potest, ut castitatem voveant per aliquod definitum tempus, nimirum à solemnitate alicujus festi ad aliam alterius.

94. Denum quoad adolescentes illos qui volunt aut debent ducere uxorem (dico debent prout probatum est in Libro *Lib. 6. n. 76.*), loquendo de iis qui essent incontinentes, et nolent adhibere alia media opportuna ad se continendos) advertendum quòd sicut peccarent parentes qui sine justa causa eis honestum Matrimonium impedirent (*Num. 849. v. Conveniunt*), ita contra peccarent filii (et ideo Confessarius tenetur illis hoc prohibere), qui vellent cum dedecore familiæ Matrimonium inire: aut quamvis conjugium non esset indecorum, vellent tamen illud contrahere, invitis parentibus, et cum eorum scandalo, quin ipsi filii justam causam habeant, ob quam excusentur. Observa quomodo in Libro id elucidatum sit (*Num. 849.*)

§. II. Quomodo se gerere debeat cum Scrupulosis?

95. DOCTORES plures assignant regulas pro scrupulosis; sed certum est post orationem, remedium maximum ne dicam unicum, (ut rectè ait *P. Segn.*) ad eos curandos est obedientia suo directori. Hinc ante omnia incumbat Confessarius, et suadeat pœnitenti hujusmodi duas principales regulas: primam, ut ipse tuta coram Deo incedat via patri spirituali obediendo, ubi evidenter peccatum non apparet; tunc enim non homini obedit, sed ipsi Deo qui dixit: *Qui vos audit, me audit.* Sic docent omnes Doctores, et spirituales Magistri cum S. Bernardo, S. Antonino, S. Francisco Salesio, S. Philippo Nerio, S. Theresia, S. Joanne à Cruce, S. Ignatio de Loyola, B. Dionysio Carthusiano, B. Umberto, Ven. P. M. Avila, Magno Gersono, etc. Alteram regulam, ut nullo alio scrupulo debeat angere quam si non obediat, propter magnum periculum cui se exponit amittendi, non tantum pacem, devotionem, et in virtutibus progressum, sed etiam mentem, sanitatem, et insuper animam; nam possent scrupuli eo progredi, ut eum ad desperationem reducerent, mortem sibi inferendo (prout pluribus accidit) vel habenas ad vitia relaxando. Præterea Confessarius hujusmodi pœnitenti scrupuloso insinuet, prout rectè dicit doctus Auctor Instructionis pro novis Confessariis (*Part. 1. n. 76.*), cum Deo non ineundas esse rationes (ut dici solet) dati et expensi. Dominus propter nostrum bonum voluit, ut nos incerti de salute viveremus: quapropter, cum moralem adhibemus diligentiam ne ipsum offendamus, in ejus misericordiam totam nostram curam projicere debemus; con-

fitentes nos salvari non posse sine ejus gratia, hanc ab eo semper petere debemus cum perseverantia, fiducia, et animi quiete: Hoc melius est, dicebat S. Franciscus Salesius (*In vita circa fin. Missa 27. etc.*) *clausis oculis incedere sub divina Providentia inter tenebras et perplexitates in hac vita. Expediat, ut contenti simus, si à Patre spiritali sciamus nos bene incedere, quin causam investigemus. Nunquam perit vir obediens.* S. Philippus Neri affirmabat, quod qui paret Confessario, securus sit de non reddenda actionum suarum Deo ratione (*In vita l. 1. c. 20*). Et contra S. Joannes à Cruce aiebat: non inniti dictis Confessarii superbia est, et fidei inobservantia (*Tratt. delle Spine coll. 4. §. 2. n. 8.*)

96. Denique Confessarius curet 1. sæpe sæpius colloqui cum hujus modi pœnitente de nimia confidentia, quam habere debemus in Jesum Christum qui propter nostram salutem mortuus est: et in ejus SS. Matrem, quæ tam potens est et pia cum iis qui ei se commendant; unde eum hortetur ad vivendum securum de sua salute, semper ac ad Jesum Christum et Mariam confugit: certò enim ipsi exaudiunt. 2. Ei prohibeat, quominus legat libros qui scrupulos excitant, et quominus versetur cum scrupulosus; et si quis erit nimis angustius affectus, ei vellet, ne concionibus terrore plenis interveniat, et ne conscientiam examinet de iis rebus, de quibus scrupulum, sed irrationabiliter habet. 3. Si scrupulus consistit in timore malis cogitationibus assentiendi (v. g. contra fidem, puritatem, aut caritatem), Confessarius sit liber et intrepidus in parvipendendo eum et in asserendo pœnitenti, has cogitationes esse ei pœnas, non autem consensus, nec peccata. Et in hoc præcipue ut Confessarius utatur illa regula quam assignant DD. (*Lib. 6. n. 476.*), ut eam persona est timorata conscientia; si non est plus quam certa de peccato mortali, debeat judicare se illud non admisisse: siquidem, ut ait P. Alvarez, tantum monstrum possibile non est in animam aditum habere quæ ab illo horret, quin patenter illud videat. Unde prodest scrupulos interdum imponere, ne penitus de talibus cogitationibus se accusent, nisi certi sint, et cum juramento testari possint se consensum præstasse. Et hic notandum, quod scrupulosi non sint regendi regulis particularibus, sed generalibus: enim particularibus regulis scrupulosi nunquam deveniunt, ut se expediunt, dubitando semper an illa regula valeat vel non pro præsentis casu, qui semper sibi videtur alius ab ille qui à Confessario supponitur.

97. Si 4. scrupulus est circa præteritas Confessiones, nempe quod in eis non satis explicaverint omnia peccata, aut circumstantias, vel quod defecerint in dolore, Confessarius, cum advertat pœnitentem fecisse Confessionem generalem, aut per aliquod notabile tempus pluries repetisse res anteactas; huic imponere debet, ne illas amplius deliberatè recogitet, et ne verbum faciat de culpis vitæ præteritæ, nisi cum jurare possit eas fuisse certè mortales, et præterea certè nunquam in Confessione se

dixisse; dum docent DD. (*Lib. 1. numero 19.*), scrupulosos, etiamsi ex inadvertentia omisissent aliquod grave peccatum, non teneri (saltem cum de hoc non sint certi) cum tanto incommodo et periculo ad servandam Confessionis integritatem, à qua minus quidem incommodum quam hoc jam excusare valet (*Lib. 6. c. n. 488*). Curet in hoc Confessarius, ut pœnitens exactè obediatur, et si non obedit eum increpet, privet Communionem, et rigorosè coerceat. Scrupulosi ordinariè cum dulcedine tractandi sunt, sed circa obedientiam magnus rigor cum ipsis est adhibendus; si enim hanc obedientiæ anchoram amittunt, certum incurrunta naufragium, nam aut amentes evadent, aut habenas in vitia relaxabunt.

98. Si 5. scrupulosus pavet peccare in omni re quam agit, huic præcipiat Confessarius, ut liberè operetur et scrupulum superet: eique dicat, imò ipsum teneri ad scrupulum vincendum, semper ac evidenter non advertit actionem illam esse certum peccatum: ita cum P. Segneri DD. docent (*Lib. 6. n. 476. et P. Segneri c. ult.*) Nec obest quòd agat cum actuali timore, quin scrupulum deponat (quod est quasi impossibile à scrupulosis exigere); etenim hujusmodi pavor non est verum conscientia dictamen, sive formata conscientia, ut Gerson bene distinguit, nec verum dubium practicum; nec aufert judicium ante formatum (quod virtualiter perseverat, licet tunc ob impetum timoris non advertatur), minime quòd ipse non peccat, quidquid agendo quod certum peccatum non agnoscat: tunc enim non contra conscientiam, sed contra vanum illum timorem operatur. Firmiter igitur Confessarius hujusmodi pœnitenti præcipiat, ut scrupulum vincat et despiciat, liberè agendo id quod scrupulus ei velat: et insuper injungat, ut postmodum de illo nunquam nec omnino confiteatur.

§. III. Quomodo se gerere debeat cum personis devotis.

99. PERSONIS devotioni deditis, quæ frequenter accedunt ad Communionem, ordinariè loquendo, insinuandum, ut saltem in qualibet hebdomada Sacramentalem absolutionem suscipiant. Hujusmodi pœnitentes, si tantum de imperfectionibus confitentur quæ non pertingunt ad culpas certè veniales, dicit Bonacina (*Lib. 6. n. 431. v. IV. Si dubitetur.*) hos absolvi posse sub conditione; sed hoc non admittendum censeo, nisi perrarò, et cum ipsi non possent materiam certam præteritæ vitæ assignare, vel non sine magna molestia. Cæterum dico, quòd si pœnitens certam non exhibeat materiam, non debet Confessarius angere in eam perquirendo, ut illum absolvat; et casu quo perquisisset, nec invenisset, non tenetur ei conditionatam absolutionem impertire. Hoc procedit, cum pœnitens confitetur (ut dixi) de defectibus, de quibus dubitatur, an pertingant ad venialia; at si de certis venialibus confitetur, sed usualibus, sive quotidianis, puta de impatientiis, intemperantiis, distractionibus in officio, in oratione,

et similibus, ut absolutio illi præberi possit, spectandum est, an ipse aliquando sibi quantum potuit vim intulerit, ut passionem superaret, quia tunc judicari poterit ejus culpas potius ex humana fragilitate processisse, quam ex defectu doloris aut propositi. E converso, si ille frequenter et sine resistentia in hujusmodi culpas relapsus sit, tunc cum eo agendum tanquam cum recidivo, juxta dicta ex n. 71.

100. — Plura insuper hic notanda; et 1. caveat Confessarius, ne his suis pœnitentibus spiritualibus, præsertim fœminis, prohibeat accedere ad alium confessarium; et cum advertit accessisse, ostendat id sibi gratum fuisse; imò ipsis imponat, ut aliquando apud alios confiteantur præterquam si quis esset valde scrupulosus, de quo prudenter timeat, nisi ad alium accedat qui ejus conscientiam ignorat, notabiliter esset inquietandus. Caveat pariter Confessarius, ne sollicitum se ostendat se velle alicujus animæ directionem suscipere. 2. Nunquam absque necessitate de aliorum Confessariorum defectibus loquatur, sed potius sedulo querat eos ab aliquo errore commisso excusare. 3. Directionem non suscipiat alicujus qui vult directorem suum relinquere, nisi adsit urgens causa, ut docent S. Philippus Neri, S. Franciscus Salesius, S. Carolus Borromæus, et alii; ex hoc enim sæpe dissipationes, perturbaciones, et quandoque etiam scandala oriuntur. Advertatque, ad mutandum Confessarium non satis esse, quòd pœnitens aliquam erga eum abominationem sentiat, vel quòd videatur verbis ipsius fidem non ampliùs habere; ut enim ait S. Theresia, sæpe est dæmonis tentatio. Unde S. Franciscus Salesius sic docet: *Confessarius non est variandus sine gravi ratione. Sed contra neque expedit in hoc esse invariabilem si legitimæ causæ mutationis superveniant.* Cæterum dicit S. Theresia, justam esse posse causam mutandi Confessarium, defectam bonitatis, ita inquiens: *Si Confessarius proclivis alicui vanitati appareat, mutetur; cum ipse sit vanus, vanos alios efficiet.* Propterea poterit esse justa causa mutandi defectus doctrinæ; de hoc tamen certam oportet habere præsumptionem. De cætero, ait S. Theresia, quòd de dubiis bene potest pœnitens alios doctos directores consulere, imò aliquando hoc omnino expedit. 4. Evitet Confessarius partialem se ostendere cum aliquo pœnitente. Quidam ad aliquam animi benevolentiam nimis adjiciunt, cum illa omnem curam, tempus, et laborem insuntunt. Non negandum quòd aliqua anima quandoque majori indigebit assistentia quam alia; sed alia est assistentia, alia est adhesio, quæ efficit ut parciore cura de aliis pœnitentibus habeatur. Ideo expedit, ut Confessarius personæ illi indigentiori aliquem diem aut tempus particulare assignet, quin alii incommodum recipiant.

101. — Notandum 5. quòd in excipiendis Confessionibus harum personarum spiritualium Confessarius cavere debet, ne nimis attollat vocem, quamvis de peccatis non loquatur: quia ex hoc accidere potest, ut alii expavescant suas culpas confiteri, ob hunc timorem ne Confessarius alta voce loquatur. 6. Non sit facilis

permittere devotis puellis, ut capillos præcidant, et aliquem induant habitum religiosum; sed curet, ut ipsæ prius per multum tempus in vita spirituali et in virtutibus lixiùs radices immiserint. Propter istam nimiam facilitatem Confessariorum, quot puellæ postea habitum dimittunt, et nuptias ineunt cum scandalo loci, et malo exemplo aliarum! 7. Neque his puellis indulgeat Confessarius, ut à viris doceantur legere, et tantò minùs scribere. Quot puellæ simplices, quia didicerunt legere, animæ jacturam luxere! Hæc si non est proxima peccati occasio, saltem est non parùm periculosa. Si cupiunt talia addiscere, curent doceri ab aliqua alia muliere, aut ab aliquo fratre parvulo (et adhuc cum cautela), alioquin eas non absolvat; nec etiam absolvat matres quæ hoc permittunt. 8. Neque concedat fœminis juvenibus ut vagent, Ecclesias visitando, utque in Ecclesia morentur, plus quàm est necessarium, cum perturbatione parentum; sed eas moneat, ut attendant eis parere, labores domesticos amplectendo. Quomodo autem, et quantum Confessarius cavere debeat à familiaritate suarum pœnitentium, de hoc sermo fiet n. 119. De directione autem animarum spiritualium in toto IX Capitulo loquemur.

§. IV. Quomodo debeat se gerere Confessarius cum mutis et surdis?

102. Si mutus esset etiam surdus, ut ordinariè evenit, ad ejus Confessionem excipiendam oportet eum adducere in aliquem occultum locum, ad exigendum quoddam signum suorum peccatorum et doloris, meliori modo quo potest. Sed priusquam eum audiat, curet Confessarius instrui ab ejus familiaribus de ipsis vitiis, et de modo tenendo, ut eum percipiat, et ab eo percipiatur; et cum aliquod jam perceperit ejus particulare peccatum, cum signo doloris, illum debet absolvere. Sed ego semper eum sub conditione absolverem, nisi quamdã moralem certitudinem haberem de sua dispositione.

103. Mutus si sciret scribere, juxta nostram sententiam (Tom. 5. l. 6. n. 479. v. Quær.), ipse tenetur ad confitendum per scripturam; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media ordinaria. Dico ordinaria, quia scriptum non esset tuto ordinarium medium, si alioquin magnum ille deberet laborem subire ad suam Confessionem explendam, aut si manifestationis periculum esse posset.

104. Si nunquam accederet ad Confessarium aliqua mulier surda, aut surdastra, et Confessarius in progressu Confessionis, interrogans de circumstantiis peccati confessi, adverteret eam esse surdam, dubium fit an Confessarius possit illi alta voce dicere, ut redeat alio opportuno tempore et loco; casus hic sæpe in Missionibus accidit, et valde quandoque Missionarios angit. Ego sic agendum puto: si illius surditatem sub initio Confessionis noverit, tunc liberè potest ei imponere ut redeat. At si in progressu Confessionis id adverteret, eò quòd pœnitens minime adæquatè interrogationibus respondet, tunc nequit Confessarius ei injun-

gere alta voce ut redeat, ita ut circumstantes hoc audiant; quia suspicionem quidem illis ingereret, quod pœnitens confessa sit de aliqua gravi culpa, aut saltem dubie gravi; quapropter eo casu, etiamsi ipsa de aliquo mortali fuerit confessa, eam absolute absolvat, si dispositam agnoscat; alioquin absolvat sub conditione, etenim, ne sigillum frangat, tunc nequit certiorari de illius dispositione, neque (ut dixi) potest ei injungere, ut redeat; et tunc levem ei imponat pœnitentiam, cum satisfactio illa ob surditatem etiam ab aliis audienda esset (*Num. 64. v. Petes*).

V. Quomodo se gerere debeat cum moribundis.

105. CONFESSARIUS in excipiendis moribundorum Confessionibus, non debet tam exacte procedere circa numerum et circumstantias; præsertim si jam accessisset Sacerdos cum Viatico, aut si Medicus instaret, ut citò Viaticum suscipiatur; tunc enim melius est ad dispositionem pœnitentis, quam ad Confessionis integritatem attendere. Sufficit tunc imponere infirmo, ut, cum convalescerit, Confessionem repetat. Et satisfactio sit levissima, imponendo proportionatam pro tempore quo ille convalescet; vel satis erit ei injungere, ut redeat tempore sanitatis. Vulnerati, et puerperæ, quæ ordinariè nequeunt ab assistentibus deseri, sufficit ut se accusent genericè de suis peccatis, et in particulari de aliqua culpa levi, cum proposito integrè confitendi si convalescant. Advertat Confessarius, quòd si moribundus teneretur ad aliquam restitutionem, quam valeat tunc implere, ei imponere debet, ut statim faciat; et non sufficit, quòd de illa onus hæredibus relinquat; alias eum non absolvat (*Observa Auctorem Instructionis di Terre, Villag. c. 14.*).

106. Si autem infirmus notabilissimam subiturus esset perturbationem animi, in audiendo quòd debeat Viaticum accipere, probabile est (*Lib. 6. num. 285. Dub. 4.*) posse Parochum Eucharistiam ei præbere, reticendo solita verba: *Accipe, frater, Viaticum*, etc, sed proferendo ordinaria verba Communionis: *Corpus D. N. Jesu Christi custodiam, etc.*

107. Si deinde Confessarius adverteret moribundum jam esse in statu, quo teneretur suscipere extremam unctionem, et ille respueret; patefaciat ei magnos effectus hujus Sacramenti, quod grandem præstat animæ fortitudinem ad obsistendum in ultimo agone dæmonum tentationibus; eam solvit à culpis venialibus, et etiam mortalibus, si occultæ sint, et insuper sanitatem adhuc corporis confert, cum animæ salutem expedit; sed hanc sanitatem non præbet, si moribundus eò devenit, ut nequeat amplius nisi per miraculum convalescere; quia Sacramentum per viam ordinariam tantum operatur, causas naturales coadjuvando. Si verò hoc non obstante infirmus non aquiesceret, et pergeret nolle ungi, valde probabiliter plures DD. docent (*Num. 733.*), eum lethaliter peccare, saltem adversus charitatem erga seipsum, cum ultro se privet tanto auxilio in tanta necessitate.

§. VI. Quomodo se gerere debeat cum capite damnatis?

108. CUM his maxima charitas, et patientia adhibenda est. Prima vice qua Confessarius reum visitat, incipiat ei significare mortem illam donum esse Dei, qui vult eum salvum facere. Dicit quòd nos omnes ex hoc mundo discessuri sumus, et de brevi, ut ad æternitatem perveniamus, quæ non habet finem. Hinc ipsi loquatur de felici Beatorum vita, et de miseria damnatorum. Deinde hortetur eum, ut gratias agat Deo, qui usque ad illud tempus ipsum expectavit: nec permisit, ut moreretur tempore quo erat in peccato. Demum inducat, ut mortem hilari animo acceptet, eam conjungendo cum morte quam Christus Dominus pro suo amore perpessus est. Eumque confortet dicendo, quòd ipse mortem propter sua peccata acceptando, certè salvus est, et cum magno merito salvus, unde in Cælo grandè remunerabitur præmio. Insinuet ei postea, ut confiteatur, et omnia peccata sua liberè manifestet. Præcipue interroget an odio adversus aliquem teneatur? et an servet secum Particulas consecratas, aut oleum Sanctum, aut supersticiosas scripturas? interroget etiam an aliquod inierit cum dæmone pactum? postquam autem eum absolverit, curet, ut ille pluries communicet; monendo etiam, ut frequenter Deiparæ se commendet, ut bonam ipsi mortem obtineat. Dum è carceribus reus ad patibulum pergit, dicat ei: *Eia fili mi! sequere Jesum Christum, qui ante te projectus est ad Calvarium, ad subeandam pro te mortem tuam longè anariorem.* Cum ad locum supplicii perventum sit, iterum eum reconciliet, et absolvat; moneatque ut aliquam Indulgentiam lucretur, et deinde sic dicat: *Eia N., hilari esto animo, jam nunc manes in gratia Dei; jam patet tibi Paradisi janua, ibi te expectant Jesus et Maria.* Conjunge mortem tuam cum morte Jesu qui pro tuo amore evangelis inter ludibria et cruciatus mortuus est. *Amasne illum? dic mecum: Domine, super omnia te diligo; mori volo, ut tuam faciam voluntatem. Mortem pro meis peccatis accepto. Spero jam mihi te pepercisse; iterum te offendisse me pœnitet. Cupio citò venire ad Cælum, ad tuos pedes osculandos, ac ad te amandum in æternum.* Dum vitta super oculos reo imponitur, et ipse scalam ascendit, ei dicat: *Fili mi, invooca Dei Matrem, ut tibi assistat. Offer mortem tuam pro culpis tuis. Protestare te nolle consentire ullæ dæmonis tentationi.* Postquam scalam ascenderit (dum sententia executioni demandanda est), dicat: *Ecce Jesus Christus qui expansis brachiis te expectat ut amplectatur: Domine, te offendi, mihi displicet; nunc te amo toto corde. Deus animæ meæ, tu me vocas, ecce jam venio. Maria Virgo, adjuva me; Domine, in manus tuas commendo spiritum meum. Jesus, et Maria, Jesus, Maria, Joseph.*

109. Si autem reus obstinatè nollet confiteri, quid agendum? 1. Confessarius quærat eum orationibus adjuvare, et curet, ut etiam ab aliis ille Deo commendetur, ac præcipue à Communitatibus Religiosis, ut Missis et precibus ipsam auxilientur. 2. Intimè dam-

nato, quod sive ipse convertatur sive non, sententia exequenda erit. 3. Interroget, an forte de sua salute desperet, eò quod animam dæmoni tradiderit? eo enim casu illi suadere studeat quod hujusmodi pactum vim non habeat, quia solus Deus est animæ Dominus, et statim ac ipse pravam revocat voluntatem, Deus ipsa omnia peccata remittit. 4. Interroget, an aliquem odio insequatur, ex quo proveniat sua obstinatio? Insuper advertat, primis vicibus quibus talem obstinatum alloquitur, ne importunè cogat ut statim confiteatur, quoniam obstinator fiet. Melius erit sermonem secum facere de morte cui omnes tenemur, de misericordia Dei, de pœnis inferni et de paradisi gaudiis. Enarret ei exemplum alicujus peccatoris, qui mortuus est impœnitens; aut nonnullius capite damnati, qui sanctam sortitus est mortem, prout illius qui, cum innocens damnatus fuisset, cùmque interrogaretur, qua de re suam non defendisset innocentiam, sic respondit: *Et cur? Ego tot annos Deum rogaui, ut mihi concederet mori morte opprobriosa, sicut Saluator meus obiit pro me: ego jam obtinui quod petebam, et nunc hac optata sorte me priore vellem?* Et ita hilariter ad patibulum perrexit. Dictis his, Confessarius relinquet reum, ut secum ista animo revolvat; et postea iterum sciscitetur, an forte mutatus sit, eique dicat: *Fili mi, jam tua mors appropinquat, quid decernis? In tua potestate est infernum, aut Cœlum eligere. Animadvertite quod si obstinate decedis, per totam æternitatem te pœnitebit, sed tanto malo nullum amplius remedium suppetet.* Cùm adhuc ipsum videat durum, curet ut circumstantes orent pro eo; et præsertim Litaniis B. Virginis recitent, et deinde ante eum genuflectat, rogetque ne velit perire. Si ne proficiat quidem eum alloquendo, se vertat ad alloquendum Crucifixum. Denique, si reus jam advenerit ad supplicii locum, expostulet à populo, ut omnes genuflectentes pro illo obstinato preces effundant. Prodesse quoque poterit eum terrere dicendo: *Disce te, maledicte, in infernum, quandoquidem vis te perdere. Sed scito, quod tua pœna acrior in inferno erit memoria hujus temporis quod Deus tibi largitur, et tu abuteris.* At postmodum dulcem resumat sermonem. Si unquam damnatus jam scalam ascenderit, et petat confiteri, flagitet Justitiæ ministros, ut permittant ei descendere, protestando quod tunc ipsi teneantur tempus illi concedere ut confiteatur. Hoc tamen currit pro eo qui nondum confessus est; nam si reus jam alias confessus fuerit, tunc confessarius moneat eum, ut actum contritionis eliciat, et inde sic interroget: *Eia fili mi, nunc nonne intendis confiteri mihi omnia peccata tua, et præsertim illa quæ mihi dixisti?* Et cùm reus annuerit, levissimam ei satisfactionem imponat (v. g. ut invocet Jesum et Mariam), et absolvat.

§. VII. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum infestatis à dæmone.

110. ALIQUI obsessi à malis spiritibus vexantur spectris horribilibus, aut corporalibus cruciatibus. Horum facilis est cura:

insinnetur eis oratio, patientia, et super omnia divinæ voluntati uniformitas. Confessarius non sit ita incredulus ut judicet omnes has invasiones, aut infestationes dæmonum esse phantasias, aut corporales infirmitates; quia non negandum veros obsessos etiam inter Christianos existere. Ecclesia enim adversus invasiones istas tot instituit exorcismos, quorum exercitium testatur nobis Concilium Tridentinum (*Trid. sess. 23. c. 2.*) semper in usu fuisse apud Ecclesiam. Præterquam quod, si obsessi non existerent, inutiliter Ordo Exorcistatus institutus fuisset, quo super energumenos et catechumenos potestas confertur (quod certè non potest supponi); et quidem hic Ordo est unus ex septem, qui semper in Ecclesia Dei fuerunt, ut idem Concilium declaravit. Cæterum consilium est semper de talibus invasionibus suspicionem habere; non enim negandum majorem earum partem esse aut fictiones, aut imaginationes, aut infirmitates, præsertim in mulieribus.

111. Qui tamen magis solent confessariorum mentem gravioribus difficultatibus implicare, sunt ii qui turpibus visionibus, motibus, ac etiam tactibus vexantur à dæmone, qui non solum fomitem sensualem excitat, sed aliquando etiam cum eis carnale commercium sub forma viri aut mulieris habet, quapropter *Succubus*, vel *Incubus* appellatur. Quidam hos dæmones incubos, vel succubos dari negarunt; sed communiter id affirmant Auctores; ut *Martinus Delrio in opere Disquis. Magic. P. Hieronym. Menghi l. 1. c. 15. Cardinalis Petrucci Epist. part. 2. lib. 2. opusc. 5. cap. 15. num. 5. et Sixtus Senensis lib. 5. Bibl. Sacr. Annot. 77. ex S. Cypr. S. Just. Tertull. etc.* Et maxime hoc confirmat *S. Aug. lib. 15 de Civ. Dei. 23.* ubi sic scribit: « Appa-
» ruisse hominibus Angelos in talibus corporibus, ut non solum
» videri, verum etiam tangi possent, verissima scriptura testa-
» tur, et multos (quos vulgò Incubos vocant) improbos sæpe
» extitisse mulieribus, et earum appetisse, ac peregrisse concubi-
» tum. Quosdam dæmones hanc assidue immunditiam, et ten-
» tare, et efficere, plures talesque viri asseverant, ut hoc negare
» imprudentia videatur. » Equidem possunt dæmones ad hunc
improbum usum defuactorum corpora assumere, vel de novo
sibi assumere ex aere, et aliis elementis ad carnis similitudinem,
ac palpabilem, et calidorum corporum humanorum species effin-
gere, et sic ea corpora ad coitum aptare. Imò tenet præfatus *Del-
rio* citans *D. Th. D. Bonav. Scotum Abulens.* aliosque plures,
quod dæmon potest etiam verum semen afferre aliunde acceptum,
naturalemque ejus emissionem imitari, et quod ex hujus-
modi concubitu vera proles possit nasci, cum valeat dæmon se-
men illud accipere, putà à viro in somno pollutionem patiente, et
prolificum calorem conservando, illico in matricem infundere;
quo casu proles illa non erit quidem filia dæmonis, sed illius
cujus est semen, ut ait *D. Thomas* apud citatum Auctorem. An
autem, inspectis legibus à divina Providentia constitutis pro pro-
pagatione generis humani, hæc aliquando evenisse, aut eveniri

posse credendum sit, Sapientiorum iudicio remittimus. Hic autem fit dubium, an possit dæmon, permittente Deo, absque hominis culpa manus illius admovere ad se tactibus polluendum? Affirmat Pater Gravina Dominicanus, et quidem probabiliter; si enim valet dæmon totum corpus alicujus movere, ut narratur de Simone Mago, ope dæmonis in aerem sublato, cur non poterit et manum? Præterea si dæmon potest alicujus commovere linguam, ut invitus proferat obscœna verba, aut blasphemias contra Deum, quidni manus ut turpia patrentur? Idem sentit Card. Petrucci. l. c. num. 8. ubi sic inquit: « Non semel compertum » fuisse, quod dæmon aliquam partem in humano corpore cœ- » perit quodammodo, possidere, putâ oculos, linguam, vel etiam » verenda. Hinc fit linguam obscœnissima verba proferre, licet » mens talia tunc non advertat. Hinc impetus, et affectus quan- » doque se turpiter denudandi proveniunt. Hinc fœdiora, quæ » me conscribere pudet. » Idque satis confirmatur à S. Thom. de malo quest. 3. art. 3. ad 9. ubi sic docet: *Dæmones facere possunt, ut homines non discernant species à rebus, in quantum Deo permittente perturbant interiores vires sensitivas, quibus perturbatis, ligatur usus rationis humanæ, quæ indiget prædictis viribus ad suum actum, sicut patet in Arreptitiis. Ligato autem usu rationis, nihil imputatur homini ad peccatum, sicut nec bestie. Unde secundum hoc diabolus non erit causa peccati, etiamsi sit causa actus, qui alias esset peccatum. Potest igitur juxta S. Thomam dæmon esse causam actus turpis, et simul ita ligare usum rationis, ut actus minimè imputetur homini ad culpam.*

Huic autem opponi possunt duæ Propositiones Michaelis Molinos proscriptæ ab Innoc. XI. Prima n. 44. dicebat: « Job blasphemavit, et tamen non peccavit labiis suis, quia fuit ex dæmonis violentia. » Altera n. 49., quæ magis ad casum pertinet, dicebat: « Job ex violentia dæmonis se propriis manibus polluebat » eodem tempore quo mundas habebat ad Deum preces. » Sed respondetur 1. hæc propositiones esse patenter falsas; nam prima innititur textui illi: « Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua » dictum est: Conceptus est homo. » Job. 3. 3. Hunc textum variè explicant Interpretes: *Estius* dicit, quod Job optaret illic nullam fieri in futurum suæ nativitatæ mentionem propter suam infelicitatem: « Pereat dies, id est, (verba Estii) sum infelicissimus, itaque pereat dies; nec anniversaria recolatur. » Alii autem cum *Tirino* aiunt, quod inculpabiliter naturales malediceret ærummas tanquam suorum cruciatuum causas. Quid igitur ad hæc pertinent, blasphemia, et violentia dæmonis? Cæterum non repugnat, ait Card. Petrucci loco sup. cit., quod dæmon possit linguam hominis movere ad turpia verba proferenda. Refertque P. Joannes Baptistæ Scaramelli (in Vit. Ven. Sororis Mariæ Crucifixæ Satellico) quod dæmones ipsam ad blasphemandum cogere hoc modo: *Dopo averla commossa ad empî affetti, le moveano velocemente la lingua alle maledizioni delle cose più sante; ed alle volte si servivano delle sue mani per git-*

tare a terra medaglia, e libri sagri. Deinde refert verba ejusdem Sanctimonialis, quæ suam enarrans pœnam sic suo Directori scribebat: *Con questa lingua consagrada ogni mattina dal contatto di Gesu Cristo io abbia poi à maledirlo? mi sento morire, benchè fossi senza peccato. Le maledizioni variano secondo le solennità, proferendo bestemmie ereticali, negando i misteri sacrosanti, ec.* Idem dicendum de altera Propositione 49. Michaelis Molinos: nempe quod sit falsa, et insuper scandalosa, dum Job non loquitur de pollutione, sed tantum dicit: « Hæc passus sum » absque iniquitate manus meæ, cum haberem mundas ad Deum » preces. Job. 16. 18. Explicat Malvenda: Quasi dicat, « hæc verunt mihi præter culpam meam. » Et Menochius: « Cum manus supplices ad Deum elevarem, quas neque rapina, neque » alio scelere contaminaveram. » Repeto, quid ad hæc pertinet pollutio, et violentia dæmonis? en quam falsæ erant duæ Propositiones relatæ!

Sed quoad Propositiones istas, responsio magis propria et convincens hæc est. Propositiones proscriptas, nemo ignorat, intelligendas esse juxta sensum Auctoris qui eas protulit. Quædam Quesnelli Propositiones videntur primo intuitu æquæ et sanctæ, attamen juxta illius sensum sunt perversæ. Ex gr. Propos. 30. sic dicit: *Omnes quos Deus vult salvare per Christum salvantur infallibiliter.* Hæc Propositio in sensu recto et catholico tenetur ab omnibus, qui propugnant pro gratia efficaci ab intrinseco: sed damnata est in sensu Quesnelli, nempe quod Deus velit tantum salutem prædestinatorum. Et sic dicendum damnatas etiam esse Propositiones relatas 44 et 49. Michaelis Molinos. Hujus impii systema hoc erat, quod cum persona libertatem suam Deo donaret, non debet amplius resistere malis commotionibus, nec ullum exercere conatum ad actus malos impediendos; quoniam illi imputandi sunt, non jam propriæ voluntati, sed violentiæ dæmonis, aut sensualis passionis. En Propositio ejus fundamentalis (quæ est n. 17.) quomodo loquitur: « Tradito Deo » libero arbitrio, et eidem relicta cura et cognitione animæ nostræ, non est amplius habenda ratio tentationum, nec eis alia » resistentia fieri debet, nisi negativa, nulla adhibita industria. » Et si natura commovetur, oportet sinere ut commoveatur, quia » est natura. » Adest alia illius Propositio (n. 47.) quæ magis individualiter ad casum nostrum pertinet, et dicit: « Cum hujus » modi violentiæ occurrunt, sinere oportet, ut Satanas operetur, » nullam adhibendo industriam nullumque proprium conatum... » etiamsi sequantur pollutiones, etc. » Notentur verba, *sinere oportet; nullum adhibendum conatum, etc.* Sed quomodo potest esse sine culpa omittere resistentiam in hujusmodi commotionibus, et sinere ut dæmon operetur, etiamsi pollutiones sequantur? Nonne patenter hic apparet concursus propriæ voluntatis? Hoc quidem erat quod aiebat Molinos, et ita intelligendæ sunt omnes alie ipsius damnatæ Propositiones.

Cæterum cur, permittente Deo non potest dæmon cogere ho-

minem sine ullo ipsius voluntatis sensu ad faciendum aliquem actum malum? Nequimus autem nos, ait S. Augustinus, per rationes philosophicas, et humanum ratiocinium scire, ad quid extendatur vel ne potentia naturalis Angelorum; quapropter in hac materia plusquam philosophicæ rationes movere nos debent ad iudicandum auctoritates Theologorum, qui juxta lumina ex sacris Scripturis accepta loquuntur. Habemus in Evangelio Matthæi, quod dæmon usum linguæ bene potest impedire; « Obtulerunt ei » (sic ibi dicitur) hominem mutum, dæmonium habentem, et ejecto » dæmonio, locutus est mutus. » Matth. 9. 32. et 33. Inquit Chrysostomus apud Cornelium à Lapide: *Hinc videtur, quod dæmon fecerit eum mutum, impediendo usum linguæ.* Sicut igitur dæmon humanorum usum membrorum impedire potest, sic illa commovere sine hominis voluntate. Item in eodem Matthæi Evangelio habetur, quod dæmon transtulerit ipsum Christum super templi pinnaculum: « Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam Civitatem, et statuit eum super pinnaculum templi, et dixit ei: Si » Filius Dei es, mitte te deorsum. » Matth. 4. v. 5. et 6. Si igitur potuit dæmon movere, et totam transvehere ipsius Domini personam, tantò magis linguam aut manus alicujus hominis poterit movere. Præterea habemus apud Danielelem, quod Habacuc fuerit ab Angelo translatus in lacum leonum: « Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice ejus, et portavit eum capillo capitis sui: » posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritus sui. » Dan. 11. 35. Animadvertantur verba, in impetu spiritus sui, quæ clarè denotant naturalem Angeli potentiam.

Hinc meritò dicunt Theologi sat posse dæmonem sua naturali vi, Deo permittente, membra hominis agitare. Præter S. Thomæ, et S. Bonaventuræ auctoritates supra relatas, idem scribunt plures Auctores neoterici. Id scribit *Card. Gotti*: « Diabolus quidem » potest cogere ad actum, qui ex genere suo est peccatum, ut in » energumenis, quos cogit ad enuncianda verba blasphema, vel » etiam ad alios actus ex objecto malos. Sed tunc, ratione ligata, » id non imputatur homini ad peccatum, quia deest libertas arbitrii. » *Theol. tom. 2. tr. 4. de Vitiis q. 6. §. n. 13.* Idem scribit *Wigandt tr. 4. eod. tit. Examen. 2. n. 69. in fin.* Idem scribit *Calmet* (Auctor, quem omnes sciunt, quàm sit ponderatus in suis effatis); ipse in Dissertatione quam apponit in Evangelio S. Lucæ de energumenorum veritate *art. 2. pag. mihi 387.*, postquam suam exposuit sententiam de præfata potentia dæmonis, hanc sibi objicit oppositionem: « Si dæmon de se operaretur in homine, adessent » eodem tempore duo principia activa, nempe duo spiritus; sed hoc » repugnat, quia unus posset agere in contrarium ad id quod alter » vult. » Sed respondet, quod cum dæmon, permittente Deo, operatur in humano corpore tunc eodem tempore (prout docet etiam S. Thomas) impedit, et ligat in homine usum rationis. Nec dubitat, quin Satan sua vi naturali possit libertatem hominis ligare eumque cogere contra ipsius voluntatem etiam ad blasphemias proferendas. Deinde *Calmet* ait signum esse, quod sit opera dæmonis,

si « homo alio veluti spiritu animatur, angitur invitus, plura admittit ab insita sibi indole longè aliena, sed ita admittit, ut singularia omnia videantur et violenta. »

Idem scribit laudatus *P. Joannes Scaramelli in suo Directorio Myst. tr. 5. c. 11. n. 124.*, sic dicens « (Ciò ben può succedere » senza peccato formale della persona, se il demonio nel mentre » che opera esternamente, internamente impedisce in tutto l'uso » della ragione, e toglie ogni libertà à resistere (secundo paria » S. Tommaso) movendo con tal veemenza l'appetito sensitivo, e » perturbando di tal fatta la mente, che cessi ogni lume di ragione. » Che per ciò il Confessore dee esaminare il pœnitente, se in » quelle cose che patisce, avverte alquanto la malizia del peccato, » ese ha qualche sentimento, che lo ritrae da quell' azione. Se egli » dice, che allora talmente se gli offusca la mente, che niente conosce, non ne sente alcun rimorso, allora potrà giudicarsi esente » dal peccato. Altrimenti poi, se allora ha qualche lume di ragione » e la ragione non è totalmente legata, sicchè ben possa resistere.) » Insuper prædictus Auctor monet Confessarios ad curandum ut illi qui patiuntur turpes commotiones, patefaciant in Confessione hujusmodi actus; isti enim difficulter erunt ab omni culpa saltem levi immunes, ratione alicujus advertentiæ imperfectæ vel defectu resistantiæ, quæ erat adhibenda.

112. Si quis unquam advenit infestatus ab hoste hujusmodi genere tentationis (dictæ *Spiritus fornicationis*, à quo S. Ecclesia nobis præcipuè injungit petere à Domino, ut ab eo nos liberet), debet Confessarius multum satagere ad præmuniendum pœnitentem in tam horrendo conflictu; nam ait doctus Cardinalis Petrucci, has animas in magno periculo versari, si remedia non adhibeant multum efficacia, et aliquando si oportet etiam extraordinaria: cum enim ad resistendum requiratur ingens subsidium ex parte Dei, et magna violentia ex parte patientis, difficulter ab hujusmodi pugnis victor egredietur, qui perseveranter non adjicit magnam mortificationem, et super omnia validam orationem, centies et millies se commendando, gemendo, et misericordiam petendo ad Crucifixi et Deiparæ pedes. Alioquin si anima tepescit, et deficit in orando, aut se mortificando, dicit Petrucci, quod ipsa in magno erit periculo ruendi saltem indirectè in aliquam occultam illarum turpium delectationum complacentiam. Itaque, ut deveniamus ad remedia, si Confessarius judicare potest nullam omnino adesse culpam in hac tentatione ex parte pœnitentis, ipsum ante omnia moneat hæc adhibere: jugibus precibus sibi subveniat, frequenter invocando SS. Nomina Jesu, et Mariæ: se diligenter avertat à sensuum voluptatibus: communionem frequentet: protestetur sæpe nolle consentire cuicumque tentationi, aut delectationi, quam opera dæmonis sentiret: sæpe utatur signo Crucis (illam ferendo quoque secum), et aqua benedicta, cum ipsa lectum et cubiculum aspergendo: afferat etiam secum aliquam reliquam Sanctorum, et Evangeliorum librum: secum pariter adhibeat exorcismos

privatos, dicendo *Spiritus nequam, in nomine Jesu Christi præcipio tibi ut à me discedas, et ne me amplius vexes*: hortetur præterea, ut vexatus ille sæpe humiliter, et in hujusmodi humilitatis actibus sæpe se exercitet; cum Deus aliquando, ad aliquam internam superbiam ab anima removendam, hujusmodi tentationes permittit.

113. Si quis autem in his tentationibus miserè cadit, aut earum occasiones magis quærit quam effugit, hujus curatio est valde difficilis; nam hujusmodi peccatores qui cum dæmone commercium habent, difficillimè ex corde convertuntur. Ex una parte enim erga hos dæmon dominium quoddam acquirit super eorum voluntates, et ex altera ipsi remanent nimis debiles ad resistendum; indigerent extraordinaria gratia Dei; sed difficillimè solet hanc Deus hujusmodi impiis concedere. Verumtamen Confessarius, si quis eorum accesserit, non diffidat, sed curet cum ipso summam adhibere charitatem, confortetque dicendo, quòd ubi non est voluntas, non est peccatum; hinc si ipse voluntate resistit, minimè peccat. In his casibus ante omnia Confessarius adversus dæmonem præmittat exorcismum, saltem privatam, qui certè licitus est (*Tom. 2. l. 3. n. 193. de Adjuratione ibid. ad n. IV.*) hoc modo, *Ego ut Dei minister præcipio tibi, aut vobis, Spiritus immundi, ut recedatis ab hac creatura Dei*. Deinde pœnitentem interroget an unquam hostem invocaverit, et cum eo aliquod inierit pactum? an aliquando fidem negaverit, aut contra ipsam actum aliquem exercuerit? interroget qua forma ipsi dæmon appareat, an hominis, mulieris, aut belluæ. Tunc enim, si cum illo coit, præter peccatum contra castitatem, et religionem, reus erit peccati fornicationis, aut sodomiz, aut incestus (intellige affectivi), adulterii, aut sacrilegii. Item interroget quo loco et tempore hoc commercium habuerit? Ostendat ei postea hujusmodi criminis immanitatem, quæratque eum inducere ad veram conversionem, et Confessionem integram faciendam; isti enim perditii homines, etiamsi confiteantur, de facili peccata committunt. Eadem demum remedia supra annotata illi præscribat, nempe ut sæpe ad Deum et B. Virginem recurrat: frequenter nomina Jesu et Mariæ invocet: aquam lustralem et crucis signum adhibeat: aliquam reliquiam et Evangelium secum ferat: sæpe etiam privatam proferat exorcismum, prout dictum est supra. Differat deinde eum absolvere, sed hortetur ut sæpe redeat, ut sic cognosci possit, quomodo se gerat in resistendo hostis invasionibus, et in remediis adhibendis; nec eum absolvat, nisi post longum experimentum; tales enim conversiones, ut diximus, raro sunt veræ, et rarissimè perseverantes.

CAPITULUM VIII.

De prudentia Confessarii. I. in seligendis opinionibus. II. in corrigendis erroribus à se commissis. III. in custodiendo sigillo sacramentali. IV. in exeipiendis confessionibus mulierum, illisque tractandis.

114. CONFESSARIUS summam adhibere debet prudentiam in seligendis opinionibus. Hic non loquar de quæstione ita hodie controversa, utrùm sequi liceat opinionem minùs probabilem, et minùs tutam in concursu probabilioris? satis de hac passim loquantur Auctores, et præcipuè tot docti Scriptores, qui nuper de ea scripserunt, in quibus profectò desiderassem, ut potius rationibus quàm mordacibus insectationibus veritatem nos docuissent. Tantummodo hic repetam quòd superius dixi n. 65. et 69. cum egimus de occasione proxima, quòd scilicet quando agitur de vitando peccato formali, regulariter Confessarius sequi debet (quantùm licet) sententias benigniores; cum solum peccatum formale sit Dei offensa: at quando opiniones benignæ exponunt pœnitentem periculo peccati formalis, tunc Confessarius sequi debet opiniones rigidiores, quoniam istæ in hoc casu sunt magis pœnitentibus salutares. Verumtamen quando pœnitens uti vellet aliqua opinione probabili, et aliunde jam foret dispositus, tunc tenetur Confessarius eum absolvere, quoniam ratione Confessionis jam factæ, habet pœnitens jus certum et strictum ad absolutionem, ne cogatur eam recipere ab alio Sacerdote cum gravissimo onere repetendi Confessionem. Hæc opinio est communis, illamque admittunt etiam multi Auctores rigidioris sententiæ, ut sunt *Pontassus, Cabassutius, Victoria*, et præcipuè *S. Antoninus*. Videatur liber, in quo hoc probatum est pluribus in locis (*Lib. 1. in Tr. de Conscientia; et l. 6. n. 604.*)

115. Tanto magis hoc currit in casu quo Confessarius vellet obligare pœnitentem ad aliquam restitutionem, ad quam iste probabiliter non teneretur. (*Lib. 3. n. 669.*) Imò hoc currit, etiamsi Confessarius non haberet tanquam solidè probabilem opinionem pœnitentis, et pœnitens non esset rudis, eamque cum aliis gravibus Doctoribus tanquam probabilem teneret, ita ut pœnitens rectam jam sibi formet conscientiam bene operandi. Hoc tamen intelligendum est, quando opinio pœnitentis haberet aliquam (ut dixi) probabilitatem saltem apparentem; nam si Confessarius haberet eam ut omnino falsam, ex eo quòd haberet contra eam principium aliquod certum seu rationem convincentem, contra quam existimaret nullum esse responsum quòd posset inducere ad dubitandum de certitudine propriæ sententiæ: tunc enim non debet, neque potest absolvere pœnitentem, qui illi non vult acquiescere (*Vide Lib. 6. num. 604.*). Attamen si

privatos, dicendo *Spiritus nequam, in nomine Jesu Christi præcipio tibi ut à me discedas, et ne me amplius vexes*: hortetur præterea, ut vexatus ille sæpe humiliter, et in hujusmodi humilitatis actibus sæpe se exercitet; cum Deus aliquando, ad aliquam internam superbiam ab anima removendam, hujusmodi tentationes permittit.

113. Si quis autem in his tentationibus miserè cadit, aut earum occasiones magis quærit quam effugit, hujus curatio est valde difficilis; nam hujusmodi peccatores qui cum dæmone commercium habent, difficillimè ex corde convertuntur. Ex una parte enim erga hos dæmon dominium quoddam acquirit super eorum voluntates, et ex altera ipsi remanent nimis debiles ad resistendum; indigerent extraordinaria gratia Dei; sed difficillimè solet hanc Deus hujusmodi impiis concedere. Verumtamen Confessarius, si quis eorum accesserit, non diffidat, sed curet cum ipso summam adhibere charitatem, confortetque dicendo, quòd ubi non est voluntas, non est peccatum; hinc si ipse voluntate resistit, minimè peccat. In his casibus ante omnia Confessarius adversus dæmonem præmittat exorcismum, saltem privatam, qui certè licitus est (*Tom. 2. l. 3. n. 193. de Adjuratione ibid. ad n. IV.*) hoc modo, *Ego ut Dei minister præcipio tibi, aut vobis, Spiritus immundi, ut recedatis ab hac creatura Dei*. Deinde pœnitentem interroget an unquam hostem invocaverit, et cum eo aliquod inierit pactum? an aliquando fidem negaverit, aut contra ipsam actum aliquem exercuerit? interroget qua forma ipsi dæmon appareat, an hominis, mulieris, aut belluæ. Tunc enim, si cum illo coit, præter peccatum contra castitatem, et religionem, reus erit peccati fornicationis, aut sodomiz, aut incestus (intellige affectivi), adulterii, aut sacrilegii. Item interroget quo loco et tempore hoc commercium habuerit? Ostendat ei postea hujusmodi criminis immanitatem, quæratque eum inducere ad veram conversionem, et Confessionem integram faciendam; isti enim perditii homines, etiamsi confiteantur, de facili peccata committunt. Eadem demum remedia supra annotata illi præscribat, nempe ut sæpe ad Deum et B. Virginem recurrat: frequenter nomina Jesu et Mariæ invocet: aquam lustralem et crucis signum adhibeat: aliquam reliquiam et Evangelium secum ferat: sæpe etiam privatam proferat exorcismum, prout dictum est supra. Differat deinde eum absolvere, sed hortetur ut sæpe redeat, ut sic cognosci possit, quomodo se gerat in resistendo hostis invasionibus, et in remediis adhibendis; nec eum absolvat, nisi post longum experimentum; tales enim conversiones, ut diximus, raro sunt veræ, et rarissimè perseverantes.

CAPITULUM VIII.

De prudentia Confessarii. I. in seligendis opinionibus. II. in corrigendis erroribus à se commissis. III. in custodiendo sigillo sacramentali. IV. in exeipiendis confessionibus mulierum, illisque tractandis.

114. CONFESSARIUS summam adhibere debet prudentiam in seligendis opinionibus. Hic non loquar de quæstione ita hodie controversa, utrùm sequi liceat opinionem minùs probabilem, et minùs tutam in concursu probabilioris? satis de hac passim loquantur Auctores, et præcipuè tot docti Scriptores, qui nuper de ea scripserunt, in quibus profectò desiderassem, ut potius rationibus quàm mordacibus insectationibus veritatem nos docuissent. Tantummodo hic repetam quod superius dixi n. 65. et 69. cum egimus de occasione proxima, quòd scilicet quando agitur de vitando peccato formali, regulariter Confessarius sequi debet (quantùm licet) sententias benigniores; cum solum peccatum formale sit Dei offensa: at quando opiniones benignæ exponunt pœnitentem periculo peccati formalis, tunc Confessarius sequi debet opiniones rigidiores, quoniam istæ in hoc casu sunt magis pœnitentibus salutares. Verumtamen quando pœnitens uti vellet aliqua opinione probabili, et aliunde jam foret dispositus, tunc tenetur Confessarius eum absolvere, quoniam ratione Confessionis jam factæ, habet pœnitens jus certum et strictum ad absolutionem, ne cogatur eam recipere ab alio Sacerdote cum gravissimo onere repetendi Confessionem. Hæc opinio est communis, illamque admittunt etiam multi Auctores rigidioris sententiæ, ut sunt *Pontassus, Cabassutius, Victoria*, et præcipuè *S. Antoninus*. Videatur liber, in quo hoc probatum est pluribus in locis (*Lib. 1. in Tr. de Conscientia; et l. 6. n. 604.*)

115. Tanto magis hoc currit in casu quo Confessarius vellet obligare pœnitentem ad aliquam restitutionem, ad quam iste probabiliter non teneretur. (*Lib. 3. n. 669.*) Imò hoc currit, etiamsi Confessarius non haberet tanquam solidè probabilem opinionem pœnitentis, et pœnitens non esset rudis, eamque cum aliis gravibus Doctoribus tanquam probabilem teneret, ita ut pœnitens rectam jam sibi formet conscientiam bene operandi. Hoc tamen intelligendum est, quando opinio pœnitentis haberet aliquam (ut dixi) probabilitatem saltem apparentem; nam si Confessarius haberet eam ut omnino falsam, ex eo quòd haberet contra eam principium aliquod certum seu rationem convincentem, contra quam existimaret nullum esse responsum quod posset inducere ad dubitandum de certitudine propriæ sententiæ: tunc enim non debet, neque potest absolvere pœnitentem, qui illi non vult acquiescere (*Vide Lib. 6. num. 604.*). Attamen si

prævideret Confessarius suam monitionem non esse pœnitenti profuturam, sed potiùs redderet formale peccatum illud quod in pœnitente est tantùm materiale, tunc debet dissimulare, exceptis aliquibus casibus; videatur quod dictum est supra, n. 8. et g.

116. II. Si aliquando Confessarius commiserit aliquem errorem circa valorem Sacramenti sine sua culpa, non tenetur ex iustitia monere pœnitentem, sed solum ex charitate, quæ non obligat cum gravi incommodo (*Lib. 6. num. 619. et n. 620.*) dummodo Confessarius non sit ejus Parochus, qui teneretur reparare grave damnum subditi; et dummodo pœnitens non sit in mortis periculo, aut in periculo ampliùs non confitendi, quia tunc charitas obligat etiam cum gravi incommodo. Quòd si Confessarius in hoc gravem culpam commiserit, tunc semper tenetur etiam cum gravi incommodo resarcire errorem (et præcipuè si reliquit pœnitentem in aliqua occasione proxima); nisi pœnitens aliis confessus non fuerit, aut saltem Sacram. Eucharistiam susceperit. At sine licentia pœnitentis nunquam debet, neque potest fieri præfata monitio extra Confessionem; quotiescunque posset illi aliquod afferre gravamen. Si verò error fuerit solum circa integritatem Confessionis, puta quia pœnitentem non interrogaverit de speciebus, aut numero peccatorum, etiam cum sua culpa; non tenetur Confessarius errorem illum emendare extra Confessionem, quia in hoc adest semper erubescencia pœnitentis, dum audit rursus sibi sua peccata rememorari. Si verò ex sua malitia, vel ignorantia culpabili exemerit pœnitentem à restitutione, aut ad illam injustè obligaverit; tunc tenetur eum monere, oblenta priùs licentia; alias tenetur ipse ad restitutionem. Si autem in hoc gravem culpam non commiserit, non tenetur monere cum gravi suo incommodo; verùm si absque suo gravi incommodo posset reparare errorem, et non faceret, tunc etiam tenetur ad restitutionem. Denique si Confessarius omiserit admonere pœnitentem de restitutione, non tenetur ipse restituere, quamvis esset Parochus, et etiamsi gravem culpam in hoc commisisset. Vide Librum (*Num. 621.*) in quo discussa sunt hæc omnia cum suis rationibus, et auctoritatibus DD.

117. III. Debet quoque Confessarius esse summè prudens in custodiendo sigillo Sacramentali. Jam notum et certum est, quòd Confessarius nunquam potest loqui de iis quæ in Confessione audivit, quoties adest periculum revelationis sigilli (directè vel indirectè), aut gravaminis pœnitentis; et hoc currit etiamsi tantummodo dubitet, utrùm ea in Confessione audiverit, vel non, aut in ordine ad Confessionem (*Lib. 6. n. 636.*) Verumtamen non prohibetur Confessarius sermocinari (generaliter loquendo) de aliquo peccato in Confessione audito, quoties alii non possent venire in cognitionem pœnitentis, aut quoties haberet expressam licentiam à pœnitente. Nihilominus etiam in hoc cautissimè est procedendum: et 1. Nunquam loquendo de peccatis in Confessione auditis, coram simplicibus personis, quæ possent suspicari de revelatione Confessionis. 2. Nunquam di-

cendo è suggestu in Concionibus, regnare in ea urbe aliquid vitium, quòd ipse excipiendo Confessiones, intellexerit ibi magis frequentari. (Hoc tamen intelligitur (*Num. 654.*), quando id aliunde non scivit, et quando locus est parvus), et præsertim si concionetur in aliquo Monasterio, in quo non debet vehementius invehere contra aliquem defectum, quem in Confessione audivit ibi esse communiorem. 3. Non sit Confessarius nimis importunus in obtinenda licentia à pœnitente, quoniam ea licentia, quæ non est omnino spontanea, et plenè libera, ipse nequaquam uti poterit. Unde sit parcissimus, quantum fieri poterit, in exquirendis hujusmodi licentiis sine speciali necessitate: et tunc tutius erit insinuare pœnitenti, ut de eo, quòd est necesse, loquatur extra Confessionem. Nemo autem ignorat, quòd extra Confessionem non potest Confessarius nec etiam cum ipso pœnitente loqui de rebus in illa auditis, sine ejusdem expressa licentia: in ipsa verò Confessione bene potest de illis loqui, quoties existimat hoc ipsi pœnitenti expedire (*N. 652.*) 4. Nequit exquirere nomen complicitis, et si negaverit absolutionem ei qui dicere recusaverit, incurrit suspensionem ferendæ sententiæ: et qui docuerit hoc fieri posse, incurrit excommunicationem Papalem ipso facto (*Lib. 6. n. 491.*)

118. Casu verò quo pœnitens teneatur sub gravi manifestare nomen complicitis, ad reparandum puta aliquid damnum commune (*Ibid. num. 492.*) contra aliorum opinionem, nec etiam tunc posse à Confessario obligari pœnitentem ad manifestandum sibi nomen complicitis, sed tantum posse et debere imponere pœnitenti, ut manifestet complicem iis qui possunt scandalum impedire. Quòd si pœnitens ex se vellet Complicem Confessario manifestare, tunc bene potest illum audire, et quemadmodum, oportet damnum reparare. Insuper advertendum est, ex hoc non prohiberi Confessariis exquirere à pœnitente circumstantias quas scire oportet, ut intelligat an adsit species peccati diversa, vel ut consulat saluti pœnitentis: hinc bene potest interrogare an complex sit conjunctus? an ligatus voto castitatis? an cohabitet in sua eadem domo? an sit ancilla? et his similia: etiamsi per istas interrogationes indirectè manifestare debeat persona complicitis, nunquam tamen exquiratur illius nomen (*Ibid.*)

119. IV. Summè cautus debet esse Confessarius in excipiendis Confessionibus mulierum. Et primò notandum quòd in Decr. S. C. Episcoporum 21. Jan. 1610. dicitur: « Confessarii sine necessitate audire non debent mulierum confessiones post crepusculum vespertinum et ante auroram. » Loquendo autem de prudentia Confessarii, ipse regulariter in Confessionario cum junioribus sit potiùs rigidus quam suavis; nec permittat illas ante Confessionarium accedere, ut sibi loquantur, et multò minùs, ut manus deosculentur. In actu Confessionis non ostendat eas agnoscere; aliquæ enim, quæ religiosæ haberi volunt, aliquando advertentes se nosci à Confessario, non faciunt integram Confessionem. Imprudentia quoque est conjicere oculos in pœnitentes,

cùm è Confessionario recedunt, easque per aliquod tempus in-
tueri. Extra Confessionarium nec etiam immoretur ad collo-
quendum cum ipsis in ecclesia, omnemque familiaritatem devi-
tet. Abstineat etiam a recipiendis munusculis; et præcipue ad
illarum domos nunquam accedat, uno excepto casu gravis infir-
mitatis, et tunc non nisi vocatus accedat; tunc magnam adhibeat
diligentiam in audiendis illarum Confessionibus, unde januam
apertam relinquat, sedeat in loco ubi videri possit ab aliis, ocu-
losque in faciem pœnitentis nunquam defigat. Et hoc præsertim
currit, si sint personæ spirituales, quibuscum est periculum ma-
joris adhæsiōis. Dicebat Ven. P. Sertorius Capotus, diabolus
ad jungendas inter se personas spirituales, ab initio uti præ-
textu virtutis, ut deinde affectus à virtute transeat ad personam:
unde ait S. Augustinus apud S. Thom. (*Opusc. 64. de Famil.
Dom. etc.*): « Sermo brevis, et rigidus cum his mulieribus ha-
» bendus est; nec tamen quia sanctiores, ideo minus cavendæ;
» quo enim sanctiores fuerint, eò magis alliciunt. » Et idem An-
» gelicus Doctor addit: « Licet carnalis affectio sit omnibus pericu-
» losa, ipsis tamen magis perniciosa, quando conversantur cum
» persona quæ spiritualis videtur; nam quamvis principium vi-
» deatur purum, tamen frequens familiaritas domesticum est
» periculum; quæ quidem familiaritas quando plus crescit, infir-
» matur principale motivum, et puritas maculatur. » Et subjun-
» git, quod tales personæ hoc non statim advertant; quoniam dia-
» bolus ab initio non emittit sagittas venenatas, sed illas tantum-
» modo, quæ aliquantulum feriunt, et augment affectum. Sed brevi
» hujusmodi personæ eò deveniunt, ut non amplius agant securi
» tanquam angeli, quemadmodum cœperant, sed tanquam carne
» vestiti; vicissim se intuentur mentesque sibi feriunt blandis allo-
» cutionibus, quæ adhuc à prima devotione videntur procedere: hinc
» alter alterius præsentiam incipit appetere; sicque (concludit)
» spiritualis devotio convertitur in carnalem. Et quidem o! quot
» Sacerdotes, qui antea erant innocentes, ob similes adhæsiōnes
» quæ spiritu cœperant, Deum simul et spiritum perdiderunt! Ad-
» vertatur hîc quòd ex Decr. S. C. Epist. sub 21. Jan. 1610.
» Confessarii sine necessitate audire non debent mulierum Con-
» fessiones post crepusculum vespertinum, et ante auroram. »

120. Deinde Confessarius non adeo mulierum Confessionibus
sit addictus, ut per hoc homines ad se venientes audire recuset.
O! qualis miseria est cernere tot Confessarios qui impendunt
bonam diei partem in audiendis religiosis aliquibus mulierculis,
quas vulgò dicunt *Bizacas*; et cùm postea vident ad se accedentes
homines aut fœminas uxoratas, qui sunt pleni angustiis, et mo-
lestiis, et qui ægrè domos, et negotia sua relinquere potuerunt,
dimitunt eos, dicendo, *Habeo aliud quod agam, ite ad alios*;
unde fit ut isti, non invenientes cui sua peccata confiteantur, vi-
vant per tot menses et annos sine Sacramentis, et sine Deo.
Hoc non est audire Confessiones ut Deo placeamus, sed potius
ut genio serviamus; quare nescio quale meritum apud Deum sint

habitori Confessarii illi, qui hoc modo suum ministerium exer-
cent. Scio ego, imò et contra aliorum opinionem, qui asserunt
esse tempus frustra impensum, teneo esse opus valde Deo ca-
rum dirigere animas ad viam perfectionis; ideoque de hoc fusiùs
loquar capite ultimo; sed assero probos Confessarios, qui tantum,
ut Deo placeant, Confessiones excipiunt (quemadmodum facere
consueverunt S. Philippus Neri, S. Joannes à Cruce, S. Pe-
trus Alcantara, aliique) quando cernunt aliquam animam in-
digentem, præferre eam animabus devotis, quibus audiendis auxi-
liandisque, quando Confessarius vult, tempus non deerit.

CAPITULUM IX.

Quomodo se gerere debeat Confessarius in diri-
gendis Animabus Spiritualibus.

121. QUOD olim dixit Dominus Jeremiæ: « Ecce constitui te su-
» per gentes, ut evellas, et dissipes, et ædifices et plantes; » idem
nunc repetit singulis Confessarius, qui non solum debent evellere
vitiâ ex suis pœnitentibus, sed etiam debent in illis virtutes inse-
rere. Unde expediens est addere hîc in fine Caput hoc, quod poterit
inservire Confessariis tyronibus ad dirigendas animas spirituales ad
perfectionem. Non sunt quidem expellendi peccatores, ut superius
diximus, sed è contra opus est etiam multam Deo acceptum sponsas
illi adornare, animas scilicet Spirituales excolere, ut in totum se
illi donent tradantque. Acceptor est ejus oculis anima sola per-
fecta, quàm mille imperfectæ. Unde cùm videt Confessarius pœ-
nitentem vivere immunem à culpis mortalibus, omnem curam
adhibere debet, ut eum in viam perfectionis, et Divini amoris
introducatur, illi repræsentando meritum, quod habet Deus, ut
ametur, et gratitudinem quam debemus Jesu Christo, qui nos
amavit usque ad moriendum pro nobis; nec non periculum in quo
versantur omnes animæ, quæ vocatæ à Deo ad vitam perfectio-
nem, illi resistunt. In tribus igitur præcipue posita est directio
Confessarii quoad animas spirituales, scilicet in Meditatione, in
Contemplatione, in Mortificatione, et in Frequentia Sacramen-
torum, et de omnibus his sigillatim dicemus.

§. I. De Oratione Meditationis.

122. PRUDENS ergo Confessarius cùm cernit animam aliquam
abhorrentem peccata mortalia, et desiderantem progredi in amore
Divino, ante omnia debet illam disponere ad faciendam oratio-
nem mentalem, scilicet ad meditationem veritatum æternarum,
et bonitatis Divinæ. Et quamvis necessaria non sit ad æternam
salutem consequendam, sicut est necessaria petitio, nihilominus
videtur valde necessaria animabus, ut in Dei gratia perseverent.
Cum reliquis pietatis operibus potest peccatum consistere; sed
non possunt cohabitare Oratio et peccatum. Anima aut relin-

cùm è Confessionario recedunt, easque per aliquod tempus in-
tueri. Extra Confessionarium nec etiam immoretur ad collo-
quendum cum ipsis in ecclesia, omnemque familiaritatem devi-
tet. Abstineat etiam a recipiendis munusculis; et præcipue ad
illarum domos nunquam accedat, uno excepto casu gravis infir-
mitatis, et tunc non nisi vocatus accedat; tunc magnam adhibeat
diligentiam in audiendis illarum Confessionibus, unde januam
apertam relinquat, sedeat in loco ubi videri possit ab aliis, ocu-
losque in faciem penitentis nunquam defigat. Et hoc præsertim
currit, si sint personæ spirituales, quibuscum est periculum ma-
joris adhæsiōis. Dicebat Ven. P. Sertorius Capotus, diabolus
ad jungendas inter se personas spirituales, ab initio uti præ-
textu virtutis, ut deinde affectus à virtute transeat ad personam:
unde ait S. Augustinus apud S. Thom. (*Opusc. 64. de Famil.
Dom. etc.*): « Sermo brevis, et rigidus cum his mulieribus ha-
» bendus est; nec tamen quia sanctiores, ideo minus cavendæ;
» quo enim sanctiores fuerint, eò magis alliciunt. » Et idem An-
» gelicus Doctor addit: « Licet carnalis affectio sit omnibus pericu-
» losa, ipsis tamen magis perniciosa, quando conversantur cum
» persona quæ spiritualis videtur; nam quamvis principium vi-
» deatur purum, tamen frequens familiaritas domesticum est
» periculum; quæ quidem familiaritas quando plus crescit, infir-
» matur principale motivum, et puritas maculatur. » Et subjun-
» git, quod tales personæ hoc non statim advertant; quoniam dia-
» bolus ab initio non emittit sagittas venenatas, sed illas tantum-
» modo, quæ aliquantulum feriunt, et augment affectum. Sed brevi
» hujusmodi personæ eò deveniunt, ut non amplius agant securi
» tanquam angeli, quemadmodum cœperant, sed tanquam carne
» vestiti; vicissim se intuentur mentesque sibi feriunt blandis allo-
» cutionibus, quæ adhuc à prima devotione videntur procedere: hinc
» alter alterius præsentiam incipit appetere; sicque (concludit)
» spiritualis devotio convertitur in carnalem. Et quidem o! quot
» Sacerdotes, qui antea erant innocentes, ob similes adhæsiōnes
» quæ spiritu cœperant, Deum simul et spiritum perdiderunt! Ad-
» vertatur hîc quòd ex Decr. S. C. Epist. sub 21. Jan. 1610.
» Confessarii sine necessitate audire non debent mulierum Con-
» fessiones post crepusculum vespertinum, et ante auroram. »

120. Deinde Confessarius non adeo mulierum Confessionibus
sit addictus, ut per hoc homines ad se venientes audire recuset.
O! qualis miseria est cernere tot Confessarios qui impendunt
bonam diei partem in audiendis religiosis aliquibus mulierculis,
quas vulgò dicunt *Bizacas*; et cùm postea vident ad se accedentes
homines aut fœminas uxoratas, qui sunt pleni angustiis, et mo-
lestiis, et qui ægrè domos, et negotia sua relinquere potuerunt,
dimitunt eos, dicendo, *Habeo aliud quod agam, ite ad alios*;
unde fit ut isti, non invenientes cui sua peccata confiteantur, vi-
vant per tot menses et annos sine Sacramentis, et sine Deo.
Hoc non est audire Confessiones ut Deo placeamus, sed potius
ut genio serviamus; quare nescio quale meritum apud Deum sint

habitori Confessarii illi, qui hoc modo suum ministerium exer-
cent. Scio ego, imò et contra aliorum opinionem, qui asserunt
esse tempus frustra impensum, teneo esse opus valde Deo ca-
rum dirigere animas ad viam perfectionis; ideoque de hoc fusiùs
loquar capite ultimo; sed assero probos Confessarios, qui tantum,
ut Deo placeant, Confessiones excipiunt (quemadmodum facere
consueverunt S. Philippus Neri, S. Joannes à Cruce, S. Pe-
trus Alcantara, aliique) quando cernunt aliquam animam in-
digentem, præferre eam animabus devotis, quibus audiendis auxi-
liandisque, quando Confessarius vult, tempus non deerit.

CAPITULUM IX.

Quomodo se gerere debeat Confessarius in diri-
gendis Animabus Spiritualibus.

121. QUOD olim dixit Dominus Jeremiæ: « Ecce constitui te su-
» per gentes, ut evellas, et dissipes, et ædifices et plantes; » idem
nunc repetit singulis Confessarius, qui non solum debent evellere
vitiâ ex suis penitentibus, sed etiam debent in illis virtutes inse-
rere. Unde expediens est addere hîc in fine Caput hoc, quod poterit
inservire Confessariis tyronibus ad dirigendas animas spirituales ad
perfectionem. Non sunt quidem expellendi peccatores, ut superius
diximus, sed è contra opus est etiam multam Deo acceptum sponsas
illi adornare, animas scilicet Spirituales excolere, ut in totum se
illi donent tradantque. Acceptor est ejus oculis anima sola per-
fecta, quàm mille imperfectæ. Unde cùm videt Confessarius pen-
nitentem vivere immunem à culpis mortalibus, omnem curam
adhibere debet, ut eum in viam perfectionis, et Divini amoris
introducatur, illi repræsentando meritum, quod habet Deus, ut
ametur, et gratitudinem quam debemus Jesu Christo, qui nos
amavit usque ad moriendum pro nobis; nec non periculum in quo
versantur omnes animæ, quæ vocatæ à Deo ad vitam perfectio-
nem, illi resistunt. In tribus igitur præcipue posita est directio
Confessarii quoad animas spirituales, scilicet in Meditatione, in
Contemplatione, in Mortificatione, et in Frequentia Sacramen-
torum, et de omnibus his sigillatim dicemus.

§. I. De Oratione Meditationis.

122. PRUDENS ergo Confessarius cùm cernit animam aliquam
abhorrentem peccata mortalia, et desiderantem progredi in amore
Divino, ante omnia debet illam disponere ad faciendam oratio-
nem mentalem, scilicet ad meditationem veritatum æternarum,
et bonitatis Divinæ. Et quamvis necessaria non sit ad æternam
salutem consequendam, sicut est necessaria petitio, nihilominus
videtur valde necessaria animabus, ut in Dei gratia perseverent.
Cum reliquis pietatis operibus potest peccatum consistere; sed
non possunt cohabitare Oratio et peccatum. Anima aut relin-

quet orationem, aut peccatum. Dicebat S. Theresia: « Animam, quæ in oratione perseverat, quotquot illi peccata opponat Diabolus, tandem pro certo habeo quod eam Dominus ad salutis portum conducat. » Et ideo Diabolus nullum aliud exercitium tam querit impedire, quam illud orationis, quoniam, inquit eadem Sancta: « Novit dæmon quod certe amittet animam quæ perseveranter incumbit Orationi. » Præterea solus amor est qui animam Deo jungit et stringit; sed fornax in qua accenditur flamma divini amoris est Oratio, seu Meditatio: « In meditatione mea exardescet ignis. » Ps. 38. 4.

125. Incipiat ergo Confessarius introducere animam in orationem. Ab initio non plusquam mediæ horæ spatium assignet: quod deinde crescente spiritu, plus minusve augebit. Neque desistat ex eo quod penitens difficulter adducit, quod desit sibi tempus, et locus ad se colligendum: imò imponat ei, ut saltem mane, vel vespere quando in domo major est quies, vel etiam in ipsis occupationibus (quando aliud non posset efficere) elevet identidem mentem ad Deum, et meditetur veritates fidei, ut sunt novissima, quorum cogitatio, et præcipue mortis, est utilior pro incipientibus. Meditetur quoque Christi Passionem, quæ meditatio est omnibus fructuosa. Si verò Penitens non sit litterarum rudis, expediens est ut utatur aliquo libro spirituali, quo magis habeat ingressum in orationem, quemadmodum facere solebat S. Theresia. Moneat quoque, ut seligat materiam illam, in qua anima majorem experitur devotionem, et in iis locis in quibus anima se vehementius affici sentit, et commoveri, moretur aliquantum, et lecta meditatione, totam se exerceat in actibus voluntatis, vel incumbat petitioni, aut faciendis propositis. Dico 1. se exerceat in *faciendis actibus*, scilicet humilitatis, actionis gratiarum, fidei, spei, et præsertim in repetendis actibus contritionis, et charitatis erga Deum offerendo se illi totam; totamque suæ sanctissimæ voluntati resignando, et repetendo plusquam alios, actum illum cui anima se magis sentit inclinatam. Dico 2. exerceat se in *petendo*; nam à petitione omne nostrum bonum dependet, et S. Augustinus inquit Deum ordinariè nullam gratiam hominibus concedere, et præsertim gratiam perseverantiæ, nisi per canalem petitionis. Dominus dixit: *Petite, et accipietis*; Ergo concludit S. Theresia, qui non petit, non accipit. Quapropter si volumus animam nostram salvare, necesse est semper orare, et ante omnia petere perseverantiam, et amorem erga Deum. Et quidem nullum tempus opportunius est ad petendum, quam tempus orationis mentalis. Qui non orat, difficulter petit, quia difficulter se actuat ad considerandas gratias, quibus eget, et necessitatem ipsam petendi; et ideo qui non facit orationem, difficulter in Dei gratia perseverat. Dico 3. in *Statuendo*, ut oratio non remaneat infructuosa, et anima mandet executioni ea lumina, quæ in oratione recepit: unde, quemadmodum inquit S. Franciscus Salesius, nemo debet imponere finem orationi, nisi prius fecerit particularem aliquam determinationem, putà vi-

tandi defectus quosdam magis usuales; aut exercendi virtutem aliquam, in qua se noscit debiliorem. Videatur circa hoc quod dicitur in Appendice versùs finem, cum loquemur de instructione pro oratione mentali §. III.

124. Exigat igitur Confessarius ab animabus istis orationem orationis; exquirendo ab illis quomodo aut in ea se gesserint, aut saltem si fecerint; et imponat illis, ut in Confessione ante omnia alia se accusent de oratione omissa, quando eam intermiserint; quoniam relicta oratione anima salvari non poterit. « Anima quæ omittit orationem (dicebat S. Theresia), tanquam à semetipsa se collocat in inferno sine opera Dæmonum. » Proh Deus et quantam Confessarii afferrent animabus utilitatem adhibendo hanc minimam diligentiam! Et o! qualem Deo rationem sunt reddituri, nisi ita se gerant, quoniam ipsi tenentur procurare quantum in se est spirituales progressum suorum penitentium! O! quot animas possent ipsi ad viam perfectionis dirigere, easque à recidivis in peccata gravia liberare, si adhiberent hanc tenuem industriam dirigendi eas per viam orationis; et interrogandi postea saltem sub initium vitæ spiritualis utrum eam fecerint, vel non! Quando anima aliqua se in oratione solidavit, difficillimè plus Deum amittit; et ideo oratio mentalis insinuanda est non tantum timoratis, sed etiam peccatoribus, qui sæpe ob defectum considerationis redeunt ad vomitum.

125. Super omnia Confessarii adhibere debent diligentiam hanc, cum penitentes patiuntur desolationem spiritus. Initio quo anima se tradit vitæ spirituali solet Deus illam allicere specialibus quibusdam lumimbus, lacrymis et sensibilibus aliis consolationibus; sed elapso aliquo tempore, solet claudere hanc venam, ut probet earum fidelitatem, et ut eas ad majorem perfectionem extollat, subtrahens eis sensibilem omnem dulcedinem, cui facile anima adhæret non sine impuritate quadam, et culpa ex amore sui ipsius. Consolationes sensibiles (quin et attractiones supernaturales) sunt quidem Dei dona, sed non sunt ipse Deus; unde ipse, ut animas sibi dilectas avellat etiam à donis suis, ut Donatorem puriori amore diligere cogantur, efficit, ut non inveniunt amplius in oratione pabulum consuetum, et solitam consolationem; sed trætia, ariditates, tormenta, et quandoque etiam tentationes. Invigilet ergo summopere Confessarius ad confortandas animas istas, ne orationem omittant, et præscriptas Communiones: revocet illis in memoriam verba illa S. Francisci Salesii, scilicet: « Plus valere coram Deo unicum unciam Orationis in medio desolationum, quam libras centum in medio consolationum. » Quoniam ille qui Deum diligit ob consolationes, plus Dei consolationes quam Deum ipsum diligit; sed qui Deum amat eique adhæret sine consolationibus illis, hic verum ostendit amorem. Hæc de meditatione sufficiunt, sed oportuum duco aliquam hinc novis Confessariis præbere notitiam contemplationis infusæ, ac suorum graduum, nec non aliorum donorum supernaturalium una cum regalis præscriptis à spiri-

tualis vitæ Magistris ad directionem animarum, quibus Deus hujusmodi gratias voluerit impertiri.

§. II. De Oratione Contemplationis, et diversis suis gradibus.

126. QUANDO anima aliqua à Deo contemplationis gratia donatur, oportet, ut Confessarius optimè sciat modum quo eam dirigere debeat, et ab omnibus illusionibus liberet: aliàs maximum illi afferet damnam, et quemadmodum ait S. Jo. à Cruce, magnam ipse Deo redditurus est rationem. Contemplatio multum differt à meditatione. In meditatione quæritur Deus labore discursus, in Contemplatione sine hujusmodi labore contemplatur Deus jam inventus. Insuper in meditatione anima operatur actibus suarum potentiarum; in contemplatione operatur Deus, et anima tantum patitur, et recipit in se dona, quæ à divina gratia sibi infunduntur absque eo quod aliquid operetur, quoniam ipsa lux, et divinus amor, quo tunc tota impletur, reddunt eam suaviter attentam ad contemplandam Dei sui bonitatem, qui tot illam cumulat donis.

127. Advertere etiam oportet quod Deus, antequam concedat animabus donum contemplationis, solet eas introducere in orationem recollectionis, vulgò dictam *di Raccoglimento* vel *otii Contemplationis* (sic illud vocant Mystici), quæ non est adhuc contemplatio infusa, quoniam anima adhuc est in statu activo. Hæc recollectio (loquor hic de naturali, quoniam de supernaturali et infusa inferius loquimur *nu.* 133.) est quando intellectui opus non est cum labore quasi extra animam exire ad considerandum mysterium aliquod, aut æternam veritatem, sed avulsus à rebus externis, et collectus quasi intra animam ipsam absque labore, imò cum magna suavitate attendit illi veritati, aut mysterio quodcumque sit. *Otium Contemplationis* est fere idem, nisi quod in collectione anima attendat alicui devotæ cogitationi particulari; in otio verò cum generali quadam Dei notitia sentit in seipsa collectam, et suaviter Deo attractam. In hac collectione, sive otio contemplativo, dicunt quidam Mystici, quod etsi hæc oratio sit naturalis, nihilominus anima cessare debet non solum à meditatione, sed etiam ab actibus voluntatis, scilicet amoris, oblationis, resignationis etc., et tantum manere debet in quadam amoris vigilantia, et attentione ad Deum, absque eo quod actum aliquem faciat. Veruntamen hujusmodi incantationibus ego prorsus acquiescere non valeo. Nulli dubium, quin quando anima collectam se sentit, non debet se applicare meditationi, quia jam invenit sine ullo labore quicquid ipsa postulabat; præterquam quod ipsa ordinaria meditatio, ut ait P. Segneri in suo aureo opusculo de *concordia inter laborem et quietem* (*Pari.* 1. c. 1. *nu.* 1.), producit post aliquod tempus contemplationem quæ dicitur *acquisita*, nempe illa quæ unico intuitu cognoscit veritates, quas ante non nisi longo discursu et labore cognoverat. Sed his non obstantibus, nescio cur anima cessare debeat à bonis actibus voluntatis: et quodnam tempus opportunius his faciendis

actibus esse poterit, quam tempus quo anima se collectam sentit? Verum quidem est quod S. Franciscus Salesius consilium dedit B. Joannæ de Chantal, ut in sua oratione, cum se Deo unitam sentiret, non repeteret novos actus; sed quare? quia scilicet Beata jam pervenerat ad contemplationem passivam. Unde quando anima adhuc est in statu activo, non est ratio cur actus boni impedire debeant gratiæ operationem. Idem S. Franciscus Salesius præfigebat animabus devotis à se directis determinatum quemdam numerum aspirationum amoris, faciendum intra certum temporis spatium. Quando anima pervenit ad statum passivum contemplationis, tunc anima etsi non mereatur, quia eo tempore non operatur, sed tantum patitur, nihilominus acquirit magnum quemdam vigorem ad operandum postea cum majori perfectione: sed quando anima adhuc est in statu activo, ut mereatur, operari debet, actus bonos faciendo; atque hæc sunt opera, quibus anima meretur gratiam divinam. Unde rectè concludit idem P. Segneri, quod quando Deus loquitur et operatur; et oportet, ut anima taceat, et cesset à suis operationibus, nihil aliud ponendo ex latere suo circa principium, quam attentionem quamdam amoris ad divinas operationes, sed quando Deus non loquitur, necesse est ut anima se adjuvet eo modo quo potest ad conjungendum se Deo, scil. meditationibus (quando hæc sunt necessariae), affectibus, precibus, et determinationibus, dummodo actus isti non eliciantur inviti: unde illi tantummodo sunt faciendi, quibus se anima sentit suaviter inclinatum.

128. Insuper advertendum est, quod Deus, antequam introducat animam in orationem contemplationis, solet eam purgare, ponendo in ariditate supernaturali, quæ appellatur *purgatio spiritualis*, ut eam purificet à suis imperfectionibus, quæ illi impediunt contemplationem. Atque hic distinguendum est inter ariditatem *sensibilem*, quæ pertinet ad sensum, et ariditatem *substantialem*, quæ pertinet ad spiritum. Ariditas *sensibilis* (de *substantiali* loquimur *num.* sequenti) quando est naturalis, fert secum quoddam tedium rerum spiritualium, et obscuritatem quamdam leviorum, et minus durabilem; sed quando est supernaturalis, de qua hic agimus, ponit animam in quadam obscuritate profundiori, quæ diutius durat, et quotidie majus accipit incrementum. Nihilominus anima in tali statu constituta, licet sentiat se magis à creaturis alienatam, et habeat cogitationem semper in Deum defixam, una cum ingenti desiderio, et determinatione eum perfectè amandi, tamen sentit se redditam tanquam impotentem ad hoc exequendum ob suas imperfectiones, quarum causa videtur facta Deo odibilis: sed interea, hoc non obstante, non cessat se rectè gerere in virtutibus. Hæc molesta ariditas est quidam tractus gratiæ, est lux quædam supernaturalis, sed lux quæ affert pœnam, et obscuritatem, quoniam volens se nudo spiritui communicare, et inveniens sensus, atque potentias animæ sui non adhuc capaces, ex eo quia nondum prorsus à consolationibus sensibilibus sint disjunctæ, et conse-

quenter materialibus, quæ plenæ sunt formis, imaginibus, et figuris; producit in anima hujusmodi tenebras tam molestas, sed valde utiles, quoniam per ipsas anima pervenit ad alienationem quamdam ab omnibus voluptatibus sensibilibus tam terrenis, quam spiritualibus; et insuper acquirit magnam suarum miseriarum cognitionem, atque impotentiam ad quodvis opus bonum perficiendum, et simul magnam erga Deum venerationem, qui illi repræsentatur venerabilis, et terribilis. In hoc statu Director debet animam confortare ad sperandas res magnas à Deo, qui ad hunc finem ita se gerit cum ea. Insinuet ei, ne conetur se exercere in meditatione, sed humiliet se, faciet actus oblationis, totamque se Deo committat, perfectissime resignata dispositionibus suæ voluntatis, quæ tota tendit ad bonum nostrum.

129. Post hanc purgationem sensus solet Dominus concedere donum contemplationis, quæ dicitur gaudii; scilicet recollectionis supernaturalis, quietis, et unionis, de qua deinceps loquemur; sed ante unionem, et post recollectionem, et quietem, solet Deus purgare animam ariditate spiritus, quæ dicitur ariditas *substantialis*, qua Dominus vult, ut anima se totam in seipsa annihilaret. Ariditas sensus est subtractio devotionis sensibilis, sed ariditas spiritus est quedam lux divina, qua Deus facit, ut anima suum nihilum agnoscat. Atque hic est, ubi anima se cernit in quadam terribiliori agonia; nam etsi tunc ipsa sit magis determinata ad se vincendum in omnibus, et magis intenta ad Deo placendum, nihilominus quò magis agnoscit suas imperfectiones, eò sibi videtur à Deo expulsa, atque derelicta tanquam ingrata beneficiis acceptis: imò et ipsa spiritualia exercitia, quæ peragit, ut sunt orationes, Communiones, mortificationes, eam magis contristant; nam cum ea omnia non sine magno tædio et pœna perficiat, credit omnia digna supplicii, et se Deo odibiliorum. Quin multoties animæ illæ videntur sibi sumnopere odisse Deum, quam ob causam Deus eas jam reprobaverit tanquam sibi inimicas; et adhuc in vita faciat illis experiri damnatorum pœnas, et divinam derelictionem. Et aliquando Deus permittit, ut hujusmodi desolationes comitentur mille aliæ tentationes, et motus irpuritatis, iracundiæ, blasphemiam, incredulitatis, et præsertim desperationis: ita ut miseriam in magna illa obscuritate, et confusione non valentes discernere resistentiam voluntatis (quæ revera tunc adest, sed ipsis est occulta, aut saltem dubia ratione præsertim tenebrarum) timeant se jam consensisse, et ideo tanto magis existimant se derelictas à Deo.

130. Hic ergo Confessarius quando ei aliqua ex animabus istis occurrit, quæ jam per perfectionem progreditur; et opinatur se derelictam; in primis non terreatur videndo confusionem hanc, et audiendo tot expressiones timoris et desperationis; nec se ostendat timidum aut ullo modo hæsitantem, sed viriliter eam confortet ad nihil timendum: et eo tempore plusquam alias animet ad confitendum in Deo, recitans illi ea verba, quæ Dominus dicit S. Theresiæ, quòd scilicet nemo Deum amittit absque

eo quòd cognoscat amittere. Dicat ei omnes illas suggestiones blasphemiarum, incredulitatis, impuritatis, et desperationis non esse consensus, sed pœnas, quæ si cum resignatione tolerentur, animam magis magisque Deo conjungunt. Dicat, à Deo nunquam odio haberi animam, à qua amatur, et quæ bonæ est voluntatis. Addat, Deum ita se gerere cum animabus à se magis dilectis. *Ariditatibus* et tentationibus (dicebat S. Theresia) probat Deus suos amatores. Quamvis ariditas tota vita perduret, anima non omittat orationem; veniet tempus quo omnia ei *persolventur*. O quam pulchram pro anima desolata sententiam! Hortetur ergo, ut forti animo sit, et viriliter expectet res magnas à Deo, dum eam per tutiorem viam deducit, scilicet per viam crucis, moneat etiam, ut primò humiliet se utpote dignam ita à Deo tractari ob anteaactæ vitæ defectus: secundò, ut divinæ voluntati se totam resignet, paratissimam se præbendo ad ea omnia perferenda, imò et majora pro omni tempore quod Deo placuerit: tertio projiciat se tanquam mortuam in brachia divinæ misericordiæ, et committat protectioni Mariæ SS. quæ mater misericordiæ, et afflictorum consolatrix jure appellatur.

131. Ariditas sensus perdurat quousque, purificatis sensibus, anima apta ad contemplationem reddatur. Ariditas verò spiritus durat quousque reddatur capax divinæ unionis: quamvis aliquando etiam post unionem permittat Dominus, ut anima iterum redeat ad hanc ariditatem, ea potissimum de causa, ne anima seipsam negligat, et ut identidem suum nihilum agnoscat.

132. Completa ergo purgatione sensus, et ad finem perducta ariditate sensibili, ponit Deus animam in statu contemplationis. Contemplatio vel est affirmativa, vel negativa. *Affirmativa* est quando anima beneficio lucis divinæ, sine ulla sua opera cernit aliquam veritatem, aut creatam, ut esset infelicitas inferni, felicitas Paradisi, etc., aut increatam, ut divinam misericordiam, amorem, potentiam, bonitatem. *Negativa* est quando dignoscit perfectiones divinas non in particulari, sed in genere cum confusa quadam notitia, sed quæ ingerit conceptum longè majorem magnitudinis divinæ: et ita etiam in confuso agnoscit aliquam veritatem creatam, ut horribilitatem inferni, etc. Sed transeamus ad primos contemplationis gradus: hi sunt, recollectio interior spiritus, et quies: de unione loquemur post.

133. Primus igitur gradus contemplationis est *recollectio supernaturalis*. De naturali jam diximus supra n. 127. quæ tunc habetur, quando animæ potentiam colliguntur ad considerandum Deum intra se; et dicitur *naturalis*, non quia anima ex se valeat illam operari; omnis enim actio virtutis, ut possit æternum præmium promereri, indiget auxilio gratiæ, unde generatim loquendo est etiam supernaturalis: sed *naturalis* dicitur, quia anima tunc est in statu activo, et beneficio gratiæ ordinariæ operatur. Recollectio verò *supernaturalis* est illa, quam operatur Deus ministerio cujusdam gratiæ extraordinariæ, et per quam Deus collocat animam in statu passivo; ita ut recollectio supernaturalis, seu infusa,

tunc propriè habeatur, quando collectio potentiarum non evenit opera ipsius animæ, sed beneficio lucis, quam Deus infundit, et per quam excitatur in anima magnus et sensibilis amor divinus. In hoc statu non est cogenda anima ad suspendendum tranquillum eum discursum, quem fortè ei lux ipsa suaviter insinuaret: quemadmodum nec debet incumbere considerationi rerum particularium, aut determinationibus quas valet efficere. Nec debet curiosus investigare quidnam sit interior ea spiritus recollectio: sed sinat se dirigi à Deo ad considerandas res illas, illosque actus faciendos, ad quos se magis à Deo ferri cognoscit.

154. Secundus gradus est *quietis*. In recollectione vis amoris communicatur immediate sensibus externis, quos Deus ipse intra animam facit colligere. Sed in quiete amor communicatur immediate spiritui in ipso animæ centro: et amor ipse est ardentior, qui deinde etiam ad sensus externos diffunditur: hoc verò non semper: unde multoties accidit, quòd anima habeat orationem quietis, sed sine ulla dulcedine sensibili. Dicit S. Theresia (*In Vita. c. 14.*) quod in hac oratione non suspenduntur omnes potentie: suspenditur quidem voluntas, et remanet tanquam ligata, quia tunc nullum aliud objectum præter Deum valet amare, qui eam sibi trahit; sed intellectus, et memoria, aut phantasia quandoque remanent liberæ, et huc illucque excurrunt. Unde dicit Sancta (*Comm. di. perfez. p. 209.*) animam de hoc non debere tristici. « Rideat (*inquit*) de sua cogitatione, illamque deserat » veluti stultam, et maneat in sua quiete: et cum voluntas sit domina, ipsa cogitationem ad se reducet, absque ullo vestro labore. » Quod si anima velit se applicare ad colligendam cogitationem, nihil omnino aget, et suam quietem amittet. In hoc statu multo minus quam in recollectione anima debet se applicare ad faciendas determinationes, aut alios actus ex se ipsa emendicatos: eos tantummodo faciat, ad quos se sentit à Deo suaviter impelli.

155. Dicamus nunc aliqua de oratione puræ contemplationis, scilicet de contemplatione negativa superius enunciata, quæ est longè perfectior quam affirmativa. Hæc contemplatio *negativa* dicitur *Clara Caligo*, quia ob nimiam lucis abundantiam intellectus obscuratur: quemadmodum qui intuetur solem, radiorum fulgore obæceatus nihil cernit, sed tantum intelligit solem esse magnum quoddam lumen; sic Deus in ista caligine infundit animæ lucem magnam, quæ facit, ut illa intelligat non jam veritatem aliquam particularem, sed acquirat generalem quamdam, et confusam notitiam suæ incomprehensibilis bonitatis, unde anima incipit efformare altissimam de Deo ideam, licet confusam. Quando anima aliquantulum noscit aliquam ex divinis perfectionibus, altum quidem conceptum suæ bonitatis concipit, sed longè melior est conceptus quem format, quando cognoscit divinam perfectionem non posse comprehendi. Scribit Cardinalis Petruccius in doctissimis suis Epistolis, hanc orationem propterea vocari orationem caliginis, quia in hac vita anima non est capax clarè intelligendi

divinitatem, unde in hoc statu intelligit non intelligendo; sed intelligit longè melius omni alio modo intelligendi. Non intelligit, quia cum Deus non sit res quæ formet imaginem aut figuram, intellectus nequit de eo ideam efformare, et ideo nihil aliud intelligit quam quòd illum non valet intelligere: quapropter huiusmodi intelligentia vocatur ab Areopagita: *Sublimis cognitio Dei per ignorantiam*. In hac oratione caliginis suspenduntur omnes interiores potentie animæ, et quandoque etiam sensus exteriores: ita ut anima aliquando ingrediatur in *Ebrietatem Spiritualem*, quæ facit eam prorumpere in quædam amoris deliria, ut cantus, clamores, fletus immodicos, saltus, et his similia, quemadmodum eveniebat S. Mariæ Magdalene de Pazzis.

156. Post gradus istos facit Dominus animam ad unionem transire. Unicus animæ scopus hic esse debet, unio scilicet cum Deo: sed ut anima perfectionem attingat, non est necessaria unio *passiva*; satis est illi pervenire ad unionem *activam*. Paucissimæ, inquit S. Theresia, sunt animæ illæ, quæ diriguntur à Deo per vias supernaturales: et nos in cælo permultas aspiciemus, quæ sine huiusmodi gratis supernaturalibus erunt gloriosiores illis, quæ gratias istas receperunt. Unio *activa* est perfecta uniformitas divinæ voluntati, in qua certè consistit tota perfectio divini amoris. *Perfectio*, inquit S. Theresia (*Conc. dell' Amor di Dio Conc. III.*) « non consistit in extasi, sed vera unio animæ » cum Deo est unio voluntatis cum divina voluntate. Hæc unio est necessaria, non verò unio *passiva*; et animæ illæ quæ solam habent activam, inquit eadem Sancta (*Avvisi per Foraz. 22.*), « fieri poterit quòd habeant meritum longè majus, quia » majorem patiuntur laborem; et Dominus dirigit eas ut fortes, » et consolationes quas in hac vita non habent, servat ut postea » det eis in alia. » Cardinalis Petruccius inquit, quòd absque contemplatione infusa rectè quidem possit anima beneficio gratiæ ordinariæ pervenire ad annihilationem propriæ voluntatis, et ad eam transformandam in Deum, nihil aliud volendo quam voluntatem Dei. Et quamvis sentiat passionum motus, tamen hi non impediunt illi præfatam transformationem; unde subdit, quòd cum in hoc posita sit tota sanctitas, unusquisque nihil aliud debet desiderare, et petere à Deo, quam ut dirigatur ab ipso, et in ipso suam efficiat voluntatem. S. Theresia tractande de unione *passiva*, inquit (*Mans. V. c. 1.*), quòd anima posita in ea, *non videt, non sentit, neque advertit ita se habere*; quoniam ex abundantia lucis et amoris efformatur illa beata caligo, in qua suspenduntur omnes potentie animæ; memoria enim non recordatur, nisi Dei: voluntas conjungitur Deo tali amore, ut nequeat amare aliud objectum: et intellectus tanta luce repletur, ut nullam rem aliam valeat cogitare, nec etiam gratiam quam actu tunc recipit; unde intelligit multum, sed nequit percipere quid intelligat. In summa anima in hoc statu constituta habet claram et experimentalem cogitationem Dei præsentis, qui in animæ centro eam sibi conjungit. Hæc unio, inquit S. Theresia (*Vita c. 18.*), non multum

perdurat; sed ad summum dimidiam horam non excedit. In aliis Contemplationibus, de quibus antea locuti sumus, Deus præbet se videndum tanquam proximum animæ, hic verò tanquam præsentem; et anima experitur eum sibi conjunctum per suaveni quemdam contactum. Unde, inquit Sancta (*Mans. V. c. 1.*), in aliis contemplationibus posse animam dubitare, utrùm fuerit Deus, in hac verò non. Hoc tamen non obstante, debet eam Confessarius monere non ideo evasisse impeccabilem, et propterea, quò magis se videt à Deo hujusmodi gratis donatam, eò magis esse debet humilior, et ab omnibus alienata, unicè diligendo crucem, et vivendo in totum divinis dispositionibus uniformata, cum assiduo timore ne suæ infidelitates ex eo tempore acerbius puniendæ sint, ob majorem qua committitur ingratitude. Inquit S. Theresia (*Mans. V. et VI.*) sibi cognitæ plures animas, quæ, cum antea ad hunc statum unionis ascendissent, postea in peccata mortalia præcipites ceciderunt.

137. Tres dantur species Unionis, et sunt: unio *simplex*, unio *desponsationis*, et unio *consummata*, quæ vocatur unio *Matrimonii spiritualis*. Unio simplex est illa, de qua usque adhuc locuti sumus. Dicendum nunc est de unione *desponsationis*. Hanc unionem solet ordinariè præcedere ariditas substantialis, quæ est purgatio spiritus, de qua jam supra locuti sumus n. 128. In hac verò unione desponsationis tres sunt alii gradus diversi, scilicet *Extasis*, *Raptus*, et *Elevationis spiritus*. In simplici unione suspenduntur potentia, sed non sensus corporei, quamvis hi remaneant valde infirmi ad operandum. In unione autem extasis amittitur quoque usus sensuum, ita ut persona non videat, non audiat, et non percipiat neque incisiones, neque adustiones. Raptus verò nihil aliud est quam impressio quædam gratiæ validior, qua Dominus non solum elevat animam ad unionem, sed etiam rapit illam motu quodam subitaneo et violento; ita ut aliquando elevetur etiam corpus, et reddatur leve ad instar plumæ. *Elevatio spiritus* est quando anima sentit se rapi quasi extra se, et extolli supra seipsam cum magna quadam violentia, unde anima ab initio magnum experitur timorem. In elevatione spiritus continetur tam extasis, quia intervenit amissio sensuum, quam raptus, id est motus violentus. Retulit mihi persona quædam similibus gratiis à Deo donata, quòd in talibus elevationibus spiritus videretur sibi tanquam si anima è corpore fuisset avulsa, et elevata cum tanta velocitate ac si conficeret decies centena millia miliaria in quovis temporis momento, non sine magno terrore, quoniam ignorabat quò esset ascensura; sed cum postea subsedisset, tunc illustrabatur ad cognoscendum aliquod divinum arcanum. Sed hic oritur dubium; si in hac unione suspenduntur potentia, et intellectus obscuratus à lucis abyso nequit attendere res quas intelligit, qua unquam ratione potest ibi anima intelligere, et verba facere de illo divino arcano? Respondent mystici, quòd quando Deus vult, ut anima intelligat aliquid secretum, aut immittere illi aliquam visionem intellectualem, vel

imaginariam, minuit nonnihil lucem, ita ut anima remaneat habilis ad cognoscendum, et perpendendum quodcumque Deus voluerit.

138. Tandem perfectior unio, quæ dicitur *consummata*, et major quàm in hac vita possit Deus concedere animæ viatrici, est illa quæ dicitur *Matrimonii spiritualis*, per quam anima transformatur in Deum, et fit unum quid cum Deo: eodem modo quo vas aquæ infusum mari evadit unum cum aqua maris. Et advertendum hic est, quòd in reliquis unionibus, ut loquuntur mystici, potentia remanent suspensæ; in hac verò minime suspenduntur; quoniam potentia purificatæ à sua sensibilitate, et materialitate, jam effectæ sunt capaces divinae unionis, ita ut voluntas amet Deum suum placidissimè, intellectus rectè cognoscat, et attendat huic intimæ divinae unioni, quæ jam facta est in animæ centro, quòd accidit eodem modo ac si quis intueretur solem, et sine ulla offensione oculorum solis splendorem cognosceret. Insuper est advertendum, quòd hæc unio non est transitoria, ut duæ priores, sed permanens; ita ut anima fruatur habitualiter divina præsentia jam sibi conjuncta, et fruatur in pace stabili: nam passionibus nihil ampliùs eam perturbant: illas quidem anima cernit dum faciem suam ostendunt; sed non tristatur, nec ullam patitur molestiam ab illis, ad instar ejus qui fortè habitans super nubes, cerneret tempestates inferius eventientes, et ipse non tangeretur ab illis.

139. Hic abs re non erit aliqua dicere de visionibus, locutionibus, et revelationibus ad discernendas falsas à veris. Visiones sunt quæ *externæ*, vel *imaginariæ*, vel *intellectuales*. *Externæ* sunt quæ oculis cernuntur. *Imaginariæ* quæ spectantur in phantasia, seu imaginativa. *Intellectuales*, quæ neque oculis, neque in phantasia videntur, sed à solo intellectu divina luce adjuto, quæ species intelligibiles ingerit; atque hæc visionum species, teste S. Theresia, tota est spiritualis; nullam enim in ea partem habent sensus neque externi, neque interni, qui sunt imaginativa, et phantasia. Notandum quòd neque oculis, neque phantasia potest anima cernere res sibi repræsentatas, nisi in apparentia corporea, etiamsi essent substantiæ spirituales; è contra beneficio intellectus res cernuntur tantùm spirituales, etiamsi fuerint materiales; vel ut melius dicam, noscuntur, non videntur, sed noscuntur longè melius quàm si oculis cernerentur.

140. Advertendum tamen hic est, quòd visiones istas tam Deus, quàm diabolus possit operari; quòd est intelligendum etiam de intellectualibus, ut videtur inuere S. Joannes à Cruce, (*Sallita l. 2. c. 24.*) contra id quòd sentit Cardinalis Petrucci, quamvis multò faciliùs corporales, quæ ut plurimum, et præcipuè in feminis, ab ipsa phantasia efformantur. Signa ad distinguendas veras è falsis sunt: 1. Si veniant ex improvviso sine ulla præcedenti animæ cogitatione. 2. Si ab initio afferant confusioem, et terrorem, sed postea relinquunt animam in pace. 3. Si sint raræ, quia frequentes sunt valde suspectæ. 4. Si parùm du-

rent, quoniam, inquit S. Theresia (*Mans. 6. c. 9.*) quando anima intuetur per longum tempus rem sibi repræsentatam, signum est quod sit potius actus phantasie. Visio divina ut plurimum transit ad instar fulguris, sed remanet inde immobiliter menti infixæ. 5. Vera visio relinquit animam in summa pace, et vivida cognitione miseriæ suæ, non sine ingenti desiderio perfectionis; ad differentiam visionum diabolicarum, quæ parùm remanent impressæ, et relinquunt animam in quadam siccitate, perturbatione, motibus propriæ æstimationis, et cum fame sensibili harum gratiarum. Verùm cum omnibus signis superioris memoratis, inquit S. Theresia (*Ibid.*), nullam certam haberi posse securitatem, quoniam multoties dæmon fecit simulare quietem, cogitationes humilitatis, desideria perfectionis; quæ omnia incertum est à quo procedant; quoniam sæpe ipse dæmon, ut ei fides præstetur, solet hæc insinuare, ut tandem illum percipiat fructum, et deceptiones, quas intendit. Unde director, regulariter loquendo, non prohibeat animæ enarrare sibi hujusmodi visiones, imò imponat illi, ut manifestet quæcumque videt, sive vera ea sint, sive falsa, ut docet S. Theresia (*Mans. V. c. 9.*), sed è contrario nullam ostendat curiositatem sciendi hujusmodi visiones, neque de his minutè animam interroget; nec præveniat dicendo: *Non fuit sic? Vidistine hoc, vel illud?* quia tunc facile animam respondet affirmative aut ex sua malitia, aut simplicitate. Si apertè noverit hujusmodi visiones esse opus phantasie, aut diabolicum, quia fortè arcet animam ab obedientia, humilitate, aut ab alia virtute, tunc patenter ei hoc dicat. Si verò id Confessarius non discernat, non omnino expedit indubitanter asserere visiones illas esse vel diabolicas, vel phantasias, quemadmodum solent quidam nimis increduli (ad differentiam aliorum qui nimis creduli omnes habent ut veras); sed dicat pœnitenti, ut oret Deum quò non amplius ducatur per vias adeo periculosas, se protestando quòd quamdiu vivet in terris, velit Deum cognoscere solum per viam fidei. Cæterùm insinuet, ut ex visionibus habitis, vel falsis, vel veris illum percipiat fructum, qui magis est necessarius, et præcipuè se rectè cum Deo gerepdi; ita enim agendo, quamquam visiones fuerint à dæmone, dæmon remanebit elusus.

141. Quod verò ad *Locutionem* attinet, *locutio esse potest successiva, formalis et substantialis*. Successiva est quando anima meditando aliquam veritatem fidei, sentit sibi quasi responderi ab ipsomet suo spiritu, sed veluti ac esset persona extranea. Hæc quando bonos parit effectus, ut essent amoris, aut humilitatis extraordinariæ, esse potest speciale Dei lumen: sed quando non videt augeri consuetum amorem, indicium est, eam esse intelligentiam proprii intellectus. *Formalis* est quando anima audit aliqua verba formata, sed extra se; et potest hæc percipi vel auribus, vel imaginativa, vel intellectu. Hæc, ut discernatur utrùm sit divina, vel diabolica, videndæ sunt res quas exprimit, aut faciendas imponit; et effectus quos relinquit. Præcipuè, si est di-

vina, imponitque opera patientiæ, propriæ aljectionis, aut quodvis aliud opus spirituale, relinquet facilitatem quamdam ad omnia toleranda, ad operandum, et se humiliandum. *Substantialis* est eadem ac formalis, et solum differt in effectu; quoniam formalis aut instruit, aut imponit; substantialis verò cito operatur id quod exprimit; ut ex. g. si diceret: *Consolare; noli timere: dilige me*: anima tunc in eodem temporis puncto remanet consolatione repleta, intrepida, aut amoris igne succensa. Hæc locutio cæteris omnibus est securior; prima enim est valde incerta: secunda, id est formalis, est multùm suspecta, præsertim quando jubet res exequendas; unde Director si observat ea quæ jubentur esse Christianæ prudentiæ opposita, debet ea omnino prohibere; si verò non sint prudentiæ contraria, expedit, ut earum suspendat executionem quousque deveniat in majorem securitatem, et multò magis si res sint extraordinariæ.

142. Denique quod attinet ad *revelationes* rerum occultarum, aut futurarum, ut scilicet mysterium fidei, statûs conscientiarum, prædestinationis animarum, mortis, promotionis ad aliquam dignitatem, et his similia; hæc possunt tripliciter haberi, nempe per visiones, per locutiones, et per intelligentias nudarum veritatum. In hujusmodi Revelationibus debet director magnam adhibere prudentiam, nec sit nimis facilis ad credendum, et præcipuè ad exequendum, quando agitur de certiorando aliquem ob notitiam in Revelatione acceptam. Ante omnia jubeat animæ, ne revelationem aliis indicet, et ipse cautissimè semper procedat, imò utatur sapientiorum consilio, quoniam ut plurimum tales revelationes dubiæ sunt, et suspectæ. Minus vero suspectæ sunt intelligentiæ simplicium veritatum circa mysteria, attributa divina, malitiam peccati, damnatorum infelicitatem, et his similia: hæc quando sunt fidei conformia, inquit S. Joannes à Cruce (*Salita l. II. c. 33*), quòd anima non debet illas expetere; sed si ipsi concedantur, humiliter sunt ab ea accipiendæ, et non refutandæ.

143. Oritur hic dubium: Utrùm omnes istæ species gratiarum et communicationum supernaturalium debeant rejici, aut acceptari. Et distinguendum est, ut ait doctus quidam Auctor (*F. Bernard. da Casteloetere Direct. Miss. l. 2. p. 2. c. 1.*) cum S. Joanne à Cruce, et aliis: gratiæ illæ quæ elongant à fide, ex eo quia consistunt in quibusdam notitiis distinctis, ut sunt visiones, locutiones, et revelationes, has oportet omni conatu rejicere; sed illæ, ex opposito, quæ sunt uniformes fidei, ut sunt notitiæ confusæ, et generales, et tactus divini, qui uniant animam Deo, non sunt rejiciendæ, imò possunt humiliter expeti, et desiderari, ut magis magisque Deo uniatur, et in suo sancto amore solidetur. Hoc nihilominus intelligitur pro illis animabus, quæ jam donantur similibus favoribus, quoniam pro aliis tutior via est desiderare et expetere tantummodo unionem activam, quæ, ut diximus, est unio voluntatis nostræ cum divina voluntate. Director igitur quando ei occurrerit anima cum his communicationibus

contemplationis, aut caliginis, aut unionis, non debet ei imponere, ut eas rejiciat, sed ut humiliter, et cum gratiarum actione recipiat. Semper verò utatur verbis, quæ animam non omnino securam efficiant, sed relinquunt quemdam timorem, qui eam etsi non conturbet, detineat verò in humilitate, et ab omnibus alienatione. Gratias autem quarundam notitiarum distinctarum quæ habentur per viam visionum, et his similium, ut superius diximus, jubeat Confessarius constantissimè recusari, semper tamen in spiritu humilitatis (et sine ullo contemptu, ut expuendi in faciem, irridendi etc. quod non licet, ut plures asserunt); et protestando se coram Deo: Se velle ei in pura fide servire. Cæterum, inquit S. Theresia (*Vita c. 15. et Mans. VI. c. 9.*), quòd quotiescumque anima sentit se suaviter accendi ad amorem erga Deum, habere debet communicationem tanquam divinam, non ideo ut credat se aliis meliorem, sed ut animam faciat ad perfectiùs coram Deo ambulandum; ait enim agendo Deus efficit ut dæmon, etiamsi iste aliquam partem haberet, victus remaneat, et suis ipsis armis sibi damnificet.

144. Sed concludamus. Director ergo 1. Imponat animæ, ut superius diximus, ut fideliter enarret omnes communicationes quas habet in oratione, nullam tamen eas sciendi gulam demonstret: nec unquam alii manifestet gratias supernaturales suo pœnitenti concessas; fiet enim ut illi ejus precibus se commendent, eamque maximo superbiendi periculo exponant: vel si post hanc notitiam, levissimum intueantur defectum, multum scandalizabuntur, et in derisione habebunt. 2. Non ostendat huic animæ talibus favoribus distinctæ particulare aliquod signum æstimationis, et multò minùs mittat alias pœnitentes ad petendum consilium ab ea, vel ad exposcendum solatium, aut directionem: potiùs ostendat minoris eam facere, quàm alias animas quæ ambulant per viam fidei, quoniam animæ his favoribus ornatae, regulariter loquendo, semper et multum sunt humiliandæ. 3. Si advertat animam servare humilitatem, atque timorem in istis divinis communicationibus, oportet eam adjuvare, imò et securam facere, quoties expedire cognoverit. Inquit S. Theresia; quòd anima nunquam movebitur ad magna pro Deo gerenda, nisi agnoverit se magna accepisse à Deo. Et quidem eadem Sancta, quando à SS. Francisco Borgia, et Petro de Alcantara fuit facta securior, dona quæ ipsa acceperat, esse verè divina, ex eo tempore ad perfectionem non amplius currit, sed evolavit. Neque ex eò quòd cernit director animam identidem in aliquem defectum incidere (quoties defectus non sunt plenè deliberati, aut commissi cum adhærentia, et contemptu) reputare debet omnes hujusmodi communicationes pro mendaciis, et illusionibus. Dominus tales gratias concedit non tantum animabus perfectis, sed aliquando etiam imperfectis, ea scilicet ratione, ut liberet à suis imperfectionibus, et ad vitam perfectiorem extollat. Unde quando dignoscitur quòd per hujusmodi communicationes anima magis magisque se liberat à passionibus, et proficit in amore di-

vino, atque in desiderio perfectionis, signum est quòd illæ sint bonæ. De reliquo quando agitur de gratiis externis, ut sunt visiones, locutiones, et revelationes, regulariter loquendo, ut diximus, tutius est, ut director ostendat se parvi eas facere, dicendo id quod ait S. Theresia è cælo post obitum suum cuidam personæ Religiosæ: *Ne fident animæ visionibus, et revelationibus particularibus, nec collocent perfectionem in eis habendis: licet enim aliqua ex eis sint veræ, plures nihilominus sunt falsæ, et mendaces: et difficile est invenire unam veritatem in plura mendacia (quare plures sunt visiones falsæ quàm veræ); et quo avidius expetentur, et in pretio habebuntur, eò magis persona aberrabit à fide, et humilitate, quæ est via tutior quam posuerit Deus.* Quare det ei consilium, ut oret Deum, ut veram concedat extasim, scilicet totalem à rebus terrenis, et à semetipsa alienationem, sine qua ad perfectionem nunquam valebit pervenire. Quòd si unquam director advertat animam non esse bene fundatam in suæ miseræ cognitione, et vellet pro certo tenere quòd suæ communicationes sint divinæ; et turbaretur audiendo, quòd Director nollet eas credere uti tales, pessimum signum est: signum est quòd illæ sint dæmonis ex effectibus qui observantur, scilicet adhæSIONIS, superbiæ; aut indicium est quòd anima non bene ambulet, quoniam ipsa saltem dubitare deberet, quoties dubitat Confessarius, et ideo in hoc casu omnibus modis est humilianda, et in timore detinenda quantum fieri potest; et tunc si nec etiam acquiescit, privet eam Communionem, et severiùs mortificet, quia tunc in magno versatur periculo, ne decipiatur à dæmone. Denique director etsi indicarat reddere animam certiore, quòd suæ communicationes sint à Deo, tamen ei insinuet, ut in Oratione semper præ oculis habeat (vel saltem in principio) punctum aliquod vitæ, vel passionis Jesu Christi. Dicebat S. Theresia, animam quæ amittit directionem boni Jesu, nunquam perventuram ad perfectam cum Deo unionem. Animæ incipientes meditantur Domini passionem per modum discursus; contemplativè verò non utuntur discursu, sed proposito sibi mysterio aliquo admirantur bonitatem, misericordiam, amorem divinum, et hinc Deus facit eas transire, quando ei placuerit, ad contemplationem suæ divinitatis.

§. III. De Mortificatione.

145. QUOD mortificationem oportet advertere, quòd quando animæ vitam spiritualement incipiunt, ex eò quòd solet tunc Dominus, ut diximus, eas allicere consolationibus sensibilibus, in primis illis fervoribus vellent se interficere disciplinis, ciliciis, jejuniis, et similibus exercitiis afflictivis. Interea oportet, ut director sit parcissimus in hujusmodi mortificationibus concedendis: nam alias superveniente inde tempore ariditatis, ut ordinariè solet accedere, facile anima destituta suo pristino fervore sensibili, omittet omnes suas mortificationes, et incipiens inde diffidere,

relinquet etiam orationem, et vitam ipsam spiritualem, utpote minus sibi accomodatas, et consequenter amittet omnia. Aliquando etiam accidit, ut hæc animæ incipientes ratione primi illius fervoris dent in res immoderatas, et incidant in morbos corporales, et tunc ut reficiantur, omittunt omnia exercitia spiritualia non sine ingenti periculo amplius ea non resumendi. Ideo director curare debet, ut prius ipse in vita spirituali solidentur, et postea consideratis circumstantiis sanitatis, occupationum, et postea fervoris, concedat illis eas mortificationes externas, quas ipsis magis judicaverit convenire secundum christianam prudentiam. Dico secundum christianam prudentiam; quoniam dantur aliqui directores adeo imprudentes, qui omnem animæ progressum collocare videntur in onerando eam jejuniis, ciliciis, disciplinis sanguineis, adustionibus, et his similia. Alii verò omnes omnino mortificationes externas videntur reprobare tanquam inutiles spirituali progressui, totam perfectionem in interiori mortificatione collocando. Sed hi etiam errant ut primi, quoniam mortificationes corporales adjuvant internas, et sunt quodammodo necessariz (quando possunt exerceri) ad frænandos sensus, et ideo legitur ab omnibus sanctis plus minusve fuisse frequentatas. Verum quidem est, quod mortificatio interior passionum est à pœnitentibus potissimum exigenda; ut ex. gr. esset, non respondere injuriis, non querere, neque manifestare aliis quæ tendunt ad propriam æstimationem, cedere in contentionibus, aliorum voluntati condescendere (sed sine damno spirituali); unde expedit aliquando alicui animæ prohibere omnes mortificationes externas, quousque se sentiat liberam ab aliqua passione magis dominante, ut vanitatis, rancoris, cupiditatis rerum hujus mundi, æstimationis propriæ, aut propriæ voluntatis. Sed absolute asserere, mortificationes externas nihil, aut parum prodesse, maximus error est. Dicebat S. Joannes à Cruce ei qui reprobat pœnitentias, nullam præstandam esse fidem, etiamsi miracula perpetraret.

146. Ab initio ergo director ante omnia injungat pœnitenti, ut nihil unquam faciat contra, aut sine ejus obedientia. Qui contra obedientiam pœnitentias agunt, inquit S. Joannes à Cruce: *Hi magis progrediuntur in vitiis quam in virtutibus*. Sit quoque, ut dixi, valde retinens in concedendis hujusmodi mortificationibus, quamvis id importunus efflagitent pœnitentes; satis erit ab initio eis concedere aliquam tenuem, sed raram mortificationem, et disciplinam, catenulam ferream, abstinentiam, potius ad ingerendum in eorum animis mortificationis desiderium, quam ad eos ut convenit mortificandos; et postea processu temporis poterit liberalius agere juxta progressum quem anima faciet in virtutibus; quando enim illa erit in spiritu solidata, non poterit ei sine scrupulo opportunas mortificationes denegare. Cæterum, ordinariè loquendo, generalem hanc regulam sibi proponat, nunquam scilicet concedendi mortificationes externas, nisi prius requisitus, quia hæc non multum prosunt, si absque magna appe-

tentia recipiantur: et quoties concedit, semper minus quam postulatur concedat, et potius, ut inquit Cassianus, excedat in denegando, quam in concedendo. Præcipue curet suadere mortificationem externam circa gulam, ejus quædam animæ spirituales non admodum sunt amantes: hæc revera est omnium durissima, sed utilissima spiritui, et sæpe etiam corpori: dicebat S. Philippus Neri: *Qui non coeret gulam, nunquam perveniet ad perfectionem*. E contrario sit parcus in concedendis mortificationibus somni, quoniam hæc facile tum corporis, tum spiritus saluti sunt nocivæ: sublato enim somno sufficienti, patitur caput, et languente capite remanet persona inhabilis ad meditandum, et ad cætera alia exercitia devotionis. Quamcumque vero mortificationem concesserit pœnitenti, ut omnem illi auferat superbiendi occasionem, persuadeat illi hoc nihil prorsus, esse respectu ejus quod Sancti lecerunt, et respectu pœnarum quas pro nobis perpessus est Jesus Christus. Dicebat S. Theresia: *Totum est immunditia quidquid agere possumus in comparatione unius sanguinis guttæ quam Dominus effudit pro nobis*. Meliores mortificationes, utiliores, et periculis minus obnoxiz sunt negativæ, ad quas faciendas, regulariter loquendo, non est necessaria obedientia directoris, ut esset privare se visione, aut auditione rerum curiosarum: loqui parce: contentus esse cibis gustui minus acceptis, seu malè conditis: non accedere ad ignem tempore hyemis: eligere pro se res viliores: exultare et lætare deficientibus quibusdam rebus etiam necessariis; quoniam in hoc consistit virtus paupertatis, ut ait S. Bernardus: *Virtus paupertatis non est paupertas, sed amor paupertatis*. Insuper non queri de incommodis temporum; de contemptu sui ipsius; de persecutionibus, molestisque infirmitatibus corporis. Scalpro cruciatuum, et dolorum perficiuntur lapides Jerusalem cælestis. Dicebat S. Theresia: *Credere quod Deus admittat in suam amicitiam gentem commoditatis amicam, dementia est. Animæ, quæ verè diligunt Deum, nesciunt quietem expetere*.

147. Hic oritur dubium: Evangelium in quodam loco ait: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est*. Matth. 5. 16. Alio loco dicit: *Te autem faciente elemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua*. Matth. 6. 3. Quæritur ergo, utrum actus virtutis sint manifestandi aliis, vel occultandi? Et respondetur distinguendo: opera communia ad virtutem Christianam necessaria exerceri debent palam; ut esset frequentia Sacramentorum, oratio mentalis, visitatio Venerabilis, audire Missam genibus flexis, et cum interiori spiritus recollectione; deferre oculos modestos, silentium in Ecclesia servare; dicere: *Volo sanctus eoadere*; fugere garrulitatem, conversationibus periculosas, curiositates, et his similia. Opera verò quæ dicuntur supererogationis extraordinariæ, et quæ sapiunt singularitatem, ut supra enarratæ pœnitentiæ externæ ciliciorum, flagellorum, orationis, cum brachiis in cruce expansis, comestionis herbarum

amariorem, suspiriorum, fletus tempore orationis, etc., occultari debent, quantum possibile est. Reliqua vero opera virtutis ut ministrare infirmis, erogare eleemosynam pauperibus, humiliare se facienti injurias, et similia; hæc melius erit occultare quantum fieri potest: sed si forte exerceri nequeant nisi publice, non debent prætermitti, dummodo fiant tantum intuitu placendi Deo.

§. IV. De frequentia Sacramentorum.

148. TANDEM dicenda sunt aliqua de modo quo Confessarius dirigere debet animas spirituales circa frequentiam Sacramentorum, scilicet Confessionis, et Communionis. Quod spectat ad confessionem, expedit ipsis insinuare, ut generaliter de suis peccatis confiteantur, si adhuc non fecerint; qui si forte jam fecerint, vel si anima esset scrupulis agitata, oportet omnino confessionem hanc prohibere; quoad vero confessionem ordinariam, quædam animæ delicatioris conscientiæ consueverunt quotidie confiteri: sed, generaliter loquendo, sufficit personis spiritualibus præsertim scrupulosis confiteri semel, aut ad summum bis in hebdomada. Sed quando aliqua ex istis gravaretur aliqua culpa levi, et non haberet opportunitatem confitendi, dicit P. Barisonius in suo tractatu de Communione, innixus auctoritati S. Ambrosii, et complurium aliorum Auctorum (quod etiam suadet S. Franciscus Salesius in quadam sua Epistola), quod non ideo omittenda debet Communionem: ad remissionem enim venialium docet sacrum Concilium Tridentinum esse quoque alia media, ut essent actus contritionis, et amoris; unde melius tunc est ad purificandam animam a culpa illa, uti istis mediis, quam privari Communionem propter absentiam Confessarii. Et sapiens quidam director dicebat, quod aliquando longè fructuosius est pro quibusdam animabus timoratis disponere se ad Communionem actibus suis, quam cum ipsa confessione. Et multoties accidit, quod tunc anima se disponat actibus ferventioribus contritionis, confidentiæ, et humilitatis.

149. Quoad vero Communionem, non loquimur hic de obligatione Pastorum animarum non negandi Communionem cuiquamque subdito qui non sit publice peccator, et quoties rationabiliter petat. Satis de hoc egimus in Libro (Lib. 6. num. 254.), in quo vidimus, Innocentium XI in quodam suo Decreto ordinasse usum Communionis frequentis totum remitti prudentiæ Confessariorum; unde sine evidenti causa, nescio quomodo Parochi possint tuta conscientia denegare petentibus Communionem. Et notandum est, quod in præfato Decreto prohibetur Episcopis præscribere in genere suis subditis dies ad faciendam Communionem; sed loquimur hic duntaxat de modo quo Confessarii debent se gerere in concedenda Communionem suis pœnitentibus. In hoc quidam errant ob nimiam indulgentiam, alii ob nimium rigorem. Non est dubium quin error sit, ut advertit SS. P. Benedictus XIV in aureo suo libro de Synodo, concedere Com-

munionem frequentem iis qui sæpe in peccata gravia labuntur, nec solliciti sunt de agenda pœnitentia, ac de sua emendatione; aut iis qui accedunt ad Communionem cum affectu ad peccata venialia deliberata sine ullo desiderio se ab eis liberandi (Lib. 6. num. 270.) Expedit quidem aliquando concedere Communionem aliquibus, qui essent in periculo labendi in peccata lethalia, ut vires recipiant ad resistendum: sed respectu earum personarum, quæ non existunt in tali periculo, et e contra committunt ordinariè peccata venialia deliberata, et nulla in eis emendatio, neque desiderium emendationis effulget, optimum erit non permittere eis Communionem plusquam semel in hebdomada, imò poterit expediens esse illis aliquando per integram hebdomadam Communionem interdicerere, ut majorem concipiant horrorem in suos defectus, et majorem erga Sacramentum hoc reverentiam (c. Peracta, 2. Dist. 2. de Consecratione.). Tantò magis, quòd sententia communior tenet, recipere Eucharistiam cum peccato levi actuali, aut cum affectu ad ipsum, novam esse culpam ratione irreverentiæ quæ irrogatur Sacramento. Quidam afferunt Decretum S. Anacleti (Catech. Rom. de Sacram. Eucharist. p. 2. n. 61.) in quo habetur: « Peracta consecratione omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus; sic enim et apostoli statuerunt, et S. Romana tenet Ecclesia. » Sed in primis negatur à P. Suarez, et aliis quòd unquam fuerit tale Apostolorum præceptum. Secundò Decretum istud, ut Glossa ibidem testatur, et Catechismus Romanus (Ibid. n. 60.), non obligabat omnes fideles, sed tantum ministros assistentes altari. Et tandem positò quòd Decretum obligaret omnes, certum est hodie in desuetudinem abiisse.

150. E contrario errant certè quidam alii Directores, et multum se elongant à spiritu Ecclesiæ, dum sine ullo respectu ad exigentiam aut progressum animarum, negant indiscriminatim Communionem frequentem, non alia ratione ducti, quam quia frequens est. Ipse Catechismus Romanus (Ibid.) explicans desiderium S. Concilii Tridentini, ut omnes sacrificio Missæ adstantes communicent, docet, esse officium Parochi sedulo hortari fideles ad Communionem non modo frequentem, sed etiam quotidianam: cum obligatione instruendi illos quòd sicut corpus, ita et anima eget quotidiano alimento. Prætermittit hic afferre Sanctorum Patrum, et magistrorum spiritus auctoritates omnino conformes, quoniam hæc reperiuntur annotatæ in tot libris, qui tractant de frequenti Communione. Sufficiat scire ex Catechismo Romano loco supra citato, et ex Decreto Innocentii XI relato in nostro libro (Lib. 6. n. 254.), quòd frequens Communionis usus, imò quotidianus fuit semper ab Ecclesia et ab omnibus Patribus approbatus; qui, ut demonstrat doctus quidam auctor, quoties adverterunt frigescere usum Communionis quotidianæ, omnem diligentiam adhibuerunt ad illum reintegrandum. Et in III Synodo Mediolanensi habita sub S. Carolo Borromeo, injunctum fuit Parochis exhortari fideles in concionibus ad hanc

frequentiam Communionis; et insuper impositum fuit Episcopis provinciae, ut prohiberent concionari, et severius punirent eos qui oppositum disseminarent tanquam scandalorum satores, et totius Ecclesiae sensui contradicentes. Insuper in praefato Decreto Innocentii imponitur Episcopis, ut diligentissime caveant, ne alicui Communio denegetur, etiam quotidiana, et quaerant, ut par est, in suis subditis hanc alere devotionem. Fatentur ultro quidam spiritus rigidiores licitam quidem esse Communionem quotidianam, sed dicunt requiri ad hoc debitam dispositionem; sed scire ab ipsis desideramus quidnam intelligant hoc nomine *debita dispositio*? Si intelligunt dignam, equis unquam deberet amplius ad Eucharistiam accedere? Solus Jesus Christus dignè Eucharistiam sumpsit, quia solus Deus dignè Deum potuit recipere. Si verò convenientem dispositionem intelligunt, jam superius dictum est, quòd iis qui actualia habent peccata venialia, aut affectum ad illa, sine desiderio emendationis, æquum est frequentem Communionem denegare. Sed si postea loquamur de illis, qui sublato jam affectu etiam ad venialia, et superata majori parte pravitarum suarum inclinationum, magnum communicandi desiderium habent, inquit S. Franciscus Salesius (*Introductio alla vita devota c. 20.*) quòd hi prævio sui Directoris consilio rectè possunt communicare quotidie. Et S. Thomas (*4. Sent. Dist. 12.*) docet quòd quando anima aliqua experitur beneficio Communionis se crescere in amore divino, nec imminui reverentiam in Sacramento, non debet abstinere à Communione etiam quotidiana; en ipsa S. Doctoris verba: « Si aliquis experientia communi perisset ex quotidiana Communionem augeri amoris fervorem, et non minui reverentiam, talis deberet quotidie communicare. »

131. Et quamvis aliquo die à Communionem abstinere sit etiam virtus, tamen inquit P. Granata in suo Tractatu de Communionem, esse communem Doctorum opinionem, quòd melius sit accedere quotidie ad Communionem ob amorem, quam abstinere ob reverentiam. Et hoc confirmat idem S. Thomas (*p. 3. qu. 80. art. 10. ad. 3.*) dicens: « Et ideo utrumque pertinet ad reverentiam hujus Sacramenti, et quòd quotidie sumatur, et quòd aliquando abstinetur... Amor tamen, et spes, ad quæ semper Scriptura nos provocat, præferuntur timori. » Inò rectè ait P. Barisonius, quòd ille, qui ad Eucharistiam accedit cum desiderio crescendi in amore divino, etiam reverentiæ actum exercet erga Jesum Christum: inò hic facit actum positivum, quando, ille qui abstinet, facit tantummodo negativum. Plures Sancti, qui magnam erga hoc Sacramentum reverentiam habuerunt, non abstinuerunt à quotidiana Communionem: ut consueverunt S. Gertrudis, S. Catharina Senensis, S. Theresia, B. Joanna de Chantal, et alii. Et asserentibus hodie non amplius existere has S. Theresias, rectè reponit idem P. Barisonius, temeritatem hanc esse supponere quòd hodie manus Domini sit abbreviata, V. P. Magister Avila non dubitat dicere quòd illi qui damnant eos, qui sæpius ad Eucharistiam accedunt dæmonis officio funguntur.

132. Cæterum considerando relatas doctrinas, videtur non posse Director sine scrupulo negare Communionem frequentem et etiam quotidianam (excipe ordinariè loquendo unum diem in quavis hebdomada, ut facere solent prudentes aliqui Directores, et excipe tempus illud quo privare velint pœnitentes Communionem, ad probandam eorum obedientiam, aut humilitatem, aut ob aliquam aliam justam causam) quibusdam animabus eam desiderantibus, ut proficiant in divino amore; semper verò ac illa vivendo alienata ab affectu cujuscumque culpæ venialis, incumbit insuper multum orationi mentali, et conatur tendere ad perfectionem: et amplius non labitur in peccata, etiam venialia plenè voluntaria. Hæc enim, ut ait S. Prosper, est perfectio, quæ potest in hac vita haberi, attenta humana fragilitate. Et quando Confessarius utile esse cognoverit concedere Communionem frequentem similibus personis, inquit Innocentius XI in suo Decreto, nihil ob stare, quòd sint etiam negotiatores, et conjugati. En ejus verba: « Frequens (ad Eucharistiam) accessus Confessariorum judicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, et frequentiae fructu, et ad pietatem processu laicis, negotiatoribus, et conjugatis, quod prospiciunt eorum saluti profuturum, id illis præscribere debebunt. »

133. Et quamvis anima aliqua caderet aliquando in veniale peccatum voluntarium ob meram fragilitatem, sed citò postea doleret, emendationemque proponeret; si deinde Communionem desideraret ad robur accipiendum à Sacramento, ne cedat, et ad progrediendum in via perfectionis, quam de causa ei esset deneganda Communio? Damnata jam fuit ab Alexand. VIII propositio 22. Bani, quæ dicebat: « Sacrilegi sunt iudicandi qui jus ad Communionem percipiendam præterdunt, antequam de delictis suis pœnitentiam egerint. Et Propositio 23. Similiter arcendi sunt à sacra Communionem quibus nondum inest amor Dei purissimus, et omnis mixtionis expertus. » Sacrum Concilium Tridentinum vocabat hoc Sacramentum: « Antidotum quo liberamur à culpis quotidianis, et à peccatis mortalibus præservamur. » Et quidem ad hunc finem præservandi animam à recidivis, Apostoli Communionem quodiam primitivis Christianis concedebant, inter quos sine nullo dubio reperiebantur similiter imperfecti, et fortasse imperfectiores, ut arguitur ex Epistolis SS. Pauli, et Jacobi. S. Ecclesia (in Postcommunionem Dom. XXIII post Pentecosten) orat, « ut quidquid in nostra mente vitiosum est, dono medicationis hujus Sacramenti curetur. » Ergo communio fuit instituta etiam pro imperfectis, ut virtute hujus cibi sanentur. Notandum insuper est id quod S. Franciscus Salesius in sua Philothea (*Vita Devota c. 21*) in hoc proposito dicit: « Si quaerunt à te cur tam frequenter communices, responde illis, quòd duplex personarum genus debeat sæpius communicare, perfecti scilicet, et imperfecti; perfecti, ut se in perfectionem conservent; imperfecti, ut ad perfectionem valeant pervenire. Fortes, ne debiles fiant; debiles, ut fortes

» evadant; infirmi, ut curentur, bene valentes, ne infirmentur.
 » Et quod ad te attinet utpote imperfectam, infirmam ac debilem,
 » eges frequenti Communione. Dic illis, quod in, qui mundanis
 » negotiis non sunt implicati, debeant sæpius communicare, quia
 » habent opportunitatem; qui verò hujusmodi negotiis detinentur,
 » quia egent Communione. » Denique Sanctus concludit, dicens:
 » Accede sæpius, ô Philothea, ad Eucharistiam, imò quam sæpissime
 » consilio tui directoris, et crede mihi, quod lepores in nostris
 » montibus albi evadant non alia ratione, nisi quia non edunt nisi
 » nivem: et tu comedendo puritatem in hoc Sacramento tota pura
 » evades. » Item P. Granata in suo tractatu de Communionè ait:
 » Non debet homo recedere ab hoc Sacramento ob propriam in-
 » dignitatem; pro pauperibus enim relictus est hic thesaurus, et
 » pro infirmis hæc medicina: itaque nemo (*subdit*) quantum
 » imperfectum se noseat, debet se longè ab hoc remedio tenere, si
 » verè curari desiderat. » Imò, ait idem auctor, quòd tantò
 » magis quis se debilem noscit, tantò magis ad hunc cibum fortium
 » debet accedere: quod valde consonat cum eo quod inquit S. Am-
 » brosius (*Lib. 4. de Sacram. c. 6.*): « Qui semper pecco, debeo
 » semper habere medicinam: » et S. Augustinus (*Lib. 5. de
 » Sacram. c. 4.*) «: Quotidie peccas, quotidie sume. »

154. Adde, quòd S. Thomas docet (*S. Th. 3. p. q. 79. art. 8.*)
 effectum Sacramenti, quantum ad augmentum gratiæ, non im-
 pediri à peccatis venialibus, dummodo non committantur in ipsa
 Communione: et quamvis hæc impediunt in parte, non tamen
 in toto effectum Sacramenti impediunt. Hanc sententiam com-
 munitè tenent Sotus, Suarez, Valentia, Vasquez, Coninkius,
 et plures alii apud Salmanticenses (*Lib. 6. n. 270. v. Qu. II.*)
 Insuper tenent plures graviore Auctores (*Ibid. n. 269. Eff. II.*),
 hoc Sacramentum ex opere operato remittere peccata venialia,
 de quibus anima actualem complacentiam non habeat: atque
 hoc concordat cum eo, quod ait Catechismus Romanus (*De Eu-
 char. p. 2. n. 52.*): « Remitti verò Eucharistia, et condonari
 » leviora, quæ venialia dici solent, non est quod dubitari de-
 » beat: quiddam enim cupiditatis ardore anima omisit, totum
 » Eucharistia, eas minores culpas abstergens, restituit. » Sal-
 tem, ut ait Angelicus (*D. Th. 3. p. qu. 79. art. 4.*) cum communi,
 excitatur per Communionem actus charitatis, quo inde peccata
 remittuntur: « Qui (*actus charitatis*) excitatur in hoc Sacra-
 » mento, per quem peccata venialia solvuntur. »

155. Quòd si postea dignoscatur, non obstante frequentia
 Communionis, animam nihil proficere in via perfectionis, neque
 se emendare à culpis deliberatis, licet venialibus, ut si adhæret
 etiam voluptatibus sensuum in videndo, audiendo, edendo, cum
 aliqua vanitate vestiendo, tunc certè consultò restringendus erit
 usus Communionis, etiam ut seriò cogitare incipiat de sua emen-
 datione, et suæ spirituali perfectioni consulere. Cæterum adver-
 tendum est, quòd licet juxta S. Thomam (*Ibid. qu. 80. art. 10.*),
 ut possit quis ad Communionem accedere, requiratur, ut cum

magna devotione accedat: nihilominus non est necessarium, ut
 illa sit summa, vel apertè sensibilis. Sufficit Directori detegere
 in intimo voluntatis sui poenitentis quamdam alacritatem ad exe-
 quenda quæcumque Deo placuerint. Qui à Communionem abstin-
 neret, quia non sentiret in se magnum quemdam fervorem, in-
 quit doctus Gerson, esset comparandus illi qui nimis frigescens
 nollet ad ignem accedere, quia nullum in se experitur calorem.
 Unde docet P. Granata cum Cajetano, personas pusillanimes,
 quæ ob immoderatum timorem suæ indignitatis Communionem
 omittunt, magnum suo proprio progressui inferre præjudicium.
 Neque ad proseguendas Communionem, inquit S. Laurentius Jus-
 tinianus, oportet, ut anima sentiat, aut apertè in se discernat
 augmentum fervoris, quoniam non rarò hoc Sacramentum ope-
 rat, absque eò quòd ipsi animadvertant. S. Bonaventura in-
 quit (*De Progressu Religios. c. 78.*): « Licet tepidè, tamen con-
 » fidens de misericordia Dei fiducialiter accedas, quia qui se
 » indignum reputat, cogitet, quòd tantò magis eget medico,
 » quanto senserit se ægrotum: neque ideo quæris te jungere
 » Christo, ut tu eum sanctifices, sed ut sanctificeris ab illo. » Et
 postea subdit: « Neque prætermittenda est sancta Communio
 » si quandoque non sentit homo specialem devotionem, cum se
 » ad illam præparare studeat, vel in ipsa perceptione, vel post
 » fortè minus devotum se sentit, quam vellet. » Ergo bene sentit
 Sanctus, quòd etsi anima experiretur minorem devotionem post
 susceptam Eucharistiam, quam antea, nec etiam debeat eam
 omittere. Quapropter, quemadmodum quando anima sentit se
 maximopere ad Communionem inclinatam, expedit identidem
 eam mortificare Communionem differendo (præsertim si adver-
 tatur, quòd per illam prohibitionem turbetur; hujusmodi enim
 contristatio est argumentum superbiæ, quæ eam verè reddit in-
 dignam); ita ex opposito quando sentit in se ariditatem, et tæ-
 dium ad Eucharistiam suscipiendam, expedit tunc illam sæpius
 ad Communionem impellere, ut à Sacramento vires acquirat.

Ô utinam! concludo, ô utinam et in mundo plures animæ hu-
 jusmodi invenirentur (quæ à nonnullis ultra quam convenit rigi-
 ditati addictis, irreverentes, et temerariæ vocantur), quæ odio
 habentes etiam culpas leviores, expeterent communicare, non
 modò frequenter, sed etiam quotidie, cum vero desiderio se
 emendandi, et in divino amore proficiendi: si enim hoc esset,
 longè plus in mundo Jesus Christus diligeretur. Bene experientia
 demonstrat omnibus his qui dirigendarum animarum munus
 exercent, ut et ego expertus sum, valde quidem proficere personas
 illas, quæ recto cum desiderio ad Communionem accedunt; et
 Dominum mirum in modum eas ad suum amorem pertrahere,
 quamvis sæpe hoc eis non manifestat pro majori earumdem bono:
 quin et multoties eas relinquit in tenebris, et desolatione, et sine
 ulla devotione sensibili. Animabus istis (ut docent S. Theresia,
 et S. Henricus Susonius) nullum efficacius est remedium, quam
 frequens Communio. Unde, ut concludamus, curet Confessarius

Communionem suadere, quoties verum desiderium demonstret, et quoties advertat animam in spiritu proficere beneficio Communionis. Curet etiam insinuare, ut post Communionem immoretur in gratiarum actione pro eo tempore quo potest. Paucissimi sunt directores qui sedulo id faciunt; scilicet inculcare suis pœnitentibus, ut per aliquod notabile tempus post susceptam Eucharistiam gratias agant, et ratio est, quia paucissimi sunt Sacerdotes qui post Missæ Sacrificium cum Jesu Christo in gratiarum actione subsistant; et ideo pudet eos aliis insinuare quod ipsi non faciunt. Gratiarum actio ordinariè per integram horam durare deberet; fiat saltem per dimidiam, in qua anima in amando et petendo se exerceat. Inquit S. Theresia, quod post Communionem Jesus existit in anima tanquam in throno misericordiæ, ut illi gratias elargiatur, dicens: *Quid vis, ut tibi faciam?* Et alibi: *Post Communionem non amittamus tam præclaram opportunitatem negotiandi. Non solet divina majestas malè rependere hospitium, si bene in anima excipiatur. Insinuet etiam, ut sæpius spiritualiter communicet: quæ res valde à Tridentino Concilio commendatur. « Spiritualiter communicare (inquit S. Theresia) » est valde utile. Nolite id prætermittere: hic enim experietur » Dominus quantum eum ametis. »*

§. V. Methodus vitæ pro aliqua Moniali qua exposceret dirigi per viam perfectionis.

156. ANTE omnia præmittere oportet, ea, quæ inferius exponam, intelligenda esse, quoties non obstat pœnitenti aliquid impedimentum sanitatis, officii, aut obedientiæ: quod etiam intelligendum est cum licentiâ Patris spiritualis, et etiam Præsulis monasterii, pro eo quod spectat mortificationes externas quæ aliorum oculis sunt expositæ.

157. Et primum quoad orationem, 1. Tres saltem horas orationis mentalis efficere, unam mane, aliam vespere et aliam post Communionem. 2. Visitare SS. Sacramentum, et Mariam SS. per semihoram, vel saltem quadrantem. In his orationibus incumbat renovandis votis pluries in die, si jam emisit professionem, vel illis quibus fortè se obligavit. 3. Recitare Rosarium saltem quinque decadam cum aliis orationibus vocalibus; sed hæc non sint plus justo, quia cum plures sunt, recitantur cum tenui fructu, caput aggravant, et inde orationem mentalem impediunt. 4. Uti sæpius orationibus jaculatoriis, ut e. c. « Deus meus, et omnia, quam bonus es Deus meus! Diligam te, Jesu » amor meus, pro me crucifixum, Domine quare non amaris ab omnibus? Oh utinam et nunquam offendissem te! Volo, Domine, quæcumque tu vis. Quando te videbo, et amabo de facie » ad faciem! Ecce me, fiat de me quodcumque vis. » Insinuet magnopere director hujusmodi jaculationes amoris, et anima magni eas faciat. 5. Orationi adjungere lectionem spiritualem per semihoram, legendo Opera vel Rodriguez, vel Santejuræi, vel monita ad Religiosos, vel alium librum qui tractet de virtutibus,

vel legere vitas Sanctorum, quarum lectio est fortassis cæteris omnibus utilior.

158. Secundo accedere quotidie ad Communionem, uno excepto die in quavis hebdomada. Sed in novenis Spiritus Sancti, Nativitatis Domini, et Mariæ sanctissimæ, et sanctorum Patronorum communicet quotidie, et quotidie saltem ter communicet spiritualiter.

159. Tertio quoad mortificationes, 1. Quotidie flagellationem incruentam per horæ quadrantem circiter, et sanguineam bis, vel saltem unam in mense adhibere. 2. Mane catenulam ferream usque ad prandium: post prandium verò aliquam parvam, in brachio. Nunquam tamen catenam circa cincturam, neque cilicia equinis crinibus contexta, quoniam hæc valde officiant sanitati. 3. Jejunium in pane et aqua in die sabbati, et vigiliis septem festivitatum Mariæ, si commodè per valetudinem poterit, vel saltem unico tantum uti obsonio. In refectone vespertina ordinariè non excedere octo uncias cibi, nisi aduerit aliqua extraordinaria urgentia; abstinere à fructibus diebus Mercurii et Veneris, et in Novenis superius enunciatis, in quibus potest etiam abstinere ab aliqua alia portione cibi consueti; et in edendo miscere cibis aliquam particulam herbæ amarioris, sed nunquam cinerem. Extra mensam nihil comedere, quoniam melius est, comparativè loquendo, quotidie prætatam abstinentiam exercere, quam bis, vel ter in hebdomada jejunare. Somnus non extendatur ultra sex horas: semper verò ad quinque; quoniam excedens defectus somni nocet capiti, et impedit cætera exercitia spiritualia. 4. Servare silentium per tres horas diei, quod intelligi debet de non proferendis verbis non necessariis.

Monita in genere pro Perfectione.

160. I. COLLOCARE omnem suam fiduciam in Deo, et omnino diffidere de se, et de suis bonis propositis. Mascula determinatio se vincendi, vim sibi in occasionibus inferendi. Ait S. Theresia: « Si defectus non procedit à nobis, ne timeamus quod Deus se abstineat ab impertiendo nobis auxilia ad nostram sanctificationem. »

161. II. Cavere à quocumque minimo defectu deliberato, sive apertis oculis admissio. « A peccato deliberato (inquit eadem Sancta), quantumvis parvo Deus vos liberet. » Subditque: « Dæmon enim per opera minuarum rerum, aliqua facit foramina, per quæ res magnæ ingrediuntur. »

162. III. Non tristari post admissos defectus, sed citò se humiliare, et ad Deum confugiendo cum brevi actu contritionis, et proposito, se in pace remittere; et ita semper se gerere, etiamsi ceteris in die quis caderet. Et in hoc monet S. Theresia ne communicentur propriæ tentationes animabus imperfectis, quia ita et sibi, et aliis damnum affertur.

163. IV. Alienare se ab omnibus propinquis, rebus, voluptatibus; aliter, inquit S. Theresia: « Anima non recedendo à vo-

luptatibus mundanis, non post multum denuo recedet à via » Dei. » Effugere familiaritatem personarum diversi sexus, quantumcumque fuerint religiosæ; sæpe enim diabolus introducit cum illis quasdam affectuunculas non puras, eas obrudendo pro spiritualibus. Videantur notata n. 119. Oportet ante omnia renunciare propriæ æstimationi, et propriæ voluntati, imò et rebus spiritualibus, ut orationi, Communioni, et mortificationibus, quando hæc obedientia non permittit. Uno verbo oportet expellere à corde omne quod non est Deus, et quod non est secundum majus Dei beneplacitum.

164. V. Lætari cum spiritu quoties se cernit contemni, irrideri, et omnium vilissimum reputari. O quam pulchrè orat anima illa quæ vilipendia libenter amplectitur! præcipuè in Communitatibus in quibus hæc virtus est omnium longè necessaria; consequenter oportet fovere affectionem specialem erga nostros inimicos, et persecutores, illis inserviando, benefaciendo, honorando, saltem benedicendo, et commendando specialiter Deo quemadmodum Sancti facere consueverunt.

165. VI. Alere ardentissimum desiderium amandi Deum, illique placendi. Ait S. Theresia: « Dominus adeo desideris delectatur, ac si fuisset executioni demandata. » Sine hoc desiderio anima non progredietur in via perfectionis, nec Deus largietur illi gratias valde speciales. Eadem S. ait: « Ordinariè Deus non impertitur favores multum singulares, nisi iis qui diu desideraverunt ejus amorem. » Ei desiderio oportet semper conjungere determinationem faciendi quantum possumus, ut Deo placeamus. Præfata Sancta inquit: « Diabolus potissimum timet magnanimitatem corda. » Et alibi: « Nihil aliud à nobis exigit Dominus minus quam validam determinationem, ut reliquum ipse inde perficiat. » Oportet quoque fovere affectum summum erga orationem, quæ est fornax in qua accenditur amor divinus. Omnes Sancti, quoniam unicè Deum diligebant, unicè quoque dilexerunt Orationem. Est etiam necessarium, ut quis ardentè desideret Paradisum; in Cælo enim animæ diligunt Deum cum omnibus viribus suis, quod consequi nemo potest in terra, et ideo vult Deus, ut ardentissimè hoc regnum desideremus, quod Jesus Christus nobis acquisivit sanguine suo.

166. VII. Habere magnam uniformitatem divinæ voluntati in omnibus rebus appetitui nostro contrariis, et se pluries in die Deo offerre. S. Theresia hoc quinquagies in die facere consueverat: « Non consistit progressus (inquit Sancta) in sibi procuranda majore fruitione Dei, sed in adimplenda illius voluntate. » Et alibi: « Vera unio est unire nostram cum divina voluntate. »

167. VIII. Præstare exactam obedientiam regulis, superioribus, et Patri spirituali. Dicebat. V. P. Vincentius Caraffa: « Obedientia est regina omnium virtutum; omnes enim virtutes obediunt obedientiæ. » Et S. Theresia: « Deus ab anima, quæ sibi proposuit illum amare, nihil aliud exigit quam obedi-

tiam. » Perfecta vero obedientia consistit in citò, fideliter, alacriter, et sine ullo judicio obediendo, nullam exquirendo rationem, quoties res jussa non sit certè peccatum, ut inquit SS. Bernardus, Franciscus Salesius, Ignatius Loyola, et omnes spiritualis vitæ magistri: et in rebus dubiis eligere id quod præsumitur quod jussisset obedientia; et quando hæc præsumptio non posset haberi, id eligere quod magis nostris inclinationibus adversatur. Hoc est illud *Vince te ipsum* toties inculcatum à S. Francisco Xaverio, et S. Ignatio, qui solitus erat dicere longè pluries proficere animam mortificationis amicam unico horæ quadrante, quam alias non mortificatas per plurimas horas.

168. IX. Attendere semper divinæ præsentiae. Inquit S. Theresia: « omne malum proveniet ex eo quod non consideremus Deum præsentem. » Qui verò amat, nunquam obliviscitur objecti amati. Ad conservandam verò memoriam hujus divinæ præsentiae juvat in praxi aliquod speciale signum gestare, vel intra cubiculum habere. Maximè vero oportet hanc præsentiam fovere, sæpius in die repetendo actus amoris in Deum, et petendo divinum amorem. E. C. Deus meus, et omnia, Diligam te ex toto corde meo. Totum me tibi do. Fac de me quod tibi placuerit. Nil aliud volo nisi te, et tuam voluntatem. Da mihi amorem tuum, et dives sum satis, etc. Advertendum tamen est quod actus isti faciendi sunt sine ulla vi, et nullam desiderando consolationem sensibilem; sed cum suavitate quadam, et voluntate, putà unicè Deo placendi. Asserebat S. Theresia: « Ne vereamur relinqui irremuneratam à Deo vel unicam elevationem oculorum ad ejus recordationem. »

169. X. Dirigere intentionem placendi Deo in quacumque actione quotidiana sive spirituali, sive corporali, dicendo: Domine, hoc facio tantum, ut placeam tibi. Recta intentio appellatur alchimia spiritualis, quæ omnes actiones, etiam viliores, aureas facit.

170. XI. Quotannis exercitia spiritualia peragere per octo, vel decem dies, alienando se, quantum fieri potest, ab omni conversatione, et officio quod distractiones afferat, ut solum cum Deo versetur. Similiter singulis mensibus aliquam diem ad se colligendum destinare. Devotè celebrare Novenas natiuitatis Domini, Spiritus Sancti, septem festivitatum Mariæ, S. Josephi, Angeli sui custodis, et Sancti tutelaris. In his Novenis poterit quotidie accedere ad communionem orando per horam, vel saltem dimidium plus consueto. Recitare aliquas alias orationes vocales, sed non multas; quoniam longè melius erit exercere determinatum quemdam numerum actuum amoris, vel similibus.

171. XII. Habere devotionem specialem erga S. Josephum, Angelum suum custodem, sanctum suum tutelarem, et præcipuè erga S. Michaelem universalem cunctorum fidelium patronum: Sed ante omnia erga Beatissimam Virginem Mariam, quæ ab Ecclesia nostra vita, et nostra spes appellatur; est enim mo-

raliter impossibile, ut anima multum in perfectione proficiat, sine particulari, et tenera quadam devotione erga sanctissimam Dei genitricem.

CAPITULUM X.

De quibusdam Monitis magis notatu dignis ad Confessarios et Parochos: cum praxi docendi orationem mentalem.

§. I. Monita ad Confessarios.

172. Ex his quæ superius diximus annotanda sunt hic aliqua principaliora, et quæ advertere debet Confessarius in suo officio exercendo.

173. I. Ante omnia curet ex una parte summam adhibere charitatem in excipiendis peccatoribus, iisque animandis ad confidendum in divina misericordia, ex altera verò ob humanum respectum non prætermittat eos fortiter admonere, simulque ostendere ipsis statum infelicissimum, in quo reperiuntur, ac assignando media opportuna ad se liberandum ex malis habitibus jam contractis; et præcipue sit inflexibilis in differenda eisdem absolutione, quoties oporteat.

174. II. Ut plurimum interroget rudes, utrum sciant principalia fidei mysteria: Videatur circa hoc quod diximus n. 22.

175. III. Hujusmodi rudes, aut alios neglectæ conscientie non omittat interrogare circa ea, in quæ frequentius solent incidere; quoties ipsi ex se non confitentur.

176. IV. Cautissime se gerat in interrogationibus de materia turpi, præsertim cum puellis, puerisque, ne isti addiscant quod ignorant. Et si ipse in hujusmodi materia tentationes patiat, elevet sæpius mentem ad Deum, se convertendo ad aliquam sacram imaginem; et priusquam incipiat Confessiones audire, renovet semper rectitudinem intentionis.

177. V. Patres, matresque familias interroget non modo in genere circa filiorum educationem, sed etiam in particulari; et maxime exquirat, utrum filios corrigant sicut decet; si curent, ut sciant doctrinam Christianam, ut vitent consortium personarum pravi exempli, et præsertim si sint puellæ, diligentissime cavendo, ne conversentur cum juvenibus, et multo minus cum personis suspectis, scilicet uxoris, Religiosis, et Ecclesiasticis.

178. VI. Pœnitentes, de quibus justa potest esse suspicio, quod propter erubescientiam aliqua peccata tacuerint, (ut sunt rudes, mulieres, et pueri) interroget, utrum anteactæ vitæ scrupulum aliquem habeant, eos animando ad dicendum omnia. Per has interrogationes solent liberari plures animæ à sacrilegiis.

179. VII. Etiam si magnus esset pœnitentium concursus, non

se acceleret plusquam oportet, ita ut pro audiendis plurimum Confessionibus, deficiat vel circa integritatem Confessionis, vel circa debitam dispositionem, aut omittat illis præbere monita necessaria.

180. VIII. Quando quis confitetur aliquod grave peccatum, et præsertim si pluries illud commiserit, non sufficit exquirere tantummodo speciem et numerum; sed interroget, utrum antea in illud cadere consueverit; et insuper cum quam persona peccaverit? Et quo loco? ut intelligat utrum sit habitus, aut occasio quæ sit auferenda. In hoc plures errant Confessarii, et inde tot tantarumque animarum ruina procedit; omittendo enim Confessarius hujusmodi interrogationes, nequit dignoscere, utrum pœnitens sit recidivus, et consequenter nequit illi tradere media opportuna ad evellendam habitum, et occasionem. Observetur quod dictum est in Cap. IV et V in quibus vidimus pœnitentem recidivum omnino absolvi non posse, nisi post experientiam emendationis, vel post exhibitum extraordinarium aliquod signum suæ dispositionis. Et quando agitur de occasione proxima, fortiter se gerat sine ullo personarum respectu in differenda absolutione, quousque pœnitens occasionem removeat, quando actu existit, ut explicavimus n. 64. Et si occasio est necessaria, saltem quousque è proxima evadat remota adhibendo media sibi assignata.

181. Speciali modo sit inflexibilis in deneganda absolutione sponsis qui secum conversantur; sicut et genitoribus qui id permittunt: neque credat illis asserentibus nullum messe malum; hoc enim est moraliter impossibile; ut docet experientia.

182. IX. Deneget quoque absolutionem illis qui volunt ad alium ordinem sacrum ascendere, dum adhuc sunt aliquo vitioso habitu irretiti. Nisi viderit illos adeptos esse bonitatem positivam ad hunc gradum necessariam, ut dictum est n. 79.

X. Caveant etiam, et diligenter caveant dissuadere aliquæ adolescentem à vocatione religiosa propter humanos respectus, quod excusari non potest à peccato mortali, ut docet S. Th. *Quod lib. 3. art. 14.* Oh quot Confessarii imperiti sine ullo scrupulo abstrahunt juvenes à vocatione ad statum magis perfectum, nulla alia ratione ducti, quam ut placeant eorum propinquis, asserendo filios teneri præstare obedientiam genitoribus! Docent communiter Doctores cum S. Thoma, in electione status unquamque frai sua libertate; et magis quam genitoribus præstandam esse obedientiam Deo vocanti. E contrario advertat Confessarius, quod ipse nequit absolvere quosdam alios, qui sine vocatione vellent ad Ordines sacros ascendere. Vide Librum 6. n. 803.

185. XI. In excipiendis Sacerdotum Confessionibus reverenter se gerat; sed gerat se etiam fortiter in faciendis debitis correctionibus, et in deneganda absolutione, quoties oportet. Et Sacerdotem parum meticulosæ conscientie non omittat interrogare præcipue circa hæc tria. 1. Utrum distulerit celebra-

tionem Missarum per mensem, si fuerint Missæ Mortuorum; et per duos, si fuerint vivorum: hoc enim non excusatur a peccato gravi (vide *lib. 6. n. 317. Qu. II.*) 2. Utrum celebravit festinanter; impendens enim in Missæ celebratione minus quam horæ quadrantem, etiamsi esset Missa votiva BB. Virginis, aut Mortuorum, nec etiam excusabitur à culpa gravi (*l. 6. n. 400.*), quoniam in tali temporis spatio non poterit non deesse notabiliter cæremoniis, aut saltem convenienti earumdem gravitati tam necessaria ad venerationem tanti hujus Sacrificii. 3. Utrum satisfecerit obligationi divini officii, præcipue si est Beneficiatus. Non omittat etiam insinuare, ut se habiliter juxta suam capacitatem ad lucrandas Deo animas, ut celebret Missam cum debita præparatione, et gratiarum actione, ut incumbat orationi mentali, sine qua difficillimè bonus erit Sacerdos.

184. XII. In materia restitutionis ordinariè non absolvat pœnitentem, nisi prius, cum possit, restituerit rem ablatam. Nihilominus advertat multos excusari à restitutione ratione præscriptionis cum bona fide. Et hic notandum, 1. Bona mobilia, quando adest titulus præsumptus, præscribi spatio trium annorum: immobilia verò spatio decem annorum *inter præsentés* et viginti *inter absentes*. 2. Probabile esse præfatam præscriptionem valere in foro conscientie, etiam in illis locis in quibus in foro externo non viget lex præscriptionis, ut in Regno nostro, ob difficultatem probandi bonam fidem. Excipiendæ verò sunt præscriptiones illæ, quæ expressè prohibentur ab aliqua lege Municipali, ut ex. c. in Regno nostro reprobat præscriptio hæredis, quoties testator malà fide possiderit. Videantur aliæ doctrinæ circa præscriptionem relatæ in *Morali (Lib. 3. ex n. 504. usque ad 517.)*

185. XIII. Si pœnitens aliquam acceperit injuriam, propter quam inimicus sit inquisitus in Curia, non absolvat illum, (ordinariè loquendo) nisi prius in scriptis fecerit remissionem. Videatur præsens Praxis n. 38.

186. XIV. Quando prævidet monitionem non esse profuturam, et pœnitens est in bona fide, illam omittat: præsertim quando agitur de nullitate Matrimonii jam contracti. Excipienda tamen est obligatio denunciandi Confessarios sollicitantes in materia turpi, quoniam Confessariis directè est injunctum præceptum imponendi omnibus sollicitatis hanc obligationem. Vide *Praxim n. 8. g. et 12.*

187. XV. Curet, ut omnes in Confessione eliciant actum contritionis, nisi certè præsumat pœnitentem jam rite fecisse: nec omittat præbere illis motiva attritionis, et contritionis eo modo, quo annotavimus n. 10. Et speciali modo advertat, si pœnitens venerit indispositus, teneri Confessarium, quantum fieri potest, eum disponere ad absolutionem. Vide n. 7. *in fine.*

188. XVI. Non absolvat pœnitentes illos, qui afferunt tantummodo peccata venialia, sed habituata; nisi cognoscat illos verè pœnitere, et proponere emendationem saltem de aliquo ex

illis; aut si non ponant pro materia aliquid peccatum gravius vitæ prioris, ut notavimus. n. 99. Oh quot Confessiones invalidæ (quæ in se vera sunt sacrilegia) fiunt in hoc ob Confessarios negligentiam!

189. XVII. Illas tantummodo pœnitentias injungat, quas judicaverit facile à pœnitentibus adimplendas, ut diximus n. 11. Sed curet, ut illæ sint medicinales, ut essent, frequentia Sacramentorum; visitationes; commendare se Deo mane, et vesperè; lectio alicujus libri spiritualis: adscribere se alicui Congregationi, et similia.

190. XVIII. Personis devotis, quæ frequentant Sacramenta, non omittat insinuare usum orationis mentalis, exigendo inde rationem de ea, vel saltem interrogando utrum illam fecerint. Adhibendo hanc minimam diligentiam quisque Confessarius poterit multas animas sanctificare. Nec sit renitens in concedenda Communionem frequenti, quoties cernit aut prudenter existimat pœnitentem fructum ex ea percepturum.

191. XIX. Scrupulosis personis insinuet ante omnia obedientiam, illisque semper inculcet, quòd obediendo erunt securæ, inobediendo verò exponent se periculo damnationis. Viriliter semper, et rigidè exigat obedientiam, intrepidè semper loquendo; quia si cum timore loquetur, illas pejus quam antea confundet. Det illis regulas generales ad dubia sua deponenda, quemadmodum cuique magis expediet: e. c. Illi, qui semper dubitat de transactis confessionibus, jubeat amplius non confiteri, nisi peccata illa, quæ certò sciat fuisse peccata mortalia, et certò etiam sciat nunquam se confessum esse. Et circa hoc Confessarius constantissimè se gerat nunquam audiendo, si non obediat, si enim Confessarius aliquando cedat, pœnitens nunquam curabitur. Quidam Confessarii maximam hujusmodi animabus causant perniciem, eas audiendo. Alicui verò timentuli singulas suas actiones esse peccata, imponat vincere scrupulum, et liberè operari quoties non advertat certum esse peccatum.

192. XX. In seligendis opinionibus, quando agitur de subtrahendo pœnitente à periculo peccati formalis, Confessarius non raro uti debet opinionibus benignioribus, quantum christiana prudentia permittit. Quando verò aliqua opinio reddit magis proximum periculum peccati formalis, tunc omnino suadere debet opinionem rigidiorum. Vide dicta n. 65. Dico suadere, quia quando opinio est probabilis, et pœnitens vult eam sequi, non potest illi absolutionem denegare ob jus certum, quod ille acquisiverit per confessionem jam factam suorum peccatorum, ut n. 115.

193. XXI. In audiendis Confessionibus mulierum, illisque pertractandis, adhibeat eam majorem austeritatem, quæ conveniens est secundum prudentiam; et ideo recuset munuscula, effugiat familiaritatem, et omnia alia, quæ possunt esse causa adhærensionis. Ob aliquem circa hoc negligentiam, oh quot Confessarii et suas, et pœnitentium animas perdidit!

194. XXII. Sit humilis, nec de sua doctrina præsumat; unde frequenter oret Deum ob merita Jesu Christi, et præsertim in casibus dubiis, ut velit sibi lucem ad bene solvenda dubia imperiri: « Invocavi, et venit in me spiritus sapientiæ. » *Sap. 7. 7.* Et ideo Confessarius, qui orationem non facit, difficiliter recte incedet; et in dubiis magis implicatis, aut majoris consequentiæ non omittat consulere alios viros doctos, et majoris experienciæ. Præsertim ita se gerat in directione alicujus animæ elevatæ, et quæ à Deo aliquibus gratiis supernaturalibus sit donata, quando ipse in hac materia est parùm expertus. Aliquos, qui scientiam mysticam vix primoribus labris degustarunt, pudet ab aliis consilium petere: non ita se gerunt verè humiles; hi non modò consilium petunt, imò et à pluribus petunt quoties oportet: sed etiam nullam omnino sentiunt difficultatem præcipiendi hujusmodi animabus, ut se conferant, ob directionem, ad magistros magis peritos: vel saltem, ut illorum subeant iudicium. Has verò animas Confessarius nunquam audiat in diebus festivis, sed tunc det locum magis indigentibus, et præcipuè pauperibus campes-tribus.

§. II. Monita ad Parochos.

195. EXPEDIT hîc breviter annotare quasdam particulares Parochorum obligationes circa curam suarum ovium.

196. I. Parochus tenetur eas instruere circa fidei mysteria, et res alias ad salutem necessarias, ut sunt, 1. Quatuor mysteria principalia; scilicet quòd existat unus Deus, qui est omnipotens, sapientissimus, creator, et Dominus omnium, misericors, et amabilior quocumque bono; et præcipuè quòd tam bonorum, quam malorum sit justus remunerator; insuper mysterium SS. Trinitatis, Incarnationis, et mortis Jesu Christi. 2. Sacramenta necessaria, ut Baptisma, Eucharistia, Pœnitentia, et alia saltem quando sunt suscipienda. 3. Symboli articuli, inter quos præsertim virginitatis Mariæ Sanctissimæ sessio Jesu Christi ad dexteram Patris, scilicet quòd ipse in cœlis sedeat cum Patre in gloria cœquali: resurrectio corporum in iudicio finali faciendò à Christo Domino: unitas Romanæ Ecclesiæ, in qua sola reperitur animæ salus; et denique æternitatis paradisi, et inferni. Quæ omnia unusquisque fidelis tenetur scire sub gravi. 4. Præcepta Decalogi, et Ecclesiæ. 5. *Pater noster*, et *Ave Maria*, et actus fidei, spei, amoris, et contritionis. Sicuti graviter peccat ille, qui scire hæc negligit (quæ scienda sunt non modò in quantum ad nomina, sed etiam in quantum ad sensum), ita etiam graviter peccat Parochus, ut aiunt communiter Doctores, si per se, vel per aliam idoneam personam (quoties ipse fuerit legitime impeditus,) ut habetur in Concilio Tridentino (*sess. 5. c. 2.*) omiserit docere saltem in substantia suos parochianos, pueros, et adultos, qui ea ignorant. Unde quoties ipse videt patres, aut dominos non curantes mittere filios, aut servos ad doctrinam, tenetur apprehendere media opportuna apud Episcopum, qui, ut habetur in

Tridentino *sess. 25. cap. 5.* potest cogere genitores etiam per Ecclesiasticas censuras. Parochi probi retinent notam puerorum ut sciant eos qui desunt. Imò dicit *Croix. l. 2. qu. 149. et l. 3. p. 1. n. 767.* si extant personæ aliquæ rudes, quæ nequeant ad Ecclesiam venire, ex eo quia debent custodire domos, aut greges; si illæ existant in gravi necessitate spirituali, debet Parochus privatim accedere ad eas instruendas cum quantumque suo incommodo, ut loquitur idem auctor. Saltem, quando hoc difficillimum esset ob magnum numerum harum rudium personarum, procuret eas examinare, et instruere tempore præcepti Paschalis, vel quando veniunt ad petendas fides pro susceptione Sacramenti Confirmationis, vel Matrimonii. Operæ quoque pretium est, ut parochus exploret magistros, et magistras, ut bene instruant pueros et puellas circa doctrinam, et media bene vivendi in sancto Dei timore.

197. II. Parochus tenetur per se ministrare Sacramenta, quoties parochiani justè exposcunt. Et si fortè œconomum constituerit, ejus vitam et scientiam diligenter examinet; aliàs omnium inconvenientium, quæ postea evenient, ipse Deo redditurus est rationem. Insuper tenetur assistere morientibus, nisi adsit alius idoneus. Peccatoribus autem habituatibus morientibus specialem tenetur præstare assistentiam, quoniam isti existunt in gravi necessitate suæ assistentiæ. Et circa Extremam Unionem, attendat id, quod habetur in Catechismo Romano (*part. 2. cap. 6. nu. 9.*) « Gravissimè peccant qui illud tempus ægrotos ungendi observare solent, cum jam omni salutis spe amissa, » vita, et sensibus carere incipiant. » Tenetur quoque se informare, utrò sui subditi præcepto Paschali satisfecerint; *Barb. de Off. Par. c. 2. num. 7. et Segneri Par. Instr. c. 23.* Et diligentissimè caveat nunquam committere cuicumque Clerico schedulas Communionis.

198. III. Cavere quoque debet Parochus, ne concedatur habitus clericalis illis pueris, aut adolescentibus, qui moribus suis non præ se ferunt indolem ecclesiasticam. Diligenter postea erudire debet circa statum Ecclesiasticum Clericos suos jam habitum deferentes: aliter illi sine instructione relictii, et moribus depravatis, aut per fas, aut per nefas ad Ordines inde non sine magno suæ urbis scandalo et detrimento ascendent. Prætermittit hîc loqui de maxima ratione, quam Deo redditori sunt Parochi illi, qui exhibent fides Ordinandis, quos ipsi bene noscunt indignos, aut exhibent illas priusquam se reddant securos, prævia diligenti informatione, de ordinandorum bonitate.

199. IV. Tenetur Parochus se informare de iis, qui vivunt in peccato lethali, ut eos corrigat: de inimicitiiis, et scandalis præsertim inter sponsos, ut quantum possibile est, illis afferat remedium. Inquit S. Th. (*2. 2. qu. 33. a. 2. ad 4.*). « Qui habet » spiritualiter curam alterius, debet eum quærere ad hoc, quòd » eum corrigat de peccato. » Et quando scandalum est alicujus personæ potentis (et præcipuè Sacerdotis) cui ipse enim non va-

let remedium afferre, debet saltem de hoc Episcopum certiorare pro remedio opportuno: et ob quemcumque respectum aut timorem hoc non potest omittere. Bonus pastor tenetur dare vitam pro ovibus suis.

200. — V. Curet, ne sponsalia celebrentur longè priùs quàm celebretur matrimonium: perfectis enim sponsalibus, toto tempore quod nuptias præcedet, tam sponsi, quàm eorum genitores in mortali peccato existunt.

201. VI. Quando in aliqua urbe, cernuntur notabilia inconvenientia, quibus Parochus nequit afferre remedium, ipse tenetur omnem curam adhibere ad Missionem obtinendam. Et semper expediens erit, ut quandoque advocet etiam aliquos Presbyteros exteros pro bono animarum verecundiorum: et multò magis si ad suum oppidum non solet Concionator quadragesimalis accedere ad audiendas confessiones: parochus verò ille, qui rejicit Missiones, magnam ingerit suspicionem sæpe prohibitis.

202. VII. Non modo Parochus debet auferre malum, sed etiam bonum promovere, quemadmodum faciunt omnes boni pastores, qui nunquam omittant exhortari ad frequentiam Sacramentorum, et Congregationum, ad visitandum Sanctissimum Sacramentum, et divinam Matrem: ad Novenas, ad associationem Venerabilis, quando datur tanquam Viaticum, et ante omnia ad orationem mentalem, de qua in §. III. ubi exponemus praxim, et methodum facilem, quæ parochis et Confessariis poterit inservire ad cæteros in ea erudiendos.

205. VIII. Parochus tenetur ad concionandum diebus Dominicis, et festis principalioribus; ex quo Doctores (vide l. 3. n. 269 et 360.) affirmant graviter peccare Parochum qui per mensem continuum, aut per tres menses discontinuos concionare omittit, exceptis duobus mensibus, in quibus permittit Trid. Parochis, ex justa causa ab Episcopo approbanda, posse licitè abesse. Et hic notandum est, Trident. (sess. 5. c. 2. de Ref.) præcepisse ut Parochi gregem suum verbo divino pascant, sermones faciles pro ejus captu habentes, quo possit populus capere quæ illi concionantur: cum enim expertum habetur, fidem, sicut ipsa diffunditur prædicatione, ita per eandem conservari (fides ex auditu), parùm utilitati erunt populis eæ conciones, quæ similes non erunt illi concionandi rationi quam tenuerunt Christus et Apostoli, qui prædicabant non in « persuasibilibus » humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus et veritatis, » ut Apostolus ait. Ideoque jure merito V. P. Magister Avila non Jesu Christi ministros, sed proditores appellabat eos qui inanis gloriæ cupiditate conciones habent. Et P. Gaspar Sanctius aiebat his nullos esse crudeliores in Ecclesiam Dei insectatores, dum sic concionando causa sunt cur pereant multæ animæ, quæ si illis juxta Apostolorum normam prædicaretur, utique salvæ fierent. Verba inania, periodos sonoros, descriptiones inutiles, dicebat S. Franciscus Salesius esse pestem concionis, cujus unicus finis esse debet, auditorum voluntates erga bonum mo-

vere, non autem intellectum inutiliter pascere. Experientia jam docemur, per hujusmodi conciones tot figuris, et tropis, et dicendi fucato artificio adornatas, animas ad bonam frugem non redire, quia auxilium suum Deus vanitati non confert. Et hoc omnium concionatorum gratia, qui ex vanitate concionantur, dictum sit, sed potissimum eorum, qui curam animarum habent, quibus Tridentinum loco citato sic præscribit: « Archipresbyteri quoque, Plebani, et quicumque Parochiales... curam animarum habentes, ecclesias quocumque modo » obtinent, per se, vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, et festis solemnibus plebes sibi » commissas pro sua, et earum capacitate pascant salutaribus » verbis. » Notentur illa verba, pro earum capacitate; unde certè Concilio contraveniunt illi Pastores qui sublimi stylo utuntur populi audientis capacitatem excedente.

204. Hic quoque juvat animadvertere quædam magna consideratione digna, quæ Parochus, conciones habens, populo sibi commisso inculcare debet. Et 1. quòd ad emendationem non sufficit proponere peccata vitare, sed etiam debent occasiones peccandi removeri. Et loquendo de sponsis, qui domos sponsarum frequentant, dicat tam ipsos, quàm illarum parentes, qui hoc permittunt, non posse absolvi, nisi præfatas occasiones auferant.

205. Insistat 2. in homines qui cauponas frequentant, eis patefaciendo plurima peccata quæ ibi præter ebrietates committi solent, blasphemias nempe, contentiones, scandala, obscænitates, discordias cum domesticis, defraudationes victus à familia, etc.

206. Increpet 3. atque invehat sæpe contra vitium (quod est generale, præcipuè in campis, et in officinis) inhoneste loquendi: et tantò magis si hæc verba inhonesta proferantur coram pueris, puellis, aut personis diversi sexus. Ob hos turpes sermones, quot pueri perversi fiunt! Et de hoc admoneat parentes, dominos, et opifices officinarum, ut vigilantes sint in corripiendis, et castigandis filiis, aut famulis, qui hos sermones effutiunt, præcipuè messis et vindemiæ temporibus.

207. Insistat 4. in ostendendo sacrilegii enormitatem, quod committunt illi, qui confitentur, et communicant, aliquod peccatum propter erubescerentiam reticentes. Et ut horrorem concipiant adversus tantum scelus, curet sæpe narrare aliquod formidabile exemplum ex illis, qui, erubescerentes de aliquo peccato, sacrilegè confessi sunt; et ad hoc potest uti præcipuè illo libello P. Vega, cui titulus: *Casi della Confessione*, etc.

208. Sæpe insinuet 5. necessitatem doloris et propositi ad Confessionem requisitorum, etiam pro venialibus, exhortans, ut nemo ad absolutionem recipiendam accedat, nisi saltem de aliquo peccato veniali eorum, de quibus se accusat, verum habeat dolorem: aut nisi exponat pro materia certa aliquod peccatum vitæ præteritæ, jam aliàs confessum, cujus verè se pœnitet, ut

valida sit confessio. Et quoniam rudes parùm intelligunt, quomodo debeat esse dolor, sæpe ostendat quòd pœnitentes, ut validè confiteantur (sive contritionis sive attritionis sit dolor) debeant eam concipere displicentiam de suo peccato, ut illud odio habeant, et abhorreant plus quàm cætera mala.

209. Hortetur 6. ut in iracundiæ motibus, vice blasphemiarum, aut imprecationis assuescant dicere: *Maledictum sit peccatum meum, maledictus sit dæmon; aut dicere, Maria SS. adjuva me. Domine, concede mihi patientiam.*

210. Inducat 7. in horrorem superstitiones, aut vanas observantias, quæ in usu sunt apud plures ad finem morbo medendi, aut latrones dignoscendi.

211. Instet 8. in parentes, ut in filios animadvertant, præcipuè cum sunt pueri, tunc quando blasphemant, aut furantur, etc. Item, ut invigilent ad observandum et inquirendum, quibuscum illi versentur; et interdicit eis versari cum pravis sociis, et cum personis diversi sexus. Item, ut filios non admittant in lectum suum cubandos; aut enim sunt nimis parvuli, et timetur ne illi suffocentur; aut grandiores, ut si sextum annum jam excesserint, et timetur ne illis aliquod præbeatur scandalum. Et tanto minus permittant simul dormire pueros et puellas.

212. Moneat 9. jugiter suos parochianos, ut internas tentationes (præcipuè contra castitatem) superent, invocando nomina sanctissima Jesu et Mariæ; hoc enim est maximum contra tentationes remedium.

213. Moneat 10. jugiter quoque, ut si quis in peccatum mortale labatur, statim se conterat cum proposito quanto citius confitendi, quo amissam gratiam recuperet; et hanc dæmonis fraudem ab eis eripiat, Deo idem esse unum quam duo peccata remittere; nam potest contingere, quòd Deus post unum peccatum ad pœnitentiam expectet, post secundum verò eos derelinquat.

214. Doceat 11. actus, in quibus quisque mane, die et vespere se exercere debet; et ut hos in promptu habeat, breviter illos hic describimus. — Actus faciendi de mane. Signet se signo crucis, et postea dicat I. « Te adoro, Domine Deus, et ago tibi » gratias de omnibus beneficiis in me collatis, et præcipuè, quia » hac nocte me custodire dignatus es. II. Amo te ex toto corde, » et quicquid mihi hodie patendum contigerit, et quicquid faciam, tibi offero in unione operationum et cruciatuum Jesu » et Mariæ, cum intentione lucrandi omnes Indulgentias, quotquot possum, in animarum Purgatorii suffragium. III. Propono » evitare hodie quodlibet peccatum, ac omnem occasionem; et » obsecro te propter amorem Jesu Christi, ut concedas mihi » perseverantiam. Propono, præcipuè in rebus adversis, obsequi » voluntati tuæ, dicendo semper: Domine, fiat voluntas tua. » Jesu mi, ne removeas hodie manus tuas à me. Maria sanctissima, custodi me: Angele custos, et sancti Advocati, præstò » mihi estote. » Deinde recitet *Pater, Ave, et Credo*, et ter *Ave* puritati Mariæ sanctissimæ. — Cum laborare incipit dicat:

« Domine Jesu, in unione perfectissimorum operum tuorum » commendo tibi hoc opus meum, secundum tuam voluntatem » regendum. » — Ante comestionem: « Benedic, Domine, cibum » istum, et me quoque, ut in comedendo nullum committam de- » sectum, et hoc totum sit ad gloriam tuam. » — Post comestionem: « Ago tibi gratias, quod bona tribuisti mihi inimico » tuo. » — Ad sonitum horologii: « Jesu mi, amo te; ne per- » mittas me offendere te. » — Si urget aliqua tentatio, replicet *Jesu, et Maria*. — Si lapsus sit in aliquod peccatum: « Deus » meus, me pœnitet me offendisse te, nolo amplius hoc facere. » — Et si peccatum fuerit grave, statim confiteatur. Vespere, dum cubitum se confert, agat gratias de bonis sibi collatis. Examine conscientiam, et postea eliciat actum doloris. Deinde eliciat actus christianos, quorum exemplum habebis infra n. 286. Hortetur omnes matres, ut quotidie hos actus praticari faciant à filiis suis. Præterea ostendat, parentes teneri operam dare, ut filii Sacramenta frequentent; nam si ad ea frequenter non accedunt, facile Dei gratiam perdunt; et parentes huic damno prospicere debent. Insuper eosdem moneat, quòd peccant, si, causa justa non accedente, impediunt filios quominus Matrimonio conjungantur, aut eos invitos ad Matrimonium cogant (Vide l. 6. n. 849. v. *Conveniunt, ad VI.*). Sicut contra peccant filii qui parentibus justè invitatis, Matrimonia ineunt (l. 6. dict. n. 849.).

215. Item 12. cum pro comperto habeatur, ut supra ostensum est, quòd Parochus nedum tenetur ad mala impedienda, sed etiam ad bonum promovendum, populum hortetur ad quotidianam Sanctissimi Sacramenti, ac B. Mariæ Virginis visitationem. Hæcque visitatio potest fieri vespere ab ipso in communem, una simul cum populo sibi commisso, designando horam populo magis accommodam, prout usus in multis regionibus cum magno fructu introductus est. Et hortetur, ut quibus commoditas Ecclesiam adeundi non est, ex domo propria eam faciant. Præ cæteris insinuet hominibus, ut frequentent Congregationem. Et omnibus, ut sæpe communicent, præcedente debita animi præparatione, et gratiarum actionibus eam consequentibus, per exercitium actuum fidei, charitatis, oblationis, et petitionis, eos docendo practicum modum, quo hi actus fieri debeant.

216. Invigilet 13. sæpe reddere suas oves erga devotionem Mariæ Virginis studiosas, declarando quanta sit potentia et misericordia hujus divinæ Matris in suis devotis adjuvandis. Ideoque insinuet, ut in communem cum familia quotidie recitent quinque decades Rosarii, ut Sabbato jejunent, et celebrent Novenas in festivitibus nostræ Dominæ, quas ipse ab altari annunciet, quotiescumque illæ incident. Valde laudabile erit, si in Sabbato ille conciunculam faceret de B. Virgine, semper narrando aliquod exemplum, et semel in anno celebrando Novenam aliquam solemnem nostræ Dominæ cum sermone, et expositione SS. Sacramenti; et ad hoc uti posset inter cæteros illo libro, quem ego ad hunc finem typis dedi, cui titulus, *Glorie di Maria*, ubi con-

gestas reperiet materias, et exempla. Felix ille Parochus, qui suos parochianos fervidos tenet in Beatissimæ Virginis devotionem; nam illi cum ejusdem Virginis auxilio vitam morigeram ducent, et ipse in vitæ exitu ipsam fidelem et potentem Advocatam habebit. Denique insinuet ante omnia, ut assuescant sæpius se Deo commendare, ab eo sanctam perseverantiam per merita Jesu Christi et Mariæ postulantes. Sæpius quoque prædicet gratias, et præcipue perseverantiæ donum non concedi nisi petentibus: *Petite, et accipietis.* Notamque faciet illam promissionem Jesu Christi, quidquid à Patre postulabimus in nomine ejus, id omne Patrem daturum nobis: « Amen amen dico vobis, si quid » petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. » (Joann. 16. 23.) Insimmet etiam orationis mentalis usum, et curet in Ecclesia cum populo quotidie, aut saltem diebus festivis, ut illa fiat; docendo etiam modum, quem domi in ea faciendâ tenere possunt; ideoque hæc subjungitur sequens instructio ubi exponitur necessitas, et modus practicus orationis mentalis.

§. III. Brevis Praxis orationis mentalis.

217. Non est dubitandum quin ex considerationis veritatum æternarum defectu, mundus peccatis scateat, et infernus animabus repleatur; *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde.* Jerem. 12. 11. Et contra, ait Spiritus Sanctus, eum, qui sæpe mortem, judicium, et æternitatem memoratur, à peccatis liberari: *Memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis.* Eccli. 7. 40. Quidam auctor dicit, quod si damnatis sciscitaretur: *Cur vos in inferno estis?* Major eorum pars responderet: *Nos hæc sumus, quia infernum non cogitamus.* Ait S. Vincentius de Paulo, quod si peccator missionem, aut exercitia spiritualia audiret, et non converteretur, miraculo id tribuendum esset. Jam in oratione mentali Deus est qui loquitur: *Ducam eum in solitudinem, et loquar ad cor ejus.* Osee 2. 14. Deus utique omni concionatore melius loquitur. Omnes Sancti per orationem mentalem sancti facti sunt. Et experientia scimus, quod, qui orationi mentali dant operam, difficulter in peccata mortalia decidunt, et si casu aliquando in ea labuntur, orationi insistendo, statim resipiscunt, et ad Deum redeunt. Oratio mentalis, et peccatum, una simul consistere nequeunt. Aiebat quidam servus Dei, quod multi recitant Rosarium, Officium Virginis Mariæ, jejunant, et in peccatis vivere pergunt; sed qui orationem non intermittit, impossibile est, ut in Dei offensa vitam prosequatur ducere; aut enim orationem omittet, aut à peccatis cessabit. Sed si orationem non omittet, non solum peccata relinquet, sed à creaturis amorem suum removebit, et ad Deum convertet. *In meditatione mea exardescet ignis.* Ps. 38. 4. Oratio est fornax, ubi animæ accenduntur in divinum amorem.

218. Loquendo de loco, ubi oratio faciendâ sit, magis proprius est Ecclesia; sed illis qui illuc ire aut ibi morari nequeunt, quisque locus erit orationi aptus, sive sint domus, sive

villæ. Etiam iter, et labor orationi non disconveniunt, cum etiam tunc possit mens in Deum elevari. Quot rusticulæ, cum eis nihil temporis nec loci supersit laborando, et iter agendo, suam faciunt orationem? Quærenti enim Deum in omni loco, et in omni tempore invenire ille se facit.

219. Quoad tempus, aptius erit tempus matutinum. Bonum non habebunt exitum, quæ in die fiunt, cum mane orationem suam quisque facere neglexit. Orationi propriè bis in die vacari deberet, mane, et vesperi; sed cum vespere commoditas non est, fiat saltem mane. Aiebat V. P. D. Carolus Carafa, piorum Operariorum fundator, unum actum amoris cum animi fervore mane in oratione factum, sufficere ad retinendam animam in suo fervore per totum diem. Quoad autem tempus, quod in oratione insumendum erit, Parochus, aut Confessarius pro sua prudentia se dirigat. Certum est, ut ad perfectionis gradum sublimem perveniatur, mediæ horæ spatium non esse sufficiens. Cæterum satis erit hoc tempus pro incipientibus; quos verò sedulo moneat, ne orationem omittant cum tempus desolationis advenierit. Observetur quod dictum est n. 125. Sed progrediamur ad modum practicum orationis, quem docere decet. Oratio tribus constat partibus, præparatione, meditatione, et conclusionem. In præparatione tres continentur actus quibus se exercere debet, *fidei* nempe per præsentiam Dei, *humilitatis*, et *supplicationis* divini luminis. Dicendo « 1. Deus meus, credo te mihi esse præsentem, et in mei nihili abyssu demersus majestatem tuam adoro. » 2. Domine, propter peccata mea nunc ego in Inferno crucianus dus essem; me poenitet me offendisse te, per pietatem tuam mihi parce. 3. Pater æterne, propter Jesum et Mariam, præbe mihi lucem tuam in hac oratione, ut ab ea fructum percipiam. » Deinde dicatur semel salutatio Angelicæ Mariæ SS. ut ipsa hanc impetret lucem, et semel *Gloria Patri S. Josepho, Angelo custodi, et S. Patrono.* Hi actus fiant cum animi attentione, sed breviter, et statim progrediatur ad meditationem.

220. Circa meditationem, juvat illum, qui legere scit, uti aliquo libro, sistendo ubi sentiat animum suum moveri. Ait S. Franciscus Salesius in hac re debere nos apes imitari; quæ tandem immorantur uni flori, usquedum totum mel extraxerint, et postea ad alium meant. Qui autem legere nescit, meditetur Novissima Dei beneficia, et ante omnia vitam et passionem Jesu Christi: hæc (ait S. Franciscus Salesius) nobis debet esse nostra meditatio ordinaria. Ohi quam excellens liber est passio Christi animabus devotis! ibi melius quam in quolibet libro percipitur peccati malitia, et Dei amor erga hominem. Quædam imago Redemptoris semel quondam allocuta est Vener. Fr. Bernardum à Corliône, qui ab illa scire petiit, an vellet, ut ipse legere disceret? et Crucifixus respondit: « Quid tua legere refert? Quid » tibi libri? Ego sum liber tuus, hic tibi sufficit. »

221. Oportet autem advertere orationis mentalis profectum non solum; nec tam consistere in meditatione, quam in affecti-

faciendis, in supplicando, et in deliberandis agendis: et hi gesunt tres meditationis fructus ut supra innui n. 123. Igitur postquam aliquam æternam veritatem quis meditaverit, et postquam Deus cor ejus allocutus fuerit, oportet, ut ipse suo corde Deum alloquatur, eliciendo affectus, ut sunt actus fidei, aut actionis gratiarum, adorationis, laudis, humilitatis, et præ cæteris amoris, et contritionis, qui etiam est actus amoris. Amor est illa catena aurea, quæ astringit animam cum Deo. Quilibet actus amoris est thesaurus, per quem certi efficitur de Dei amicitia: *Infinitus enim thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitia Dei. Sap. 7. 14. Ego diligentes me diligo. Proo. 8. 17. Qui diligit me, diligitur à Patre meo. Jo. 14. 21. Caritas operit multitudinem peccatorum. 1. Pet. 4. 8.* Observetur id quod in Opere morali dictum est circa hoc l. 6. n. 442. Ven. sorori Mariæ Crucifixæ visa fuit ingens quædam flamma, in quam, cum projectæ fuissent quædam paleæ, statim visæ fuerant consumi: et hac visione ei ostensum fuit, quod per unum actum amoris auferantur, atque consumantur in anima omnes culpæ commissæ. Accedit id, quod docet S. Thomas, nempe, quemlibet actum amoris mereri unum gradum gloriæ æternæ. « Quilibet actus charitatis meretur vitam æternam. » Actus autem charitatis sunt dicere: *Deus meus, super omnia te æstimo. Te diligo ex toto corde. Capió te ab omnibus diligi.* Aut se totum divinæ voluntati committere, dicendo: *Domine, fac ut cognoscam quod tibi de me placet fieri, nam promptus sum totum exequi.* Aut se ita offerat Deo, quin sibi aliquid reservet, dicendo: *Ecce me, de me, et de iis quæ ad me pertinent, dispone pro tua voluntate.* Et hi actus oblationis sunt actus amoris, qui valde sunt Deo cordi, propterea S. Theresia quinquagies quolibet die se Deo offerebat. Sed inter alios præstantius erit dicere: *Gaudeo, Deus meus, quod es, qui es; quod es summum bonum nullius indigens, etc.* Cum autem anima cognosceret se supernaturali sive infusa recollectione elevatam (ut explicatum est n. 133.) tunc non debet ipsa niti ad alios actus faciendos, præter illos, ad quos sensit se à Deo suaviter trahi: cum debeat tunc animo amabiliter intento attendere id quod Deus in se operatur. Alioquin obstaculo posset esse divinæ operationi. Insuper notetur, ut advertit S. Franciscus Salesius, quod si unquam Spiritus Sancti afflatu mens nostra ad aliquem bonum affectum ante considerationem concitata fuerit, tunc, posthabita consideratione, locus dandus est affectibus, nam consideratio ad id deservit, ut affectus concitentur: quare, obtento fine, medium derelinquendum est.

222. Item summopere juvat petitiones in oratione repetere, cum humilitate, et fiducia exposcendo à Deo suum ipsius lumen, peccatorum remissionem, perseverantiam, bonam mortem, paradisum, et in primis donum sui sancti amoris. Hortabatur S. Franciscus Salesius inter cæteras gratias postulandam esse cum animi vehementiori fervore divini amoris gratiam, quia (aiebat) obtento amore, omnes reliquæ gratiæ obtinentur. Igitur suffi-

ciens erit animæ, si propter spiritus desolationem in qua reperitur, aliud facere non posset, sufficiens (dico) ei erit, ut repetat hanc Davidis petitionem: *Deus, in adiutorium meum intende, Domine, adjuva me, festina mihi auxiliari.* Dicebat Ven. P. Paulus Segneri se experientia didicisse, nullum aliud exercitium esse animabus utilius in meditatione, quam iterum atque iterum petere, in nomine sive per merita Jesu Christi, qui nobis illam magnam jucundamque promissionem fecit, ut superius dictum est: « Amen, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. »

223. Item expedit, in oratione, saltem in ipsius fine, aliquid deliberare, non solum in genere, ut evitare omnem culpam deliberatam etiam levem, et se totum Deo committere; sed etiam in particulari, ut est accuratius evitare aliquem defectum, in quem sæpius offendit, aut vigilantius attendere ad aliquam virtutem, circa quam frequentiores habet occasionem se exercendi, ut tolerandi alicujus molestias, tali superiori, aut tali regulæ diligentius obediendi, et majus studium adhibendi, ut in tali et tali re desideria sua cohibeat; et ab oratione non discedendum, nisi aliquid in particulari deliberatum sit.

224. Demum conclusio orationis tribus actibus terminatur: 1. Gratiæ Deo agantur de omnibus illustrationibus quæ in meditatione acceptæ sunt. 2. Proponatur omnes deliberationes factas fideliter observare. 3. Oretur æternus Pater, ut propter Jesum, et Mariam auxilium suum præbeat, ad fideliter exequendum quod ei sponsum est. Et in fine orans commendet Deo animas Purgatorii, Prælatos Ecclesiæ, peccatores, et omnes sibi conjunctos, amicos, benefactores, recitando semel *Pater*, et *Ave*, quæ sunt omnium precium, quas à Christo et Ecclesia docti sumus, utilisimæ.

225. Antequam tamen ab oratione exeatur, oportet (ut ait S. Franciscus Salesius) colligere fasciculos florum, ut totum diem illi oliant, nimirum seligere præ cæteris unam, vel alteram rem, in qua anima magis se moveri sensit, ut reliquum diei illam recogitet. 2. Oportet operam dare, ut statim executioni mandet deliberationes factas, tam in parvi, quam magni momenti occasionibus, quæ nobis occurrent, ex gr. superet cum mansuetudine molestias, quæ sibi inferuntur ab aliquo in se ira succenso; aut ut se mortificet in visu, auditu, loquendo. Et præcipue refert, ut cum silentio quantum possibile est conservet illos animi pios motus affectuum, quos in oratione Deus ei communicavit, alioquin si statim ad actiones externas, et ad inutiles sermones divertet, illico fervor ille devotionis in oratione conceptus tepescet, et irritus reddetur.

226. Præ cæteris denique director suum pœnitentem sedulò admonet, ne orationem intermittat, neque ab illa aliquid temporis detrahat, præcipue in ariditatis tempore, et nunquam turbetur, licet nimis et diu cognosceret animam in ariditate positam, ac omni devotionis fervore carentem. Quot aulici;

aiebat S. Franciscus Salesius, eunt suum Principem honoratum, et contenti sunt, si duntaxat ab eo aspecti sunt? Ad orationem nos pergimus, ut obsequium præstemus Deo, et ei obsecundemus; si ipsi lubet nos alloqui, et suis consolationibus nobis favere, de tanta gratia ei rependamus; sin minus, sufficiens erit nobis suæ divinæ præsentiae adesse æquo animo, eum adorando, et nostras necessitates ei exponendo; et si tunc Dominus nobiscum non loquetur, utique acceptabit nostram attentionem, et nostram fidelitatem, et pro nostra in eum fiducia nostras petitiones exaudiet.

CAPITULUM XI ET ULTIMUM.

227. NON adest charitatis opus magis Deo acceptum, magisque ad animarum salutem conduens, quam in extremo vitæ periculo positos ad sanctè moriendum adjuvare; nam tempore mortis (à qua uniuscujus que æterna vita pendet) inferni vires fortiores sunt, infirmorum verò debiliores. Deus, ut manifestaret quam gratam habet assistentiam moribundis præstitam, multoties S. Philippo Nerio ostendit angelos Religiosis infirmorum ministris verba suppeditantes.

228. Nec id Parochorum tantum munus est, ad quos animarum cura ex officio pertinet, sed omnium etiam Sacerdotum. De Parochis tamen Ritualis Romanus præsertim loquens, ait præcipuam illorum muneris partem esse ægotantium curam habere: quapropter vult, ut ipsi, statim ac aliquem ex suis parochianis ægotare intelligunt, non expectent, ut infirmus Parochum accersat, sed ipse Parochus ultro eum invisere curet; idque non semel tantum, sed frequentius, si infirmum etiam spiritu ægotare advertit. Quod si legitime sit impeditus, id saltem præstandum providebit per alium Sacerdotem, modò hic sit pius, et prudens: quidam enim Sacerdotes, hoc munus exercendo, magis quam utilitati, damno esse solent, tam infirmis, quam sibi, et infirmorum domesticis, quorum profectum Sacerdos assistens etiam respicere debet. Monet insuper Ritualis, quòd si Sacerdos fortè deesset, id Parochus præstandum curabit saltem per aliquem laicum pium et christiana charitate præditum, qui sanctis verbis infirmo præsto sit.

§. I. Monita ad Sacerdotem assistentem.

229. I. Sacerdos clam procuret à medico scire, an infirmitas sit mortalis. Dico *clam*, quia detestabilis usus medicorum est ægrotos decipere, ne eos et propinquos contristent, pene ac si infirmis obligationem intimare confessionis (quam, cognito periculo, illis imponere debent), idem sit ac mortem denunciare.

230. II. A conjunctis, amicis, necnon ab ipsomet ægrotò, ejus naturam, indolem, et defectus perquirat: item quibus indulserit passionibus, et præsertim si ad aliquam bonorum aut famæ restitutionem teneatur: si odium aut pravam habuerit amici-

tiam, ut omnibus opportunum præbere possit remedium. Caveat memorare infirmo personas odio habitas, aut impurè dilectas, si ad hoc ex necessitate non obstringatur. Vulneratos, postquam quidquid ad remissionem pertinet provisum fuerit, ne interroget quis illos, qua de causa, vel quomodo læserit; et si infirmus de hoc loquitur, sermonem ad aliud divertere curet. Et ita etiam, si necessitas non urgeat, nec de litibus, filiis, bonis, aliisque rebus impertinentibus verbum quidem faciat.

231. III. Postquam igitur morbum periculosum esse deprehenderit, imprimis non alloquatur infirmum de confessione, sed tantum eum de infirmitate, doloribus, et quomodo valeat benignè interroget. Hortetur inde, ut se Dei voluntati conformet, utque suas cum Christo in cruce languenti pœnas conjungat, necnon ut eas pro peccatorum satisfactione patienter ferat: et sic paulatim, qua par est prudentia, illum, tempus à quo confessus sit interrogando, ad confessionem inducat. Moneat, ut omnem suam spem in Deo ponat; qui potens est ipsum in pristinam si velit reducere sanitatem. At eodem tempore sensim efficiat, ut ægotus suæ infirmitatis periculum agnoscat. Præsertim advertat, ne ille omnino fidem præbeat medicis, et propinquis, qui fortè morbi gravitatem ei celabunt, ne ipsum mœrore afficiant. Dicat sapientis esse prævidere futura. Hortetur, ut dum mens valet, confessionem faciat, quæ corporis saluti (si animæ expedierit) etiam proderit. Refert Belluacensis de quodam moribundo, quòd statim ac ipse sua confessus fuerit peccata, è strato incolomis surrexerit. Pariter Cantipratensis enarrat, quòd quidam eques, ubi multæ non profuerant medicinæ, confessionis virtute statim convaluerit.

232. Si tamen ægotus dilationem quærit, et periculum mortis, lethargi, vel delirii imminens non est, poterit ei indulgere. Curet tamen, ut ille determinet tempus, puta vesperarum, vel diem crastinam, confessioni explendæ. Si tamen periculum imminens est, ipsum cum D. Augustino moneat, quòd Deus non promiserit peccatores expectare, sed tantum parcere eis si pœnitentiam agant: *Crastinum non promisit; fortasse dabit, fortasse non dabit.* Quòd si adhuc infirmus nec etiam per hæc monita ad confessionem adduci possit, Sacerdos nunquam eum deserat, sed quandoque terroris, quandoque fiduciæ argumentis curet ipsum expergiscere; et provideat, ut tam privatæ, quam publicæ pro hujus miseri salute preces ad Deum adhibeantur.

233. IV. Si morbus increbuerit, infirmum hortetur, ut de suis domesticis rebus opportunè disponat; id enim expedit pro familiæ pace, et ea magis si opus sit pro illius conscientie levamine. In hoc tamen Sacerdos sedulo caveat, ne ipse in aliquam lucri notam incidat. Si autem ægotus fratres vel sorores indigentes habeat, moneat ipsum sub gravi obligatione teneri illis bona sua relinquere, saltem quod ad eorum necessitatem sublevandam sufficiat. Hæc tamen gravis obligatio non videtur urgere pro remotioribus propinquis. Observa quod dictum est in Opere Tom. 3.

lib. 3. num. 946. Si verò ægrotus vult pro sua anima aliquod testari, ipsum moneat, ne onus illud hæredibus imponat, quia experientia docet, legatis piis pene nullis satisfieri, sed potius hortetur, ut aliquod corpus relinquat, aut pecuniæ summam, ad Sacrificia, aut aliam piam operam persolvendam. Caveat Sacerdos, ne consulat infirmis quidquid aliis præjudicio esse potest, cum Christi Ministros non doceat aliorum odium sibi commovere.

254. V. Cum rudibus, dum actus christianos eis suggerit, Italico, imò vernaculo semper loquatur sermone. Cum Litteratis contra comioribus verbis, et aliquoties etiam latinis ex Scriptura excerptis, sed brevibus sententiolis utatur. Monet tamen Rituale, ne Sacerdos nimis loquendo, et crebris sententiis, ut aliqui solent, infirmo potius caput obtundet, quàm adjuvet. Pater Recupitus è Soc. Jesu de seipso refert, morti proximum quidquid ei dicebatur, non intellexisse, sed tantum quoddam molestum murmur; ita ut, ne magis caput læderent, coactus rogaverit, ut aliquam verbis moram interponerent.

255. VI. Præter parvas Christi Domini crucifixi, Beatæque Virginis Imagines, quas juxta infirmum apponi curaverit, si fieri potest, etiam ob oculos ejus collocare faciat Imagines Deparæ et Redemptoris majoris molis, ut sic ægrotus, quocumque se vertat, eas cernere possit, et illis se commendare.

256. VII. Curæ ei etiam sit, ut ab infirmi cubiculo periculosa objecta removeantur, veluti arma, imagines parum honestæ, et præsertim personæ, quæ aliquo modo occasionem peccati præbere possunt; et istæ non solum à cubiculo, sed à tota domo expelli debent. Et dum infirmus agonizans proximus videtur esse, Sacerdos omnes ab ejus cubiculo depellat, præter unum aut duos tantum, qui ipsi dum oportet præsto sint. Cæterum omnino prohibeat in ægroti cubiculo propinquos ingredi, ne alicui passioni causam præbeant.

§. II. Remedia adversus tentationes.

257. Præcipua contra tentationes remedia sunt Jesu ac Mariæ SS. nomina sæpius invocare, et crucis signaculo se munire. Pro aliquibus tamen specialibus dæmonis insidiis quædam hic annotare expedit.

258. Et I. *Adversus fidei tentationes.* Ab hac terribili tentatione præsertim agitantur, qui cum perditam egerint vitam, sibi suoque judicio nimis adhæserunt; præcipuè si viri eruditi fuerint. Hic sedulo advertendum, quod si dæmon aliquod eis circa finem dubium aut subtilitatem suggerat, statim constanti animo tantum generatim respondeant: *Ego credo quod S. mater Ecclesia credit, quæ veritatem credit et confitetur.* Horteturque Sacerdos infirmum, ut maximas Deo gratias agat, quod ipsum in Ecclesiæ sinum ab incunabulis accipere dignatus sit; ideoque in ipsa fide usque ad extremum vitæ perseverare velle profiteatur. Præcipuus tamen modus, et utilior ad hujusmodi tentatio-

nes repellendas erit mentem aliò divertere, aliosque varios elicere actus, nempe contritionis, spei, caritatis erga Deum, et similia. De quodam doctore Bellarminus refert, quod hic dum in morte cum dæmone disserere de quodam fidei articulo voluerit, deceptus succubuit, et mortuus est.

259. Si tentatio tamen pergit vexare, ostendat infirmo quòd nostræ fidei (per se sanctæ, et intemeratæ à pauperibus piscatoribus per totum orbem diffusæ, tot miraculis ac tot millium martyrum sanguine, qui vitam suam pro ipsa immolaverunt, confirmatæ) argumenta luce clariora sunt, et manifestè illam veram esse patefaciant, licet res, quas ipsa docet, nunc per speculum in ænigmatè videamus; nam si mysteria de quibus nos instruit essent evidentia, ubi esset meritum fidei? quæ ideo fides dicitur, quia res, quas docet, obscuræ sunt et non apparentes. Hinc dictum fuit: *Beati qui non viderunt, et crediderunt.* Joan. 20. 29.

240. II. *Adversus tentationem desperationis.* Hæc est præcipua tentatio, qua infernus vehementius ægrotos impetit; unde illis de divina justitia, de damnatorum pœnis loqui, eorumque patrata scelera exaggerare, Sacerdos caveat; sed potius ipsis fiduciæ in misericordia Dei, Salvatoris passione, divinis promissis, et Dei Matris intercessione argumenta insinuentur.

241. Primum igitur nostræ spei motivum est divina misericordia, dum Deus vocatur et verè est pater misericordiarum (2. Cor. 17). Ipse occurrit etiam non quærentibus se: *Inveniant, qui non quæsierunt me.* Isaia 65. 1. Magis Deus cupit nos salvos facere, quàm nos salutem optamus: quare ipse meritò de illis queritur, quos etiam fugientes amplexari desiderat, ut ait D. Bernardus: *Amplecti quærit, à quibus desertum esse se queritur.* Ipse est totus pronus ad ignoscendum: *Multus est ad ignoscendum.* Is. 55. 7. Protestatur se nolle mortem peccatoris: *Nolo mortem impij, sed ut convertatur.... et vivat.* Ezech. 33. 11. Inquit quòd cum peccator sua detestatur peccata, ipse eorum memoriam amittit: *Si.... impius egerit penitentiam...., omnium iniquitatum ejus.... non recordabor.* Ezech. 18. 21. Post hæc divina testimonia, quis unquam de Dei misericordia diffidere poterit? Unus tantum penitentiz actus ad innumerabilia peccata delenda sufficit. Publicanus, vix ingemendo dixit: *Propitius esto mihi peccatori,* et justificatus est. Prodigus filius statim ac ad patris pedes rediit, pater eum amplexus est. David, ut dixit *peccavi,* Natan ei respondit: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum,* 2. Reg. 12. 13.

242. Secundum motivum est passio Jesu Christi, qui non ad aliud quàm peccatorum salutem in terram se descendisse protestatur: *Non... veni vocare justos, sed peccatores.* Matth. 9. 13. Profitetur etiam se nullum à se abire pati: *Eum, qui venit ad me, non ejiciam foras.* Joan. 6. 37. Et apud Matthæum, 18. 12. inquit quòd ipse est bonus ille Pastor, qui dispersas oves quærit, et si quam reperit, exultat, eam amplectitur, suisque hameris imponit, et videtur deinde hanc majori diligere affectu, prout se

gessit cum S. Maria Ægyptiaca, B. Angela à Fuligno, S. Margaritha à Cortona, aliisque pœnitentibus. Qui igitur rectam habet voluntatem, timere non debet damnari à Domino, qui ne damnaret nos, seipsum ad mortem crucis damnare non dubitavit.

245. Tertium motivum, sunt divina promissa. Multis in locis Evangelii petentibus divina promittitur gratia: *Petite, et accipietis. Joan. 16. 24. Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Joan. 16. 23.* Et hinc non solum de justis, sed etiam de peccatoribus sermo fit, juxta textum Matthæi: *Omnis qui petit, accipit. Matth. 7. 8.* Satis igitur est gratias à Deo petere ad salutem, ut certè obtineantur. *Bonus est Dominus... animæ quærenti illum. Thr. 3. 25.*

244. Quartum motivum est Sanctorum intercessio, et præsertim Deiparæ, quam vult Deus, ut nos cum tota Ecclesia salutemus nostrum refugium, vitam, et spem nostram, ac dicamus: *Refugium peccatorum, ora pro nobis: vita, spes nostra, salve.* Unde meritò ipsa B. Virgo appellatur à Bloisio, *Spes desperantium*, et à S. Ephrem, *Adjutrix destitutorum.* Eadem Dei mater B. Brigittæ revelavit, quòd sicut aliqua mater, videns filium intereuntes suorum hostium versantem, animosa in tutelam suam illum suscipit: ita ipsa curat devotos suos tutari, dum à dæmonibus vexantur, eique se commendant. Insuper dixit, quòd cum accedit ad eam peccator, ipsa non ejus merita discutit, sed cum quali intentione veniat, attendit. Et Deus ipse B. Catharinæ Senensi revelavit, Mariæ suæ filix se concessisse, quòd quivis peccator ad eam recurrens, nullo modo possit à dæmone rapi.

243. III. Adversus tentationem *vanæ gloriæ.* D. Bernardus ait, quòd vana gloria est quædam sagitta, quæ *levisiter penetrat, sed non levisiter vulnerat*; præsertim si persona timorata sit conscientix. Si igitur Sacerdos unquam adverteret moribundum nimis se reputare securum de sua salute, quia nimis suis operibus fidit, ei dicat quòd peccata solummodo nostra sunt, omnia autem bona à Deo recipimus, ex illo: *Quid... habes, quod non accepisti? 1. Cor. 4. 7.* Et cum certum sit nullum suæ salutis æternæ, divinæque gratiæ infallibilem certitudinem habere posse (*Nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit. Eccles. 9. 1.*); ideo quisque semper pavere debet, et cum metu et tremore salutem suam operari, ut ait Apostolus. *Philipp. 2. 12.*

246. IV. Adversus tentationem *impatientiæ.* Si infirmus ex morbi cruciatibus impatiencia afficitur, huic ostendatur quanta Martyres pro Christi nomine tormenta sint passi, vivi excoriati, adusti, cruciati. Et præsertim ei ob oculos ponantur omnia quæ innocens Jesus propter nostrum amorem est perpessus. Dicatur ægroto, quòd infirmitatis dolores vitari nequeunt; unde si ipse invitus eos patitur, malè nunc, et in altera vita se habebit; si autem libenti animo pro Deo acceptet, non solum hic à morbi pœna liberabitur, sed ibi minùs Purgatorii tormenta luet, magisque postea in cælo remunerabitur: *Tristitia vestra vertetur in gaudium. Joann. 16.* Moneatur quòd extremæ vitæ cruciatus nostram

complent æternam coronam, quoniam (ut S. Bonav. dicit) pœnas patienter tolerare, aliis cunctis operibus perfectius opus est, juxta illud Jacobi: *Patientia... opus perfectum habet. Jac. 1. 4.* Et ita Deus suos in hac vita amicos tractat, dum crux est nostræ prædestinationis securus signum. B. Clara per 28 annos doloribus vexata vitam duxit. S. Lidovina per 38 annos semper infirmitatum pondus toleravit. Et divina Mater quodam die B. Brigittæ ægrotanti sic dixit: « Scis quare tua infirmitas tam » in longum abierit? abiit, quia te Filius meus, et ego nimis » diligimus. » Nos miseros viatores inter hujus sæculi ærumnas Apostolus valde consolatur dicendo: *Momentaneum et leve tribulationis nostræ... æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 2. Cor. 4.* Et alibi: *Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Rom. 8. 18.*

247. Et sic infirmo sedulo oportet suadere, ut Dei voluntati conformetur, non solum si dolores patitur, sed etiam si medici errant, aut assistentes ipsius curam negligunt. Hinc crebrò moneat illum, ut à Deo patientiam exposulet.

248. V. Iis qui ægrè ferunt mori tam immaturè, ob oculos ponantur præsentis vitæ miseriæ, infirmitates, animi angores, nec non peccandi et damnationis pericula. Ideo sancti viri tam avidè mortem exoptabant. S. Theresia aiebat: « Heu mihi, quia » in omni vitæ meæ momento Deum amittere possum; » unde quoties horologium sonabat, toties valde gratulabatur, eò quòd jam hora hujus periculi transacta esset. Martyres sancti hilares ad patibula procedebant, ut citius hoc periculum effugerent, et Deo fruerentur. Hinc dicitur in Apocalypsi (14. 13.): *Beati mortui, qui in Domino moriuntur... ut requiescant à laboribus suis.* In hac lacrymarum valle viatores sumus: *Non... habemus hinc manentem civitatem. Hebr. 13. 14.* Unusquisque aut Rex, aut Pontifex, mortem subire debet.

249. Hortetur infirmum, ut Deo gratias agat quia non permittit eum mori tempore quo erat in peccato; et quia tunc ipsum Sacramentis munitum discedere disponit. Dicat, saltem mortem libenti animo excipiendam esse, quia evadimus tot leves culpas, à quibus in hac vita immunus esse non possumus.

230. Dicat ægroto: « Frater mi, oportet, ut te conformes » voluntati Dei, quia omnia disponit propter nostrum bonum. » Quis scit, an si amplius viveres, animam perderes? » Sed dicit infirmus: « Ego vivere optarem, ad aliquam Deo de cul- » pis meis satisfactionem præbendam, et aliquid boni ante mor- » tem peragendum, dum usque adhuc nihil egi. » Respondet Sacerdos: « Fili, nulla pœnitentia est Deo magis accepta, » quàm mortem in peccatorum expiationem libenter acceptare: » nullusque actus perfectior est, quàm mortem accipere ad vo- » luntatem Dei exequendam. »

231. VI. Adversus tentationem *adhæssionis bonis*, et propin- quis. Eis quibus mori displicet, quia nimis adherent bonis, dicat Confessarius, hæc non esse vera bona, cum sint transeuntia, et de

brevi defectura, et si non deficiunt, potius animum angunt quam solantur.

232. Si autem affligitur infirmus propter uxorem, filios, aut nepotes dilectos, quos relinquit, blandè sic hortetur: « Fili mi, » statutum est omnibus mori, omnes te ordine sequentur; nunc » tuæ salutis consule, et animam tuam salva, et sic pro ipsis in » cælo orabis, unaque cum ipsis eris aliquando beatus in æter- » num. Sed nunc quid dulcius, quam proficisci ad manendum cum » Jesu Christo, cum Regina cæli, et omnibus Sanctis! »

233. Si autem angitur, quia conjunctos suos relinquit inopes, ei dicat: « Audi fili, si tu æternam salutem assequeris, multò melius » de cælo, quam de terra tuis opem ferre poteris. Sed ne dubites, » quia Deus, qui volatilia pascit, non omittit eis providere. Si tu » illos amas, Deus plus te diligit. »

VII. Adversus tentationem odii, et vindictæ. Si quis propter aliquam acceptam offensam odio tenetur, 1. ipsi intinetur divinum præceptum: *Diligite inimicos vestros.* 2. Dicatur ei quòd qui non dimittit, nec veniam sperare possit à Deo qui dicit, *Foris canes, Apocal. 22. 15.* Canes (vindicum symbolum) repelluntur à cælo. E converso Deus veniam certam promittit illi peccatori, qui veniam dat offensori suo, ex illo: *Dimitte, et dimittimini. Luc. 6. 37. 3.* Subdat, quòd si inimicus injustè læserit ipsum, quantò injustius ipse Deum? Quamobrem, si ipse petit à Deo ut sibi ignoscat, quantò magis proximo ipse ignoscere debet? *Sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos. Col. 3. 13.* Ultimò ostendat eidem, quam gratam rem Deo exhibeat, qui injurias dimittit. S. Joannes Gualbertus, postquam fratricidæ pepercit, Ecclesiam ingrediens, imaginemque Crucifixi salutans, vidit Redemptorem erga se caput inclinasse, ac si propter veniam datam ipsi gratias ageret. Sanctus Jacobus ante mortem amplexatus est eum qui se accusaverat. Sanctus Stephanus oravit pro eis qui eum lapidabant. Sanctus Ludovicus Galliæ Rex apud se cœnare fecit hunc qui sibi mortem fuerat molitus. Sanctus Ambrosius per multum tempus cuidam suo proditori alimenta subministravit. Et præcipuè primum exemplum de hoc præstitit Jesus Christus Dominus noster, qui in cruce positus pro persecutoribus et maledicentibus sibi valde Patrem exoravit.

§. III. Varia motiva, et affectus ægrotis suggerendi.

234. I. *Motiva fiducia.* De his supra (in §. II.) jam locuti sumus; illis possunt sequentes adjungi ex Scriptura: *Nullus speravit in Domino, et confusus est. Eccli. 2. 11. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. 1. Joan. 2.* Jesus Christus ad hoc mortem subit, ut nobis veniam criminum obtineret. *Pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Rom. 8. 32.* Quomodo igitur Deus remissionem nobis negabit, qui nobis proprium dedit Filium?

235. *Affectus fiducia:* Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo? *Ps. 26. 1.*

In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti me, Domine, Deus veritatis.

Te ergo, quæsumus, tuis famulis subveni, quos pretioso sanguine redemisti.

In te, Domine, speravi; non confundar in æternum.

O bone Jesu, intra vulnera tua absconde me.

Vulnera tua, merita mea. S. Bernardus.

Jesu mi, non negabis mihi veniam, qui vitam et sanguinem mihi non negasti.

Passio Jesu, tu es spes mea. Merita Jesu, vos estis spes mea.

Vulnera Jesu, vos estis spes mea. Mors Jesu, tu es spes mea.

Maria, mater mea, salva me, miserere mei.

Spes nostra, salve.

Sancta Maria, mater Dei, ora pro me peccatore.

Sub tuum præsidium confugimus, sancta Dei genitrix.

236. II. *Motiva et affectus Contritionis.* (Dicit S. Augustinus, quòd quisque usque ad extremum vitæ non debet omittere peccata sua deplorare.)

Non intres in judicium cum servo tuo. *Ps. 142.* Jesu mi, et Judex meus, parce mihi, antequam venias ad me judicandum.

Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicias. Deus meus, oh si nunquam te offendissem!

Domine mi, non debebas sic tractari à me, sicut impiè feci.

Pater, non sum dignus vocari filius tuus. Ego à te discessi, tuam desepi gratiam, ultro te amisi: toto corde me pœnitet, Deus meus; propter amorem et sanguinem Jesu Christi, parce mihi.

Maledicta peccata mea, quæ Deo me privastis, ego vos detestor, abominor, et maledico!

Deus meus, quid mali fecisti, quòd ipse sic offendi te? Propter Jesum Filium tuum, miserere mei.

Nunquam, Domine, te offendam quoadusque vivam; aut parum, aut multum mihi supersit, volo te amare.

Offero tibi in satisfactionem contumeliarum, quas tibi irrogavi, mortem meam, et dolores quos usque ad mortem perferam.

Domine, meritò me punis; nimis te offendi. Sed quæso, in hac, non in alia vita, me castiga.

O Maria, impetra mihi dolorem culparum mearum, remissionem, et perseverantiam.

237. III. *Motiva et affectus amoris.* Deus meus, qui es bonitas infinita, super omnia te diligo, amo te plusquam me, amo te ex toto corde. Deus meus, non sum dignus te amare, quia nimis te offendi, sed propter amorem Jesu fac me dignum.

Oh utinam et omnes te diligerent!

Jesu dulcissime, cupio pati et mori pro te, qui propter me pati et mori dignatus es.

Domine, castiga me uti vis, sed ne me prives te amare.

Deus meus, salva me; salus mea est amare te.

Opto Paradisum, ut in æternum, et ex totis viribus meis te diligam.

Deus meus, ne me dejicias in infernum ut mereor : ibi tu odio mihi habendus esses, sed animus mihi non suppetit te odio habere. Et quid mali, Domine mi, fecisti mihi, ut tu odio mihi habendus esses : fac, ut te amem, et mitte me quò vis.

Volo pati, quantum tibi placet : volo mori, ut tibi placeam. Devinci me tecum, Jesu mi, ne permittas me unquam separari à te.

Deus meus, fac, ut sim totus tuus, antequam moriar.

Quando erit, ut dicere possim : Deus meus, non possum amplius amittere te.

Oh Deus meus, amare te vellem, quantum tu mereris !

O Maria, trahe me totum ad Deum !

Mater mea, ego multum te diligo; volo venire ad Cœlum, ad te amandum in æternum.

258. IV. *Motiva et affectus conformitatis.* Omne nostrum bonum et vita consistit in eo, ut conformemur Dei voluntati, juxta illud : *Vita in voluntate ejus.* Ps. 29. Deus quidem vult quæ nobis sunt meliori bono. S. Gertrudi cum Jesus apparuisset mortem et vitam offerens, respondit ipsa : *Domine, quod tu vis et ego volo.* Pariter S. Catharina Senensis, cum Jesus se illi præbuerit, offerens duplicem coronam, unam gemmarum, spinarum alteram, ut ipsa eligeret, ipsa respondit : *ego eligo, quæ tibi placet.*

259. *Affectus.* Eia N. si Deus te vocat ad aliam vitam, contentus es? Es contentus. Dic igitur semper : *Domine, ecce me, fac de me, quod tibi placet.* Semper fiat voluntas tua : volo tantum, quod tu vis. Volo pati, quantum tu vis. Volo mori, quando tu vis.

In manus tuas commendo animam, et corpus meum, vitam et mortem.

Benedicam Dominum in omni tempore; aut me consolaris, aut me crucias, Deus meus; ego te amo, et semper te amare volo.

Deus meus, cum morte Jesu mortem meam conjungo, et sic eam tibi offero.

O voluntas Dei, tu es amor meus.

O beneplacitum Dei mei, me tibi totum in holocaustum trado.

260. V. *Motiva, et effectus desiderii erga Paradisum.* *Motiva.* Refert Blosius plures revelationes, ex quibus habetur, quòd in Purgatorio illi, qui tepide Cœlum optavere, exercebantur peculiariter pœna, appellata à Doctoribus Mysticis pœna *Desiderii*, aut *Languoris*. Præsens vita est pœnarum carcer, in quo Deum videre non possumus; unde merito rogabat David : *Educ de custodia animam meam.* Ps. 141. et S. Augustinus clamabat : *Eia Domine, moriar, ut te videam.* S. Hieronymus appellabat mortem, sororem suam, eique dicebat : *Aperi mihi, soror mea.* Et quidem rectè, nam mors est illa quæ Paradisi januas nobis reserat. Et ideo pariter S. Carolus Borromæus, videns mortis effigiem cum falce in manu depictam, pictori præcepit, ut falcem

deleret, et ejus vice clavem auream tanquam Cœli clavem depingeret. Expediit igitur, ut Sacerdos sæpius alloquatur Moribundos de cœlestis patriæ bonis, in mentem eis revocans quòd Apostolus ait : *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.* 1. Cor. 2.

261. *Affectus.* Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei? Ps. 41. Quandone erit, Deus meus, quòd tuam infinitam pulchritudinem videbo, et facie ad faciem te diligam?

In Cœlo semper te amabo, tu semper me amabis; invicem igitur in æternum nos amabimus, Deus meus, amor meus, et omnia.

Jesu mi, quando osculabor vulnera, quæ pro me sustulisti?

O Maria, quandonam erit, ut me videam ad pedes illius matris, quæ tantum me amavit, et auxiliata est?

Eia ergo, advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte; et Jesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.

262. VI. *Affectus, qui infirmo suggeri possunt dum Crucifixum deosculatur.*

Dulcissime Jesu, ne respicias quid ego in te, sed quid tu pro me fecisti.

Recordare quòd sim una ex ovibus tuis, pro qua mortuus es.

Libenter pro te, qui pro me passus es, Jesu mi, moriar.

Accepto, Jesu mi, consumi pro te, qui totus consumi voluisti pro me.

Domine, majora tu pro me, quàm ego pro te patior : tu immo-cens, ego peccator.

Deosculare, frater mi (*dicet Sacerdos infirmo*) pedes illos, qui tam ad te perditam ovem quærendam et salvandam laboraverunt. Dic quæso : Amabilissime Redemptor, amplector pedes tuos, ut Magdalena amplexa fuit, fac ut audiam te mihi pepercisse, ut illa audivit.

Deus meus, mihi propter amorem Jesu Christi parce, et fac ut bene moriar.

Pater æternæ, tu mihi Filium tuum tradidisti, me ego tibi trado.

Jesu mi, multum tibi ingratus fui, miserere mei. Multoties infernum merui; non in alia, sed in hac vita me puni.

Si me fugientem quæsisisti, me te quærentem ne derelinquas.

Jesu dulcissime, ne permittas me separari à te.

Quis me separabit à charitate Christi?

Domine Jesu Christe, per illam amaritudinem, quam sustinuit nobilissima anima tua, quando egressa est de benedicto corpore tuo, miserere animæ meæ peccatrici in egressu de corpore meo. Amen.

Jesu mi, tu propter amorem meum mortuus es : ego propter amorem tuum mori volo.

263. VII. *Affectus qui suggeri possunt Sacerdotibus, et Religiosis infirmis.*

In pace in idipsum dormiam, et requiescam.

Deus meus et omnia. O me beatum, si omnia amittam, ut acquiram te meum summum bonum.

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Ne projicias me à facie tua.

Jesu dulcissime, ne permittas me separari à te.

Amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es mori. Ita dicebat Sanctus Franciscus.

Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicias.

In te, Domine, speravi; non confundar in æternum.

Diligam te, Domine, fortitudo mea.

Eia moriar, Domine, ut te videam.

Quid mihi est in Cælo; et à te quid volui super terram?

Deus cordis mei, et pars mea in æternum.

Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo?

Pater, peccavi, non sum dignus vocari filius tuus.

Averte faciem tuam à peccatis meis.

Tuus sum ego, salvum me fac.

Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei?

Quis nos separabit à charitate Christi?

Amorem tui solum cum gratia tua mihi dones, et dives sum satis. S. Ignatius Loyola.

Dilectus meus mihi, et ego illi.

Misericordias Domini in æternum cantabo.

Sancta Maria, mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, etc.

Vita, dulcedo, spes nostra, salve.

Refugium peccatorum, ora pro nobis.

Maria, mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, et hora mortis suscipe.

O salus te invocantium! S. Bonav.

§. IV. Monita circa ultima Sacramenta, et modum quo utiliter recipi possunt.

I. Circa Confessionem.

264. JAM supra in Praxi monitum est (vide nostram Moralem, l. 6. n. 260 et 484. ad num. 2.) quòd dum periculum mortis instat, aut forsàn Viaticum delatum est, et longa esset Confessio, tunc infirmus non tenetur omnia et singula peccata confiteri. Hic ampliùs animadvertenda sequentia, nimirum. 1. Quisque Sacerdos in mortis non solum articulo, sed etiam periculo (ut Trid. sess. 14. c. 7. declaravit) censuris et casibus reservatis districtos potest absolvere (l. 6. n. 561.) Advertendum tamen est, quòd circa censuras reservatas tenetur Confessarius facultate carens infirmo imponere, ut elapso mortis periculo, se præsentet Superiori, secus in censuras reincidet. n. 563. v. Secus. 2. Simplex Sacerdos absolvere non potest, præsentente Confessario approbato; secus tamen, si Confessarius approbatus veniat jam incepta Confessione; secus etiam, si approbatus sit

complex personæ infirmæ in peccato turpi, uti decrevit sum. Pontif. Benedictus XIV, (lib. cit. num. 553.) 3. Moribundus sensibus destitutus rectè potest absolvi, saltem sub conditione (quod securius est), dummodo constet infirmum absolutionem desiderasse, pœnitentiæ signum præbens; aut si Confessionem quæsierit; num. 481. et id intelligitur, etiamsi moribundus, in actu peccati sensus amiserit, L. c. ex D. Augustini auctoritate, et ratione; quia ex una parte conditio Sacramenti irreverentiam removet, et ex alia semper in tali casu quemque velle suæ salutis consulere judicatur, et sensibile aliquid signum ostendere, licet morbi causa signum non bene intelligatur. 4. Si infirmus post tertium diem, licet de periculo monitus, nec tamen confiteri vellet, optimum erit si Sacerdos medicum monefaciat, ut juxta S. Pii V Bullam, eum non ampliùs invisere eat. Si tamen infirmus in sua adhuc maneat perveracia, tunc Medico curam denuo suscipere licebit; vide l. 6. num. 664.

II. Circa Communionem.

265. SEQUENTIA adnotantur monita. I. Ut infirmo Viaticum ministrari possit necesse non est, ut omni vitæ spe destitutus sit, sed sufficit mortis periculum. l. 6. n. 284. II. Si vomitus periculum adsit, Viaticum dari non potest, licet præmittatur experientia cum particula non consecrata. n. 292. v. In dubio III. Pueris ratione pollentibus etiam ritè Viaticum dari potest; necnon freneticis, dummodo sanctè vixisse constet, aut paulo ante confessi sint, et periculum irreverentiæ non adsit: ideoque cum istis probabiliter licitum est experiri cum particula non consecrata. IV. Infirmis etiam in Parasceve, ut habetur ex S. Rituum Congregationis Decreto anno 1622 edito, Viaticum ministrare, non tantum licet, sed ad hoc Parochi tenentur.

266. V. Communis sententia tenet, quòd in eadem infirmitate ægroto non jejuno pluries Viaticum dari possit; saltem si intersit sex vel octo dierum spatium; imò multi Doctores minus temporis intervalli exigunt, vide n. 284 et 285. Si tamen ægrotus mane ex sua devotione communicavit, non potest eo ipsomet die Viaticum dari, nisi tamen mortis periculum ex aliquo supervenienti morbo violento, nempe vulneris, veneni, casus et similis advenerit. Secus si ægrotus in infirmitate jam constitutus mane communicavit; vide rationem cit. n. 285. Dub. 3.

267. VI. Si tamen infirmus tantum confessus sit, et malum increbrescit, tunc Sacerdos eum, ut quantò citiùs Viaticum accipiat, sedulo disponat, ut sana mente, et majori fructu recipiat; ideoque desiderium recipiendi Viaticum in animum inducere curet, ut ita munitus dæmonis viribus majori nixu et gratia obstare possit, utque Jesu Redemptori nostro magis se uniat; qui eum invisere cupit (dicat) ut suas possit in se gratias effundere, et ad cœlestem patriam brevi perducere; sin autem, ut si expedierit, etiam corporis salutem impertiatur. S. Cyrillus Alexandr. ait, quòd sancta Eucharistia etiam morbos depellit, et

ægrotos sanat. Et de somnet patre S. Gregor. Nazianz. refert, quod statim ac Communionem accepit, convaluit.

268. Sacerdos igitur sic infirmum alloquetur: Frater mi, licet tua sanitas non sit desperata, in periculo tamen est; ideoque optimum est, ut quanto citius potes, Viaticum accipias; nam Christus in pristinam te restituet sanitatem, si hoc tuæ æternæ saluti expedierit; si tamen mori debes, contra diabolum in tuum auxilium veniet, et tui itineris ad beatam patriam comes erit. Quid dicis? cupisne Viaticum accipere? Quidem: Eia igitur præpara animam tuam ad amplectendum tuum Redemptorem, qui pro te mortuus est. Dic toto corde: Veni, Jesu mi, veni, amor meus; omne bonum meum, veni; ad te anima mea desiderat. *Quid mihi est in Cælo, et à te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea in æternum.*

269. Sacerdotis autem, cum Viaticum pervenerit, si cura ab infirmi cubiculo parentes, uxorem nempe, sorores, filios, etc. qui passionis ei esse possunt causa, depellere. Tunc ei subjungat: S. Philippus Neri, cum in suo cubiculo SS. Sacramentum viderit, exclamavit: *En amor meus, en amor meus.* Dic etiam, frater, dic: *En amor meus: En hic est Filius Dei, qui pro tua salute descendit de Cælis, homo factus est, pro te in cruce mortem subire voluit, et nunc te invisum in ipso tuo cubiculo venit. Bono sis animo, jam tibi peccata condonavit. Culparum tuarum jam te pœnituit, et adhuc pœnitet. Sed nunc diligis Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; itane est? Eia ergo dic: Amo te, Deus meus, super omnia, et quia diligo te, me pœnitet peccasse: propter amorem tuum libenter morior; jam, si tibi placet mori cupio, ut videam te, et in æternum amem.*

270. Dicat inde: Si igitur N. Jesum amas, parcis nunc amore sui omnibus, qui te in aliquo offenderunt: non est ita? petisne etiam veniam, quibus injurias et offensas irrogasti? Eia igitur converte faciem tuam ad Jesum, qui te amplecti cupit: dic toto corde: Domine, non sum dignus, sed licet indignum te tanto munere fatearis, ad te tamen Dominus venire vult. Iterum igitur eum ardentem voca: veni, Domine, veni; amor meus, Deus meus, et omnia, veni; ad te sitit anima mea, et præter te nihil aliud cupit.

271. Communicato jam infirmo, ad gratiarum actionem illum adjuvet Sacerdos: Eia igitur, frater, age nunc Domino gratias, qui ad te venire, teque amplecti dignatus est. Sacramentum est, et verè dicitur *future gloriæ pignus.* Dominus tecum est, quid amplius times? Exulta, frater, Deus tibi dare vult Paradisum, ideoque totum se tibi impertiri dignatus est: dic ergo: Dominus meus, amor meus, te amplector. Tibi gratias ago, te amo, et in æternum me te amaturum spem habeo: me pœnitet te offendisse, et nunc quidquid mihi superest vitæ, in tuum amorem impendere firmiter propono.

272. Jesu mi, vitam meam in holocaustum libenter offero, si tibi placet eam mihi auferre. Fiat semper voluntas tua. Sanctam

perseverantiam, amorem tuum mihi tantum concedere precor, ita ut amando te animam efflem, ut veniam ad te semper amatum in Cælo. Tu me non deseres, ego non deseram te; ergo Deus animæ meæ, in æternum nos invicem diligemus.

III. Circa Extremam Unctionem.

273. EXTREMA Unctio, uti est ultimum Sacramentum, ita ex D. Thoma est vitæ spiritualis corona; ipsa homo munitus, ad cælestem patriam ingredi disponitur. Unde Sacramentum hoc, dum ægrotus mente pollet, ut ei magis prosit, opus est ut conferatur, quoniam, licet conferri non possit, nisi grave mortis periculum (saltem probabile) immineat (ut in nostra Morali l. 6. n. 714. Dub. 4.); tamen ad ultimum vitæ discrimen prorsus differendum non est; l. c. Advert. 1. Unde ait Catechismus Romanus §. 9. graviter peccare Parochos illos, qui conferunt Extremam Unctionem, quando nulla adest spes vitæ et ægrotus jam privatur sensibus.

274. Ægrotto Sacerdos suadere studeat, quod Extrema Unctio, si animæ profutura erit, etiam ad corporis sanitatem confert, ut Trident. Sess. 14. cap. 2. « Interdum sanitatem corporis consequitur, ubi saluti animæ expedierit. » Hæc tamen sanitas non confertur, cum naturaliter impossibile sit iterum restitui ad salutem. De quodam jam defuncto refert Joannes Eroidus, hunc revelasse, quod si Extremam Unctionem prius accepisset, statim è morbo convaluisset; sed quia distulerat, ideo vita defunctus erat, et ad Purgatorii ignem centum annis damnatus. Secundò, Extrema Unctio peccatorum reliquias remittet, et per consequens ipsa peccata mortalia occulta, ut docet D. Thomas: vide n. 731. v. Commune; ideoque instruat infirmus, ut dum quinque corporis sensus unguantur, ipse de culpis per ipsos commissis doleat, et cum astantibus etiam respondeat, Amen. Tertiò, particularia auxilia, quibus in illo extremo agone inferni vim et impetum frangat, subministrabit. Quare multum probabile est gravi se obstringi scelere, qui hoc Sacramentum accipere recusaret, ut supra diximus n. 107.

275. Aliqua hic de hujus Sacramenti administratione scitu necessaria adnotare licebit. I. Speculativè tantum probabilis est opinio dicens, sufficere ministrare hoc Sacramentum cum una gutta olei, illam per partes non diffundendo, non tamen practicè, quia hæc verè unctio non esset, vide in Morali l. 6. n. 709. Dub. 4. II. Unctio quinque sensuum, secundum communionem sententiam, est de necessitate Sacramenti; unde pestis tantum tempore, aut alicujus imminenti mortis periculi, una tantum, et in uno sensu (consultius in capite) unctio adhiberi potest; sed semper sub conditione si valet, et cum unica forma dicendo: « Per is- » tam sanctam unctionem, et suam piissimam misericordiam in- » dulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per sensus, nempe visum, » auditum, gustum, odoratum, et tactum. » Si tamen æger supervivat, unctiones etiam sub conditione reiterari debent in

omnibus quinque sensibus solitis orationibus. III. Non est de necessitate Sacramenti geminam unctionem in geminis partibus adhiberi; imò unum tantum oculum, unam manum, etc. upgere, licite sufficit, dum periculum infectionis, aut alia necessitas adest, ut si infirmus nequit verti ad aliud latus. Unctio renum in mulieribus, et etiam in viris, *quando infirmus* (ut Ritualis monet) *commode moveri non potest, relinquatur.* Unctionem tamen pedum non esse de necessitate Sacramenti, communis sententia tenet; sed quoad hoc Ecclesiarum consuetudo servanda est *l. 6. n. 710. v. Certum.* Nec etiam de necessitate Sacramenti est in unctione partium ordinem servari: gravi tamen culpa se obstringit, qui receptum Ordinem non servat. *l. c. v. Nec etiam.* IV. Extrema Unctio rite confertur pueris, qui ratione pollent, licet non adhuc S. Communionis idonei sint; in dubio tamen de usu rationis, sub conditione administrari potest. Hoc tamen cum prorsus carentibus non procedit; *n. 719 et 720.* V. Amentibus, phreneticis, delirantibus, qui dum rationis usum habuerunt, pii animi significationem dederint, et Extremam Unctionem petierint, aut verisimiliter petiissent, aut contritionis signum dederint, remoto irreverentiæ periculo, dari potest; et eò magis, si lucidum aliquod rationis intervallum habent. In dubio autem, an quis unquam rationis usum habuerit, conditionatè dari potest. Idem de ebriis, si in mortis periculo sint, nisi tamen constet in mortali culpa fuisse, cum sensus ipsi amiserint, impenitentibus enim, et qui in manifesto peccato moriuntur, necnon excommunicatis penitus denegari debet, ut Ritualis Rom. monet, vide *nu. 732.* Mulieribus etiam si ob partus dolores in mortis periculo sint, conferri potest. VI. Orationes præscriptæ, extra formam, in casu necessitatis omitti possunt; quæ postea dicuntur, si tempus suppetet; *n. 727.* et in tali casu Sacramentum dari potest, etiam sine luminibus, et ministro; *n. 728.* et etiam probabiliter sine superpelliceo, et stola. *n. 726.* VII. Extrema Unctio in eadem infirmitate iterari non potest, nisi infirmus a priori probabiliter convalescit, et in aliud simile vitæ discrimen inciderit, ut docent Trid. *Sess. 14. c. 3.* vide *n. 715.* VIII. Cautus sit Sacerdos in movendo ægroto, ut partes viciniores ungat; si tamen cautè revolvat, et casu ille è vita decedat, irregularitatem non teneat incurrisse, quia in hoc casu irregularitas non potest incurri nisi ob delictum, à quo qui charitatis causa aliquod inculpabiliter agit, immunis est. Denique rectè Parochus in sua domo oleum sanctum in nocte servare potest, dum probabile periculum prævidet, ut si vocatus ad conferendam Unctionem præsto non esset; *l. 6. n. 730.*

§ V. Monita circa agonem et mortem.

276. CUM infirmus ad agonem pervenit, solitis Ecclesiæ armis, ad eum juvandum quantum potest, Sacerdos utatur. 1. Sæpius infirmum aqua benedicta aspergat, præsertim si diabolicis tentationibus exagitur, dicendo: *Exurgat Deus et dissipentur inimici*

ejus. 2. Crucis signaculo eum muniat, et benedicat, dicens: *Benedicat te Deus Pater, qui te creavit, benedicat te filius qui te redemit, benedicat te Spiritus Sanctus, qui te sanctificavit.* 3. Salvatoris necnon Mariæ aliquam Imaginem sæpius osculandam præbeat. 4. Curet, ut infirmus lucretur omnes indulgentias, quas potest, et præsertim accipiat Benedictionem in articulo mortis Bened. XIV. cum indulgentia plenaria quam infra *n. 287.* annotabimus. 5. Identidem suggerat aliquam sententiam doloris, conformitatis, spei in Domini passionem ac B. Mariæ intercessionem, necnon desiderii videndi Deum. Curet tamen Sacerdos intervallum aliquod interponere, ut infirmus habeat et ruminandi tempus, et quiescendi. 6. Studeat, ut sæpiissime SS. Jesu, et Mariæ nomina, saltem corde, si loqui non potest, invocet, ac multoties dicat orationem illam: *Maria, Mater gratiæ, etc.* 7. Agonis tempore faciat, ut circumstantes plures B. Mariæ Virginis Litanias pro ægroto dicant. Proderit etiam procurare, ut tunc pulsetur campana agonis ad significandam omnibus instantem mortem expirantis ægroti, ut pro ipso orent; quod etiam sanis juvare potest. Et hæc generatim animadvertendum est quòd cum infirmus est sensibus destitutus, magis illi prosunt orationes, quam verba. 8. Cum tempus expirandi instat, Sacerdos flebili voce, et flexis genibus consueta Ecclesiæ orationes recitet: *Proficiscere, etc.* ut in fine Breviarii, aut Rituali habentur. 9. Dum manus, pedes, etc. infirmi tangit, ut an frigerit videat, caveat saltem ne sæpius fiat, ne eum perturbet; et ne illum vertant, curet illo agonis statu, nam id mortem accelerare posset. 10. Dum infirmus proximus est ad transitum, tradat ei candelam benedictam, ut teneat, et ita in fide mori profiteatur. 11. Dum infirmus adhuc sensibus viget absolutionem pluries ei conferre post brevem reconciliationem juvabit, ut ita ille magis circa statum gratiæ securus reddatur, si forsitan præteritæ Confessiones invalidæ fuissent, aut saltem gratiæ augmentum recipiat, nec non Purgatorii pœnæ ei minuantur. Et si fortè infirmus tunc in lethale incidat peccatum, ne exerceat, sed monens, ut Jesu ac Mariæ nomina invocet, si rursus tentatur benignè ipsum confortet, procuret ut Contritionis actum eliciat, et statim absolvat. Si tamen infirmus jam sensibus caret, et nullum doloris, nec absolutionis desiderii signum ostendit, non expedit valde sæpius intra eundem diem absolutionem ei impertiri; quia tunc, licet conditionatè detur, tamen ut Sacramentum valeat administrari sub conditione, urgens et gravis causa requiritur; unde opus est, ut aliquod notabile temporis spatium intermediet. Verùm in hoc Sacerdos ex conscientia quam noverit infirmi, se dirigere debet; nam si ille habituatus fuit in pravis cogitationibus, si aliquo vulnere moritur, aut aliqua odii vel impuri amoris passione est irretitus, si infirmitas est nimis acerba, et ipse non libenti animo suffert, tunc sæpius absolutio dari potest, sin autem, sufficit ut trium aut quatuor horarum spatium intercedat: frequentius tamen, si jamjam moriturus est. Non abs re autem erit ægrotum, dum mente pollet, monere, ut si loqui non possit, signum aliquod

determinatum det dum absolutionem quærit, aut dum Sacerdos ipsi conferre vult, ex. gr. oculos claudat vel reseret, manum eleuet, caput inclinet, et similia.

277. Denique cum è vita jam migrasse videtur, caveat Sacerdos, ne statim det hujus mortis signum, nec ei statim oculos, aut os claudat, aut visum pannis cooperiat; quia si nondum mortuus esset, fieri posset, ut mors acceleraretur: Cum autem certò scit animam jam ad æternitatem migrasse, circumstantes, ut pro illo orent, moneat, et ipse flexis genibus dicat orationem: *Subvenite, etc.* ut in Rituali, vel in Breviario.

§ VI. Affectus, qui suggeri possunt agonis et expirationis tempore.

278. In te, Deus meus, infallibilis veritas, credo; in te, immensa misericordia, spero; te, infinita bonitas, amo.

In te, Domine, speravi; non confundar in æternum.

Quid mihi est in cælo, et à te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea in æternum.

Amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es mori.

In pace in idipsum dormiam, et requiescam.

Deus meus, ne permittas me separari à te. Nihil aliud quam te cupio. Bonitas infinita, te amo, te amo, te amo.

(*Hic animadvertendum est, actus frequentiores, qui moribundis suggeri debent, esse amoris, et doloris.*)

Jesu mi, qui mox me judicaturus es, parce mihi antequam judices. Te amo, et quia te amo, me poenitet te offendisse.

Jesu mi dulcissime, ne permittas me separari à te.

Sanguis Jesu, lava me. Passio Christi, salva me.

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Moriar Domine, ut te videam.

Maria Mater Dei, ora Jesum pro me.

Illos tuos misericordes oculos ad nos converte, et Jesum benedictum fructum ventris tuis nobis post hoc exilium ostende.

O Maria, nunc tempus est auxiliandi servum tuum.

Mater mea, ne derelinquas me.

O Paradise, ò pulchra patria, ò amoris patria, quando te videbo?

Deus meus, quandonam facie ad faciem te amabo?

Quandonam, Jesu mi, te non amplius amittendi securus ero?

Deus meus, et omnia.

Contentus sum omnia amittere, ut acquiram te, Deus meus.

Deus meus, propter amorem Jesu miserere mei.

Mitte me, Domine, in Purgatorii ignem, per quantum vis; noli tamen in infernum, ubi te amare non possum.

Te ergo quæsumus tuis famulis subvem, quos pretioso Sanguine redemisti,

• Æterne Deus, spero, et cupio in æternum te amare.

Amor meus crucifixus est. Jesus meus, amor meus pro me mortuus est.

Deus, in adjutorium meum intende: Domine, ad adjuvandum, etc.

Pater æterne, propter amorem Jesu Christi da mihi gratiam tuam. Te amo, me poenitet.

Quomodo possum de tot tantisque beneficiis quæ mihi fecisti, Deus meus, tibi rependere gratias? spero in æternum in Cælo tibi gratias agere.

Maria Mater gratiæ, Mater misericordiæ, etc.

Miserere mei Deus, secundum magnam, etc.

Misericordias Domini in æternum cantabo.

Dum jam Ægrotus est proximus ad expirandum.

279. In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Jesu mi, tibi animam quam tuo Sanguine redemisti commendando.

(*Hic notandum, quòd dum infirmus jam ad exhalandam animam vicinus est, actus suggeri debent sine pausa, et fortiori voce.*)

Domine Jesu Christe, suscipe spiritum meum.

Deus meus, adjuva me; sine me venire ad amandum te in æternum.

Jesu mi, amor meus, te amo, me poenitet. O utinam nunquam te offendissem!

O Maria spes mea, adjuva me, ora pro me Jesum.

Jesu mi, propter passionem tuam salva me. Te amo.

Maria Mater mea, in hac hora adjuva me; S. Joseph, adjuva me; Archangele Michael, defende me; Angele Custos, custodi me; S. N. (*hic præcipue protectoris ægroti fiat mentio*) commenda me Jesu Christo; Sancti et Sanctæ Dei, intercedite pro me.

Jesus, Jesus, Jesus.

Jesus et Maria, vobis cor et animam meam dono.

§ VII. Imminentis mortis signa.

280. Opus est, ut Sacerdos, qui hoc charitatis opus exercet, imminentis mortis signa sciât, ut ita egrotò jam expiranti melius auxiliari possit. Præcipua et universalia sunt tria, 1. Pulsus deficiens, intermittens, et formicans. 2. Respiratio anxiosa. 3. Oculi excavati, et vitreati, aut apertiore solito, vel nimis lucidi, vel qui respiciunt objecta diversè quam aliis apparent, ut cum palpebra superior relaxatur, et inferiorem prætergreditur.

281. Sunt etiam proxima mortis signa nasus acuminatus, et in extremitate albescens, et si nares ad instar fellis sufflant; manus trementes; ungues lividæ, facies flavescens, livida, et mutata; flatus male olens et frigidus; corpus immobile; sudor frontis et frigidus; calor in cordis parte nimius; festucas aut lanugines colligere; frigiditas in extremis omnibus partibus.

282. Signa tamen proximiora expirationi sunt respiratio in-

termittens aut languida; defectio pulsus; dentium contractio, stridor; distillatio in gena, lene quoddam suspirium, aut gemitus; lacryma per se fluens; oris, oculorum, et totius corporis torsio.

283. Advertatur 1. quod laborantes hydropisi, ectica febris, vel vulnere, asthmate, pleuritide, sanguinis fluxu, vomitu, angina, et reumatismo, interdum cum paucis nominatorum signorum, et cum pulsu valido, ac loquentes expirare solent. Advertatur 2. proximos morti esse, qui pleuritide laborant, dum respirationis difficultas, anhelitus augmentum, et labia livida apparent. Vulnerati capite interdum subitaneo deliquio moriuntur. Hydro-pici, dum pulsus deficit, et anhelitus crescit, ac in ore spuma apparet. Qui febris intermittente laborant, mori solent in principio accessions, dum convulsiones vehementes sunt. Advertatur 3. quod in aliquibus ægrotis flatus est adeo debilis, et cordis exagitatio, ut jam mortui videantur, et tamen non sunt. Signa certiora mortis sunt omnium partium frigiditas, etiam in regione cordis, corporis gravitas, alicujus spiritus naribus admoti stimulum non sentire, speculum ori accessum flatu non maculari, et similia. Demum advertatur, quod interdum signa superius in primo loco adducta fallunt, etiam sine illis repente moritur infirmus: ideoque dum ægrotus in agone manet, Sacerdos oportet ne unquam illum deserat.

§ VIII et Ultimus.

Preces, Actus Christiani, et Benedictiones.

284. SACERDOS domum ægroti ingrediens, dicat: *Ÿ. Pax huic domui. Ÿ. Et omnibus habitantibus in ea.*

Cubiculum aqua benedicta aspergat, dicens: *Asperges me hyssopo, et mundabor: lavabis me, et super nivem dealbabor.*

Deinde dicere potest orationes, quæ in Rituali pro Extrema Unctione extant. Postea Redemptoris Imaginem accipiat, dicens: *Ecce Crucem Domini, fugite partes adversæ.* Et ægroti osculamdam præbeat, dicens: *Deosculare pedes Jesu Christi, qui in hac cruce pro salute tua mortuus est.*

285. Deinde dicat: in Deo N. N. igitur spem tuam jacta: sperare volumus Mariam à Deo salutem tibi intercedere velle: infirmitas tamen gravis est, voluntati Dei tuam conforma, ut de te faciat quod ipse vult. Eia igitur mecum recita christianas actus, ut cum istis ad mortem te disponere valeas, si pro bono animæ tuæ sic Deus determinavit: dic ergo mecum.

286. *Actus fidei.* Deus meus, infallibilis veritas, quia tu, quod credere debeam, S. Ecclesiæ revelasti, credo quod credendum mihi proponit Ecclesia. Credo te esse Deum meum, omnium Creatorem, qui per totam æternitatem Paradiso justos remuneras, peccatores verò castigas inferno. Credo Mysterium SS. Trinitatis, id est Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum, tres Personas, sed unum Deum. Credo secundam Personam, id est Filium Dei,

hominem factum in utero Mariæ semper virginis, et pro nobis peccatoribus mortuum esse. Inde resurrexit, et nunc sedet ad dexteram Patris; et inde venturus est judicare vivos et mortuos. Credo septem sancta Sacramenta, et præcipuè Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, et Extremam Unctionem. Credo omnes resurgere debere cum corporibus suis; et denique credo omne id, quod credit S. Ecclesia Catholica Romana, in qua sola credo esse veram fidem.

Actus spei. Deus meus, confisus tuis promissis, quia tu fidelis, potens, et misericors es, propter merita Jesu Christi peccatorum meorum veniam spero, perseverantiam finalem, et gloriam Paradisi.

Actus amoris, et doloris. Deus meus, quia tu es bonitas infinita, infinito amore dignus, toto corde meo te diligo super omnia. Et omnium peccatorum meorum, quia tuam infinitam bonitatem offendi, tota anima mea me pœnitet, et displicet. Potius mori quam peccare propono, cum gratia tua, quam, ut nunc mihi des et semper, te precor. Et propono sancta Sacramenta recipere in vita, et in morte.

(Benedictus XIII, omnibus qui semel in die hos eliciunt actus, septem annos Indulgentiæ largitus est; et si per mensem integrum ûant, confessis et communicatis, juxta mentem Pontificis orantibus, Indulgentiam plenariam, etiam pro defunctorum animabus, concessit: et si in fine vitæ quis faciat, Indulgentiam in articulo mortis.)

Benedictio in articulo mortis.

287. PONTIFEX regnans anno 1747 Episcopis facultatem concessit, et eorum delegatis, Indulgentiam plenariam ægrotis petentibus impertiri, postquam Pœnitentiæ, Eucharistiæ, et Extremæ Unctionis Sacramenta acceperint, aut verosimiliter quæsiissent, aut si signum aliquod doloris dederint, et postea sensus amiserint. Non verò excommunicatis, et impœnitentibus; nec etiam illis qui in evidenti peccato moriuntur. Advertendam tamen, quod prædicta facultas debet ab Episcopis exposci à quocumque Pontifice pro tempore; in Bulla enim, *Pia Mater*, T. II. n. 34, edita à Bened. XIV, die 5. April. anno 1747, sic dicitur: « Cum novi » Episcopi Catholicis gregibus in posterum præficiantur, volumus, atque statuimus, ut singulis eorum hujusmodi facultatem » à Nobis, sive à Romano pro tempore Pontifice postulantis, » Apostolicæ Litteræ, etc. » Modus quo datur benedictio est hic.

288. Sacerdos ægroti domum ingrediens dicat: *Pax huic domui, et omnibus habitantibus in ea.* Et aspergat aqua benedicta, dicens: *Asperges me hyssopo, et mundabor: lavabis me, et super nivem dealbabor.* Postea dicat: *Miserere me, Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Gloria Patri, etc.* Et nihil aliud dicens repetat Antiphonam: *Asperges me, etc.*

Si ægrotus Confessionem petit, Sacerdos benignè audiat; sita verò contritionis actum ut ægrotus eliciat studeat, confortetque

eum ad Paradisi gloriam sperandam : hortetur , ut totum se offerat Deo , et pro peccatorum suorum satisfactione id quod vult Deus , ipsamque mortem acceptet ; inde dicat :

289. *Ÿ.* Adjutorium nostrum in nomine Domini

R. Qui fecit cælum et terram.

Antiph. Ne reminiscaris, Domine, delicta famuli tui (vel ancillæ tuæ), neque vindictam sumas de peccatis ejus. Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie eleison. Pater noster, etc.

Ÿ. Et ne nos, etc.

R. Sed libera, etc.

Ÿ. Salvum fac servum tuum (vel ancillam tuam), Domine.

R. Deus meus sperantem in te.

Ÿ. Domine, exaudi, etc.

R. Et clamor meus, etc.

Ÿ. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

CLEMENTISSIME Deus, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem atque sperantem, secundum multitudinem miserationum tuarum respice propitius famulum tuum N. quem tibi vera fides, et spes Christiana commendat. Visita eum in salutari tuo, et per Unigeniti tui passionem et mortem omnium ei delictorum suorum remissionem et veniam clementer indulge, ut ejus anima in hora exitus sui te Judicem propitiatum inveniat, et in sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula abluta transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eundem, etc.

Tum postquam Clericus dixerit, Confiteor Deo, etc. Sacerdos dicat: Misereatur, etc. Indulgentiam, etc.: deinde:

Dominus noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui B. Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi atque solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat confessionem tuam, et restituat tibi stolam primam, quam in Baptismate recepisti, et ego facultate mihi ab Apostolica Sede tributa Indulgentiam plenariam, et remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris, etc.

Per sacrosancta humanæ reparationis mysteria remittat tibi Omnipotens Deus omnes præsentis et futuræ vitæ pœnas, Paradisi portas aperiat, et ad gaudia sempiterna perducatur. Amen.

Benedicat te omnipotens Deus, † Pater, Filius, et Spiritus Sanctus. Amen.

At si infirmus esset tam morti proximus, ut tempus non suppeteret supradictis precibus, Sacerdos statim impertiat ei præfatam Benedictionem.

Dominus noster Jesus Christus, etc.

290. *Benedictio Scapularis S. Mariæ de Monte Carmelo.*

Sacerdos conversus ad habitum dicat:

Ÿ. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

R. Et salutare tuum da nobis.

Ÿ. Domine, Deus virtutum, converte nos.

R. Et ostende faciem tuam, et salvi erimus.

Ÿ. Domine, exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

Ÿ. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

CAPUT omnium fidelium Deus, et humani generis Salvator, hunc habitum, quem propter tuum, tuæque Genetricis Virginis Mariæ de monte Carmelo anorem, atque devotionem servus tuus est delaturus, dextera tua sanctifica †: et hoc, quod per illud mysticè datur intelligi, tua semper custodia corpore et animo servetur, et ad remunerationem perpetuam cum Sanctis omnibus felicissimè perducatur. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde aspergat aquam benedictam super habitum, et postea ipsum imponat personæ recipienti, dicens:

Accipe, vir devote, hunc habitum benedictum, precans SS. Virginem, ut ejus meritis illum perferas sine macula, et te ab omni adversitate defendat, atque ad vitam perducatur æternam. Amen.

Deinde dicat:

Ego ex potestate mihi tradita et concessa suscipio, ac recipio te ad participationem omnium orationum, disciplinarum, precum, suffragiorum, eleemosynarum, jejuniorum, vigiliarum, Missarum, Horarum Canoniarum, ac cæterorum bonorum spiritualium, quæ passim die, nocteque (cooperante misericordia Jesu Christi) à Religiosis peraguntur. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

Bene † dicat te Conditor Cæli et terræ, Deus omnipotens, qui te eligere dignatus est ad Beatæ Virginis Mariæ de monte Carmelo Societatem, et Confraternitatem, quam precamur, ut in hora obitus tui conterat caput serpentis, qui tibi est adversarius, et tandem tanquam viator palmam et coronam sempiternam hæreditatis consequaris. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Aspergatur recipiens aqua benedicta.

291. *Benedictio Scapularis S. Mariæ septem Dolorum.*

Ÿ. Adjutorium nostrum, etc.

R. Qui fecit Cælum, et terram, et.

OREMUS.

DOMINE Jesu Christe, qui tegmen nostræ mortalitatis induere dignatus es, obsecramur immensam largitatis tuæ abundantiam, ut hoc genus vestimentorum, quod sancti Patres ad innocentiam, humilitatisque indicium in memoriam septem Dolorum B. Virginis Mariæ nos ferre sanxerunt, ita bene † dicere digneris, ut qui illis fuerit indutus, corpore pariter, ac anima induat te Salvatorem nostrum. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Postea Sacerdos, aspersum Scapulare aqua benedicta recipienti imponat, dicens :

Accipe, charissime frater, habitum B. Mariæ Virginis, singulare signum servorum in memoriam septem Dolorum, quos ipsa in vita et morte Unigeniti Filii sui sustinuit, ut ita indutus sub ejus patrocinio perpetuo vivas.

Benedictio Dei omnipotentis, † Patris, et Filii, et Spiritus Sancti descendat super te, et maneat semper. Passio Domini nostri Jesu Christi, et Compassio Beatæ Mariæ Virginis sit in corde, et corpore nostro. Amen.

292. *Benedictio Scapularis Conceptionis immaculatæ Dei Matris.*

Y. Adjutorium nostrum in nomine Domini.
R. Qui fecit cælum et terram.
Y. Dominus vobiscum.
R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DOMINE Jesu Christe, qui tegmen nostræ mortalitatis induere dignatus es, tuæ largitatis clementiam humiliter imploramus, ut hoc genus vestimenti, quod in honorem, et memoriam Conceptionis immaculatæ Beatæ Mariæ Virginis (necnon, ut illo indutus exoret) in hominum pravorum morum reformationem institutum fuit, bene † dicere digneris, ut hic famulus tuus, qui eo indutus fuerit, eadem Beata Maria Virgine intercedente, te quoque inducere mereatur. Qui vivis, et regnas, etc.

Postea Sacerdos, aspersum Scapulare aqua benedicta, imponat recipienti, dicens :

Accipe, frater, Scapulare Beatæ Mariæ Virginis immaculatæ, ut, ea intercedente, veterem hominem exutus, ab omni inquinamento mundatus, ipsum perferas sine macula, et ad vitam pervenias sempiternam. Amen.

Et ego ex facultate mihi tradita recipio te in participationem honorum spiritualium, quæ in nostra Congregatione gratia Dei

fiunt, et quæ per Sanctæ Sedis Apostolicæ privilegium concessa sunt. In nomine Patris †, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

Si infirmus nunquam acceperit aliquod Scapulare, vel aliquod ex iis, de quibus supra sermonem fecimus, curet Sacerdos qui facultatem habet, ut infirmus tunc recipiat, ut Indulgentias lucratur.

INDEX CAPITULORUM

IN HAC PRAXI CONTENTORUM.

INTRODUCTIO. n. 1.

CAP. I. De Officiis Confessarii. n. 2.

§. I. Circa officium patris. Ubi agitur de Charitate, quam adhibere debet Confessarius in excipiendis et audiendis Pœnitentibus. n. 3.

§. II. Circa Officium medici. n. 6. Ubi agitur de modo et tempore quando Confessarius corripere debet Pœnitentem. n. 7. Ignorantem instruere. n. 8. Disponere ad Absolutionem. n. 10. Imponere illi pœnitentiam, et remedia præbere ad perseverandum. n. 11. et seq.

§. III. Circa officium Doctoris. Ubi agitur de scientia qua indiget Confessarius. n. 17.

§. IV. Circa officium Judicis. n. 19. Et hic agitur specialiter de obligatione examinandi Rusticos, et de iudicio formando peccatorum eorundem. n. 20.

CAP. II. De Interrogationibus adhibendis cum rudibus Pœnitentibus. n. 21.

Circa I Præceptum. Et hic agitur de rebus scitu necessariis quoad Mysteria Fidei, et salutem æternam. De superstitione et sacrilegio in recitandis peccatis propter ruborem. De pœnitentiis omissis, et de scandalo. n. 22 et 23.

Circa II Præceptum. Hic agitur de falsis Juramentis. n. 24. De Votorum transgressione, ac de ipsorum commutatione et dispensatione. n. 25 et 26. De Blasphemia, et de Maledictione Mortuorum, etc. n. 27 et seq.

Circa III Præceptum. Ubi agitur de obligatione audiendi Missam. n. 32. Et abstinendi ab operibus servilibus diebus festis. n. 33.

Circa IV Præceptum. Ubi agitur de obligatione Filiorum erga Genitores. n. 34. Et Genitorum erga Filios; Ac de obligatione mutua Conjugum. n. 35.

Circa V Præceptum. Ubi agitur primo de Desideriis damnorum Proximi. n. 36. Secundo de Contumeliis, et de obligatione restituendi honorem ablatum. n. 37. Tertiò de Remissione injuriarum faciendâ offensores. n. 38.

Circa VI et IX Præceptum. n. 39 et seq.

Circa VII. Præceptum. Ubi agitur de pluribus doctrinis practicis quoad furtâ et restitutiones honorum. n. 42 et seq.

Circa VIII Præceptum. Ubi agitur de obligatione restituendi famam. n. 45. Et de Judiciis temerariis. n. 46. Hicque aliqua adduntur de Jejunio. n. 47.

CAP. III. De Interrogationibus adhibendis cum Pœnitentibus diversi status, et conditionis qui sunt negligentes circa res ad conscientiam spectantes. Et I. Cum Sacerdotibus. n. 49. II. Cum Confessariis. n. 51. III. Cum Parochis. n. 52. IV. Cum Episcopis. n. 53. V. Cum Monialibus. n. 54. VI. Cum Judicibus, et Tabellionibus. n. 55 et

56. VII. Cum Medicis. n. 57. Et hic speciatim agitur de obligatione quam ipsi habent curandi, ut infirmi Confessionem faciant. VIII. Cum Pharmacopolis. n. 58. IX. Cum Negotiantibus. n. 59. X. Cum Sartoribus. n. 60. XI. Cum Proxenetis, et Venditricibus. n. 61. XII. Cum Barbitonsoribus. n. 62. Et hic sermo fit de Viris crines mulierum componentibus.

CAP. IV. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum iis qui sunt in proxima occasione peccandi. n. 63 et seq.

CAP. V. Quomodo cum Consuetudinariis et Recidivis. n. 70 et seq. Et signanter cum Ordinandis, in aliquo vitio habituatis, qui inhiant suscipiendo Ordini sacro. n. 78 et 79.

CAP. VI. Quomodo cum Pœnitentibus qui habent I. aliquam censuram, aut casum reservatum. n. 80, 81 et 82. Aut II. Obligationem denunciandi. n. 83. Aut III. Impedimentum Matrimonii dirimens. n. 84 et 85. Vel impediens a petendo debito. n. 86. Hic annotantur Formulae ad obtinendam Dispensationem à S. Pœnitentiaria in impedimentis, votis, et irregularitatibus. n. 87. Formula exequendi Dispensationem. n. 88.

CAP. VII. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum quibusdam diversi generis.

§. I. Quomodo cum Pueris, Adolescentibus, et Puellis. Et hic agitur signanter de examine adhibendo cum pueris. n. 90. Et deinde de Absolutione ipsi impertienda. n. 91. Hic quoque agitur de Electione status. n. 92 et seq.

§. II. Quomodo cum Scrupulosis. n. 95 et seq.

§. III. Quomodo cum devotis. n. 99, 100. et 101.

§. IV. Quomodo cum Mutis, et Surdis. n. 102 et 103.

§. V. Quomodo cum Moribundis. n. 105 ad 107.

§. VI. Quomodo cum capite Damnatis. n. 108. Et specialiter cum Damnatis obstinatis. n. 109.

§. VII. Quomodo cum iis, qui à Dæmonibus infestantur, aut cum ipsis carnale commercium habent. n. 110 ad 118.

CAP. VIII. De Prudentia Confessarii. et I. Circa electionem opinionum. n. 114 et 115. II. Circa correctionem errorum ab ipso Confessario commissorum in administratione Sacramenti. n. 116. III. Circa custodiam Sigilli Sacramentalis. n. 117 et 118. IV. In excipiendis Mulierum Confessionibus, et de modo agendi cum eisdem. n. 119 et 120.

CAP. IX. Quomodo se gerere debeat Confessarius in directione Personarum spiritualium. n. 121.

§. I. Circa Orationem Meditationis. n. 122 et seq.

§. II. Circa Orationem Contemplationis. n. 126. Et hic agitur de naturali animi Recollectione, sive de Otio Contemplativo. n. 127. De Ariditate supernaturali, distinguendo sensibilem à substantiali. n. 127 ad 131. De Contemplatione Affirmativa, et Negativa. n. 132. De Recollectione supernaturali. n. 133. De Oratione Quietis. n. 134. De Caligine. n. 135. De Uncione Activa, et Passiva. n. 136. De Desponsatione spirituali, et de Extasi, Raptu, et Spiritus Volatu. n. 137. De Matrimonio Spiritualis. n. 138. De Visionibus. n. 139 et 140. De Locutionibus. n. 141. De Revelationibus. n. 142. Directio circa omnia enunciata dona supernaturalia. n. 143 et 144.

§. III. Circa Mortificationem. n. 145 et seq.

§. IV. Circa frequentiam Sacramentorum, et præsertim Eucharistia. n. 148 et seq.

- § V. Directio Animæ quæ cupiat dirigi per tramitem perfectionis
n. 156 *et seq.*
- CAP. X. De quibusdam Monitis magis notatu dignis, ad Confessarios,
et Parochos cum Praxi docendi Orationem Mentalem.
- I. Monita ad Confessarios. n. 172 *et seq.*
- II. Monita ad Parochos. n. 195 *et seq.*
- III. Praxis Orationis Mentalis. n. 217 *et seq.*
- CAP. ULTIMUM. Brevis Praxis assistendi infirmis. n. 227 *et seq.*
- I. Monita ad Sacerdotem assistentem. n. 229 *et seq.*
- II. Remedia contra tentationes. n. 237 *et seq.*
- III. Motiva et Affectus piis Infirmis suggerendi. n. 254. *et seq.*
- IV. Monita circa extrema Sacramenta; et I. Circa Confessionem.
n. 264. II. Circa Communionem. n. 265 *et seq.* III. Circa Extremam
Unctionem. n. 273 *et seq.*
- V. Monita respectu ad Agoniam, et Mortem. n. 276 *et seq.*
- VI. Affectus suggerendi tempore Agoniæ, et Expirationis. n. 278
et seq.
- VII. Indicia proxima mortis. n. 280. *et seq.*
- VIII et ultimus. Preces, Actus Christiani, et Formulæ plurium
Benedictionum.
- Preces et Actus. n. 284, 285 *et seq.*
- Benedictio in Articulo Mortis. n. 287 *et seq.*
- Benedictio Scapularis S. Mariæ de Monte Carmelo. n. 290.
- Benedictio Scapularis S. Mariæ septem Dolorum. n. 291.
- Benedictio Scapularis Conceptionis Immaculatæ Dei Matris. n. 292.

FINIS INDICIS.

EXAMEN

ORDINANDORUM.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

- § V. Directio Animæ quæ cupiat dirigi per tramitem perfectionis
n. 156 et seq.
- CAP. X. De quibusdam Monitis magis notatu dignis, ad Confessarios,
et Parochos cum Praxi docendi Orationem Mentalem.
- I. Monita ad Confessarios. n. 172 et seq.
- II. Monita ad Parochos. n. 195 et seq.
- III. Praxis Orationis Mentalis. n. 217 et seq.
- CAP. ULTIMUM. Brevis Praxis assistendi infirmis. n. 227 et 228.
- I. Monita ad Sacerdotem assistentem. n. 229 et seq.
- II. Remedia contra tentationes. n. 237 et seq.
- III. Motiva et Affectus piis Infirmis suggerendi. n. 254. et seq.
- IV. Monita circa extrema Sacramenta; et I. Circa Confessionem.
n. 264. II. Circa Communionem. n. 265 et seq. III. Circa Extremam
Unctionem. n. 273 et seq.
- V. Monita respectu ad Agoniam, et Mortem. n. 276 et 277.
- VI. Affectus suggerendi tempore Agoniæ, et Expirationis. n. 278
et 279.
- VII. Indicia proxima mortis. n. 280. et seq.
- VIII et ultimus. Preces, Actus Christiani, et Formulæ plurium
Benedictionum.
- Preces et Actus. n. 284, 285 et 286.
- Benedictio in Articulo Mortis. n. 287 et seq.
- Benedictio Scapularis S. Mariæ de Monte Carmelo. n. 290.
- Benedictio Scapularis S. Mariæ septem Dolorum. n. 291.
- Benedictio Scapularis Conceptionis Immaculatæ Dei Matris. n. 292.

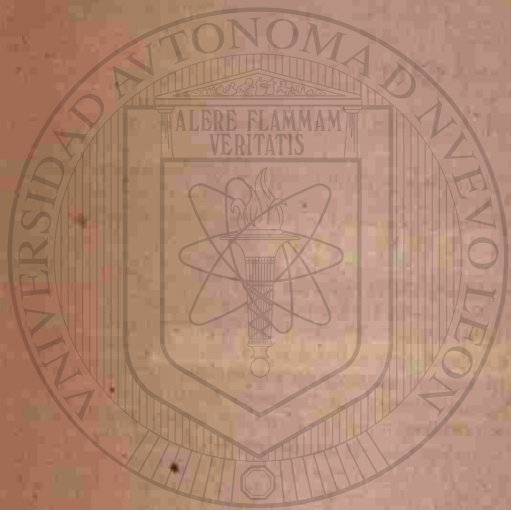
FINIS INDICIS.

EXAMEN

ORDINANDORUM.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL

EXAMEN

ORDINANDORUM,

Ab eodem Auctore breviter concinnatum ex eadem sua Theologia morali, res scitu magis necessarias continens.

CAPUT I.

De Sacramentis in genere.

1. Quid sit Sacramentum. — 2. Quæ requirantur ad constituendum Sacramentum? An Circumcisio, etc.? — 3. Quæ sint Sacramentalia. — 4. Distinguuntur Sacramenta. — 5. Qu. I. Quæ requirantur ad essentiam. De Materia. — 6. De forma, et de connexionem materiae cum forma. — 7. De mutatione substantiali, aut accidentali. — 8. De Sacramento sub conditione. Si cum forma, aut materia dubia, vel mixta. Interruptio formæ. — 9. De intentione ministri, et suscipientis. — 10. Qu. II. De Ministro. — 11. An debeat esse in gratia. — 12. Si sit laicus, aut ministret non solemniter, an sufficiat Contritio. — 13. Si absolvat in mortali: si ministret Eucharistiam: si celebret Missam. — 14. Si Subdiaconus, aut Diaconus ministret solemniter. — 15. Si ministret indigno. — 16. Simulare administrationem Sacramenti. — 17. Simulare susceptionem. — 18. An Minister debeat intendere quod facit Ecclesia. — 19. Qu. III. Quid ad valide, et licite Sacramenta suscipienda. — 20. An petere ab Excommunicato, vel Peccatore. — 21. An liceat dare pecuniam pro administratione Sacramenti. — 22 et 23. Effectus, et I. De gratia. — 24. II. De Characterem.

1. — SACRAMENTUM, generaliter loquendo, significat mysterium, sive rem occultam: Sacramentum verò in Ecclesia christiana sic definitur: *Est visibile signum invisibilis gratiæ ad populum Dei sanctificandum, à Christo institutum.* Dicitur *Signum visibile*, scilicet signum externum in materia sensibus subjecta. *Invisibilis gratiæ*, quia Sacramentum significat gratiam quam causat invincibiliter, scilicet ex opere operato, sive per se, modò suscipiens sit dispositus. *À Christo institutum*, quia juxta sententiam probabiliorem, Christus etiam ut homo Sacramenta instituit ex potestate quæ dicitur *excellentiæ*. (*Vide opus Morale l. 6. n. 1. 2 et 3.*)

2. — Tria igitur ad Sacramentum constituendum requiruntur. 1. Signum externum. 2. Promissio gratiæ. 3. Institutio Christi, cum omnia Sacramenta ex Christi Passione vim habeant.

Dubitatur, an Circumcisio fuerit olim verum Sacramentum,

conferens gratiam ex opere operato? Affirmat *Scotus*, sed communiter id negant DD.; nam Circumcisio operabatur sanctitatem tantum externam, non autem internam; commune tamen est quod fuerit verum Sacramentum (l. 6. n. 4.)

3. — Sacramentalia autem sunt quædam actiones sacræ ab Ecclesia institutæ, prout sunt, aqua lustralis, benedictiones rerum, consecrationes, et similia. Hæc non habent per se vim remittendi peccata, sed tantum impetrandi auxilia divina ad eliciendos actus bonos, quibus postea peccata remittuntur (l. 6. n. 9. ad 4.)

4. — Multipliciter distinguuntur Sacramenta. *Primò* alia sunt necessaria necessitate *medii*, ut sunt Baptismus pro omnibus, Pœnitentia pro lapsis in mortale, et Ordo pro iis qui Sacramenta Eucharistiæ, et Pœnitent. ministrant: etiam Eucharistia (juxta probabilior sententiam), saltem in voto implicito, (l. 6. n. 192.) Alia necessitate *præcepti*, ut sunt Confirmatio, juxta probabilem sententiam, licet opposita *Nao. Suar. Soti, Laym. Ronc. Wiggandt, ex D. Th.* (in 3. p. q. 72. art. 8. ad 6.) et aliorum etiam sit probabilis (l. 6. n. 181.); et Extrema Unctio, juxta probabilior sententiam, omnino suadendam (n. 733.). *Secundò*, alia sunt Sacramenta *iterabilia*, ut Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, et Matrimonium; alia sunt *initerabilia*, ut Baptismus, Confirmatio, et Ordo, propter characterem, quem indelebiter imprimunt. *Tertiò*, alia sunt Sacramenta *Mortuorum*, ut Baptismus, et Pœnitentia, quia primam conferunt gratiam et supponunt animam mortuam, id est gratia carentem: alia *Vivorum*, quæ aliquando per accidens dant etiam primam gratiam, nimirum casu quo aliquis attritus, bona fide putans se contritum, illa suscipit, ut docent probabiliter *Lugo, Suarez, Con. Caj. Croix, Salm. Castrop.* et alii plures ex *D. Th.*, contra alios, ex effectu gratiæ, alia *Informia*, scilicet sine collatione gratiæ, quæ est Sacramenti forma. An autem detur Sacramentum Pœnitentiæ validum et informe, id est sine gratia, alii negant; sed communiter, et verius alii affirmant. Casus esset nimirum si quis acciperet absolutionem ab aliquo mortali peccato cum attritione concepta tantum ex turpitudine supernaturali illius peccati, et cum oblivione inculpabili alterius peccati mortalis. (Qui vult videre hanc questionem cum omnibus suis rationibus enucleatam, observet Caput 1. l. 6. n. 444.)

5. — Quæ. I. Quæ requirantur ad essentiam Sacramenti? Tria requiruntur, Materia, Forma, et Intentio. *Materia* est res corporea et sensibilis, quæ suscipiendi applicatur, v. gr. Aqua, Chrisma, Oleum sanctum, etc. Et hæc est *Materia remota*, nam *proxima* est ipsa applicatio materiæ, ut ablutio, unctio, etc.

6. — *Forma* sunt verba prolata à Ministro. Ut autem Sacramentum valeat, requiritur connexio; sive simultas Materiæ et Formæ, scilicet, ut *Materia* applicetur antequam prolatio Formæ terminetur, vel postquam prolatio Formæ sit incepta. Sen-

tentia autem quòd sufficiat applicare *Materiam* immediate ante vel post prolationem Formæ, est tantum probabilis, non autem moraliter certa, ut requiritur, ubi agitur de valore Sacramenti, ex Propositione 1. damn. ab Innoc. XI, ideoque non est practice probabilis. Excipiuntur tamen Sacramenta Pœnitentiæ, et Matrimonii, quæ valent etiamsi interponatur aliqua mora inter *Materiam* et *Formam* (l. 6. n. 9.)

7. — Si mutetur substantialiter *Materia*, nempe applicetur vinum pro aqua, vel mutetur *Forma*, nempe si verba non habeant eundem sensum, putà dicendo, *Te aspergo*, pro *te baptizo*, invalidum est Sacramentum. Secus si mutatio est accidentalis, scilicet si aqua sit calida, aut decocta, aut si dicas, *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, etc.* ut habetur ex c. *Retulerunt, de Consecr. Dist. 4. vel in nomine Patris omnipotentis, etc.* Sic tamen mutans non excusaretur à peccato gravi (n. 11.)

8. — In casu necessitatis, vel magnæ utilitatis bene possunt conferri sub conditione (saltem mente retenta) Sacramenta, non solum characterem imprimentia, ut est certum ex c. 2. de *Baptismo*, sed etiam alia, si non possit haberi materia nisi dubia; ita *Suar. Castrop. Habert, Bonac. Roncag. Salmant.* et alii communiter, contra *Juenin. et Antoine* (n. 28 et 29.). An autem Minister possit uti *Materia*, aut *Forma* dubia, si ad id cogatur metu mortis? probabiliter potest: nisi cogatur in contemptum Religionis; ita *Sanch. Coninch.* Si in materia propria misceatur extranea in majori, vel æquali parte, *Materia* est inepta; secus si in minori; ita *S. Th.* (3. part. q. 74. n. 3. ad 3.) Interruptio Formæ si est modica, non officit valori Sacramenti. Secus si talis sit, ut verba non constituent unum sensum (l. 6. n. 11 ad 3.) Non licet autem formam repetere, nisi adsit probabile dubium, quòd forma invalide fuerit prolata (n. 224. v. *Advertendum*). Alii dicunt aliquas Sacramentorum *Materias* et *Formas* fuisse à Christo in genere determinatas, et relictas Ecclesiæ, ut ipsa in particulari determinaret. Sed probabilius alii docent omnes fuisse à Christo determinatas in substantia. Unde si aliqua invenitur inter novam et priscam Ecclesiæ consuetudinem differentia circa *Materias* et *Formas*, mutatio illa censetur tantum accidentalis. (Vide hanc questionem ad trutinam revocatam Libro 6. num. 12.)

9. — Demum ad essentiam Sacramenti requiritur *Intentio* Ministri, et quidem actualis vel saltem virtualis. *Intentio Actualis* est ea, quæ actu habetur. *Virtualis* autem, quæ permanet in virtute actionis, quam Minister exequitur ex intentione actuali prius habita; ad differentiam intentionis *Habitualis*, quæ aliquando est habita, et non est retractata (n. 15.) Hæc autem *Habitualis* non sufficit in Ministro, sed bene sufficit in suscipientibus Sacramenta; atque in necessitate etiam si ipsi sint dormientes, aut ebrii, aut ceciderint in amentiam postquam jam habuerint intentionem illa suscipiendi, ut communissime docent *Lug. Castrop. Salm.* et alii plures cum *D. Th.* (in 4. Dist. 6. q. 1.

art. 2. q. 3. ad 2.), et patet, ex cap. *Majores*, §. *Verum*, de *Baptism.*, et etiam ex *Instruct. de Baptism.* data à Bened. XIV incipiente, *Postremo mense* (in *Bullar. tom. II. n. 28.*) Imò quoad *Extremam Uctionem*, et etiam *Confirmationem* satis est pro suscipiendis adhuc *Interpretatio*, id est ea quam suscipiens non habet nunc, nec unquam habuit, sed haberet si remp adverteret (n. 81.)

10. — Quær. II. Quis sit Minister Sacramentorum? Quoad *Ordinem* solus *Episcopus* est *Minister* (l. 6. n. 761.): et quoad *Confirmationem* ipse est *Minister Ordinarius*, nam *extraordinarii* possunt esse etiam *simplices Sacerdotes* (n. 170.) *Aliorum* autem *Sacramentorum* solus *Sacerdos* est *Minister*, excepto *Matrimonio* (n. 897.), et etiam *Baptismo* in necessitate; in ea enim possunt etiam *laici*, et adhuc *Hæretici* baptizare (n. 113.)

11. — Ad validè autem ministranda *Sacramenta*, non est opus, ut *Minister* sit in gratia, nam *peccatores* etiam validè ministrant. Non verò *Hæretici*, nec *Excommunicati* vitandi respectu ad *Sacramentum Pœnitentiæ*. Vide dicta libro 6. numero 560. Ad licitè tamen ministrandum requiritur status gratiæ; sed in extrema necessitate, si *Minister* non posset tam cito conteri, probabiliter à culpa excusatur si ministrat; ita *Sotus*, *Suar.* *Tolet. Caj. Armil. Valen. Anacl.* (Vide l. 6. n. 33. et *Cabrin. Luc. Moral. p. 2. tr. 41. n. 56.*) Nunquam autem excusatur *Parochus*, aut *Oeconomus*: hi enim debent esse semper parati ad ministrandum. Celebrans autem in mortali quatuor mortalia committit, 1. quia indignè consecrat, 2. quia indignè sumit, 3. quia indignè ministrat, et 4. quia ministrat indigno, qui est ipse idem (l. 6. n. 35. v. *Hinc.*)

12. — Quær. an peccet graviter qui existens in mortali ministrat *Sacramentum* in necessitate, si ad illud non est ordinatus, ut *laicus* *Matrimonium* contrahens, aut baptizans; vel si est ordinatus, sed ministrat non solemniter? Alii probabiliter negant, ut *Con. Tourn. Natal. Alex.* et alii ex *D. Th.* (3. p. qu. 64. art. 6. ad 3.) Sed probabilius affirmant *Cont. Tourn. La Croix, Antoine, Lugo, Pontius, Vasq. Navarr. etc.* Quia semper sancta sanctè tractanda sunt (l. 6. n. 32.) *Minister* autem solemniter ministraturus *Sacramenta* si est in mortali, sufficit, ut eliciat certum actum contritionis (*Ibid. n. 34.*); celebraturus verò *Missam*, debet *Confessionem* præmittere: excepto casu quo ex necessitate ex una parte deberet celebrare, et ex alia non adesset copia *Confessarii*; sed tunc post celebrationem debet quamprimum confiteri, ut præcipit *Tridentinum sess. 13. c. 7.* (Vide l. 6. ex numero 255.)

13. — *Confessarius* tantum audiens *Confessionem* in mortali, probabilius est cum *Lugo, Spor. Salm. Elbel, Croix*, et aliis, quòd non peccet graviter, quia non conficit *Sacramentum*. Si verò absolvit plures pœnitentes, etiam successivè, in statu peccati mortalis, plura mortalia committit, quia plura *Sacramenta* distincta ministrat (n. 36. v. *Qu. 5.*) *Sacerdos* item, aut *Diaconus*

ministrans *Eucharistiam* in mortali mortaliter peccat, quia proximè concurrat ad sanctificationem *Communicantium*. Ita tenendum cum pluribus, contra alios (n. 35.) Celebrans autem in mortali, si pluribus *Eucharistiam* ministrat, probabilius unum mortale committit, quia ministratio illa, et *Communio* est unica actio moralis, unicuique convivium (*Vid. l. 6. n. 35. v. Hinc.*)

14. — *Diaconi*, et *Subdiaconi*, si ministrant in altari existentes in mortali, juxta plures probabiliter peccant graviter, sed juxta communiorem sententiam, et satis probabilem, id negatur; quia non conficiunt nec ministrant *Sacramentum*, nec exercent functiones proximè ordinatas ad sanctificationem animæ (l. 6. n. 37 et 38.) *Concionator* item qui prædicat in mortali, non peccat graviter, ut communiùs et probabilius docent *Gonet. Lugo, Castrop. Bonac. Vasp. Salm. Croix*, et alii (contra *Merb. Juen. etc.*); non enim exercet *Ordinem*, sed *Officium* annexum ordini, quòd per se non causat gratiam, ut causant *Sacramenta* (n. 41.)

15. — Peccat graviter *Minister*, si dat *Sacramentum* indigno petenti occultè; secus autem si ille sit peccator occultus, et publicè petat (n. 43. ad 51.) Notandum verò, quòd *Episcopus* etiam ob occulta peccata potest denegare alicui collationem *Ordinis*, licet publicè ille petat, ex *Trid. sess. 14. c. 1.* ubi dicitur teneri *Clericum* obedire *Praelato* vetanti susceptionem *Ordinis* propter occultum crimen. Nec tenetur tunc *Episcopus* causam manifestare, cur repellat *Ordinandum*, ut pluries declaravit *Sacr. Congr. Concilii* (l. 6. n. 52.) An autem *Confessarius* possit absolvere *Ordinandum* recidivum in culpis gravibus; qui vult sacrum suscipere *Ordinem* sine prævia probatione, vide dicta *Lib. 6. ex numero 63.*

16. — Non licet *Ministro* etiam ob metum mortis simulare administrationem *Sacramenti* ex *Prop. 29.* proscripita ab *Innoc. XI.* Tunc autem censetur *Minister* simulare administrationem, cum profert formam sine intentione, aut aliquid aliud pronunciat, ad hoc, ut alii credant ipsum jam conferre *Sacramentum*, unde alias licitè potest *Confessarius* aliquam recitare orationem super pœnitente indisposito, non jam, ut alii credant absolutionem illi ministrari, sed tantum ad occultandam absolutionis negationem; tunc enim non simulat *Sacramenti* administrationem, sed tantum veritatem occultat (*Lib. 6. n. 59.*) Præterea ait *Cardenas* bene posse *Confessarium*, cum pœnitens minatur ei mortem si non absolvat, dicere, *Ego te non absolvo*, submissè pronuncians verb. *non*, quia hæc non est restrictio pure mentalis; ut objicit *Viva*, dum *Confessarius* non tenetur efficere, ut pœnitens audiat verba absolutionis, et ideo non habet ille jus, ut *Confessarius* omnia verba formæ intelligibiliter proferat (*ib. in fine.*)

17. — Sicut autem non licet *Ministro* simulare *Sacramenti* administrationem, ita nec etiam alii *Sacramenti* susceptionem, ut dicunt *Card. Croix et Gormaz*. Hoc tamen non prohibet, quò minus liceat alicui accedere ad *Confessionarium*, ibique genuflecto-

tere ad aliquod negotium agendum. Præterea aiunt communiter *Sanch. Conc. Castrop. Card. Viva, Croix*, aliisque plures, contra *Milante*, quòd si aliquis Sponsorum cogitur contrahere per injustum metum, vel habens impedimentum dirimens, ad evitandum scandalum, tunc poterit ille (saltem sine gravi culpa) simulare celebrationem Matrimonii: tunc enim, deficiente consensu, deficit contractus, et deficiente contractu, nec etiam existit Sacramentum (*l. 6. n. 62.*)

18. — Minister invalidè ministrat Sacramentum, si non intendat facere actum externum quòd facit Ecclesia, ritumque Sacramentalem adhibere quem intendit Ecclesia, à Christo instituta, et hoc etiamsi Minister, non joco (ut adhuc insipienter admittebat Lutherus), sed seriò ministret, ut probavimus *Hom. Apost. tr. 14. n. 2.* et vide in *Morali (l. 6. ex n. 20 et 23.)* Si verò id jam intendat, validè ministrat, etiamsi non habeat intentionem explicitam conferendi Sacramentum. Dico non habeat intentionem explicitam; nam si positivè haberet intentionem non conferendi Sacramentum, tunc neque conferret, quia tunc revera nullam haberet intentionem faciendi quòd facit Ecclesia (*ib. n. 23.*) Sacerdos autem conficiens Sacramentalia, putà aquam benedictam, in mortali, non peccat graviter (*n. 40.*)

19. — Quær. III. quid requiratur, ut quis validè, et licitè Sacramenta suscipiat? Ut validè suscipiat requiritur 1. Ut sit baptizatus, nam aliàs non est capax aliorum Sacramentorum. 2. Excepto Sacramento Baptismi, pro quo nulla requiritur intentio in pueris et perpetuò amentibus, cum in eis suppleat intentio Ecclesiæ; in aliis Sacramentis opus est, ut suscipiens saltem habuerit priùs intentionem (quæ dicitur habitualis) suscipiendi Sacramentum, et eam non revocaverit, ut supra diximus *n. 9.* Hinc si quis ordinetur per vim, invalidè ordinaretur; secus si per metum, quia metus non tollit voluntarium. Probabilissimum est, quòd Sacramenta in periculo mortis licitè conferri possunt tam ebriis, quàm lapsis in amentiam, si priùs intentionem habuerint illa suscipiendi; ita *Lug. Castrop. Salm. Croix, Card. Lambertinus, etc.* ex *D. Th. et cap. Majores, §. Verum, de Bapt. (Lib. 6. n. 81. v. Utrum.)* Sufficit etiam tempore mortis intentio interpretativa in suscipiente sensibus destituto quoad Sacramenta Extremæ Unctionis, ut habetur ex Rituali, et etiam Confirmationis, et Eucharistiæ; ut aiunt *Lug. Coninc. Spor. Croix, etc.*, non verò quoad Baptismum et Ordinem; et tantò minùs quoad Pœnitentiam, et Matrimonium, in quibus omnino requiritur intentio actualis, aut saltem virtualis (*n. 82.*) Ut licitè autem quis suscipiat Sacramenta, requiritur conveniens dispositio, nempe status gratiæ; unde si quis est in mortali, debet saltem esse contritus cum proposito confitendi. Imò ad recipiendam Eucharistiam requiritur prævia Confessio, nisi necessitas urgeat, et non adsit copia Confessarii, quo casu debet Sacerdos qui celebravit (ut diximus *n. 12.*) quamprimum confiteri, ex *Trid. sess. 13. c. 7.* Necessitas autem erit 1. ob dandum Viaticum. 2. Ob vitandam infamiam, aut scandalum.

3. Si ille est Parochus, et occurrat festum de præcepto. 4. Si celebrans post consecrationem recordetur mortalis culpæ (*l. 6. n. 262.*). Insuper advertendum quòd suscipiens Sacramentum Pœnitentiæ sine dispositione, non solùm illicitè, sed etiam invalidè suscipit, dum contritio pœnitentis est etiam materia hujus Sacramenti. Respectu verò ad alia Sacramenta, si quis indispositus ea suscipit, validè suscipit; ita ut recedente fictione, sive obice peccati, illa reviviscant, id est gratiam causent, ut docent plures ex *D. Th. (ib. n. 87.)*.

20. — Quær. IV. An liceat petere Sacramenta à Ministro peccatore vel excommunicato? Non licet à peccatore quamvis sit Parochus (quidquid aliqui dicunt), nisi adsit justa causa; sufficit autem gravis utilitas (*ib. n. 89.*), ut communissimè docent *Suar. Sanch. Scot. Pal. Tol. Anacl. Holm. Salm. etc.* Hinc dicunt licitè peti, 1. si urgeat præceptum Confessionis aut Communionis, aut Missæ, aut si occurrat Indulgentia lucranda. 2. Si aliàs carere debeas Jubilæo. 3. Si maneres aliàs in mortali, etiam per horam, ut dicunt *Suar. et Escob.* 4. Si diu carere debeas fructu Communionis, aut Confessionis, etc. Absolutè verò sine alia causa licet recipere Sacramentum ab excommunicato, si sit toleratus, quia absolutè concessum est à Concilio Constantiensi fidelibus posse communicare cum toleratis (*Lib. 6. n. 88. v. Resp. II.*). A vitando autem nec etiam in morte licet suscipere pœnitentiam, quia (ut diximus *n. 11.*) vitandus etiam in extrema necessitate invalidè eam ministrat.

21. — Quær. V. An possit dari pecunia pro administratione Sacramenti, si Minister nolit dare gratis? Videtur negare *S. Thom.* (*2. 2. quæst. 100. art. 2. etc.*); dum tradit, quòd adultus neque in articulo mortis potest aliquid ministrare pro obtinendo Baptismo, dicens tunc ei sufficere ad salutem Baptismum flaminis. Sed quæcumque sit intelligentia hujus doctrinæ Angelici Doctoris, communiter *Bon. Salm. et Ronc.* (*Bon. de Sim. D. 1. qu. 4. §. 2. n. 2. Salm. tr. 19. cod. tit. n. 12. Ronc. cod. tit. pag. 211. in Praxi n. 3.*), cum *Suar. Less. Sanch. Laym. Castrop.* et aliis affirmant posse dari pecuniam in extrema et etiam in gravi necessitate Sacramenti. Ratio, quia ex una parte traditio pecuniæ non est intrinsecè mala; ipsa enim est cooperatio materialis, non formalis; cum non cooperetur pravi voluntati Ministri, juxta dicta *Hom. Apost. tr. IV. n. 31 et 32.* Ex alia ipse suscipiens non committit simoniam, cum non tradat pecuniam ad emendum Sacramentum, sed tantùm ad redimendam vexationem Ministri Sacramentum injustè denegantis: et ideo dat temporale pro merè temporali: tantoque magis id currit, si suscipiens est fidelis, quia tunc habet jus ad Sacramentum, dum idem *D. Th. (ib. ad 5.)* docet post jus quæsitum licere cuivis dare pecuniam ad tollendum injustum impedimentum. Idque admittunt *Suar. Fill. et Croix*, non solùm pro obtinendo Baptismo, et Pœnitentia, sed etiam Viatico; et *Bonac.* extendit etiam ad Extremam Unctionem.

22. De *Effectu* Sacramentorum. Duplex est Sacramentorum effectus, collatio gratiæ, et impressio characteris. Primus ergo effectus est gratia. Duplex autem gratia confertur in sacramentis, gratia *Sanctificans*, nempe quæ reddit hominem amicum Dei, et gratia *Sacramentalis*, quæ est propria et peculiaris uniuscujusque Sacramenti, ad causandum effectum proprium Sacramenti illius, nempe Baptismi, ad abluendum à culpis; Confirmationis ad roborandum in fide; Eucharistiæ, ad reficiendam animam; Pœnitentiæ, ad delenda peccata; Extremæ Unctionis, ad vim conferendam adversus dæmonum tentationes in extremo agone; Ordinis, ad conferenda auxilia, ut Ordinatus rectè sua munia exercent: et Matrimonii, ut conjuges illius onera et obligationes bene sustineant et adimpleant.

23. — Sacramenta in suscipiente disposito causant gratiam ex opere operato, id est ex se, non ex opere operantis, scilicet ex merito susipientis. An autem causent physice, ita ut materia Sacramenti, nempe aqua, oleum, etc. licet sit causa tantum naturalis, eleuetur tamen à Deo ad causandam gratiam, ut docet D. Th. ? Vel tantum moraliter, ita ut, posito Sacramento, Deus per se conferat gratiam, ut vult Scotus. Utraque sententia est probabilis (lib. 6. n. 7.) Sacramenta autem mortuorum, ut Baptismus, et Pœnitentia, per se habent causare primam gratiam. Alia verò Sacramenta, quæ sunt vivorum, tantum augmentum gratiæ causant: sed aliquando in attritis, qui reputant se contritos, causant etiam primam gratiam, ut docet D. Th. de Eucharistia, et de Extrema Unctione, et sequuntur Gon. Conc. Ronc. Suar. Bon. Salm. etc. (L. 6. n. 6.)

24. — Alter effectus Sacramentorum est character. Character autem est *Quoddam signaculum spirituale indelebile, impressum animæ susipientis Sacramentum*: Illud imprimitur tantum in Baptismo, Confirmatione, et Ordine: et significat potestatem, sive dignitatem ex hujusmodi Sacramentis susceptam: in Baptismo enim est signum *Onium* Christi, quo fideles efficiuntur idonei ad alia Sacramenta recipienda: in Confirmatione et signum *Militum* Christi, quo vim accipiunt ad fidem constanter profitendam: in Ordine et signum *Ministorum* Christi, quo potestatem acquirunt ad Sacramenta fidelibus ministranda. Imprimitur autem character etiam in Sacramento illicitè suscepto: nec amittitur per peccatum. Notandum insuper, quòd ex Baptismo, et Confirmatione oritur alius effectus, nempe impedimentum cognationis spiritualis, quæ dirimit Matrimonium inter baptizantem et baptizatum, baptizatique patrem et matrem. Item inter susceptorem (sive patrinum) et susceptum, susceptique patrem et matrem.

CAPUT II.

De Sacramento Ordinis in genere.

25. Quid sit Ordo. — 26. Quid ordinatio. — 27. Quot sint Ordines; et an Episcopatus sit Ordo distinctus. — 28. An singuli Ordines sint Sacramenta. — 29. Quenam Materia et Forma Ordinis; et de tactu physico, et simultaneo. — 30. Quis Minister. — 31. Effectus. — 32. Requisita, ut quis validè ordinetur. — 33. Ut autem licitè, requiritur I. Confirmatio II. Ut non sit infamis etc. An protestatio Episcopi etc. III. Animus clericandi. IV. Ut ab Episcopo proprio etc. — 34. Quis sit Episcopus proprius. Regulares à quo etc. remissive. — 35 et 36. V. Scientia. — 37 et 38. VI. Titulus; et quotuplex sit Titulus. — 39. De Patrimonio facto. — 40. VII. Ut Ordo inferior suscipiatur antè superiorem. VIII. Tempus debitum. — 41 et 42. IX. Interstitia. — 43 et 44. X. Locus. XI. Ætas. — 45. XII. Exercitium Ordinis suscepti. XIII. Vocatio divina. — 46. Qui incurrant suspensionem etc.

25. — ORDO est juxta D. Thomam, *Signaculum Ecclesie, quo traditur Ordinato potestas spiritualis*. Est de fide Ordinem esse Sacramentum, ut patet ex Trid. sess. 23. c. 3. Nam in Ordine jam reperiuntur tria requisita ad Sacramentum, nempe signum externum, quod est impositio manuum: Institutio Christi, prout habetur ex Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*; et promissio gratiæ, ut habetur ex Apost. 1. ad Tim. *Admoneo te, ut resuscites gratiam, quæ in te est per impositionem manuum mearum*.

26. — Dissert autem Ordo ab Ordinatione. Ordo est ipsa potestas tradita; Ordinatio verò est actio, qua Episcopus potestatem tradit. Unde Presbyteratus est Sacramentum in fieri, scilicet in actu Ordinationis, non autem in facto esse scilicet cum quis jam ordinatus est. Septem sunt Ordines, alii minores, alii majores. Minores sunt quatuor, nempe *Ostiarius, Lectoratus, Exorcistatus, et Acolythatus*. Majores sunt tres, nempe *Subdiaconatus, Diaconatus, et Presbyteratus*. Præter hos probabiliter plures DD. addunt Ordinem Episcopatus, et ita quidem valde probabiliter, et communiùs tenent Bellarm. Sanch. Hab. Tourn. etc. cum ipse rationabiliter distinguatur à Presbyteratu propter distinctam potestatem, quæ traditur Episcopo conferendi aliis potestatem consecrandi Corpus Christi, et absolvendi fideles à peccatis (Vide L. 6. n. 738.)

27. — Quær. I. an singuli Ordines sint Sacramenta? Quòd Sacerdotium sit Sacramentum, est de fide. Quòd etiam Diaconatus Sacramentum sit, est certum, sed non de fide. Quòd alii autem Ordines sint adhuc Sacramenta, satis probabile est ex D. Thom., cum unicuique ordini assignata videatur materia, et forma. Omnes autem septem Ordines (juxta hanc sententiam) unum tantum Sacramentum constituunt ex unitate finis, cum singuli sint ordinati ad unum Missæ Sacrificium conficiendum,

et omnes supponuntur instituti a Christo illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*. In Ordine enim Sacerdotii alii vel continentur eminenter, ut sunt Ordines inferiores, vel consequenter respectu ad Episcopatum. Verumtamen probabilius est alios Ordines (præter Presbyteratum, et Diaconatum, ut diximus) non esse Sacramenta; quia deest in illis materia, nempe impositio manuum, quam (ut mox dicemus) probabilius est esse unicum materiam Ordinis: deestque etiam forma, quæ exprimat productionem gratiæ, dum in collatione præfatorum Ordinum non fit mentio gratiæ, sed tantum potestatis quæ traditur (l. 6. n. 736 et 737.) De hac questione fusiùs dictum est in *Hom. Apost. Tract. XVII. n. 14.*

28. — Quær. II. quænam est materia et forma Ordinis? Tres sunt sententiæ. I tenet materiam Ordinis esse solam traditionem instrumentorum; sed hæc non est satis probabilis. II tenet materiam proximam esse duplicem integralem, scilicet traditionem instrumentorum, qua traditur potestas super corpus reale Jesu Christi ad Sacrificandum, cum forma: *Accipe potestatem, etc.*, et impositionem manuum, qua traditur potestas super corpus mysticum ad peccata absolvenda, cum forma: *Accipe Spiritum sanctum, etc.* Materia autem remota (juxta hanc sententiam) sunt manus Episcopi, et instrumenta quæ ad tangendum ab eo traduntur. III. Probabilior tenet materiam unicè esse impositionem manuum, formamque esse orationem quam profert Episcopus. (*Quomodo hoc probatur, videnda quæ dicta sunt Lib. 6. num. 749.*) Attamen quia II sententia est etiam probabilis, nempe duplicem esse materiam Ordinis, scilicet impositionem manuum, et traditionem instrumentorum, ipsa omnino in praxi sequenda est. Unde necessariò requiritur in Ordinatione tactus instrumentorum, et tactus quidem physicus, eum probabile etiam sit morale non sufficere. Sufficit verò tangere una sola manu, vel digito (*ibid. n. 743.*) Non oportet autem (ut diximus n. 6.) ut contractus fiat à principio prolationis formæ usque ad finem, sed sufficit si fiat antequam forma terminetur, vel postquam illa sit incepta. Forma autem sunt verba quæ profert Episcopus ordinans, cum manus imponit, et instrumenta tradit, ut supra dictum est. Sedulò hîc rursus notandum 1. quòd in Ordine sacro conferendo materia tradenda est ab eodem Episcopo, qui formam profert: secus in collatione Ordinum minorum: ita *D. Th. (Suppl. q. 38. art. 1. ad 2.)* et alii. Notandum 2. quòd si conferantur Ordines ab uno Episcopo, alio tamen celebrante, Ordinatio erit valida, sed illicita, ut declaravit Innocent. XIII apud Benedict. XIV. (*De Synod. l. 8. c. 11. n. 7.*)

29. — Quær. III quis sit minister Ordinis? Minister Ordinarius hujus Sacramenti est tantum Episcopus. Potest verò Pontifex simplici Sacerdoti potestatem impertiri conferendi Ordines minores, prout eam habent Abbates mitrati; sed habent pro suis subditis tantum regularibus professis, vel novitiis, non autem

pro sæcularibus, ut hodie certum est, ex Decreto Sac. Cong. Conc., approbato ab Urbano VIII, qui jussit illud *inviolabiliter observari, reprobata omni contraria opinione* (Lib. 6. num. 763 et 764.) : *V. Hom. Apost. Tr. XX. de Privil. n. 113 ad 116.* Sæculares autem ab Abbatibus ordinati, si sint eis subditi, vel habeant dimissoriales litteras à propriis Ordinariis ad ipsos, illicite quidem ordinantur, et suspensionem incurrunt, sed valide ordinantur, ut declaravit Sac. Congr. Vide dicta eod. *Tract. XX. l. c.*

30. — Quær. 4. Quinam sint effectus Ordinis? sunt tres: 1. Collatio gratiæ *Sanctificantis*, scilicet quæ confertur in omni Sacramento, ut diximus n. 22. et gratiæ *Sacramentalis*, nempe specialis auxilii ad Ordinem bene exercendum. 2. Collatio potestatis exercendi functiones Ordinis, qui suscipitur. 3. Impressio Characteris indelebilis, ob quod nullius Ordinis collatio iterari potest.

31. — Quær. 5. quæ requirantur, ut quis validè, et licite ordinetur? Ut validè ordinetur, requiritur I. Ut sit viator. II. Ut sit mas, scæminæ enim non sunt capaces Sacramenti Ordinis; III. Ut sit baptizatus. IV. Ut habeat intentionem saltem habitualement (juxta dicta n. 9.) suscipiendi Ordinem.

32. — Ut autem licite ordinetur, requiritur I ut sit *Confirmatus*: sed hoc non sub præcepto gravi, ut vult communis sententia (l. 6. n. 786.) Quoad obligationem verò cujusque fidelis suscipiendi Confirmationem, vide dicta *Libro 6. numero 181.* II ut non sit neophytus, aut infamis, aut irregularis. Dubitatur hîc, an aliquis irregularitate irretitus validè ordinetur, si Episcopus protestationem præmittat (ut consuetum est) nolle ordinare irregulares, excommunicatos etc.? Respondeo, in dubio (quidquid alii dicant) omnino dicendum, quòd Ordinatio repetenda est; nisi constet Episcopum verba illa protulisse tantum ad terrorem, ac suam intentionem protestationi minimè alligasse (l. 6. n. 784.) Cæterum sapienter monet Bened. XIV, *de Sac. Miss. sect. 2. §. 70.* ex Decreto Sac. Congreg. Concil. super id interrogandum esse Episcopum de sua intentione habita. Idem autem Benedictus *de Syn. l. 8. c. 11. n. 1.* monet Episcopos, ut se abstineant ab hac protestatione; quamvis enim (inquit cum *Lugo*) posset aliquando Episcopus, existente gravissima causa, habere intentionem conditionatam, hæc tamen universaliter erga omnes promovendos nequit haberi sine pluribus inconvenientibus. Adhuc cum *Navarro*, *Gobato*, et eodem *Lugo*, quòd Episcopus, Ordines conferendo, tenetur sub gravi culpa eos absolute conferre quibus manus imponit. Quid ergo (merito concludit) proderit protestatio illa, nisi ad ingerendos plures scrupulos in eos qui promoventur? III. Requiritur *Animus clericandi*, ut præscribitur in Trident. *sess. 23. c. 4.* scilicet ascendendi ad Ordines superiores. Hoc tamen intelligendum procedere, cum quis acceptat beneficium ad quod requiritur Sacerdotium, vel alius Ordo sacer (l. 6. n. 785.) IV. Requiritur, ut quisque ordinetur à proprio

Episcopo, vel ab alio, sed cum litteris dimissorialibus *Episcopi* proprii, si hic est impeditus ex infirmitate, aut alia justa causa. Capitulum verò sede vacante hodie (quidquid fuerit antiquitus) nequit dare alicui dimissorias, nisi ille sit arctatus ad *Ordinem* suscipiendum ob aliquod beneficium requirens obsequium personale (n. 788.)

53. — Proprius autem *Episcopus* dicitur vel ratione originis vel domicilii, vel beneficii, vel familiaritatis. Et I debent *Ordines* suscipi ab *Episcopo Originis*, si *Ordinandus* in eja diocesi natus est, et parentes tempore natiuitatis ibidem domicilium habuerint; nam si casu alicubi natus esset, et parente alibi domicilium habuerint, tunc dicitur *Originus*, et ordinari debet ab *Episcopo* loci, ubi parentes domicilium habent. II. Ratione *Domicilii* bene ordinatur, qui in aliquo loco habitatione suam constituit, cum animo ibi perpetuo manendi. Hic autem animus probatur, vel per habitationem decennii, vel per ædificationem domus cum asportatione majoris partis honorum, degendo ibi simul per aliquod notabile tempus, ut habetur in *Bulla Speculatores* (Vide l. 6. n. 770. ad V.) III. Ratione *Beneficii*, licet aliquis alibi natus fuerit et domicilium habeat, bene potest ordinari ab *Episcopo*, in cujus diocesi beneficium sufficiens ad congruam sustentationem possidet, obtentis tamen litteris testimonialibus ab *Episcopo* domicilii: à quo tamen potest examinari, si illuc reversurus est, ex *Bulla Apostolici Min.* Sed hinc advertendum, quod ut quis possit ordinari ab *Episcopo* beneficii, debeat esse saltem tonsuratus, alias non est capax beneficii, et ideo neque habilis ad *Ordines* ab illo *Episcopo* suscipiendos. IV. Denique ratione *familiaritatis*, si quis per triennium in familia, vel seruitio assiduo alicujus *Episcopi* permanserit, vivendo ejusdem *Episcopi* expensis, etiamsi non habitet in illius ædibus, potest ab illo ordinari, modò degat in loco ubi est *Episcopus*, vel prope; et modò *Episcopus* statim ei conferat verum beneficium: non enim sufficit, si assignet pensionem, aut patrimonium (ibid. n. 780.)

54. — Regulares autem ordinandi sunt ab *Episcopo* loci, ubi morantur de familia, si *Episcopus* Ordinationem habeat temporibus statutis: alias à quocumque *Episcopo* ordinari possunt. Vide circa hoc dicta *Lib. 6. n. 768 et 788. v. Not. 8.*

55. — V. Requiritur *Scientia* Ordini suscipiendo conveniens. Concil. Trident. pro initiandis ad primam Tonsuram tantum requirit, ut ipsi *fidei rudimenta edocti fuerint, et scribere sciant.* sess. 23. c. 4. pro initiandis ad *Ordines* minores, ut *latinam linguam intelligant, l. c. cap. 11.* Pro initiandis ad *Subdiaconatum*, et *Diaconatum*, ut *sint litteris, et iis quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi, c. 13.* Demum pro initiandis ad *Sacerdotium*, ut ipsi *ad populum docendum ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta diligenti examine præcedente idonei comprobentur. Idem Conc. Trid. c. 14.* Notent *Ordinandi* et *Ordinantes* verba illa, ad ministranda Sa-

cramenta; ideo enim dicunt DD. quod initiandi ad *Sacerdotium* scire debent, non solum quæ pertinent ad *Baptismum*, *Eucharistiam* etc., sed etiam ad *Pœnitentiam*; nam licet *Presbyterandus* non indigeat tanta scientia, qua indiget *Confessarius* approbatus, debet tamen saltem scire universalia principia moralia, quibus solvere possit dubia communiter occurrentia in casu necessitatis, quo teneatur moribundi *Confessionem* excipere, et specialiter omnino scire tenetur, quomodo se gerere debeat cum fidelibus morti proximis, nempe 1. Quando possunt eos absolvere, etiam in præsentia *Confessarii* approbati? 2. Quando absolute, et quando conditionate? 3. An non solum in articulo, sed etiam in periculo mortis, et in quali periculo? 4. Quid debeat imponere infirmo, si habeat casus vel censuras reservatas? Vide quæ infra breviter super hac obligatione dicuntur n. 130. Cæterum bene potest *Episcopus* à suis majorem scientiam, quam requirit *Concilium*, requirere (*Lib. 6. n. 792. v. Advert. 2.*)

56. — Verum in Regularibus addictis ad vitam contemplativam, vel tantum ad chorum, et altare, vel sacramentum, minor scientia requiritur, modò sciant præstare quæ pertinent ad *Ordinis* exercitium; et ideo saltem in Grammatica debent esse edocti, alias erunt irregulares, etiam de jure divino, ita ut nec *Papa* possit cum eis dispensare. Hæc tamen irregularitas, sublata causa ignorantiae, absque dispensatione de se aufertur (n. 791. Qu. 2 et 3.)

57. — VI. Requiritur *Titulus sustentationis*, aliter *Episcopus* *Ordinem*, vel dimissorias tribuens, tenetur ipse ordinatum alere, usque dum ille titulum habeat, ita ex cap. *Cum secundum, de Præb. et cap. recipimus, de etate et qualif. etc.* Id tamen intelligendum, nisi *Episcopus* inculpabiliter deceptus fuerit, vel nisi ordinatus jam aliunde habeat unde vivere possit (l. 6. n. 813.)

58. — *Titulus* sustentationis triplex esse potest, paupertatis, beneficii, et patrimonii. *Titulo Paupertatis* soli Regulares professi ordinari valent. Sæculares verò ordinari debent ad *titulum beneficii*, quod sit certum de præsentia, et sufficiens ad congruam sustentationem; juxta taxam diocesis, originis, vel beneficii, si beneficium requirat residentiam (ibid. n. 815 et 816.) Nota quòd *Sacr. Congr.* die 17 Julii 1723, remisit arbitrio *Episcopi*, si detrahenda sint, an non onera *Missarum* ex beneficio, vel capellania (n. 774.) Ad *titulum verò Patrimonii* tantum pro necessitate vel commoditate *Ecclesiarum* suarum possunt *Episcopi* ordinare sæculares, ut præscribit *Trid. sess. 21. c. 2.* *Patrimonium* autem constitui debet super re certa, et stabili, ac de sua natura frugifera, pacificè possessa, et libera ab omni onere. Sufficit etiam census perpetuus, quamvis sit redimibilis (n. 817.)

59. — Hic autem dubitatur 1. an incurrat suspensionem, qui ordinatur cum patrimonio ficto. Alii probabiliter negant; sed probabilius alii affirmant; idque certum est in diocesi Neapolitana (l. 6. n. 820 et 821.) Dubit. 2. juxta prædictam probabilior sententiam, an incurrat etiam suspensionem qui ordinatur cum pa-

trimonio verè donato, sed data antacopa, vel fide de reddendo illo donanti post Ordinationem? distinguo: Si donans verum habuerit animum donandi, non incurrit, quia pactum illud de reddendo patrimonio tanquam nullum rejicitur, ut S. Congr. declaravit (dum Sacra Congregat. insuper pluries declaravit quamcumque alienationem patrimonii sine licentia Episcopi esse invalidam). Secus si donans haud habuerit intentionem donandi, quia tunc donatarius nullum rei dominium adeptus est (*ib. n. 822 ad 824.*)

40. — VII. Requiritur, ut Ordo inferior ante superiorem suscipiatur, aliàs qui per saltum ordinatur, suspensionem ipso facto incurrit ab exercitio Ordinis suscepti, donec Episcopus dispenset (*l. 6. n. 793.*)

VIII. Ut Ordo suscipiatur tempore debito. Ordines majores possunt suscipi tantum in sabbatis quatuor temporum; sabbato ante Dominicam passionis, et sabbato sancto. Minores verò possunt accipi in quolibet festo de præcepto, et etiam in feria sexta ante sabbatum generalis Ordinationis, et feria quarta quatuor Temporum, juxta consuetudinem receptam. Attamen apud Ferrar. Biblioth. t. 5. verb. Ordo n. 7. affertur Decretum Sacrae Congr. Conc. 13. Apr. 1720 ubi dicitur, quoad Ordines minores posse tolerari consuetudinem, si sit immemorabilis, quòd ministrentur pridie die Veneris post prandium, sed expedire in hoc ut Episcopus se conformet Pontificali Romano. Qui autem ordinatur extra tempora, suspensionem ipso facto incurrit (*Lib. 6. n. 794.*)

41. — IX. Requiritur, ut Ordines suscipiantur per debita intervalla: dicitur *aliquid*, quia illud minimè determinatum est à Trident. in Sess. 23. c. 11. ubi etiam additur, *Nisi aliud Episcopo expedire magis videretur*. Potest tamen liberè Episcopus primam Tonsuram cum aliquo Ordine minore conferre. II. Ut à minoribus ascendatur ad Subdiaconatum, requiritur anni spatium: *Nisi necessitas, aut Ecclesiae* (intelligitur cui Ordinandus est adscriptus) *utilitas judicio Episcopi aliud exposcat*: ut habetur in Trident. l. c. III. Ut ascendatur à Subdiaconatu ad Diaconatum requiritur etiam anni spatium, sed Episcopus in hoc ex quavis rationabili causa dispensare potest; nam in Trid. c. 13. dicitur: *Nisi aliud Episcopo videatur*. IV. Denique, ut à Diaconatu ascendatur ad Sacerdotium, requiritur saltem anni intervallum; *nisi ob Ecclesiae utilitatem, ac necessitatem, aliud Episcopo videretur*, ut in Trid. c. 14. Nota hic *utilitatem ac necessitatem*, intellige necessitatem moralem, nempe utilitatem notabilem, et certam propriam Ecclesiae.

42. — Hic autem notandum 1. quòd suscipiens duos Ordines sacros eodem die, suspensionem ipso facto ab ultimo Ordine suscepto, et insuper irregularitatem incurrit (*Lib. 6. n. 796.*) Qui verò eodem die susciperet quatuor Ordines minores unà cum Subdiaconatu, graviter quidem peccaret, sed non incurreret suspensionem (*n. 797 et seq.*) Notandum 2. quòd si quis ordinatur non servatis interstitiis, sed diversis diebus, et legitimis tempo-

ribus, peccat etiam graviter, sed probabilius suspensionem neque incurrit (*n. 796. vers. D. 2.*) Notandum 3. quòd Regulares ex suis Pontificiis Privilegiis bene possunt extra tempora ordinari cum licentia suorum Prælatorum, juxta dicta in *Hom. Apost. Tr. 20. de Prio. n. 115 et 116.* Debent tamen ordinari in festo de præcepto, ut probabilius dicendum (*n. 797. Dub. 4.*) Notandum 4. quòd si quis Sacerdotium susciperet, omissio Diaconatu, esset quidem validè ordinatus, sed non posset Sacerdotio fungi, nisi prius Diaconatum acciperet, ut habetur ex *cap. unico de Cleric. per salt.* Si quis autem Episcopatum susciperet non suscepto Sacerdotio, invalidè ordinaretur.

43. — X. Requiritur *locus* Ordinationis, nempe ut ipsa fiat in Ecclesia, et ut Episcopus resideat in propria Diocesi: nam si Episcopus in aliena ordinaret, ipse incurreret suspensionem à Pontificalibus, et ordinatus ab exercitio Ordinis suscepti (*n. 798. vers. Adde.*)

XI. Requiritur *Ætas debita*, quæ pro prima Tonsura debet esse septem annorum, et Neapoli saltem decem. Ordines minores regulariter conferri possunt ab anno 7 ad 14. Subdiaconatus anno 22. Diaconatus anno 23. Sacerdotium anno 25. ex Trid. Sess. 23. c. 12. Ætas computatur, non à die baptismi, sed nati- vitatis. Sufficit autem ut annus sit incæptus, prout communis usus habet. Pro Beneficiis simplicibus accipiendis sufficit annus 14. ex Trid. Sess. 23. c. 6. Sed si Beneficium sit curatum, requiritur annus 25. ex Trid. *ibid.* c. 12. Pro Canonicatu annus 22. ex Trid. Sess. 22. c. 4. Quamvis in Collegiatis sufficiat annus 14. Pro Episcopatu demum requiritur annus 30. (*Vide l. 6. n. 799.*)

44. — Notandum autem, quòd si quis scienter ordinatur ante legitimam ætatem, ipso facto perpetuam incurrit suspensionem, à qua absolvi nequit nisi à Papa, vel ab Episcopo, si fuerit occulta, ex *c. liceat, Trid. Sess. 24. c. 6.* (*cit. n. 799.*) Diximus *scienter*, nam Pius II hanc suspensionem imposuit tantum eis qui ex *temeritate* sic ordinantur: unde ignorantia crassa illos probabilius ab ea excusat, ita ut completa ætate bene poterunt Ordinem exercere (*ibid. Dub. 1 et 3.*) An autem qui ante ætatem suscipit Sacerdotium irregularitatem incurrat? Alii affirmant, quia (ut dicunt) Neo-Presbyter concelebrando cum Episcopo, verè consecrat: et ideo jam exercet Ordinem susceptum cum suspensione. Sed alii communiùs, et valde probabiliter negant, quia æquum non videtur, ut quis eadem actione morali duplicem incurrat pœnam, nempe suspensionem et irregularitatem; testaturque *Suarez* ex stylo Cancellariæ hujusmodi ordinatos non censi irregularibus. Et idem dicendum de Diaconis, et Subdiaconis: nisi in eadem Missa Ordinationis Ordinem jam susceptum exercent, quia tunc irregularitatem non effugiunt, saltem si ultro ad ministrandum se offerant in Missa Ordinationis (*cit. n. 799. D. 3.*)

45. — XII. Ut initiandus ad Ordinem superiorem ascendere possit, requiritur, ut exercuerit Ordinem prius susceptum: sed juxta *Salm.* (*De Ordin. c. 4. n. 74.*) hoc non est de præcepto gravi.

XIII. Ultimò requiritur Vocatio Divina, ex illo Apostoli: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Hebr. 5. 4. Signa autem divinæ vocationis sunt 1. Scientia conveniens. 2. Intentio recta vacandi Deo, animarumque salutis. 3. Probitas vitæ, quæ maximè requiritur ad veram vocationem agnoscendam, ex illo Tridentini: « Sciant Episcopi... debere ad hos Ordines assumi... dignos duntaxat, et quorum probata vita » senectus sit. » Sess. 23. c. 12. Utque docet D. Thomas (*Suppl. q. 35. art. 1. ad 3.*) dicens: « Non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens: » hanc rationem assignans: « Ut sicut illi qui ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur... » ita et superiores sint meritò sanctitatis. » Hinc si quis absque his signis, et consequenter sine vocatione divina, ascendit ad altare, nequit à gravi culpa excusari; tam ob gravem præsumptionem, qua non vocatus in sacrum ministerium se intrudit, ut ait S. Anselmus: « Qui enim se ingerit, et propriam gloriam quærit, gratiæ Dei rapinam facit; et ideo non accipit benedictionem, sed maledictionem: » tum ob magnum periculum damnationis, cui se exponit, ut sapienter loquitur Episcopus Abely: « Qui sciens, nulla divinæ vocationis habita ratione, se in Sacerdotium intruderet, haud dubie seipsum in apertum salutis delictum incurreret. » Et tantò magis graviter peccant Episcopi, qui tales ad Ordines admittunt, transgrediendo præceptum illud Apostoli: « Manus cito ne imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. » 1. Tim. 5. Quæ verba exponens S. Leo *Epistola 1. (aliàs 87.) ad Afric.* 2. dicit: « Quid est commutare peccatis alienis, nisi talem effici Ordinantem, qualis est ille qui non meruit ordinari? » Ideo in *c. Nullus Dist. 24* universè Episcopis præcipitur, *Nullus ordinetur, nisi probatus fuerit.*

46. — Refert hic autem unà simul annotare, quinam ex prædictis illegitimè ordinati suspensionem ipso facto incurrant. Incurrunt 1. qui ordinantur sine Dimissoris sui Ordinarii, vel sine ejus Litteris Testimonialibus, cum ordinantur ab Episcopo Beneficii. 2. Qui eodem die duos sacros Ordines suscipiunt. 3. Qui ordinantur extra tempora. 4. Qui ordinantur ab Episcopo manente in aliena Diocesi, sine licentia Episcopi loci. 5. Qui scienter ordinantur ante legitimam ætatem. 6. Qui ordinantur per saltum, omisso Ordine precedenti. Adde ultimo loca, qui ordinantur per simoniam; hic enim manet ipso facto suspensus ab Ordine simoniacè suscepto, et impeditur ab ascendendo ad superiores; id tamen non currit, si simonia ab alio sit commissa, ignorante ordinato (*Vide l. 3. n. 109.*)

CAPUT III.

DE ORDINIBUS IN SPECIE.

ARTICULUS I.

De prima Tonsura.

47. Quid prima Tonsura? et an sit Ordo? Quid si quis ordinatur sine Tonsura? — 48. Privilegia Tonsurati. — 49 et 50. De obligatione deferendi habitum et Tonsuram. — 51. Qui priventur privilegio Fori, et Canonis?

47. — PRIMA Tonsura non est Ordo, sed præparatio, sive dispositio ad Ordines, cum nullum Officium habeat circa ministerium altaris; ita communiter Theologi cum D. Thoma (*Suppl. q. 40. art. 2.*) Et probatur ex Trident. *Sess. 23. c. 2.* ubi Tonsuræ sumptio præcipitur, sicque dicitur: « Ut qui jam clericali » Tonsura insigniti essent, per minores ad majores adscenderent. » Ergo tonsura inter Ordines minimè numeratur (*Vide l. 6. n. 734.*) Clericus significat *in sortem vocatus*, scilicet ad cultum Deo præstandum. Tonduntur ei capilli in modum coronæ, ad significandam regiam dignitatem eorum, qui in sortem Domini vocantur. Tradit autem Catechismus Romanus, S. Petrum primam Tonsuram instituisse. Ut quis possit tonsurari requiritur 1. ut sit mas; 2. ut sit confirmatus; 3. ut sciat legere et scribere, ac saltem Grammaticam, præter rudimenta fidei; 4. ut habeat animum Deo inserviendi. Qui ordinatur sine Tonsura, graviter quidem peccat contra præceptum Tridentini, sed valide ordinatur; verùm manet suspensus usque ad beneplacitum Episcopi. Qui autem aliquem Ordinem jam susceperit sine prima Tonsura, non tenetur eam postea recipere, quia per Ordinem susceptum jam fuit factus idoneus ad alios suscipiendos.

48. — Effectus, et privilegia Tonsurati hæc sunt: I. Tonsuratus transfertur ad statum Clericalem, unde acquirit privilegium fori, quo eximitur à jurisdictione fori laicalis, modo deferat habitum, et Tonsuram, ac alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat, aut versetur in Seminario, vel in aliqua schola licentia Episcopi, ut habetur in Trident. *Sess. 23. c. 6.* II. Acquirat etiam privilegium Canonis, ita ut percutientes ipsum injuriosè incurrant excommunicationem reservatam Papæ, si percussio est gravis; Episcopo verò, si levis. III. Tonsuratus fit capax beneficii ecclesiastici, modo habeat 14 annos. IV. Fit capax etiam omnis jurisdictionis ecclesiasticæ ad conferenda beneficia, ferendas censuras, et judicandas causas spirituales.

49. — Quæ. hic, qualiter peccent, et quas incurrant pœnas Clerici habitum aut Tonsuram non deferentes? et quando propter id privilegio fori et Canonis priventur? Clerici in minoribus, ut communiter DD. aiunt, non peccant graviter, si habitum et Tonsuram non deferant; imò communius *Sotus, Nav. Arm. Cas-*

XIII. Ultimò requiritur Vocatio Divina, ex illo Apostoli: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Hebr. 5. 4. Signa autem divinæ vocationis sunt 1. Scientia conveniens. 2. Intentio recta vacandi Deo, animarumque salutis. 3. Probitas vitæ, quæ maximè requiritur ad veram vocationem agnoscendam, ex illo Tridentini: « Sciant Episcopi... debere ad hos Ordines assumi... dignos duntaxat, et quorum probata vita » senectus sit. » Sess. 23. c. 12. Utque docet D. Thomas (*Suppl. q. 35. art. 1. ad 3.*) dicens: « Non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens: » hanc rationem assignans: « Ut sicut illi qui ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur... » ita et superiores sint meritò sanctitatis. » Hinc si quis absque his signis, et consequenter sine vocatione divina, ascendit ad altare, nequit à gravi culpa excusari; tam ob gravem præsumptionem, qua non vocatus in sacrum ministerium se intrudit, ut ait S. Anselmus: « Qui enim se ingerit, et propriam gloriam quærit, gratiæ Dei rapinam facit; et ideo non accipit benedictionem, sed maledictionem: » tum ob magnum periculum damnationis, cui se exponit, ut sapienter loquitur Episcopus Abely: « Qui sciens, nulla divinæ vocationis habita ratione, se in Sacerdotium intruderet, haud dubie seipsum in apertum salutis discrimen inieceret. » Et tantò magis graviter peccant Episcopi, qui tales ad Ordines admittunt, transgrediendo præceptum illud Apostoli: « Manus cito ne imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. » 1. Tim. 5. Quæ verba exponens S. Leo *Epistola 1. (aliàs 87.) ad Afric.* 2. dicit: « Quid est commu- » nicare peccatis alienis, nisi talem effici Ordinantem, qualis est » ille qui non meruit ordinari? » Ideo in *c. Nullus Dist. 24* universè Episcopis præcipitur, *Nullus ordinetur, nisi probatus fuerit.*

46. — Refert hic autem unà simul annotare, quinam ex prædictis illegitimè ordinati suspensionem ipso facto incurrant. Incurrunt 1. qui ordinantur sine Dimissoris sui Ordinarii, vel sine ejus Litteris Testimonialibus, cum ordinantur ab Episcopo Beneficii. 2. Qui eodem die duos sacros Ordines suscipiunt. 3. Qui ordinantur extra tempora. 4. Qui ordinantur ab Episcopo manente in aliena Diœcesi, sine licentia Episcopi loci. 5. Qui scienter ordinantur ante legitimam ætatem. 6. Qui ordinantur per saltum, omisso Ordine precedenti. Adde ultimo loca, qui ordinantur per simoniam; hic enim manet ipso facto suspensus ab Ordine simoniacè suscepto, et impeditur ab ascendendo ad superiores; id tamen non currit, si simonia ab alio sit commissa, ignorante ordinato (*Vide l. 3. n. 109.*)

CAPUT III.

DE ORDINIBUS IN SPECIE.

ARTICULUS I.

De prima Tonsura.

47. Quid prima Tonsura? et an sit Ordo? Quid si quis ordinatur sine Tonsura? — 48. Privilegia Tonsurati. — 49 et 50. De obligatione deferendi habitum et Tonsuram. — 51. Qui priventur privilegio Fori, et Canonis?

47. — PRIMA Tonsura non est Ordo, sed præparatio, sive dispositio ad Ordines, cum nullum Officium habeat circa ministerium altaris; ita communiter Theologi cum D. Thoma (*Suppl. q. 40. art. 2.*) Et probatur ex Trident. *Sess. 23. c. 2.* ubi Tonsuræ sumptio præcipitur, sicque dicitur: « Ut qui jam clericali » Tonsura insigniti essent, per minores ad majores adscenderent. » Ergo tonsura inter Ordines minimè numeratur (*Vide l. 6. n. 734.*) Clericus significat *in sortem vocatus*, scilicet ad cultum Deo præstandum. Tonduntur ei capilli in modum coronæ, ad significandam regiam dignitatem eorum, qui in sortem Domini vocantur. Tradit autem Catechismus Romanus, S. Petrum primam Tonsuram instituisse. Ut quis possit tonsurari requiritur 1. ut sit mas; 2. ut sit confirmatus; 3. ut sciat legere et scribere, ac saltem Grammaticam, præter rudimenta fidei; 4. ut habeat animum Deo inserviendi. Qui ordinatur sine Tonsura, graviter quidem peccat contra præceptum Tridentini, sed valide ordinatur; verùm manet suspensus usque ad beneplacitum Episcopi. Qui autem aliquem Ordinem jam susceperit sine prima Tonsura, non tenetur eam postea recipere, quia per Ordinem susceptum jam fuit factus idoneus ad alios suscipiendos.

48. — Effectus, et privilegia Tonsurati hæc sunt: I. Tonsuratus transfertur ad statum Clericalem, unde acquirit privilegium fori, quo eximitur à jurisdictione fori laicalis, modo deferat habitum, et Tonsuram, ac alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat, aut versetur in Seminario, vel in aliqua schola licentia Episcopi, ut habetur in Trident. *Sess. 23. c. 6.* II. Acquirat etiam privilegium Canonis, ita ut percutientes ipsum injuriosè incurrant excommunicationem reservatam Papæ, si percussio est gravis; Episcopo verò, si levis. III. Tonsuratus fit capax beneficii ecclesiastici, modo habeat 14 annos. IV. Fit capax etiam omnis jurisdictionis ecclesiasticæ ad conferenda beneficia, ferendas censuras, et judicandas causas spirituales.

49. — Quær. hic, qualiter peccent, et quas incurrant pœnas Clerici habitum aut Tonsuram non deferentes? et quando propter id privilegio fori et Canonis priventur? Clerici in minoribus, ut communiter DD. aiunt, non peccant graviter, si habitum et Tonsuram non deferant; imò communius *Sotus, Nav. Arm. Cas-*

trop. Escob. Holzm. etc. ab omni culpa eos excusant, ex Bulla Sixti V *Pastoralis*, ann. 1588. 31. Nam ibi in tantum Clerici declarantur teneri ad habitum deferendum, qui pensionem, aut alia bona ecclesiastica recipiunt, excedentia valorem annuorum 60 aureorum de Camera. Clerici autem Beneficiati, aut in sacris constituti, peccant quidem graviter si habitum dimittunt, ut communiter docent *Sanch. Laym. Castrop. Bonac. Salm. etc.* (quidquid dicant *Cajet. Escob. et Gobat.*) dum in *Trid. Sess. 14. c. 6.* tales habitum non deferentes de temeritate arguuntur. Valde tamen probabiliter negant eos peccare omnes AA. præfati, si habitum dimittant ad breve tempus, aut ex causa justa se occultandi, puta ad aliquod grave damnum vitandum, id quoad culpam quod autem ad pœnas pertinet, in Concilio *loc. cit.* sic dicitur: « Si postquam ab Episcopo suo... moniti fuerint, honestum habitum clericalem... non detulerint, per suspensionem ab ordinibus ac officio, et beneficio, ac fructibus... nec non si semel correpti denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum, et beneficiorum... coerceri... debeant. » Ex quo patet has pœnas esse tantum ferendæ sententiæ. Neque huic obstat Bulla Sixti V *Cum sacrosancta*, edita die 4 Jan. 1588, ubi beneficiati non deferentes habitum ipso jure declarantur privati suis beneficiis: nam id dispositum fuit tantum pro Urbe Romæ, et postquam mandatis sub certo termino ipsi non obedierint. (*Lib. 6. n. 825.*)

30. — Idem quod de habitu, dicunt *Sanch. Laym. Escob. et alii* de Tonsura, sive corona. Alii tamen, ut *Castrop. Henriq. Renzius, et Tamb. cum Marchino*, Clericum etiam in sacris, aut Beneficiatum Tonsuram non deferentem non audent damnare de mortali, nisi eam ex contempta omittat. Cæterum bene quidem ait *La Croix* facilius excusandos eos qui Tonsuram, quam qui habitum non deferunt; unde præfatus Auctor nec Sacerdotem Tonsuram per 6 aut 8 Hebdomadas non deferentem damnat de mortali. (*n. 826.*)

31. — Privantur autem beneficiati, sicut etiam ii, qui in sacris sunt constituti habitum non deferentes, privilegio tam Fori quam Canonis, si post tertiam monitionem illum non reassumant, ex *cap. Contingit. 45. de Sent. excomm.* (*n. 827.*) Simpliciter autem Tonsurati, aut Clerici tantum ad Ordines minores promoti, sine Beneficio, non peccant graviter, sed non gaudent privilegio Fori, si actu habitum non deferant, nec Ecclesiæ inserviant, ut habetur in *Trid. sess. 23. c. 6.* Gaudent verò semper ac habitum reassumunt, nisi hoc faciant in fraudem, puta si fuerint in carcerem jam conjecti pro criminalibus, vel jam citati in foro laicali pro civilibus (*cit. n. 827.*) Aliter tamen dicunt DD. de privilegio Canonis (*ib.*) An autem peccet, qui Tonsuram suscipit ad accipiendum Beneficium, sine animo permanendi in statu Clericali? Vide opus nostrum morale (*l. 4. n. 113.*) ubi dicitur suscipiens peccare, sed probabiliter tantum venialiter.

Hic juvat annotare id quod statutum habetur anno 1741 in Concordato inter sanctam Sedem, et Carolum III Regem Reg-

rum Neapolis, et Siciliarum circa Ordinationem promovendorum ad Statum Ecclesiasticum. I. Niuno potrà esser diacono innanzi promosso alla prima Tonsura se non che a titolo di Beneficio, o Capellania perpetua, le di cui rendite, detratti i pœsi, ascendano almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella Diocesi del Promovendo. II. Giudicando qualche Vescovo veramente utile, o necessario alla Chiesa, conferir la prima Tonsura a qualche giovine, benchè non abbia verun Beneficio, potrà farlo, ma nel solo caso che abbia il medesimo una Pensione ecclesiastica perpetua della rendita che ascenda almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella sua Diocesi, o l'intero Patrimonio; il quale per evitar qualunque frode o inganno, non potrà costituirsi da ora innanzi, che unicamente sopra beni stabili, o sopra annue rendite fisse; e dovrà regularsi a tenore della tassa Sinodale di ciascuna Diocesi, purchè non sia esso Patrimonio nè in minor somma di ventiquattro ducati, nè in maggior di quaranta. III. Oltre al requisito del Beneficio. Capellania perpetua, o Pensione ecclesiastica perpetua, o dell'intero Patrimonio, a niuno potrà conferirsi la prima Tonsura, il quale dopo aver terminati dieci anni di sua età, non sia andato a dimorar almeno per un triennio in qualche Seminario o Conovitto ecclesiastico: e dove ciò non possa farsi, non abbia almeno portato per tre anni l'abito Chiericale con licenza del proprio Ordinario, ed in tutto il triennio, o almeno per la maggior parte nelle feste di precetto di ciascun de' tre anni non abbia serovito a qualche Chiesa nella maniera che gli sarà dal proprio Vescovo prescritta; computando questo servizio colla dimora, che aorebbe dovuto fare in qualche Seminario, o Conovitto ecclesiastico, ec. Ultimo loco dicitur: Chiunque sarà promosso alla prima Tonsura, agli Ordini minori, o agli Ordini sagri contra la forma prescritta nel presente regolamento, oltre alle pene di sopra accennate, rimarrà perpetuamente sospeso dall' esercizio dell' Ordine già conferitogli. E chi l' aora così ordinato, o pure gli aora a tal effetto concedute le dimissorie, se sarà Vescovo, sarà sospeso per un anno dalla collazione degli Ordini, e dall' esercizio de' Pontificali; e non essendo Vescovo, ma Prelato inferiore coll' uso de' Pontificali, sarà sospeso per sempre dall' esercizio de' medesimi, e non avendo l'uso di essi, come pure qualunque altra persona costituita in dignità, per sempre sarà sospesa dall' esercizio dell' Offizio, e de' suoi Ordini.

ARTICULUS II.

De Ordinibus minoribus.

32. Quot sint Ordines minores. — 33. Sect. I. De Ostiariatu. Materia tradenda est ab ipso Ordinante; et ab eo Missa celebranda. — 34. Sect. II. De Lectoratu. — 35. Sect. III. De Exorcistatu. — 36. Sect. IV. De Acolythatu.

32. — ORDINES minores quatuor sunt, Ostiariatus, Lectora-

tus, Exorcistatus, et Acolythatus. Dicuntur ipsi *Minores* propter *minora officia*, quæ ab *Ordinatis* exercentur circa *Missam*, aut in *Ecclesia*.

Sectio I. De Ostiariatu.

55. — OSTIARIATUS est Ordo, quo confertur potestas aperiendi, claudendi, et custodiendi Ecclesiam. Officium Ostiarii (præter dicta) est etiam pulsandi campanas, necnon admittendi dignos in Ecclesia, et expellendi indignos, scilicet Infideles, Hæreticos, et Excommunicatos. *Materia Remota* Ostiariatus sunt claves Ecclesiae: *Proxima* clavium traditio. Forma sunt verba Ordinantis, et dicentis: *Sic age quasi redditurus rationem, pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur.* Ita tradunt AA. qui tenent singulos septem Ordines esse Sacramenta. Claves debent esse propriæ Ecclesiae, nec possunt aliæ substitui, debentque tangi ab Ordinando. Hic autem denuo advertit id quod notatum est n. 28, nempe quod in Sacramento Ordinis materia omnino tradenda est ab ipso Ordinate, alias Sacramentum invalidè ministratur, et ab eodem debet Missa celebrari. (*Lib. 6. n. 744.*)

Sectio II. De Lectoratu.

54. — LECTORATUS est Ordo, quo confertur potestas legendi Scripturas sacras in Ecclesia. *Materia Remota* est liber Prophetiarum, et Epistolarum. *Proxima* illius traditio. Forma sunt verba: *Accipe et esto verbi Dei relator, etc.* Officium igitur lectoris est legendi sacras Scripturas (intellige extra Missam, nam in Missa officium est Subdiaconi), ac etiam Cathecumenos instruendi. Si loco libri Epistolarum sive *Lectionarii* traderentur Biblia, aut Breviarium, valida quidem, et etiam licita esset Ordinatio; secus si alius liber.

Sectio III. De Exorcistatu.

55. — EXORCISTATUS est ordo, quo datur potestas expellendi Dæmones ab obsessis ne eos impediunt à Communione. *Materia Remota* est liber exorcismorum; *Proxima* ejus traditio. Forma: *Accipe, et habe potestatem imponendi manus super energumenos, etc.* Exorcismus autem est formula quædam ab Ecclesia instituta ad dæmones fugandos in nomine Jesu Christi. Ut possit autem Exorcista solemniter exorcizare, requiritur etiam collatio jurisdictionis, sive licentia Episcopi. Id tamen non est ob jus commune, sed ob particulare præceptum Episcoporum prohibentium exorcizare sine eorum licentia (n. 745.) Dictum est solemniter, cum quisque fidelis potest privatim imperare dæmonibus, ne noceant, neve impediant fideles ab actionibus sacris. (*Vide l. 3. n. 193. App. de Adjur. num. IV.*)

Sectio IV. De Acolythatu.

56. — ACOLYTHATUS est ordo, quo datur potestas ferendi Urceolos ad altare, et Candelabra luminaque in ipso accendendi. Ma-

teria *Remota* sunt Urceoli vacui: *Proxima* eorum traditio. Forma *Accipe Ceroferarium, etc.* atque, *Accipe Urceolos, etc.* Utraque materia est essentialis, sed nobilior sunt Urceoli, quia vinum et aqua magis sunt ad Missam necessaria. Hæ autem materiæ sunt partiales, unam totalem constituentes. Character verò non in candelabri, sed in urceolorum traditione imprimitur, quia in ea principalior traditur potestas (*Lib. 6. n. 745.*)

ARTICULUS III.

De Ordinibus majoribus.

Sectio I. De Subdiaconatu.

57. Quid Subdiaconatus? *Materia, Forma et Officium.* Si sine manipulo, etc. — 58. Requisite. — 59. §. I. De voto castitatis et an castitas sit ex voto? Si quis ignoret, etc. Si impuber, etc. Qui per metum ordinatur, etc. — 60. §. II. De horis canonicis, Propositiones damnatæ. — 61. Qui teneantur ad horas? I. Clerici in sacris. II. Religiosi professi. III. Beneficiati. — 62. Cui faciendæ restitutio fructuum. — 63. Si habeant alia onera. — 64. An excommunicati, etc. Et qui sine attentione interna, etc. — 65. Intra primos sex menses. Qui sine culpa omittit. An unum peccatum, etc. — 66. Qui non percipit fructus, etc. — 67. Si beneficium sit tenue. — 68. An male expendens, etc. Canonici non canens. — 69. Quæ parva materia, etc. An projiciens Breviarium. In dubio an quid omissum. — 70. Quæ requirantur ad horas rectè dicendas? I. Juxta præscriptum. Si permutes officium. — 71. Si alio pergis. — 72. Si advertis te errasse. De Litaniis, et Officio defunctorum. — 73. II. Pronunciatio vocalis. Quid in Choro. — 74. III. Pronunciatio integra. IV. Pronunciatio continuata. V. Ordo horarum. VI. Tempus. — 75. Intentio, et attentio. — 76. Causæ excusantes à recitatione. — 77 ad 80. §. III. De censuris in genere. — 81 ad 85. §. IV. De Censuris in specie, et I. De excommunicatione. — 84. II. De suspensione. — 85. III. De depositione, etc. — 86. IV. De interdicto. — 87. V. De irregularitate. — 88. Irregularitates ex delicto. — 89. Irregularitates ex defectu.

57. — SUBDIACONATUS est Ordo, quo traditur potestas, per quam Ordinatus potest deferre calicem ad altare, ministrare Diacono, et legere epistolam in Missa. *Materia Remota* est duplex, nempe Calix vacuus cum patena vacua, necnon liber epistolarum. *Materia Proxima* est horum traditio. Calix autem probabiliter debet esse consecratus, ut plures DD. sentiunt; unde ipsorum sententia in praxi sequenda est (*Lib. 6. n. 747.*) Sic etiam omnino requiritur traditio libri Epistolarum (n. 746. *Dub. 1.*) Forma autem sunt verba Episcopi: *Videte cujus ministerium vobis traditur, etc.* Et alia: *Accipe librum Epistolarum, et habe potestatem legendi eas, etc.* Duplici enim materiæ duplex adhibetur forma partialis. Officium Subdiaconi (ultra prædicta in altari) est deferre Crucem, et lavare corporalia. Peccaret Subdiaconus, si absque manipulo solemniter ministraret in Missa, nisi urge-

ret necessitas, ut dicit P. Suar. (De Censur. Disp. 42.) An autem graviter peccet Subdiaconus ministrans in mortali? Vide dicta supra n. 14. Clericus (vel etiam Subdiaconus) exercens officium Subdiaconi sine manipulo, vel cum manipulo, sed non intendens ex officio actum illum exercere, non incurrit irregularitatem; quia tunc (ut ait Bonac.) exercet tantum officium cantoris. Secus si cum manipulo intenderet exercere officium proprium Subdiaconi (Vid. l. 7. n. 358.)

38. — Ut quis ad Subdiaconatum possit promoveri, requiritur 1. ut sit ordinatus in minoribus. 2. Aetas 21 annorum completorum. 3. Titulus sustentationis (de quo vide supra dicta n. 37. ad 39.) 4. Ut bene sciat quæ pertinent ad suum munus. 5. Examen, quod debet quidem rigorosius esse in Subdiaconis, ut recte advertit Homobonus (Poenitentiarius in Ecclesia Bonon.), et signanter circa Subdiaconi obligationes, nempe servandi castitatem, recitandi officium, habendi titulum sustentationis; necnon refert Subdiaconos examinare circa Censuras, et Irregularitates, quarum singulatum hinc principaliora rudimenta mox infra breviter recensibimus.

§. I. De voto Castitatis.

39. — SUBDIACONUS ex præcepto S. Gregorii Papæ in c. 2. Dist. 28. tenetur votum castitatis emittere. Hinc obligatio castitatis in Ordinatis in sacris verius est ex vi voti Ordinibus annexi, quam præcepti Ecclesiæ, ut satis colligitur ex cap. Cum olim, de Cler. Conjug. Attamen si quis Ordinem suscipiendo expressè nollet castitatem vovere, tunc iste saltem ex præcepto Ecclesiæ ad castitatem teneretur. Hocque dicendum etiamsi nesciret hanc obligationem, modo vellet verè ordinem suscipere: et adhuc si inculpate nesciret, ut valde probabiliter plures Doctores docent (Vid. l. 6. n. 809. Dub. 1 et 2.) Qui autem ordinaretur ante usum rationis, hic non teneretur ad castitatem. Qui verò ordinatur ante pubertatem, an ad castitatem teneatur? Adest duplex sententia, utraque probabilis. (ibid. n. 810.) Qui ordinatur per metum extrinsecum injustè incussum, et non habet animum suscipiendi Ordinem, non tenetur ad castitatem, et etiamsi animum haberet, probabilius nec teneretur, quia votum emissum ob metum probabilius est invalidum. Secus si metus fuerit justè incussum, vel si ordinatus scienter suam Ordinationem ratificaret, nempe si ultro Ordinem exerceret. (n. 811.)

§. II. De horis Canonicis.

60. — PRIMO loco hic refert annotare plures Propositiones damnatas ab Alexandro VII, nimirum Prop. 5. quæ dicebat: Restitutio fructuum non debetur ante sententiam. Prop. 21. Habens... beneficium, si studio... vacet, satisfacit recitando per alium. Prop. 33. Restitutio fructuum suppletur per eleemosynas ante factas. Prop. 34. Satisfacit dicens Officium Paschale pro Officio diei Palmarum. Prop. 35. Cum uno Officio potest satisfieri obli-

gationi duorum dierum. Item Innoc. XI damnavit Prop. 54. Qui nequit recitare Matutinum, non tenetur ad alias Horas.

61. — QUÆR. I. Quinam teneantur ad horas? Tenentur I. Omnes ordinati in sacris, etiamsi sint excommunicati, suspensi et degradati. Ordinatus autem ad Subdiaconatum in die Ordinationis tenetur ad Horam correspondentem horæ qua ordinatur. Tenentur II. Religiosi professi utriusque sexûs. Hoc habetur ex antiqua consuetudine obligante sub gravi, ut tenet communis sententia contra aliquos. Nec valet dicere, quòd non constet, an consuetudo recitandi Officium sit introducta à Religiosis animo se graviter obligandi; nam responderetur quòd cum illa constanter, et tandiu cum magno incommodo ab omnibus Religiosis observata fuerit, præsumptio est pro parte affirmativa; pro qua autem parte stat præsumptio, pro ea stat etiam possessio, regula generalis est (Vid. l. 4. n. 142.) Nullus autem Religiosus, aut Monialis in particulari tenetur sub gravi Horas dicere in choro, ut communiter dicunt Suar. Salm. Conc. etc. Modò chorus non tollatur, ad quem requiruntur saltem quatuor expediti. Ad officium verò non tenentur Religiosi ejeti; sed tenentur profugi (Ibid. Dub. 1 et 2.) Tenentur III. Beneficiati, alias fructus omnes beneficii restituere debent, ex Concil. Lateran. V. sect. g. §. Statuimus, ubi dictum fuit: « Statuimus, ut » quilibet habens beneficium, si post sex menses, obtento beneficio, officium divinum non dixerit, fructus non faciat suos pro » rata recitationis. » Et si talis post monitionem adhuc pergit omittere, potest etiam beneficio privari. Deinde Sanctus Pius V in Constit. 186 quæ incipit, Ex proximo Lateranensi, decrevit, quòd qui relinquit Matutinum, restituat dimidiam partem fructuum correspondentium illi diei: qui cæteras Horas, aliam dimidiam: qui verò unam tantum ex parvis, sextam partem. (Vid. l. 3. n. 663.) Et idem dicendum, si quis per plures leves omissiones inter Officium diei ad gravem materiam pergit (n. 668.) Qui autem hodie supplere vellet Officium heri omissum, minimè liberatur à restitutione (n. 667.), hæcque restitutio debetur ante omnem sententiam, quia conditio recitationis est absolute necessaria ad lucrandos fructus, cum sine ipsa nequeat beneficiarius facere fructus suos, ut præfatum Concilium sancivit (n. 665. et l. 4. n. 140. Qu. I. vers. Sed dices.)

62. — Restitutio autem tunc facienda est vel pauperibus (sufficit cujuscumque loci) vel fabricæ Ecclesiæ, vel domui beneficii, vel in augmentum agrorum ipsius. Potest etiam fieri in refectonem alterius indigentis Ecclesiæ, si propria non eget, vel si fabrica alienæ Ecclesiæ redundaret in utilitatem pauperum. Potest etiam applicari in Missis pro defunctis, et potest Beneficiarius adhuc applicare eam sibi ipsi, si verè pauper sit, modò non faciat in fraudem; Suar. Cast. Navarr. Tol. Less. etc. comm. (Lib. 3. n. 672.) Si quis autem post omissionem dederit eleemosynas, immemor, vel fortè ignorans obligationem restitutionis, proba-

biliter potest eas computare, ut dicunt *Sanch. Suar. Lug. Salm. Croix, etc.* (*Lib. 3. n. 700. Qu. 1. ad. vers. Limitant.*)

63. — Probabiliter dicunt etiam *Sot. Less. Vasq. Bon. Sanch. Salmantic, etc.*, quòd si Beneficiatus alia onera habet, quibus jam satisfecerit, non tenetur omnes fructus restituere. Secus tamen dicendum (quidquid dicant alii) de simplici Beneficiato, qui nullum aliud onus haberet, nisi deferendi habitum (*Lib. 3. n. 673. Qu. 10.*)

64. — An autem excommunicatus toleratus teneatur ante sententiam restituere fructus Beneficii, si onera ipsius impleverit? Aliqui affirmant, sed probabilius et communius alii negant, prout dicitur *Hom. Apost. Tr. 19. n. in fin.*, quia non tenetur reus nisi post sententiam subire pœnam illam, quæ actionem requirit; ex alia autem parte excommunicati tolerati validè jam Sacramenta ministrant, horasque persolvunt; ita *Laym. Tourn. Castropal. Salm. Bonac. Coninch.* et alii plures (*Lib. 3. n. 670.*) Sic etiam probabiliter non tenetur ad restitutionem qui recitat sine attentione interna: cum opinio, quòd sufficiat ad satisfaciendum, si habeatur intentio, et attentio externa non sit improbabilis juxta dicenda *n. 75.* (*Lib. 3. n. 669. et l. 4. n. 177.*)

65. — Præterea notandum, S. Pium in præfata Constitutione declarasse, quòd Beneficiati, si intra primos sex menses officium omittant, licet non teneantur ad restitutionem, tamen non excusantur à peccato mortali (*Vide l. 3. n. 663.*) Hinc omnino dicendum quòd Beneficiati, etiamsi vellent pro eo tempore fructus restituere, omittendo officium, graviter peccant, cum ipsos ad officium quovis tempore Ecclesia ex motivo Religionis obstrinxerit. (*l. 4. n. 145. Qu. II.*) Graviter igitur peccat qui intra sex menses (ut dictum est) officium omittit, sed non tenetur ad restitutionem, ut docent *Less. Vasq. Conc. Vio.* et communior sententia (contra paucos). Ratio, quia, juxta communem sententiam restitutio fructuum non jam debetur de jure naturali; fructus enim non dantur pro mercede recitationis, sed pro sustentatione Beneficarii, cum onere tamen officii, imposito ab Ecclesia (ut diximus) ex motivo Religionis; et ideo nulla ante Concil. Lateranense restitutio præcipiebatur. Concilium autem restitutionem præcipit tantum omittentibus post sex menses. (*Lib. 3. n. 665 et 666.*) Ob eandem rationem non tenetur ad restitutionem, qui omittit officii recitationem sine culpa: quia, licet (ut dictum est *n. 61. in fin.*) restitutio ante omnem sententiam facienda sit, tamen cum ipsa in pœnam præcepta sit, omnino culpam requirit, ut rectè dicunt *Less. Sanch. Conc. Vio.* et alii communius, contra paucos (*cit. n. 665.*) Pariter ob eandem rationem Subdiaconus Beneficium habens, si officium omittit, unum tantum committit peccatum, cum ex uno motivo Religionis ad illud teneatur (*Lib. 4. n. 145. Qu. I.*)

66. — Dubit. 1. an teneatur ad officium Beneficarius, qui fructus non percipit? Minimè tenetur, si ipse non negligenter gesserit in illis exigendis. Excipe, nisi ipse in pœnam alicujus

criminis sit fructibus justè privatus; vel nisi certam spem habeat percipiendi illos sequentibus annis (*Lib. 3. n. 664.*) Quid si de Beneficio lis vertatur? Resp. si Beneficiarius nondum acceperit illius possessionem, non tenetur ad officium, nisi per ipsum stet quin statim possessionem adipiscatur. Si verò jam acceperit, tenetur casu quo spem certam habet vincendi litem, secus si sit in dubio (*c. n. 664. v. Quid si.*)

67. — Dubit. 2. an teneatur ad officium habens Beneficium tenue? Alii affirmant; sed alii plures negant, ut *Less. Sanch. Malder. Arag. Rodrig. Molfes. Pelliz.* et alii; quia tenue beneficium ex *c. Is cui, de Præbend. in 6.* ut verum beneficium non habetur. Dicunt autem illud esse tenue beneficium, quod non pertingit ad tertiam partem sustentationis (*Lib. 3. n. 674.*)

68. — Dubit. 3. an Beneficiarius malè expendens fructus Beneficii teneatur ad restitutionem? Plures graves DD. probabiliter negant, ut *S. Antoninus, Less. Cabass. Sanch. Salm.*, et alii cum *S. Th. (2. 2. q. 285. art. 7.)* qui ait Præbendas haberi ut bona patrimonialia. Alii tamen probabilius, ut *Laym. Bonac. Navarr. Petrocor. Conc. etc.* affirmant, quia beneficiarii ex justitia tenentur fructus superfluos pauperibus vel locis piis erogare, nam saltem Ecclesia non concedit ipsis dominium fructuum, nisi limitatum ad superfluos erogandos in pauperes (*Lib. 3. n. 492.*) *V. Hom. Apost. Tr. 10. n. 7.* Hic autem sedulo advertendum, quòd *Summ. Pont. Bened. XIV.*, in Brevi ad Cardinalem Delphinum Patriarcham Aquileiensem, emanato die 19 Januar. 1748, declaravit Canonicos Choro non interessentes, vel ibi *nozanentes*, non solum distributiones quotidianas amittere, sed etiam ad restitutionem teneri fructuum suarum Præbendarum. (*Lib. 3. n. 675. Dub. 3.*)

69. — Quær. II. Quanta sit obligatio officii? Certum est peccare graviter, qui omittit notabilem officii partem. Cæterum censetur parva materia omissio minoris partis quàm parvæ horæ (*Lib. 4. num. 147.*) Qui autem omnes septem horas omittit, verius cum *Less. Sanch. Conc. Tourn.* et communi, unum committit peccatum, quia omnes horæ integrum officium componunt. (*Lib. 4. n. 148.*) Qui officium projiceret in mare, tot peccata committeret, quot omissiones dierum prævideret; quia singulæ omissiones officii, ad quamlibet diem pertinentes, sunt singulæ transgressiones, et hic, eas jam prævidendo, peccaret quidem in causa (*ibid. n. 149.*) An in dubio, utràm aliquid ex officio sit vel ne omissum, sit repetendum? Repetendum quidem in dubio negativo, scilicet si nullum prudens motivum habeas, quòd jam dixeris; secus si dubium est positivum, nempe si probabiliter credas te dixisse; ita communiter *Nav. Sanchez, Lugo, Tourn. Castr. Salm. Ronc.* (*Vide l. 4. n. 150.*)

70. — Quær. III. Quæ requirantur ad horas bene recitandas? Requiritur 1. Ut recitentur juxta *Præscriptum Breoiarii Romani.* Unde improbabilem censeo opinionem eorum, qui dicunt non peccare mortaliter, qui commutat officium in aliud notabiliter

brevius. (n. 160.) An autem sit mortale mutare in æquale, vel quasi? Adest hinc inde duplex plurimorum sententia. Æquius tamen videtur dicendum cum *Sporer, Roncag. Viva, Laym. Eibel, etc.* esse mortale, si mutatio sit frequens; veniale si raro, puta ter, vel quater in anno; et nullum, si id aliquando fiat cum causa, nempe itineris, studii, etc. Ratio, quia licet officium recitandum sit juxta formam individualem Breviarii, ut præcipit S. Pius V in Bulla *A nobis* descripta in Breviario, dicendo: *Neminem satisfacere nisi hac sola forma*; tamen probabile est Pontificem in hac forma præscribenda magis respexisse ad formam substantialem, quæ est quantitas officii, quam ad accidentalem, nempe ad illius qualitatem; et ideo commutatio non videtur culpam venialem excedere. Id tamen frequenter facere esset mortalis culpa, quia (ut rectè ait *Laym.*) esset perversio ordinis; et gravis quidem, si frequens esset. (*Lib. 4. n. 161. v. Qu. III.*)

71. — His positis, probabile est I. Quod si alio pergis, potes recitare officium illius loci, nisi fueris Religiosus, quia teneris tunc recitare officium Breviarii tui Ordinis; ita *Laym. Holzm. Bonac. Castrop. et alii. II.* Quod Capellani, et Commensales Cardinalium, et Episcoporum possunt eis conformari in officio: *Holzm.* cum communi, et Decreto Sacri Congreg. Rituum, et *Clem. Dignum, de Celebr. Miss.* Et idem dicunt DD. de Capellanis Monialium, *Croix, Holzm. Gob. Stoz. etc.*, et de iis qui obeunt exercitia spiritualia apud Religiosos, *Laym. et Gob. III.* Quod possis recitare officium socii; quia ipsa associatio excusat, modo officium non sit notabiliter brevius, *Viva, Ronc. Henrig. Quintanad. et alii. (Lib. 4. dicto num. 161. vers. Juxta autem.)*

72. — Si quis advertit se errasse, postquam multum processit in officio indebito, potest vel proseguere, vel recitare reliquum de proprio, sed melius erit recitare de proprio; nisi vellet alia die non impedita officium dicere de Sancto illo; quod satis probabiliter admittunt plures DD. (*Cit. n. 161. Qu. V.*) Ex consuetudine autem introducta gravis est obligatio recitandi Litanias S. Marci, Rogationum, ac officium defunctorum etiam in privato. (*Lib. 4. n. 161. Qu. I et II.*)

73. — Requiritur II. *Pronunciatio vocalis.* Hic dubitatur, an recitans debeat se audire? Alii affirmant, alii tamen non improbabili-ter negant, ut doctissimus *Syloius, Tourn. Laym. Azor. Spor. Salm. Trull. Rod.* et alii, quia in recitatione officii non jubetur auditio, sed pronuntiatio, ad quam non oportet elevare vocem, sed sufficit formare aliquem externum sonitum, qui semper adest, cum verba proferuntur (*Lib. 4. n. 163.*) Submissè recitans in Choro bene satisfacit (*ibid. v. An autem*): sed non Canonicus, qui tenetur canere, juxta dicta n. 68. in fin. Recitanti autem in Choro sufficit si audias alteram partem in confuso, vel tantum unum ex ea. Quid si non satis percipis in materia notabili alteram partem, propter culpam Chori, aut socii? alii dicunt quod teneris repetere non auditum. Alii plures negant, quia per ipsam societatem, et tuam applicationem moraliter jam

communicas; ita non improbabili-ter. (*Sa. Major. Ronc. Eibel, Salm. Pelliz. Trull.* et alii *Lib. 4. n. 163. Qu. II.*) Surdus autem non satisfacit, quidquid alii dicant. Secus verò dicendum de surdastro, si audiat saltem in confuso. (*n. 163. Qu. III.*)

74. — III. *Pronunciatio integra*, id est, sine mutilatione, quæ sensus verborum notabiliter varietur. Valet tamen officium, si aliqua saltem servetur significatio verborum (*n. 165*). IV. *Pronunciatio continuata*, scilicet sine interruptione in qualibet hora, quæ autem interruptio inducit veniale, nisi aliqua excuset causa. (*n. 166*). Matutinum autem etiam sine causa potest à Laudibus separari, et sic pariter tres Nocturni, saltem per tres horas. (*numero 167*). Facta tamen interruptione, adhuc culpabili, probabilius non teneris horam repetere, cum quilibet Psalmorum versus suam habeat significationem (*num. 168*). V. *Horarum Ordo*, scilicet ne invertatur. Inversio tamen non erit nisi venialis, etiam si fiat frequenter; et etiam in choro, ut probabilius aiunt *Cajet. Gavant. Laym. Sanch. Bonac. etc.* (*n. 170 et 171.*) Celebrare autem Missam ante Matutinum probabilius et communius non est nisi veniale cum *Less. Castrop. Conc. Tourn. Sol. Tolet. Bellarm. Croix, Salm.* et aliis puribus. (*Vide l. 6. n. 347.*) VI. *Tempus præfixum.* Tempus Matutini incipit ab hora vespere-rarum diei antecedentis usque ad meridiem subsequentis (*l. 4. n. 174.*) Idque probabiliter procedit etiam de officio defunctorum, extra tamen Chorum (*ib. Qu. II.*) Et de hoc adest etiam Decretum Sacri Congr. Rituum apud Ferraris *Biblioth. Tom. 4. verb. Litanias p. 495. Nota ad litt. (a).* Non idem currit autem de litanias. (*ib. Qu. III.*) An autem satisfaciat dicens matutinum hora secunda post meridiem? Alii affirmant, ut *Salm.* cum *Sanch. Trull. etc.* dicendo in hodie permitti ex consuetudine introducta. Sed verius negandum cum *Holz. Croix. et Conc.*, quia tunc nondum incepta est hora vespere-rarum, quæ est media inter meridiem et occasum; dies enim ecclesiasticus non nisi ab hora Vespere-rarum incipit. Quod autem consuetudo undique jam introduxerit recitari matutinum hora secunda post meridiem à majori parte fidelium, juxta dicta de consuetudine (*Lib. 1. n. 107 et seq.*), hoc probandum esset; sed usquedum non probatur, possidet lex opposita (*l. 4. n. 174. Qu. I.*); tempus autem horarum incipit à media nocte ad meridiem: vespere-rarum et completarum à meridie ad mediam noctem. (*lib. 4. n. 173. v. Tempus.*)

75. — VII. *Intentio et attentio.* Requiritur *intentio* (scilicet recitandi) saltem virtualis; sufficit pro illa, si ab initio samp-seris breviarium ad recitandum. Communissimè autem, et probabilius cum *Suar. Castrop. Less. Tourn. Pont. Vasy. et Croix* cum aliis, non requiritur intentio satisfaciendi obligationi; imo recitans implet, etiam si positivè intendat nolle implere, quia implens non potest non implere, cum satisfactio non pendeat à sua, sed à voluntate legis, sive Ecclesiæ (*n. 176*). Requiritur insuper *attentio*, saltem externa, scilicet ne apponatur actio in-

compatibilis cum attentione interna. An autem requiratur etiam interna? alii affirmant requiri internam, quæ sit vel ad Deum, vel ad sensum, vel saltem ad verba, nempe ut rectè pronuncientur; quia aliàs, prout dicunt, non esset oratio. Alii verò plurimi negant, dicentes veram esse orationem, quæ fit cum intentione orandi et attentione externa: ita *Lug. Palud. Coning. Angel. Sylo. Croix*, et plures alii cum *S. Anton. ex D. Th.* Verba *S. Antonini* hæc sunt: « Sed si evagatio est advertenter, » et solùm secundùm actum interiorem, licet temeraria et gravis foret, non tamen mortale, nisi per contemptum, quia Ecclesia non habet judicare de actibus merè interioribus; propter quod Minister Ecclesiæ, licet dicendo orationem cogitet aliud, non videtur transgressor præcepti ex natura facti. » *S. Anton. 3. part. tit. 13. cap. 4. §.* Verba autem *S. Thomæ* sunt: « Quando aliquis ex proposito mentem ad alia distrahit in orando; tunc enim sine culpa non est: præcipuè si in aliis sponte se occupat quæ mentem distrahunt, sicut sunt exteriora opera, et si ad contrarium mens evagetur, etiam culpa mortalis erit. » *In 4. sent. dist. 15. q. 4. art. 2. solut. 4. ad 2.* Juxta igitur *D. Th.* evagatio interna non est sine culpa, scilicet veniali, externa autem non sine mortali; et sic id intelligit idem *S. Antoninus*, dicens: « Unde *S. Thomas* dicit ibi, quòd in oratione, » si in aliis sponte se quis occupat in his quæ mentem distrahunt sicut sunt opera exteriora, etiam culpa mortalis erit. » *Loco cit.* Ratio autem 1. hujus sententiæ est, quia, si attentio interna esset de essentia orationis, ministrans Extremam Uncionem sine attentione interna invalidè ministraret, cum forma hujus Sacramenti sit deprecatoria, *Indulgeat tibi Deus, etc.* ex illo *S. Jacobi: Orent super eum, ungentes, etc.* *Ep. 5. 14.* sed id non potest dici, cum constet ex Florentino ad valorem Sacramenti tria tantùm requiri et sufficere, nempe materiam, formam, seu verba à Ministro prolata, et intentionem ipsius faciendi quod facit Ecclesia. Ratio 2. quia si attentio interna de essentia orationis esset, etiam is qui cum involuntaria distractione horas persolveret, nec etiam satisfaceret. Propter has rationes minimè contemnendas, videtur hæc secunda sententia non posse dici improbabilis. Cæterùm conveniunt omnes, quòd ut dicatur quis non implere, oportet ut non solùm advertat distractionem, sed adhuc, ut plenè advertat se distrahi ab officio: aliàs, licet voluntariè se distrahat, non tamen voluntariè se distrahit a recitatione. Scrupulosus autem propter distractiones nunquam tenetur repetere. Ita *Suar. Sot. Nav. Cajet. Conc.* et alii communiter *Vide lib. 4. n. 177. v. Cæterùm.*

76. — Quæritur IV. Quænam causæ excusant à recitatione officii? Excusat I. *infirmetas* gravis, sive grave incommodum. Laborans autem tertiana vel quartana tenetur recitare, et etiam anticipare, si commodè potest. Non tenetur tamen anticipare matutinum in die præcedenti, nullus enim obligatur suo privilegio uti. Si quis commodè potest, tenetur dicere officium cum

socio. In dubio an ob recitationem graviter lædatis, non teneris; secus in dubio an excuseris, nisi habeas probabilem rationem; sed meliùs est tunc ut remittas medico, aut superiori, vel saltem viro prudenti. Quando autem urget morbus, si nequis recitare totum, nec teneris ad partem, quia aliàs magna superesset tibi scrupulosa anxietas, an pergere possis, vel ne, in reliquis recitandis; ita valde probabiliter *Suar. Nav. Sanch. Lug. Carden. Ronc.* etc. (*Lib. 4. n. 154.*) II. *Impedimentum* justum, puta si quis occupetur in officio charitatis, quod non posset omittere sine scandalo, aut notabili detrimento proprio, aut alieno, v. g. si nequeret differre concionem sine nota, vel confessiones aliorum in magno concursu (*n. 156.*) III. *Cacitas* (*n. 157*) IV. *Carentia* Breviarii. Teneris tamen dicere quæ mente retines, modò id, quod retines, pertingat ad quantitatem saltem parvæ horæ. Et si cares officio proprio, teneris recitare ex communi. Item si absque magno incommodo potes socium adhibere, teneris. An autem Beneficiarius teneatur etiam conducere socium ad horas persolvendas; si nequit solus? Adest duplex sententia probabilis; sed affirmativa est communior et tutior; imò omnino sequenda, si ille velit fructus percipere; cum sola enim probabilitate opinionis oppositæ nequit possessionem fructuum inchoare, ut rectè aiunt *Less. Soto, Sal. Conc. Tourn. Bonac.* et alii communiter (*Lib. 4. n. 158. et vide l. 3. n. 761. Qu. II.*) juxta dicta in opere quod inscribitur *Homo Apostolicus. Tract. X. num. 8 et 145.* V. Excusat *Dispensatio Pontificis*; et etiam proprii Episcopi (ad breve tamen tempus), si adsit causa; puta si dubitetur de morali impotentia. (*l. 4. n. 159.*)

§. III. De Censuris in genere.

(In hoc paragrapho ponuntur tantùm definitiones, divisiones, et principia, relictis quæstionibus, aliisque notiis, quæ habentur in *Hom. Apost. Tract. XIX.* ubi fusè egimus de censuris.)

77. — Quæritur I. Quid et quotuplex sit censura? « Censura » est pœna spiritualis et medicinalis, per quam delinquenti et contumaci per ecclesiasticam potestatem auferitur usus quorundam spiritualium honorum. »

78. — Dividitur censura 1. in excommunicationem, suspensionem, et interdictum. 2. In eam quæ est à jure, nempe quæ fertur per legem generalem et permanentem, et eam quæ est ab homine, quæ scilicet fertur à Prælato per particularem sententiam. 3. In eam quæ dicitur *latæ sententiæ*, quæque incurritur ipso facto, et *ferendæ sententiæ*, quæ non incurritur nisi post sententiam, prout sunt censuræ verbis futuri temporis; vide in *cit. Tract. XIX. n. 2.*

79. — Quæritur II. Quis potest ferre censuras? Possunt omnes superiores ecclesiastici habentes jurisdictionem in foro externo, vel ordinariam, prout Pontifex, Concilia, Episcopi, et ipsorum Vicarii, item Vicarii Capitulares, et Capitula Religionum, eorumque Prælati; vel delegatam, ut sunt ii quibus ab habente

ordinariam facultas committitur; vide *d. Tr. XIX. n. 3.* Quær. III. Quid requiratur, ut quis possit ligari censuris? Requiritur 1. Ut sit homo. 2. Ut sit baptizatus. 3. Ut sit rationis compos. 4. Ut sit persona determinata. 5. Ut sit subditus. Quoad peregrinos verò, vide *ib. n. 6.* Quær. IV. Quid requiratur ad incurrendam gravem censuram, puta excommunicationem majorem, vel suspensionem totalem, aut ad longum tempus? Requiritur 1. peccatum grave, et ut materia sit etiam per se gravis, aut saltem valde conducens ad finem intentum. At in dubio Superioris præceptum certè ligat. 2. Actus externus. 3. Actus consummatus. 4. Contumacia, ita ut delinquens sciatur crimen, non solum vetitum esse jure divino, sed etiam ecclesiastico. Vide autem illationes, quæ ex his inferuntur *cit. Tract. XIX. n. 7.* Quær. V. quis possit à censuris absolvere? A censura lata per sententiam particularem ordinariè is tantum potest absolvere, qui eam tulit, vel ejus superior, aut successor, aut delegatus. Ab illa autem quæ lata est à jure, vel ab homine per sententiam generalem (modò non sit reservata), potest absolvere quisvis confessarius; vide *ib. n. 11.*

80. — Hic autem notandum 1. quod Episcopi ex *c. Liceat 6. sess. 24. in Trid.* possunt dispensare in omnibus irregularitatibus, et suspensionibus ex delicto occulto; exceptis iis quæ oriuntur ex homicidio voluntario, et aliis deductis ad forum contentiosum. Item possunt absolvere à quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, quoscumque sibi subditos in Diocesi sua per seipso, aut Vicarium ad id specialiter deputandum. De hoc vide *Tract. XX. à n. 29.* Hanc autem facultatem potest Episcopus etiam generaliter aliis delegare; *ib. n. 34.* Notandum 2. quod prædicta facultas veriùs sublata est Episcopis respectu ad hæresim, et alios casus reservatos, vide *n. 38.* Si tamen quis sit impeditus adire Romam, bene potest absolvi ab Episcopo: absolute quidem, si impedimentum est perpetuum: sub juramento verò adeundi Romam, si est temporale, exceptis hinc obiter notandum 3. quod excommunicatio Papalis in violantes immunitatem ecclesiasticam, à qua absolvenda Clemens VIII etiam Regularibus facultatem abstulit, prout dicitur in *Tract. XX. n. 99.* illa tantum incurritur ab iis qui violenter et injustè extrahunt ab Ecclesia confugientes ad eam; Clemens enim in suo Decreto nullam aliam excommunicationem Regularibus vetavit absolvere respectu ad violantes immunitatem, quam illam quæ declarata fuit à Gregorio XIV, qui in Bulla 7 declaravit violantes immunitatem, per extractionem confugientis ad Ecclesiam, incurtere ipso facto eandem excommunicationem Papalem, quæ priùs fulminata fuit in violantes libertatem ecclesiasticam à Paulo II, in *Extrav. Etsi Dominici, de Pœnit. et Rem.* et à Sixto IV, in alia *Extrav. Etsi Dominici, eod. tit.* Qui Pontifices hujusmodi excommunicationem ita sibi reservarunt, ut in generali concessione absolvendi à casibus Pontificiis hæc non comprehenderetur. Nec obstat textus an *c. Cum pro tua, de Sent.*

excomm. ubi, cum aliquis in claustrum cujusdam Monasterii quemdam Clericum verberasset, dicitur in textu, illum duplicem incurrisse excommunicationem, unam, quia percussit Clericum, alteram, quia læsit immunitatem. Nam communiter notant DD. cum *Fagn. in cit. cap. num. 10.* excommunicationem illam ob læsionem immunitatis impositam fuisse non à jure, sed ab ipso Episcopo; ita *Abbas, Cardin. Ancharan. cum Innocent.* qui verbo, *Duplicem*, sic annotavit: «Duplicem, id est ob in-jectionem manuum ipso jure, et violationem claustrum ab ipso (Episcopo) latam.» Hinc *Fagn.* cum aliis in *cap. Inter alia, de Immun. Eccl. n. 102.* ut certum habet nullam adesse excommunicationem latæ sententiæ Papæ reservatam contra percussiones vel furantes in Ecclesia.

§. IV. De Censuris in specie.

Et I. De Excommunicatione.

81. — EXCOMMUNICATIO est «censura, per quam privatur homo communione ecclesiastica.» Est duplex; *Minor*, quæ privat tantum usu passivo, seu receptione Sacramentorum; vide in *Hom. Apost. Tract. XIX. n. 26 et 27.* Et *Major*, quæ privat etiam activo, et omni communicatione, ut infra mox dicemus *n. 83.*

82. — EXCOMMUNICATUS potest esse vel toleratus, vel vitandus. *Toleratus* est quem fideles non tenentur vitare, ex *Const. Ad evitanda.* Concilii Constantiensis, nec etiam in divinis, ut probabilius aiunt DD. vide *ib. n. 25.* Et idem dicitur de suspensis, et interdictis toleratis, *Vitandus* est, quem fideles tenentur vitare. Et dupliciter quis potest esse vitandus, vel quia est nominatim excommunicatus, et denunciatus, vel quia est publicus percussor clerici, vel monachi: ita tamen, ut factum nulla possit tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari, ut dicitur in *can. Si quis suadente. 17. qu. 4.* Vide *cit. tract. XIX. n. 16.* Hæc autem excommunicatio, si percussio est enormis, vel gravis, et publica tantum à Papa absolvitur; nisi percussor sit mulier, aut imber; hi enim possunt absolvi ab Episcopo, qui potest etiam absolvere à percussione levi adhuc publica; et adhuc à gravi vel enormi, si sit occulta; vide *Tract. XX. n. 46. ad 48.*

83. — EXCOMMUNICATUS igitur excommunicatione majori (esto sit toleratus) privatur 1. Suffragiis Ecclesiæ. 2. Beneficiis, ita ut collatio Beneficii ipsi facta sit omnino nulla. 3. Susceptione et administratione Sacramentorum, ac omni usu divinorum officiorum. 4. Omni communicatione spirituali, et civili cum fidelibus. Ex alia parte peccant fideles, si communicant cum excommunicato vitando, sive in divinis, nempe si cum eo Missam audiant, officium recitent; sive in civilibus, scilicet si illum alloquantur, cum eo habitent, societatem ineant, eum saluent, scribant ei; quæ omnia comprehenduntur illo versu: *Os, Orare, Vale, Communio, Mensa negatur.* Hi autem communicantes in

tribus peccant graviter. 1. Si casibus communicant in divinis. 2. Si in contemptum Ecclesiæ. 3. Si in criminoso, id est si communicant in eodem crimine (puta concubinato) ob quem ille est excommunicatus; et in hoc tertio casu incurrunt etiam excommunicationem majorem; in aliis verò (regulariter loquendo) peccant tantum venialiter, et ligantur sola excommunicatione minori: à qua culpa, et excommunicatione excusat necessitas, utilitas, lex conjugii, subjectio, et ignorantia, quæ alio versu continentur: *Utile, Lex, Humile, Res ignorata, Necessitas*. Vide de his *Tr. XIX. in toto Puncto. II. Dixi, regulariter loquendo*, nam esto sit probabile quæcumque communicationem civilem cum vitando esse tantum venialem, probabilius tamen est esse mortalem, si sit frequens, cum proposito frequenter cum eo communicandi; vide *ib. n. 22.*

II. De Suspensione.

84. — SUSPENSIO est « censura, qua clericus functiones alias ecclesiasticas exercere prohibetur. » Multipliciter autem dividitur suspensio. 1. Alia est à jure: alia ab homine. 2. Alia fertur ad certum tempus, quo elapso expirat: alia fertur absolute, quæ manet donec per absolutionem auferatur. 3. Alia est ab officio, nempe ordinis, vel jurisdictionis; alia à beneficio; et alia ab utroque, tam ab officio, quam à beneficio. Vide questiones super hac censura in *Hom. Apost. Tract. XIX. ex num. 64.*

III. De Depositione.

85. — DEPOSITIO est « quæ privat simpliciter omni usu officiorum, et beneficiorum. » Depositiō autem alia est *Realis*, quæ dicitur etiam degradatio. Alia *Verbalis*, quæ absolute dicitur depositio. Prima fit cum solemnitate, et privat privilegio tam fori, quam canonis, absque spe restitutionis. Secunda verò fit sine solemnitate, utroque privilegio retento; vide *Tr. XIX. n. 67.*

IV. De Interdicto.

86. — INTERDICTUM est « censura ecclesiastica prohibens usum tam divinatorum officiorum, quam aliorum Sacramentorum, et etiam ecclesiasticæ sepulturæ usum, quatenus talis est. » Dicitur, *talis est*, quia excommunicatio etiam privat eodem usu, sed quatenus est communicatio cum fidelibus; suspensio autem non impedit propriè usum, sed exercitium potestatis ecclesiasticæ. Interdictum aliud est *Locale*, quod immediate afficit locum, aliud *Personale*, immediate afficiens personas. Potest esse etiam mixtum, quod afficiat immediate tam locum quam incolas. Vide alia *Tract. XIX. n. 68.* Adest etiam *Cessatio à divinis*, quæ definitur: « Prohibitio clericis facta, ut abstineant ab officis divinis, et ab ecclesiastica sepultura. » Hæc non est censura, nec imponitur per modum medicinæ, sed tantum in si-

gnum mœroris, ob aliquam gravissimam injuriam Deo vel Ecclesiæ irrogatam. Ipsa imponi potest à quibus imponantur censuræ.

V. De Irregularitate.

87. — IRREGULARITAS est « impedimentum canonicum, Ordinum sacrorum susceptionem, et susceptorum usum impediens. » Dicitur est *impedimentum*, non censura; quia sic vult communior, et probabilior sententia: vide *Hom. Apost. Tr. XIX. n. 73.* Notandum hæc 1. quòd irregularitas non incurritur, nisi in jure sit expressa, ex c. *Is, qui, de Sent. excom.* Unde in dubio non incurritur, nisi dubium sit circa homicidium factum; in dubio enim, an quis ad illud concurrerit vel ne, habetur ut irregularis. *ibid. n. 79 et 80.* Notandum 2. quòd ad incurrendam irregularitatem ex delicto, requiritur saltem scientia legis Ecclesiasticæ prohibentis. An autem etiam scientia pœnæ? Probabiliter adhuc affirmant *Nav. Sylo. Sanch. Castrop. Ronc. etc.* Vide *ibid. n. 83 et 84.* Irregularitas tollitur 1. per cessationem causæ, si sit ex defectu ætatis, ignorantia, aut paupertatis, vel infamiae facti, quæ tollitur etiam per mutationem loci, aut per emendationem; nam alias, si est juris, scilicet per sententiam, requiritur dispensatio. 2. Per Baptismum (si sit ex delicto). 3. Per dispensationem. 4. Per professionem religiosam; vide *ib. n. 85 ad 87.*

88. — Irregularitas alia est ex delicto, alia ex defectu. Irregularitates ex delicto sunt sex. I. Ob Baptismum serio, et scienter iteratum, et tunc fit irregularis tam baptizans, quam baptizatus; vide *Tract. XIX. n. 88.* II. Ob violationem censuræ, nempe si quis ea innodatus scienter exercet actum Ordinis solemniter; *n. 89.* III. Ob peccatum, quo clericus scienter et serio actum Ordinis sacri, quem non habet, solemniter exercet; *n. 89 et 90.* IV. Ob aliquas furtivas susceptiones Ordinum, id est 1. si quis accipit Ordinem sine approbatione Episcopi, ex c. *de eo qui furt. etc.* 2. Si absque dispensatione ejusdem suscipit eadem die plures Ordines, quorum unus est sacer, ex c. *3 et 3. cod. tit.* 3. Qui post matrimonium contractum ante consummationem accipit Ordinem sacrum, uxore renitente, ex *Extra. Antiqua de voto*, vide *cit. Tr. XIX. n. 91.* Diximus autem ob aliquas, nam alias turvæ Ordinum susceptiones enumeratas supra num. 46. inducant tantum suspensionem (Pœnæ quidem reservatam, si est publica), sed non irregularitatem. Et idem probabiliter dicendum de eo qui censura irretitus sacrum accipit Ordinem, scil. quòd non fiat irregularis nisi in ipsa ordinatione Ordinem ultro exerceat, juxta dicenda hæc *n. 91.* V. Ob enormia crimina, si sint publica et notoria facta, vel jure, habeantque à jure annexam infamiam, ut sunt adulterium, incestus, sodomia, perjurium in judicio, hæresis, simonia, rapina, lenocinium, exercitium usurarum, raptus mulierum, et similia. Hæc autem irregularitas, si est facti, tollitur per emendationem, si juris, per dispensationem, vide *Tr. XIX. n. 92.* VI. Ex injusta muti-

lacione, et tanto magis ex homicidio voluntario, ex *cap. Si quis. 1. de Homic. Et ex Clement. in eod. tit.* Hæcque irregularitas extenditur etiam ad mandantes, consulentes, aut aliter concurrentes, ex *cap. Si viduam. Dist. 58.* Vide alia super hoc puncto *Tract. XIX. n. 94 et seq.*

89. — Irregularitates autem ex defectu sunt octo : I. ex defectu animæ, ex quo irregulares sunt 1. amentes, phrenetici, et epileptici. 2. Illitterati, juxta dicta hîc n. 35. 3. Neophyti, seu recenter conversi. II. Ex defectu corporis, nempe si quis habet vitium, quod vel impedit congruum exercitium Ordinis, vel notabilem affert indecentiam. Ex primo capite impediti sunt irregulares cæci, surdi, muti, carentes manu, aut digitis omnibus, aut pollice, vel indice. Ex secundo autem capite deformati sunt irregulares leprosi, carentes naso, et aliter monstruosi, puta habentes gibbam valde enormem; vide *Tr. XIX. n. 116. ad 125.* III. Ex defectu natalium, ex quo sunt irregulares omnes illegitimi; qui tamen legitimantur vel per subsequens matrimonium, vel per professionem religiosam, vel per dispensationem Pontificis: vide ibi n. 126. ad 129. IV. Ex defectu ætatis, de quo vide dicta hîc n. 43 et 44. V. Ex defectu Sacramenti, nempe ex bigamia: dicitur Sacramenti eò quòd duas ducens uxores nequit aptè significare unionem Christi cum Ecclesia, quæ fuit unica ejus sponsa. Bigamia autem triplex est, quæ impedit à susceptione Ordinum, scilicet 1. Vera, quando quis cum duabus successivè verum contraxit matrimonium. 2. Interpretatio; quando quis sola fictione juris censetur duas habuisse uxores, de quo vide cit. *tr. XIX. n. 134. ad 139.* 3. Similitudinaria, quæ contrahitur ex attentatione matrimonii (quamvis invalidi) cum corrupta, vel cum virgine, post votum solemnè emissum in Religione, vel post susceptionem sacri Ordinis, vide *ibid. n. 138.* VI. Ex defectu infamiae, de qua vide dicta hîc n. 88. ad V; nam irregularitates ex defectu, et ex delicto ob infamiam in idem coincidunt. VII. Ex defectu libertatis; unde sunt irregulares, 1. omnes servi propriè dicti. 2. Conjugati. 3. Curiales obligati curiæ propter juramentam, aut stipendium. 4. Milites, saltem quamdiu juramento tenentur; vide *Tract. XIX. n. 142. ad 145.* VIII. Ex defectu lenitatis, scilicet ex licita mutilatione membri, quæ fit à Chirurgis cum incisione, vel adustione; vel ex licito homicidio in bello justo offensivo, aut in judicio per cooperationem activam, efficacem, proximam, et ad occisionem ordinatam, vide *ibid. num. 146.*

Sectio II. De Diaconatu.

90. — Quid Diaconatus? et quæ ipsius materia, et forma? — 91. Officia Diaconi. Censura ligatus, etc. De Pœnitentia imposita ab Episcopo, an implenda sub gravi.

90. — **DIACONATUS** est « Ordo quo confertur potestas immediate assistendi Sacerdoti in Missa, porrigendo ei patenam

» cum hostia, et calicem cum vino: item legendi Evangelium, » et prædicandi. » Sententia nobis probabilior (juxta dicta hîc n. 28.) tenet, unicam Diaconatus materiam esse manuum Episcopi impositionem, unicamque formam esse verba Episcopi: *Accipe Spiritum Sanctum ad robur, etc.* Sed quia altera sententia etiam est probabilis, ideo tenenda, nempe, quòd porrectio instrumentorum etiam sit materia integralis partialis, ac propterea dicendum quòd materia Diaconatus est duplex, scilicet impositio manus dexteræ Episcopi, cum forma: *Accipe Spiritum sanctum etc.*, et traditio libri Evangeliorum cum forma *Accipe potestatem legendi Evangelium, etc.* Ambo autem sunt materiæ et formæ partiales unum Ordinem constituentes. Valeret etiam traditio Bibliæ, quia ibi jam continentur Evangelia. Sed dices: ab initio quomodo ordinabantur Diaconi, quando deerat liber Evangeliorum? Respondetur, Christum Dominum reliquisse Ecclesiæ potestatem determinandi in specie materias, et formas Sacramentorum, quorum ipse non determinavit. Et juxta hanc sententiam character imprimitur in ipsa libri traditione, ut dicit D. Thomas, sive in prolacione secundæ formæ (*Lib. 6. n. 748.*): ita juxta hanc sententiam, sed vide dicta in *Hom. Apost. Tract. XVII. n. 14. ad 16.*

91. — Officia Diaconi (præter dicta) sunt, 1. solemniter baptizare; sed non nisi de licentia Parochi, et in gravi necessitate: alius Diaconus qui baptizat solemniter sine commissione, etiam in necessitate, irregularitatem incurrit. 2. Ministrare Eucharistiam, sed pariter id non licet nisi fiat ex commissione Parochi, et in necessitate gravi, nempe si populus sit communicaturus, et desit Sacerdos (*lib. 6. n. 237. Q. I.*); alius si ministrat sine commissione, etiam fit irregularis (n. 234.) 3. Deferre pyxidem, aut ostensorium cum Eucharistia. 4. Prædicare, et lavare corporalia in defectu Subdiaconi. Diaconus autem censura ligatus irregularitatem incurrit, si ministrat, juxta dicta n. 88. ad II. Qui verò irretitus censuris Diaconatum suscipit, non fit irregularis, nisi in Missa ordinatione ultro Ordinem susceptum exerceat (*vide l. 6. n. 799. Dub. 3. v. Utrum.*) Quæritur an obliget pœnitentia imposita Diaconis et Subdiaconis ab Episcopo recitandi Nocturnum diei currentis, et Sacerdotibus tres Missas celebrandi? Alii affirmant; sed probabiliter alii (ut *Soto, Valentia, Castr. Pellis. Gobat, etc.*) dicunt dicendas tantum de decencia, non autem de obligatione, saltem non gravi, cum de ea non constet. (*l. 6. num. 829.*)

Sectio III. De Presbyteratu.

§. 1. 92 et 95. Quid Presbyteratus? et quæ materia et forma. — 94. De defectibus supplendis. §. II. — 95. De Sacrificio Missæ. Quid Sacrificium, et quotuplex? — 96. Quid Missa? — 97. Qu. I. Quæ requirantur ad Missam? De materia Missæ, et hîc de pane. — 98. De vino. — 99. De præsentia materiæ. — 100. De forma. — 101. Qu. II. Quomodo Christus sit præsens? — 102. Qu. III.

Effectus Missæ. — 105. Pro quibus offerri possit? — 104. Qu. IV. Quotuplex fructus? — 103. An Missa sit infiniti valoris? — 106. Q. V. De stipendio licito. — 107. Dilatio Missæ. — 108. Retentio partis elemosynæ. — 109. An Parochus, etc. — 110. Applicatio. — 111. Qu. VI. Applicatio in celebrando. — 112. Qu. VII. An omnes Rubricæ sint præceptivæ? — 113. Qu. VIII. Quando Missa possit dici? an ante Matutinum? et an die Cœnæ Domini, et Sabbati sancti? — 114. Qu. IX. Ubi Missa dicenda? — 115. De pollutione Ecclesiæ. — 116. Qu. X. Quæ requirantur ad celebrandum? I. Altare. — 117. II. Calix et patena. — 118. III. Vestes. — 119. IV. Corporale. — 120. V. Palla. — 121. VI. Missale. — 122. VII. Crux cum Crucifixo. — 125. Neo-Presbyteri an consecrent etc. — 124. An tres Missæ injunctæ, etc. — 123. Missa dicenda altè, breviter, etc. — 126. (de Celebrantibus nimia celeritate locuti sumus. Lib. 6. numero 400.) — 127. De Missis votivis. — Quando pluries in die etc. — 128. Si dum celebratur, polluitur Ecclesia, vel accedit excommunicatus. § III. — 129. III. De potestate Sacerdotali. Sacerdos simplex tantum Eucharistiam potest conficere, et ministrare; et Pœnitentiam in necessitate. — 130. Scitu necessaria cuilibet Sacerdoti circa ministrandam Pœnitentiam in necessitate. § IV. — 131 et 132. De munere docendi et prædicandi.

§. I. De Ordine Presbyteratûs.

92. — PRESBYTERATUS est « Ordo quo confertur potestas consecrandi Corpus et Sanguinem Jesu Christi, et absolvendi fideles à peccatis. » Ordo autem Sacerdoti institutus fuit à Christo in cœna, cum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et post resurrectionem, quando dixit: *Quorum remisistis peccata, remittentur eis.* Quænam est materia Presbyteratûs? Juxta nostram probabilior sententiam (ut diximus hîc n. 28. et *Hom. Apost. Tr. 17. n. 16.*) est unica, nempe secunda impositio manuum Episcopi cum presbyteris. Sed probabilis est etiam sententia quod sit duplex, nempe traditio calicis cum vino, superposita patena cum hostia, cujus forma est: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium, etc.* Et tertia impositio manuum cujus forma: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata, etc.* Et hæc sententia, cum sit probabilis, omnino in praxi tenenda est (*Vide lib. 6. n. 749.*) vide dicta in opere *Hom. Apost. Tract. 17. num. 16.*

93. — Hinc dicimus I. quod in ordinatione Sacerdotum una cum calice et patena, tradenda est utraque species, nempe panis, et vini; aliter non daretur directa potestas ad integrum Sacrificium; et eodem tempore debet tradi, cum potestas Sacerdotalis ad sacrificandum sit indivisibilis; ita probabilior sententia, quæ omnino tenenda est (*l. 6. n. 750.*). Item debet tradi ab eodem ordinante, et celebrante, ut dictum est *hîc n. 53. in fine.* Dicimus II. quod non sufficit tangere tantum calicem, et non patenam, cum probabilis sit sententia utrumque esse tangendum (*n. 753.*) Dicimus III. quod licet ex communi sententia valide

ordinatus sit, qui tantum hostiam, et non patenam tetigit, quia hostia et vinum sunt materia substantialis, et calix ac patena tantum ob decentiam adhibentur; attamen consultius est, ut talis Ordinatio repetatur, cum quatuor DD. de ea dubitent, et in Pontificali (ubi fit sermo de materia) dicitur: *Et culpam calicis, et patenam simul tangant (n. 751.)* Et idem videtur dicendum de eo qui tangit tantum patenam et calicem, et non hostiam (*n. 752.*)

94. — Quæritur, quando defectus suppleri debeat in Ordinatione Presbyteratûs? Si defectus est circa *essentialia*, nempe circa materiam vel formam, omnino Ordinatio repetenda est: et quidem tota, si defectus, sive ejus dubium vertitur quoad traditionem primæ potestatis super Corpus Christi reale: si verò quoad secundam circa corpus mysticum, tantum secunda repeli debet. Si autem defectus est circa *accidentalialia*, tunc si est de re levi, putà si ordinatus non dixerit canonem, talis cæremonia (aut similis) non oportet repeti; si autem in re gravi, putà si defuerit unctio manuum, vel si Neo-Presbyter non protulerit verba consecrationis cum Episcopo, tunc defectus quamprimum suppletus est, et ab eodem Episcopo (si fieri potest); alias graviter peccaret ordinatus id negligendo, aut in Ordine ministrando (*l. 6. nu. 758.*): Quonam autem tempore præfati defectus suppleri debeant? Respondetur quod si sint circa accidentalialia, probabiliter quovis tempore suppleri possunt: si verò circa essentialia, idem dicunt *Salm.* cum aliis: sed ex probabiliori, et communiori sententia supplendi sunt temporibus statutis Ordinationum, ut colligitur ex *cap. Presbyter, de Sacr. non iter.*, nisi agatur de solo dubio validitatis Ordinationis, ut probabiliter plures DD. opinantur. (*l. 6. n. 759.*)

§. II. De Sacrificio Missæ.

95. — SACRIFICIUM (loquendo in genere) sic definitur: « Est oblatio rei sensibilis facta Deo per immolationem in signum ejus supremi domini. » Quadruplex autem potest esse Sacrificium; *Læventicum*, ad Deum colendum; *Eucharisticum*, ad gratias agendas; *Impetratorium*, ad beneficia impetranda; *Propitiatorium*, ad veniam obtinendam.

96. — Missa verò definitur sic: « Est Corporis et Sanguinis Domini Jesu Christi consecratio et oblatio. » Et est verum Sacrificium, omnium aliorum rationem complectens; eademque est hostia quæ in cruce oblata fuit, *sola ratione offerendi diversa*, ut docet *Trid. sess. 22. c. 2.* Essentiam Sacrificii alii dicunt consistere in *Consecratione*, alii in *Oblatione*, alii in *Sumptione*, alii demum probabilius in *Consecratione simul et Sumptione* ut *Bel-larm. Soto, Bonac. Tourn. (l. 6. n. 305.)* Ad essentiam autem Sacrificii probabilius requiritur consecratio utriusque speciei, nempe panis et vini; aliter non satis exprimeretur commemoratio Sacrificii cruenti crucis. (*num. 306.*)

97. — Quær. I. Quæ requirantur ad Missam perficiendam?

Tria sunt necessaria: *Intentio, materia et forma*. Requiritur *Intentio* consecrandi, sive conficiendi Sacramentum, saltem virtualis, scilicet quæ perseveret ex intentione actuali prius habita, quam certè habet qui paratur et accedit ad celebrandum, juxta dicta hic n. 9. Plura nunc sunt notanda de materia et forma Missæ. *Materia*, est ipse Christus Dominus, realiter existens sub speciebus panis et vini. Panis consecrandus debet esse usualis et communis, ex farina triticea, et aqua naturali (saltem pro majori parte) confectus, igneque coctus per modum panis, et non cum alia materia ex æquo vel quasi permixtus (ut ait *D. Thomas*), ac non corruptus, aut corruptioni proximus; alias non est materia apta. Ut autem sit materia licita, in Ecclesia Latina panis debet esse azymus, in Græca fermentatus (*l. 6. num. 198. ad 205.*). Hic autem notandum 1. quòd si Græcus transit per loca Latinorum (et sic Latinus per Græciam) ubi non sit Ecclesia, in qua ritus Græcus servetur, potest pro suo arbitrio, in azymo et in fermentato celebrare; ita communiter DD. (*n. 203.*). Notandum 2. quòd consecrare hostiam, fractam vel maculatam non licet; sed non est mortale, nisi fractura vel macula esset valde enormis, ut dicunt *Quarti, Pasqual.*, et *La Croix* addit cum *Gobat*, quòd si fractura deprehendatur post oblationem, talis hostia licitè consecrabitur, secluso scandalo populi (*n. 204.*) Notandum 3. quòd hostia debet esse figuræ orbicularis, et major pro Sacerdote; si verò major desit, ut dicunt *Roncagl. quarti, Elbel, Gobat. et Tamb.* probabiliter potest Sacerdos, etiam causa devotionis, consecrare minorem; modò (advertunt) absit populi scandalum; sed addunt, quòd hoc scandalum facile præcaveri potest, monendo populum de defectu hostiæ majoris. (*n. 205.*)

98. — Vinum autem debet esse ex uvis expressum; cui ex gravi præcepto Ecclesiæ modica aqua est in calice admiscenda (ad significandam unionem fidelium cum Christo), quæ saltem non excedat tertiam vini partem; quamvis hanc opinionem aliqui DD. non admittant, nisi vinum sit generosum. Sufficit verò admiscere unam aquæ guttam. (*n. 208 et 210.*) Non est materia apta vinum ex agresta, nec acetum, nec vappa (id est vinum cuius vis evanuerit), nec lora, vulgò *acquata*. Vinum autem cum alio liquore etsi modico mixtum, vel mustum de uvis tunc expressum, est quidem materia apta ad Sacramentum, sed graviter illicita, ut dicitur in Rubrica; ubi idem docetur de vino, quòd *cøperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantulum acre*. Dicunt tamen *La Croix, Gabatus, et Sporer* (*n. 206 et 207.*) quòd deficiente alio vino, licet uti vino tantum parum acescente: ait enim *Card. Lambertinus* (*Notif. 77. n. 2.*) quòd præfata Rubrica deducta est ex doctrina *S. Thomæ 3. part. qu. 74. art. 5. ad 2.* qui docet non posse quidem Sacramentum confici de aceto, posse tamen confici de vino acescenti, quod est in via ad corruptionem...., licet peccet conficiens. Unde Rubrica non videtur accipienda cum tanto rigore, ut comprehendat omnes etiam primos gradus acrimoniæ, sed tantum illos qui jam proximè incipiunt

constituere vinum acescens, vulgò dictum, *vino colla punta*, sive *andato allo spunto*. Nec licet consecrare in vino congelato, nisi liquefiat dum consecratur. (*l. 6. cit. n. 207. Qu. II.*) Quin autem vinum congelatum sit materia apta, nequit dubitari, dum dicitur in Rubrica. (*de Defect. §. in hyeme*): *Si in hyeme sanguis congeletur in calice, inoleatur calix pannis calefactis, etc. donec liquefiat*. Ergo per congelationem non corrumpuntur species vini alias desineret esse ibi sanguis Christi (*vide ib.*) Quid si celebrans in sumptione adverteret vinum esse corruptum? Alii dicunt sufficere ut sola fiat consecratio vini. Sed melius est juxta Rubricam (nisi adsit scandalum) iterum vinum, et novam hostiam consecrare, incipiendo à verbis: *Qui pridè, etc.* Vide dicta *Hom. Ap. Tr. 15. n. 54.* Et in dubio an fuerit materia apta, etiam est repetenda consecratio vini sub conditione, ut verius aiunt *Croix, Pasqual. et Aversa* (contra *Tambur. et Spor.*) quia possidet obligatio faciendi Sacramentum integrum. (*l. 6. n. 206. v. Quoad.*)

99. — Insuper ad validam consecrationem requiritur, ut materia 1. sit sensibiliter (saltem moraliter) præsens; unde invalide consecratur materia tam valde modica, ut nequeat sensu percipi, aut valde remota, vel posita post tergum, aut parietem. Dicitur verò *saltem moraliter*, quia bene consecrat cæcus, vel existens in tenebris, si aliunde certus sit moraliter de præsentia materiæ (*l. 6. n. 211. ad 213.*) Requiritur 2. ut sit certa, et determinata, (saltem aliquo modo certo, puta, primæ duæ hostiæ ex parte dextera); tunc autem jam consecratur ex intentione virtuali, licet de ea Sacerdos consecrando obliviscatur (*n. 214. ad 216.*) Si autem ciborium tempore consecrationis remanserit extra altare, probabilius est ipsum rursus esse sub conditione consecrandum, ut docet *Card. Lambert.* (*de Sacrif. Missæ l. 3. c. 18. n. 6.*), tunc enim dubium est an sit facta consecratio (*l. 6. n. 217.*) Quoad guttas autem vini separatas, sed intra calicem existentes, ait *La Croix l. 6. p. 1. num. 449.* expedire, ut Sacerdos intendat ea consecrare, ne quid sit in calice non consecratum. Sed melius mihi videtur id intendere de guttis proximis fundo, non verò de remotis. (*Vide opus nostrum l. 6. n. 215. v. Quær.*) Si offerantur hostiæ parvæ paulo post oblationem, licitè consecrantur, mentaliter oblatione suppleta, *Gavant. Tanner, Possev. Aversa, etc.* Idque probabiliter fieri potest etiam post canonem inceptum, ut aiunt *Gobat. Quarti. Burghab. Possev. Diana, Tamb. et Card. Lamb.* (*de Sacrif. Miss. l. 3. c. 18. n. 5.*) saltem si aliter plures communionem carerent; aut etiam (censeo) si communicaturus non posset expectare, vel si persona gravis aut nobilis communionem petat; dum propter hujusmodi causas permittunt *S. Antonin. Sylvest. Bon. Sa. Barb. March. Possev. Gob. Dicast. etc.* dari posse etiam partem hostiæ magnæ, vel dividi hostias minores in plures particulas. (*Vide Opus nostrum l. 6. n. 217. v. IV.*)

100. — Forma autem Eucharistiæ sunt verba, quæ proferuntur in consecratione panis et vini. An autem in consecratione

vini sola verba, *Hic est calix Sanguinis mei*, sint de essentia, vel etiam alia? Utraque sententia est probabilis; sed certe graviter peccat reliqua omittens. (n. 223.) An verò ad consecrationem requirantur de necessitate Sacramenti verba præcedentia: *Qui pridie quam pateretur, etc.* Communis sententia negat, sed *Scotus* dubitat, ejusque sententiam *Du Pasquier*, et *Contin. Tournely*, dicunt non carere omni probabilitate; atque ego dicere improbabilem non audeo. (Vide l. 6. n. 220. ad 224.) Forma autem Eucharistiæ debet proferri *recitativè*, et *significativè*, id est referendo verba Christi, et applicando illa ad materiam præsentem, ut transmutetur ipsa in Corpus et Sanguinem Christi, ut aiunt *Conc. et Salm. Cum D. Thom.* (Vide n. 220. in fin.) Si quis autem propter balbatiem diceret, *Hoc est calpus meum*, vel *copus meum*; vel *copu meum*, vel *caliz*, vel *zanguinis*, valide consecrat, ut *Suar. Lug. Croix*, et alii communiter, ex cap. *Retulerunt de Consecrat. D. 4.*, ubi Baptisma collatum, *In nomine Patria, et Filia, etc.*, validum declaratur; ratio est quia voces ita sunt constitutæ, ut si aliquando cum vitio proferantur, idem significant; modo alium sensum non ingerant. (n. 224.) Hic autem advertendum sedulo id quod ait Rubrica (tit. 5. n. 2.): « Si celebrans non recordetur se dixisse quæ in consecratione communiter dicuntur, non debet turbari (scilicet repeteri.) Si verò valde probabiliter dubitat se aliquod essenziale omisisse, iteret formam, saltem sub tacita conditione. »

101. — Quær. II. Quomodo Christus sit præsens in Eucharistia? Respondetur Christum in Eucharistia non esse præsentem per productionem, nec per additionem de cælo, sed per conversionem substantiæ panis in substantiam Corporis Christi, cui conversioni convenienter aptatum est nomen *Transubstantiationis*. Christus autem sub panis et vini speciebus continetur sacramentaliter, et ineffabili modo, qui debet credi, sed intelligi non potest. (verbis exprimere vix possumus, ait *Trid. sess. 13. c. 1.*) Salvator enim existit ibi sine extensione partium in ordine ad locum, et tamen est ibi totum Christi Corpus cum anima, et divinitate per concomitantiam; et unaquæque pars Christi ibi extra aliam existit. Atque Christus est totus, et integer sub quavis ipsius speciei parte, ut docet *Trid. sess. 13. c. 3.* Sed hoc intelligendum, separatione facta ut habetur ex *Trid. in eadem sess. 13. can. 3.* Unde separatione non facta, remanet quæstio indecisa, an Christus sit totus sub quavis speciei parte. In Eucharistia autem licet non sumatur persona Patris, nec Spiritus S. prout sumitur persona Verbi, quæ est hypostaticè humanitati unita, tamen sunt in Eucharistia etiam personæ Patris et Spiritus S. ob naturalem unionem, sive naturæ divinæ identitatem, quam habent cum Verbo.

102. — Quær. III. Quinam sint in Missa offerentes, et quinam effectus Missæ? Offerentes sunt tres: Christus qui est principalis offerens, Ecclesia, et Sacerdos qui offert ut minister tam Christi, quam Ecclesiæ: ita *Bellarminus (de Sacrif. Missæ, cap. 4.)* Ef-

fectus autem Missæ sunt quatuor. I. Est *Remissio peccatorum*, non quidem immediatè et per se, sed mediatè per auxilium quod in Missa impetratur ad pœnitentiam, qua venia deinde obtinetur: ita communiter *Bellarmin. Suar.* et alii cum *D. Th.* (in 4. dist. 12. q. 2. art. 2. q. 2. ad 4.), qui ait Missam delere peccata, *In quantum gratiam contritionis impetrat.* Idque rectè docent et communissimè AA. cum eodem S. Doctore (l. c. n. 1. ad 1.) contra *Canum* et *Valentium*; procedere tam de mortalium, quàm venialium culparum remissione. (l. 6. n. 311.) II. Est *Remissio pœnarum*: hæc per Missam immediatè remittuntur homini justo, pro quo Missa offertur, communiter *Gon. Suar. Conc. Salm.* alique cum *D. Th.* (3. part. qu. 97. art. 5.) dicente quòd hoc Sacramentum in quantum est Sacrificium, habet vim satisfactivam. III. Est *Incrementum Gratiæ*, non jam ex opere operato et immediatè, ut sentiunt aliqui, sed mediatè per auxilia quæ obtinentur ex Missa ad bonos perficiendos actus, quibus gratia augetur, ut docent *Gastrop. Vasq. Suar. Lugo, etc.* communiter. IV. Est *Impetratio bonorum* tam spiritualium quàm temporalium, quatenus animæ prosunt. (l. 6. num. 311. v. II. Effectus.)

103. — Quær. IV. Pro quibus personis possit offerri Missa? Potest pro quibuscumque fidelibus, infantibus, obsessis, et aliis etsi existant in peccato. An autem pro excommunicatis? Si ipsi sunt vitandi, nequit Sacerdos pro illis offerre Missam nomine Ecclesiæ, sive ut minister Christi, ex c. 2. de *Sent. excomm.* Si verò sunt tolerati, probabilius est cum *Sanch. Navarr. Lugo, etc.* contra alios (l. 6. n. 309.), posse Sacerdotem pro his offerre Missam etiam nomine Ecclesiæ: licet enim etiam tolerati sint exclusi à communicatione suffragiorum, tamen aliis datum est à Concilio Constantiensi (ut habetur in *Extrao. Martini V. Ad evitanda*) liberè posse cum ipsis communicare adhuc in divinis, prout dictum est *Hom. Apost. Tract. 19. n. 15.* Sic pariter probabilius licet offerre Missam pro infidelibus, ut docent *Bellarmin. Laym. Suar. Salm., etc.* contra *Sotum*, quia Christus pro omnibus se obtulit, idque certè licitum fuit in *Lege veteri*; Judæi enim pro Gentibus sacrificare jam consueverunt (l. 1. *Machab. c. 12.*): Pro defunctis autem in Purgatorio existentibus certum est, et de fide, ut docet *Trid. sess. 22. c. 2.* et in *Can. 3.* quòd licitè et utiliter Missa offertur. Idque ex infallibili promissione Christi, ut communius et veriùs (contra *Canum, etc.*) docent *Azor. Suar. Navarr. Salm., etc.* quia, cum certum sit quòd Missa utiliter pro defunctis offeratur, hoc non potest esse nisi ex promissione Christi. (n. 310.)

104. — Quær. V. Quotuplex est fructus Missæ? Respondetur: fructus Missæ alius est *ex opere operato*, nempe ex merito Christi: alius *ex opere operantis*, scilicet ex merito Sacerdotis. Item alius est *Meritorius*, alius *Satisfactorius*, alius *Impetratorius*. Item alius *Generalis*, qui obtingit omnibus fidelibus, vivis, et defunctis: alius *Specialis*, sive *Medius*, obtingens assistentibus Missæ, et ei cui applicatur; alius *Specialissimus* obtingens soli celebranti;

qui pro illo nequit ullum stipendium accipere, ex Prop. 8. damnata ab Alexandro VII.

105. — An Missa sit infiniti valoris, tam intensivè, quam extensive? Plures DD. negant; plures verò alii probabilius affirmant, ut *Gonet, Habert, Juenin, Petrocor, Pignatelli, Tourn. Conc. Holm. Wiganult, La Croix, Canus, Salm., etc.* ac pro his est etiam *D. Thomas*; quia Missa est idem quam crucis sacrificium, quod fuit infiniti valoris. Licet autem valor sit infinitus, effectus tamen Missæ finitus est, ex finita capacitate hominum pro quibus offertur, quorum unusquisque percipit fructum juxta suam capacitatem. Sed quia prima sententia est etiam probabilis, nequit Sacerdos accipere duplex stipendium à duobus, applicando eis Missam ambobus, ut falso dicebat posse Propos. 10. damnata ab eodem Alexand. VII. Nec potest eam danti elemosynam applicare in generali cum aliis, nisi hoc faciat sub conditione si liceat. (*l. 6. n. 312.*)

106. — Quær. VI. Quid de stipendio Missæ? Stipendium accipere licet Sacerdotibus, etiam opulentis, ut communiter docent *Suar. Lug. Conc. Tourn.* cum *Gerson, et Thomassin.* et aliis plurimis (contra *Gennet.* et alios paucos); quia quisque operarius dignus est mercede sua ex Apostolo *1. Cor. 9. (n. 317. Qu. I.)*

107. — Sacerdos peccat graviter, si differat Missam promissam sub stipendio ultra duos menses, ut dicunt *Garcia, Philib. Ripa,* et alii cum *Lugo*; item *Instruct. Conf. Novell. (part. 2. c. 406.)* ac *Tourn.*, qui ait esse communem sententiam, bene posse aliquem acceptare stipendia Missarum ad duos menses (*l. 6. n. 317. Q. II.*) Item *Conc.*, qui nihil aliud dicit, nisi quod dilatio duorum mensium est gravis, ex Decreto Sac. Congr. Si verò Missa sit pro defunctis, dilatio unius mensis erit gravis, ut dicunt *Castrop. Escob. et Salm. (ibid.)* Imò si Missa dicenda sit pro instanti necessitate, puta imminencia mortis, vel alterius damni, tunc etiam dilatio hebdomadæ potest esse mortalis. Vide *Cabrinum. (Cabrin. c. 34. num. 216.)* Rectè hic autem advertit *Conc. Tourn.*, quòd si quis multas daret Missas alicui communitati ad celebrandum, non presumitur contentus esse quòd Missæ celebrentur cum tanta dilatione, prout si dedisset uni Sacerdoti. Id verò non intelligendum, quòd omnes illius communitatis Sacerdotes occupare se debeant ad eas subsecutivè dicendas: semper enim supponi debet communitas alias etiam habere obligationes; sed quòd Missæ distribuendæ sunt majori Sacerdotum parti, aut saltem alicui eorum convenienti numero, si communitas est valde numerosa, et juxta distributionem factam poterit deinde communitas satisfacere inter tempus illud, quod unicuique illius permittitur, ad suæ ratæ satisfaciendum. Insuper hic obiter notandum, quòd *Innoc. XII.* in Bulla *Nuper*, ann. 1697, jussit omnibus Ecclesiarum Rectoribus, ut in loco patenti exponant tabellam onerum Missarum temporalium, et perpetuarum, ad hoc ne onerentur novis oneribus, quibus satisfacere non valeant ut debent. (*Vide op. c. Instruct. p. 2. n. 409.*)

108. — Nulli licet dare aliis Missas ad celebrandum, retenta parte stipendii, sub pœna ipso facto incurrenda suspensionis Papæ reservatæ, si est Clericus, et excommunicationis, si laicus, ut habetur in Bulla *Quanta cura*, *Bened. XIV.* Et pars retenta tunc debet restitui, et probabilius Sacerdoti celebranti potius, quam pauperibus. Excipe nisi pingue illud stipendium detur alicui ratione personæ, vel beneficii, aut capellanix (etiam amovibilis), vel Legati perpetui, quia tunc potest persona hujusmodi partem excedentem retinere. Administratores autem Ecclesiarum ex Decr. Sac. Congr. confirmato ab *Innoc. XII.* nil possunt retinere, nec etiam pro expensis in celebratione Missarum, nisi Ecclesia alios non habeat redditus (*Vide lib. 6. num. 321 et 322.*); Vide hæc et alia fusiùs dicta de stipendio Missæ in *Hom. Apost. Tr. 15. ex n. 65.*

109. — Parochi ex Bulla, *Cum semper*, ejusdem *Benedicti XIV.* (*Bull. T. 1. N. CIII.*) tenentur applicare Missam pro populo omnibus diebus festivis, etiamsi congruam non habeant sustentationem. Si verò pingues habent redditus, non tenentur sæpius Missas applicare; ut in eadem Bulla declaratur (*lib. 6. n. 325. Qu. II.*) V. *Hom. Apost. Tr. 7. n. 29.* Hic autem obiter notandum, quòd in eadem Bulla Pontifex decrevit, ut Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur à clero, pro benefactoribus applicetur, respiciendo benefactores in genere cujuscumque Ecclesiæ, quavis consuetudine non obstante. (*n. 326.*)

110. — Applicatio debet fieri ante celebrationem, vel ante consecrationem. Verius autem (quidquid alii dicant) sufficit applicatio Missæ habitualis, ut communiter docent *Suar. Lugo, Bonac, Tourn. Holm. Conc.* et alii plures. (*lib. 6. n. 335. Qu. I.*) Si Missa nulli applicetur, fructus manet in thesauro Ecclesiæ. Applicatio autem sub conditione non impleta, valida est; si verò fiat pro primo qui offeret elemosynam, non solum est illicita ex prohibitione *Clem. VIII.* sed etiam probabilius sæpe erit invalida. (*n. 337. v. Dicunt.*)

111. — Quær. VI. An Sacerdos teneatur aliquando celebrare in anno? Negant, præciso scandalo, *S. Bonav. Cajet. Lugo,* et probabile putant *Suar. Laym. et Pal.* Alii tamen communiùs cum *D. Th.* (quibus ego magis adhæreo) affirmant, cum verba Christi, *Hoc facite in meam commemorationem*, probabilius verum contineant præceptum, ut satis declarat Tridentinum *sess. 22. c. 1.* dicendo: « Apostolis..., eorum » que in Sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba: *Hoc facite,* » etc. Tantò magis quòd *S. Pius V.* jussit primam opinionem *Cajetani* expungi à suis Commentariis. *Merbesius* autem et *Habert* dicunt teneri Sacerdotes celebrare saltem omnibus diebus festis, hisque adhæret *Concina* ex Tridentino, *sess. 23. c. 14. de Ref.*, ubi sic monentur Episcopi: « Curant Episcopi, ut ii (id est Sacerdotes) celebrent saltem » diebus Dominicis, et festis solemnioribus. » Sed ex verbis istis non satis probatur hoc esse Concilii rigorosum præceptum. Quam-

obrem probabilius, et communissimè dicunt *Nao.* et *Laym.* cum *Soto, Sylvo, Pal. Ric. Val. et Elbel* cum *Scoto, Gob. ac Anacl. l. 6. n. 303. dub. 2.* Sacerdotes teneri sub gravi ad celebrandum saltem ter vel quater in anno in festis solemnioribus. Idque sentit *S. Th. 3. p. q. 82. art. 10.* dicens: « Unde Sacerdoti, etiamsi » non habeat curam animarum, non licet omnino à celebratione » cessare, sed saltem videtur, quòd celebrare teneatur præcipuis » festis, et maxime in illis diebus in quibus fideles communicare » consueverunt, » nimirum in Paschatis, Pentecostes, et Natalis Domini ex *Can. 16. de Consecr. dist. 2.* Imò *Suar. Lugo, Bonac. Holzm. et Salm.* censent sufficere ad vitandum mortale celebrare ter vel quater in anno quibuslibet diebus. Idque videtur conforme Decreto Sac. Congreg. Concilii edito mense Nov. anni 1696, ubi declaratum fuit illum Sacerdotem peccare mortaliter, qui non celebrat ter vel quater in anno. Cæterum pro certo habeo, quòd Sacerdos omittens sine causa quotidie celebrare (excepta una die in hebdomada propter reverentiam Sacramenti) vix à veniali culpa excusari poterit, cum privet fructu Sacrificii Ecclesiam, cujus est Minister, populumque christianum, cujus est in altari intercessor. Apostolus enim sic Sacerdotes instruit: « Omnis... Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. » *Hebr. 5. 1.*

112. — Quær. VII. an Rubricæ Missalis sint omnes præceptivæ, vel an aliquæ sint directivæ, sive de consilio? Diversæ in hoc sunt sententiæ. Nos sequimur sententiam *Quarti, Merati, et Tourn.* qui dicunt Rubricas de agendis intra Missam omnes esse præceptivas, et obligare juxta gravitatem materiæ, nam in Bulla *S. Pii* sic dicitur: « Districtè præcipientes, ut Missam juxta » ritum, modum et normam in Missali præscriptam decantent, » ac legant. » Nota tò, *districtè præcipientes* (n. 399.) Rubricas autem de agendis extra Missam, probabiliter dicunt plures DD. aliquas esse tantum directivas, prout manum ablutio post Missam, et orationes ante vel post Missam. (*Vide n. 409 et 410.*) Insuper hic notandum Rubricas præscriptas in Cæremoniâ Episcoporum ubique obligare, cum in tribus Bullis ibi appositis dicatur: « Cæremoniæ prædictæ in omnibus Ecclesiis » servandam, præcipuè in Cathedralibus, et Collegiatis. »

113. — Quær. VIII. Quando Missa dici possit? Sic dicitur in Rubrica: « Missa privata saltem post Matutinum et Laudes, » quacumque hora ab aurora usque ad meridiem dici potest. » Communiter autem dicunt DD. licere Missam terminare in aurora, et illam incipere parum ante meridiem. Imò *Benedict. XIII* et *Clemens XII* declararunt posse in hoc tolerari latitudinem tertiæ partis horæ, tum ante auroram, tum post meridiem. (*l. 6. n. 341. vers. Omnes.*) Præterea communis et probabilis dicit *Syloius, Castr. Bon. Roncag. Viva, Salmant., etc.* quòd celebrans non peccat mortaliter, nisi incipiat Missam integra hora ante auroram vel hora post meridiem; alias tantum

veniale committit à quo excusat quævis causa rationalis; imò causa gravior, prout esset dandi Viaticum, aut solemnitatis, itineris, vel funeris omnino excusat, etiamsi dilatio sit per integram horam. (*ib. n. 343 ad 346.*) Ministrare autem communionem licitum est usque ad Vesperas exclusivè: et etiam in Vesperis, si adsit aliqua specialis causa, modò non sit intempesta nocte, id est multo noctis tempore decurso. (*num. 259.*) Celebrare autem ante Matutinum et Laudes, alii dicunt esse mortale, alii nullum peccatum, alii autem verius et communius, ut *Suar. Sotus, Sylv. Tourn. Bellarm. etc.* (Quibus assenti etiam *Bened. XIV, de Sac. Missæ l. 3. c. 14.*) aiunt non esse mortale, quia talis gravis obligatio neque exprimitur in Rubrica, neque communiter est recepta ut gravis; sed non excusari sentiunt à veniali, cum id in Rubrica jam inter defectus numeretur *l. 6. n. 347.* Missam autem Conventualem dicere ante Matutinum et Laudes non excusatur à mortali, ut communiter docent DD. contra *Sanch.* (*num. 348.*) Celebrare in die Cœnæ Domini, et Sabbati sancti (quidquid alii dicant) nullo modo licet, nec etiam privatim, ut patet ex Decr. *Clementis XI* quod refertur (*l. 6. n. 350.*) quodque confirmatum fuit ab *Innoc. XIII, ap. Merat. in Indice Decretor. n. 501.*

114. — Quær. IX. Ubi liceat Missam celebrare? Respondetur, in Oratoriis ab Episcopo benedictis, et designatis ad usus sacros, sive in Seminariis, Conservatoriis et Hospitalibus, et etiam in domibus privatis (modò Oratorium habeat januam in via publica); item in Oratoriis Religiosorum (*circa Regulares V. Hom. Apost. Tr. 20. n. 123 et 124.*), nec non in erectis in palatiis Episcoporum, omnes possunt celebrare, et quovis tempore, etiam in festis solemnibus, quia hujusmodi oratoria sunt veræ Ecclesiæ. In oratoriis autem privatis, in quibus tantum ex privilegio Pontificio celebrari potest, non licet sacrum facere diebus in Indulto exceptis, scil. Paschatis, Pent. Nat. Epiph. Annunc. Ascens. Assump. B. V. SS. Petri et Pauli et omnium SS. Nec potest in eis celebrari, nisi intersit aliqua ex personis, quibus directè concessum est indultum, ut declaravit *Bened. XIV* in Bulla, *Cum duo Nobiles* (*Vide l. 3. n. 319. v. Probabilem.*) Nec possunt ibi plures celebrari Missæ, si ibi dicitur (ut conuenit est) una Missa quotidie celebretur; declaravit enim *Bened. XIV* in Bulla, *Magno*, sub die 2 Jun. 1751. (*T. 3 N. 48.*) illud una, idem esse ac unica (*l. 6. n. 359. circa fin.*) An autem in his privatis Oratoriis possit ministrari communicatio? Alii affirmant, alii communius negant; et *Bened. XIV* in *Epist. Encycl.* ad Episcopos Poloniae sub eadem die 2 Jun. prohibuit dari communionem in privatis Oratoriis sine licentia Episcopi (*cit. num. 359. v. Quæres.*) Celebrare autem in mari nunquam licet, nisi ex licentia expressa Pontificis (*n. 359. circa fin.*)

115. — Celebrans in Ecclesia polluta per notoriam effusionem sanguinis in notabili quantitate (nam in *cap. 10. de Cons.* dicitur sanguinis effusione), vel seminis, aut per sepelitionem infidelis,

hæretici, vel excommunicati, antequam reconcilietur ab Episcopo (vel à Sacerdote ab Episcopo delegato, si Ecclesia fuerit tantum benedicta), graviter peccat; sed nullam incurrit pœnam, ut probabilius dicunt *Suar. Laym. Lugo*, et alii cum Ben. XIV, de *Sacr. Missæ* (Lib. 6. nu. 361. ad 366.) Sic etiam est mortale celebrare in Ecclesia execrata, nempe si eodem tempore demoliti sint parietes pro majori parte, vel crusta ablata. (n. 367 et 368.) An autem liceat Sacerdotibus celebrare in Ecclesiis Regularium contra prohibitionem Episcopi? Vide dicta in *Hom. Ap. Tr.* 20. n. 77.

116. — Quær. X. Quæ requirantur sub gravi præcepto ad rite Missam celebrandam? Requiritur I. *Altare*, sive *Ara* lapidea ab Episcopo consecrata, cum sepulchro Reliquiarum et sigillo, ubi omnino reponendæ sunt hostia et particula consecrata. (l. 6. n. 372 et 373.) Execratur autem altare, ita ut mortale sit in eo celebrare, si mensa consecrata remouetur ab inferiori structura, vel si ara notabiliter frangitur, aut ab ea auferuntur Reliquiæ, aut sigillum, prout habetur in Decreto Sac. Congregat. Rituum. (n. 369.) In altari requiruntur etiam tres mappæ, nec sufficiunt duæ, ut aliqui dicant: sufficiunt tamen una separata, et altera duplicata. (n. 374 et 375.)

117. — Requiritur II. *Calix*, et *patena* consecrata. Execratur autem calix, si notabiliter frangitur in cuppa, vel si in fundo perforetur; non verò si pereat ejus inauratio, ut probabilius et communiter docent *Lugo, Suar. Sylo. Tourn. Laym. etc.* Hinc probabilius est, calicem de novo inauratum non indigere nova consecratione (1). Celebrare autem in calice nunquam deaurato, probabilius est esse illicitum, sed non nisi venialiter ut dicunt *Lug. et Tournely*. Cum calix separatur à pede, amittit utique consecrationem, si cuppa est pedi fixa: secus si pes est tornatilis, et de se separabilis. (l. 6. nu. 370.) Communiter autem docent *Laym. Gav. Tour. Bon. Roncap., etc.* Pyxidem non esse consecrandam. (lib. 6. n. 384.) Dubitatur verò, an saltem sit benedicenda? Negant communiter *Suar. Sylo. Azor. Sot., etc.* Idque non videtur improbabile; sed probabilius affirmant *Salm. Tourn.* et alii cum *Gard. Lambertino* (qui tamen omissionem non reputat plus quam veniale), quia hoc est conformius Rubricæ Missalis, in quo dicitur, quòd Sacerdos hostiam pro communionem *locet ante calicem, aut in aliquo vase mundo benedicto*. Et idem dicendum de lunula ostensorii, ubi in expositionibus hostia collocatur. (n. 385.)

118. — Requiritur III. *Vestes sacræ*, benedictæ ab Episcopo, vel ab alio habente facultatem à Pontifice. Graviter peccat qui celebrat sine alba, aut stola, aut cum ipsis non benedictis (nisi gravis excuset necessitas); secus tamen plures DD. non improbabiler dicunt de celebrante sine cingulo, aut amicto. (n. 377.)

1 Sed vide hanc opinionem revocatam, l. 6. n. 370. v. omnibus tamen. Et *Tourn.* 7. pag. 495.

Quoad cingulum declaravit S. Cong., 22 Jan. 1701, Sacerdotem congruentius uti cingulo lineo, quam serico. Vestes autem execrantur, quando usum deperdunt, nempe si ab alba manica abscinditur: cingulum, si ita rumpitur ut neutra pars cingere possit: stola, si non possit humeros operire; vel si pars ejus ita scinditur, ut deperdatur forma; nec sufficit eam resarcire, destructa enim forma, desinunt partes esse sacræ. (n. 368 ad 371.) Color autem vestium probabilius est quòd sit de præcepto, non tamen gravi. (n. 378. dub. 5.)

119. — Requiritur IV. *Corporale benedictum* ex lino, vel canabe. (l. 6. numero 386.) Execratur autem corporale, si ita frangitur, ut non possit amplius decenter continere calicem et patenam cum hostia. (numero 371.) Cavendum est, ne corporale sit valde immundum, in quo dicunt *Suar. Laymann et Tamb.* posse etiam graviter peccari; quamvis addat *Tamb.* ex eodem *Suar.* illud valde immundum difficulter evenire. Cæterum uti corporali, et aliis paramentis immundis, licet non valde, non excusatur à veniali, nisi alia haberi nequeant, ut *Croix* cum *Suar.* et *Gobat.* Imò ait *Tourn.* quòd in necessitate, nempe si Sacerdos aut alii deberent omittere Missam de præcepto, licitum est uti corporali etiam notabiliter immundo. (lib. 6. n. 371.)

120. — V. *Palla* etiam debet esse benedicta, et ex lino, vel canabe saltem ex parte interiori, ut ait *Suar.*, sed ex Decreto Sac. Congr. dictum fuit: « In Sacrificio Missæ non est adhibenda palla à parte superiori drappo serico cooperta. » Non autem improbabiler dicunt *Sotus* et alii, quòd celebrare sine palla non est mortale, cum ipsa sacræ species non tangat immediatè. (n. 388.) Requiritur 5. *Purificatorium*, quod probabilius non oportet ut sit benedictum. (n. 389.)

121. — Requiritur VI. *Missale Romanum* continens saltem integrum Canonem. Dicunt autem communissimè, et probabiliter *Suar. Vasq. Laym. Pal. Lugo, Salm. Croix, etc.* non peccare celebrantem sine Missali, si memoriter bene sciat dicenda, et ob præteritam experientiam non sit ei periculum errandi. Uti verò Missali Regularium (scilicet celebrando juxta eorum ritum) est mortale etiam in ipsorum Ecclesiis. (num. 390.) Requiritur VII. *Minister* sub gravi obligatione, saltem usque ad oblationem, nisi urgeret necessitas dandi viaticum, vel etiam ne omittatur sacrum in die festo. Minister debet esse masculus, nam fœminæ sub gravi culpa prohibentur immediatè ministrare in altari. Dicunt tamen communiter *Laym. Suar. Tourn. Mol. Homob., etc.* eum non peccare graviter qui celebrat respondente muliere. Imò dicunt *Paluc. Wigandi, Tourn. Lugo, Laym., etc.* bene permitti, quòd fœminæ quandoque respondeant à longè, maxime si sint Moniales, modo (ut diximus) non immediatè in altari ministrent. (l. 6. n. 391 et 392.)

122. — Requiritur VIII. *Cruz cum crucifixo*, etiamsi in altari expositum sit SS. Sacramentum, ut habetur ex cæremoniali

Episcoporum, et Decr. S. Congr. Utrum autem sit mortale celebrare sine cruce? Negant communiter *Laym. Suar. Bonac. Tourn. Conc. Hab. Merati etc.* Sed animadvertendum, quod Bened. XIV, in Decreto directo ad omnes Episcopos sub die 16 Julii anni 1746, incipiente *Accepimus* (vide in *Bullar. t. II. N. XVII.*) sic ibi in fine vers. *Itaque præcepit*: « Illud vobis » præcipimus, ut nullo modo patiamini rem divinam fieri ad » hujusmodi altaria, nisi Crucifixus inter candelabra ita promi- » neat, ut Sacerdos ac populus eundem Crucifixum facile et » commodè intueri possint, quod evenire nequit, si exigua so- » lam crux minori tabulæ defixa fidelibus exhibeatur. » Prius enim in eodem Decreto vers. *Equidem dixerat*: « Illud permit- » tere nullatenus possumus, quod Missæ Sacrificium in his al- » taribus celebretur, quæ careant imagine Crucifixi, vel ipsa in- » commodè statuatur ante Presbyterum celebrantem, vel ita » tenuis et exigua sit, ut ipsius Sacerdotis et populi assistentis » oculos pene effugiat. » Hinc etiam notandum ex cæremoniali Episcoporum, quod si in altari adsit statua Crucifixi, non oportet ut alia Crux apponatur. Idque confirmatur in præfato Decreto Benedicti, dum ibi dicitur ex sententia *Pasqualigi, Quarti, et Giribaldi*, cui se conformavit Sacr. Congr. Rituum in quodam Decreto apud *Meratum* (n. 400.) sufficere Crucifixum in majori tabulâ altaris depictum, aut cælatum. Docet etiam *Pignat. (T. 9. Consult. 89.)* non esse opus, ut Crux, aut aliæ sacræ Imagines sint benedictæ. (l. 6. n. 393.) Requiritur IX. *Duplex candelabrum* accensa ex cera; non ex sebo, vel oleo, nisi celebrandum sit ex necessitate, non autem si ex devotione. (n. 394.) Requiritur X et ultimò *Bursa, Velum, Pulvillus* (sive *Legile*), et *Manutergium*; at sine istis celebrare, quando nullum eorum habetur, merito ait *La Croix* nullum esse peccatum. (n. 395.) Celebrare capite cooperto per totam Missam est mortale; secus usque tantum ad Canonem. (n. 397.)

125. — Notandum 1. quod Neo-Presbyteri consecrando cum Episcopo, verè celebrant, licet unum Sacrificium faciant; in quo autem primarius celebrans est Episcopus, et Sacerdotes sunt citiam causæ totales Consecrationis, sed morales, quæ unum effectum pariunt: ad differentiam causarum totalium physicarum, quæ diversos causant effectus. Quisque autem ordinatus in Sacerdotium debet tunc proferre verba consecrationis, cum intentione consecrandi, attamen sub conditione si conformiter sua eodem tempore cum verbis Episcopi, alias graviter peccaret. (n. 232.)

124. — Notandum 2. Quod Episcopus Neo-Presbyteris tres injungit Missas celebrandas, unam de Spiritu Sancto, aliam de B. Virgine, tertiam pro Defunctis. An autem sit obligatio gravis has dicendi Missas? Affirmant *Suar. Laym. Azor, etc.* Sed negant *Soto, Pal. Val. Pelliz., etc.* Cæterum duo videntur certa, 1. quod hoc Episcopi præceptum transgredientes saltem venialiter peccant; 2. hujusmodi præceptum non obligare ad applican-

das Missas pro Episcopo, cum id non exprimatur; tanto magis quia ipse subdit: *Et etiam pro me orate.* Nota autem quod illæ tres Missæ dicendæ sunt primis diebus, in quibus Missæ votivæ dici possunt. (l. 6. n. 829.)

125. — Notandum 3. quod, ut communiter traditur, Missa celebranda est altè, breviter, clarè, devotè et exactè. *Altè*, ita ut non dicantur submissè, quæ altè sunt dicenda: sed ita proferrantur, ut saltem à *Circumstantibus* audiatur, prout dicit Rubrica; alioquin celebrans non excusatur à culpa, sed tantum veniali. Idem dicendum de eo qui altè recitat, quæ submissè dici debent. Imò *Gavantus* et *Quarti* putant esse mortale (sed non satis id ratione probant) dicere alia voce ea quæ submissè sunt dicenda, et consentit *La Croix* quoad verba consecrationis, dicens peccare mortaliter qui illa proferret ita elatè, ut audirentur ad decem passus, ubi magna esset populi pars; sed merito *P. Concina* hoc non audet approbare (n. 415 et 416.) *Brecoiter*, id est, ut ordinariè loquendo non excedatur media hora, momento Rubrica, ut Missa non dicatur *nimis morosè, ne audientes tardio afficiantur.* Subdit autem Rubrica, *Nec nimis festinanter*; hinc sapienter ait *Card. Lambertinus (Notif. 34. n. 30.)* cum aliis communiter, Missam non debere esse longiorem dimidia hora, nec breviorè triente, id est tertia parte horæ. Qualiter autem peccent qui celerius celebrant, vide dicta lib. 6. num. 400. ubi diximus Missam (etiãsi sit Defunctorum) persolventem infra quadrantem non excusari à culpa gravi. *Clarè*, id est sine verborum mutilatione; quæ si sit notabilis, et sensus per eam varietur, erit mortalis (l. 6. n. 407.) *Devotè*, id est sine distractione, quæ si voluntaria sit in Canone, et præsertim in consecratione et sumptione erit mortalis, ut vult *Tamburinus*, licet aliqui contradicant. Si autem habeatur extra Canonem, dicitur idem quod dictum est de Horis Canonicis (vide n. 75.) *Exactè*, id est ne omittatur aliquid de iis quæ dicenda sunt. Hic autem notandum, quod si omittantur partes ordinariæ, nempe quæ in Missa semper dicenda, vel agenda sunt, erit mortale, si materia sit notabilis, prout esset omittere in Canone quamlibet *Orationem*, vel *Pater noster*, vel fractionem hostiæ cum illius mixtione in calice, vel purificationem patenæ et calicis post sumptionem, vel octo aut decem verba Canonis. Sic pariter erit mortale extra Canonem omittere totum Introitum, vel duas ex Collectis principalibus, vel Epistolam, Evangelium, Offertorium, vel infusionem aquæ in vinum consecrandum. Veniale tamen erit omittere tantum Psalmum *Judica*, vel *Kyrie eleison*, unam ex Collectis, unam vel alteram crucem super oblata, tusionem Pectoris, vel abluionem digitorum, et idem probabiliter dicunt de *Lugo*, et alii de Evangelio S. Joann. (l. 6. n. 406.) Sic quoque veniale tantum est omittere partes extraordinarias, uli sunt, *Gloria, Credo, Sequentia, Tractus*, propriam Præfationem, aut *Communicantes*, et *Hanc igitur* propria; ita communiter omnes, nisi tot partes omittantur, quæ simul sumptæ notabilem constitue-

rent materiam, ut bene advertunt *Conc. et Wigandt*, quidquid dicant *Quarti, et Pasq.* (num. 409.)

126. — Notandum 4. prohiberi Missas Votivas, vel de *Requiem* in Dominicis, et Festis duplicibus, atque in Octavis privilegiatis; nisi graves urgeant causæ, nempe si urgeat publica necessitas, si fiat expositio SS. Sacramenti per 40 horas, item in die obitus præsentis cadavere, etc.: hæc autem intelligenda tantum de missa solemni (n. 421.); an autem in prædictis Festis vetentur Missæ votivæ sub gravi culpa? Negant communiter *Lugo, Suar. Bon. Escob. Salm. Ronc.*, et alii plures. Rectè verò limitant *Escob. et Ronc.*, si tunc occurrat festum solemne saltem propter grave populi scandalum. Imò in festis duplicibus Missæ de *Requiem* districtè prohibentur in Decreto Sacr. Congr. approbato ab Alex. VII. in pluribus autem casibus cantari possunt Missæ defunctorum in duplicibus etiam majoribus, scilicet.

1. In die obitus præsentis cadavere; et hoc etiam in Dominica, vel in aliis solemnioribus, modò non sint 1. Classis. 2. Cùm primùm habita fuerit notitia obitus alicujus. 3. In Anniversario relicto à testatore. Item in die tertio, septimo et trigesimo: si verò hi dies accidant in Festo de præcepto, transferantur in diem sequentem, vel anticipentur sub eodem ritu. 4. In Festo duplici min. si petatur Anniversarium pro aliquo defuncto, potest cantari Missa. Ita ex pluribus Decr. Sacr. Congr. Rit. (Vide n. 420.) Exceptis autem festis duplicibus, aliisque ut supra, de Missis votivis sic loquitur Rubrica: *Missæ votivæ in Missis præcatis dici possunt pro arbitrio Sacerdotum.* Sed deinde statim advertit: « Id verò passim non fiat, nisi rationabili de causa, » prout esset specialis devotio Sacerdotis, vel petitio de votiva » dantis eleemosynam. » Quapropter dicens votivam præter has causas, vix excusabitur à veniali (n. 419.) Caterùm tenetur Sacerdos Missas votivas celebrare, juxta petitionem dantium eleemosynam, diebus quibus licitè dici possunt. Hicque notandum cùm *D. Th.* (Suppl. q. 71. a. 9. ad 5.), quòd Missa de *Requiem* magis prodest Defunctis propter Orationes quæ in ea dicuntur.

127. — Notandum 5. non licere pluries in die sacrificare, nisi in hisce casibus: 1. ad ministrandum Viaticum; 2. si die festo adveniant personæ, quas non deceat Sacrum omittere, uti Rex, aut Princeps, aut Episcopus; 3. si Pastor habeat duas Parochias dissitas, et aliter populus alter careret Missa in festo de præcepto. Advertit tamen *Bened. XIV* in Brevi, *Declarasti*, edito ann. 1746 (in *Bullar. T. II. N. 3.*), de hac re semper impetrandam esse facultatem ab Episcopo, etiamsi necessitas intercedere videatur. Præterea advertit, quòd de casibus enunciatis solus casus, cùm Parochiæ sunt dissitæ, in consuetudine est. Item advertendum olim licuisse Parocho in die Dominica post Missam pro populo dicere alteram pro defuncto, præsentis cadavere; sed idem *Bened. XIV* in Indulto, *Quod expensis*, etc. dato 26 August. 1748, in §. *Noaa*, circa fin. (in *Bullar. T. II. N. 61.*)

declaravit id hodie non ampliùs permitti, cùm liceat Parocho dicere Missam pro defuncto, et transferre missam pro populo ad diem infra hebdomadam.

128. — Notandum 6. quòd si dum celebratur, Ecclesia pollutitur, vel accedit excommunicatus vitandus, qui monitus nolit discedere, tunc Sacerdos ante consecrationem Missam dimittere debet: postea verò pergat usque ad sumpcionem, et statim discedat: vide dicta in *Hom. Ap. Tr.* 19. n. 21. ad II. Demum hic notandum quòd, facta consecratione nunquam licet Missam interrumpere, nisi tantum ad baptizandum, vel absolvendum hominem jamjam moriturum; ita DD. communiter. (l. 6. n. 354.)

§. III. De Potestate Sacerdotis.

129. — SIMPLEX Sacerdos ex potestate Ordinis suscepti tantum Eucharistiæ Sacramentum conficere potest, et etiam ministrare, excepta Communione Paschali; nam ad alia requiritur potestas jurisdictionis. Hinc nequit sine licentia Parochi baptizare, neque Extremam Unionem, aut Viaticum ministrare, nec Matrimonio assistere; et sine licentia Episcopi expressa aut saltem præsumpta de præsentis, nequit extra casum necessitatis Confessiones excipere, nec etiam venialium aut mortalium prius confessorum ex Decr. Innoc. XI (vide dicta lib. 6. numero 543.), quia dicitur in Trid. ratio iudicii, quòd exercetur in administratione Pœnitentiæ exposcit, ut jurisdictio non exerceatur nisi in subditos, qui per licentiam Episcopi Sacerdoti subjiciuntur.

130. — Diximus autem n. 35. quòd initiandi ad Presbyteratum debent habere scientiam eorum saltem quæ communiter scienda sunt ad excipiendam Confessionem moribundi. Quapropter refert hic annotare pauca principaliora, et scitu magis necessaria. Notandum I. quòd Sacerdos simplex nequit infirmum absolvere in præsentia Confessarii approbati, exceptis sequentibus casibus: 1. Si approbatus nequeat vel nolit Confessionem excipere. 2. Si approbatus sit excommunicatus vel suspensus. 3. Si esset approbatus tantum in alia Diœcesi. 4. Si infirmus ita horreret apud illum confiteri, ut esset in periculo occultandi peccata. 5. Si approbatus superveniat post inceptam Confessionem apud simplicem Sacerdotem. 6. Si approbatus sit complex infirmi in peccato turpi (juxta dicta in Opere lib. 6. numero 563.) Notandum II. quòd si moribundus absolutionem postulat, vel signa dat pœnitentiæ Sacerdoti præsentis, absolute est absolvendus; si verò est sensibus destitutus, et adsit alter qui testatur ipsum postulasse Confessarium, vel signum ostendisse doloris, tunc alii dicunt etiam absolute absolvi posse; sed tutius cum aliis dicimus absolvendum sub conditione. Et sic absolvendum censemus cum pluribus, etiamsi moribundus nullum dederit signum; imò etiamsi fuerit destitutus in actu peccati (vide dicta in Opere lib. 6. n. 480. et seq.) Notandum III. quòd Sacerdos simplex, deficiente approbato, potest absolvere fideles à quibusvis peccatis et censuris, non solum in articulo, sed etiam in probabili periculo mortis. Censetur autem in periculo mortis esse, non

tantum qui laborat morbo proximè periculoso mortis, sed etiam qui longam navigationem aggreditur, vel mulier quæ est in difficili partu; item qui est in periculo incidendi in amentiam; insuper qui est captivus apud infideles, carens spe libertatis, et habendi Confessarium approbatum. Notandum IV. quòd infirmus, qui absolvitur à censuris reservatis, monendus est, quòd si convalescat, tenetur se præsentare Superiori, aliàs in easdem censuras reincidet; secus verò si absolvitur tantum à peccatis reservatis sine censura. Ultimò notandum, quòd quisque Sacerdos, ut sit idoneus in necessitate ad excipiendas Confessiones infirmorum, debet non ignorare saltem principia universalis Scientiæ Moralis.

§. IV. De munere docendi, et prædicandi.

131. — CUM autem Sacerdotis etiam sit docere populos, et prædicare Evangelium, operæ pretium est hic demum amotare, quæ docenda sint, et quomodo Evangelium explicandum. Quoad primum, docendum quatuor esse necessaria ad salutem, nempe fidem, spem, charitatem, atque bona opera. Et 1. quoad fidem, quia Deus veritas infallibilis revelavit Ecclesiæ, tenemur explicitè scire et credere Deum existere, et remuneratorem esse; ac Mysterium SS. Trinitatis, atque Incarnationis Filii Dei. Hac de necessitate mediè. De necessitate autem præcepti quisque tenetur etiam scire et credere Orationem Dominicalem, salutationem Angelicam, præcepta Decalogi et Ecclesiæ; item Sacramenta, præsertim ea quibus omnes indigent, nempe Baptismi, Eucharistiæ, et Pœnitentiæ, et alia, saltem dum ea suscipiuntur. 2. Quoad spem, quia Deus omnipotens, misericors, et fidelis promisit propter merita Jesu Christi, tenemur sperare à Deo æternam beatitudinem, et mediè ad eam consequendam, veniam nimirum peccatorum, et perseverantiam finalem. 3. Quoad charitatem, quia Deus est bonitas infinita, tenemur eum super omnia diligere; huic autem præcepto alterum adjicitur charitatis, scilicet diligendi proximum, sicut nos ipsos. 4. Ad salutem demum obtinendam sunt etiam necessaria bona opera, servando mandata Dei et Ecclesiæ, quæ in Decalogi et Ecclesiæ præceptis continentur.

132. — Quod autem spectat ad secundum munus explicandi Evangelium, sive Scripturam, sciendum, duos ipsam sensus habere, *Litteralem*, et *Mysticum*: Ille est *Litteralis*, qui per ipsa verba significatur. *Mysticus*, qui non significatur per verba, sed per rem ipsis verbis significatam, v. g. cum dicitur: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, etc.* hic non quidem præcipitur oculi abscissio, sed scandali sive occasionis. Sensus autem *Mysticus* in tres alios subdividitur. 1. In *Allegoricum*, scil. spectantem ad res credendas. 2. In *Anagogicum*, spectantem ad bona speranda. 3. In *Tropologicum*, spectantem ad mores. Regulariter verba Scripturæ in litterali sensu accipi debent, nisi adsit absurdum, prout cum dicitur: *Petra autem erat Christus*, et similia.

Sæpe autem Scripturæ textus utrumque sensum habent, litteralem simul et mysticum. Mystico sæpe convenit, ut Sacerdotes in concionibus utantur, præsertim si est tropologicus, sive moralis. Licet etiam uti aliquando sensu vocato *Accommodatio*, modò id piè et prudenter agatur.

INDEX

EXAMINIS ORDINANDORUM.

CAP. I. De Sacramentis in genere.	pag. 149
CAP. II. De Sacramento Ordinis in genere.	157
CAP. III. De Ordinibus in specie.	165
Art. I. De prima Tonsura.	<i>ibid.</i>
Art. II. De Ordinibus Minoribus.	167
Sect. I. De Ostiariatu.	168
Sect. II. De Lectoratu.	<i>ibid.</i>
Sect. III. De Exorcistatu.	<i>ibid.</i>
Sect. IV. De Acolythatu.	169
Art. III. De Ordinibus Majoribus.	<i>ibid.</i>
Sect. I. De Subdiaconatu.	150
§. I. De Voto Castitatis.	<i>ibid.</i>
II. De Horis Canonicis.	170
III. De Censuris in genere.	<i>ibid.</i>
IV. De Censuris in specie.	177
I. De Excommunicatione.	179
II. De Suspensione.	<i>ibid.</i>
III. De Depositione.	180
IV. De Interdicto.	<i>ibid.</i>
V. De Irregularitate.	<i>ibid.</i>
Sect. II. De Diaconatu.	182
Sect. III. De Presbyteratu.	183
§. I. De Ordine Presbyteratus.	184
II. De Sacrificio Missæ.	185
III. De Potestate Sacerdotis.	199
IV. De Munere docendi, et prædicandi.	200

EPITOME

DOCTRINÆ MORALIS ET CANONICÆ

EX CONSTITUTIONIBUS,

ALISQUE OPERIBUS FELICIS RECORDATIONIS

BENEDICTI XIV. PONT. MAX.

EXCERPTÆ

AB ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO

JOANNE DOMINICO MANSI,

ARCHIEPISCOPO LUCENSI, CONGREGATIONIS MATRIS DEI,

Ab Auctore pluribus additamentis illustrata et correctæ.

FINIS INDICIS.

DIRECCION GENERAL DE BIBLIOTECAS

INDEX

EXAMINIS ORDINANDORUM.

CAP. I. De Sacramentis in genere.	pag. 149
CAP. II. De Sacramento Ordinis in genere.	157
CAP. III. De Ordinibus in specie.	165
Art. I. De prima Tonsura.	<i>ibid.</i>
Art. II. De Ordinibus Minoribus.	167
Sect. I. De Ostiariatu.	168
Sect. II. De Lectoratu.	<i>ibid.</i>
Sect. III. De Exorcistatu.	<i>ibid.</i>
Sect. IV. De Acolythatu.	169
Art. III. De Ordinibus Majoribus.	<i>ibid.</i>
Sect. I. De Subdiaconatu.	150
§. I. De Voto Castitatis.	<i>ibid.</i>
II. De Horis Canonicis.	170
III. De Censuris in genere.	<i>ibid.</i>
IV. De Censuris in specie.	177
I. De Excommunicatione.	179
II. De Suspensione.	<i>ibid.</i>
III. De Depositione.	180
IV. De Interdicto.	<i>ibid.</i>
V. De Irregularitate.	<i>ibid.</i>
Sect. II. De Diaconatu.	182
Sect. III. De Presbyteratu.	183
§. I. De Ordine Presbyteratus.	184
II. De Sacrificio Missæ.	185
III. De Potestate Sacerdotis.	199
IV. De Munere docendi, et prædicandi.	200

EPITOME

DOCTRINÆ MORALIS ET CANONICÆ

EX CONSTITUTIONIBUS,

ALISQUE OPERIBUS FELICIS RECORDATIONIS

BENEDICTI XIV. PONT. MAX.

EXCERPTÆ

AB ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO

JOANNE DOMINICO MANSI,

ARCHIEPISCOPO LUCENSI, CONGREGATIONIS MATRIS DEI,

Ab Auctore pluribus additamentis illustrata et correctæ.

FINIS INDICIS.

DIRECCION GENERAL DE BIBLIOTECAS

TYPOGRAPHUS LECTORI.

PLURIMA sunt ad Moralem Theologiam, atque ad jus Canonicum pertinentia, quæ Benedictus XIV, immortalis memoriæ Pontifex, in operibus suis verè aureis sparsim disseminaverat, quæque Scientiæ Moralis studiosos ignorare omnino dedecet. Sed cum non omnes varia illius opera integra vel emere, vel legere possint, opportunè in mentem venit, P. JOANNI DOMINICO MANSI, tunc Congregationis Matris Dei, deinde Archiepiscopo Lucensi, viro doctissimo, et non solum in Italia, verum etiam in toto orbe litterario eruditissimis libris suis celeberrimo, Epitomen quamdam conficere totius Doctrinæ Moralis et Canonice ex illius Pontificis operibus excerptæ. Cum igitur nobis exploratum sit, quantum hic eruditissimi viri labor Theologis omnibus probatus sit, rem iis pergratam nos facturos esse existimavimus, si illam nunc demum ab eodem clarissimo Auctore pluribus in locis emendatam, novisque additamentis illustratam typis nostris excuderemus. Eam igitur excipe, Lector benevole, et studium publicæ utilitatis nostrum ne asperneris. Vale.

EPITOME

DOCTRINÆ MORALIS ET CANONICÆ

EX OPERIBUS BENEDICTI XIV.

ABBATES.

ABBATES Regulares, nullam animarum Curam gerentes, ad Synodum Diocesanam accedere nequaquam tenentur, ut ex Decr. S. C. De Syn. Diœc. l. 3. c. 1. n. 8. iterumque l. 12. c. 1. n. 2. (1)

Abbates, Priores, Præpositi, et alio quocumque nomine nuncupati; Cardinales etiam, spirituales jurisdictionem quasi Episcopalem in monasteria seu Ecclesias cum territorio separato habentes, debent jurare in manibus alicujus Episcopi seu Nuncii Apostolici aut Legati, eorum arbitrio eligendi, se visitaturos sacra limina Apostolorum personaliter ac per seipsos, atque Romano Pontifici relationem afferre Ecclesiarum suarum. Ex his verò qui Itali fuerint vel insularum Italiæ, tertio quoque anno; reliqui verò quinto quoque anno à die captæ possessionis. Id verò si ex legitimo impedimento non possint per se, tenentur per nuntios præstare. Ita in Bulla *Quod sancta* n. VII. Bull. t. 1. Si verò ante publicationem hujus Bullæ signatæ ann. 1740, die nono Kal. Decemb. Possessionem pacificam illarum Ecclesiarum jam habuissent, intra annum, si fuerint in Italia et insulis; intra biennium verò si extra, à die latæ Constitutionis tenentur eam relationem mittere; dein singulis trienniis ad limina se conferre. Hæc omnia si prætermiserint, ipso facto ab ingressu Ecclesiæ interdictum et ab administratione tam spiritualium quàm temporalium suspensionem incurrunt, tum etiam perceptione fructuum privantur: qui fructus eedant Episcopo viciniori in sacros usus ejus arbitrio erogandi. *ibid.* n. 9.

ACTUS FIDEI.

Actus fidei non debet comprehendere tantum in genere quidquid fides dictat, sed debent etiam credi explicite ea Mystera, quæ scire debent. *Inst. Eccl.* 72.

ADVOCATUS.

Rescripta, et Brevia pro exercendo Advocati munere Mona-

(1) NOTA. In citando hoc Opere De Synodo Diœcesana seculi sumus Editionem Mechliniensem anni 1823 omnino congruentem editioni quæ Lovanii typis academicis prodit.

chis, etiam Canonicis Regularibus, nunquam concedantur, quod conforme est Canonis, *Ex parte tua*, de postulando. De Syn. Diœc. l. 13. c. 10. n. 12.

Sæcularibus verò Clericis, etiam Beneficiatis, tum et sacris Ordinibus initiatis conceditur, ut Advocaturam exercent in Tribunalibus ecclesiasticis, in laicalibus, et coram Iudice sæculari, cum agitur causa propria ipsorum, vel Ecclesiæ suæ, vel miserabilium personarum. Quamquam in Brevibus liberè conceditur Sacerdoti sæculari pauperi, ut liberè causas civiles et criminales agat, dummodo in criminalibus tantummodo reis patrocinetur; quin et tandiu munus illud exercere ei permittitur, donec certos ecclesiasticos redditus ad congruam sustentationem sufficientes, vel Beneficium residentiale obtineat. De Synod. Diœces. l. 13. c. 10. n. 12.

ALIENATIO.

Alienationes rerum immobilium, et mobilium pretiosarum, vetitæ sunt quoque Regularibus, etiam speciali commemoratione dignis, ex Decr. Urb. VIII sub die 7 Sept. 1624. Hæc tamen intelligenda sunt de bonis Ecclesiæ incorporatis. Quæ verò non sunt incorporata et debent alienari, ut sunt res relictæ PP. Reformatis S. Francisci, non possunt eorum Syndici procedere ad earum venditionem, nisi præfixo edicto, ut magis offerenti vendantur. Ita ex Decr. Sacr. Congr. Conc. Inst. Eccles. 69. n. 8.

Alienationes etiam rerum inferioris valoris, quæ comprehenduntur in cap. Terrulas, debent etiam à Regularibus fieri de licentia Episcopi. Inst. Eccl. 69. n. 9.

Alienantes, et recipientes bona alienata contra Extrav. Ambitiosè, incurrunt excommunicationem Pontifici reservatam. ibid. n. 10. Regulares verò ultra hanc incurrunt ipso facto pœnam privationis Officiorum, ex Decreto Urbani VIII, ibid.

Quamquam ex Can. Bona 12. Quæst. 2. jus sit Episcopo molienti novum Monasterium in sua Ecclesia, donandi illi quinquagesimam partem reddituum Ecclesiæ suæ; cum tamen Episcopi in sua consecratione jurent se non alienaturos possessiones ad mensam suam pertinentes; hinc optimè intulit S. C. interdictam esse Episcopo hanc, et aliam quamcumque alienationem. De Synod. Diœces. l. 12. num. 13.

ALTARE.

Sacerdotibus Latini ritûs in Russia Polonica degentibus, tam præsentibus, quam futuris conceditur, ut deficientibus tabulis lapideis consecratis, Missam celebrent super Antimensis Ruthenorum unitorum. Ritu tamen Latino Sacrum agere illis injunctum est. Sunt antimensia lintei quidam Episcopali benedictione consecrati, in quorum angulis Sanctorum Reliquiæ reconditæ sunt, Constit. Imposito nobis. Bull. Tom. III. Constit. XLIII.

ALTARE PRIVILEGIATUM.

In Brevibus pro altari privilegiato solet definiri numerus Missarum, quotidie in Ecclesia celebrandarum: si fortè accidat, ut aliquibus diebus numerus iste Missarum desit, dummodo sæpius in hebdomada tot Missæ celebrentur, quot privilegium illud exigit, id non sufficere, declaravit S. C. die 11 Sept. 1694. Decretumque illud approbavit Innoc. XII, ex quo resultat necessarium esse singulis diebus numerum Missarum definitum. Instit. Eccles. 56. n. 16.

Indulgentiæ altaris cum definito numero Missarum, si fortè contingat tempore Adventûs et Quadragesimæ, ut in Ecclesiis Regularium impleri non possit numerus, remanent suspensæ. Reliquis anni diebus, si fortè id rarò contingat, non remanent suspensæ, sicut nec remanent, si ob infirmitatem Sacerdotum tam Sæcularium, quam Regularium rarò tamen id contingat. Ita sacrosancta Congregatio die 30 Julii 1706. Ibid. n. 17.

APPELLATIO.

Appellationes omnes, et Inhibitiones, per quas retardetur executio, aut impediatur processus ad ulteriora in iis, quorum executio à Tridentino, vel Constitutionibus Apostolicis commissa est locorum Ordinariis, addita clausula, *appellatione vel inhibitione quacumque postposita*, ne à Tribunalibus recipiantur, statuit Pontifex in Bulla *Ad militantis*, Bull. tom. 1. n. 48. Quæ appellationes, inhibitionesque si concedantur, præterquam quòd hoc ejus statutum violetur, nullæ sint. Ibid. n. 38.

Excipiuntur tamen casus, qui fortè occurrerint, singulares ab hac regula eximendi; tunc verò ne dentur Monitoria Citationesque vetat, nisi prius in supplici libello ad hoc porrigendo facti circumstantia peculiaris clarè exponatur cum aliquo documento semiplenè saltem eandem circumstantiam verificante. Ibid. n. 39.

ASPERSORIUM.

Episcopo ingredienti aliquam Ecclesiam Collegiatam porrigi debet aspersionum non ab Archidiacono, seu aliis de Capitulo, sed à digniori illius Ecclesiæ. Si verò cum suo Capitulo Cathedralis capitulariter cum indumentis canonicalibus ad aliquam Ecclesiam suæ Diœcesis procedat, porrigi illi debet à digniori de Capitulo Cathedralis. Instit. Eccles. 105. n. 128. ex Decr. Sacræ Congr. Rit.

BAPTISMUS.

Natis infantibus Baptismus conferri quamprimum debet, peccantque graviter qui diu illum differunt: tempus autem indefinitum est, latoque edicto mandatum fuit Romæ anno 1723, ut intra triduum infans lavetur. Inst. Eccles. 98 n. 3.

Non licet absque necessitate Baptismum conferre in privatis domibus. Instit. Eccles. 98. n. 9.

Nihil officit validitati Baptismi error privatus baptizantis, dummodo in materia et forma nihil innovetur. De Synod. Diœc. l. 7. c. 6. n. 9.

Infans, cujus corpusculum nondum è matris utero prodivit, sed materno utero jam reserato mox proditurus est, et moriturus timetur, debet inducta aqua instrumento aliquo baptizari; sed sub conditione baptizandus est. de Synod. Diœc. l. 7. c. 5. n. 6.

Si verò infans aliqua sui corporis parte, non verò capite prodierit, baptizandus est sub conditione in ea parte, quæcumque illa fuerit, quemadmodam Rituale Romanum præscribit; (quidquid in contrarium Theologorum plures sentiant, quando pars illa est ex principalioribus, ut pectus, scapulæ, brachia, etc.) iterumque sub conditione in capite baptizandus est, si totus exierit. Si verò caput unice detectum fuerit, baptismate absolute tingendum est. Ibid. n. 7.

Baptismus cum conditione adjecta non confertur absque lethali culpæ crimine, nisi prudens dubitandi ratio suppetat, an antea validus Baptismus collatus sit. Ib. c. 6. n. 3.

Si de administrato Baptismate unus tantummodo testis affirmet, ut obstetrix, cum illa tunc testificetur de facto proprio, ex hoc tantummodo non est hoc Sacramentum reiterandum; si quidem illa interrogata, materiam et formam hujus Sacramenti probè se scire demonstrat. Idemque præstandum est in locis, ubi obstetrices antequam ad munus istud admittantur, de ratione administrandi ritè Baptismum edoceri solent. Ibid. n. 4.

Testis unicus, etiamsi mulier sit, sufficit ad probandum Baptismum. Can. Parvulos, et Can. Cum itaque de Consecr. Dist. 4. Inst. Eccles. 98. n. 13.

At si testimonium sit ab homine incerto, in re adeo gravi ignoto testimonio deferre non possumus: quare tunc rebaptizandus est infans sub conditione, etiamsi schedulam de suscepto Baptismate è colle suspensam ferat, uti pro expositis in Hospitali de S. Spiritu in Saxia de Urbe, respondit Sac. Congr. Conc. die 15 Jan. 1724. De Synod. Diœces. lib. 7. c. 6. num. 5.

Si verò agatur de baptizatis ab Hæreticis, qui ad fidem Romanam venire petunt, tunc oportet investigare, numquid in secta illa Hæreticorum innovatum sit aliquid circa Materiam et Formam Baptismi. Quòd si ex ista investigatione nihil certi resultat, tunc ac in dubio Baptismate agendum est. Hoc dubium rationale censendum est in Baptismate hæreticorum Hollandiæ, apud quos mos invaluerat, ut alter aquam funderet, alter formam pronunciaret. Quare et nunc pariter, ut in re dubia cum illis agendum est, uti et cum Hæreticis Angliæ, quemadmodum ex Sylvio aliisque statuitur. Ib. n. 8.

Irregularitas ex iteratione Baptismi contrahitur etiam si Baptismus absque prudenti dubio sub conditione innovetur, ut ex Catechismo Romano multò probabilius deducitur. Instit. Eccles.

84. n. 18. Hanc verò pœnam etiam baptizantem afficere, non baptizatum tantummodo, ferme inter omnes convenit. Sicut et ea affecti non tantum ad altiores Ordines ascendere vetantur, sed et ab exercitio jam susceptorum Ordinum absterrentur, quæ tanquam magis cohærens auctoritati Catechismi Romani opinio præfertur alteri neganti. Ibid. n. 18.

Admittendum esse ad Baptismum infantulum Hebræum, postulante avia paterna Christiana, licet reclamet mater Hebræa defuncto marito, et tutores testamentarii, censet Pontifex in Epistola ad R. P. Hieronymum Guglielmi Congregationis S. Officii Assessorem, ex eò quòd avia comprehendere possit sub appellatione parentum, et favore Religionis facile prævaleat matri, et cæteris tutoribus testamentariis: sicut mater Christiana postulans Baptismum pro filio prævalet patri infideli reclamanti: et si quid dubii superesse possit, in dubio favendum est Religioni. Hanc Epistolam habes in Bullario Benedicti XIV. Tom. III. n. 54.

Baptizari infideles invititis parentibus vel tutoribus licitè non possunt, nisi infantes fuerint in mortis extremo, vel expositi tanquam à parentibus derelicti. Si verò expositum quis baptizandum assumpserit, potest illi lavaerum salutare impertiri, etiam Synagoga, vel parentibus reclamantibus. Si verò pater infidelis offerat infantem suum, dein facti sui pœniteat, et nolit baptizari, tunc puer ante usum rationis est baptizandus: qui verò sui compotes sunt, in domo catechumenorum explorandi sunt, si velint.

Tandem si qui pueri baptizati sunt etiam parentibus invititis, tunc ille qui baptizavit, peccavit graviter, sed baptizatus restitui parentibus non debet; at penes Christianos educari. Porro in eo casu Baptismus vel unico teste idoneo probatur, etiamsi fœmina sit, vel etiamsi sit ille, qui Baptismum contulit, in quo casu puer nec sub conditione rebaptizandus est.

Hæc de pueris ante usum rationis; qui verò rationis capaces sunt, uti sunt communiter post septimum ætatis annum, si sese sponte obtulerint Baptismo, possunt baptizari; quòd verum est, etiamsi non certò constet, sed dubitetur de capacitate rationis post septennium. Si verò hoc dubium præcedat septennium, tunc debet puer retineri apud Christianos, suspenso interim Baptismo, quoadusque certus usus rationis superveniat.

Si adulti illi careant intentione recipiendi Baptismi, adeo ut illam nec ipso actu, nec antea habuerint, tunc Baptismus est invalidus. Validus autem est, si antea fuerit habita, et nunquam interim retractata. Quòd si neutra fuerit voluntas in suscipiente, tunc in eam sententiam inclinandum est, quæ invalidè Baptizatum pronunciat.

Si post Baptismum affirmet neophytus, se caruisse intentione sufficienti, nec asserat dicti sui idoneas probationes, retinendus est, et demò tingendus sub conditione. Vicissim si illas asserat, negetque iterum baptizari se velle, remittendus est. Hæc omnia

latè disputat Pontifex in Epistola ad vices gerentem *Postremo Mense*. Bull. tom. 2. n. 28.

Si mulier gravis decedat, potest Episcopus injungere, ut per sectionem cæsaream extrahatur ex utero infans, qui fortè vivus reputatur, ad hoc, ut sacrum Baptisma conferatur. Non enim id est impossibile, ut extrahatur vivus. De Syn. Diœces. lib. 11. cap. 7. n. 13.

Baptismum ministrare tempore pestis eo morbo obstrictis per se non tenetur Episcopus, cum ille sit tanquam causa universalis, quæ non per se, sed per particulares, id est per Parochos operatur: si tamen alius adsit qui præstare id possit. De Syn. Diœces. lib. 13. cap. 19. n. 6.

In baptisate conferendo possunt Presbyteri Græci loco Latine formæ adhibere eam quam habent in suo Euchologio: *Baptizatur servus Dei N. in nomine, etc.* sicut et adhibere trinam aquæ immersionem seu aspersionem cum omnibus unctionibus erga baptizatum, ubi tamen non est contraria consuetudo. Presbyteri tamen Græcorum vetantur consignare chrismate in fronte suo baptizatos. Licet vicissim uti in Baptisate aqua calida, sicut et licet Parochis Græcis suos subditos baptizare aqua per ipsos Græco more benedicta. Vetantur insuper, ne baptizatis pueris communionem sub utraque specie vel sub una administrent, sicut, neque eisdem pueris conferant in Missa Eucharistiam.

Filiis Patris Latini et matris Græcæ Latino ritu Baptisma conferatur. Si verò pater sit Græcus et mater Latina, liberum erit patri ritum eligere.

Baptizati ritu Græco subsunt jurisdictioni Parochi Græcorum, nec possunt Latini absque dispensatione Sedis Apostolicæ transire ad ritum Græcum. Vicissim Græcus ex concessione Episcopi Latini potest ad Latinum transire. Qui verò Clerici sunt in quocumque Ordine etiam minori constituti, à ritu Græco ad Latinum sine licentia transire nequeunt.

Fas est Græcis Sacerdotibus peracta jam consecratione, et ante communionem suam aquam calidam in sacrum calicem infundere.

Non licet Græcis Sacerdotibus asservare Sacramentum Eucharistiæ toto anno.

Non licet Græcis in Italia et insulis degentibus Eucharistiæ particulam suspensam ad collum, seu in privatis domibus retinere.

Quæ servanda sint à Græcis in Sacramentis conficiendis et recipiendis diligenter prosequitur Benedictus XIV in eadem Bulla *Etsi Pastoralis*, Bullar. Tom. I. Num. 57, ex quibus nonnulla hæc etiam à nobis excerpta sunt et sparsim in suos titulos distributa.

In Bulla *Quam Provinciale*, Bullar. T. IV. num. XXXVII. mandat Pontifex, ut servetur Canon Concilii III. Provincialis Albanensis, quo sancitur, ne Christi fidelibus sub Mahumetica

ditione degentibus imponantur baptizandis nomina Turcica seu Mahumetana, neve eadem nomina etiam extra Baptismum sibi imponant, quacumque tandem ratione id agant.

BARBITONSORES.

In Diœcesi, ubi adest consuetudo exercendi artem barbiton-soriam etiam die festo, permitti potest, sed tantummodo definitis diebus, non verò omnibus. Instit. Eccles. 43. per totum. Opus est tamen servile, nec nisi ex consuetudine tolerandum. ib. n. 2.

BENEDICTIO.

Benedictio sacrarum vestium utrùm ab Episcopo simplici sacerdoti committi possit, quæstio est anceps inter Scriptores. Insignes tamen Episcopi facultatem hanc plerumque à Congregatione petunt. Inst. Eccl. 21. n. 9 et 10.

Utrùm benedicendum sit Cingulum, Pluviale et sacra Pyxis, quæstio est inter Doctores. Probabilior tamen censetur opinio, quæ benedictionem exigit, cum pro Pyxide sit peculiaris benedictio in Rituali. Ibid. n. 12.

Si ex veteri sacro vestimento novum aliud diversæ formæ conficiatur, ut si ex stola manipulus, etc. benedictio iteranda est. Ibid.

Episcopi titulares jus nullum habent consecrandi sacro Chrismate vasa sacra, quia cum in his adhibendus sit usus Pontificalium, non datur illis hæc uti in aliena Diœcesi. Ibid. n. 15.

Abbatibus Regulares benedicere posse campanas, et calices pro usu alienarum Ecclesiarum (possunt enim pro suis) negavit Alex. VII in suo Decreto diei 27 Sept. 1659. Consulta S. Congregatione, num potuerint indumenta sacra benedicere pro alienis Ecclesiis, ex eò quòd obtinuerint Indultum Apostolicum? responsum fuit, exhiberi debere illud indultum authenticum ex Archivio Apostolico desumptum, ac interim abstineri. Ibid. n. 19.

Benedictiones et unctiones campanarum cum Capitularibus Caroli Magni indicentur, antiquissimæ sunt. Inst. Eccl. 47. n. 30. eisque nomen alicujus Sancti imponi consuevisse ex Alcuino discimus. Inst. Eccl. 47. n. 32.

Benedictiones campanarum ad nimbos depellendos approbantur, neque id tribui posse impressioni aeris à Campana impulsæ asseritur. Ibid. §. 37.

Solus Episcopus jus habet campanas benedicendi, cum sacra unctio adhibenda sit, nec potest facultatem alteri subdelegare. Ibid. n. 38.

Ex præcepto Pontificalis Romani campanæ Ecclesiarum benedici debent. Ibid.

Potest Episcopus suspendere sonum campanarum, quæ ab Episcopo benedictæ non fuerint, ut ex Decretis Sacræ Congregationis. Ibid.

Benedictionum equorum, et aliorum animalium die festa S. Antonii Abbatis formula habetur. Inst. Eccl. 47. n. 12.

Benedictiones in vermes. et insecta habentur. Ib. n. 20.

Benedictiones, cum Reliquiis, non esse improbandas, quidquid dicant nonnulli, ex praxi etiam Romæ recepta probatur. Ibid. n. 26.

In Benedictione Pontificia super populum, quæ quibusdam Regularibus aliquoties in anno ex privilegio datur, unicum tantum Crucis signum formandum est more sacerdotali, non tria more Episcopali. Encycl. *Exemplis*, Bullar. t. 2. n. 48.

Facultatem benedicendi morituros cum plenaria Indulgentia, quam Antistites Ecclesiarum cum Epistolis in forma brevis ad triennium obtinuerunt, ad totum illud tempus, quo in ea Diocesi perseverabunt, prorogat Benedictus XIV in Encycl. ad omnes Antistites PIA MATER etc. Bullar. Tom. II. n. 34. ac impostertum ita esse expediendas facultates illas denunciat, easque pariter communes esse vult Prælati inferioribus territorium separatum habentibus cum qualitate nullius, et activa in populum et Clerum Jurisdictione. His omnibus dat facultatem subdelegandi, ut ipsis quomodocumque impeditis, etiam diurno tempore possint hanc benedictionem per delegatos elargiri. Hanc delegationem fieri maxime vult per Diocesim, ut omnibus præsto esse possint, quæ delegatio morte delegantis non expiret, sed perseveret usque ad superventum novi Præsulis, cujus in arbitrio est eos confirmare, vel remove. Quare novus quidem Præsul poscere debet à Pontifice eandem facultatem, non verò delegati illi, quia perseverat in illis prioris Episcopi delegatio; ita Pontifex. Ib.

Si tamen Præsul ex una Ecclesia transferatur in aliam, nova indiget facultate, quia prior illi data fuit præcedentis Diocesis intuitu.

Ritus hujus benedictionis impertiendæ habetur descriptus in eadem Encyclica.

Tres Benedictiones impertiunt Abbates Regulares ex decretis Alexandri VII in Missis, Vesperis, et Matutinis solemmibus. In Missis privatis nihil supra reliquos Sacerdotes illis concessum est. Ex eisdem Decretis. Inst. Eccles. 34. n. 19.

BENEFICIUM.

Beneficium si quis fundaverit de suis bonis cum pacto, ut ipse tanquam beneficiatus illis fruatur, tum post obitum suum jus patronatûs transeat ad hæredes, quanquam simoniacum id audiatur apud multos; attamen ab ea labe immune censi potest; neque enim satis esse discriminis apparet inter eum qui fundat beneficium cum pacto, ut conferatur filio suo, etc. et illum qui vult sibi conferri; utrinque enim pactum adest, ita ex Pitonio. Inst. Eccles. 95. num. 7.

Si quis verò offerat bona in augmentum Beneficii jam erecti, nec tamen Patronatûs jus acquirat, tunc pacisci non potest, ut

sibi Beneficium illud conferatur, ut ex Cap. *Tua nos*, de Simonia, ibid. n. 12.

Patronus non potest se præsentare ad Beneficium, ut ex Cap. *Per vestras*, de jure Patronatûs, sed potest rogare Episcopum, ut si inveniat dignus, sibi illud conferat; sive debet jus Patronatûs suum alteri donare donatione sincera, ex qua ipse perpetuo expolietur jure Patroni, quando donationem approbaverit Episcopus, vel saltem Episcopus conferat eidem absque prævia præsentatione Beneficium, et Beneficiatus illud acceptet, tum post collationem ipse præstet consensum suum. Inst. Eccl. 95. n. 5.

Beneficia resignantes sub pensione, si clam pactum iniverint cum resignatario de cedenda illi pensione, seu commodo exigendi fructus ejusdem pensionis, soluta anticipata pecunia, pactum istud irritum et inane declaratur. Item resignatarii et resignantes decidunt ab omni jure Beneficii ipso facto absque ulla Judicis declaratione, et pecunia soluta restitui debet sub peccato gravi, quæ ab Ordinario applicanda est locis piis. Eisdem pœnis subjacent hæc eadem pacta inita intra sex menses à die receptæ per resignatarium Beneficii possessionis. Bull. *in sublimi*, Bullar. Tom. I. Num. XXX.

In Bull. *Ecclesiastica ministeria*, Bullar. Tom. II. n. X. mandat Pontifex in resignationibus beneficiorum, ut resignatis in manu Pontificis beneficiis, et ab illo admissis, atque vicissim admissis super eo provisionibus, dispositionibus, etc. litteræ gratiæ signatæ intra sex menses ita perficiantur, ut intra eosdem menses à novo proviso possessio beneficii capiatur, si verò beneficia illa sunt ultra montes, prorogat terminum istum usque ad novem menses à data concessionis gratiæ numerandos. Ubi verò justis de causis prorogatio aliqua postulatur, permittit, ut docto prius officii Subdatario de Apostolicis litteris expeditis, fiat prorogatio prima et secunda vice, posteriores omnes tollit. Et si legitimum impedimentum perseverare concludentes apud Datarium probatum sit, facultas sit Datario tot posteriores prorogationes concedendi ad exequendum litteras Apostolicas, quot necessariæ sunt ad impedimenti remotionem. Sublato verò sic impedimento, si nihilominus perseveretur in differenda executione litterarum, Apostolica tunc gratia nulla et irrita censetur.

Si beneficium obtineas Religionem ingrediatur, beneficium tamen non vacat nisi per professionem, tempore verò illo intermedio inter ingressum et professionem quoad beneficia curata debet Episcopus idipsum agere quod præstaret, cum parochia impedimento aliquo detineretur. Quoad beneficia verò choralia relictis tyroni religioso ipsius beneficii fructibus, de distributionibus ita statuet, ut jura præscribunt. Si fortè beneficiatus religionem ingressurus beneficium suum dimitteret, quæ renunciatio admitti ab Episcopo posset ex constit. 58. S. Pii V, sive eam renunciationem faceret ad tramites capituli XVI, Sess. 25 Concil. Trid. de Regul., nihilominus in suspenso remanere debent ea beneficia, nec posset illa alteri conferre Episcopus, nisi post factam à renun-

ciante solemnem professionem. Ita in litteris ad Card. Quirinum *Ex quo dilectus*. Bullar. Tom. II. n. XXV.

Vetitum est etiam Beneficiariis, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, et nullitatis actûs, vendere ac distrahere redditus suorum Beneficiorum ad vitam, vel in longum tempus, recepta ab emptore per unam vel per plures solutiones pecuniarum quantitate, quam ipsi Beneficiati per spatium ejusdem temporis, vel totius vitæ probabiliter consequi potuissent. Bulla *Universalis Ecclesiæ*. Bullar. Tom. I. n. 29.

Titulos Beneficiorum cum occulta inhabilitate, vel alio occulto vitio, vel etiam in Concursu malè obtentorum convalidare fas est majori Pœnitentiario. Bulla *Pastor bonus*. Bullar. Tom. I. num. 95. §. 20; sed in convalidatione titularum, et condonatione fructuum abstinendum est illi cum Episcopis, qui de Ecclesiis Cathedralibus prævisi, munus consecrationis intra præfinitum tempus non susceperint. ib. §. 21.

Neque etiam condonet fructus Beneficialium, et Episcopatum Ecclesiarum quovis modo malè perceptos in casibus non occultis. In occultis verò cum Italis, Hispanis, Lusitanis et insulis adjacentibus compositionem facere potest; cum aliis reliquis non potest. Hæc tamen omnia debent esse sine præjudicio illorum, quibus distributiones accrescere debent. ib. §. 24.

Si quis jam obtineat beneficium, et injustè vexetur ab alio, potest pecunia injustam vexationem redimere, ut ex canonistis omnibus firmatur. Inst. Eccl. 93. n. 4.

Si verò quis habeat jus ad Beneficium, et ab alio illi lis moveatur, non potest dare litiganti pecuniam, ut acquiescat, neque etiam titulo solvendi expensas in lite hucusque factas, nam tunc pararet sibi viam ad Beneficium per pecuniam. ib. n. 7.

Beneficium obtinenti jure certo et manifesto, ut nullus sit quæstioni locus, permittitur redimere injustam vexationem, ut ex cap. *Dilectus* 27. de Simonia; idque fieri potest nulla interposita Episcopi auctoritate; fas est tamen Episcopo præcipere in Synodo ne id fiat absque suo assensu ob periculum simoniæ. De Synodo Diocesana, l. 12. c. 6. num. 9.

Si Patronorum Beneficium scissa suffragia fuerint in partes, ille est præficiendus, qui à pluribus eligitur, uti definitum est in Cap. *Quoniam*, de jure Patronatûs. Si tamen ille, quem præsentat pars major, non reperiatur idoneus, poterit alter præsentari à paucioribus, ut ex Lambertino traditur De Syn. Dioc. l. 12. c. 7. n. 6. Valere tamen judicata est constitutio Synodalis Episcopi Pampilonensis, quæ vetuit admitti præsentatum a minori parte, ob rationes in Tractatu de Synodo Diocesana ponderatas, l. 12. cap. 7. num. 6.

Beneficium simplex si quis obtineat, nec sufficiat ad honestam sui sustentationem, potest ab Episcopo habilitari ad suscipiendum aliud. Si verò nec istud secundum sufficiat, ut tertium obtineat, debet à Sede Apostolica dispensationem obtinere, sive hoc tertium sit liberæ collationis, sive de jure Patronatûs etiam

laici; nam Conc. Trid. permisit, ut habens beneficium insufficienti possit unum aliud simplex obtinere, et nihil dicit de tertio. Atque ita in praxi tenere Sac. Congregationem constat. Instit. Eccles. 91. n. 7.

Hæc tamen non valent in Capellaniis de jure Patronatûs laicorum, neque in Legatis piis, ut ex alio Decreto Sacræ Congregationis. ibid. n. 8.

Ex alio Decreto Sacræ Congregationis, de quo ibidem, eruitur, non esse inquietandos illos, qui bona fide tria, vel quatuor beneficia insufficientia ex Episcopi auctoritate obtinissent. ibid.

Cum beneficium resignatum fuerit in manus Episcopi, vel Collatoris, non possunt isti providere de eisdem beneficiis consanguineis, affinibus, vel familiaribus suis, ut ex Bulla 68 S. Pii V. ibid. n. 9.

Quin neque affines, consanguinei, et familiares resignantis admitti debent, etiam cum beneficium conferendum est in concursu; primò quia Bulla S. Pii, quæ legit *admittentium consanguineis*, mendosè excusa est, cum legendum fuerit *dimittentium consanguineis*, ut monet Fagn. in cap. *Non sine*. De Arbitris. Secundo, quia Sac. Congreg. disposuit, ut in eo casu neque familiares Episcopi, neque consanguinei resignantis admitterentur. Ibid. num. 11. De Synod. Dioc. l. 13. cap. 24. n. 2.

Bene tamen omnes isti admitti ad beneficium possunt, quando illud cecidit in manus Episcopi per obitum prioris beneficiati, neque enim tantum mali timeri potest, cum beneficium conferendum est ex obitu beneficiati, quantum subesse potest, cum dandum est ex resignatione prioris beneficiati. Ita de Synod. Dioc. ibid. n. 6. ex Decr. S. Congr.

Consuetudines Ecclesiarum reservandi hæredibus beneficiati jam defuncti fructus primi anni obtenti beneficii valeat; nihil enim derogat juri illius, qui in beneficium recens invectus est, cum et ipse post mortem jure isto potiatur. Quare in favorem hujus consuetudinis sæpius à Sacra Congregatione decisum est. De Syn. Dioc. lib. 12. c. 7. n. 3.

Beneficiorum Parochialium et Vicariarum tam sæcularium quam regularium capaces esse Canonicos regulares Præmonstratenses, etiam non intercedente Apostolica dispensatione, definit Pontifex in Bulla *Oneroso*, etc. Bull. Tom. III. n. XXXIII.

De filiis illegitimis Clericorum circa beneficia parentum in eadem Ecclesia, qui possint, et non possint, etc. Vide Irregularitas.

Filius legitimus consequi prohibetur beneficium à patre præhabitu, esset enim species hæreditariæ successionis. Nihil tamen vetat quominus pater possit obtinere beneficium à filio præhabitu. Quod verum est etiam de patre respectu beneficii à filio illegitimo obtenti, ut ex responsione Sac. Congr. De Synodo Diocesana, lib. 13. cap. 24. n. 15.

Illegitimi autem filii quoad hoc illi etiam censentur, qui postmodum legitimati sunt, non verò illi, qui post subsequens Ma-

trimonium legitimitati habentur, ut partim ex Decretis Sacr. Congregationis, partim ex Fagnano. ib. n. 16.

Num verò filio obtinere beneficium fas sit, quod pater quidem habuit, sed ab eo transivit in tertium, et ab isto in eundem filium? respondetur, filio legitimo id quidem non prohiberi, ex Cap. *Ad extirpandas* de fil. Presb.; illegitimis verò non licet, ut ex Bulla Clementis VII, et responsis S. Congr. ibid. n. 18.

Nepos verò legitimus ex patre illegitimo natus obtineri avi beneficium non vetatur, ipso licet avo vivente, ut ex responsis S. Congregationis, et Rotali decisione. ib. n. 19.

Si patronus beneficii rectorem interficiat, ipse, et omnes ad patronatum jus habentes, illud amittunt, ex Cap. *In quibusdam*, de pœnis. ibid. n. 21.

Beneficii permutatio, quæ fit coram Ordinariis, interdum potest esse prohibita Constitutione S. Pii V, incipiente *Officium*, in qua admittuntur quidem permutationes istæ, sed quæ sint canonicis sanctionibus consonæ; ex quo fit, ut cum vetitæ sint provisiones beneficii resignati factæ in favorem affinium, et familiarium Episcopi, sicut etiam resignantis, ita etiam censeantur vetitæ permutationes beneficiorum, cum aliquis permutet beneficium suum pingue, et sit jam effactæ ætatis cum altero, quod est tenue, et obtinetur sive à suis, sive ab Episcopi consanguineis; vix enim credi potest ab ista permutatione fraudem abesse, adeoque non est juxta canonicas sanctiones. De Syn. Diœc. l. 13. c. 24. n. 10.

Beneficia obtinentes à S. R. E. Cardinalibus ordinariis collatoribus in mensibus S. Sedi reservatis valorem 24 Ducatorum Camerae excedentia tenentur intra præfixum in Reg. Cancellariæ tempus novam eorundem provisionem à Sede Apostol. obtinere, ordinariis taxis solutis, non obstante in contrarium quocumque exemptionis privilegio. Motus prop. Benedicti XIV, Bullar. Tom. I. n. 12.

BULLA CRUCIATAE.

Facultas concessa in Bulla *Cruciatæ* de absoluteione à censuris obtinenda, valet tantummodo pro foro interno, ut ex Constitutione Urbani VIII eruitur; quare Constitutiones Hispanicæ aliter statuente rejeiciendæ sunt. De Syn. Diœc. lib. 12. c. I. n. 7.

CADAVER.

In sectione cadaverum anatomix addiscendæ causa, si quis adhibeat cadavera non condemnatorum, nulla obta ab Episcopo facultate, peccat quidem graviter, sed non incurrit excommunicationem Bonif. VIII, de qua in cap. I. *de sepulchris*, cum illa feratur tantum in eos, qui exhumantes cadavera, ea lacerant, et alio sepelienda transferunt. Ita ex sensu DD. Instit. Eccles. 74. num. 10.

Si instituta Processione, et præcedente Cruce, associandum sit cadaver ad sepulturam, et transitus fiat per agrum, vel possessionem privatam, non ideo via illa publica efficitur; leges enim civiles, ex quibus id posset convinci, nihil aliud volunt, nisi quod monumentum positum in loco privato efficiat locum sacrum; quin et leges illæ à jure Canonico abolitæ sunt, ut ex DD. demonstratur. Inst. Eccles. 89. n. 9.

Si cadaver tumultandum sit in Ecclesia Regularium, non potest Parochus exigere, ut apporetur prius ad parochialem, et ibi exponatur, dein in sepulturam in Ecclesia Regularium inferatur, ut ex Lucana funerum censuit Sacr. Congr. Concilii. Inst. Eccles. 105. n. 25.

Ex Decretis Sacr. Congreg. Concilii firmatum est non esse levandum cadaver è domo absque præsentia, ac facultate Parochi loci, ubi domus sita est. ibid.

Cum distinguitur Ecclesia tumultans à Parochiali, processio funebri debet incedere sub cruce Ecclesiæ tumultantis, nec potest præcisa consuetudine Parochus propriam crucem levare, nisi in casu, quo interveniat Capitulum Cathedralis, tunc Cathedralis crux sola præcedit. Ita ex Decretis. Sacr. Congregationis. ibid. n. 26.

Societates funus comitantes si procedant cum sacco tenent locum ante feretrum, et ante Clerum tam Sæcularem, quam Regularem; si sine sacco, eant post feretrum, uti ex statutis Cleri Romani. ibid. n. 30. 31.

Laici Regulares non debent comparere cum Capellanis conductis in processione funebri, ut multis firmatur. ibid. n. 32. At si invitatus sit conventus Regularis, qui certè constat ex laicis, conversis et Sacerdotibus, excludendi non sunt. ibid.

Regulares cogi non possunt ut associent pompam funebrem cum cadaver in coram Ecclesia sepeliendum est, sed possunt ad januas Ecclesiæ suæ expectare. Ita ex Decis. Sacræ Congreg. ibid. n. 38.

Si quis habitator Urbis decedat ruri non electa sepultura, cadaver ejus sepulturæ mandandum est non in Ecclesia rurali. sed in sua Parœcia, vel in Ecclesia, ubi sita est sepultura majorum ipsius, ut decisum cap. Is qui, de Sepulturis in 6, dummodo id possit fieri sine gravi incommodo. Grave autem incommodum declarat Pontifex intercedere, si obitus accidat in loco ultra tria milliaria distante à Parœcia. Id verò ex paritate rationis statuendum est de illo, qui ruri habitans in civitate decedat. ibid.

Cum rure transferendum est cadaver in civitatem, deferendum est in catalecto præcedente cruce à Clero delata, et associantibus geminis Sacerdotibus, altero Ecclesiæ tumultantis, altero se tenente ex parte Parochi illius loci, ubi mors accidit. ibid. n. 46.

In extractione, vel intratione cadaveris in portas urbis, gabella minimè solvenda est, ut ex DD. ib. num. 46.

Pro transitu processionis funebri ex una Parœcia in aliam,

nulla petenda est licentia à Parocho illius loci, per quem transitus fieri debet, ut ex Bulla Leonis X 22, et Decretis S. Congregationis firmatur. ib. n. 49.

Pro sepultura, et exequiis cadaveris exigi nihil potest, ut ex sacris Canonibus firmum est. Instit. Eccles. 105. n. 58. Verum si consuetudo obtinuit, ut aliquid detur, quanquam circa hoc nulla sit actio iudicialia, attamen recurri potest ad officium Ordinarii, ut est in textu cap. Ad audientiam 24 de Simonia. ibid. n. 58.

CAECUS.

Cæcus non obtinet dispensationem neque ad primam Tonsuram, ad effectum obtinendi beneficium ecclesiasticum, ut ex Decreto S. Congregationis in una Pampilonensi die 28 Martii 1735. Inst. Eccles. 34. n. 5.

Si tamen ordinato jam Sacerdoti accidat, ut oculorum lumen amittat, non tamen ita, ut nihil videat, datur illi à S. Congreg. facultas celebrandi diebus quidem festis, et duplicibus, Missam B. Virginis votivam, ferialibus Defunctorum, dummodo non omnia memoriter recitet; mandando insuper Episcopis, ut celebrationem omnino vetent statim ac cæcum penitus evasisse compererint. ib.

CAMBIUM.

Cambium locale, et per litteras, quando revera litteræ mittuntur, vel transmittitur in alio loco pecunia eo modo, quo apud Theologos describitur, admittitur à Pontifice in Tractatu de Synod. Diœc. l. 10. c. 5. n. 7.

Cambium verò obliquum, quo mutuarius se obligat ad negotiandum in cambiis tantundem pecuniæ, quantum mutuo accepit à Cambista in favorem ipsius Cambistæ, vel eidem Cambistæ dat facultatem, ut nomine suo accipiat sive à seipso, sive ab alio tantundem pecuniæ, quantum sibi mutuo data est; accipiat, inquam, eam per cambii contractum; atque interim mutuarius se obligat ad solvendum quantum necesse est pro ratione hujus secundi cambii: hoc, inquam, cambium, quamvis non reprobetur à nonnullis, et revera fortasse in foro sustineri posset, adhuc tamen in conscientia reprobandum est. Ibid. n. 9. Interdum verò mutuarius in se suscipit onus negotiandi per cambium tantundem pecuniæ, quantum à Cambistâ mutui nomine recepit; tum verò quidquid lucratur, vel lucrari potest in isto cambio nomine mutuantis facto, totum illi solvit; quæ solutio etiam faciendâ est, etsi istud negotium cambii revera factum non sit, quia Cambistæ intererat ut fieret. Id etiam perinde ac prius à Pontifice reprobatur. ibid.

Hæc omnia cambia, quamvis per se, saltem quoad nonnulla licita laicis, interdicta esse Clericis, canones magis consensu demonstrant, et evincunt. De Syn. Diœc. l. 10. c. 6. n. 1.

CANONICI REGULARES.

Canonici Regulares, quanquam sunt capaces Beneficii Curati ex textu cap. Quod Dei timorem, de statu Monachorum, non sunt tamen beneficii simplicis, ut ex pluribus Decr. S. C. Conc. approbatis à Greg. XIII, firmatur. Inst. Eccl. 97. n. 2. Sicut nec beneficiorum residentialium non Parochialium, ut ex sensu multorum Canonistarum. ibid. n. 5.

Nec possunt Parochias laicas recipere cum sola licentia Abbatis Generalis, sed requiritur facultas Summi Pontificis. ibid. n. 5.

Canonici Regulares ex sola facultate Superioris sive Abbatis generalis non possunt curam animarum in Ecclesiis sæcularium assumere et exercere: sicuti neque ad Canonicatus, Præbendas, dignitates, neque ad alia officia aut beneficia residentialia in Ecclesiis sæcularibus obtinenda assumi, et propter hoc ex religiosis claustris exire. Sunt etiam incapaces beneficii ecclesiastici sæcularis sive simplicis sive residentialis, sicut etiam pensionum ecclesiasticarum. Ita in Bulla Quod inscrutabili, Bullarii Tom. I. num. 136. Quare exigunt, ad hæc obtinenda facultatem Sedis Apost. Si verò de Sedis Apost. facultate beneficium aliquod simplex obtinuerunt, non ideo tamen facultatem habent è claustrò Religionis suæ exeundi. Id verò quod hic statutum est, intelligitur pariter de Canonicis SS. Salv.

Si quis verò ex illis extra concursum à patrono beneficii Ecclesiastici, quod habeat curam animarum annexam, nominatus fuerit, hæc nominatio fieri debet cum expressa præservatione beneplaciti Apostolici. Ultra quod à nominato debeat acceptari nominatio cum clausula de obtinendo beneplacito Superioris generalis sui Ordinis. Quid verò respectu illorum servandum sit, in voce Concursus annotavi. ibid.

In eadem Bulla declarat Benedictus, Canonicos illos, sic provisos de beneficio residentiali, absolutos esse ab obligatione deferendi vestem sui Ordinis. Monet tamen non ideo exemptos esse ab onere servandi vota in iis, quæ conjungi possunt cum novo suo statu. Cum verò cura Pastoralis et Canonicatus sit incompossibilis cum actuali obedientia præstanda Superiori regulari, ideo declarat n. 27. non posse cogi ab iisdem Superioribus ut ad Religionis claustra redeant: posse tamen Episcopum, cui submittantur legitima ex causa privare illos per sententiam illo beneficio, seu declarare perpetuo suspensos ex inhabilitate. Tunc autem declarat teneri eos ad claustra redire, sicut et n. 28. ad redeundum obligat eosdem beneficiarios si beneficio renuntient. Cæterum n. 28. etiamsi habeant coadjutorem, vel impetraverint jubilationem, cum tunc teneantur residere in loco Parochiæ aut Canonicatus, ideo ad claustra redire in eo casu nequaquam tenentur.

CANONICI.

Canonici Cathedralis non emittentes professionem fidei ex præscripto S. Conc. Trid. « non faciunt fructus suos, » Fructus tamen Præbendæ, non verò Distributionum, uti sæpe respondit S. Congr. Inst. Eccl. 60. n. 11. Nec ad eam poenam incurrendam requiritur sententia declaratoria, ut ex Synodo Farfensi firmatur. Inst. Eccl. 57. n. 15.

Professio fidei à Canonici emittenda ex Constitutione Pii IV. non obligat Canonicos aliarum Collegiatarum, sed Cathedralium tantummodo. Inst. Eccl. 60. n. 1. ex pluribus Decretis S. C.

Hæc fidei professio personaliter præstanda est, non verò per procuratorem, ut ex Decreto S. C. ibid. n. 3, quod adeo verum est, ut si quis Roma existens obtinerit facultatem professionem hanc emittendi coram Cardinali Vicario, teneatur illam repetere coram Ordinario simul ac in locum residentię pervenerit, ut in eadem facultate exprimi solet. ibid. num. 3.

Canonici et beneficiati tenentur ex jure ecclesiastico recitare Officium divinum cum eo discrimine, ut beneficiati ubique locorum possint huic muneri satisfacere: Canonici verò Cathedralium, vel Collegiatarum præstare id in Choro teneantur. Inst. Eccl. 107. n. 7.

Canonici tenentur recitare divinam psalmodiam in Choro, adjungentes sese eidem Choro, nec sufficit si tantum assistant, alioquin non faciunt fructus suos, nisi tamen adfuerit privilegium Apostolicum non præsumptum, nec abrogatum. Ita in Encyclica ad Episcopos Italiæ, *Cum semper*. Bull. Tom. I, n. 103.

Nec solum tenentur assistere, sed etiam alta voce recitare, et associare cantum Horarum Canonicarum, nulla in contrarium obstante consuetudine, ut ex dispositione S. C. Trid. Sess. 24. c. 12. de Reform. evincitur. Inst. Eccl. 107. n. 16. Idcirco tenentur Canonici, et alii addicti choro cantum Gregorianum addiscere, ut in folio exhibito S. Congr. in causa Murana Mansionariæ die 13 Novembr. 1735, à Secretario ejusdem Congregationis demonstratur. Inst. Eccl. 107. n. 16.

In Tridentino quidem injunctum est, ut omnes « Divina per se, et non per substitutos compellantur obire officia, » sed ut censuit S. C., non est sublata Capitularibus facultas « sese in vicem substituendi, dummodo substituens et substitutus eidem servitio adscripti non sint. » Cavendum est tamen ne nimis frequentes sint istæ substitutiones. Non possunt uti hac facultate illi Canonici qui extra civitatem, vel suburbia consistunt. Nec ea uti potest nisi Canonicus, vel Mansionarius, non verò Coadjutores eorum, ut ex pluribus decretis S. Congr. ibid. n. 17. 18.

Si Chorus Ecclesiæ efficiatur incommodus, puta hyemali tempore, potest adaptari eidem muneri præstando aliqua Capella ejusdem Ecclesiæ, ut ex Decreto S. C. ib. n. 19.

In ordine ad recitationem Horarum præfertur illa sententia,

quæ docet, eos, qui horis admiscunt jocos, risus et cachinnos, et cætera, et confabulationes in choro, reos esse peccati gravis, et ad restitutionem teneri. ib. num. 25.

In Decretali *Dolentes* de Celebr. Miss. poena in eos, qui hæc aut similia agunt, suspensio indicitur; hæc tamen suspensio est ferendæ, non latæ sententiæ, ut explicavit Honorius III, in cap. 3. de Vita et Honest. Clericor. inserto in quinta compilatione Decretalium edita à Cironio. ib. n. 29.

Mos non mulctandi Canonicos, nisi cum supervenerint in Choro post absolutum primum Nocturnum cum Lectionibus, vel post sex priores Psalmos in Matutinis de Feria, etiamsi consuetudo adsit, reprobat à S. Congr. Conc. in Interramensi visitationis die 24 Maii 1674. ib. n. 23.

Quamquam in Choro teneantur recitare semel in hebdomada Officium defunctorum, extra Chorum tamen non tenentur, quod etiam de Officio B. M. Virginis, Psalmis Pœnitentialibus, et Gradualibus definivit S. Pius V, in sua Const. LXIV. Inst. Eccl. 107. n. 9.

Missæ Conventualis, quamquam non veniat nomine Horarum Canonicarum, venit tamen nomine divini Officii; quare si Cathedralis et Collegiatarum Canonici tenentur ad quotidianum officium divinum, tenentur etiam ad quotidianam celebrationem ejusdem Missæ. ib. n. 11.

Immemoralis consuetudo non excusat Canonicos Cathedralium et Collegiatarum insignium à residentia; bene tamen in Collegiatis non insignibus et ruralibus, in quibus adeo tenes sunt redditus, ut Canonici aliunde non habentes, unde vivant non habeant. Inst. Eccl. 107. n. 2. ex Decreto S. C.

Absentia à Choro per tres menses non intelligitur permissa à Tridentino, si Ecclesiæ Constitutiones servitium totius anni absque ulla intermissione requirant, ut explicatum est in Decreto S. C. Inst. Eccl. 107. n. 31. Qua in re nulla contraria consuetudo etiam immemorabilis admittitur, ut censuit S. C. in suo Decreto. ibid.

Ad vacationem trium mensium concessam à Tridentino non requiritur licentia Episcopi, si tamen intra Diocesim consistent; requiritur autem vicissim, si se ab illa absentent; petita tamen non debet ab Episcopo negari; ita ex Decreto S. Congr. ibid. n. 36.

Canonici vigore trimestris à Conc. Trid. sibi concessi non possunt simul abesse à Choro ultra tertiam partem uno et eodem tempore, nec vacationem hanc obtinere possunt tempore Quadragesimæ, et Adventus, et in festis solemnioribus. Ita ex Decreto S. Congr. ibid. n. 34.

Pro absentibus habentur, qui absunt ab Ecclesiæ servitio tot vicibus, ut præscripta quantitas trium mensium annuo spatio superetur. Ita ex Decr. S. C. ib. n. 32. Hinc S. Congregatio in aliis decretis ibid. num. 33. relatis, decidit plusquam trimestrem valere, ut censeantur absentes. Nec approbavit eadem S. Congregatio illos, qui calculum conficiebant ab hora in horam, et non à die in diem. ibid.

Absentes à servitio tempore vacationis non lucrantur distributiones quotidianas, nisi concessæ sint illis à Constitutionibus confirmatis à SS. Pontificibus ante Conc. Trid. Ita ex Decreto S. Congregationis. *ibid.*

Canonici qui abfuerint ultra trimestre non sunt citandi, ut veniant ad servitium Ecclesiæ, qua in re differunt à curatis non residentibus, qui ex Concilii præscripto citandi. vel admonendi sunt, ut contra illos procedatur. Vocantur igitur Canonici, ut deducant causam cur non debeant privari medietate, sive omnibus fructibus juxta præscriptum S. Concilii. Ita ex Decreto S. C. *ibid.* num. 37.

Porro ut tunc procedatur ad privationem Canoniciatus, præcedere debet trium annorum absentia, tum expediendæ sunt tres citationes contra absentem, qui dein expectandus est per sex menses, iisque elapsis, si non compareat, ad sententiam privationis procedatur. Ita ex Decreto S. C. *ib.*

Attamen intra hoc triennium expectationis procedi potest ad suspensionem delinquentis juxta dispositionem Cap. *Ex tua, de Cleric. non resid.* Quod etiam fieri potest inchoata jam via procedendi à Concilio præscripta; attamen tunc pergendum non est ad sententiam privationis. Ita ex D. S. C. *ibid.* num. 38.

Quoad distributiones Conc. Trid. Sess. 31. c. 3. *de Ref.* mandat, ut separetur à Missa Capitulari tertia pars fructuum, quæ dividatur inter præsentem divinis officiis assistentes. Addit verò idem Concilium, quod si dignitates, et personatus Ecclesiarum Parochialium et Collegiarum muneribus suis defuerint, amittant distributiones, quæ applicentur « Fabricæ Ecclesiæ, vel » alteri pio loco, arbitrio Ordinarii. » Quod postremum intelligitur de dignitatibus redditus suos habentibus à Mensa Capitulari discretis; illæ, quæ participant ex eadem mensa distributiones amittunt, sed quæ accrescunt præsentibus. Inst. Eccl. 107. num. 41.

Vetat insuper sacrum Concilium sess. 24. c. 12. *de Ref.* ne Chorales secum invicem paciscantur, ne mulctentur absentes. Vetat etiam ne gratis condonentur distributiones iis, qui non interfuerint, cui decreto insistens S. C. Conc. semper negavit valere istas condonationes. *ib.* n. 42.

Hoc tamen non obstante fas est Episcopo transgressores istos ulterius punire, ut sæpius respondit S. C. *ibid.* n. 44.

Cæterum cum Sacrum Concilium exceptos judicet ab ea distributionem amissione illos quos infirmitas, seu justa et rationalis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusat; hinc S. C. censuit, in eo rerum eventu absentes non tantum suas distributiones non amittere, sed lucrari augmentum, quod fit ex distributionibus absentium sine causa. Quin et si quis discedens à civitate sanus proponens redditum ad civitatem post legitimam vacationem, si interim ægritudine afficiatur, nec redire possit, adhuc distributiones lucratur, ac si præsens esset in civitate, ut ex Decreto S. C. *ibid.* n. 46.

Verum non omnis ægritudo excusat, nec omnes semper; nam si quis, cum sanitate valebat, interesse negligebat, tunc etsi ægritudine gravetur, distributiones non obtinet, ut censuit S. C. *ibid.* n. 47.

Accidere tamen posset, ut quis non vetaretur quidem exire domo, sed ægritudine, qua afficitur, adesse Choro ei non permitteretur. Hinc cæcus distributionibus potitur, etiamsi eam officii partem, quam memoria tenet, in Choro non recitet, ut censuit S. C. *ibid.* n. 48.

Deberi cæco distributiones ex ea die, qua lumine captus est, et non solum ex ea, qua se admitti ut præsentem postulavit, censuit S. C. *ibid.*

Quin nec teneri illum substituere alium pro onere Missarum in Collegiata, eadem S. C. alio decreto censet. *ib.*

Quando pestis grassatur (quod iudicium Episcopo remittitur) Canonici qui se absentant ab Urbe, vel Oppido, distributiones lucrantur, ut ex Decr. S. C. *ibid.* n. 50.

Nec privantur etiam, qui assueti alias interesse Choro, vexationibus injustis coacti se è loco seducunt, ut ex Decreto S. C. *ibid.* n. 51.

Cujusmodi sunt etiam detenti injustè in carceribus, quæ injustitia tunc iudicanda est ex sententia in ejus favorem lata, quæ in iudicatum transierit; nam si interposita sit appellatio, exitus ejus appellationis expectandus est; quæ omnia ex Decretis S. C. *ibid.* num. 52.

Sententia in favorem rei illa dicitur hæc, qua reus ut innocens absolvitur per sententiam definitivam; sicut etiam qua *ex hactenus deductis* declaratur innocens; ac tandem ea, qua absolvitur cum clausula *non molestetur*. Non verò ea, qua absolvitur cum *ex quo satis*. Hæc omnia ex Decretis S. C. *ib.* n. 53.

Ex evidenti Ecclesiæ utilitate absentem ad distributiones admittit Bonifac. VIII in Cap. *Unic. de Cleric. non resid. in Sexto*. Quare absens à choro causa negotiorum Ecclesiæ suæ, vel Capituli, distributiones percipit, ut sæpe censuit S. Congr. *ib.* n. 8.

Itaque Canonicus Theologus, qua die legit, potest non amissis distributionibus à Choro abesse, etsi vacare illi posset, ut censuit Sac. Congr. *ib.* n. 55.

Hinc etiam Canonicus Pœnitentiarius, vel alius Canonicus ab Episcopo deputatus in eum locum, dum actu audit Confessiones tunc abest à Choro, et distributiones obtinet, ut pluries censuit S. C. *ib.* n. 55. Si verò absit dum actu non audit confessiones, distributiones minimè percipit, ut ex aliis Decr. S. C. *ib.*

Lucratur etiam fructus Præbendæ, non verò distributionem, etsi absens ille, qui habet Canonicatui suo annexam, sed extra civitatem, curam animarum; tenetur enim in Parochia residere pro eo tempore, quo in Parochiali Ecclesia residet, et Sacramenta administrat. Ita ex Conc. Trid. sess. 22. cap. 3. *de Reform.* addita Bulla 65 Sancti Pii V.

Qui verò habet curam animarum in ea Ecclesia, in qua est

Canonicus, si toto eo tempore occupatur actu in exercitio eorum quæ spectant ad curam animarum, distributiones quotidianas obtinet. *Ibid.* n. 56.

Fas est Episcopo servitiis suis adungere saltem geminos Canonicos Cathedralis seu etiam Collegiatarum; attamen non potest seligere Canonicum, seu dignitatem, neque etiam Coadjutorem. Hos verò lucrari fructus præbendæ, non verò distributiones, constat. Ita ex pluribus Decr. S. C. ib. n. 57, 58.

Canonicus, quos Episcopus mittit Romam invisuros sacra limina suo nomine, vel illum ea occasione comitantes, distributiones quotidianas non amittunt, ut pluries censuit S. Congreg. ib. n. 59.

At si illum comitentur in visitatione Diœcesis, si omnes fructus sui beneficii in distributionibus quotidianis consistant, tunc lucrantur duas tertias partes earum, tertia amissa quæ inservientibus accrescit. Ita ex Decr. S. C. ib. n. 59.

Ex lege Conc. Trid. sess. 24. c. 12. possunt cogi Canonici ab Episcopo celebranti, vel alia Pontificalia exercenti assistere, et inservire. Porro ex Decr. S. Congr. dicimus, Episcopo in Cathedrali celebranti in Pontificalibus inservire teneri omnes, iis exceptis, qui legitimis vacationibus absunt. Tenentur verò etiam præstare illi munus Subdiaconi: quod verum est, etiamsi Episcopus celebret, seu Ordines ministrat extra Cathedrali, intra Diœcesim et suburbia; tenentur enim etiam tunc præstare munus Diaconi, Subdiaconi, Presbyteri assistentis, et duorum illorum Canonorum qui Episcopo Ordines ministranti cum Archidiacono adsunt. Ita ex pluribus Decr. S. C. ib. n. 60.

Porro hæc assistentia locum habet etiam cum Episcopus in sua Cathedrali præsens est Missæ, et divinis Officiis diebus Dominicis et Festis etiam non solemnibus, et in diebus ferialibus Quadragesimæ. Quod verum est etiam, quando Episcopus in aliis Ecclesiis civitatis pontificaliter celebrat, vel paratus assistit cum pluviali et mitra, aut cum cappa divinis officiis, et Missæ solemnibus, alia Pontificalia exerceat, si tamen numerus sufficiens Canonicorum et ministrorum in Ecclesia Cathedrali remaneat. Ita ex Decr. S. Congr. ib.

Valent etiam hæc dum Episcopus in Ecclesia Cathedrali adest concioni diebus Quadragesimæ, et aliis intra annum. Non verò si cum cappa assistit concioni, quæ habetur in aliis ecclesiis civitatis, etiam exemptis. *ib.* n. 60.

In his omnibus rerum circumstantiis Canonici, qui Episcopo inserviunt, si actu debeant Choro interesse, non semper tamen obtinent distributiones. Illas enim non lucrantur, nisi cum assistunt pontificaliter celebranti, non verò Episcopo Diœcesim visitanti, vel Missam privatam celebranti. *ib.* n. 61.

Animadvertendum est Canonicos non præsentibus, de quibus supra diximus, non privari distributionibus, non tamen participare de emolumentis Anniversariorum, quæ ex voluntate Fundatorum distribui consueverunt solum inter præsentibus, ut ex Decr. S. C. ib. n. 62.

Demum distributiones quotidianas obtinent Canonici, et Beneficiati, qui interdum intra annum intra domum religiosam clausi exercitia spiritualia præstant cum licentia Episcopi, non tamen si in Adventu, Quadragesima et Festis solemnibus id agunt, et ita agunt, ut servitio Chori nullum detrimentum inferatur. Ita ex Encycl. Clementis XI. *ibid.* num. 63.

Distributionibus etiam quotidianis non privantur Canonici, et Mansionarii emeriti, siye si Coadjutorem habeant. *Ibid.* Debent tamen indultum hoc obtinuisse à S. C. vi cuius nec loci residentia astringuntur. Quoniam possint ab Episcopo compelli ad assistendum Choro, si cultus divinus detrimentum patiat. Ita ex Decretis S. Congreg. *ib.* n. 64.

Porro si Coadjutor siye intra civitatem ægrotet, siye extra, non tenetur Coadjutus assistere Choro, et nihilo secius lucratur distributiones, quæ ipsi omnino debentur, etiam cum iis emolumentis, quæ præsentibus accrescunt. *ib.* n. 65.

Distributionibus privatur Vicarius Generalis Episcopi, Canonicus Examinator, qui in Tribunali S. Officii munus suum præbet, ministri Camerales, scilicet subcollectores spoliatorum et Decimarum, denique peregrinationes etiam sacras obeuntes, nisi illas egerint intra trimestre à Tridentino concessum. Denique nec Magistri Juris Canonici et Sacræ Theologiæ in publicis Universitatibus docentes; qui tamen si recurrerint ad Sacr. Congr. obtinent fructus Præbendæ; et si illi sint tenues, duas tertias partes distributionum, quod etiam postremum conceditur iis, qui causa studiorum in publicis Universitatibus absunt. *Ibid.* num. 72.

Absentes verò causa studii ex Decr. Innoc. XII, si indultum sibi concessum non exhibuerint Ordinario loci, et in Actis Cancellariæ non registretur intra tempus in indulto præfixum, perinde est ac si non adfuissent. *Ibid.*

Coadjutoribus non conceditur indultum absentandi sese causa studii. *Ibid.*

Stadium verò præstari debet in publica Universitate, ac prodest pro eo pariter tempore, quo Lector privatam lectionem habet, et non in Aula publicæ Universitatis, ut ex Decr. S. C. *ib.*

Si eo tempore, quo Officia persolvuntur in Choro, Capitulum congregandum sit, nisi urgens causa fuerit, Canonici non possunt absentare sese, absque subtractione distributionum pro eo tempore, quo absunt, ut ex Decr. S. C. *ib.* n. 73.

Nec etiam deserere possunt Chorum, ut Missas celebrent, vel confessiones audiant, nisi Superior id jusserit; monetur tamen Superior, ut ab his jussionibus absteat, in Decr. S. C. Anni 1753. *ibid.* n. 74.

Dignitatem novam in Cathedrali Ecclesia erigere nemo potest, nisi unus tantummodo Summus Pontifex, ut pluries decisum in S. Congr. Concilii notatur. Tract. De Syn. Diœc. lib. 12. c. 1. n. 8.

Pro canonicatu Theologico concursus indicendus est, ex Bulla Bened. XIII. *Pastoralis Officii*; ejus tamen collatio pertinet ad

Pontificem ex can. *Ad regimen*, de Præb. Concursus iste indigendus est ab Episcopo, à quo examinatores destinandi sunt quatuor in Theologia Licentiati, sive sæculares, sive regulares; nec requiruntur Synodales. Concurrentes debent esse Doctores in Sacra Theologia, vel saltem intra annum tenentur Doctoralem lauream in aliqua Universitate approbata studii generalis assequi. Quæ omnia ex eadem Bulla resultant.

Acta verò concursus transmittenda sunt ad Romanum Pontificem, à quo Dignior eligitur, ut in eadem Bulla, et Inst. Eccl. 57. n. 4.

Nec sufficit laurea Canonica ex responso S. C. Inst. Eccl. 57. n. 4.

Nec sufficit etiam si hæc laurea sit recepta ab aliquo privilegiorum obtinente, sed omnino requiritur obtinuisse in Universitate approbata, quod commune est omnibus beneficiis lauream doctoralem exigentibus, ut ex Bulla 70 S. Pii V. ibid. n. 5.

Theologus Canonicus satisfacit suo muneri, sive legat Sacram Scripturam, sive Theologiam Scholasticam, ut sæpius resolvit S. C. ib. n. 6. Non tamen si legat Theologiam Moralem, ut ib. n. 7.

Ex præbenda Theologica segreganda est tertia pars, ex cujus redditibus data proportione solvenda est sua portio sacristiæ Metropolitanæ, respondens diebus, quibus Canonicus deesset suo muneri. ib.

CAPITULUM.

Capitulum Ecclesiæ Cathedralis præcedere debet Capitulo Collegiatae, adeo ut nec sustineantur Constitutiones privatarum Ecclesiarum aliter decernentes, ut definit Rota decis. IX. post Murgam ad Constit. Apost. De Syn. Diœc. lib. 12. c. 1. n. 2.

Capitulum Cathedralis Ecclesiæ ad Synodum ab Episcopo indictam invitandum est: teneturque Episcopus de Constitutionibus in eadem Synodo condendis, ejusdem Capituli consilium exquirere, non tamen sequi illud adstringitur. Si id negligat, et Constitutiones suas inconsulto Capitulo promulgaverit, illæ profecto, quod ad normam juris non sint exactæ, firmitate carent. De Syn. Diœc. l. 13. c. 1. n. 15 et 16.

Capitulum Cathedralis quamvis exemptionem obtineat, adhuc tamen subditur legibus Synodalibus in iis, quæ versentur circa morum et disciplinæ reformationem, ita declarat S. C. De Syn. Diœc. lib. 13. c. 4. n. 8.

Exemptio Capituli Cathedralis in eo præcipue sita est, ut Episcopus extra visitationem procedere nequeat contra aliquem Canonicorum sine duobus de Capitulo adjunctis ad normam Trid. sess. 25. cap. 6. de Reform. Quamvis Episcopus sine adjunctis de Capitulo possit illud visitare ex Trid. sess. 6. cap. 4. de Reform. de Syn. Diœc. lib. 13. c. 9. num. 8.

Capitulum sede vacante non potest in usus proprios convertere mulctas pecuniarias, et compositiones delinquentium, ut sæpius à S. C. decisum est. De Syn. Diœc. lib. 10. cap. 10. num. 4.

CAPUCCINI.

Capuccinis vetitum erat ex Constitutione quadam sui Capituli Generalis, ne peccata sua exponerent alteri, quam sui Ordinis Confessario, etiamsi longè abessent à Monasteriis sui Ordinis; verum Bened. XIV. die 30 Martii 1742, facultatem fecit singulis eorum Sacerdotibus, et laicis longè à suis Monasteriis versantibus, ut possent cuicumque Sacerdoti Sæculari à suo Ordinario approbato, vel Regulari à suo pariter Superiore approbato, peccata sua in confessione aperire, et ab eo absolutionem obtinere; etiam à casibus, et censuris in suo Ordine reservatis, addita tamen obligatione, ut ubi primum potuerint coram Superiore se sistant, et novam ab illis casibus et censuris absolutionem obtineant. Ita ex Constitut. Bened. XIV. *Quod Communi*. Bullar. T. I. n. 49.

CASUS RESERVATI.

Societates quædam ex vi suorum Privilegiorum non possunt ullo modo in quibusdam anni solemnitatibus eligere sibi confessorium, à quo à casibus Episcopo reservatis, sine Episcopi licentia, absolvantur, ut præter Decisiones S. Congr. ferunt litteræ Bened. XIV incipientes *Pias Christi fidelium*, relatæ de Synod. Diœc. l. 5. c. 5. n. 9.

Denique accedentes in fraudem ad aliam Diœcesim, ut absolvantur à reservatis suæ Diœcesis, absolvi non possunt ex Bulla Clem. X *Superna magni*. ib.

Canonicus Pœnitentiarius vi sui muneris nullam habet facultatem absolvendi à peccatis Episcopo reservatis, ut à S. C. Concilii decisum refertur. ibid. n. 8.

CAUSARUM COGNITIO.

Causæ omnes tam civiles, quam criminales exemplarum personarum in prima instantia coram Ordinariis locorum duntaxat cognoscendæ sunt, causis privilegiatis exceptis: neque committi possunt etiam Auditori Cameræ Apostolicæ nisi per viam legitimæ appellationis. Si autem pendentes causis in prima instantia, impetrentur citationes in Signatura justitiæ, hæc quidem valent ad comparandum, vel ad eundem Signaturam, non verò ad retardandam executionem processuum ad ulteriora. Bull. T. I. Constit. 48. *Ad Militantis*, n. 42 et seq.

Causæ beneficiales habent appellationem suspensivam ab eo interpositam, qui in prima instantia succubuit; nec nisi post sententiam definitivam apud Sedem Apostolicam sive in Petitorio, sive in Possessorio est locus sequestrationi fructuum. Clem. *Unic. de Sequestr. Posses. et fruct.* neque aliter statui potest in Synodis particularium Ecclesiarum. Ita in Tract. de Syn. Diœc. l. 12. c. 1. n. 3.

Causæ omnes etiam civiles, et de re etiam profana, in quibus

Ecclesiastici tanquam rei conveniuntur, semper cognoscendæ sunt in Foro Ecclesiastico, et in prima instantia in foro proprii Episcopi, nec etiam de Episcopi consensu transferri possent in prima instantia ad Curiam Romanam, nisi ita conventum sit inter partes, ut decisum refertur à S. C. Conc. in Instit. Eccles. 40. n. 3.

Si verò Clericus laicum convenerit pro repetendis rebus Ecclesiæ suæ, quanquam de rigore juris cognitio hujus causæ pertineat ad Judicem sæcularem, tamen si consuetudo contraria invaluerit, pertinere potest ad forum Ecclesiasticum. Utrum privativè verò, adeo ut conventio ista fieri non possit ad Tribunal laicum, vel cumulativè, ut possit ad utrumque, ex consuetudine decidendum erit. Quanquam in casu etiam, in quo valet privata, de licentia Episcopi potest causa ista agitari coram Judice laico. ib. n. 5. ut ex Decr. S. Congr. Episcoporum Regularium confirmatis Brevi Pauli V, die 9 Martii 1617. ib. n. 5.

CENSURA.

Censuræ majores, ut excommunicatio, suspensio et interdictum, cum sint pœnæ graves, ferri non possunt, nisi ex graviore culpa, adeo ut suspensio à divinis ad longum tempus, sicut et interdictum etiam personale, nisi sit partiale, ne validè quidem in levem culpam possit inferri ex sensu plurium DD. De Syn. l. 10. c. 1. n. 3. Quod valet etiam de censuris quoque comminatoriis, et ferendæ sententiæ. ib. num. 5.

Parcissimi esse debent Episcopi in censuris latæ sententiæ ferendis, cum enim extrema ea sit pœna, pro extremo remedio gravibus criminibus puniendis, coercendisque reservanda est, ex constanti S. Congr. sensu. Lib. 10. c. 2. per totum.

Verumtamen prudenter ab Episcopis interdum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ vetantur quædam ex natura sua leviora, sed ob grave scandalum, quòd inde consequeretur, si res vetita fuisset neglecta, res ipsa postulat, ut ita provideatur. Ita Pontifex defendit Constitutionem suam, quæ vetuit, ne dispensati in Quadragesima à comestione carnum, pisces degustent. De Syn. Diœc. l. 10. toto c. 3.

Censuræ ab homine latæ à nemine tolli possunt nisi ab eo, à quo latæ sunt, vel ab ejus Superiore, si agnoscantur injustæ. Inst. Eccl. 55. n. 11. Adeo ut neque summus Penitentiarius Romæ censuras illas in aliquem nominatim latas tollere consueverit, ne jurisdictio Ordinariorum turbetur. ibid.

CENSUS.

Census realis licitus est, et immunis ab usura, nam venditur, et emitur jus percipiendi partem fructuum ex alieno fundo, quæ tractuum portio est pensio singulis annis solvenda. De Syn. Diœc. lib. 10. c. 5. n. 4.

Census verò personalis dubium est nam de sua natura sit usu-

rarius necne. Constat tamen vetitum esse ex Constitutione S. Pii V, in qua constituuntur censûs conditiones. ib. n. 5.

Num conditiones illæ, quoad ea, quæ non sunt de jure naturali, ac divino, ex contraria consuetudine legitimè præscripta cessaverint obligare apud quasdam Nationes, dubium est. Ac pro Hispania idem Pius V concessit non obligare, ut ex Gutierrez. ib. n. 5. Et revera accidere posse, ut ea contraria consuetudo alicubi invaluerit, scribitur. ib. Monet tamen Pontifex etiam in iis Diocesisibus in quibus Piana Constitutio non viget, ut à censibus personalibus, præsertim utrimque redimibilibus absteineatur. ibid. n. 6.

CHOREÆ.

Choreæ, quamvis ex sui natura sunt licitæ, vix tamen in actu, quomodo nunc fiunt, permitti possunt, cum plerumque sint peccandi occasio. Inst. Eccles. 76. n. 5.

Choreas verò à Clericis non sine peccato gravi agi posse Theologi plerique asserunt, ut firmatur Instit. Eccles. 76. n. 7. Quin et prohiberi possunt ab Episcopis Clerici omnes ne choreas ducant, ne in illis ludant instrumentis, quin nec permittant eas fieri in suis ædibus ecclesiasticis, canonicalibus, parochialibus, seu etiam beneficialibus deputatis pro domicilio Beneficiati, etiamsi illæ fierent nomine consanguineorum ibidem cohabitantium, quæ verba sunt Decr. S. C. relati. Instit. Eccles. 76. n. 8.

CHRISMA.

Ex can. Si quis de alio, de Consecr. dist. 4. colligitur vetitum esse Parochis aliud chrisma quàm ab Episcopo suo consecratum adhibere. Inst. Eccles. 81. n. 2. omni quacumque exemptione exclusa, ut ex Passerino. ibid.

Cum novum benedicatur, vetus comburendum est, nec licet absque necessitate veteri chrismate uti ad Extremam unctionem, cum novum haberi potest, ut ex can. 122. dist. 4. de Consecrat. colligunt Doctores. ibid. n. 4.

Licetum est oleo consecrato admiscere aliquid olei non consecrati, quòd attamen sit in minori quantitate, quàm consecratum; sed nec fas, nec ratio permittit, ut vetus oleum, cum potest novum haberi, ea admixtione perpetuetur. ibid. n. 4.

Cum Fontes die Sabbati sancti à Parochis benedicuntur, præstaret novo Chrismate ab Episcopo Feria V in Cœna Domini ejus anni benedictio ritum peragere. ib. n. 5.

Ex jure communi Can. omni tempore, Dist. 4. De Consecr. non licet deferre sacra olea nisi Subdiaconis, vel Diaconis, vel Sacerdotibus. ib. n. 6.

Episcopi Latini infantes Græcos à Presbyteris Græcis in Italia et insulis adjacentibus confirmatos absolutè confirmant; nulla enim à Pontificibus data illis facultas est, ut confirmet, adeoque id egerunt invalidè. Bulla *Etsi Pastoralis* §. 3. Bull. Tom. I. n. 57.

Qui confirmati sunt à simplici Græco Sacerdote invalide, in Italia et insulis adjacentibus, non sunt cogendi, ut idem Sacramentum ab Episcopis iterum suscipiant, si inde scandala timeantur: « monendi tamen sunt ab Ordinariis locorum, eos gravis peccati reatu teneri, si cum possunt ad Confirmationem accedere, illam renuunt ac negligunt. ib. »

Græci ab Episcopo Græco-Catholico, si haberi possit, confirmandi sunt, Chrismate tamen à Latinis Episcopis accepto. ibid.

Presbyteri Græco-Catholici non sunt cogendi olea sancta accipere ab Episcopis Latinis Diœcesanis, cum ipsi ex veteri ritu illa conficiant seu benedicant, excepto tamen chrismate, quod non nisi ab Episcopo etiam juxta eorum ritum benedici debet; non tamen olea ista accipere audeant ab Episcopis Græcis externis diversæ ab Ecclesia Romana communionis. Quin nec accipiant ab alio Episcopo Latino seu Græco-Catholico, præterquam ab Ordinario suo, si sit Latinus. ib.

CLAUSURA.

Clausura virorum quoad eorum Monasteria asseritur in Bulla *Regularis disciplinae*. Bull. Tom. I. num. 39. ex qua eruuntur sequentia:

Tanquam abusus declaratur ingressus promiscuè virorum cum fœminis intra septa, vel claustra Monasterii sub prætextu comitandi solemnes supplicationes, quæ fiunt intra eadem septa cum SS. Eucharistiæ Sacramento, sive cum Sanctorum Reliquiis, etc.

Confirmantur Constitutiones et Sanctiones omnes Romanorum Pontificum super Claustra Monasteriorum. Denique revocantur quæcumque facultates dispensandi quoad eandem Clausuram à quocumque et quibuscumque concessæ.

Suum tamen jus asseritur iis concessionibus, quæ ad favorem sunt quarumcumque nobilium fœminarum, eò quod eorum majores fundatores, seu insignes benefactores ejusdem Monasterii extiterint, et de hac concessione confirmationem ab Apostolica Sede obtinuerint. Sicut etiam asseritur iis fœminis, quæ sunt consanguinæ, et affines eorum, qui dominium obtinent in temporalibus locis, ubi situm est Monasterium, dummodo tamen Apostolica concessio expedita sit in forma Brevis, vel sub plumbo, de qua re authentica documenta exhibita sint loci illius Ordinariis; dummodo tamen iis facultatibus utantur non ad evagandum per Monasteria, sed sola pietatis gratia, ac de eorum adventu et ingressu certiores antea fiant Superiores, etc.

Quoad Monialium clausuram provisum est in Bulla *Salutare in Catholica*, Bullar. Tom. I. n. 40, qua in Constitutione hæc continentur.

Confirmantur Constitutiones omnes antecedentium Pontificum sub pœnis in illis contentis.

Revocantur facultates omnes dispensandi quoad hunc ingres-

sum, cuicumque et pro quocumque concessæ, et transgressores subiciuntur iisdem pœnis, quibus subjacent violatores clausuræ Monialium.

Suum tamen jus conceditur, quoad dispensationes Ordinariis locorum, et aliis respectivè Superioribus, qui jus obtinent dispensandi in casibus necessariis, et servatis de jure servandis.

Moniales post Professionem neque etiam ad breve tempus exire possunt è Monasterio, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda. Causæ autem sunt ex Extrav. Pii V incip. *Decori* etc. incendium, lepra et epidemia. Inst. Eccles. 85. n. 14.

In consecratione tamen ex præscripto Pontificalis Romani exire debent è Clausura, et ingredi in Ecclesiam senioribus Matronis eas comitantibus, et statim ad clausuram redire. Ibid. n. 20.

Denique occasione consecrationis earundem Monialium non licet Episcopo ingredi in clausuram, nec multò magis licet id agere è Magistro cæremoniarum, et consanguineis consecrandarum Virginum. Ita ex eodem Decreto. ibid. n. 21.

Violantes clausuram Monialium ad malum finem, non tamen prætextu facultatum obtentarum, non evitant excommunicationem reservatam Pontifici; quam etiam incurrunt admittentes hujusmodi violatores, neque excusantur ex contraria consuetudine etiam post Concilium introducta. Ita ex alio Decr. Sacr. Congr. ibid. n. 21.

Educandas puellas et famulas in clausuram Monialium introduci quacumque ex causa vetat Pontifex sine authentica Apostolicæ Sedis licentia toties quoties impetranda, et prævio examine Ordinariorum loci, ubi sita sunt Monasteria, super moribus, fama, habilitate, necessitate, ipsarum educandarum seu famularum. Ita in litteris ad Episcopum Portugaliensem. Bullar. Tom. II. n. XXVI.

CLERICI.

Clericis omnibus vetari ab Episcopo potest gestatio ficti capillitii; beneficiatis verò etiam in sacris non constitutis, sicut etiam cæteris sacris initiatis, fas est Episcopo id prohibere etiam sub excommunicatione, uti ex pluribus Decretis S. Congr. De Syn. Diœc. I. 11. c. 9. n. 4. et Inst. Eccles. 96. n. 5.

Sacerdotibus verò sacrum operantibus nunquam uti licet eò capillitio, nisi de licentia Sacræ Congregationis; nec etiam sufficit Episcopalis permissio, uti ex litteris Innoc. XII ad Nuncios Apostolicos et Episcopos datis. De Syn. Diœc. ibid. n. 5.

Sententia asserens omnem quamcumque venationem à sacris Canonibus interdictam esse Clericis, magis juri conformis est. De Syn. Diœc. I. 11. c. 10. n. 8. Quare nimii rigoris dammandæ non sunt Constitutiones illæ Synodales Episcoporum, quæ indicta pœna Clericis ab omni venatione remouent. ib. n. 10.

Sententia quorundam asserens non fore reos lethalis criminis

Clericos comœdiis quantumvis turpibus assistentes; si hoc fiat citra scandalum, et probabile periculum lapsus, erronea et scandalosa est. De Synodo Diœcesana lib. 11. cap. 10. num. 12.

Clerici non conjugati, beneficiati sine tonsura, et clericali veste incedentes, non quidem gaudent beneficio fori et canonis, ut ex Trident. sess. 25. c. 6. de Ref. sed longè probabilius gaudent aliis privilegiis clericalibus, puta exemptione reali ab oneribus laicalibus, de quibus Cap. Odoardus, de solut. cùm Tridentinum non adimat illis nisi tantum privilegium Fori et canonis, De Synodo Diœcesana lib. 12. cap. 2. num. 1. Quin etiam per legem Tridentini non privatur Episcopus jurisdictione puniendi illos tanquam sibi subditos; neque enim lex Tridentini aliud operatur, nisi ut Clericus delinquens forum sæculare declinare nequeat. Ita decisum refertur à S. Congr. apud Sperellum Decis. 17. n. 33, 34. ib. n. 4. Insuper ex alio Decreto dato Archiepiscopo Neapolitano, jus est Episcopo eosdem clericos delinquentes, quando neque à jure neque ab homine per declarationem sunt denudati privilegiis clericalibus, è manibus iudicis laici repetere. ib. Est autem hoc decisum quoad Clericos conjugatos à S. C. Immunitatis in Causa Alatrina jurisdictionis die 27 Martii 1633. ib. n. 5.

Clericos post dimissionem clericalis vestis committentes delictum, iterumque illam resumentes, si absque dolo ac fraude id egerint, gaudere privilegio certum est. Vicissim constat illis non suffragari, si egerint cum fraude. Cognoscere tamen de fraude non est iudicis sæcularis, sed ecclesiastici. Utrum verò de fraude ista prius constare debeat ad hoc, ut Iudex laicus possit procedere realiter contra bona Clerici, quæstio est inter Doctores, in qua affirmativa sententia facilius admittitur. Porro in fraudem resumere habitum censeretur ille, qui post relictam vestem crimenque commissum, actus in carcerem à iudice sæculari, fuga se, vel aliqua ratione subtrahit, tuncque clericalem vestem resumpsit. De Synodo Diœcesana lib. 12. cap. 3. num. 1. et 2.

Non potest Episcopus generali Constitutione cavere, ne Clerici tonsurati post vestis dimissionem iterum illam resumant sine licentia Episcopi, ut decisum à S. Congreg. refertur ibid. n. 3.

Ad hoc autem, ut evitentur ea in re dissensiones inter utramque potestatem ecclesiasticam et laicam, suadendum, ut Episcopus per edictum generale mandet Clericis, ut incedant in habitu et tonsura, ac deserviant alicui Ecclesiæ per certum tempus; quo elapso transgressores admoneat tribus distinctis vicibus, ut pareant. Contravenientes dein per sententiam declaret eos propria culpa excidisse à juribus clericalibus, neque deinceps ad ea restituendos fore. Hujus sententiæ vi transgressores illi neque resumpta veste privilegio fori gaudent. ib. n. 4.

Ecclesia, cui inserviendum à clerico est, ut fori privilegio fruatur, designanda est ab Episcopo; si tamen alteri à designata inserviat, adhuc gaudet, ut à S. Congr. decisum refertur. ibid. l. 12. c. 6. n. 5.

Non incedentes in habitu et tonsura, præcedente admonitione,

etiam per edictum suspenduntur ab Ordinibus, officio et fructibus beneficii ex Trid. sess. 14. c. 6. de Ref. Quin et ex bulla Cum sacrosanctam Sixti V, privantur ipso facto omnibus dignitatibus, canonicatibus et beneficiis simplicibus, ac pensionibus. Ab his verò pœnis excipit in alia Bulla habentes pensionem non excedentem summam ducatorum sexaginta de Camera. Quæ tamen postrema dispositio cùm agat de pensionibus, non revocat dispositionem prioris Bullæ, quæ ligat etiam beneficia minoris valoris, ut ex sacra Congr. firmatur. Inst. Eccl. 71. n. 12.

Clerici ab exercitio sui Ordinis suspensi, si ab eo abstinuerint, esto absque prævia absolutione ad altiorem Ordinem transierint, quanquam id agant sacrilegè, irregularitatem non incurrant, quæ est magis communis sententia. De Syn. Diœc. l. 12. c. 3. n. 6.

Clericos, ne ad sacros et ultiores Ordines ascendant, prohibere potest Episcopus de occulto eorum crimine ex informata tantum conscientia conscius, sicut eo modo suspendere Clericos à Divinis, ut à S. C. decisum traditur. De Synodo Diœcesana lib. 12. cap. 8. num. 3. Quod adeo verum est, ut nullo jure obstringi possit ad causam ejus suspensionis manifestandam. Fas est tamen reo querelas tantummodo suas, non appellationem Sedi Apostolicæ exponere, ut ex responso S. C. traditur. ib. n. 4. Ex quo fit ut etsi reus appellationem interposuerit, si interim Ordinem suum solemnitè exercuerit, continuo irregularitatem incurrat. ib. n. 5.

Clerici, antequam ordinentur in sacris, studium saltem Theologiæ Moralis præmittere tenentur, ita enim intelligenda est sanctio Trident. sess. 23. c. 14. injungens ut ordinandi «ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta idonei comprobentur;» atque hoc injunctum est à Bened. XIII, confirmando Bullam Apostolici ministerii, etc. datam pro reformatione Cleri Hispaniæ, et tanquam normam pro aliis Episcopalibus. Inst. Eccl. 2. n. 4 et 5.

Clerici ordinandi in sacris cogendi sunt ad præmittenda exercitia spiritualia decem dierum, ut olim Episcopis Italiæ, et insularum adjacentium mandavit in encyclica Innoc. XI, et innovavit alia encyclica Clemens XI. Inst. Eccles. 104. num. 5.

Non debet Episcopus præcipere, ut Clerici minoribus Ordinibus initiati, vel etiam majoribus Subdiaconatus, etc. ad sacros Ordines ascendant, etiamsi id facile constituat ad evitanda scandala minorum Clericorum, qui otio et vitii se dedunt; id enim ecclesiasticæ disciplinæ repugnat. De Syn. Diœc. Lib. XII. c. 4. num. 2. Id tamen verum est, si quidem Clerici nullum beneficium ecclesiasticum obtineant, vel obtineant quidem beneficium, sed non ex illis, quibus annexum est onus suscipiendi sacros Ordines. ib. n. 3. Qui enim obligationem beneficio suo annexam neglexerunt, beneficio privantur. Ex Trid. Cap. 12. Sess. 24. de Ref., nisi tamen justo impedimento excusari possint

ib. n. 6, saltem dummodo hoc impedimentum ab illis prævisum non fuerit, antequam beneficium acceperint.

Excipitur tamen nisi aliter exposcat necessitas Ecclesiæ. id. n. 7.

Sacerdotum penuria non satis est causæ, ut Clerici illiterati ad sacros Ordines promoveantur, ut à S. C. Concilii decisum refert Fagnanus in Cap. *Quæris* n. 18. De Ætat. et Qualit. præficiend.

Clerico interdictum est ex Constitutione. S. Pii V, *Qui ordini*, ne quid intestamento relinquat filiis suis illegitimis, eorumque filiis, ac descendantibus, consanguineis, et affinibus sive ex re- ditibus, ex bonis ecclesiasticis, sive ex patrimonialibus comparatis, etiamsi filii illi ante testatorem obierint. Attamen sanctio ista non excludit quominus alimenta filiis illegitimis debeantur etiam ex re- ditibus ecclesiasticis. Cùm verò vetatur legatum in favorem consanguineorum ejusdem filii, hoc tantum valet in casu, quo relicta ejus consanguineis per quemdam circuitum cedant in commodum ejusdem filii illegitimi, de Syn. Diœc. l. 13. c. 24. n. 21.

CONCILIIUM TRIDENTINUM.

Consuetudo contraria Decretis sacri Conc. Trid. non est attendenda, quia in Bulla Pii IV quæ legitur in fine ejusdem Concilii, legitur Decretum irritans ea omnia, quæ obstant eidem sacro Concilio, ex quo fit, ut irritatio ista cadat supra omnia obstantia singulis Capitulis ejusdem. Inst. Eccles. 60. n. 7.

Cùm in sanctionibus Concilii additur: *salva semper auctoritate Sedis Apostolicæ*, quæ verba semper addita voluit idem Concilium Sess. 25. cap. *Final.* cùm de reformatione morum, et ecclesiastica disciplina agitur, tunc in dispensationibus à Romano Pontifice concessis semper intelligitur derogatum sanctioni ejus Concilii, etiamsi hæc derogatio non exprimat, juxta ac definiit S. Pius V in suo motu proprio apud Garciam de Benef. part. 4. c. 5. n. 32 et 33. et censuit S. Cong. Conc. De Syn. Diœc. lib. XIII. cap. 24. num. 23.

CONCIO.

Parochi singuli tenentur Concionem habere in suis Ecclesiis, nec excusantur ex consuetudine etiam immemorabili, sive quod in aliis Ecclesiis conciones habeantur, sive ex infrequenti auditorum numero. Ita Innoc. XIII in sua Constitutione pro reformanda disciplina Regnorum Hispaniæ, quam Bened. XIII confirmavit ut esset norma cæteris Ordinariis. Inst. Eccl. 10. num. 3. Sufficit tamen pro concione allocutio pia, singulis festis, ut respondit S. C. die 8 August. 1732.

Concionatores Regulares tenentur petere ab Episcopo benedictionem, etsi velint in Ecclesia sui Ordinis conciones habere,

ex Bulla Clementis X *Suprema*. Inst. Eccl. 27. n. 8. In alienis verò Ecclesiis licentia et benedictio Episcopi etiam Regularibus requiritur ex Tridentino Sess. 5. c. 2. ibid.

Interdici potest Regularibus prædicatio etiam in suis Ecclesiis facta eo tempore, quo Episcopus per seipsum concionem habet etiam in alia Ecclesia. De Synod. Diœc. lib. 9. cap. 17. num. 7.

Si verò Episcopus coram se prædicare faciat, seu prædicationes etiam in sua Ecclesia audiat pro consueto more Adventus et Quadragesimæ, prohibere non potest Regulares, ne eodem tempore in suis Ecclesiis prædicent. Nequeunt verò prohibente Episcopo prædicare eo tempore, quo Episcopus ex publica causa convocatis Clero, Magistratu et populo coram se prædicari facit, quod ex Clementina *Dudum de sepulturis* eruitur. De Syn. Diœc. l. 9. c. 17. n. 7.

Concionem proprii parochi, quam in parochiali Ecclesia diebus festis habet, auscultare parochiani non tenentur, præcipiente licet Tridentino, cujus sanctionem contraria modo consuetudo abrogavit. De Synodo Diœcesana Lib. XI. cap. 14. num. 13.

Concionatores si per scurrilitatem *Verbum Dei, veluti in scenam adducant, non levem culpam admittunt, sed grande piaculum*; ita ex verbis encyclicæ S. C. Conc. sub Innoc. XI datæ 6 Jul. 1680. Inst. Eccl. 27. n. 15.

CONCURSUS.

In concursu ad Parochialem, si collatio pertinet ad Episcopum, judicium de digniori ex approbatis ab examinadoribus pertinet ad illum; si verò beneficium sit Patronatus ecclesiastici, tunc prælatio ad Patronum spectat. Si patronatus sit laicus, ab examinadoribus deputatis approbandum, sed sine concursu, patronus debet eligere. Si tamen in Patronatu laicali plures sint patroni, et à singulis suis præsentetur, ita ut singuli non habeant jus præ alio, tunc concursus instituendus est, et ad Episcopum pertinet præelectio inter approbatos, ut ex Decreto S. C. apud Barbosam. De Syn. Diœc. l. 4. c. 8. n. 8 et 9.

Sede vacante in concursibus electio est Vicarii Capitularis, nam ad illum tota jurisdictio Capituli devolvitur. num. 10.

In concursu examinadores tenentur judices esse non tantum doctrinæ, sed et cæterarum dotum, quæ necessariæ sunt ad parochiale officium. Ita Pontifex in Bulla *Cum illud*, Bull. tom. I. n. 68. In concursu habendo hæc servanda. ib.

Habita notitia vacationis Ecclesiæ, Episcopus Vicarium deputet cum emolumento ejus arbitrio assignando.

Episcopus publicet Edictum concursus, præfinito tempore ejus habendi, intra quod tempus concurrentes deferant personæ ab Episcopo deputandæ suarum qualitatum, meritorum et munerum documenta sincera, sive judicialia, quæ eo tempore elapso nequaquam recipiantur.

Die ad concursum indicta, summa eorum documentorum à Cancellario Episcopali confecta tradatur illi, qui concursui præest, et singillatim omnibus Examinatoribus. Tum habeatur concursus assignatis singulis concurrentibus iisdem quæstionibus, eodemque Evangelii textu, super quo sermonis aliquid concurrentes præscribant. Hæc omnia dicentur omnibus eodem pariter tempore, et in eodem conclavi clausis: assigneturque omnibus congruum tempus ad respondendum. Responsa sua quisque manu scribat sermone latino, suaque itidem manu subscribat. Sermo ad populum habendus vernacula lingua scribatur. Responsa demum ipsa subscribat tum Cancellarius concursus, tum Superior, qui præest, ac demum Examinatores singuli.

Tenantur etiam ab Examinatoribus explorari concurrentes, qua peritia polleant in lingua Latina, tradendo illis explicandum aliquid sive de sanctis Patribus, sive de Concilio Tridentino, aut Catechismo Romano, quod orctenus fieri potest.

Responsa ita subscripta etiam ab Examinatoribus, qui pauciores tribus esse non possunt, una cum notula compendiarie requisitorum tradentur Cancellario custodienda, penes acta secreta nemini ostendenda.

Si quis appellandum duxerit à mala relatione Examinatorum, vel irrationabili iudicio Episcopi, coram iudice appellationis acta integra concursus introducantur, qui illis visis, nec aliter quam ex illis sententiam suam ferat tam respectu doctrinæ, quam morum.

Si in casu dictæ appellationis Episcopus censeat significandum iudici appellationis secretam causam, ob quam motus fuerit ad alium eligendum, poterit sub secreti lege illam iudici etiam per litteras significare.

Quod si Episcopo suspecta sit fides iudicis de secreto illo prodendo, litteris suis eadem deferat S. Congr. Concilii Præfecto.

Judex appellationis, quando appellatio fit à malo iudicio Episcopi, seu mala relatione Examinatorum, cognoscere debet non solum de doctrina, sed etiam de cæteris dotibus electi ab Episcopo.

Si iudicis appellationis sententia conformis sit electioni Episcopali, tunc ab appellatione ulteriori cessandum est. Secus verò si acciderit, licet præelecto Episcopali secundo et tertio appellare. Demum cui duæ conformes assistunt sententiæ, ille victor habeatur.

Si verò beneficium curatum, Dignitas et Canonicatus à Sede Apostolica conferendum sit, tunc concursus, non expectata ulla Pontificis venia, ab Episcopo indicatur. At si beneficium curatum sit, et reservatum sit tantummodo ratione mensium, Episcopus eligat magis idoneum, et illum Datarie significet, cui acta concursus, nisi requirantur, non tenetur transferre. Vicissim transferat illa, et suspendat à ferendo iudicio, si reser-

vatio ex alio quovis capite sit. Licebit tamen Episcopo denuntiare illum, quem credit magis idoneum fore Beneficio, sicut et si alicui occulta aliqua causa obsit, ne Beneficium obtineat. *ibid.*

CONFESSARIUS.

Confessarii temerè interrogantes pœnitentes suos de socio criminis, alioquin denegantes absolutionem, suspensionis ab officio censuram sententiæ ferendæ incurrunt, peccant graviter, et sunt denunciandi, si agnosci possit illos hanc sibi praxim tanquam licitam statuisse. Sicut etiam denunciandi sunt, qui id licere docent. Ita Bened. XIV in Constitutione *Ad eradicandum*, etc. Ibi etiam additur, pœnitentes illos, quos ad prodendum nomina complicum Confessarius adegerit, non teneri ad denunciandum eosdem Confessarios, id agentes ex quadam imprudentia ac simplicitate, quique eidem praxi addicti ex circumstantiis agnosci non possint.

Confessarii pœnitentes suos ad turpia sollicitantes denunciandi sunt ab eodem pœnitente, quæ denuntiatio fieri debet, etiamsi Confessarius sit simplex Sacerdos, et jurisdictione careat.

Etiamsi pariter sollicitationi ipse pœnitens non consenserit.

Etiamsi post ipsam sollicitationem tempus longum jam effluxerit.

Etiamsi sollicitatio fiat à Confessario non pro se, sed pro alio.

Confessarii caveant, ne pœnitentes, quos noverint ab alio sollicitatos, absolvant, nisi prius, sive denuntiationem fecerint, vel saltem promiserint se denunciaturus quamprimum poterunt. Ita in Bulla *Sacramentum pœnitentiæ*. Bull. T. I. n. 20.

Confessarius caret omni auctoritate et jurisdictione absolvendi socium criminis turpis in ordine ad illud crimen cum illo commissum: et si nihilominus ausus fuerit absolutionem hanc impertiri, ipso facto incurrit excommunicationem Summo Pontifici reservatam: quæ absolutio socii criminis neve in ipso Jubilæo, vel privilegio Bullæ *Cruciata* impendi valet. *ibid.*

In mortis verò articulo si adsit quicumque alius Sacerdos, qui præsentis necessitati provideat, et Confessarius socius criminis nihilominus pœnitenti alias dispositio impenderit absolutionem, absolutio quidem ipsa valet, ac Confessarius lethaliter peccat, et excommunicationem reservatam incurrit. Quare non potest id agere Confessarius nisi cum necessitas urgeat mortis, nec adsit alius Sacerdos saltem simplex, qui impertiri eandem absolutionem possit; vel saltem nisi ipse non posset ab hoc munere vacare sine gravi aliqua infamia vel scandalo. Tenetur proinde omnia media adhibere citra scandalum, vel infamiam suam ad hoc, ut ipse se subtrahat, et alium, si fieri possit, substituat. Ita Pontifex in declaratione prioris Bullæ *Sacramen-*

nam *Pœnitentiæ* nova sua Bulla *Apostolici muneris*. Bull. Tom. 1. n. 120.

Injungitur Ordinariis, ut in approbatione Confessariorum constitutionem Gregorii XV et præsentem Bened. XIV, ab omnibus Sacerdotibus approbandis attentè legi et observari curent. Ita in Bulla *Sacramentum Pœnitentiæ*. Bull. Tom. 1. n. 20.

Confessarii absolutio data ignorantibus necessaria necessitate mediè est invalida, Encyclica *Etsi minimè*. Bull. Tom. 1. n. 42.

Si verò ignoret pœnitens necessaria necessitate præcepti, et ritè doleat de hac ignorantia, ac emendationem promittat, posse absolvi judicat. *ibid.* §. 12.

Confessarius si audierit Pœnitentem et non absolverit, requiraturque de attestatione confessionis in scriptis, debet illam concedere, non tamen unquam affirmare debet se illum absolvisse, nec tunc pariter eùm illum absolverit, nam alias si de aliquo hoc attestatus fuisset, et de aliquo non, revelationis Confessionis periculum subiret. Inst. Eccl. 45. n. 10.

Patres Capuccini si adsint in loco, ubi nullus conventus seu hospitium sui ordinis existit, nullusque frater sui ordinis confessarius ibidem existit, possunt confessiones suas habere apud Presbyterum sæcularem confessarium approbatum ab Ordinario loci, seu apud Regularem approbatum à suo Superiore regulari ad confessiones habendas, non obstante statuto suæ Religionis in contrarium. Bulla, *Quod communi*. Bull. Tom. 1. n. 49. §. 2.

Confessarii Regulares non tenentur adesse resolutioni casuum conscientiarum, quæ habetur coram Episcopo pro tota Diœcesi, tenentur tamen in suis monasteriis habere et interesse lectioni eorundem casuum. Quæ lectio habenda est in singulis monasteriis ex Apostolico præscripto; cui si non interfuerint, potest Episcopus illos cogere, ut intersint Congregationi casuum conscientiarum, quæ habetur coram illo ex præscripto SS. Canonum. Ita ex Encyclica S. Congregationis data die 29 Maii ann. 1752, et est in Append. Tom. IV. Bull. Bened. XIV, pag. 35. (Vol. 12. pag. 254. et seq. Edit. Mechl.) ubi pariter adest Decretum alterum Congregationis editum anno 1682, in quo id statuitur in favorem Regularium etiam in iis Monasteriis, in quibus non degunt XII viri Religiosi.

CONFESSIO.

Nemo unquam quodcumque privilegium obtinens audire potest confessiones sæcularium absque approbatione Ordinarii, idque valet etiam pro Confessionibus venialium et mortalium, quæ alias clavibus subjecta sunt. Id etiam comprehendit eos, qui privilegium Bullæ *Cruciatæ* obtinuerunt, ut ex Bulla Bened. XIII, Inst. Eccl. 86. n. 8.

Per Confessionem factam cuilibet Sacerdoti sæculari, vel Regulari ab Episcopo approbato satisfieri canoni *Omnis utriusque sexus* ex Constitutionibus Clementis VIII, anno 1562, et Inno-

centii X, anno 1645, incipiens, *Exponi nobis*, constat. D. Syn. Diœc. lib. 9. cap. 18. n. 4.

Etiam non commissa gravi culpa præceptum annuæ confessionis obligat, ut qui se peccatorem saltem semel quotannis recognoscat, ut ex S. Th. in 4. Sent. dist. 17. Q. 3. A. C. Quæstione 3. Institut. Eccles. 18. n. 4.

Parochus quamvis plerumque credere debeat Parochiano suo asserenti, se confessionem peregrisse, si tamen prudenter credere non possit asserenti, abstinere debet ab administranda eidem communionem etiam Paschali, ut ex Roncaglia. Inst. Eccles. 45. n. 15.

Si pœnitens tempore Paschæ absolutionem obtinuit, sed ex consilio Confessarii admonetur, ut aliquo tempore abstineat à communionem, potest parere absque peccato. Non tamen potest Confessarius ad arbitrium prorogare eam communionem, ut ex cap. *Omnis utriusque sexus*, de Pœnit. et Remis. *ib.* n. 16.

Possunt Episcopi limitatam facultatem audiendi Confessiones dare Regularibus, etiamsi post examen idoneos illos repererint. Inst. Eccl. 86. n. 9.

Quoad Confessionem factam laico in necessitate dum non adest copia Sacerdotis, de qua sermo fuit olim apud veteres Theologos, et etiam apud S. Thomam, rectè docet Pontifex, neminem ex veteribus illis agnovisse, laicum esse verum Ministrum hujus Sacramenti; sed eam confessionem testimonium esse animi demissi, et humilitatis, ex quo magis flectitur Deus ad elargiendam uberiori gratiam, qua quis ad contritionem et justificationem exigitur. Nihil tamen seciùs hanc nunquam fieri præstat, cum inultis incommodis sit obnoxia. De Syn. Diœc. l. 7. cap. 16. per totum, ubi rectè ex Decreto Clementis VIII illicita esse, et invalida Confessio facta Sacerdoti absentem per internuntium notatur.

In locis, ubi rarissimi sunt Sacerdotes, qui audiant confessiones, sufficit ad eos approbandos scientia minus quam mediocris ut ex Card. de Lugo. Inst. Eccles. 86. num. 12.

CONFIRMATIO.

Confirmationem Sacramentum esse novæ legis constat tum ex definitione Trident. Sess. 7. Can. 1. cum ex Act. VIII. illis verbis: *Imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum*. Inst. Eccles. 6. num. 3.

Sacramentum hoc conficitur impositione manuum Episcopi et prece. Quandonam illud instituerit Christus, qui unicus est auctor Sacramentorum, incertum, num tunc cum imposuit manuum capiti puerorum, Matth. 19, num instituerit tantum, non ministraverit; num in ultima cœna cum dixit Apostolis: *Accipite Spiritum Sanctum*; num tandem ipsa Pentecostes die; ignoratur. *ib.* n. 5.

Quamquam gratia prodigiorum, quam olim infundebat, modo cessavit, id non amplius exigente Ecclesia, gratiæ tamen sanc-

tificantis donum modò pariter datur, S. Augustino teste, de Bapt. l. 3. c. 16. Quæ tamen gratia Sacramentum recipientibus amoto peccati obice confertur, ut sit potiùs gratiæ præcedentis augmentum. Producit etiam robur et firmitatem quamdam spiritualium virium, quibus Diabolo resistamus. ib. n. 7.

Tandem characterem imprimi indelebilem, quo datur potestas quædam spiritualis in ordine ad aliqua gerenda, quæ à perfectioribus agenda sunt. Ex quo fit, ut reiterari non potest. ib. n. 7.

Necessitatem quam vocant absolutam hujus sacramenti recipiendi nemo utique esse affirmaverit; sed vel in re, vel in voto planè necessarium est necessitate præcepti, et quidem divini, tempore persecutionis. Neque Parochi, neque parentes, nec qui sunt loco parentum, sunt eximendi à lethali culpa si non instent, ut subjecti sibi Parochiani, et quos habent subjectos Confirmationem ab Episcopo parato recipiant. ibid. n. 9 et 10.

Quoad ætatem chrismandorum, ex regula ordinaria conferendum est hoc Sacramentum pueris post septennium; sed in aliquo extraordinario casu justa urgente causa, non vetatur, quin possit etiam ante eam ætatem ministrari. Justam causam adesse constat, si facilis ad pueros illos in posterum non sit futurus Episcopi accessus, etc. Ita in Bulla pro Coptis *Anno vertente*, Bull. T. III. n. 30. et de Synod. Diœc. l. 7. cap. 10. num. 5.

Confirmationis Minister ordinarius est Episcopus, extraordinarius verò de Pontificis mandato Sacerdos quilibet esse potest, quod hodie certum est, licèt olim Doctores quidam dubitaverint. De Syn. Diœc. l. 7. c. 7. per totum. Utitur tamen simplex Sacerdos Chrismate ab Episcopo benedicto, quanquam probabilis est eorum opinio, qui tenent Chrisma illud ex commissione Summi Pontificis benedicti à simplici Presbytero posse, nec desunt rara quidem exempla, ibid. c. 8. per totum. Cæterum tenendum est, irritam fore Confirmationem à simplici Presbytero Latino ex sola Episcopi delegatione collatam; nam Romanus Pontifex ex consuetudine in tota Ecclesia Latina jamdiu recepta tacitè sibi hanc facultatem reservasse censendus est. Hæc etiam reservatio, utpote jurisdictionem restringens, valet utique ad hoc, ut Episcopus jurisdictione ad delegandum careat. ib. c. 8. num. 7.

Confirmationis Sacramentum cum oleo, et Chrismate etiam veteri, si novum haberi non possit, sed tamen à Catholico Antistite benedictis, conferri à P. Guardiano S. Sepulchri Ordinis Minorum de Observantia, si defuerit Episcopus latini ritus, in sua Diœcesi residens, conceditur à Pontifice suo Brevi incipiente *Cum ad infrascriptam*. Id tamen personale esse privilegium datum Guardiano petenti constat. Extat Bulla in Bull. Tom. I. n. 10.

Idem etiam concessum est à S. Congr. et confirmatum à Bened. XIV in sua Constitutione *Anno vertente* Bull. Tom. III. n. 30. Præfecto Missionum Ægypti, donec aliquis catholicus Episcopus in Ægypto habeatur.

Confirmatio à Græcis Sacerdotibus collata in locis Græco

rum, in quibus mos iste non est expressè improbatum à Sede Apostolica, valere censenda est ex consensu tacito Romani Pontificis, de Syn. Diœces. l. 7. cap. 9 et Constit. pro Coptis catholicis, Bull. Tom. III. n. 30. quæ constitutio incipit *Anno vertente*. In qua tamen monentur Chrisma illud benedicendum esse ab Episcopo.

Animi dispositiones ad dignè recipiendum hoc Sacramentum sunt status gratiæ, quæ in adultis lethali crimine infectis comparatur plerumque per Sacramentum Pœnitentiæ. Inst. Eccl. 6. n. 11.

Corporis dispositiones, non tamen necessariò præmittendæ, sunt plerumque confirmandi, et confirmantis jejunium, quod consulit Pontificale Romanum. ib. n. 12.

Patrinus unicus assistere debet confirmando, mas maribus, fœmina fœminis, qui etiam Patrini debent esse confirmati. ib. n. 13.

Mares seorsum à fœminis accedere par esset, ut honestiùs res perageretur, ut ex Concilio Mediolanensi. ibid. num. 13.

Porro Patrinus manum suam dexteram dextero humero chrismandi imponat. ib. num. 16.

Tempore pestis, eo morbo affectis non tenetur Episcopus hoc Sacramentum ministrare, cum Sacramentum hoc non sit absolutæ necessitatis. De Syn. Diœc. l. 13. c. 19. num. 6.

In confirmatione tempore pestis non potest fieri inunctio frontis mediante penicillo, nec sanè valeret sic collata; cum ex consensu fere omnium Theologorum ad valorem requiratur aliqua manus impositio, quæ certè non fieret cum alio medio, quam pollice, vel manu, confirmandi frons oleo liniretur. De Syn. Diœc. l. 13. c. 19. num. 15.

CONFRATERNITATES LAICORUM.

Duæ Confraternitates ejusdem instituti in uno eodemque loco esse non possunt ex Bulla 105. Clementis VIII. Cum tamen amplior est Civitas, vel populus frequens, binæ tolerantur. Inst. Eccl. 105. n. 86.

Si Confraternitas sit erecta in Ecclesiis Regularium Exemptorum, subest tamen jurisdictioni et visitationi Episcopi, cui jus est etiam visitare eorum capellas ibidem positas, in iis tamen, quæ Confraternitatum gubernationem respiciunt. Etsi confratribus incumbit onus manutenendi altare, et illius cultum; sicut et ornamenta altaris, onera Missarum, et divinarum officiorum ibidem celebrationem, etc. Ita ex resolutione Sacræ Congr. ib. n. 88.

Confraternitates laicorum nequeunt aggregationem petere ab Archi-confraternitatibus Romanis, nisi prævia approbatione Ordinarii loci, seu Episcopi cum interventu duorum de Capitulo. Ita ex Constit. 115. Clem. VIII, additis Decretis Sacr. Congr. ib. n. 89. Aggregatarum verò administratores rationem

Episcopo reddere tenentur, ut ex eodem Sacr. Congr. Concilii decreto. ib.

Hæc omnia valent etiam pro Confraternitatibus aggregatis Capitulo S. Joannis Lateranensis, sicut etiam pro illis qui fundatæ jam esse eidem Basilicæ annui tributi solutione submitunt; ut sæpe decisum est. ib. n. 90.

In Solo verò Lateranensis fundatæ Ecclesiæ, vel Oratorii ex Bulla XIX Sixti V, non subsunt jurisdictioni ordinariæ Episcopi; sed ut firmat Rota, utitur jure delegato concessio illi à Trid. sess. 6. c. 4. sess. 24. c. 3. *de Ref.*, vi cuius potest per se et per alium eas visitare, ut etiam probat Decretum Sacræ Congr. ib. n. 90.

Confraternitates laicorum in Ecclesiis parochialibus erectæ dependent à Parocho in functionibus ecclesiasticis non parochialibus, ut ex decreto S. C. Rituum die 12 Januar. 1704. ib. n. 93. Quare eadem Confraternitates erectæ in capellis, vel Oratorii annexis parochialibus Ecclesiis, et ab eis dependentibus eandem à Parocho dependentiam habent, ex eodem Decreto. ib.

Erectæ tamen in Ecclesiis publicis, seu privatis, ab Ecclesiis parochialibus se junctis, ab ea dependentia eximuntur, ut ex eodem Decreto. ib.

Quare Benedictiones et distributiones candelarum, cum non sint de jure merè parochialibus, sicut etiam benedictiones mulierum post partum, Fontis baptismalis (quæ tamen ambo fieri debent à Parocho) ignis, seminis, ovorum et similibus, functiones omnes hebdomadæ sanctæ, celebratio Missæ solemnis feria V in Cœna Domini, (quæ tamen spectat ad Parochos) pulsatio campanarum sabbato sancto, (quæ tamen spectat ad ecclesiam digniorem) celebratio Missæ solemnis in Festivitatibus solemnioribus ejusdem Ecclesiæ, vel Oratorii, expositio quadraginta horarum, et benedictio, quæ fit super populo, expositio sacrarum Reliquiarum, vel imaginum, fieri possunt in Oratoriis Confraternitatum, etiam Parocho respectivè contradicente, ut in eodem decreto. ib.

Insuper in iisdem privatis Confraternitatibus Oratorii cantari possunt absque licentia Parochi horæ canonicæ, ex eodem. ib.

In Oratoriis eorum privatis licita est celebratio Missæ privatæ assentiente Ordinario tantum.

Earum Capellani non possunt populo denunciare festivitates et vigiliis contradicente Parocho, ex eodem. ib.

Nequeunt Parochi, invitatis Confratribus, in eorum Oratoriis à Parochiali separatis docere doctrinam christianam, ex eodem. ib.

In eorum Ecclesiis publicis haberi possunt etiam negante Parocho conciones per totam Quadragesimam et Adventum publicæ ex eodem. ib.

Vicissim non potest in dictis Ecclesiis, nisi aliter disponente Episcopo, celebrari, seu cantari Missa ante parochialem, ex eodem. ib.

Ad Parochum tamen spectat officium funebre facere super ca-

laveribus sepeliendis in supradictis Ecclesiis, quando tamen defunctus tumulandus est subjectus Parocho, intra cujus fines est Ecclesia illa.

In Processionibus Confraternitatum extra ambitum suæ Ecclesiæ (quæ tamen fieri non possunt absque licentia seu Episcopi, seu Parochorum illorum, per quorum territorium transeundum est) Capellani illarum extra Ecclesiam propriam stolam deferre non possunt, ex eodem. ib.

Accedenti Episcopo ad Ecclesias earum publicas, quæ non sunt Regularium, neque proprium Rectorem beneficiatum habent, aspersorium à Parocho exhibendum non est. Ex eodem. ib.

Ex solo jure parochiali cessante aliquo titulo non potest Parochus Capellanos illarum cogere ad assistendum functionibus Ecclesiæ parochialis. Ex eodem. ib.

Absque Indulto Apostolico non licet in dictis Ecclesiis, quæ non sint Parochiales, neque Regularium, retineri SS. Eucharistiæ Sacramentum; neque si ea facultas adsit, absque Ordinarii licentia potest ibidem dictum Sacramentum publicè exponi. Ex eodem. ib.

Parochus nequit se ingerere administrationi oblationum, vel elemosynarum in dictis Ecclesiis collectarum, neque retinere clavem capsulæ pro illis recipiendis expositæ. Ex eodem. ibid.

Dummodo non impediunt functiones et divina officia, possunt Confraternitates etiam erectæ in Ecclesia Parochiali pro libito congregari absque licentia et præsentia Parochi, sicut et possunt propria bona administrare, et de illis disponere independenter ab illo. Ex eodem. ib.

Non potest Parochus tanquam delegatus Ordinarii, assistens earum Congregationibus, suffragium decisivum ferre. Ex eodem. ib.

Plura tamen ex his, quæ exigere à Confratribus Parochus nequit, possunt fieri de mandato Episcopi, ut in peculiaribus rerum eventibus sæpe decisum est à S. Congregatione. ib. n. 98.

Confratres non possunt quæstuarè etiam per propriam Ecclesiam, nisi de licentia Ordinarii, ut ex Decreto S. Congregationis. Missas verò ex quæstibus illis collectas, celebrandas esse in eadem Ecclesia, non verò in Parochiali censuit S. Congregatio Concilii. ib. n. 132.

Inter Confraternitates laicorum illa præcedit quæ est in possessione præcedendi; et cum nihil ea de re constet, præcedere illa debet, quæ prius saccis induta est, ut ex Constit. 84. Greg. XIII constat. Inst. Eccl. 105. n. 84.

Sed in Processionibus, in quibus defertur SS. Eucharistia, Confraternitates SS. Sacramenti, si sacco induatur, præcedit cæteras, ut decisum in Rota Romana. ibid. n. 85.

CONSECRATIO.

Si parietes Ecclesiæ sint destructi, et à fundamentis iterum reedificentur, Ecclesia jam consecrata iterum consecranda est,

ut ex Titul. *de Consecr. Eccl. vel Alt.* firmant canonistæ. Inst. Eccl. 67. n. 2. Officium verò recitari debet de priori consecratione, non de secunda. ib. n. 6.

Altaris consecratio planè distincta est à consecratione Ecclesiæ, ut ex Pontificali Romano annotatur. ib. n. 8.

CONSTITUTIO UNIGENITUS.

Publicis refractariis adversus Constitutionem *Unigenitus* denegandum est SS. Viaticum. Publici autem censentur qui per iudicis sententiam declarati sunt, quòd debitam eidem Constitutioni venerationem, obsequium et obedientiam contumaciter denegaverint. Ut pariter illi qui hujusmodi contumaciæ reos se iudici confessi sunt; sicut etiam qui sacrum Viaticum suscipere inobedientiam suam et contumaciam adversus eam constitutionem profitentur. Denique qui aliquid evidenter commisisse noscuntur manifestè oppositum eidem venerationi, idque vulgò ita cognitum est, ut publicum scandalum inde exortum non adhuc cessaverit. Hæc autem notoria certitudo non adest in casibus in quibus crimen nititur conjecturis, præsumptionibus, incertisque vocibus. Igitur hi qui habent adversam hanc famam postremo loco expressam num sacro Viatico reficiendi sint? hæc habeantur præ oculis: primò quærat Parochus seu Minister Sacramenti, num moriturus Paschali tempore acceperit communionem à Parocho ubi degebat; huic certè non est denegandum Viaticum si publicè petat, nisi fortè inter tempus Paschale quo communionem recepit, et tempus quo Viaticum poscit, aliquid commisisse noscatur quo publici peccatoris notam contraxerit.

Si verò validæ adversus ægrotum præsumptiones et indicia urgent, tunc S. Communionis Minister debet ægrotum, remotis arbitris, alloqui, et ostendere illi indicia, quæ suspectum ipsum reddunt, rogans eum ut respiscat, ac demonstrans se quidem paratum esse illi sacrum Viaticum ministrare, et velle pro sua pietate ipsius infamiam præcavere, et idcirco eum à sacra mensa non repellere, quamvis ipsum peccatorem in conspectu Domini reputet, non tamen in suo tribunali publicum atque notorium peccatorem agnoscere. Ita Benedictus XIV in sua Bulla *Ex omnibus Christiani orbis*, etc. Bullar. Tom. IV. num. LXI.

CONSUETUDO.

Consuetudo rationabilis, et legitime præscripta, abrogat omnem legem humanam etiam canonicam ex textu *In Cap. final. de Consuet.*; nefas est tamen Episcopo juxta consuetudinem Diocesis suæ contra Canones legem condere; quòd enim valeat consuetudo, est ex quadam tolerantia superioris legislatoris. Nimis autem esset arrogantia, si Episcopus legem conderet contra legem Superioris. De Syn. Dioc. l. 12. c. 8. n. 8.

CONTRACTUS

Contractus trium contractuum, qui à multis defenditur, ab aliis improbatur, à Pontifice præcise non improbatur, sed facultatem permittit Episcopis, ut in suis Synodis dehortentur subditos suos ab eo exercendo. De Syn. Dioc. l. 7. toto capite 50. l. 10. cap. 7. nov. edit.

Contractus *collatici* is est, quo bos terram arans traditur bubulco, qui solvit domino bovis certam portionem frumenti, lege hac adjecta, ut si bos naturaliter moriatur, damnum sit domino et bubulco commune. Si verò pereat culpa bubulci, is totum damnum subeat. Hic contractus approbatus est à Theologis, nonnullis adjectis conditionibus, quæ probatæ fuerunt à S. C. Concilii die 6 Dec. 1730, Syn. Dioc. lib. 10. cap. 8. n. 2.

Contractus venditionis cum pacto francandi est cum Titius vendit Sempronio prædium suum cum pacto redimendi rem venditam; prædium tamen retinet tanquam conductor, et pro conductione mercedem solvit, donec idem Titius sibi illud prædium redimat. In hoc contractu pœnitens emptor à Confessario interrogandus est, num reipsa animum sincerum habuerit emendi; similiter et venditor interrogandus est, num ab emente pecuniam mutuam petierit, eumque reventem induxerit ad usuram obtegendam pallio pacti francandi. In utroque enim illo casu subintelligitur usura, adeoque illicitum judicandum est, secus verò non. De Synodo Diocesana, Lib. 10. cap. 8. n. 3 et 5.

CRUX.

Crux eminens inter candelabra statuenda est in Altari ubi Missa celebratur, nec sufficit crux nuda, sed requiritur cum Crucifixi figura. Nec decet, ut parva crux apponatur, ut non ita facile occurrat oculis celebrantis, quare in Encyclica sua ad Ordinarios ditionis ecclesiasticæ mandat Pontifex, ut amoveantur cruce istæ parvulæ. V. Bull. T. II. n. 17, *Accepimus præstantium*.

Num verò apponenda sit crux de more etiam cum exposita est adorationi sacra Eucharistia, Congregatio sacrorum Rituum consulta semel mandavit apponi; iterum verò causa reposita die 2 Sept. anno 1721 decrevit, ut quælibet Ecclesia consuetudinem suam retineret. *ibid.*

Num etiam necessaria sit crux, si in tabula Altaris primam imaginem exhibet Crucifixus, Sacra Congregatio censuit hanc sufficere. *ibid.*

Denique num committat peccatum grave celebrans in Altari, à quo crux abest, communis sententia tenet id quidem non nisi venialem culpam inducere. De Sacr. Miss. Lib. 3. cap. 13. n. 1.

CULTUS.

Cultus privatus impendi potest iis, qui nondum inter Beatos

vel sanctos adscripti sunt, non verò publicus, ut ex celebri Decreto sub Urbano VIII. *Certum est*, quod confirmat Benedict. XIV in sua Bulla *Quamvis justo*, Bull. T. III. n. 7. §. 11. Ex vi ejusdem Decreti non potest titulus Sancti vel Beati illis adscribi, sicut nec potest Missa solennis de SS. Trinitate vel de Sanctis omnibus in die eorum anniversaria celebrari, sicut nec eorum panegyricæ conciones eadem die in Ecclesia haberi; sicut ex vi ejusdem Benedictinæ constitutionis emortualem diem festum eorumdem ritibus palam celebrare, atque in eorum laudem hymnos prosequi, non tamen peculiari collecta in litania invocari. *ibid.*

DISPENSATIO.

Dispensationes Sacræ Pœnitentiariæ cùm diriguntur ad Confessarium ex approbatis ab Ordinario, executioni mandari debent à Confessario approbato ab Ordinario illius loci, in quo dispensatio illa præstari debet, nec valet si actu Confessarius non sit, sicut nec si approbatus fuerit tantùm pro maribus, et dispensatio petatur à læmina. Inst. Eccles. 87. num. 31.

Cùm dirigatur Confessario Magistro in Theologia, vel Doctorum Doctori, requiritur laurea Theologiæ, vel Juris Canonici in publica Universitate; nec aperiri litteræ illæ possunt à simplici regulari Confessario, nisi tamen Religio illa privilegium aliquod ea de re obtinerit. *ib. n. 11.*

Si semel apertum fuerit breve Pœnitentiariæ ab eo qui non habet titulum requisitum, non ideo tamen vitatur rescriptum, sed sufficit si alteri habenti requisita consignetur. *Ibid. n. 33.*

Si semel electus fuerit executor, potest nihilominus ex probabili sententia variari, quanquam non desint Doctores, qui oppositum opinentur. *ibid.*

Executor certiore se reddere debet de veritate causarum, ex quibus obtenta dispensatio est; non tamen requisitis aliunde testimonii, sed ipsum dispensandum interrogans, nisi alioquin ipse eandem veritatem rescisset; nec tenetur illum sub juramento interrogare, ut est communis Doctorum sententia. *ibid. n. 34.*

Si tamen falsa narrare dispensandum sciverit, non potest ad dispensandum procedere, nisi id sciret ex præcedentibus dispensandi confessionibus, ut ex Sanchez. *ibid.*

In ejusmodi dispensationis litteris mandatur executori, ut dispense audita prius Sacramentali confessione, et in ipsa confessione; nec liberum est illi extra confessionem rem exequi, ut omnes docent. *ibid. n. 35.*

Cùm pœnitentia in litteris definitur, ea injungenda est; si verò committatur arbitrio Confessoris, non est illi liberum et ad arbitrium injungere, sed ad prudentiæ leges dirigenda est, neque nimis rigida, neque lenior quàm par sit. *ibid. n. 37. et 38.*

Quoad clausulam *dummodo sit occultum*, censetur occultum si tantùm septem, nec octo in civitate id resciant; in oppidis verò

si quinque, vel sex; quam Sententiam scriptores, qui mentem sacræ Pœnitentiariæ probe norunt, tuentur. *ib. n. 45.*

Si verò occultum impedimentum fuerit in loco, ubi executioni mandanda dispensatio est; publicum verò in alio, ubi commissum est delictum, tutius tunc est executionem suspendere, et de hac novitate sacram Pœnitentiariam certiore facere. *ib. n. 46.*

Delictum olim publicum, nunc occultum, si à die commissi criminis decennium elapsum sit, ad hunc effectum censi occultum judicant periti earum Theologi. *ib. n. 48.*

Si quis rem vitam præstiterit, sed publicè credatur obtinuisse ad id facultatem, hujus peccatum ad hunc effectum creditur occultum. Si verò commisisset delictum rescitur, sed ignoretur inde consurgere impedimentum, profectò occultum quoad hunc effectum non censetur. *ibid. num. 48.*

Clausula *dummodo occultum sit* exigit, ut nullo modo probari possit. *ib. n. 44.*

Si delictum deductum sit ad Forum contentiosum à S. Pœnitentiaria censetur publicum. Si tamen data in eo fuerit sententia absolutoria criminis, per quam reus repertus sit innocens, et non culpabilis, vel ex hactenus deductis non repertus culpabilis, etiamsi id obtentum sit mediis illicitis, falsis testibus, etc., adhuc censetur impedimentum occultum ad hunc effectum. *ib. n. 49.*

Expressio causarum, earumque verificatio ad validitatem dispensationis pertinet. Bulla *Ad Apostolicæ servitutis*. Bullar. T. I. n. 45. §. 1.

DOCTRINA CHRISTIANA.

In Ecclesiis ruralibus longè dissitis à Parochiali decernunt Episcopi, ut Sacerdotes ibi sacris operantes populum doctrinam Christianam doceant. Encyclica *Etsi minime*. Bull. T. I. n. 42. Caveat tamen Parochus ne nimium tribuat alienæ operæ, sed cùm pueri ad Sacramentum Eucharistiæ et Confirmationis admittendi sunt, cùm sponsi conjugio jungendi, per se illos tentet quid didicerint. *ib. n. 14.*

Non est tolerandus mos in nonnullis Diœcesibus obtinens, ut pueri unius Parœciæ in alia Parœcia doceantur doctrinam Christianam, quemadmodum rescripsit S. C. Conc. ad Card. Lambertinum die 9 Aug. 1732. Inst. Eccl. 9. n. 10; sed singuli Parochi erudire suos debent, vel saltem curare, ut in Parœcia erudiantur, non tamen reprehendendi sunt illi qui in Ecclesiis suis, licet non sint Parochis subjectæ, fideles eo confluentes docent, dummodo exhibeant Parochis nomina eorum, qui eas frequentant. *ib. n. 13.*

Ludi Magistri, tam conducti à Communitate, quàm non conducti, tam Clerici, quàm laici hortandi sunt prius, ut doceant suos christianam doctrinam, tum etiam cogendi, ex D. S. C. C. ad Archiep. Spalat. die 17 Jul. 1668. *ib. n. 14.*

Doctrinam Christianam non omnes scire æqualiter necesse

est: plura enim scitu sunt necessaria Ecclesiasticis quàm laicis, plura adultis quàm pueris et puellis, plura valentibus ingenio quàm hebetibus. Inst. Eccl. 72. n. 19.

Si quis non credat explicite ea, quæ scitu necessaria sunt necessitate mediæ, multò probabilius est, illum nec valide absolutione potitum fuisse. Illicita est quidem certè in eo casu absolutio, nec potest Confessarius tutò uti opposita huic sententia, et absolutionem illis, qui hæc explicite ignoraverint, impertiri, ut ex propositione damnata ab Innocentio XI constat. ib. n. 19.

Si quis verò ignoret ea, quæ necessaria sunt necessitate præcepti, dummodo nunc doleat, et proponat emendationem, absolvi utique potest, ut ex Theologis. ib.

Parochi doceant pueros diebus saltem dominicis aliisque festis de præcepto doctrinam Christianam omni contraria consuetudine penitus sublata, Encyc. Ubi primum. Bull. Tom. I. num. 2. §. 3.

In Bulla *Etsi minimè*, Bullar. Tom. I. num. 42. §. 12. monet Pontifex ut Confessarius fixum animo teneat *invalidam esse absolutionem Sacramentalem, quam quis ignoranti res necessarias necessitate mediæ, impertitur.*

DOS.

Cum puellis, quæ virgines non sunt, petuntque subsidia dotalia relicta virginibus, dispensat in occultis, et in foro conscientiæ tantum major Pœnitentiarius tam pro obtentis, quàm pro obtinendis, quatenus tantum illæ in posterum honestè vivant. Bulla *Pastor bonus*, etc. Bull. Tom. I. n. 95. §. 27.

DUELLUM.

Bened. XIV, anno 1752, die 4 Idus Novembris has propositiones ad duellum attinentes damnavit.

I. Vir militaris, qui nisi offerat, vel acceptet duellum, tanquam formidolosus, timidus, abjectus et ad officia militaria ineptus haberetur, indeque officio, quo se, suosque sustentat, privaretur, vel promotionis alias sibi debite, ac promerite spe perpetuo carere deberet; culpa et pœna vacaret, sive offerat, sive acceptet duellum.

II. Excusari possunt etiam honoris tuendi, vel humanæ vilipensionis vitandæ gratia duellum acceptantes, vel ad illam provocantes, quando certò sciunt pugnam non esse securam, utpote ab aliis impediendam.

III. Non incurrit ecclesiasticas pœnas contra duellantes latas Dux, vel Officialis militiæ acceptans duellum ex gravi metu amissionis famæ et officii.

IV. Licitum est in statu hominis naturali, acceptare et offerre duellum ad servandas cum honore fortunas, quando alio remedio earum jactura propulsari nequit.

V. Asserta licentia pro statu naturali, applicari etiam potest

statui Civitatis malè ordinatæ, in qua nimirum, vel negligentia, vel malitia Magistratûs justitia apertè denegatur.

Vetat Pontifex in eadem Bulla, ne easdem propositiones quis defendat, publicè vel privatim, divisim, aut conjunctim, etiam disputandi gratia; alioquin incidat ipso facto in excommunicationem reservatam Romano Pontifici. Mandat, in virtute S. obedientiæ, ne quis eas et ne unam quidem in praxim deducat.

Confirmat præcedentium Romanorum Pontificum constitutiones de duello, atque edicit, ut si quis in duello, sive publicè, sive privatim indicto hominem occiderit, sive ille obierit in loco conflictûs, sive extra, ex vulnere in duello accepto, perinde habeatur ac homicida voluntarius, adeoque immunitate asyli non gaudeat, extrahi è loco sacro possit, data ab Episcopo facultate quam illi Pontifex impertitur. Addit, quòd si adhuc vivat graviter vulneratus in duello, et percussor recurrerit ad asyllum, ac merito timeatur futurum, ut si mors acciderit vulnerati, ille se propriat, tunc si iudicio peritorum grave vitæ periculum ex vulnere imminere censeatur, extrahatur ex asylo reus, præmisso Decreto Episcopi et cum assistentia Clerici ab eodem Episcopo deputati, et teneatur carceribus clausus, exacta tamen à iudice promissione, ut si fortè vulneratus vitam proroget ultra tempus de homicidio præscriptum, restituat illum Ecclesiæ; alioquin incurrat pœnas à Bened. XIII in persimilibus casibus de homicidis loco sacro extractis, et non restitutis constitutas. Demum privationem sepulturæ, quam incurrun duellantes in sanctione Tridentini, declarat incurri etiam ante sententiam Iudicis, si fortè decedat etiam extra locum conflictûs ex vulnere in duello publico, vel privato accepto, etiamsi ante mortem certa signa pœnitentiæ dederit, et absolutionem à censuris obtinuerit, nec dispensari ea in re ab Episcopis posse decernit.

ECCLESIA.

In Ecclesiis ruralibus parochiali proximioribus caveat Episcopus, ne permittat, ut Missa celebretur ante parochialem, Encyclica *Etsi minimè*, Bull. T. I. n. 42. §. 14.

Ecclesia parochialis si fortè corruerit, vel reparatione indigeat, tenetur illam resarcire Fabrica si adsit, sin minus tenetur Parochus non quidem redditibus suis patrimonialibus, sed ex redditibus beneficii, si ad suam sustentationem supersint; quamquam non supersint ad sustentationem propinquorum ejusdem Parochi. Tertio loco qui habent beneficium ecclesiasticum in illa Ecclesia. Quarto loco si Parœcia est de jure Patronatûs, tenetur Patronus suis sumptibus id agere; ita tamen, ut si infra præfixum ab Episcopo tempus noluerit sumptus illos subministrare, amittat Jus patronatûs illud. Denique ultimo loco tenetur populus, et qui in ea Parœcia habitant, etiamsi conducant domos alienas, et dominus illarum alibi habitet; possunt tamen in eo casu ex pensionibus retentis se indemnes reddere. Ita ex Canonistis. Instit. Eccles. 100. per totam.

Ecclesia polluitur per homicidium voluntarium, c. *Proposuit de Cons. Eccl.* Si in ea magna vis humani sanguinis effundatur. *Can. Ecclesiis de Cons. dist. 1.* Si sponte effundatur semen humanum, sive effusio sit secundum naturam, sive contra, sive per copulam aliam licitam, sive per illicitam; ex eodem textu, et cap. Si Ecclesia, de *Consecr. Eccles.* Si excommunicatus vitandus in ea sepeliatur, c. *Consuluit de Cons. Eccl.* Item si ibi sepeliatur Ethnicus, can. *Ecclesiam De Consecr. dist. 1. De Sacrificio Missæ l. 3. c. 7. n. 4.*

EPISCOPUS.

Episcopi consecratio ab uno ne, vel à tribus fieri necessario debeat, ut valeat, quanquam sit quæstio inter Theologos, cum tamen Pontifices consueverint in locis, ubi desunt Episcopi, ut ab uno tantum Episcopo consecratio ista fiat, facultatem concedere; hinc videtur probabilior sententia asserens unicum Episcopum sufficere. Solent tamen Pontifices præcipere, ut Episcopo consecranti adjungantur duo Abbates, vel duo Sacerdotes in dignitate Ecclesiastica constituti. Ita pluribus allatis exemplis. De Synodo Diocesana, lib. 13. cap. 13. num. 5. Ibi pariter decernitur valere consecrationem Episcopi ab uno Antistite, uno tantum adjuncto Presbytero, confectam, quin etsi nullus alius præter consecrantem assistat. De Syn. Dioc. l. 13. c. 17. n. 9.

Pactiones inite à Capitulo electore, et juratæ ab Episcopis electis in Germania, ut sibi non liceat contra ipsos Electores procedere, aut obsistere officialibus Capitulo, si quid egerint et decreverint; pactiones inquam, illæ si electionem præcedant nullæ omnino et irritæ declarantur ab Innoc. XII Constitutione incipiente *Ecclesiæ Catholicæ.* Quæ verò subsequentur, illarum executionem suspendit, donec Sedes Apostolica iudicium de illis ferat. ib. n. 17. Hæc verò pactiones vitatæ et irritæ censentur, etiamsi fuerint honestæ, ut ex DD. ib. n. 19. Insuper adsunt ea de re Litteræ Apostolicæ Benedicti XIII in forma Brevis legendæ. ib. n. 23.

Episcopi suffraganei si decorentur pallio, in Bullis tamen ejus concessionis cavetur, ne quid præjudicii ex hoc inferatur eorum Metropolitibus, quin et vetantur illud ferre in præsentia Archiepiscopi. De Synod. Dioc. lib. 13. cap. 5. num. 10. nov. edit.

Pallii honore non decorantur Latini Patriarchæ titulares, quemadmodum nec Archiepiscopi in partibus; cum enim pallio nemo uti possit extra provinciam suam, illi profecto alibi comorantur. ib. n. 17.

Episcopatum resignationes, quas sibi permitti postulant Episcopi, non admittuntur à Congregatione Consistoriali, nisi ex canonicis causis recensitis in cap. *Cum pridem, de renuntiat.* quæ tamen omnes ad id referuntur, ut clarè constet ipsos plebis suæ saluti prodesse amplius non posse, ib. cap. 16. num. 3.

Episcopi Regulares si se abdicaverint Episcopatu, tenentur claustra suæ Religionis repetere, nisi aliter commissum sit a

S. Pontifice... Ita Benedictus XIII in sua Bulla *Custodes.* ib. n. 4.

Causæ resignationis non tam rigorosè examinandæ sunt in ordinale ad Cardinales Episcopatum resignantes, dum volunt se conferre Romam, ut assistant Romano Pontifici. Ita ex Fagnano ib. n. 5.

Episcopus translatus ex uno in alium Episcopatum frui potest redditibus Ecclesiæ, à qua discedit, usque ad illum temporis articulum, quo à Summo Pontifice in Consistorio à vinculo prioris Ecclesiæ absolvitur; ex tunc enim prior Ecclesia vacare censetur, ut ex definitione Congr. Conc. per Urban. VIII. approbata ib. n. 7. Neque ibidem Episcopus post absolutionem à vinculo, jure potest conferre beneficia, quæ post idem tempus vacaverint, uti decisum in Tribunalibus Romanis. ib. n. 9.

Interim tamen post pronunciationem, scilicet Pontificis in Consistorio, quoadusque hæc pronunciatio innotuerit Episcopo, remanet in eodem Episcopo jurisdictionis non quidem ad conferenda beneficia, sed ad Diocesim gubernandam necessaria, uti provisum est in eodem Decreto, seu in brevi illud confirmante Urbani Papæ VIII. ibid. n. 10.

Si Episcopus in manus Paganorum, aut Schismaticorum incidat, et fiat captivus, Ecclesiæ administratio transit in Capitulum, quoadusque aliter disponat Sedes Apostolica, c. *Si Episcopus de supplem. neglig. Prælat. in 6.* quæ tamen vera sunt, si carcer Episcopi sit adeo arctus, ut Episcopum suum nequidem per litteras adire Diocesani valeant. ibid. num. 11.

Episcopis ex constitutione Pontificis incipiente *Firmandis.* Bull. Tom. I. n. 109. fas est in Ecclesia Parochiali à Regularibus administrata in Pastoralis visitatione inspicere Altare illud, in quo Tabernaculum SS. Eucharistiæ tenetur, item Fontem Baptistarii, confessionale Parochi, pulpitum è quo Parochus jus habet annuntiandi verbum Dei, sacrarium, in quo servatur sacra sacramenta ministranda, sepulchrum, Cæmeterium Parochiæ, turrim etiam campanariam, si adsint campanæ ad Parochiam spectantes; ac demum sacra vasa, in quibus particule consecratæ servantur, vel sacra olea Baptismi et Extremæ Uctionis; demum pilam aquæ benedictæ.

Episcopi, quibus usque modo concessa est facultas impediendi benedictionem cum Indulgentia plenaria fidelibus in mortis articulo constitutis, uti ea possunt non tantum ad certum tempus, quemadmodum limitatur in Brevibus ab illis impetratis, sed quamdiu in Diocesi, cujus intuitu illam obtinuerint, permanserint. Habent etiam facultatem subdelegandi alios pios Sacerdotes quotquot judicaverint opportunos, ut ipsi Episcopis impeditis eandem indulgentiam conferant. Subdelegati verò ea facultate ad se transmissa uti possunt pro tota Diocesi, vel territorio, cui destinati sunt, quoadusque in hoc munere perseverant, etiamsi Episcopus delegans obierit. Demum facultates istæ deinceps concedentur perpetuæ omnibus et singulis Episcopis, qui litteras ea

de re petierint, quam etiam facultatem obtinebunt Prælati inferiores, territorium separatim habentes cum vera qualitate *Nullius*, et activa jurisdictione in Clerum et populum. Ita sancit Pontifex sua *Constitutione, Pia Mater*, edita anno 1747, nonis Aprilis, in qua etiam Ritus hujus benedictionis præbet. Bull. Tom. II. n. 34.

Episcopus in sua Synodo non potest quidem definire quæstiones de fide, sed prohibere potest errores jam ab Ecclesia proscriptos, ut ex Gonzalez in Cap. *Vestra* deducitur. De Syn. Diœc. l. 6. c. 3. n. 7.

Episcopis in Synodo fas est non quidem rem aliquam inter DD. controversam definire; sed praxim prohibere, uti ex gr. non licet illis pronunciare, utrum jejunii essentia in abstinentia à carnibus tota consistat; sed etiam ante Bullam Bened. XIV, jus illis fuit injungere, ut qui dispensationem ad carnes diebus jejunii edendas obtinuerant, unicam comestionem servarent. De Syn. Diœc. l. 7. c. 3. n. 1.

Episcopo ex epikeia fas est aliquando in iis præsertim, quæ dilationem non patiuntur, nec de quibus facile Summus Pontifex consuli potest, circa jus commune relaxare, ut decisum à S. Congreg. Concilii refertur. De Synodo Diœcesana, libro 12. cap. 8. num. 1. Id tamen non nisi in speciali rerum articulo, neque ea de re statutum universale concedere potest, ut ex communi DD. ib. n. 2.

Ad Diœcesanum Episcopum pertinet Ecclesias consecrare, eique fas est id muneris demandare alteri Episcopo, minime verò Presbytero etiam cum oleis ab ipso Episcopo benedictis. Ita ex DD. De Synodo Diœcesana, lib. 13. cap. 15. num. 2.

Consecratas insuper Ecclesias, atque pollutas nemo præter Episcopum Diœcesanum reconciliare potest, nec fas est id muneris demandare Presbytero, quanquam cum aqua ab Episcopo benedicta. Si tamen Ecclesia non fuerit consecrata, sed tantum benedicta, facultas dari potest, ut per simplicem Sacerdotem, adhibita tantum aqua lustrali, Ecclesia polluta reconcilietur. ib.

Episcopo curandum est, ut Legata pia impleantur, quod præstare ipse potest, etiamsi prohibitus fuisset à testatore, ut ex Cap. *Tua nobis*, de Testam.

Quod si testator executorem reliquerit sui Legati, et ei in casu, quo segniter agat, alterum substituat, tunc Episcopus, si subdelegatus etiam segniter egerit, curam id exequendi in se suscipere debet; quod valet etiam in omnibus piis dispositionibus, tam in ultima voluntate factis, quam inter vivos, ut ex Trid. sess. 22. de *Reform.* c. 8. valet etiam non solum pro Episcopis, sed etiam pro Prælati inferioribus, habentibus territorium separatim, et jurisdictionem quasi Episcopalem. De Syn. Diœc. l. 13. c. ult. numero 1 et 2. Valet etiam pro Vicario Capitulari sede vacante, ut de Legato de Missis statuit S. C. ibid. num. 2.

Fabrica S. Petri in Vaticano in locis suæ auctoritati subjectis (non enim sunt omnia) non se immiscet jurisdictioni Episco-

porum in ordine ad Legata Pia, et Missarum onera, nisi post annum ab obitu testatoris, quo anno elapso piarum voluntatum executioni se immiscet, etiamsi iudicium ceptum, ab Episcopo terminatum non fuerit, ut ex DD. constat. De Synodo Diœcesana, lib. 13. cap. ult. num. 3.

Non licet Episcopo à Diœcesi per tres menses abesse pro libito aut quacumque ex causa; sed causa sit verè æqua, simulque provideatur, ne gregi ex hoc detrimentum obveniat. Encycl. *Ubi primum*. Bullarii Tom. I. num. 2. §. 4.

EUCCHARISTIA.

De frequentia SS. Communionis, quibus concedenda sit quotidiana, quibus aliquando rariùs, nihil innovandum supra Decret. Innoc. XI, die 12 Febr. 1679 omnia scilicet referenda esse docti licet, frequentem accessum denegandum esse iis, qui in gravia peccata sæpe labuntur, nec de emendatione sunt solliciti, sicut nec tam sæpe iis, quorum cum voluntas sit à gravibus aversa, venialibus tamen tenaciùs inhærent. De Syn. Diœc. l. 7. cap. 12. n. 9.

Eucharistiam una tantum die Paschatis Resurrectionis distribuere sæcularibus vetitum est Regularibus in suis Ecclesiis; cæteris verò Paschalibus diebus id possunt citra ullam prohibitionem. Ita in Tr. de Synodo Diœcesana l. 11. cap. 14. num. 5.

Paschale tempus, intra cuius spatium satisfieri potest præcepto, ab Eugenio IV, sua constitutione *Fide digna*, definitum est, à Dominica Palmorum usque ad Dominicam in Albis, nec licet Episcopo, etiam in Synodo, tempus istud latius prorogare. De Synodo Diœcesana lib. 12. cap. 6. num. 10.

Paschali præcepto de Eucharistia sumenda in Parochiali Ecclesia non satisfacit recipiendo illam in Ecclesia Metropolitana, ut ex Decretis S. Congregat. firmat de Lugo. Resp. Moral. l. 1. Dub. 15. Ita Inst. Eccl. 18. n. 12.

Qui Præcepto Paschali de Eucharistia sumenda non satisfacit tempore apto, etiam post illud tenetur, et cogi potest pœnis ad Eucharistiam sumendam. Inst. Eccl. 45. n. 15.

Famuli et famulæ sæculares inservientes Monasteriis Regularium utriusque sexûs, etiamsi habitent in atriiis Monasteriorum muro circumvallatis, tenentur communionem Paschalem in Ecclesia Parochiali, intra cuius fines situm est Monasterium, recipere, ut ex Decreto S. C. sæpius decisum est; neque enim habitationes illæ sunt intra septa ac domos Monasteriorum, quod requiritur à Trid. ut famuli eximantur à Parœcia. Inst. 55. n. 7 et 8.

Sacerdotes Missam celebrantes non tenentur præcepto Paschali satisfacere in sua Parœcia; si tamen raro intra annum celebrant, nec volunt, seu possunt celebrare Missam in Paschate, tenentur tunc communicare in Parœcia. ib.

Peccatori occulto publicè Eucharistiam petenti non est dene-

ganda, cum jus naturale ad famam id expostulet. De Syn. Diœc. lib. 7. cap. 11. num. 4.

Occulte verò petenti et noto Sacerdoti aliunde, quàm ex Confessione, tuto negatur. Si verò pariter aliunde et simul etiam ex confessione sciat, exprimere debet Sacerdos, se habere ejus peccati scientiam ex certo loco, non tamen nominato eo à quo scit, si sub arcani naturalis sigillo id acceperit: Si verò noverit rem tantum ex Confessione, perinde se gerat, ac si nesciverit, cum id exigat arctissimum Confessionis sigillum. Instit. Eccles. 89. n. 2.

Publicus peccator publicè petens repellendus est. Publicus verò dicitur non ille tantummodo, qui talis declaratus est à Judice, sed etiam qui per evidentiam facti, quæ nulla possit tergiversatione celari, talis habetur. ib. n. 8, et De Sacrif. Miss. l. 3. c. 20. n. 4.

Eucharistiæ sumptionem præcedere debet jejunium naturale à media nocte præcedenti ceptum. Nec refert si post cibum sumptum ante mediam noctem nullus somnus captus sit, nec cibus concoctus ante Sacram Communionem. Porro jejunium istud frangitur etiam parvitate materiæ: quare nec ablutivæ sumpta post celebratam Missam admittenda ab eo est, cui eo die alias Missas celebrare permittitur, uti die Nativitatis Domini, quo in casu, nec licet celebrare et ad dandum ægroto Viaticum: nam præceptum Viatici obligat quando conferri potest juxta ritum Ecclesiæ. Reliquiæ tamen cibi in ore remanentes, si deglutantur, non frangunt jejunium naturale, ut ex Rubrica Missalis constat. Vicissim si quis antequam somno se dederit parum sacchari in os induxerit, quod paulatim liquescens in stomachum delabatur, id utique jejunium istud frangit. Tandem si quis ore gustaret vinum, vel condimentum ad saporem explorandum, et statim expueret, hæc non esset fractio jejunii. De Missæ Sacrif. lib. 3. toto cap. 12.

In dubio, num quis fregerit jejunium, disputant Theologi, apud quos varii casus distinguuntur, præstaret tamen abstinere à percipienda communione. ibid. n. 7.

Sacerdos extra Missam Eucharistiam suscepturus stolam è collo suspensam habere debet, uti præcipit Rituale Romanum. Potest verò seipsum suis manibus communicare si absit scandalum, et suppetat causa, quæ perceptionem Sacramenti exigat, nec alius Sacerdos præsto sit. Causa verò est solemnitas aliqua festivitas. De Sacr. Miss. l. 3. c. 17. num. 10.

In Missis Defunctorum Eucharistiam fidelibus administrare non est vetitum, cum Decr. S. C. Rit. id prohibens, modo non ampliùs exhibeatur illad poscentibus, et docti Rituum Scriptores admittant, administrari tuto posse, in quacumque demum Missa, nullo facto discrimine inter formas in eadem Missa consecratas, et reliquias, quæ in Tabernaculo asservantur. ibid. c. 18. n. 12.

Nocte Natalis Domini ex Decretis S. R. C. vetitum est ministrare in Missa sacram communionem fidelibus adstantibus: quia

nec Sacerdos eadem nocte alias duas Missas celebrare permittitur. ib. n. 13.

Feria VI. in Parasceve et Sabbato sancto nullus, nisi ad Viaticum, est communicandus, uti ex consuetudine omnium Ecclesiarum certum est. ib. n. 14.

Sacerdos in peccato mortali ministrans Eucharistiam graviter offendit in reverentiam tanti Sacramenti. Ex quo fit, ut qui recipit ab illo sacramentum scienter, peccato ejus communicet, quæ est animadversio S. Thomæ. ibid. c. 19. n. 2. Ex quo infertur peccare illum graviter, qui Sacramentum suscipit à Sacerdote schismatico, vel excommunicato, ex eò quòd ejus peccato communicet. ib. n. 3.

An unico peccato peccet Sacerdos, qui lethali peccato infectus pluribus Sacramentum Eucharistiæ administrat, dissident inter se DD.; alii enim unicum agnoscunt, quando per continuatam actionem pluribus ministrat, alii totidem peccata multiplicam, quot sunt fideles. ibid. num. 3.

Non licet uni ex fidelibus plures particulas, vel majoris moduli hostiam præbere, quod vetuit S. C. Conc. Decr. approbato ab Innoc. XI, die 12 Febr. 1679. ibid.

Peccatori parato recipere in peccato Sacramentum non licet offerre hostiam non consecratam pro consecrata ob periculum idololatriæ, tum respectu suscipientis, tum adstantium. ib. c. 20. n. 4.

Purgatio, quæ olim fiebat per Eucharistiam, qua Sacerdos fidei communicaturo denuntiabat, Corpus Christi futurum illi ad probationem, licet fortè non contineat tentationem Dei, ut non malè ratiocinatur Vasquez; hodie tamen cum abrogata fuerit per text. ex Cap. *Ex tuarum*, in usum revocari non potest. De Sacrif. Miss. l. 3. c. 20. num. 3.

Consuetudo Eucharistiam negandi reis ad mortem damnatis, ubi invaluit, neque probatur, neque refellitur, sed ubi invaluit contraria, utique retinenda est, aliquid tamen temporis interponendum est inter communionem et mortem, quo species Eucharistiæ consumantur. De Sacr. Miss. l. 3. c. 20. n. 6.

Si alicujus Sacerdotis negligentia aliquid Eucharistiæ in terram deciderit, rubrica Missalis servandæ sunt; quanquam fatendum est, canonicas pœnas obsolevisse. Si verò fragmentum aliquod in fœminæ pectus deciderit, præstat ut fœmina suis ipso manibus levatum in os injiciat. ib. num. 7.

Parochus Eucharistiam deferens, vel calaver associans, si impeditus sit, quominus eat per viam publicam, jus habet trans-eundi per agrum alienum, nec impediri potest à domino, id enim jure communi concessum est cuilibet de populo. Inst. Eccles. 89. num. 2.

Si quis Sacerdos ægrotus Viaticum suscipere vellet manibus suis, atque in os suum inferre non renuente Sacerdote, damnari non mereretur. De Syn. Diœc. l. 13. c. 19. num. 27.

Si quis Episcopus vetet, ne in Missa in hoc vel illo altari cele-

branda Eucharistia adstantibus ministretur, parendum ille est, nec turbæ ciendæ. Encyclica die 12 Nov. anno 1742, et de Sacrif. Miss. lib. 12. cap. 22. n. 17.

Si quis surripiat hostiam, vel particulas ex tabernaculo, vel è sacra pyxide, vel ex Ostensorio, et extractam asportet, id sufficere censetur pro asserendo furto hostiæ consecratæ, quare reo competet demonstrare non esse consecratas. Ita in Bulla *Ab augustissimo*, Bull. T. I. n. 93.

Eo ipso autem, quòd quis id sacrilegii egerit, præsumitur uti voluisse ad malum finem; quæ pariter præsumptio valet contra eum, qui in actu communionis, vel post illum è suo, vel alieno ore extractam particulam asportaverit. *ibid.*

Rei hujus sacrilegii etiam pro prima vice tradendi sunt brachio sæculari, præcedente in Ecclesiasticis degradatione reali. *ib.*

Si quis mane sumpserit Eucharistiam, vesperi verò decidat in lethalem morbum, integrum erit Parocho, si vel illum denuo communicet eadem die, sive abstineat, nec potest ab Episcopo ad utrumlibet adigi. De Syn. Diœc. c. 11. l. 7. n. 2.

Quoad Eucharistiam pueris administrandam, rectè admonet Pontifex non eandem desiderari ætatem in pueris in mortis articulo versantibus, quæ in iis, qui rectè valent. In moriturus iudicio Parochi permittendum est, qui diligenti examine investiget, num tanta polleant perspicacia, ut Christum sub speciebus sacramentalibus firmiter credant et adorent. De Syn. Diœc. l. 7. c. 12. n. 3.

Rectè valentes potiri debent majori iudicii firmitate, ut debita religione et reverentia ad Sacramentum accedant; quæ plerumque firmitas advenire solet annum decimum inter et decimum quartum ætatis. *ibid.* n. 2.

Extremè ægrotantibus, eodem periculo mortis diutius perseverante, potest, et debet semel, iterum, tertio Viaticum conferri petente maximè ægroto; sed quoties et quantum temporis intercedere necesse sit inter unam et alteram communionem, nihil definiendum Pontifex censet. De Synod. Diœc. lib. 7. c. 12. n. 4.

Eucharistiam in Oratoriis privatis administrare, quamvis multi vetitum non esse credant; tamen consonans praxis, quæ Romæ obtinet, vetat in Diœcesi Bononiensi. Inst. Eccl. 34. n. 12.

Sacerdotes omnes cujuscunque sint Collegiætæ tenentur Feria V in Cœna Domini Sacramentum SS. Eucharistiæ recipere è manibus celebrantis, ut dicunt Decreta plura S. C. apud Bisum V *Communio*, num. 383. Inst. Eccl. 38. num. 10.

EUNUCHUS.

Nemo abscissionem potest in se permittere, nisi de consilio medici ad servandam vitam; et quanquam Theologi quidam admittant, ut possit quis in evirationem suam consentire ad vocis suavitatem servandam, ut dulcius in Ecclesia canat, atque inde

victum sibi honestum procurare possit, adhuc tamen Theologorum id negantium opinio communis obtinuit. Disputant vero Canonistæ, num ex vi Capitis *Significavit*, sub titulo *de corpore vitiatò*, Sacerdos, qui id in se commiserit, possit munus Diaconi, aut Subdiaconi in Missa exercere: certum est, vi ejusdem Capitis, Sacerdotem illum posse benedicere, Sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ ac Extremæ Unctionis administrare de licentia Episcopi; constat tamen eunuchum hujusmodi incurrere notam irregularitatis, nec Episcopo inesse facultatem, ut det licentiam se evirandi. De Syn. Diœc. l. 11. cap. 7. n. 4 et 5.

EXAMINATORES.

Examinatores, si in Synodo fuerint designati tantum nomine Officii, ut sunt ex. gr. Prior S. Dominici, non ex hoc intelligitur, quòd successor in eodem munere habendus sit ut Examinator Synodalis, nam est electa industria personæ. De Syn. Diœc. lib. 4. cap. 7. n. 5.

Electi in Synodo Examinatores, si interim ante novam Synodum decedant, tunc si saltem sex remaneant, qui numerus de necessitate est ex definitione Tridentini, non possunt alii in eorum locum substitui ab Episcopo. Si minores sint numero, tunc suffici possunt alii usque ad sex ab Episcopo quidem approbante Capitulo. *ibid.* n. 7. Qui tamen Examinatores suffecti cessant elapso anno, si interim synodus non celebretur, ut ex Decreto Clem. VIII. In hoc casu, quo Synodus post annum à priori Synodo non celebretur, tunc si non supersint saltem sex in priori Synodo designati, omnium etiam superstium munus cessat. Quare tunc necesse est, ut si post annum concursus ad vacantes Parochiales instituendus sit, petatur à S. C. facultas, ut novi Examinatores extra Synodum deputentur; quæ facultas si obtineatur, uti semper obtinetur, tunc Episcopus debet quos designavit proponere Capitulo à majore ejusdem parte approbandos. Capitulum verò tenetur illos approbare, si habeant qualitates à Trid. requisitas. *ib.* n. 10.

Examinatores congruentius suffragia ferunt palam communi-cando secum invicem, tum indicendo Notario hunc, vel illum esse approbatum. In quam sententiam, quæ est Fagnani, inclinat Pontifex in Synod. Diœces. lib. 4. cap. 8. num. 4.

In iudicio Examinatorum nulla fert suffragia Episcopus, vel Vicarius loco Episcopi præsidens, nisi in casu paritatis votorum, aut si sint singularia; tunc enim potest Episcopus quibus censuerit partibus accedere, sed hoc præstare debet tunc coram iisdem Examinatoribus. Ita ex Garcia. *ibid.* num. 5.

EXCOMMUNICATIO.

A quibuscumque censuris excommunicationis, suspensionis et interdicti etiam contentis in Bulla *Cœna Domini* absolvere potest major Pœnitentiarius, Regulares quidem in utroque foro, reli-

quos verò in foro conscientiae tantum; quanquam et illos non absolere in utroque foro in censuris publicis latis à jure, Apostolicæ Sedi reservatis, et etiam nominatim declaratis vel nominatim ab homine si expiraverit jurisdictionis Judicis delecta à quo late fuerunt, vel quando absolutio remissa fuerit ad Romanam Pontificem, vel quando proprios Judices adire rei non possunt. Obligandi sunt tamen rei isti, ut satisfaciant parti, alioquin recidunt in eandem censuram. Si verò hæc satisfactio à parte recusetur, tunc major Pœnitentiarius illi præscribat hanc satisfactionem, qua à parte recusata, nihil ultra agendum est. Bulla *Pastor bonus*, Bull. Tom. I. n. 95. §. 7.

Si Episcopus excommunicationem aliquam tulerit per legem generalem incurrendam à transgressoribus, declaretque, illos statim fore evitandos, licet publice ac nominatim denunciati non sint, quia facti notorietate dignoscitur, illos in excommunicationem incidisse; excommunicatio ista nequaquam sustinetur, cum repugnet Constitutioni Martini V *Ad evitanda*, quidquid in oppositum sentiat Fagnanus in cap. *Quod à Prædecessore*, num. 55. de Schismat. De Syn. Diœc. l. 12. c. 5. n. 4.

Excommunicatio in Bulla *Cæsar*, qua vetatur fidelibus deferre arma etc. ad Turcas, non afficit fideles Turcarum imperio subjectos, qui imperantibus illis arma suppeditant, alio transvehunt, dummodo id peragant amoto animo iniquo nocendi fidelibus. De Syn. Diœc. l. 13. c. 20. num. 6.

Ad postulata Episcoporum Albanensium rescriptum fuit à Congregatione de propaganda Fide, mandante Pontifice, ne inquietarent fideles, si navibus suis ad Turcas nullo bello inter Christianos et Turcas furente, transvehant sclopos majores, aut minores, sarissas, gladios, plumbeas glandes, nitratum pulverem, chalybem, ferrum, aurichalcum, æs, funes et alia ad naves bellicas instruendas idonea, adhibito tamen modo quoad numerum et quantitatem, ut fieri ab illis solebat. Firmam tamen voluit prohibitionem transvehendi vel pacis tempore, vel belli mortaria, incendiarias pilas, tormenta bellica majora, plumbeos, aut ferreos majoris moduli globos, ipsosque sclopos ingenti numero. Quæ tamen facultas illis facta est, quia non aliter possunt victum sibi comparare, atrocesque persecutiones evitare. *ibid.* num. 7.

EXEMPTIO.

Exemptio Ecclesiastici à jurisdictione sui Episcopi non conceditur à Congregatione; nisi evidenter probetur sævitias contra se exercita, aut justus timor ne exerceatur, et nec tunc nisi prius audito Ordinario, ipsoque fraternè admonito, ut mitius agat. De Syn. Diœc. l. 13. cap. 10. num. 30.

Tunc autem plerumque nihil fit aliud nisi ut prohibeatur Ordinarius, ne procedat ad censuras, carcerationem etc. nisi prius obtenta à Congregatione, vel à Metropolitanò facultate. Imò si

reus in flagranti crimine deprehendatur, tunc non intelligitur subtracta facultas Ordinario procedendi adversus delinquentem, ut ex Decr. S. Congreg. *ib.*

EXECUTIO PROVISIONUM CURIÆ ROMANÆ.

In Bulla *Pastoralis regiminis*, Bull. Tom. I. n. 47, feriuntur excommunicatione Pontifici Romano reservata laici impediens executionem mandatorum, citationum, aliarumque provisionum Romanæ Curie; et illi pariter qui impediuntibus hujusmodi auxilium, consilium vel favorem præstant: Regulares verò et Ecclesiastici suspensionem ipso facto incurrunt tam ab exercitio Ordinum quam officiorum, quæ ambæ censuræ sunt reservatæ Romano Pontifici. Notarii verò sive tabelliones recusantes facere hujusmodi provisionum et executionum instrumenta publica ad instantiam partis, privantur officio notariatus et infames declarantur.

EXEQUIÆ.

Si testator jusserit sepulturæ mandari corpus suum sine precibus, et Psalmis et Missis, associatione Clericorum, candelis ardentibus, ejus voluntas non est attendenda, ut decidit S. Rota coram Molines in Romana Funeralium die 15 Junii 1699. *Instit. Eccl.* 36. n. 22.

Clemens XI mandavit in edicto legendo in ejus Bull. pag. 317, ut in associatione funeris cujuscumque serventur leges Ritualis Romani in tit. *De Exequiis*, §. *Constituto tempore*. Fieri tamen potest, ut in aliquo singulari rerum articulo cadaver deferendum sit aliter quam præscribat Rituale; quod tamen fieri non debet absque Episcopi scientia, ut ex. gr. si deferendum sit cadaver in curru tecto, quod sæpe aliàs prohibuit S. C. apud Petram in *Constit. Apost.* Tom. II. n. 10.

Parochi associantes funus ad Ecclesiam Regularium arceri non possunt ab ingressu Ecclesiæ illius cum cruce et stola, ut ex Bulla *Pretiosus Bened.* XIII. *ib.* n. 26.

Cadavera Sacerdotum, Diaconorum et Subdiaconorum exponi non possunt in Ecclesia, alia induta veste, quam sacra sui Ordinis, ut ex decreto Clementis XI. *ib.*

EXORCISMUS.

Non licet Regularibus, contradicente Episcopo, exorcizare in propriis Ecclesiis. Encyclica ad Episcopos Poloniæ *Magno cum animi*, Bull. Tom. III. n. 48.

In Epistola ad Episcopum Augustanum, Bullar. tom. I. num. 141, laudatur Encyclica Clementis XI, data 21 Junii 1710, qua injunctum est, ut nemo exorcizans à norma Ritualis Romani ulla ex parte discedere præsumat.

EXPOSITIO SS. SACRAMENTI.

Expositio SS. Sacramenti permitti non debet nisi ex publica causa ab Ordinario approbata, etiamsi Ecclesia sit Regularium, quod ex Trid. sess. 21. c. 8. evincit et statuit S. C. Concilii. Quanquam ex causa privata licet Regularibus in propriis Ecclesiis exponere SS. Sacramentum, dummodo non extrahatur e Tabernaculo, et hostia sit velata, ut ex pluribus S. C. Decretis firmatur. Inst. Eccles. 30. num. 11 et 12.

Reprobatur apud frequentes scriptores usus exponendi palam SS. Eucharistiam in festis Sanctorum. ib. n. 15.

Si exponatur SS. Sacramentum intra Tabernaculum apertum, et in pyxide tecta, sex saltem candelæ ardere debent ex sensu S. Congr. ib. n. 21.

Verum si extra Tabernaculum id fiat in Ostensorio velato, tunc saltem duodecim candelæ ardentes apponendæ. ibid. num. 23.

EXTREMA UNCTIO.

Extremam unctionem verum esse novæ legis Sacramentum a Christo Domino institutum, per Apostolum Jacobum fidelibus commendatum et promulgatum, Tridentini PP. definiverunt. Materia ejus remota est oleum ex olivarum baccais expressum, nulli alteri materiæ saltem ex perpetuo usu Ecclesiæ immixtum; quæ tamen materia si in parva quantitate fuerit, adeo ut non destruat olei speciem, validitati Sacramenti nequaquam officit. Debet verò oleum istud Episcopali benedictione ante sacrari, ut ex antiquissima PP. traditione colligitur. Ita tamen ab Episcopo esse illud oleum benedictum oportet, ut nihilosecius possit ex commissione, sive expressa, sive tacita Romani Pontificis à simplici Sacerdote consecrari, ut ex more vetustissimo Ecclesiæ Orientalis eruitur. Ita docet Pontifex in Tractatu de Syn. Diœc. l. 8. c. 1.

Unctionis Extremæ forma in Rituali Romano expressa, est deprecativa, nunquam tamen definitum est ab Ecclesia, an hæc ita necessaria sit, ut non æquè ad sacramenti validitatem sufficiat, si indicativo modo concipiatur; satis enim constat, formam illam expressis verbis nequaquam institutam fuisse. Constat tamen aliter, quam in Rituali exhibeatur, proferri absque gravi flagitio privata auctoritate non posse.

Partes ungendæ aliæ quidem necessariæ sunt, ut Sacramentum fiat; aliæ necessitate, uti vocant, præcepti; aliæ verò ratione aliqua suadente tuto omittuntur. Ex his postremis sunt pedum et renum unctio, hæc enim in fœminis omittitur; illa verò cum gravi incommodo præteriri potest. Cæteræ quinque sensuum unctiones saltem ex præcepto adhibendæ sunt: num verò singula ita sint necessaria, ut absque illis Sacramentum non consistat aliter alii disputant. Si necessitas urgeat, ægri qui mox decessurus timetur, unicus sensus ungendus est, ea pronunciata forma,

quam Rituale in his rerum eventibus assignat, caput tamen præferendum. De Syn. Diœc. l. 8. c. 3.

Sacramenti hujus Ministros esse Sacerdotes nemo, qui fidem Christi profitetur, negaverit, ita definitum Trid. sess. 14. c. 4. Quanquam verò conferri à pluribus simul Sacerdotibus valeat, modo tamen singuli suum diversum sensum cum forma eidem debita inungant: usus tamen jam inde pluribus sæculis in Latinam Ecclesiam invecus extra articulum necessitatis fert, ut unus tantummodo sacro oleo liniat, totumque perficiat Sacramentum, cui mori citra lethalem culpam se non conformare nemo potest. De Syn. Diœc. lib. 8. cap. 4. Laudabile tamen fuerit si dum res sacra peragitur, plures assistant Sacerdotes, vel saltem probi viri, ut oratio totius Ecclesiæ ad effectum hujus Sacramenti coadjuret, quæ verba sunt S. Thom. c. 43. l. 4. contra gentes. ib. n. 5.

Ministrare istud Sacramentum validè omnes Sacerdotes possunt; uni tamen Parocho de jure competit cum sit ejus Minister ordinarius. Alii si id audeant absque parochi facultate, contra statutum in Catechismo Romano peccant. Quinimo Religiosi ægrotum ungentes, minimè à Parocho petita venia, præter gravis culpæ reatum in excommunicationem incidunt Apostolicæ Sedi reservatam in Clementinâ I. de Privilegiis; excluso tamen necessitatis articulo, in quo actum charitatis, non auctoritatis abusus exercent. Hæc dicta sint de Latinis Sacerdotibus, cum de Græcis alia sit ratio, nam apud istos mos est, nec à Romanis Pontificibus improbat, ut in hoc Sacramento conferendo septem Sacerdotes, vel saltem tres præsto sint. ibid. n. 8.

Unguntur verò fideles tali morbo laborantes, unde peritorum judicio mors proximè secutura prudenter timeatur; quare denegandum est his, quibus certum adest vitæ periculum, puta mare transgressuris, prælium inituris, ultimo supplicio afficiendis; cum hoc illis desit, quòd morbo periculoso laborent. Hoc verò morbi gravis periculum ita necessarium est, ut sanis collatum Sacramentum, vel nullum sit, vel illicitum. Neque urget Græcorum consuetudo ungenti bene valentes; nam si id agant rati, se conferre verum Sacramentum, increpandi acriter sunt, et prohibendi; sicut tunc etiam cum, ut apud illos interdum fit, loco satisfactionis per Confessarios imponendæ, poenitentes inungunt. ibid. cap. 5.

Providendum est tamen à Parocho, ve in hoc Sacramento administrando supremum vitæ articulum expectet; sed maturius id agat, cum æger nondum sensibus destitutus, precibus Sacerdotis suas etiam adjungere valet. Providendum illi est etiam, ne hoc sacramentum, quanquam non est de præcepto, petentibus denegat; id enim si vel illi negaret, vel non offerret, gravem culpam committeret. Quin nec desunt plures, qui opinentur, ægrotum negantem recipere sacram unctionem, reum haberi lethalis culpæ, cum ex contemptu Sacramenti id renuere meritò censi possit. ib. c. 7.

Pueris ante usum rationis ex perpetua Ecclesiæ doctrina non datur, quanquam, ut id licite fiat, ætas illa firmiter expectanda non est, qua Sacramenti Pœnitentiæ capaces censentur. Pueris accensendi sunt etiam perpetuo amentes et furiosi, quibus constans fuit per totam vitam amentia. Constans, inquam, nam si adulti usum rationis aliquando obtinuerunt, tum inciderunt in amentiam, cum aliquid criminis committere potuerint, utique inungendi sunt. *ibid.* cap. 6.

Sed quid, si subita vi morbi correpti in amentiam incidant, ut petere sacramentum minime valuerint? Eos profecto hoc Sacramento juvari oportet, si præsertim sensibus destituti aliorum sacramentorum remedio juvari non possint. *ib.* cap. 6.

Ordo in hoc Sacramento conferendo quanquam non idem fuerit semper in tota Ecclesia, cum alii statim post Sacramentalem absolutionem ante viaticum ægrotos inunxerint, alii post viaticum; cum tamen Ecclesiæ Romanæ disciplina in Catechismo Concilii Tridentini expressa postremam hanc agendi rationem servaverit, æquitatis ratio postulat, ut ab ea non recedatur. *ib.* cap. 8.

Eodem morbo et periculo perseverante, repetere Sacramentum istud non licet; si verò morbi vis ita remiserit, ut recessisse periculum mortis videatur, iterumque recrudescat, et novum mortis periculum urgeat, tunc iterum unctio peragenda est. *ibid.* In dubio tamen num morbi status sit mutatus, seu num idem perseveret, expedit, ut ad Sacramenti iterationem Parochus propendeat. *ibid.* *Peccat graviter* ille, qui tandiu differt Extremam unctionem conferre, *Cum jam ægrotus omni salutis spe, vita et sensibus carere incipiat.* Verba hæc sunt Catechismi Romani de Extrema Unct. *ib.* n. 3.

An teneatur Parochus Sacramentum hoc administrare peste laborantibus, dictum est V. *Parochus.* An valeat si instrumentum, nempe penicillo inungatur corpus ægroti peste infecti nihil deceditur; asseritur tamen hunc ritum in Ecclesia hucusque fuisse inusitatum. De Syn. Diœc. lib. 13. cap. 19. n. 17.

Non refert utrum hoc Sacramentum conferatur ab uno sive a pluribus Presbyteris juxta morem Græcorum, dummodo illi credant hoc fieri posse etiam ab uno valide et licite. Necesse tamen est ut Sacerdos Græcus, qui ungit, idem et formam pronunciet. Bull. *Etsi pastoralis*, Bull. Tom. I. num. 57.

FESTI DIES.

Opera servilia diebus festis prohibentur, ne ruralibus quidem exceptis; conceduntur tamen, si urgeat vera, et non affectata necessitas. Affectata verò illa diceretur, in qua opera, quæ diebus præcedentibus fieri possent, ad diem festum transferrentur. Petenda est tamen à Superiore facultas, si quid insurgat necessitatis. Hanc verò facultatem dare solet Episcopus Parochis ruralibus in ordine ad opera agrestia, qualia se haberent oneratio plaustrorum, collectio frugum et fructuum, herbam secare, col-

ligere fœnum, quando periculum imminet veræ tempestatis, vel quando die sequenti transferenda sunt in Civitatem, nec posset id commodè differri. Instit. Eccles. 55. n. 33, etc.

Molitores non possunt molitioni incumbere, etiamsi molendum æqua, seu jumentis, seu vento volvatur; non possunt, inquam, seclusa consuetudine, vel necessitate: quæ necessitas, si adsit, in Diœcesi Bononiensi facultas non à Parocho, sed à Curia Archiepiscopali conceditur. *ib.* n. 37.

Piscatio inter opera servilia die festo vetita referenda est; si tamen necessitas urgeat piscandi, eò quòd statis anni diebus fiat transitus piscium, quo elapso temporis articulo piscatio eorum nulla fieret, tunc pauperibus piscatoribus datum est, ut operi illi incumbere possint, dummodo id non præsent die Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Paschatis, Ascensionis, Pentecostes, et Corporis Christi, juxta ac olim concessum fuit Trevirensibus ab Alexandro III. De Syn. Diœc. l. 13. c. 18. n. 10.

FIDES.

Actus Fidei, Spei et Charitatis debent per accidens elici, cum aliqua tentatione urgemur, nec illam superare valeamus, nisi efficaciam illorum actuum. Instit. Eccles. 72. n. 20.

Non sufficit ad implenda tria ista præcepta, seu charitas virtualis, quæ in obsequendo divinis præceptis exercetur, nec etiam fides virtualis, ut ex pluribus damnatis propositionibus firmatur. Instit. Eccles. 72. n. 20.

Si quis diuturno satis tempore negligit elicere actus Fidei, Spei et Charitatis, illum versari in periculo æternæ salutis firmatur. *ibid.* n. 21.

Non licet Christianis degentibus sub Turcarum Imperio, vel Turcis, qui ibidem agentes convertuntur ad fidem, Turcica sibi nomina, vel retinere, vel imponere; hoc enim pertinet ad externam fidei professionem, Constit. *Inter omnigenas*, ad incolas Regni Servie, et finitimarum regionum: et Congregatio universalis Inquisitionis in rescripto ad postulata Episcoporum Albanensium idem edixit. De Syn. Diœc. l. 13. c. 20. n. 9.

Christiani ad Turcas apostatantes, deinde redeuntes ad fidem, tenentur coram fidelibus publicè abjurare apostasiam: at coram infidelibus non est necessarium, sed sufficit, ut coram ipsis abstineant ab actibus infidelitatis, deponant vestem protestativam falsæ Religionis; et curent, ut successu temporis infideles agnoscant vel ab ipsis, vel ab aliis eorum abjurationem etiam cum periculo vitæ. Ita ex Decr. S. Inquisitionis. *ibid.* n. 17. At in Decreto servato in Archivio S. Inquisitionis non legitur hoc additamentum *current, ut successu temporis, etc.*, quare ad id non esse obligandos fideles additur. *ibid.* n. 18.

GRÆCI.

Græci in Italia degentes ordinem suscipere non possunt, nisi ab Episcopo Græco Romæ constituto, sive ab altero Græco

Episcopo in Calabria in Oppido S. Benedicti Ullani Bisimianensis Diœcesis, ut ex Constit. Clem. VIII 34, quam et Benedictus XIV confirmavit Bulla 57, Tom. I. De Syn. Diœc. l. 2. c. 12.

Quantum verò habeant aliquando Vicarios suos Apostolicos ex Græcis assignatos, adhuc tamen et Vicarius, et cæteri Græci omnimodo jurisdictioni Latinorum Episcoporum subsunt. *ibid.* n. 8.

Græci non tenentur in Symbolo pronunciare à *Patre Filioque*, quantum id debeant credere. Ubi tamen viget consuetudo, sicut etiam à Græcis in quibuscumque Italiae et insularum adjacentium regionibus commorantibus, si ab Ordinariis locorum ob aliquam legitimam causam fuerint requisiti, illam addere omnino tenentur. Hæc omnia in Bull. *Etsi Pastoralis*, Bull. Tom. I. n. 57.

Licet autem in fermentato Eucharistiam conficere permittantur, credere tamen debent etiam in azymo eam veraciter confici. *ibid.* n. 1.

Item qui in Dei charitate decesserint nondum plene per Pœnitentiam purgati, purgatorii pœnis expiandos esse in altera vita, quibus suffragia fidelium viventium prosint.

Item animas purgatas statim in cœlum recipi ad intuitivam Dei visionem. Qui verò cum peccato mortali decesserint, hos in inferni carcerem protrudi pœnis imparibus puniendos pro imparitate delicti.

Item superioribus hisce adjiciendus est primatus Romani Pontificis in universam Ecclesiam. *ibid.*

HÆRETICI.

Hæretici occulti absolvi possunt in foro conscientiae à majore Pœnitentiario, vel de ejus mandato. Occulti verò sunt, qui, etsi hæresim suam extrinsecis actibus manifestarint, nemo tamen illos vidit. Ita in Bulla *Pastor bonus*. Bull. Tom. I. n. 95. §. 9.

Potest etiam major Pœnitentiarius in foro conscientiae absolute publicos hæreticos, seu apostatas à fide, quando necesse non est complices denunciare, illis nempe mortuis, sive degentibus in locis palam infectis; non verò si illi vivant, ubi inquisitionis officium viget. *ibid.*

Principes, vel qui Vicarii nomine statui præsumunt, Dominis, et Republicæ, illarumque administratores, vel qui administrationem habere solent. Episcopi et superiores Prælati, in casibus publicis contentis in Bulla *Cænæ Domini*, ab illo absolvi nequaquam possunt. *ibid.* §. 11.

Sicut nec ab eo absolvi possunt ab incursa censura omnes quicumque, etiam S. R. E. Cardinales, qui vivente Romano Pontifice de alio eligendo, vel excludendo tractaverint, suffragia iniverint, ambitusque, aut pactiones fecerint. *ibid.* §. 12.

Nec potest absolvere eos, qui per astrologiam judicariam per

se, vel per alios de statu Republicæ Christianæ, sive de vita et morte Romani Pontificis tunc existentis inquisierint. n. 13.

Denique neque potest in casibus publicis violatæ immunitatis seu libertatis Ecclesiasticæ, etiam non deductis in judicium. n. 14.

Tenetur Episcopus etiam in locis ubi Officium S. Inquisitionis viget, sedulo curare, ut creditam sibi Diœcesim ab hæreticis purget, et si quem repererit, pœnis canonicis punire debet; cavere tamen debet, ne fidei Inquisitores à suo munere obeundo impediatur. Deductum verò hæreticum ad suum Tribunal non minus Episcopus, quam Inquisitor reconciliare possunt Ecclesiæ, et pro utroque foro absolvere. Quin et possunt hæreticum, postquam errores suos ejuraverit, ad simplicem Confessarium pro absolute remittere, quæ tunc data à Confessario in foro Sacramentali absolutio pro foro pariter externo valet. Ita in Tr. De Syn. Diœc. l. 9. c. 4. n. 3.

Ab hæresi merè interna et mentali, nullo exteriori signo manifestata simplex Confessarius absolvere potest; cum hæresis sit summo Pontifici reservata per censuram annexam, quæ certè in eo casu nulla est. Potest etiam simplex Confessarius eum absolvere, qui verbo aliquo, vel facto fidei articulum negaverit, interiori tamen assensu fidem retinuerit, neque enim in ea rerum circumstantia censura illigaretur. Quantum in foro externo tanquam hæreticus puniretur, et nequidquam obtenderet se in corde fidem retinuisse. *ibid.* n. 4.

Si verò agatur de hæresi externa occulta nondum deducta ad forum Episcopi, olim quidem facultas facta fuit Episcopis à Conc. Trid. Sess. 24. c. 6, ut per se non verò per Vicarios suos ab illa absolverent in foro conscientiae. Sed cum in Bulla singulis annis publicata reservetur Romano Pontifici absolutio inter cætera etiam ab hæresis crimine; et in ea Bulla derogetur omnibus contrariis Decretis ejusvis Concilii, hinc questio agitur apud Theologos, num hodie pariter Episcopo maneat facultas absolventi hæreticos in foro conscientiae. Neganda tamen est illis hæc facultas; nam illis verbis *non obstantibus ajuis Concilii Decretis*, omnis Concilii Tridentini facultas Episcopis adimitur. Quam in rem multa Congregationis S. Officii et Congregationis Conc. afferuntur decreta, et adjiciuntur S. Pii IV, Greg. XIII, Clem. VIII, viva vocis oracula, ne quid dixerim de propositione 3, inter damnatas ab Alexand. VII. « Sententia asserent » Bullam *Cænæ* solum prohibere absolutionem hæresis, et aliorum criminum, quando publica sunt, et id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est » anno 1629, 18 Julii in Consistorio S. C. Em. Card. visa et » tolerata est. » Ingenuè quidem fatendum, hanc propositionem ideo confixam fuisse ex falsa assertione de approbatione S. C., quæ nulla fuit. Vix tamen creditur, Pontificem adeo se præbuisse sollicitum de amovenda hac S. C. approbatione ab ea propositione, nisi et eandem ipsam propositionem improbabilem

judicasset. De Syn. Diœc. l. 9. c. 4. n. 9. Sed nec credi potest facultatem ab hæresi hujusce absolvendi Gallicanis Episcopis datam esse, quoniam eam sibi multi arrogent, ut multis argumentis cap. 5. evincitur. Quod verò negatur Episcopis, negandum etiam est Inquisitoribus Hispaniæ et Lusitaniæ, quibus si aliqua olim fuit in hanc rem auctoritas, modò ex Bulla *Cœnæ* sublata est *ibid.* c. 5. n. 4.

HOMICIDIUM.

Cum homicidis et bannitis etiam in casu homicidii voluntarii major Pœnitentiarius potest dispensare, ut Religionem approbatam etiam tanquam Clerici ingredi possint, additis tamen quibusdam clausulis, de quibus Pontifex in sua Bulla *Pastor bonus*, Bullar. Tom. 1. n. 95. §. 17.

JEJUNIUM.

Dispensatio impetrata in Quadragesima vescendi carnibus non continuo deobligat ab unica comestione, quare sic dispensati declarantur ad eam teneri, nec miscere posse *epulas licitas, atque interdictas*. *Consit. Non ambigimus*, Bull. Tom. 1. n. 19.

Hac verò admixtione vetita est comestio carniùm cum piscibus. Ita declaravit Pontifex in Epistola ad Archiepiscopum Compostellæ. Bull. Tom. 1. n. 99.

In vespertina refectiuncula debent dispensati illi abstinere à carnibus, nec possunt quidquam aliud gustare, quam quod cæteri non dispensati. *ib.*

Debent sicut cæteri horam jejnantibus præscriptam in comestione servare. *ib.*

Id, quod præscribitur de non miscendis carnibus cum piscibus, æquè servandum est in Dominicis Quadragesimæ.

Utrumque hoc præceptum unicæ comestionis, et cavendæ admixtionis carniùm cum piscibus urget etiam in jejuniis extra Quadragesimam. *ib.*

Qui tamen ex dispensatione utuntur ovis et lacticiis, à piscibus abstinere non tenentur. *ib.*

In petendis à Pontifice dispensationibus generalibus à jejunii disciplina pro Oppidis et Diœcesibus, monentur Episcopi, ne faciles se præbeant, sed prius consulendi medicinæ peritiores, exquirendo ab illis, num morbus sit communis, ita ut nullâ ætas libera et incolumis esse queat, adeoque ad præservationem a morbo multum conducere judicent, si dispensatio à carnibus concedatur, tunc verò illas petant. Alia, quæ servanda ab illis sunt, latius explicat Encyclica *Libentissimè*, etc. Bull. Tom. 1. n. 130.

Potum chocolatis die jejunii tolerat Pontifex Instit. Eccl. 15. n. 10. Vix tamen admittit majorem longè cyathum, nec omnino tolerat sæpius eadem die iterare. *ibid.*

Filios seu famulos non servare jejunium Quadragesimæ

quoad abstinentiam à carnibus, eò quòd cum patre-familias dispensetur, nec potest sufficere sumptibus duplicis mensæ, id non sine maxima abusione admitteretur. Instit. Eccles. 15. n. 25.

Bened. XIV in sua Const. *Pias Christi fidelium*, Bull. Tom. IV. num. 2, concedit iterum singulis Confratribus Confraternitatis S. Mariæ de Succursu, in civitate Januæ erectæ, commorantibus in Januensi ditone, et dominio, et complementibus statuta, seu pia opera in ea præscripta, privilegium ovis et lacticiis vescendi certis diebus Quadragesimæ, nempe diebus Dominicis, secundis, tertiis et quintis feriis. Hoc insuper privilegium antea concessum prorogat eadem Bulla ad omnes feriales dies, Quadragesimæ etiam Dominicas, comprehensa pariter Dominica in Palmis et Hebdomada majori, quam in priori privilegio exceperat. Sed ab hac exemptione excipit Archiepiscopos, Episcopos, inferiores Prælatos, nec non regulares omnes, et quoad sæculares Ecclesiasticos eos, qui ad ordinem Presbyteratûs fuerint promoti, nisi tamen illi sexagesimum ætatis annum compleverint. Vult tamen, ut illi omnes exempti legibus jejunii de unica comestione in die subjiciantur. Datur illis pariter privilegium, ut bis in vita tantummodo possint absolvi à simplici confessario à reservatis Sedis Apost. sicut etiam id possint in mortis articulo. Declarat verò in §. 3, in eadem facultate absolutionis obtinendæ non comprehendi reservata ab Ordinariis locorum.

IMAGINES SACRÆ.

Non est permittenda imago Spiritûs Sancti sub figura hominis, cum id nunquam obtinuerit in Ecclesia. In Epist. ad Episcopum Augustanum, *Sicut nec imago trium hominum æqualium ad representandam SS. Trinitatem*. Bull. Tom. 1. n. 141. *ib.* §. 34.

IMMUNITAS LOCALIS.

Ab immunitate locali præter exemptos in Bulla Greg. XIV, alios etiam adjungendos censuit Bened. XIII in Bulla *Ex quo divina*, scilicet sequentes:

I. Impedientes ne quis recurrat ad locum immunem, vel ex eo violenter extrahunt.

II. Interficietes proximum animo præmeditato, ac delibato.

III. Adulterantes litteras Apostolicas.

IV. Reos furti, seu quid falsi committentes in Monte Pietatis, vel in loco publico, ubi pecuniæ deponuntur, vulgo Banco, ex quo crimine arca pecuniaria ita minuatur, ut pœnæ ordinariæ locus sit.

V. Vitiantes, seu abradentes, aureas, argenteasque monetas cujuscumque Principis etiam externi cursus in eo loco habentes, ubi delictum committitur; vel sic vitiatas monetas scienter ita expendentem, ut fraudis conscius, et particeps censerit possit.

VI. Illos, qui curam simulantes insinuant sese in domo ad furandum, dummodo simul etiam committant homicidium, aut mutilationem membrorum in eos, qui etiam per accidens in ea domo sunt, effectu tamen secuto.

VII. Homicidium etiam in rixa, si ex processu reus sit deprehensus, seu in exilium eo nomine agitur. Quod valet tantummodo in Ecclesiastica ditione. Inst. Eccl. 41. n. 21.

In eadem Bulla immunitate privatur ille, qui stans in Ecclesia, vel in cœmeteriis interficit stantes extra illa loca, et vice versa.

Ab ea verò immunitate excluduntur non solum respectu ejusdem Ecclesiæ violatæ, sed et aliarum omnium. ib. n. 22.

Declaravit etiam eos censi grassatores viarum, si unum tantummodo homicidium, seu mutilationem commiserint etiam in vicinali. ib. n. 23.

Extendit hoc pariter ad mandantes, qui certum præmium promiserint mandatario, etsi non dederint, homicidium tamen, seu mutilatio commissa sit.

Clemens XII hanc Bullam confirmavit Constitutione sua *In supremo*, et extendit etiam ad ecclesiasticos homicidas, sicut etiam ad majores annis viginti, quos omnes comprehensos declarat, si etiam mandatum, consilium, instigationem, auxilium cooperativum, aut aliam operam occisori præbuerint, ex quorum singulis pravis actibus homicidium evenerit. Adjecit, indicia ad tradendum reum Judici sæculari sufficere, si talia saltem sint, quæ ad torturam valeant. Hæc tamen valere statuit tantummodo pro ditione Ecclesiastica.

Denique Benedictus XIV in sua Bulla *Officii nostri*, Bull. Tom. III. n. 29, confirmavit ea omnia, declaravitque comprehendendi etiam Ecclesiasticos, et mulieres reas homicidii, sicut etiam occidentes baculo, aut saxo. Exemit verò, quando commissum esset homicidium casu, aut necessaria defensione; restringit enim quando id agitur ex odio, et nocendi animo.

Declaravit etiam, quod si forte accidat, ut vulneretur quis ad mortem, et percussor statim confugiat ad Ecclesiam nondum morte secuta, tunc si chirurgi grave vitæ periculum adesse retulerint, tunc reus servatis servandis possit extrahi ab Ecclesia, et mancipari carceribus, ita tamen, ut si vulneratus vivat ultra tempus à legibus constitutum, Ecclesiæ iterum restituatur.

Confirmat Constitutionem Benedicti XIII in eo quod privativè ad Episcopos pertineat facultas demandandi extractionem delinquentium ejusmodi è loco immuni (quæ facultas dari potest cum adsunt indicia ad carcerationem) adeo ut, si locus sit nullius Diœcesis, tunc recurrendum voluerit pro ea facultate ad Episcopum viciniorem, et semper cum fit extractio, adsit Ecclesiasticus ab eo deputatus.

Facta extractione. constructur processus de mandato Episcopi: s indicia ad torturam sufficientia reperiantur. tunc consignan-

us est reus judici sæculari, (obligando tamen illum sub excommunicatione latæ sententiæ, ut si reus purgaverit indicia, restituatur Ecclesiæ.)

Si homicidium perpetratum est in locis à residentia Episcopi remotis, mandat, ut de mandato Episcopi Vicarii Foranei indicia ad extractionem necessaria juridicè colligant, statimque ad Episcopum transmittant.

Transgressores sacræ immunitatis, etiam quoad pœnas, declarat eos, qui sine recurso ad Episcopum extrahunt, sive etiam obsidere præsumunt loca immunita, ne alimenta ad reum deferantur, sive aliter cogunt reum, ut se dedat Curiæ sæculari.

Qui sic egerint, privat eos jure asyli.

Si quæ viget consuetudo inter finitimos Principes, ut homicidæ committentes delictum in alterutrius ditione, capiantur, et transmittantur ad Principem loci, ubi delictum commissum est, ab Episcopo loci homicidii exquiri jubet indicia, et transmitti ad Episcopum asyli, ad quem pertinet mandatum dare de extractione.

Hæc tamen Bulla lata est tantum pro ditione Ecclesiastica, et pro illis Principibus, qui eam postulaverint.

Hæretici, aut de Hæresi suspecti, Judæi post Baptismum in apostasiam lapsi, possunt ab Inquisitoribus extrahi ab Ecclesia, sed vel ante, vel post capturam, commoneri debet Episcopus. Encycl. ad Inquisit. *Elapso proxime*, Bull. Tom. III, n. 40.

Qui è loco relegationis, sive è carceribus, sive tremibus in asylum se proripit, nisi reus sit criminum quæ immunitate privantur, jure asyli potitur. ib. n. 5.

Pœnæ contra turbantes immunitatem afficiunt etiam eos qui impediunt ne Judex Ecclesiasticus cognoscat in causis, in quibus habet auctoritatem tantum cumulativam. Inst. Eccl. 40. n. 10.

Si quis reus dolosè extrahatur ab Ecclesia, et extra illam capiatur non per vim, aut per salvum conductum, ista dolosa extractio reo non suffragatur, ut ex Decr. S. C. die 22 Decemb. 1716. Instit. Eccl. 41. n. 9. n. 31.

INDULGENTIA.

Indulgentias plenarias solus Romanus Pontifex conferre potest, cui Thesauri Ecclesiæ clavium commissa est custodia. De Syn. Diœc. l. 2. c. 9. n. 7.

Omnibus Episcopis facultas à jure conceditur indulgentiam dierum quadraginta largiendi, et centum in Ecclesiæ dedicatione, ex Cap. *Cum eo de Pœnit.*

Cardinalibus verò centum dierum. Hanc verò indulgentiam etiam Regulares lucrantur; cum eorum exemptio non debeat illis in damnum converti. Inst. Eccl. 63. n. 16.

Vicarius Capitularis ne indulgentias quascumque conferat

abstinere debet. Ita ex Decretis S. C. De Syn. Diœces. l. 2. c. 9. n. 7.

Pro lucranda Indulgentia non sufficit opera injuncta præstare, ad quæ alias quis tenetur alio titulo, puta justitiæ etc. *Encyclica* de Quæst. in Jub. excit. §. 4. Bull. Tom. III. n. 21.

Indulgentiæ à Pontifice concessæ iis, qui cum confessione et communione Ecclesiam aliquam visitant, non exigunt, ut Ecclesia visitetur post confessionem et communionem; sed sufficit, ut si visitetur ante statum gratiæ, dispositio tamen habeatur eadem die confitendi, et communicandi, ut ex pluribus Theologis firmatur. Inst. Eccl. 48. n. 10.

Si quis pluries intra eandem diem Ecclesiam aliquam visitaverit, in qua est indulgentia, non ideo pluries indulgentiam acquirit, juxta Decr. S. C. sub Innoc. XI. die 7. Mart. 1678, in declaratione Quæst. pro Jub. Aquisit. *Inter præteritos*, Bull. Tom. III. num. 21.

Indulgentiæ concessæ Fratribus et Sororibus Tertii Ordinis Secularis de Pœnitentia S. Francisci, sive collegialiter viventibus, sive in domibus privatis, reformavit Pontifex, et singulas numeravit, cæteris omnibus revocatis in Bulla de nova concessione ejusmodi indulgentiarum. Bull. Tom. III. n. 41. *Ad Rom. Pontif.* Sunt autem ejusmodi Indulgentia plenaria confessis, et sacra Eucharistia refectis ea die, qua Ordinem ingrediuntur.

Item plenaria confessis, et communione refectis die Festo S. Francisci, die 4. Octobris, S. Clare, Sancti titularis Ecclesiæ, Oratorii, vel Capellæ ejusdem Tertii Ordinis, die dedicationis S. Mariæ Angelorum de Portiuncula, dummodo Ecclesiam ipsam, etc. devotè visitaverint, et de more oraverint.

Indulgentia plenaria in articulo mortis constitutis confessis, et communione refectis, et ore, vel si non potuerint ore, saltem corde nomen Jesu invocantibus.

Visitantibus Ecclesiam Tertii Ordinis, seu Oratorium sive Capellam diebus stationum in Missali Romano descriptis, ibique orantibus de more, indulgentiæ illæ conceduntur, quas prædictis diebus visitantes Ecclesias Urbis, et extra eam, consequuntur.

Confessis, et sacra communione refectis in festo Stigmatum S. Francisci, S. Ludovici Galliarum Regis, S. Elisabeth Reginæ Portugalliæ, itemque S. Elisabeth Hungariæ Reginæ, S. Margaritæ de Cortona, atque duodecim aliis anni feriatis, vel Dominicis diebus ad libitum eligendis, et à Superioribus ordinis approbandis, et visitantibus ac orantibus, ut supra, qualibet earum dierum septem annorum, et totidem quadragenarum indulgentiæ.

Item centum dies indulgentiarum lucrantur toties quoties interfuerint Missis, aut divinis Officiis in Ecclesia, ut supra celebrandis, seu congregationibus publicis, vel privatis Tertii ejusdem Ordinis ubi vis faciendis; cum pauperes hospitio susceperint,

pacem composuerint, vel procuraverint, corpora defunctorum quorumcumque ad sepulturam associaverint, aut Processiones de licentia Ordinarii faciendas, SS. Eucharistiæ Sacramentum tam in Processionibus, quam cum ad infirmos deferitur, vel saltem, si sint impediti, ad signum campanæ orationem Dominicam et salutationem Angelicam recitaverint. Item si quinquies Orationem Dominicam, et Salutationem Angelicam, sive pro Ecclesiæ necessitatibus, sive pro defunctis fratribus et sororibus recitaverint. Item si peccantem ad pœnitentiam redegerint, doctrinam Christianam rudes docuerint. Tandem quoties opus aliud pietatis vel charitatis exercuerint.

Indulgentiæ pro fratribus Tertii Ordinis S. Francisci de Paula conceduntur à Pontifice instar fere indulgentiarum pro illis, qui Tertium Ordinem S. Francisci de Assisio profitentur, excepto quòd indulgentiam plenariam consequantur in festo S. Francisci de Paula, S. Francisci Salesii, Dedicationis S. Michaelis Archangeli, et in festo omnium Sanctorum, si visitaverint Ecclesiam aliquam Ordinis, si ibi sit, et in defectu unam aliquam Civitatis, vel loci ubi degunt. Cæteræ indulgentiæ eadem omnino sunt ac superiores pro Tertiariis S. Francisci Assisiensis. Quoad Cordigeros Sancti Francisci de Paula cingulum tantummodo benedictum ab aliquo fratre ejus Ordinis, vel ab alio deputato à Superioribus ejusdem Ordinis deferentes, die, qua cingulum assumunt confessi, et sacra communione refecti plenariam indulgentiam consequuntur, sicut et plenariam in Festo S. Francisci de Paula, visitantes ut supra; ac denique plenariam in articulo mortis, eo modo, quo Tertiarii S. Francisci Assisiensis. Quotidianam etiam indulgentiam centum dierum consequuntur, si in honorem Domini Jesu Christi, et SS. Apostolorum preces effuderint. Denique Cordigeri illi, sicut et Tertiarii pro quolibet bono opere sexaginta dierum indulgentiam consequuntur, in quo differunt à Tertiariis S. Francisci Assisiensis, qui centum dies lucrantur. Eisdem omnes indulgentias applicare pro defunctis possunt. Bulla pro indulgentiis Tertiariorum Sancti Francisci de Paula *In exhausti*, Bull. Tom. III. n. 56.

Indulgentiæ plenariæ in articulo mortis ab Episcopis per benedictionem impertiendæ. V. *Episcopus*.

Docentes rudes homines publicè, vel privatim orationis mentalis regulas, et modum; itemque qui publicè docentes auscultaverint, dummodo verè pœnitentes, ac sacra communione refecti, toties quoties lucrantur septem annos, et totidem quadragenas de vera indulgentia. Item si assiduè eò convenerint; semel in mense, verè pœnitentes, et sacra communione refecti, orantesque pro more indulgentiis consueto, indulgentiam plenariam, defunctis etiam applicandam, lucrantur, quam pariter ita obtinent ii, qui toto mense, unico saltem horæ quadrante singulis diebus orationi mentali dant operam, dummodo verè pœnitentes et confessi Eucharistiam sumpserint, et orent pro concordia etc. Concedente hæc omnia Pontifice in Bulla *Quena Imodum*, Bull. Tom. II. n. 23.

De validitate indulgentiæ Portiunculæ, ejusque extensione ad omnes alias Ecclesias Ordinis S. Francisci ambigi non potest; nullo licet extante authentico documento, scientibus, et non contradicentibus Romanis Pontificibus. De Synod. Diœc. l. 13. c. 18. n. 5.

Item nec de Indulgentiis Ecclesiæ Lateranensis, quas approbavit, ex integro concessit Benedictus XIV in Bulla (Bullar. Tom. III. N. 25.) *Assiduæ sollicitudinis*. ib.

Indulgentias in forma *Jubilæi* concessas abrogavit Clemens VIII, aliique quidam Pontifices, quare si fortè agatur de aliqua ejusdem tenoris indulgentia, videndum erit, num post ea Decreta concessa fuerit, ut ex Tractatu de indulgentiis P. Theodori, part. 2. c. 4. §. 2. ib. n. 9.

Clemens XII in suo Brevi dato die 14 Aug. 1736, Indulgentiam plenariam, die ad libitum quotannis eligendo, concessit iis, qui anno integro ad pulsum campanæ sub horam noctis recitaverint Ps. *De Profundis*, vel semel Orationem Dominicam, et Salutationem Angelicam, cum versiculo *Requiem* in suffragium, defunctorum: dummodo ea die confessi, et communione refecti preces pias effuderint pro consueto more. Singulis verò diebus toties quoties easdem orationes ad signum campanulæ recitantes centum indulgentiarum dies consequuntur. Instit. Eccles. 6r. n. 5.

INFIDELITAS.

Signa protestativa infidelitatis hæc indicat Pontifex in suis Decretis pro incolis Regni Servie, incipientibus *Inter omnigenas*, Bull. Tom. I. n. 89. Nomina Turcica assumere, infidelium templa, scilicet Moschæas frequentare, Jejuniorum dies per carnivalem esum profanare ad effectum, ut Mahumetani credantur. Damnat etiam peccati illos qui ex hac vita migraturi cadavera sua Turcarum sepulturæ demandarent, cum istorum assistentia, et Mahumeticis adhibitis ritibus.

INTERDICTI.

Interdicti ab ingressu Ecclesiæ assistere non possunt Missæ, et divinis Officiis; neque coram illis potest Missa celebrari in Ecclesia. Spectat verò ad ministros Ecclesiæ illos episcopos; si tamen vis adhibenda sit cum scandalo, vel etiam frustra, tunc ex Suarez docemur Missam jam inceptam non esse omittendam. Inst. Eccl. 55. n. 11.

Interdicti ab ingressu Ecclesiæ, utrùm eam ingredi possint ad orandum tantummodo, quæstio est anceps inter DD. ibid.

Interdicti ab ingressu Ecclesiæ ob transgressionem præcepti de communione Paschali, si contumaces se præbuerint, ab Episcopo excommunicatione plecti possunt, ut ex DD. firmatur. Instit. Eccles. 55. n. 11.

IRREGULARITAS.

Major Pœnitentiarius in casibus occultis, et pro foro conscientie tantum dispensat in irregularitate ex quocumque delicto, vel defectu proveniente, tam cum laicis, quam cum Ecclesiasticis, vel Secularibus, vel Regularibus ad hoc ut possint initiari Ordinibus, vel in susceptis ministrare, ad superiores gradus ascendere, ac dignitates, etiam Cathedralis, et quæcumque beneficia Ecclesiastica quandocumque ante dispensationes alioquin canonice obtentas retinere; nec non ut hujusmodi beneficia et dignitates (exceptis quando agitur de homicidio voluntario, vel alio gravissimo excessu, Ecclesiis Cathedralibus et Metropolitanis) etiam post delictum assequi valeant. Bulla *Pastor bonus*, Bullar. Tom. I. n. 95. §. 15.

Ubi additur, in irregularitatibus quoad Regulares ita dispensari posse, ut ad quæcumque officia et beneficia regularia ascendere valeant, excepto tamen Ordinis *Generalatu* in irregularitate ex defectu natalium. ibid. §. 31. Ea verò dispensatio conceditur tantum in foro conscientie, in casibus occultis, in publicis verò in utroque foro, auditis tamen Superioribus. ib. §. 32.

Clericus militiæ nomen dans ipso facto privatur beneficio et pensione, ut ex Decis. Rotæ Romanæ. Inst. Eccl. 101. n. 18. Quoad hanc irregularitatem hæc accipe. Clericum in sacris constitutum militantem, et arma ferentem in servitium alicujus laici Principis, si expeditionibus bellicis interfuerit, in quibus homicidia, furta, rapinæ, incendia secuta fuerint, multo probabilius est incidisse in irregularitatem, licet moraliter certus sit, se neminem mutilasse, vel occidisse, ut ex Decr. S. C. in Ipren. *Irregularitas* erui posse videtur. ib. n. 10.

Idem fortè affirmari potest de Clerico in minoribus beneficiato, cum ea, quæ vetantur ordinatis in sacris etiam beneficiatos Clericos comprehendant. ib. n. 23.

Clerici in minoribus, si militaverint in bello injusto, etsi ipsi neminem occiderint, vel mutilaverint, si tamen ala, in qua militant, homicidia commiserint, seu mutilaverint, inducit in eos Clericos irregularitatem; in eo enim casu Clericus facit unum corpus cum sociis, et ulterius dat operam rei illicitæ, ib. n. 8.

Porro si ille militaverit sub suo Principe, nec certò sciverit, bellum esse injustum, non tenetur per se indagare, num justum sit, necne, sed potest credere bellum esse justum. ib. n. 17. Idem probabiliter dici potest de Clerico militante sub alieno Principe, quia impossibile esset illi indagare, num sit bellum istud justum, injustumve. ibid. num. 17.

Si verò bellum esset justum, Clericus militans si certus sit moraliter se neminem occidisse, vel mutilasse, etiamsi hoc factum fuerit à sociis, non incidit in irregularitatem, ut ex cap. *Petitio de homicidio voluntario*. ib. n. 10.

Demum si bellum sit justum et defensivum, si Clericus jussus

est arma capere, nec sufficiant ad defensionem laici, non incidit in irregularitatem, etiamsi occiderit. ib. n. 9.

Illegitimi sunt irregulares ex defectu, adeoque Ordinum et beneficii incapaces; attamen pro minoribus Ordinibus, et beneficiis non habentibus annexam animarum curam, potest Episcopus cum illis dispensare; non nisi verò Romanus Pontifex in aliis omnibus, ut ex cap. *Is qui*, de filiis Presbyter. in 6. De Syn. Diœc. l. 13. c. 24. n. 11.

Filii illegitimi Clericorum consequi non possunt beneficia, et pensiones in Ecclesiis, in quibus parentes eorum obtinuerunt aliquod beneficium, licet dissimile, neque in eisdem Ecclesiis ministrare; neque tandem pensionem ullam habere super fructibus beneficiorum, quæ ab eorum parentibus possessa sunt, ex Tridentino Sess. 25. cap. 15. *de Ref.* Sicut et nullæ sunt reciprocae resignationes à parentibus Clericis in favorem filiorum suorum factæ, ita ut ipsi filiis minimè suffragentur. De Syn. Diœc. l. 13. c. 24. n. 13. Quin nec filius illegitimus Parochi jam defuncti munus Confessarii obire potest in ea Ecclesia, quam pater Parochus obtinuit, ut ex verbis Congregationis vetantis, ne filii illi in ea Ecclesia *quoquo modo ministrent*, et ex responso S. Cong. habetur. ib. n. 14.

Vicissim autem, si pater in aliqua Ecclesia munus gessit Cappellani ad nutum amovibilis, potest ejus filius illegitimus idem munus ibidem obire; non enim est hoc beneficium seu pensio, ut ex responsione S. C. ibid.

Si verò pater dignitatem in Ecclesia aliqua obtinuit, filius titulo Missæ semper in eadem celebratæ non potest fieri particeps emolumentorum quæ Sacerdotes post certum servitii tempus obtinere ibi consueverant, ut ex responso S. Congreg. ib.

Si Patronus beneficii Rectorem interfecerit, ejus filii et descendentes usque ad quartum gradum fiunt irregulares, ex cap. *In quibusdam de pœnis*: intellige tamen de filiis natis post homicidium, non verò ante; quæ est interpretatio ab ipsa etiam S. Congregatione admissa ib. n. 21. et ipse, ac reliqui ad patronatum vocati ab eo jure cadant. ibid.

Si pater in hæresim inciderit, etiam filius erit irregularis, ex Cap. *Quicumque*, et Cap. *Statuit de Hæretic.* in 6. At relicta à patre hæresi, non quidem ejus, sed filii irregularitas solvitur, ut ex responsis S. C. ibid.

In dispensationibus, quæ dantur pro irregularitate filiorum illegitime natorum, apponi solet clausula: *dummodo paternæ incontinentiæ imitator non sit*; ex quo fit, ut Episcopus debeat inquirere in illum, et quærere, numquid per decennium moribus integram se præbuerit, et si toto decennio nihil indignum admisisse compertus sit, potest cum illo executioni mandare dispensationem, etiamsi ante decennium incontinentiæ nomine suspectus fuisset, ut ex Decretis S. C. De Synod. Diœces. lib. 13. cap. 24. num. 22.

JUBILÆUM.

In Jubilæo anni 1750, Benedictus XIV suspendit toto eo anno indulgentias omnes, etiam non plenarias; exceptis indulgentiis aliis concessis in articulo mortis, tam illis quas ex concessione Apostolica impertiuntur Episcopi, quam aliis quibuscumque communiter, aut personaliter concessis pro eodem articulo: item illis, quas lucrantur fideles recitantes salutationem Angelicam ad sonum campanæ. Item excepta indulgentia septem annorum, et totidem quadragenarum toties quoties, quas lucrantur ex concessione Bened. XIII durante præterito anno Jubilæi, qui sacramentaliter confessi, et sacra communione reiecti, vel saltem verè contriti, visitaverint Ecclesias, in quibus expositum est Sacramentum Eucharisticum, et oraverint de more. Item illis, quas concessit Innocentius XII comitantibus, seu mittentibus facem cum Sacramentum Eucharistiæ ad infirmos deferretur. Illis quoque, quas concedunt Legati de latere, et Nuncii Apostolici, ac Episcopi in usu Pontificalium, aut in benedictione impertienda. Item perseverare concedit indulgentias altarium privilegiatorum pro defunctis, pro quibus etiam valere statuit alias quascumque indulgentias pro vivis concessas, adeo ut pro defunctis acquiri possint, etiamsi in brevibus earum extensio ad defunctos expressa non fuerit.

Suspendit etiam toto eo anno facultates omnes absolvendi à casibus Apostolicæ Sedi reservatis, relaxandi censuras, commutandi vota, et in eis dispensandi, et tollendi irregularitates alias concessas Ecclesiis, Monasteriis etc. piis locis, magistris, Superioribus, tam sæcularibus quam mendicantibus, adeo ut etiam toto eo anno nec valeant largiri indulgentias quas solebant coronis, granis, imaginibus et numismatibus ex metallo etc. Vide Bullam *Cum nos*, Bull. Tom. III. n. 18. Excipit tamen facultates Episcoporum, et cæterorum supremorum Antistitum quoad Diœcesanos in iis quæ obtinent ex vi Tridentini et Pontificum concessione in ordine ad dispensandum et absolvendum, quod etiam extendit ad Prælatos regulares erga Regulares subditos.

Quoad opera præscripta in hoc Jubilæo, mentem suam ita exponit Pontifex in sua Encyclica *Inter præteritos*, §. 2, Bull. Tom. III. n. 21. Pro sacra communione accipere se dicit non sacramentalem tantummodo, sed sacramentalem simul et spiritualem.

Confessionem sacramentalem inter opera injuncta reponit, adeo ut necessaria prorsus sit, etiamsi peccato gravi quis careat.

Diem, intra quem Basilicarum visitatio compleri debet, liberum est incipere, sive à vespere diei præcedentis usque ad vespertina crepuscula sequentis diei, sive à media nocte ad mediam noctem.

Qui iter Romanum susceperunt, vel qui pervenerunt Romam, et subita impedimenti, vel mortis incursione opera injuncta

præstare non valuerant; confessione expiati, et sacra communione refecti Jubilæum lucrantur.

Facultates absolvendi à reservatis, et dispensandi, omnes se suspendisse declarat, sive quæ quarundam indulgentiarum occasione conceduntur, sive quæ alia de causa collatæ sunt.

Regularium Confessiones excipere possunt Romæ Pœnitentiarii Basilicarum, licet alias obstent eorundem Regularium Constitutiones, vel Privilegia à S. Sede approbata.

Minores Pœnitentiarii Romæ commutare possunt dispensando, non solum vota nuda, sed et quæ confirmata sunt juramento.

Item absolvere possunt Sacerdotes reos censurarum, et dispensare in irregularitate contracta ob violationem censurarum tantummodo: quod et præstare possunt cum aliis etiam Clericis non Sacerdotibus.

Si quis est dispensatus à visitatione Basilicarum, non continuo est dispensatus ab aliis operibus injunctis, neque etiam à precibus, quæ à Basilicarum visitatione separari possunt. Nec sufficiunt ea opera injuncta, quæ quis ex alio titulo præstare alias tenetur, puta, titulo justitiæ.

Confessarius neque in Jubilæo potest absolvere illum, qui secum fuit reus criminis in re venerea.

Concessis sibi facultatibus uti nequeunt Pœnitentiarii extra Basilicas, seu Ecclesias sibi assignatas, nec nisi in Actu Confessionis, neque cum iis, quibus sincera voluntas Jubilæi acquiri deest. Quos tamen absolvunt, illis pœnitentiam sacramentalem imponere debent diversam ab operibus pro lucrando Jubilæo.

In censuris absolvendis præmitti, vel saltem promitti cum juramento debet satisfactio parti læsæ. Læsa verò pars non est iudex, sed ille, qui damnum passus est.

In constitutionibus Jubilæi alia opera præscribuntur Romanis, vel Urbis incolis; alia peregrinis. Priori nomine designantur illi, qui intra quintum ab Urbe lapidem habitant: sicut et incolæ Urbis dicuntur, qui Romam advenerunt animo ibi majorem anni partem transigendi; sicut et intra eorum numerum comprehendit vult Pontifex, qui alia, quam Jubilæi consequendi causa, Romam advenerint. Cæteri omnes peregrini, aut exteri ad hunc effectum vocantur.

Censet Pontifex, valere communem opinionem Theologorum, quæ non obligat præmitti confessionem ad opera præscripta; sufficere enim ad lucrandam indulgentiam credit, si postremum opus fiat in gratia.

Si quis confiteatur, deinde ante completa opera recidat in lethale peccatum, non sufficere illi vult si conteratur, et sic contritus opera perficiat. Vult igitur, ut quamvis non teneatur præstitas visitationes repetere, debeat iterare confessionem, idemque ab eo præstandum esse dicit, qui in priori confessione invincibiliter oblitus sit subjicere clavibus peccatum aliquod mortale.

Puberes qui de jure incapaces censentur communionis, dispensari permittit, commutatione facta in aliud opus.

Ad indulgentiam lucrandam non requiritur, ut per Portam sanctam quis ingrediatur et egrediatur. Si quis visitationes aliquas Basilicarum præmisit, dein per indultum, quod emitti solet intra spatium Anni sancti, quo visitationes ad minorem numerum rediguntur, potest computare visitationes præcedentes, et indulto uti; sicut etiam eadem indulgentia utendum cum illis, qui ante indultum, numerum totum impressent visitationum ab indulto dein emanato præscriptarum.

Mentem esse suam dicit, ut vocalis fiat oratio in Basilicis, nec sufficere si mente tantum oretur.

Si quis intra annum pluries opera injuncta repetierit, acquirere denuo potest indulgentiam; sed alios favores et gratias, quibus prima vice factus est particeps, iterum consequi minime potest, puta iterum absolvi à reservatis, aut novorum votorum commutationem obtinere.

Quanquam concessa sit Pœnitentiariis minoribus et Confessariis, à Cardinali Vicario Romæ deputatis, facultas absolvendi à peccatis reservatis in Bulla *Cænæ*, non ideo tamen ea facultate generali data est facultas absolvendi ab hæresi externa.

Declaravit insuper in sua Constitutione, quæ incipit *Concoctis*, Bull. Tom. III. n. 20. ib. §. 54, illum, qui ex intentione recipiendi Jubilæum, absolutionem à censuris et votorum commutationem obtinuit, si postea mutata intentione, Jubilæum non recipit, non ideo incurrere iterum censuram, et votis prioribus obstringi; sed inclinat in sententiam, ut reus habeatur peccati mortalis qui ita voluntatem suam mutat, censet enim, hinc quemdam tacitum contractum celebrari, ut Confessarium ex sua parte illum participem reddat gratiarum Jubilæi, et ex parte altera pœnitens se obliget ad reliqua opera præstanda.

Præter Pœnitentiarios Basilicarum, et alios à Cardinali Vicario deputatos pro Anno sancto, sunt etiam Romæ alii Confessarii ordinarii, ex quibus alii Regulares sunt; et ex Regularibus alii à suis Superioribus destinantur ad suos conregulares auscultandos in Confessione; alii verò Regulares à Cardinali Vicario pro excipiendis sæcularium Confessionibus approbantur. His postremo à Cardinali Vicario approbatis respectu suorum conregularium concessæ sunt facultates, quæ dantur Confessariis sæcularium, adjecta insuper illis facultate dispensandi ab irregularitate ob violationem censurarum incurra, dummodo sit occulta; quæ tamen facultas non suppetit illis Regularibus, qui tantum à Superiore suo deputati sunt.

Qui verò à Cardinali Vicario consuetam facultatem habent audiendi Confessionem, nec sunt specialiter deputati pro anno sancto; illis eadem facultas quoad sæculares remanet, quam prius obtinebant, neque enim suspensio facultatum, quæ fit in anno Jubilæi, Confessarios Urbis Romæ comprehendit: quod habet locum etiam in Regularibus.

Hæc omnia Pontifex latè explicat, et exponit in sua Encyclica ad Pœnitentarios et Confessarios Urbis *Inter præteritas*, Bull. Tom. III. n. 21. Ad hanc Encyclicam recurrendum edicit Pontifex in altera Encyclica *Celebrationem magni* pro extensione Jubilæi ad universum Orbem. Bull. Tom. III. n. 28.

In altera Bulla, quæ continetur in Bull. Tom. III. n. 24. conceditur infirmis utriusque sexûs, Monialibus, Oblatis, Tertiariis in communitate viventibus, novitiis, et educandis in eisdem communitatibus degentibus; item anachoretis et eremitis, viventibus cum clausura et solitudine sub regimine saltem Ordinariorum; item captivis et carceratis quocumque in carcere; denique infirmis tam secularibus, quam regularibus, senibus ultra septuagesimum annum, ut possint bis lucrari indulgentiam, dummodo Episcopi, et Superiores commutent illis opera injuncta. Insuper concedit Monialibus, etiam novitiis, ut possint pro prima vice duntaxat ad effectus Jubilæi consequendi eligere sibi Confessarios, seu Regulares, seu Presbyteros seculares ex approbatis ab Ordinario ad audiendas Moniales. Anachoretis verò, Oblatis, Tertiariis, mulieribus etiam in Conservatoriis degentibus, captivis in carcere detentis, infirmitate ac senectute impeditis, omnibus etiam Regularibus facultas datur ad hunc effectum, ut possint sibi eligere in Confessarium, sive Presbyteros seculares sive regulares cujuscumque Ordinis ad Confessiones secularium audiendas approbatos; à quibus absolvi possunt à reservatis etiam Apostolicæ Sedi, et in Bulla *Cænæ*. Vult tamen, ut in carcere detenti, quorum criminales causæ nondum conclusæ sunt, moneantur de obligatione, quâ tenentur, Judicibus secularibus juridicè interrogantibus veritatem aperire.

Vult etiam, ut Confessarii illi à Monialibus, Oblatis, aliisque puellis supradictis electi, possint dispensare in votis à Monialibus emissis post professionem, quorum observantia cum professione religiosa componi potest. Quoad verò novitias educandas, sicut et quoad tertiarias, et in conservatoriis degentes, concedit, ut possint Confessarii dispensare quoad vota, etiam jurata, exceptis Apostolicæ Sedi reservatis.

Alia etiam Bulla, quæ incipit *Pastoris æterni*, Bull. Tom. III. n. 24. concedit apostatis et fugitivis cujuscumque Ordinis, qui citra montes intra quatuor, et ultra montes intra octo menses à publicatione (publicata est die 19 Januarii 1750.) ejusdem Bullæ redierint ad suam Religionem, remissionem omnium pœnarum propter apostasiam incursum et intelligendarum, et insuper impunitatem, dummodo coram Superiore suo culpam deprecantur, et ab eo absolutionem obtineant.

Jubilæi extensio per universum Orbem ita facta est. Intra sex menses à publicatione Bullæ suæ incipientis *Benedictus Deus*, Bull. Tom. III. n. 17, à publicatione, inquam, in qualibet Ecclesia facienda concedit Pontifex Jubilæum instar Romani, quod obtineri etiam ab iis possit, qui anno præcedenti jam Romæ illud lucrati fuerant.

Deputandam verò edicit ab Ordinariis locorum Ecclesiam Cathedralam, seu majorem ejusdem civitatis cum aliis tribus ejusdem civitatis, seu loci, sive suburbiorum, quas teneantur fideles semel saltem in die per quindecim dies continuos, vel interpolatos visitare, die incepta à primis vespers diei præcedentis usque ad vespertinum crepusculum diei sequentis, ubi orent modo consueto.

Navigantes, et iter agentes, etsi redierint elapso Jubilæi termino ad sua domicilia, seu aliò diverterint ad certam stationem, si visitaverint assignatis vicibus Ecclesiam Cathedralam, vel majorem, et confessionem ac sacram communionem exceperint, eandem indulgentiam consequantur.

Concedit etiam impeditis, ut pro visitationibus alia opera præstanda designentur à Superioribus suis per se, vel per prudentes Confessarios. Communionem etiam Sacramentalem permittit commutari cum pueris nondum admissis ad communionem.

Cum Communitatibus verò tam Regularium, quam secularium, Capitalis, Congregationibus, Sodalitatibus, Universitatibus, Collegiis processionaliter visitantibus Ecclesiam, visitationum hujusmodi numerum restringi permittit.

Quoad Moniales et novitias, concedit, ut eligere sibi possint ad hunc effectum Confessarium quemcumque ex approbatis ad Moniales ab Ordinario actuali loci.

Quoad cæteros omnes etiam Regulares, concedit, ut possint sibi eligere quemcumque Confessarium tam regularem quam secularem ab actuali Ordinario loci approbatum, à quo absolvi possint in foro conscientiæ ab omnibus censuris à jure, vel ab homine latis, etiam Apostolicæ Sedi reservatis, etiam in Bulla *Cænæ*, et commutari eorum vota etiam jurata, et Apostolicæ Sedi reservata, excepto voto Castitatis et Religionis, et iis, quibus jus tertio acquisitum est, et dispensare quoad irregularitatem, eam solummodo, quæ contracta est ob censurarum violationem. Reservat verò de more absolutionem complicitis in re venerea. Ac tandem declarat eum, qui prædictis facultatibus compos voti factus fuerit, si dein mutet voluntatem lucrandi Jubilæum, non ideo incidere in priores censuras, seu votis astringi, quanquam à peccati reatu vix immunem censeri posse judicat. Tandem eos, qui morte præventi visitationum numerum complere nequiverint, confessos et sacra Communionem refectos indulgentia eadem donat.

Absolutio ab hæresi, etiamsi expressè non reservetur in Bulla Jubilæi, adhuc tamen non censetur permessa, etiamsi Bulla absolutionem à criminibus in Bulla *Cænæ*, expressis in genere permittat, ut decrevit sacra Congregatio S. Officii die 23 martii 1656. sub Alexandro VII. Institut. Eccles. 48. num. 15.

In Jubilæo Confessarii ab Ordinario alterius loci approbati nullam habent facultatem absolvendis. Sicut nec habent illi, qui ab Ordinario loci semel quidem illam obtinuerunt; sed modò cessavit. Ita ex pluribus Decr. Sacr. Cong. Institut. Eccles. 84. n. 27. Ubi tamen ex sensu ejusdem Congregationis additur, fideles

sic bona fide ab ejusmodi Confessariis absolutos non esse inquietandos. *ibid.* n. 27.

JUDÆI.

Si Judæus conjugatus ad fidem venerit, uxore in infidelitate perseverante, non potest illi libellum repudii mittere, etiam extra Judæorum domicilium, et coram Notario, testibusque Christianis. Sanctioni huic contravenientes si fortè repudium confecerint intra Judæorum domicilium, et ritibus superstitionis adhibitis, subjacent eisdem pœnis ac Judaizantes, mitioribus tamen puniendus est qui id confecerit extra Judæorum domicilium. Puniuntur pœna pecuniaria Notarii Christiani. Ita in Constitutione *Apostolici ministerii*, Bull. Tom. II. n. 38, ubi edicitur etiam, ne uxor Hebræa ad fidem conversa libellum repudii mittat viro in Judaismo perseveranti.

Christianis vetitum est sub excommunicatione cum Hebræis cohabitare, ex Cap. 5. *de Judæis*. De Synod. Diœc. lib. 6. cap. 4. n. 2. sicut nec accepta mercede servitium illis assiduum impendere. *ib.*

Hebræi ad fidem conversi suis bonis privandi non sunt, nec à successione, et parentum hæreditate excludendi, ut ex Bulla Clementis XI. *Propagandæ*. *ib.*

Descendentes à Judæis, nisi aliter cautum fuerit in beneficiorum fundatione, vel nisi aliter Summus Pontifex statuerit, arceri non possunt etiam ex Constitutionibus privatarum Ecclesiarum, à consecutione beneficiorum, ut ex Cap. *Eam te*, de rescriptis. Idem pariter dicendum de illis, qui ex infidelibus descendunt. De Synod. Diœc. lib. 12. cap. 1. n. 4 et 5. Idem etiam dicendum de ordinibus sacris *ib.* n. 5.

JUDICES SYNODALES.

Synodales Judices, quibus à Romana Curia committuntur judicandæ causæ in partibus à Curia remotis, designari debent personæ in ecclesiastica dignitate constitutæ, quæ sive Personatum, sive Canonicatum in aliqua Cathedrali ecclesia obtineant. Hi verò designandi sunt ab Episcopis in Synodis; et si aliqui ante novarum Synodorum celebrationem obierint, substitui alii possunt etiam extra Synodum ab Episcopo cum consensu Capituli usque ad novam Synodum perseveraturi. Designatorum verò sive in Synodis sive extra nomina Secretario supplicum Libellorum Pontificis deferantur. Designentur verò saltem quatuor in quacumque Diœcesi, vel plures si amplitudo ejusdem postulet. *Const. Quomodo paternæ*, Bull. Tom. I. Const. 28.

JURISDICTIO.

Inferior Prælatas ad hoc, ut territorium separatum, et jurisdictionem ordinariam, et quasi Episcopalem in Clerum et populum obtineat, cum ipsius Episcopi exclusione, non juvatur per

quadragenariam præscriptionem cum titulo colorato, sed requiritur clarum et subsistens Apostolicum privilegium, aut consuetudo immemorabilis ritè probata, per quam privilegium illud de jure valeat præsumi, quæ fuit olim decisio S. Congreg. Conc. die 7 Januarii 1721, dein approbata à Clemente XI die 14 Januarii, et confirmata à Benedict. XIV in suo Bull. Tom. II. Const. 33. Tunc autem dicitur consuetudo ritè inducta, dum in aliquo loco ab immemorabili tempore inferior Prælatas omnem omnino jurisdictionalium actuum speciem ita solus exhibuerit, ut Episcopus, in cujus Diœcesi locus situs est, toto eo tempore nullam in his partem habuerit, nec in iis se unquam miscuerit. De Syn. Diœc. lib. 13. cap. 8. n. 18 et 21.

Episcopi, licet habeant Capitula quantumcumque exempta, possunt per seipso sine adjunctis de Capitulo visitare Ecclesiam, Canonicos et Beneficiatos, ut decisum à S. Congregatione Concilii in quadam causa Zamorensi, quamvis non possint committere hoc munus alteri. De Synod. Diœc. l. 13. c. 9. n. 6.

Si tamen extra visitationem velint contra Canonicum procedere, tenentur duos ex Capitulo Canonicos adjunctos habere, à Capitulo anno quolibet ineunte designandos, qui tamen duo Canonici constituunt unum tantummodo suffragium; et si ambo conveniant in sententiam Episcopo contrariam, tunc ad tertii electionem procedendum est, juxta formulam à Trid. Sess. 25. c. 6. *de Ref.* præscriptam. Ita ex pluribus Decretis S. Congregationis Concilii, et ex collatione duorum locorum Tridentini, altero in Sess. 6. c. 4, altero in Sess. 25. c. 6. De Synod. Diœc. lib. 13. c. 9. n. 7 et seq.

LEGITIMATIO.

Per sequens Matrimonium non legitimari prolem, quando copula habita est inter impeditos, et proles nata est eodem impedimento perseverante, communis est sententia. Si verò constet, prolem natam esse sublato impedimento, dubitetur verò nun concepta sit eodem impedimento perseverante, tunc in favorem prolis judicium ferendum est. Epistola ad Archiepiscopum Hispaniolæ, Bull. Tom. I. n. 113. *Redditæ nobis*. (R)

LEX ECCLESIASTICA.

Lege Episcopali vel Synodali non tenentur illi qui in Diœcesi quidem degunt, sed extra Diœcesim abeunt mox redituri, si interim extra fines Diœceseos aliquid agant contra illam legem, quia lex per se et immediatè territorium respicit. Verùm si quis è Diœcesi se absentem animo declinandi synodale statutum, fraudem illi patrocinium præstare non est æquum; quare tunc peccat contra eandem legem. Ita Clemens X in *Constit. Superna* edixit, pœnitentes recedentes à territorio in fraudem non esse absolvendos à reservatis sui territorii. De Syn. Diœc. Lib. 13. Cap. 4. n. 9 et 10.

Lex ab Episcopo lata extra Synodum, audito tamen consilio Capituli longè probabilius perseverat etiam post obitum ejusdem Episcopi, neque enim habet quid diversum à lege in Synodo lata, quam etiam defuncto Episcopo perseverare satis constat. De Syn. Diœc. l. 13. c. 5. n. 1.

Lex Synodalis si non acceptetur à populo, quamvis peccent non acceptantes, tamen si id sciat Superior post paucos actus ab eo neglectos, et non punitos, ligare desinit ex quadam ejus conventiva. De Syn. Diœc. lib. 13. Cap. 5. n. 3. Si verò id nesciat Episcopus, tunc decennium sufficere censetur. Hoc enim sufficit, ut consuetudo longi temporis dicatur. ib. lib. 13. Cap. 5. n. 3.

Si verò jam acceptata sit, præscriptio contra illam inducitur per decennium: neque enim agitur de præscriptione, qua aliquod jus proprietatis ab Ecclesia auferatur, quæ præscriptio annos quadraginta exigit. Requiritur tamen, ut à majori communitatis parte liberè sit inducta, continuis actibus frequentata, animo legem tollendi, et adsit consensus legislatoris juridicus saltem, et legalis, qualem scilicet leges requirunt. De Synod. Diœces. lib. 13. cap. 5. n. 5.

Lex Synodi Diœcesanæ obligans totam Provinciam, si obtinerit confirmationem à Sede Apostolica in formâ communi, ut plerumque fit, quæque his verbis concipi solet: « Si justè, canonicè ac providè facta sunt, et dummodo sacris Canonibus. » Concilii Tridentini Decretis, et Constitutionibus Apostolicis non adversentur: » tunc utique abrogari ab Episcopo potest, cum maneat lex ejusdem tantummodo. Si verò confirmatio fiat in forma specifica cum causæ cognitione, singulis statutis expensis, et in confirmatione addatur *ex motu proprio, atque ex certa scientia*, tunc utique fit lex Pontificis, in qua Episcopus dispensare non potest. De Synod. Diœces. lib. 13. cap. 5. num. 11.

MATRES.

An mater teneatur lactare proprium filium sub grâvi culpa? Theologi quidam affirmarunt, cum onus istud impositum ipsi à natura animadvertant, nec ulla sint bruta quæ natis suis id non præsentent; alii tamen meliùs culpam ea in re levem agnoscunt. Occurrere tamen plures legitimas causas eximendi ab hoc onere matres ultro fatendum. De Syn. Diœces. lib. 11. cap. 7. n. 10 et 11.

MATRIMONIUM.

Parochus per se assistere Matrimonio tenetur, nisi legitima, gravissimaque de causa impeditus. In Encyclica ad Episcopos Poloniæ *Nimiam licentiam*, Bull. Tom. I. n. 85.

Abstinendum Pontifex ea censet quæstione inter Theologos agitata, num Parochus sit hujus Sacramenti Minister, seu potius ipsi contrahentes simul materia, forma, et ministri hujus

Sacramenti habeantur. Utriusque sententiæ fundamenta latè exposita videnda sunt in Synodo Diœcesana libro 8. capite 13. n. 1. et seq. quanquam non obscure inclinare visus est in sententiam, quæ contractus, et Sacramenti totum quicquid est contrahentibus vindicat. Merito tamen reprehendendi sunt illi, qui à contracturis Matrimonium non exigunt scientiam doctrinæ Christianæ, saltem eorum, quæ ad salutem necessaria sunt. Mandavit enim Clemens XI, et ipse etiam Benedictus XIV. in quadam Encyclica, quæ est in ejus Bullario Tom. I. num. 42, ut Parochus ab inuituris Matrimonium exquirat interrogando, quæ ad salutem necessaria sunt, et si deprehenderit ignorasse, Matrimonio jungendi non sunt. Monet insuper cum Giribaldo, illos, qui præcipua fidei mysteria sciunt, ea verò, quæ sunt de necessitate præcepti rudi solum modo tenent, illos quidem posse aliquandiu retineri à Matrimonio celebrando, atque interim Parochus illos diligenter doceat, et si deprehenderit rudiores esse ingenio, et exilis memoriæ, ut doctiores effici non valeant, teneatur tandem conjungere. De Syn. Diœc. lib. 8. cap. 14. num. 1 et seqq.

« Matrimonium coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius » Parochi, seu Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus » celebrari debet; quæ verba sunt Tridentini *de Ref. Matrim.* Sess. 24. Cap. 1. Reprehendendam verò censet Pontifex Episcoporum quorundam oscitantiam, qui in synodis suis edixerunt, celebrandum esse *coram legitimo ministro*, ex quo ansa data est Theologis nonnullis opinandi, sententiamque suam ex eorum mente, ut hi quidem arbitrantur, firmandi, Parochum esse legitimum Sacramenti Matrimonii ministrum.

Si Episcopus generatim interdicit Parocho, ne Matrimonii assistet, adhuc tamen Matrimonium valere definit. Sac. Congr. Conc. et firmat Pontifex in Tr. De Syn. Diœc. lib. 12. cap. 5. n. 2.

Si verò interdictum istud venerit à Pontifice cum Decreto irritante, tunc utique non valet conjugium, cum Pontifex jure suo possit impedimenta constituere. Nisi tamen adsit huic interdicto Decretum irritans, matrimonium valet; cum impedimentum illud impediens, non irritans censendum sit. *ibid.* num. 3.

Parochus, coram quo celebrari potest Matrimonium, est Parochus domicili, non originis, ut ex consensu auctorum, et sensu S. Congreg. constat. *Instit. Eccles.* 33. n. 6. Quare si quis habeat duo domicilia in duplici Parœcia, in alterutra Matrimonio jungi potest: attamen ad habendum duplex domicilium requiritur, ut in utraque æqualem moraliter habitationem habeat. *Instit. Eccles.* 33. n. 6. Parochus ruralis, quò quis pergit ad rusticandum, non est aptus Matrimonio illius, qui ibi moratur causa recreationis, et ad rusticana negotia; ita enim perpetuo censuit S. Congreg. *ib.* n. 7.

Nullum est Matrimonium ejus, qui è loco proniæ habitatio-

Lex ab Episcopo lata extra Synodum, audito tamen consilio Capituli longè probabilius perseverat etiam post obitum ejusdem Episcopi, neque enim habet quid diversum à lege in Synodo lata, quam etiam defuncto Episcopo perseverare satis constat. De Syn. Diœc. l. 13. c. 5. n. 1.

Lex Synodalis si non acceptetur à populo, quamvis peccent non acceptantes, tamen si id sciat Superior post paucos actus ab eo neglectos, et non punitos, ligare desinit ex quadam ejus conventiva. De Syn. Diœc. lib. 13. Cap. 5. n. 3. Si verò id nesciat Episcopus, tunc decennium sufficere censetur. Hoc enim sufficit, ut consuetudo longi temporis dicatur. ib. lib. 13. Cap. 5. n. 3.

Si verò jam acceptata sit, præscriptio contra illam inducitur per decennium: neque enim agitur de præscriptione, qua aliquod jus proprietatis ab Ecclesia auferatur, quæ præscriptio annos quadraginta exigit. Requiritur tamen, ut à majori communitatis parte liberè sit inducta, continuis actibus frequentata, animo legem tollendi, et adsit consensus legislatoris juridicus saltem, et legalis, qualem scilicet leges requirunt. De Synod. Diœces. lib. 13. cap. 5. n. 5.

Lex Synodi Diœcesanæ obligans totam Provinciam, si obtinerit confirmationem à Sede Apostolica in formâ communi, ut plerumque fit, quæque his verbis concipi solet: « Si justè, canonicè ac providè facta sunt, et dummodo sacris Canonibus. » Concilii Tridentini Decretis, et Constitutionibus Apostolicis non adversentur: » tunc utique abrogari ab Episcopo potest, cum maneat lex ejusdem tantummodo. Si verò confirmatio fiat in forma specifica cum causæ cognitione, singulis statutis expensis, et in confirmatione addatur *ex motu proprio, atque ex certa scientia*, tunc utique fit lex Pontificis, in qua Episcopus dispensare non potest. De Synod. Diœces. lib. 13. cap. 5. num. 11.

MATRES.

An mater teneatur lactare proprium filium sub grâvi culpa? Theologi quidam affirmarunt, cum onus istud impositum ipsi à natura animadvertant, nec ulla sint bruta quæ natis suis id non præsentent; alii tamen meliùs culpam ea in re levem agnoscunt. Occurrere tamen plures legitimas causas eximendi ab hoc onere matres ultro fatendum. De Syn. Diœces. lib. 11. cap. 7. n. 10 et 11.

MATRIMONIUM.

Parochus per se assistere Matrimonio tenetur, nisi legitima, gravissimaque de causa impeditus. In Encyclica ad Episcopos Poloniæ *Nimiam licentiam*, Bull. Tom. I. n. 85.

Abstinendum Pontifex ea censet quæstione inter Theologos agitata, num Parochus sit hujus Sacramenti Minister, seu potius ipsi contrahentes simul materia, forma, et ministri hujus

Sacramenti habeantur. Utriusque sententiæ fundamenta latè exposita videnda sunt in Synodo Diœcesana libro 8. capite 13. n. 1. et seq. quanquam non obscure inclinare visus est in sententiam, quæ contractus, et Sacramenti totum quicquid est contrahentibus vindicat. Merito tamen reprehendendi sunt illi, qui à contracturis Matrimonium non exigunt scientiam doctrinæ Christianæ, saltem eorum, quæ ad salutem necessaria sunt. Mandavit enim Clemens XI, et ipse etiam Benedictus XIV. in quadam Encyclica, quæ est in ejus Bullario Tom. I. num. 42, ut Parochus ab inuituris Matrimonium exquirat interrogando, quæ ad salutem necessaria sunt, et si deprehenderit ignorasse, Matrimonio jungendi non sunt. Monet insuper cum Giribaldo, illos, qui præcipua fidei mysteria sciunt, ea verò, quæ sunt de necessitate præcepti rudi solum modo tenent, illos quidem posse aliquandiu retineri à Matrimonio celebrando, atque interim Parochus illos diligenter doceat, et si deprehenderit rudiores esse ingenio, et exilis memoriæ, ut doctiores effici non valeant, tenetur tandem conjungere. De Syn. Diœc. lib. 8. cap. 14. num. 1 et seqq.

« Matrimonium coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius » Parochi, seu Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus » celebrari debet; quæ verba sunt Tridentini *de Ref. Matrim.* Sess. 24. Cap. 1. Reprehendendam verò censet Pontifex Episcoporum quorundam oscitantiam, qui in synodis suis edixerunt, celebrandum esse *coram legitimo ministro*, ex quo ansa data est Theologis nonnullis opinandi, sententiamque suam ex eorum mente, ut hi quidem arbitrantur, firmandi, Parochum esse legitimum Sacramenti Matrimonii ministrum.

Si Episcopus generatim interdicat Parocho, ne Matrimonii assistet, adhuc tamen Matrimonium valere definit. Sac. Congr. Conc. et firmat Pontifex in Tr. De Syn. Diœc. lib. 12. cap. 5. n. 2.

Si verò interdictum istud venerit à Pontifice cum Decreto irritante, tunc utique non valet conjugium, cum Pontifex jure suo possit impedimenta constituere. Nisi tamen adsit huic interdicto Decretum irritans, matrimonium valet; cum impedimentum illud impediens, non irritans censendum sit. *ibid.* num. 3.

Parochus, coram quo celebrari potest Matrimonium, est Parochus domicili, non originis, ut ex consensu auctorum, et sensu S. Congreg. constat. *Instit. Eccles.* 33. n. 6. Quare si quis habeat duo domicilia in duplici Parœcia, in alterutra Matrimonio jungi potest: attamen ad habendum duplex domicilium requiritur, ut in utraque æqualem moraliter habitationem habeat. *Instit. Eccles.* 33. n. 6. Parochus ruralis, quò quis pergit ad rusticandum, non est aptus Matrimonio illius, qui ibi moratur causa recreationis, et ad rusticana negotia; ita enim perpetuo censuit S. Congreg. *ib.* n. 7.

Nullum est Matrimonium ejus, qui è loco proniæ habitatio-

nis, non tamen deserto ibi domicilio pergit ad alium locum animo se conjungendi in Matrimonio, non adepto novo domicilio, seu quasi domicilio; ita ex sensu perpetuo S. Congreg. ibid. n. 8.

Vagorum Parochus quoad Matrimonium, est Parochus loci, ubi tunc versantur, ut ex sensu plurium Theologorum. ibid. n. 10.

Diligenter tamen distinguendi sunt vagi à peregrinis. Vagi sunt enim illi, qui relicto proprio domicilio, aliud quæsituri vagantur; peregrini verò qui non relicto domicilio, peregrinantur alicubi. ib. num. 10.

Scholares, Judices, Medici, etc. qui alicubi conducti habitant, in loco ejusdem habitationis contrahunt quasi domiciliati, si ibi permaneant aliquo idoneo tempore. Ita ex DD. et Decr. S. Congr. ib. n. 11.

Quoad Matrimonia eorum, qui in carcere adstricti detinentur, si detineantur in carcere ex sententia Judicis, sive deputati in perpetuum, sive ad certum tempus, respectu illorum, Parochus loci ubi carcer situs est, est Parochus Matrimonii. Si verò detineantur in carcere donec causa eorum expediatur, tunc Parochus eorum est ille, ubi habent domicilium. Ita est sensus S. Congregationis, et DD. ibid. n. 12.

Parochus eorum, qui expositi sunt, et in hospitali aluntur, quoad Matrimonium non est capellanus ejusdem Hospitalis, sed Parochus, ubi situm est hospitale. Ut ex Decretis S. Congregationis. ib. n. 14.

Educandæ in Monasterio degentes habent pro Parocho matrimonii illum, in cujus loco est domicilium paternum, maternum, vel fratrum, ut ex multis Theologis. ibid. n. 16. Si eo careant est Parochus loci, ubi est Monasterium.

Famuli habentes domum et familiam in alia Paroecia, diversa ab ea quam habet domus heri, Parochum matrimonii habent illum, in qua est domus et familia. Ita ex statutis Cleri Romani, ib. n. 20. disponitur. Si verò domicilium familiæ habeant extra Urbem, et in Urbe famulatum, tunc coram Parocho urbano contrahunt. Inst. Eccl. 88. n. 5.

Si Episcopus mandet alicui Parocho, ut assistat matrimonio, reputans hunc esse verum parochum alterutrius ex contrahentibus, et si postea reperiat, verè non esse Parochum illorum, adhuc tamen mandatum Episcopi valet, ut consensus iste susciatur, ut semel et iterum decisum à S. Congreg. refertur. Instit. Eccles. 88. n. 4.

Matrimonium etiam bona fide contractum coram Parocho et unico teste non valet, ut ex responso S. Congregationis Concilii constat. De Syn. l. 12. c. 5. n. 5. Vicissim valet contractum coram duobus testibus sine Parocho in loco, ubi non est nisi hæreticus, vel si est, illum adjuvandi libera potestas deest. ibid.

Parocho præsentem, ita tamen ut neque videat contrahentes, neque auribus verba eorum percipiat, Matrimonium est nullum, uti definitum est à S. Congregatione Concilii post diligens

examen in causa Romana die 7 martii 1700. At si Parochus affectaverit non intelligere verba contrahentium, Matrimonium valere respondit alio decreto anni 1593, in causa Ulyssiponensi, S. Congregatio. De Syn. Diœc. l. 13. c. 23. n. 5.

Tunc verò non audit affectat Parochus, si invitatus adhibeatur ad contractus celebrationem, et data opera neque videre vult, neque percipere cum tamen facile posset, et testes audierint, et viderint, quæ sanè ratio fuit Decreti S. Congregationis in Carthagin. Matrim. ann. 1753, lati pro similis Matrimonii validitate. ibid. n. 11.

Parochus, cui interdictum est ab Episcopo, ne interveniat Matrimonio contrahendo, adhuc tamen non reddit Matrimonium invalidum. Ita ex Decis. S. Congreg. De Syn. Diœc. l. 13. c. 23. n. 1. Idem dicas, si Ordinarius tantum vetet Vicario Parocho, ne assistat, ille contra mandatum assistat. Item pariter judicandum est, si vel Parochus, vel ejus Vicarius prohibiti ab Episcopo, nolentes et inviti assistere cogantur. ibid. ex eodem Decreto.

Matrimonio jungendi non sunt sponsi à Parocho, si comperiat illos ignorare necessaria ad salutem. Encyclica *Etsi minimè*, Bull. Tom. I. n. 42.

In impedimento disparitatis cultus animadvertendum est, conjugem, qui ad fidem transit, altero in infidelitate relicto, teneri quidem admonere infidelem, num velit cohabitare absque contumelia Creatoris, et sine ista admonitione fidelis non potest ad secunda vota transire. Verùm Pontifex cum neophytis baptizatis p̄i loci catechumenorum Venetiis dispensat, ut possint contrahere, etiam consensu alterius conjugis infidelis non requisito, dummodo constet summarie et extrajudicialiter, illum moneri minimè posse, quamvis postea compertum sit, infideles illos tempore secundi Matrimonii fidelis baptizati ad fidem fuisse conversos. Constit. *In suprema*. Bull. Tom. I. num. 117.

Si infidelis conjux veniat ad fidem, et alter consentiat habitare cum illo absque injuria Creatoris, quamvis in infidelitate perseverare velit (quod judicandum pertinet ad Episcopum) tunc decrevit S. Congregatio, non posse conversum ad fidem aliam sibi conjugem adsciscere. At eo ipso, quod alter velit in infidelitate perseverare, censent Theologi plures satis esse periculi in neophyto. Verùm hujus dubii solutionem rectè monet Cabassius ex moribus regionum et casuum circumstantiis pendere. De Syn. Diœc. l. 13. c. 21. n. 1.

Accidit, ut infidelis plures uxores in infidelitate accipiat, tum veniat ad fidem, et fidem pariter una ex his uxoribus recipere sit parata, non tamen illa quæ prior ducta est, quæ propter distantiam locorum, vel ignorando ubinam sit requiri judicialiter non possit. Demum post renovatum cum illa quæ venit ad fidem, Matrimonium (quod fieri non potest absque renovatione consensus coram Parocho et testibus, eo quod prior consensus in infidelitate datus fuisset nullus propter Matrimonium prius

cum altera celebratum), comparat uxorem prior, et probat se non fuisse præmonitam, vel fuisse impeditam, ut suam voluntatem manifestaret, nunc vero paratam se dicit ad fidem amplectendam, vel jam fuisse amplexam antequam conjugium neophyti cum neophyta celebraretur. In hoc rerum eventu S. Pius V concessit Missionariis, ut cum Judæis baptizatis dispensare possent, ad effectum remanendi tanquam cum uxore legitima, cum ea uxore quæ fuerit pariter baptizata. Eandem dispensandi facultatem concessit Gregorius XIII Episcopis, Parochis et Societate Jesu Presbyteris, ad sacramentales confessiones in iis Regionibus approbatis, quoad eos qui ab Anglia, Æthiopia ac Brasilia, in captivitatem adducti, et in remotas regiones delati fuerant, ut non expectato, nec requisito consensu conjugis infidelitate ducti, Matrimonium inire possint cum quocumque fidei, etiamsi conjuges infideles declarare possent se justè fuisse impeditos, ad manifestandam suam voluntatem, vel etiamsi probarent se fuisse conversos ad fidem tempore secundi Matrimonii. Has Constitutiones certè emanare potuisse ab iis Pontificibus fasè demonstratur; sed eas extendi non posse ad alias Regiones, quantumvis similes rationes suppent, clarè constat: quare si fortè casus accidat, petenda est facultas dispensandi à SS. Pontificibus. De Syn. Diœc. l. 13. c. 21. n. 3 et seq.

Si infidelis unam conjugem infidelem duxerit, ita Matrimonium valet, ut si ea vivente alteram superinducat, secundum Matrimonium nullum sit, cum Matrimonium institutum sit, ut unicam habeat. ib. n. 8.

Si matrimonium ineatur inter duos, qui pravum habent errorem substantiæ Matrimonii repugnantem, ut inter Græcos, qui censent conjugii vinculum dissolvi per alterutrum conjugis adulterium, prava hæc opinio non officit validitati Matrimonii. Ita resolvit S. C. Concilii die 15 Januarii 1724. De Syn. Diœc. l. 13. c. 22. n. 4.

Verùm si hæc opinio deducatur in pactum tanquam conditio in actu ineundi Matrimonii, tunc Matrimonium nullum est, uti semper accidit cum Matrimonio est appositae conditio substantiæ Matrimonii repugnans, ex Decretali Gregorii IX, cap. *De Appositis*, ib. num. 5. Hinc, quem subdo, casus resolutus est à S. C. die 20 Maii anni 1754.

In formula, quam Calvinistæ in conjugii ineundis adhibent, minister sponsum interrogat, *accipisne illam in uxorem?* respondet ille: *accipio*. Eadem verba interroganti ministro repetit sponsa. Tum minister iterum ad sponsum: Personam, quam namanenes, amas, et accipis eam in perpetuam uxorem, nec in ulla illius ærumna deseres, *quoadusque in sua honestate et puritate permanserit?* Tantumdem dicit sponsæ. Porro illud, quoadusque in sua honestate et puritate permanserit, in sensu Calvinistarum denotat virum accipere sponsam in uxorem quoadusque adulterium non contraxerit, eoque commisso, vinculum conjugii solvi. Celebrant igitur hæc conjugia cum conditione op-

posita perpetuitati Matrimonii, quæ sanè perpetuitas essentiæ conjugii annexa est, ut ex Conc. Florentino in Decreto de unione Armenorum, et instructione Clementis VIII pro Italo-Græcis, confirmata à Benedicto XIV, sua Constitutione *Etsi Pastoralis*, quæ est 57 Bull. Tom. I. constat. Quare optimè definitum in Congreg. S. Officii die 20 Maii 1754, conjugium illud nullum extitisse, adeoque integrum fuisse alterutri sponso ad alia vota transire. De Syn. Diœc. l. 13. c. 22. n. 9. Neque obstare judicatum est, prius dixisse utrumque Sponsum, accipio hunc in conjugem, deinde ad novam interrogationem utrumque conditionem subdidisse, quia et prior et secunda interrogatio unus idemque actus iudicatus est.

Ex his etiam resolutus est à S. Congregatione casus alter die 8 Julii 1724. Vir et scemina convenerunt ad celebrandum Matrimonium coram Ecclesia, ut illud nequaquam consummare deberent, sed post quindecim dies mulier Monasterium ingrederetur, et post probationis annum profiteretur; interim verò omni juri renuntiabat, quod in mariti personam ex Matrimonio sibi acquirere potuisset consenseratque, ut si ab his pactis defecisset, Matrimonium nullum, irritumque declararetur. Ita conventum inter illos, pactaque hæc scriptis consignata sunt, ac significata testibus et Parocho, coram quibus ineunda erant nuptiæ. Hoc Matrimonium nullum esse declaravit S. C. ex Cap. *Si conditiones*, de condit. Apposit. ; nam abdicatio facta ab utroque de potestate in corpus alterius, apertè contraria est substantiæ Matrimonii. Quamvis enim in ipsa Matrimonii celebratione actu expressæ non essent pactiones istæ, constabat tamen ex antecedentibus et sequentibus simul junctis, conjuges ab iis non recessisse. ib. n. 10.

Matrimonium infidelis in infidelitate contractum non statim resolvitur, ex quo alteruter conjugum baptizatur, et alter renuit, sed tunc cum baptizatus ad altera vota transit. Epistola ad Vices-gerentem de Baptismo Hebræorum etc. *Postremo Mense* etc. Bull. Tom. II. n. 28. Vide et De Syn. Diœc. l. 6. c. 4. n. 4.

Hebræi cum hæretica non valet, obstante cultus disparitate. Epistola ad Cardinalem Ducem Eboracensem data die 9 Febr. 1749. §. II et seq. Bullar. Tom. III. n. 2.

Num in casu, quo alteruter ex conjugibus ad fidem venerit, relicto altero, qui non vult cohabitare sine injuria Creatoris, dein verò et ipse ad fidem conversus sit, atque interim postquam secundus, licet ad fidem conversus est, prior conjux secundas nuptias iniverit, in eo casu suadendum sit Pontifici, ut Matrimonium in infidelitate consummatum dissolvat in favorem secundi conjugii? ambigit merito Pontifex, et censet id fieri non debere, nisi adsint causæ gravissimæ. De Syn. Diœc. lib. 6. c. 4.

Catholici, qui cum hæretico Matrimonium celebrant etiam in locis hæreticorum, gravissimè peccant, quia hoc agendo cum illis in divinis communicant, quod, nisi fortè cum gravissima

causa, illicitum est. Si verò postquam sic contraxerint coram Parocho Catholico, possint iterum coram ministro Protestante conjungi ad evitanda gravia damna, quæstio est; ad quam S. Congreg. respondit, minister hæreticus si assistat hinc Matrimonii, ut minister politicus, tunc à Catholicis peccatum non committitur; secus verò si assistat ut minister sacris addictus. Ita censet Pontifex in Syn. Diœc. l. 6. c. 5. n. 4 et 5.

Conjugia hæretici protestantis cum fœmina hæretica coram Parocho non Catholico in Belgio confœderato celebrata valida habenda sunt. Decretum à Pontifice approbatum die 4 Nov. 1741. Bull. T. I. n. 34. Item valet ita, et in iis Regionibus celebratum, si hæreticus Catholicam ducat, quanquam postremum hoc illicitum haberi debet. ib. Idipsum reperitur in epistola ad Cardinalem Ducem Eboracensem data die 9 Febr. 1749. Bullar. Tom. III. num. 2. Vide Tr. De Synod. Diœc. l. 6. c. 6. n. 12.

Nuptiæ inter Catholicum et hæreticum conjugem multò rectius non sunt benedicendæ, neque Missa in præsentia hæretici celebranda, nec tandem connubii ritus inter Ecclesiæ ambitum peragendus, quod et vetitum fuisse à Clem. VIII. circa benedictiones quidam referunt. De Syn. Diœc. l. 6. c. 5. n. 5.

Matrimonia inita à Græcis Catholicis in Ecclesia Orientali post susceptum sacrum ordinem, dubium est num valeant, an tantummodo illicita habenda sint; quare si fortè id accidat, petenda est dispensatio à Sede Apostolica, sed in dispensatione non exprimitur conditio, ut consensus inter conjugatos repetatur.

Quoad Italo-Græcos Matrimonia post Ordinem sacrum inita, nulla sunt. Constit. *Etsi pastoralis*, Bull. Tom. I. n. 57.

Impedimentum ex adoptione proveniens ita explicatur à Pontifice in Tract. de Syn. Diœc. l. 9. c. 10. n. 4: connubium iniri non potest inter adoptantem et adoptatum, atque ab isto descendentes; quod impedimenti genus semper durat quoad adoptantem tantam et adoptatum. Secundo inter adoptatum et filios naturales adoptantis. Sed impedimentum istud tandiu durat, quandiu perseverat adoptio, seu filii remanent sub patria potestate; nam ea soluta, sive per mortem adoptantis, sive per emancipationem filii, sive adoptivi, sive naturalis, cessat impedimentum. Tertio inter adoptantem et uxorem adoptati, seu vicissim inter adoptatum et uxorem adoptantis, idque semper durat. An verò hæc impedimenta obtineant tam in adoptione perfecta, quam imperfecta, lis est inter Doctores. Porro adoptio perfecta tunc fit, cum persona extranea sui juris ex Principis rescripto, ita transit in potestatem et familiam adoptantis, ut perinde ac filius legitimus fiat ejus hæres necessarius tam ab intestato, quam extra. Adoptio imperfecta dicitur, cum persona extranea constituta sub patris, seu avi potestate, solius magistratus, alteriusve Judicis competentis auctoritate in filium, aut nepotem adsciscitur; non tamen in familiam et potestatem adoptantis transit, et succedit solum ab intestato. De Syn. Diœc. lib. 9. cap. 10. n. 4.

Matrimonia filiorum-familiæ sine parentum consensu con-

tracta, etiamsi in Galliis habeantur invalida quoad effectus civiles, ut de dotis invaliditate et communitate inter virum et uxorem; valida tamen habenda esse in ratione Sacramenti censet Pontifex, et oppositum sentientes rejiciendos omnino judicat. De Syn. Diœc. l. 9. c. 11. n. 2.

In Matrimonio puberis cum impubere, malitia ætatem supplente, Episcopus potest jure suo licentiam contrahendi largiri. Encyclicæ ad Episcopos Poloniæ, Bull. Tom. II. num. 51. *Magnæ nobis*. Ad pronuntiandum in ea causa cumulativum jus est inter Sedem Apostolicam et judices ordinarios. ib.

Quoad Matrimonia inter impuberes nondum conjugio aptos, solus Romanus Pontifex dispensat. ib.

Impedimenta Matrimonium impediunt ab Episcopo relaxari possunt, si excipias impedimentum ortum ex sponsalibus cum altero prius initis, et illud, quod ex voto perpetuæ castitatis, et ingrediendi Religionem, nisi fuerint conditionata, ortum duxit. Cætera verò Matrimonium irritantia tollere, nisi Romanus Pontifex, nemo potest. Excipitur tamen casus quem statim subdo.

Si fortè accidat ut matrimonium jam fuerit contractum in facie Ecclesiæ cum omnibus solemnitatibus, ininitumque fuerit bona fide ex ignorantia impedimenti juris et facti, et sit consummatum, occultum sit tamen impedimentum, et adiri non possit Pontifex, seu ab eo dispensatio obtineri ob conjugum pauperiam, rusticitatem, locorum distantiam etc., nec possit separatio fieri sine scandalo; dum simul omnes istæ circumstantiæ adfuerint, tunc ab Episcopo ea dispensatio tuto conceditur, quam potest major Pœnitentiarius Papæ, in foro tamen conscientiæ tantum. Quare si impedimentum illud postea detegatur, et deducatur ad forum contentiosum, impetranda est à Summo Pontifice dispensatio. De Synod. Diœc. lib. 9. cap. 2. n. 1.

Fortè etiam Episcopus dispensare poterit in impedimento dirimente occulto, cum Matrimonium proximè contrahendum est, in casu quo tales urgeant rerum circumstantiæ, ut nec S. Pontifex consuli possit, nec Matrimonium differri sine scandalo, aut infamia contrahentium. Tunc censendus est S. Pontifex tacite delegare Episcopo potestatem dispensandi. ibid. n. 2.

His præcis rerum circumstantiis, nemini fas est Episcopo dispensare in impedimentis publicis Matrimonium dirimentibus. Neque enim verum est et sanum, Axioma illud à nonnullis adoptatum: « Quidquid potest Pontifex in universo Orbe, si excipias, quæ totius Ecclesiæ statum respiciunt, velut fidei articulum definire, potest Episcopus in sua Diœcesi, nisi Papa sibi illud reservaverit. » Non enim potest inferior legem à Superiore latam relaxare. Sunt qui consuetudinem prætendant; at considerent attentè, cum res sit de minuendis juribus Roman. Pontif. unice competentibus, num ideo ad minus annorum spatium sine ulla interruptione perseveraverit. Considerandum insuper et potissimum, num per eam consuetudinem *dirumpatur* *Ecclesiastica Disciplina*: tunc enim nunquam contra le-

gem præscribitur. Cap. *Cum inter*, de Consuet. Tract. de Syn. Dioc. l. 9. c. 2. n. 3.

In contractis Matrimoniiis pro eorum revalidatione non dispensat S. Pœnitentiaria in gradibus primo et secundo consanguinitatis vel affinitatis ex copula licita, nisi forte in secundo gradu per decennium duraverit occultum impedimentum, et conjuges ut legitimi reputati fuerint. In reliquis verò dispensat, sicut in gradibus et tertio, et quarto publicis revalidat Matrimonia ex causa occulta subreptionis et obreptionis litterarum Apostolicarum nulliter contracta, nisi si falsitas consistat in narratione falsa præcedentis copulæ. Bulla *Pastor bonus*. Bull. Tom. I. n. 95. §. 40. Vide inst. Eccles. 87.

Si in dispensatione à Dataria obtenta quoad gradus prohibitos reficeatur copula ex causa infantiæ, tunc sacra Pœnitentiaria dispensat in Matrimonio contrahendo, et etiam contracto, at cum agitur de primo in secundum gradum, exigit compositionem 50 Ducatorum auri de camera, nisi gratia prior fuerit expedita in forma pauperum. ibid. §. 41.

Si in dispensatione à Dataria petita in impedimentis graduum expressa fuerit copula, tacita tamen mala intentione facilius obtinendæ dispensationis, tunc si mala intentio sit occulta, dispensat S. Pœnitentiaria cum miserabilibus personis absolute, cum reliquis taxa definita. Si verò copula habita fuerit affinitate, seu consanguinitate non agnita, tunc pro dispensationibus non est necessario exprimenda. Inst. Eccles. 87. n. 23.

In impedimentis occultis affinitatis ex copula illicita, absente etiam periculo scandalorum in contracto, et contrahendo Matrimonio, in foro conscientie dispensat.

Dispensat etiam in impedimento criminis tam pro contracto, quam pro contrahendo, ubi nulla adest machinatio. Potest etiam dispensare, quando agitur de machinatione ex parte tantum alterutrius; id tamen rarius præstat. ib. n. 44.

In impedimentis dispensat etiam si fuerint multiplicia, sicut et dispensat in foro Conscientie pro legitimatione prolis, nisi illa concepta fuerit in adulterio. ib. n. 45.

In dispensationibus pro impedimentis Matrimonii super gradibus vetitis impetrandis, si taceatur copula antecedens, sicut (si adfuerit) intentio facilius obtinendæ dispensationis, rescriptum vitatur, ut DD. Instit. Eccles. 87. n. 13. In contractis tamen Matrimoniiis, si hoc vitium occultum perseveret, dispensat Pœnitentiaria. ib. n. 14.

Clausula illa in dispensationibus Matrimonialibus, *absolutio et dispensatio in foro judicario nullatenus suffragetur*, eam vim habet, ut si impedimentum ex occulto fiat publicum, possit Ordinarius conjuges separare à toro. Si tamen illi occultè sine scandalo debitum invicem reddant, non peccant, ita sentiente Navar. ib. n. 50.

Si ordinarius subodorans impedimentum velit procedere in cognitionem delicti, id potest, imò debet facere, etiamsi reus

protestetur de obtenta dispensatione. Si verò certioretur ea de re ab aliquo fide digno, ut à Confessario, seu Parocho, qui possunt id clam testificari Episcopo, tunc debet Episcopus acquiescere, nec debet ad delictum puniendum procedere, ut ex Clericato monet Auctor, ib. num. 50.

Postrema clausula sic enunciatur: *Dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita cautè etc.* Rejicitur sententia opinantium hanc non esse conditionem; sed ut Confessarius instruat, quo certior sit contractus; ac veram esse conditionem ex *ablato absolute*, quo enunciatur, ut est Juristarum sensus, demonstratur. Instit. Eccles. 87. num. 68.

Nec admittitur sententia asserens, quando fieri non possit revelatio impedimenti, sufficere, ut pars illud sciens habeat copulam cum parte ignorante affectu maritali, cum prior consensus partis inscie fuerit nullus, adeoque ex parte illius nullus sit, unde debet innovari. Aliorum sententia pariter rejecta est, eorum nempe, qui suadent, ut sciens impedimentum proponat alteri, se adeo illam amare ut denuo cum illa velit ligari, si alter respondeat affirmativè, consensus censetur innovatus. Hæc tamen opinio rejicitur, eò quòd consensus præstitus à parte inscia sit consensus junctus cum errore, quare non adimpletur conditio, *dicta muliere certiorata*.

Prefertur cæteris quarta ratio certioram reddendi partem ignaram, et tunc fit, cum parti ignaræ dicitur, in priori Matrimonio defuisse consensum validum; adeoque suasu Confessoris se proponere, ut iterum innovetur ex parte utriusque. ib. n. 78.

Sed quid si timor occurrat, ne parte ignara certiorata, de nullitate consensus, futurum sit, ut illa renuat novam celebrationem, adeoque sic soluto Matrimonio, timeatur, ne nata antecedenter proles declaratur illegitima? Tunc utique de prole non est cur dubitetur, nam semper habetur ut legitima cum impedimentum est occultum, et unus saltem ex conjugibus in bona fide versatur. Verùm si adhuc perseveret metus scandalorum ex resolutione hujus matrimonii, suadet Auctor, ut per novas litteras exponatur S. Pœnitentiariæ casus, vel recurratur ad Episcopum, qui id suadebit quod erit opportunum. ib. n. 80. Causæ Matrimoniales à Curia Romana commissæ in partibus, non delegantur nisi Episcopis, vel si nullus sit in Diocesi, saltem vicinioribus; et si vel illi abfuerint, Judicibus Synodalibus. Cons. *Dei miseratione*. Bull. Tom. I. n. 33. Mandat insuper Pontifex, ut in singulis Diocesisibus defensor Matrimoniorum designetur, qui semper adsit in judicio, et citetur in omnibus actibus. Si verò Judex in partibus pro validitate Matrimonii sententiam ferat, ab ea sententia appellatio nulla intercedat. Secus si pro invaliditate, defensor appellare debet intra tempus legitimum, sive pars instet, sive non. Pendente verò appellatione ad novas nuptias transire conjuges vetantur sub pœnis contra polygamos constitutis.

Post duas conformes sententias latas de nullitate *Matrimoz v.*

licitum est conjugibus transire ad alias nuptias, dummodo pars, seu defensor pro sua conscientia non crediderit appellandum. *ib.* Pacta prævia inita inter conjuges de non appellando à sententia de nullitate Matrimonii irrita declarat Pontifex in *Encycl. ad Polonos. Bull. Tom. I. num. 85.*

Matrimonia inter hæreticos sine præsentia Parochi in Provinciis fœderati Belgii, cum non sit ibi receptum Concilium Tridentinum, tenent; quemadmodum etiam Matrimonia inter hæreticam et catholicam ab incolis illorum locorum sustentur. Idem statuitur si uterque contrahens pertineat ad militias Ordinum fœderati Belgii addictas muniendis arcibus vulgò dicti *di Barriera.* Extenditur ad contrahentes in civitate Mosæ Trajectensis. Sed si contrahentes habentes domicilium in Provinciis fœderatis velint contrahere in regionibus Catholicis, seu vicissim velint contrahere in Provinciis fœderatis, cum habeant domicilium in regionibus Catholicis, nihil de illis decernitur. *Const. Matrimonia. Bull. Tom. I. n. 34.*

Denunciations Matrimoniales non sine gravi causa dispensentur ab Episcopo, mandat Pontifex *Constit. Satis vobis. Bull. Tom. I. n. 35.* In eo verò casu, quo fiat dispensatio, jubet nomina contrahentium, et fides celebrati Matrimonii à Ministro deputato facta in libro secreto adnotetur, quem sigillis clausum servandum esse in Episcopali Cancellaria edicit. Si proles nascatur, ejus parentes, et fides collati illi Baptismatis in eodem libro adnotanda est, quapropter moneri jubet contrahentes in actu contrahendi matrimonii, ut intra triginta dies à natiuitate numerandos, moneant de his omnibus Episcopum, et si secus fecerint, sciant occultum Matrimonium fore revelandum ab Episcopo.

Matrimonio celebrato non præmissis denunciationibus, nec obtenta ea de re ab Episcopo facultate, si assistat Parochus, suspensione ad triennium plectendus est ex *Cap. Cum inhibitio §. final.* à qua suspensione toto eo triennio absolvi ab Episcopo nequit, ut ex Sanchez firmatur. In *Tract. de Syn. Diœc. l. 12. c. 6. n. 2.*

Diebus, quibus interdiciuntur matrimonia, non quidem absolute illa vetantur, præcisa consuetudine, sed solemnitas tantummodo et pompa nuptiarum, ut ex *Cap. Capellanus de Feriis* monet Theologi, et notatur *Instit. Eccles. 70. n. 5.*

Nomine verò solemnitalis nuptiarum censentur, et quidem potissimum, benedictiones in Missali Romano expressæ. Vetantur verò illæ sub peccato gravi, ut ex Sanchez, aliisque notatur *Instit. Eccles. 80. n. 7.* Quare cum temporibus feriatis celebrari nuptias permittit Episcopus, nunquam licet benedictiones illas conferre. *ibid. n. 2.*

Imò, et tota Missa pro sponso et sponsa omittenda est, cum benedictiones illæ pars ejusdem habeantur. Tunc igitur celebranda est Missa de tempore. *ib. n. 11*

Ideo verò requiritur facultas Episcopi ad celebrandum matrimonia diebus feriatis (quanquam illa sint de se licita), quia in

Synodis, vel ex consuetudine introducta vetita illa habentur; quare requiritur ut Episcopi facultas intercedat. *ib. n. 4.*

Semel tamen inita matrimonia diebus feriatis, consummari possunt, ut ex sensu DD. Theologorum statuitur. *ibid. n. 17 et 18.*

Quare licita est traductio sponsæ ad domum viri, ut ex *Congregat. firmatur. ib. n. 21.*

Matrimonia per Procuratorem contracta valent, ut communis est Theologorum, etiam post Tridentinum scribentium, sententia. Quanquam cautius est, ut quæ sic conciliata sunt, iterum præsentibus conjugibus coram Parocho renouentur: quæ tamen dicta sunt ad cautelam, non autem ad necessitatem. De *Synod. Diœc. lib. 13. c. 23. num. 9.*

Matrimonia occulta antequam ab Episcopo permittantur, debet ille exquirere qualitatem, gradum, et conditionem petentium, an sint sui vel alieni juris, an sint filiifamiliâs, et num illæ nuptiæ sint tales, ut pater justè illis possit dissentiri. Cum verò omnia repererit ad formam, debet deputari ad assistendum eisdem nuptiis Parochus alterutrius ex contrahentibus, nec, nisi ex gravi causa, id muneris demandari debet Sacerdoti à Parocho diverso; qui Sacerdos vel Parochus debet exhibere Episcopo documentum celebrati matrimonii cum nota loci et temporis et testium, qui interfuerunt. Id verò documentum transcribatur in libro diverso ab illo, in quo reliqua publica matrimonia annotantur, idemque liber clausus et sigillis obsignatus in Episcopali Canc. cautè servetur, non aperiendus, nisi cum alia similia matrimonia annotanda sunt. Mandat Pontifex, ut proles inde nata denunciatur Episcopo vel per litteras parentum manu propria signatas, vel per personam fide dignam a parentibus designatam, eademque attestatio scribatur in libro diverso ab eo, in quo matrimonia occulta describuntur: utriusque parentis nominibus appositis. Qui liber custodiendus est ea diligentia, qua liber matrimoniorum occultorum. Verùm in celebratione matrimonii hujusmodi, ille qui Parochi nomen et vices gerit, debet monere conjuges, ut prolem ex eo conjugio natam denuncient Episcopo, eo modo, quo supra; alioquin, si hæc omittantur, denunciet Episcopum, secreti fide neglecta, matrimonium illud occultum revelaturum, ne filii natis jactura inferatur. Ita in *Bulla Satis vobis, Bullar. Tom. I. num. 35.*

Cum petita fuisset à Pontifice dispensatio de tertio in quartum consanguinitatis, et contracto matrimonio non jam consummato, reperitum fuerit inter conjuges intercedere non unum, sed duplex impedimentum itidem de tertio in quartum; ideo supplicatum fuit pro dispensatione in eodem secundo impedimento, et vir, cujus nomine oblata est supplicatio, significavit uxorem suam esse insciam novi hujus impedimenti, quia si hoc scivisset, institisset pro nullitate matrimonii, et si hoc dissolveretur, magna scandala oritura essent; Pontifex concessit novum Breve. in quo dispensavit in radice matrimonii. Uxor in nova supplicatione

demonstravit se consciam fuisse secundi hujus impedimenti ante concessionem secundæ hujus dispensationis, et dum parabat se opponere huic matrimonio ratificando, oblatam fuisse à viro, se inscia, dispensationem. S. Congregatio resolvit pro invaliditate ejusdem matrimonii: cujus resolutionem Benedictus XIV. confirmavit in sua Bulla *Etsi matrimonialis*. Bull. Tom. IV. num. 50.

MATUTINUM.

Matutinum non est segregandum à Laudibus sine causa, quæ optima suppetit Ecclesiæ, sejungendi Matutinum à Laudibus nocte Natalis Domini. Inst. Eccles. 24. n. 9.

Peccat etiam venialiter, qui sine ulla legitima causa horam non servat, ut ex D. Thoma. ib. n. 9.

Hora recitandi Matutini die præcedenti incipit post exactas tres quartas partes diei, ut in Calendario Romano annotatum est. ibid. n. 10.

MEDICUS.

Medici tenentur sub gravi monere infirmum, cum vocantur ad eum curandum, ut vocet Confessarium, ut provideat de salute animæ suæ, ita præcipiente Concilio Lateranensi in Cap. *Cum infirmitas* De Pœnit. et Remiss. S. Pius V in sua Constitutione 3, in Bullario Romano, jubet Medicum ante omnia id monere; neque tertio die ulterius illum visitare, si vocare Confessarium recusaverit: Transgressores Medicos incurrere pœnam infamiæ et privationem omnium privilegiorum ejus Professionis. Mandat insuper, ut nemo deinceps Lauream Medicinæ obtineat, nisi prius juret coram publico Notario et testibus ejus Bullæ observantiam. Neque ab his servandis excusantur Medici de consuetudine jam per longum tempus introducta, cum ob singulorum juramentum consuetudo ista induci non potuerit. Sufficient tamen si medicus id moneat per alium virum gravem. Inst. Eccl. 22. n. 16.

Non tamen tenentur sub gravi monere ægrotum in quocumque morbo, sed quando ita aliquo morbo corripitur, ut attentis omnibus judicari possit, periculum esse, ut evadat mortalis. ib. n. 18. Consultius est tamen, ut moneatur ægrotus, etiamsi non timeatur periculum illud. ib. n. 22.

Si tamen ægrotus renuat confessionem, et morbus sit adeo periculosus, ut desertus à Medico timendum sit, ne moriatur; docent tunc Theologi deserendum à Medico non esse, ne ægrotus amittat spem sanitatis recuperandæ, adeoque respiscendi. ibid. n. 17.

Laici artem medicam, vel chirurgicam exercentes ex præscripto suæ artis, etiamsi aliquis ægrotus obierit, non tamen incurrunt irregularitatem; attamen *ad cautelam* petunt, et obtinent dispensationem si promoveri ad Ordines sacros postulant,

attamen ejusmodi Brevia non conceduntur, nisi prius audito Episcopo; cui injungitur, ut distinctè referat casus omnes animadversione dignos, eorumque peculiare circumstantias, simulque exponat, cujus rei gratia orator ad Ordines sacros promoveri poseat. De Syn. Diœc. l. 13. c. 10. n. 4.

Sacros verò Ordines jam obtinentes, vel etiam minores cum ecclesiastico Beneficio, ex præscripto sacrorum Canonum necessario debent petere indultum, si medendi artem velint exercere. Hoc verò indultum non obtinetur, nisi exposita causa, nempe quod locus, in quo Orator degit, et profiteri cupit, vel sit pene destitutus, vel non satis illi provisum sit ex Medico laico, vel denique ejus familia tantæ sit egestatis, ut providendum illi sit ex honesto lucro ex arte medica percipiendo. ibid. num. 6.

Regulares verò in Missionibus agentes privilegio donantur, ex Bulla potissimum Clementis XII. *Cum sicut*, ut possint exercere artem medicam. Hoc tamen privilegio frui non possunt, nisi in ea arte sint periti, et gratis remedia præscribant, ac tandem abstineant ab incisione et adustione. Denique requiritur, ut non adsint Medici laici, vel sint quidem, at hæretici, vel hebræi, ut ex Decreto Congr. de Propaganda fide. ibid. n. 7.

Regulares ex instituti sui ratione Hospitalium curam et administrationem obtinentes, medicam artem exercere non possunt extra illa hospitalia. ib.

In prædictis indultis Apostolicis, Monachis, vel Clericis concessis semper apponitur hæc limitatio, *absque incisione et adustione*. ib. n. 8.

Clericis Secularibus sacris Ordinibus insignitis si concessum fuerit indultum, ut provideant familiæ indigenti, illud durat, quoadusque Orator certos Ecclesiasticos redivit, vel residentiale beneficium obtinuerit.

Insuper affertur limitatio, ne quid exposcat ab ægrotis, neque enim Ecclesiastico sæculari Medico vetatur, ut sponte oblata recipiat, præterquam à veris egenis, à quibus nihil penitus potest accipere. ibid. Regularibus verò indultariis semper datur cum modificativa, ut nihil penitus ab ægrotis recipiant. ibid.

Porro indulta illa ecclesiasticis vel Regularibus concedi non solent, nisi prius audito Episcopo testante de viri peritia in ea arte, et de indigentia medici in ea civitate, vel oppido. Præterea exquiritur etiam pro Regularibus testimonium Superioris regularis circa mores illius, qui indultum petit. Si verò non præmittatur testimonium Episcopi, adhuc tamen Pontifici Brevis executio Episcopo committetur, qui commissum munus impleturus de his omnibus certiore se reddere tenetur. ib. num. 9.

Chirurgiam verò exercere ecclesiasticis secularibus et regularibus longè difficilius conceditur, et tunc solam cum omnis omnino chirurgus laicus deest; quin et tunc sine adustione et sectione. ib. n. 11.

MEDITATIO. Vide ORATIO.

MISSA.

Missæ Sacrificium est *Latreuticum et Eucharisticum*, id est laudis, et gratiarum actionis pro beneficiis acceptis, est propitiatorium, quo expiantur peccata, non eo tamen modo, quo Baptismus et pœnitentia, peccata remittentes per gratiæ infusionem; sed Deus intuitu hujus Sacrificii pœnitentiæ donum largitur, seu peculiarem gratiam donat, qua quis excitetur ad contritionem, vel ad absolutionem in Sacramento pœnitentiæ utiliter consequendam. Quoad remissionem tamen Pœnæ, abolita jam culpa, immediatè illam remittit; remittit, inquam, illi pro quo offertur, ea tamen mensura, quæ Deo placuerit. De Sacrif. Miss. l. 2. c. 13. n. 17. Est denique *impetratorium* spiritualium et temporalium bonorum. ib. n. 19.

An ejusdem sit efficacitæ sive à bono, sive à malo Sacerdote Missa celebretur? Respondendum est, fructum proveniente ex opere operato nunquam minui, et si applicetur semper operari, dummodo impedimentum nullum obstet. ib. n. 20.

Alius est fructus, qui oritur ex universa Ecclesia offerente Sacerdotum suorum ministerio. Ecclesia verò est semper sancta, pulchra, sine ulla ruga, aut macula.

Tertius tandem est fructus ex ipso celebrante veniens, diciturque pariter *ex opere operantis*, atque iste ex majori vel minori Sacerdotis sanctimonia minuitur, augeturve. ibid.

Missæ fructus triplex est: *Generalissimus*, cujus fideles omnes sunt participes; *Specialissimus*, quo Sacerdos fruitur: *Medius*, quem Sacerdos applicat pro iis, pro quibus Sacrificium offert. De Sacr. Miss. l. 3. c. 8. n. 1.

Materia Sacrificii Missæ est panis triticeus, et vinum ex uvis. Si verò magna esset permixtio farinæ ex aliis frugibus, et permixtio aquæ vinum superaret, hæc materia inepta esset consecrationi. De Sacrif. Miss. l. 3. c. 10. n. 15. Nec post consecrationem novus liquor, et præsertim aqua in Calicem infundendus est. ibid. n. 16. Alioqui censet S. Thomas, corruptionem Sacramenti sequi potuisse pro aliqua parte, nisi fortè quantitas novi liquoris tantilla esset, ut non posset in omnes partes diffundi. Hæc tamen sententia non æquè à Scholasticis omnibus probatur.

Ad essentiam Sacrificii necessaria est utriusque speciei consecratio, quod etiam in prima sua institutione à Christo Domino servatum est; ex quo fit, ut nemini permitti unquam possit consecratio sub unica tantum specie, quanquam si hoc fieret à Sacerdote, consecratio quidem valeret, sed ille gravi se crimine obstringeret, et Sacramentum quidem, non verò Sacrificium conficeret; desset enim tunc mystica victimæ mactatio. ib. n. 19.

Sacerdos verba Consecrationis proferens super panem et vinum, sed extra Missam, validè quidem, sed illicitè consecrat,

nam tota vis consecrationis in verbis Christi consistit. De Sacrif. Miss. l. 3. cap. 11. num. 11.

In forma Consecrationis defectus accidere possunt, qui invalidam, et defectus, qui illicitam tantum illam reddant. Illicitam dicas, si omittatur vox *enim*, et verbum *est*. Item si loco vocis *hoc* dicatur *istud*. Invalidum si pro *hoc* substituat *illud*, vel *hic* pro adverbio sumptum. Dubium est, an invalida sit consecratio Calicis, illis tantummodo verbis prolatis: *Hic est Calix Sanguinis mei*, cæteris omissis; ideoque si id fortè contigerit, repetenda sunt sub conditione verba consecrationis vini. ibid. cap. 15. num. 15.

Sacerdos validè consecrat, etsi lethali crimine sit infectus, excommunicatus, hæreticus, degradatus. Licet tamen ut celebret, debet esse in statu gratiæ, et à lethali peccato liber. ib. c. 11. n. 1.

Alioqui duplicis culpæ reum se constituit, conficiendo scilicet vel suscipiendo indignè Sacramentum, et infideliter sibi ipse ministrando. ib. n. 2.

Vetat Tridentinum Sess. 13. c. 7. *de Eucharistia*, ne Sacerdos peccati mortalis reus, quantumvis contritus, nisi prius Sacramentali Confessione expiatus, ad celebrandum accedat. ib. n. 3. Permittit tamen Sacerdotibus celebrationem prævio tantum actu contritionis, dummodo gravis necessitas urgeat, nec sit copia Confessarii; simul verò in eo rerum eventu mandat, ut qui ita celebraverit quamprimum confiteatur. ibid. num. 4. Atque ita explicat præceptum divinum ab Apostolo traditum: *probet autem scriptum homo*. In casu verò urgentis necessitatis non sufficit attritio, sed omnino contritio requiritur, vel saltem attritio quam Sacerdos sine culpa contritionem existimaverit. Illud verò præceptum, *at quamprimum confiteatur*, verum est præceptum, et non consilium; nec ita intelligendum est, ut Sacerdos non teneatur crimen suum confiteri, nisi quando rursus est celebraturus. Hæc omnia ex variis damnatis propositionibus erata latius explicantur. ibid. num. 5.

Urgens necessitas, de qua hinc, ea censetur, si Sacerdos eo die non celebrans offensionem esset, et scandalo. Item si Parocho celebrandum est ad ministrandum Viaticum. Sunt qui addant, sufficere ad celebrationem in eo rerum statu, si nuper decessit anima probabiliter Sacrificio indigens; quod tamen ab aliis, et merito, minus probatur, cum omnes animæ in Purgatorio Sacrificio indigeant. ib. n. 6.

Sed quid, si Sacerdos cœpta Missa recordetur peccati lethalis non expositi in Confessione, vel se obstringi aliqua censura, vel jejunium non servasse? Profectò si ante consecrationem peccati, seu jejunii non servati recordatur, Missam deserere tenetur, nisi aliud suadeat justus de gravi scandalo timor. Si verò post consecrationem, perficiat, et sumat Sacramentum præmissa contritione, si occurrat grave peccatum nondum pœnitentiæ deletum, et (elicto proposito) satisfaciendi postmodum præcepto Confes-

sionis et absolutiois. Si vero nequeat conteri, satius est scandalum potius permittere, quam Sacramentum conficere, et indignè recipere.

Scandalum verò an causaret recedendo ab Altari ille, qui in loco privato celebrans cum unico ministro, peccati gravis, inchoata Missa, recordetur, quæstio est anceps; sunt enim qui minimum esse scandalum censent, si adsit tantummodo Minister puer, vel celebrantis servus, aut amicus. *ib. n. 9.*

Si ea die, tempore Missam præcedente, grave peccatum commissum à Sacerdote fuerit, de quo tamen doluit, et confessus est, non decet Sacerdotem eadem ipsa die celebrare, quia tollitur quidem reatus culpæ, sed non continuo immundities corporis adimitur. *ib. n. 11.* Idem dicat de eo, qui pollutionem proprii corporis sensit, nec tamen consensum apposuit. Quamvis nulla sit in eo culpa, indecens est tamen ad Sacrificium accedere; præsertim si menti tenacius inhæreant prævæ cogitationes. *ib. num. 12.*

Quid statuendum, si contingat defectum aliquem deprehendi vel in pane, vel in vino consecrationis, ex Rubrica repetatur, quæ mandat; si fortè accidat, ut post sumptionem sanguinis inadvertatur primò hostia inepta Sacrificio, resumendum esse novum panem, et vinum cum aqua, et verba consecrationis super utrumque repetenda, sumpto initio ab illis verbis: *Qui pridie quam pateretur*, facta tamen prius utriusque oblatione. Sunt quidem qui putant sufficere hostiæ tantummodo consecrationem; at tunc *debitus ordo non servaretur*; quæ altera est ex duabus causis, ex quibus Rubrica utriusque consecrationem mandat. Quare Rubricæ parendum. *ib. cap. 15. n. 2.*

Si verò post Consecrationem sumpta jam hostia cognoscat vinum ineptum fuisse ad consecrationem: tuncne nova hostia, novumque vinum apponendum est, novaque utriusque consecratio faciendâ? Id utique censent S. Thomas, ejusque discipuli. Sed post reformatas sub Clemente VIII. Rubricas Missalis legitur in illis expressum: si Missa celebretur in loco publico coram multis, ad scandalum evitandum sufficere, si tantummodo apponatur novum vinum cum aqua, et facta oblatione consecretur statimque sumatur. *ib. n. 3. 4. etc.*

Defectus si occurrat in pane et vino, deprehendanturque ante consecrationem, nova materia apta apponatur; si post consecrationem, Missa omitti tutò potest; si post sumptionem, necessario omittitur, nisi fortè multitudo adesset Missæ audiendæ, quo in casu posset Sacerdos submissa voce preces aliquas recitare, quæ ad illam partem Missæ non pertinerent, et benedictionem populo impertiri. *ib. cap. 15. num. 9.*

Si aqua infusa Calici non sit, idque ante consecrationem agnoscatur, infundatur statim; si post consecrationem, Missa peragenda est. *ib. n. 10.*

Si Musca, vel aranea in calicem ante consecrationem ceciderit, effundatur vinum, et novum apponatur. Si post consecratio-

nem, illud, quicquid est, extrahatur, lavetur, et comburatur, et ablutio cum cineribus in sacrario reponatur. Ita S. Thomas. *ib. n. 11.*

Si venenum immixtum deprehendatur ante consecrationem, idem, quod prius, servandum est, si post consecrationem, in aliud vasculum transfundatur, et tandiu servetur, donec species vini fuerint exsiccatae, et aliud vinum consecretur: ut ex S. Thoma. *ib.*

Vinum acescens non est adhibendum in Missa; Si tamen id fiat, conficitur Sacramentum; nec peccant Regulares, qui celebrare debent, nec habent auctoritatem vinum commutandi, id enim peccati ligat eorum Superiores, ut ex Quarto et Merato adnotatur. Institution. Eccles. 77. n. 2. Vinum quod ex aqua conficitur botris superinjecta, quale à Latinis priscis lora, seu korea dicebatur, ineptum est ad Sacrificium, ut ex Theologis firmatur. *ib. n. 4.*

Vetium est sub peccato gravi adhibere vinum illud dilutum, quod ex musto et aqua æquali, vel fere æquali, quantitate conficitur, ut ex Theologis. Inst. Eccl. 77. n. 6.

Licitum est tamen adhibere in eam rem vinum, quod ex modo illud conficiendi in regionibus aliquibus habet aliquid aquæ admixtum, est enim vinum usuale. *ib. n. 7.*

Si guttæ vini reperiantur extrinsecus in cuppa calicis, censeantur non consecratae et abstergantur purificatorio. Si interius, tutius censeantur consecratae, et per secundam purificationem assumantur. Sacr. Miss. l. 3. c. 17. n. 7.

Generatim monet S. Thomas in dubiis, num aliquid omissum in Missa sit, vel si certè constet omissum, nec illud sit de necessitate Sacramenti negligendum esse, si sit verò de necessitate Sacramenti, illud iteretur, et reliqua omnia ex ordine deducantur. *ib. cap. 15. n. 16.*

Cum novi Sacerdotes cum Episcopo celebrant, non debent intentionem suam ita conformare, ut intelligant se consecratos eodem momento, quo Episcopus extrema verba protulerit, sive ipsi ante sive postea formam compleverint. Tunc enim effectus Formæ remaneret in suspensio; sed debent esse ita animo comparati, ut omne studium ponant proferendi ultima verba cum Episcopo, atque ita unà cum eo consecrent; ex quo fit, ut si non ita jungant sua verba cum Episcopo, non consecrent, cum non habuerint intentionem consecrandi. *ib. c. 16. n. 6.*

Sacerdotes Missam cum Episcopo celebrantes eleemosynam pro Sacrificio illo accipere minime valent, quia dans Eleemosynam petit Missam modo consueto. De Sacr. Miss. l. 3. c. 16. n. 10.

Intentio applicationis Missæ sufficit si habitualis fuerit: est enim veluti quædam donatio, quæ semper valet, etiamsi multò ante intercesserit. *ib. n. 8.* Tempus applicationis num sit sufficiens post consecrationem, ambiguum est. Præstat, ut Sacerdos applicet cum se ad eam præparat. *ib. num. 9.*

Beneficiatus, cui iungitur a testatore celebratio Missæ certis diebus, non explicata applicatione pro se, vel pro aliis, debet illis diebus Missam applicare pro Fundatore ejusdem Beneficii; ut S. Cong. Conc. sæpius respondit. De Sacrif. Miss. l. 3. c. 9. n. 2.

Idem dicas, si Fundator mandaverit, ut oraretur pro se in Missa, nam præsumitur nomine orationis applicationem designasse; nisi tamen ex aliis conjecturis deducatur, aliam fuisse ejusdem Fundatoris voluntatem: ut si pluribus capellanis fundatis, in aliis mandaverit applicationem, in aliis orationem, ut ex resolutionibus S. C. ib. n. 3.

Si Superior Sacerdoti præcipiat, ut Missam certo alicui applicet, at ille pro alio offerat, reus est quidem Sacerdos inobedientiæ, sed applicatio à Sacerdotis voluntate pendet, cum ille sit minister et dispensator sui Sacrificii. ib. n. 4.

Missæ applicatio quoad Parochos. Vide *Parochus*.

Missæ Conventualis in Collegiatis quotidie celebranda est, et applicanda pro benefactoribus in genere: nec sufficit si pro uno benefactore applicetur, neque satis sit si beneficiatus, seu Canonicus teneatur aliunde ex alio debito illam applicare. Si verò præbenda beneficii tenuis sit, nihilo tamen secius supplendum est ex distributionibus: quod si et distributiones et præbenda tenuissimæ sint simul sumptæ, tunc recurrendum est ad Congregationem Concilii. Ita Pontifex in Encyclica ad Episcopos Italiæ, incipiente *Cum semper*, Bull. Tom. I. num. 103. Sufficit tamen prioris Missæ applicatio etiamsi plures cantentur in Collegiata ib. n. 22.

Si Sacerdos sumpta purificatione animadvertat, remansisse in corporali, vel patena fragmenta, sive illa magna sint, sive parva illa absumantur sicut et absumenda sunt fragmenta, si quæ remanserint, post distributionem Eucharistiæ in adstantes peracta Missa. De Sacrif. Miss. l. 3. cap. 17. n. 3.

Si tamen quod remanet, non fragmentum, sed integra est hostia, magna, seu parva, hæc post sumptam purificationem non est absumenda, sed vel recondenda in tabernaculo, vel ponenda in patena, ut alteri Sacerdoti mox celebraturo reservetur: quod si fieri non potest, absumatur. Ita ex Rubricis. ib. n. 4.

Particula illa hostiæ, quæ separatur in inferiori parte hostiæ in duas partes fractæ, si cum vino non diffluat in os, sed remaneat in calice, potius quam digito redigatur ad oram calicis, præstat, ut mediante novo vino hauriatur. ib. l. 3. c. 17. n. 3.

Sacerdoti in sacristiam jam restituto post Missam, et nondum sacris vestibus exuto, absumenda sunt fragmenta, si quæ adverterit remansisse in patena. Si verò sacras vestes exuit, quidquid superfuerit è sacrificio, reponendum est in tabernaculo, si adsit: sin minus, vel non liceat sine aliqua admiratione populi, absumendum est. Ita ex S. Thoma. ib. n. 5.

Peccaret graviter Sacerdos, si hostiam in Missa consecratam reponeret in tabernaculo, et ejus loco sumeret hostiam quæ in eo-

dem tabernaculo antea continebatur. Ita ex *Canone Relato, de Consecr. distinct. 11. ib. n. 8.*

Sacerdos celebrans, si habeat hostiam parvi moduli, melius faceret, si populum doceret, ne miraretur, si illam adhibet pro majori, quæ tunc non suppetit; potius quam utatur sententia aliquorum, qui censent posse tunc extrahere è tabernaculo hostiam majorem, quæ fortè ibi adest, et adhibere illam ad elevationem. ib. n. 9.

Si pyxis hostiis parvis plena sit præsens moraliter Sacerdoti, sed non fuerit aperta ante oblationem et consecrationem, illicite quidem id fieret, sed cum moraliter præsens esset Sacerdoti, valida esset consecratio; quod verum est, etiamsi, quando consecravit, actu de particulis non cogitaret. Moraliter verò præsentia ea dicitur, cum ita præsens est ut verificari censeantur illa verba formæ *hoc vel hic*. Ib. cap. 18. n. 2 et 3.

Si particule afferantur ad altare post peractam oblationem, non debet Sacerdos illas consecrare sine legitima causa, ut si magna multitudo populi, parata ad recipiendam Eucharistiam, alias careret Sacramento; tunc verò Sacerdos debet prius illas ante consecrationem mente offerre. Cæpto jam Canone, si afferatur particula, non est consecranda, neque pro dando Viatico infirmo, tunc enim sufficeret, si sacerdos ex sua hostia parvam portionem separaret. ib. n. 5.

Si fortè contingat, ut pyxis deferatur ad altare, nec Sacerdos illam advertat, adeoque proferens verba consecrationis nihil cogitet de pyxide, tunc utique si pyxis non sit supra petram sacram, non censetur voluisse Sacerdos consecrare; alioqui enim censeretur voluisse istud, quod sibi illicitum est. Quamvis verò sint DD. qui contrarium censent, cum tamen in Sacramentis conferendis sequi tenemur opinionem tutiorem, relicta probabili, ideo in eo casu particulas illas non esse populo distribuendas, sed asservandas, ut in alia Missa sub conditione consecrentur, satis constat. ib. n. 6.

Si celebranti sint præsentibus undecim hostiæ, et ille habeat intentionem consecrandi solum decem, nec determinet quales, nulla ex illis esset consecrata, ut ex Rubricis discimus. Quare debet Sacerdos intentionem suam ita dirigere, ut velit omne consecrare quidquid ante se positum est. Ex quo intelligitur Sacerdotem, qui cum hac intentione habet in manu duas hostias, unam se tenere putans, utramque reverè consecrare. ib. n. 7.

Missam bis eodem die celebrare, quamvis adsit causa necessitatis, nemo potest etiamsi Parochus sit, nisi saltem Episcopi licentia accedat; quæ tamen datur ob causas singulares, non tanquam privilegium. Ita Pontifex in *Bulla Declarasti*, Bull. Tom. II. n. 3.

Sacerdos, qui Sacrum facere quotidie per seipsum debet, potest aliquando illud omittere, tum quia ea præsumitur voluntas fundatoris, tum ad majorem pietatem sibi comparandam, ut ex *Cap. Significatum de Præbendis*; non tamen potest, qua die

vacat, sacrum agere, et alicui attribuire, percepta eleemosyna. De Sacrif. Miss. lib. 3. cap. 22. num. 3.

Sicut nec potest duplicatum stipendium pro eadem Missa accipere, applicando uni fructum medium, alteri specialissimum; et contrariam sententiam proscripsit Congregatio S. Officii, ac dein Alexander VII, Proposit. IX inter damnatas. ibid. num. 5.

Sacerdos, qui Beneficium possidet, in cujus fundatione expressè cautum est, non teneri celebrantem ad applicationem Sacrificii, num possit pro applicatione novum stipendium exigere? non vetatur; sed neque reprobatum contraria sententia id negans, et Decreta S. Congregationis Concilii non apparent. ib. c. 22. n. 7.

Si tamen nihil expressum sit in fundatione ejusdem Beneficii, quod demonstrat, testatorem renittere applicationem sacrificii arbitrio Sacerdotis, tunc semper standum est pro obligatione applicationis pro testatore, ut ex Decretis S. Congregationis. ibid.

Missæ in altari privilegiato celebrandæ semper debent esse de *Requiem*, nisi cum aliud Festum duplex, vel Dominica dies de *Requiem*, tunc enim acquiritur indulgentia, etiamsi Missæ de Festo agantur. Perinde est autem sive altare istud privilegium habeat perpetuum, sive ad septennium, vel certis solum diebus in hebdomada. Si igitur testator jusserit celebrari sibi Missas certis hebdomadæ diebus ad altare privilegiatum, et in dies istos incidat aliquod festum duplex, satisfat testatori cum Missa de festo. Idem dicas de diebus, in quibus duplex quidem non currit, sed Missæ pro defunctis vetantur. Hæc omnia ex Decretis variorum Pontificum, quorum postremus est Clemens XI. De Sacrif. Miss. l. 3. c. 23. n. 8.

Missæ altaris privilegiati debent esse de *Requiem*, nisi cum inciderint in diem, in qua Missæ illæ celebrari non possunt, sive ratione Festi duplicis, sive alia quacumque. Ita ex plurimis Pontificum Decretis. Inst. Eccl. 34. n. 27.

Missæ privatæ de *Requiem* celebrandæ non sunt in Festis duplicibus et Dominicis diebus, sicut nec infra Octavas Epiphaniæ, Paschæ et Pentecostes, prima die Quadragesimæ, tota Hebdomada sancta, in Vigiliis Nativitatis Domini, Epiphaniæ, et Pentecostes; denique ex Decretis S. C. infra Octavam Corporis Christi et Natalis Domini, sicut nec cum expositum est Vener. Sacram. ib. n. 28.

Solemnes et cantatæ pro Defunctis Missæ qua die à testatore præscriptæ sunt, et illa sit verè annua illius obitus, celebrari possunt, etiamsi Officium sit de duplici majori, vel minori. Ita ex Decreto S. C. De Sacrif. Missæ l. 3. c. 23. n. 5. Non verò in Dominicis et Festis de præcepto, nec in iis, in quibus nec de duplici agi potest. Inst. Eccl. n. 5. n. 24 et seq.

Præsente corpore canitur quidem Missa pro defunctis, exceptis tamen duplicibus primæ classis. Quæ verba sunt Decreti S. C. Rituum die 5 Julii 1698. Attamen non satis constat, an id vetitum sit in omnibus duplicibus primæ classis, et non tantum in magis solemnibus. De Sacrif. Miss. l. 3. cap. 23. num. 5.

Dies tertia, septima et trigesima, quæ habent Missam cum oratione propria in Missali, nihil habent privilegii supra reliquas privatas. ib.

Si Parochus duas regat Paroecias, nec populi unius possint in templum alterius convenire, ac desit alius sacerdos, potest duas Missas eodem die celebrare. De Sacr. Miss. l. 3. c. 5. n. 1. Debet tamen Episcopus saltem cognoscere, num revera sit tanta necessitas, ut bis celebrari opus sit.

Hic verò unicus est casus, in quo bis celebrare liceat; neque enim fas est Sacrificium repetere sive propter adventum hospitiæ etiam nobilium, etiam Principum, aut Episcopi, qui die Festo Missam non audierint, nec alius adsit Sacerdos; neque enim hæc est tanta necessitas, quanta requiritur in Cap. *Consulisti de Celebrat. Missarum*. Item ex eadem ratione non licet ob benedicendas nuptias, quæ differri in aliam diem non possint. Tunc enim celebrari possunt nuptiæ sine Missa, et benedictiones in sequentem diem transferri. ib. l. 3. c. 5. n. 3.

Sed quid si ministrandum sit Viaticum infirmo? Profectò si Sacerdos jam Missam absolvit, tunc utpote non jejuno non licet ei rursus celebrare. Si Missam non absolvit, potest necessitati illi providere, dando partem hostiæ suæ. Si verò Sacerdos Eucharistia quidem, non verò absolutione percepta moneatur de Viatico infirmo ministrando, tunc utique potest aliam missam celebrare. ib.

Cum in alicujus fortè Ecclesiæ capella tam multas Missarum ibidem celebrandarum eleemosynas receperit, ut non possit, infra hebdomadam illis satisfieri, mandavit S. C. Concilii, ut quæ supersunt in aliis altaribus ejusdem Ecclesiæ celebrentur, inunxitque simul, ut deinceps fideles eleemosynas oblaturi ea de re moneantur, scripta tabella in loco visibili ecclesiæ exposita. De Syn. Diœc. lib. 12. cap. 7. num. 5.

Quamvis à Sacra Congregatione sæpius decisum fuit in Orationibus publicis sitis intra fines Parochiæ juris non esse Parocho prohibere, ne Missæ celebrentur ante Missam Parochialem; si tamen Episcopus in Synodo id prohibeat, ne populus retrahatur à Missa Parochiali et concione, constitutio illa valet, et Episcopo parendum est. De Syn. l. 12. c. 7. n. 7.

Missæ celebranda est ab aurora usque ad meridiem; toleratur tamen anticipatio tertiæ horæ partis, sicut et prorogatio tertiæ horæ partis post meridiem, ut ex edicto Benedicti XIII. Inst. Eccl. 12. n. 4. Jus habet Episcopus vetandi etiam sub pœnis canonicis, ne Regulares ultra consuetas horas celebrent, ut ex Decretis S. C. firmatur. Inst. Eccl. 68. num. 12.

Nemo ignotus, sive sæcularis, sive regularis, admittendus est ad celebrandam Missam, nisi adductis testimonialibus, iisque visis et approbatis ab Episcopo; idque præcipi posse ab eodem Episcopo, saltem quoad Sacerdotes regulares externos, etiam Regularibus censuit S. Congreg. Instit. Eccles. 34. num. 4. et De Syn. Diœces. lib. 9. cap. 15. num. 5.

Tridentinum. Sess. 23. cap. 4., monet Episcopos, curent, ut Sacerdotes non habentes animarum curam, diebus saltem Dominicis, vel Festis solemnioribus Missam celebrent. An committant peccatum grave Sacerdotes illi, si monito Tridentini non se submiserint, quæstio est anceps. Profecto peccaret graviter, qui nunquam per annum Sacrificium offerret: esset enim hoc indicium vitæ corruptæ, et pareret scandalum. De Miss. Sacr. l. 3. c. 1. n. 10. Teneretur etiam celebrare, ut ægroto Viaticum deferretur, si alio modo fieri non posset. ib.

Missam quotidie celebrare melius est, quam ab ea abstinere; negandum tamen non est, quin optimè præstet Sacerdos si aliquando abstineat ex reverentia, seu ad hoc, ut ferventiùs celebret. Id verò eruitur ex eo, quòd ad spiritum Ecclesiæ propiùs accedit qui quotidie Sacramentum recipit. Addendum, quòd minus Sacerdotis est non privatim, sed publicum, estque ejus opus Ecclesiæ utile; et ex assidua celebratione validius auxilium obtinebit à Deo, ut dignius celebret. Quare statuendum Sacerdoti, ut plurimum, quotidie celebrandum esse, si discussa conscientia sua persuadere sibi moraliter possit, se esse in statu gratiæ. Nec obstat minor fervor; cum illum sæpe patiamur inviti. De Sac. Miss. l. 3. c. 2.

In Oratoriis privatis, in quibus pro infirmo conceditur unica Missæ celebratio, die Natalis Domini fas est tres Missas ab eodem sacerdote celebrari, ut ex Decretis S. Congreg. De Sacrif. Miss. lib. 3. c. 4. num. 8.

Episcopi quamquam non habeant amplius facultatem concedendi licentiam, ut in Oratoriis privatis celebretur, adhuc tamen possunt in suis domibus privatim Oratorium habere et permittere aliis Sacerdotibus, ut in eo celebrent; ut ex Decretis Sac. Congregationis. De Sacrif. Miss. l. 5. c. 6. n. 1.

Hæc etiam celebratio præstari ritè ibidem potest, etiam absente Episcopo; atque ibi audientes Missam quicumque fideles præcepto ecclesiastico satisfaciunt. Denique quòd hîc dicitur de episcopis, valet etiam pro Cardinalibus non episcopis. Animadvertendum est tamen, valere hæc pro Oratoriis episcopi in suis domibus, in quibus certus fixusque locus est assignatus. ibid. l. 3. cap. 6. n. 6.

Si Missa omnino celebranda sit, nec possit in templis, vel etiam in Oratoriis privatis, licet illam celebrare in loco non indecenti, quicumque tandem ille sit, ut planum sit exemplo Capellanorum in Castris; eorum etiam, qui per infidelium regiones iter faciunt, et etiam in littore maris respectu navigantium. De Sac. Miss. l. 3. c. 6. num. 7.

Ut celebretur Missa in mari peculiare privilegium requiritur, nec sufficit clausula generalis, qua facultas fit celebrandi in loco honesto ac tuto. Non conceditur autem, nisi cum conditione, ut tutum sit navigium, longè absit à littore, tranquillum sit mare, ac tandem assistat celebranti alter, vel Sacerdos, vel Diaconus. ibid.

Sacerdos Missam celebrans etiam in necessitate dandi Viatici infirmo absque uno è sacris indumentis, peccat graviter ex irreverentia; neque enim urget Viatici præceptum, si ministrari non possit eo modo, quo decet. ib. lib. 3. cap. 7. n. 1.

Idem dicas, si absque luminibus, quæ sint oportet sive ex cera, sive ex oleo, et si desint, in necessitate saltem è sebo; sufficit tamen, si necessitas urgeat, unicum lumen. Idem dicas, si celebret absque Missali Libro, in quo sit saltem Canon. Hæc ex DD. ibid. n. 2.

Peccat etiam Sacerdos celebrans sine ministro, ut eruitur ex cap. *Proposuiti*, de Filiis Presbyterorum. Si tamen sit ministrandum Viaticum, potest Sacerdos sine ministro Missam celebrare, et sibi ipsi respondere. Alias præstat omittere Missam, quamvis si hoc agat, sunt qui negent illum peccare. ibid. num. 3.

In templo polluto celebrans Sacerdos, quamvis peccet graviter, ut ex Cap. *Is qui de sent. excomm. in 6*, nullam tamen pœnam incurrit, cum nulla sit in jure expressa; quin nec desunt, qui credant eum minimè peccare si adsit Episcopi consensus.

Vicissim autem irregularitatem Summo Pontifici reservatam incurrit, qui in loco interdicto celebrat, ut ex eodem Cap. *Is qui ibid. n. 4*.

Sacerdos ratione beneficii obstrictus bis vel ter singulis hebdomadibus celebrare, potest anticipare tempus, nisi appareat testatorem voluisse in qualibet hebdomada bis vel ter celebrari, ne pagus, aut altaria quædam singulis hebdomadibus Missa carerent. De Sac. Miss. l. 3. c. 9. n. 8.

Si conferens eleemosynam Missæ tempus præscriperit ob causam, quæ differri non possit, Sacerdos non servans illud tempus deest obligationi suæ, ac tenetur eleemosynam restituere. ib. n. 6.

Sacerdos onus habens Missæ quotidianæ, unicam tantum Missam applicare cogitur in Festo Natali Domini. An verò Parochus itidem teneatur tres ejus diei Missas pro populo applicare, nunquam decisum à S. Congregatione reperitur, tenetur tamen, ut obviet scandalo, tres ea die Missas celebrare. ib. n. 9.

Sunt qui doceant, die Commemorationis Defunctorum cessare onus Capellanæ quotidianæ, adeoque integrum esse capellano ea die vel pro defunctis omnibus, quòd esset optimum, vel pro privato quodam defuncto applicare. ibid. n. 9.

Canonici in Capitulis et Collegiatis, qui juxta præscriptum Rubricæ certis quibusdam diebus plures Missas canere tenentur, an omnes debeant applicare pro benefactoribus nunquam à S. Congreg. decisum est. ib. n. 9.

Eleemosyna pro Missis à Regularibus celebrandis in eorum Ecclesiis, taxanda est ab Ordinario loci; ut ex Decreto S. Congreg. Inst. Eccl. 56. n. 10.

Missarum eleemosynam ultra quantitatem ab Episcopo taxatam exigere non possunt Sacerdotes tam Seculares, quam Regulares; nam debet dari quædam proportio inter id quod datur, et quod accipitur, hanc autem proportionem definire ad Episcopum spectat; quare justitiam commutativam lædit ille Sacerdos, qui plus exigeret. Potest tamen dans ultro plus dare, et petens minus accipere, quanquam fieri possit, ut aliquando prohibeatur Sacerdos minus accipere, ne hinc consuetudo introducatur minus dandi in præjudicium aliorum. Hæc omnia læte in Synod. Diœc. l. 5. c. 2. et id quod postremo dixi, confirmatur ex Decreto Congregationis Concilii lato in una S. Severini die 16 Julii 1689.

Missarum stipendia, si quæ accepta sunt pro curanda celebratione Missarum, retineri non possunt, parte eorumdem tradita Sacerdoti celebranti, etiamsi pars illa contineat consuetam eleemosynam. Secus qui fecerit, et laicus colligat Missas in loco ubi datur majus stipendium ac committat easdem Missas celebrandas alteri Sacerdoti minori stipendio, retenta sibi parte earumdem eleemosynarum seu stipendiorum acceptorum, incidit in excommunicationem; Sacerdos verò seu Clericus in suspensionem ipso facto; quæ excommunicatio et suspensio Pontifici Romano est reservata. *Quanta cura.* Bull. Tom. I. n. 23. vide Inst. Eccl. 56. n. 4.

Vetitum est accipere novas Missarum eleemosynas iis, qui veteres habent satisfaciendas, dummodo, ut legitur, in Decreto Urbani VIII, *infra modicum tempus non possit omnibus satisfieri.* Modicum tempus definit S. C. Concilii esse unum mensem. De Sacrif. Miss. l. 3. c. 24. n. 14.

Si Ecclesia et loca pia careant redditibus, adeo ut non possint licite illos erogare in expensas pro Missarum celebratione, fas ejus administratoribus est aliquid subtrahere de consueta eleemosyna, quantum necesse est pro celebratione illius Missæ, ut ex Decr. Urbani VIII, *Certum est.* Sed ex pluribus Decretis Sacræ Congr. eruitur, detrahi in eo casu aliquid posse ex eleemosyna in Missis perpetuis; tunc autem videndum est, num adsit aliquis, qui sit obligatus supplere, et num potius supplendum sit recurrendo pro diminutione numeri Missarum.

Sive autem Ecclesia sit pauperula, sive non, non potest aliquid exigere ab iis Sacerdotibus, qui sponte religione ducti veniunt in aliquam Ecclesiam celebraturi, sicut etiam ab iis, qui ab administratoribus Ecclesiæ eleemosynam nullam recipiunt.

Jure tamen exigitur hæc detractio ab iis, qui omnino ibi celebrare volunt, nec Ecclesia habet de suo quomodo utensilibus provideat, nec de suo providet ille, qui eleemosynam suppeditavit. Hæc omnia De Sacrif. Miss. l. 2. c. 24. n. 13.

Eleemosynas receptas pro Missis Sacristæ regulares tenentur ponere in arca duabus clavibus obserata, quarum alteram tenere debet Superior localis, alteram unam ex Regularibus à Capitulo deputatus, ac deinde satisfactione earumdem Missarum tenentur

reddere rationem coram Patribus discretis, ut ex Decreto Urbani VIII ab Innocentio XII confirmato constat. Inst. Eccl. 72. n. 29.

Missæ nec ita breves esse debent, ut saltem horæ tertiam partem non attingant, neque ita longæ, ut horæ dimidium excedant. De Sacrif. Miss. l. 3. c. 24. n. 2. Vide Inst. Eccl. 34. n. 19.

In Missæ celebratione ne quis Episcopus concedat licentiam tegendi caput coma fictitia, vetuit Innoc. XI in sua Encyclica apud La Croix l. 6. p. 2. n. 401, idque pariter locum habere in parvo pileolo ex Theologis docetur, Inst. Eccl. 34. n. 14. Gyro tamen capillitio, vulgò, *girello*, ut passim etiam Romæ Sacerdotes ibidem notatur. Eadem Inst. Eccl. n. 4.

Annulum etiam in digito gerere dum Missa celebratur cujuscunque dignitatis nemo potest, vetante S. Rituum Congregatione. ib. n. 15.

Nec licet etiam Protonotariis non participantibus adhibere in Missa instrumentum argenteum cum candela ut ex Decreto apud Monacellum. ib. n. 17, quod etiam Superioribus Ordinum Mendicantium, et Parochis vetuit S. C. cujus litteræ hic referuntur num. 16. Quin et juxta Decreta Alexandri VII Abbatibus Regularibus consecratis id non licet, nisi in Missa solemni, cum Pontificalibus utuntur, ut ex Decretis S. C. ib.

Pari passu cum hoc argenteo instrumento procedendum, est cum assistenti ibid. num. 18, ut ex Decreto S. C. Rituum. ibid.

Missæ privætæ feria V in Cæna Domini et Sabbato sancto prohibentur non Decretis tantummodo S. C. Rit. sed etiam edicto Clementis XI die 15 Maii 1712. Eccl. 38. n. 9.

Novus Sacerdos in celebratione primæ Missæ vetatur Ecclesiam circuire sacris vestibus indutus, ut recipiat oblationes; potest tamen se vertere ad altare, et ibi eas accipere ex Decreto S. C. Inst. Eccl. 56. n. 7.

Sacerdos in alia Diœcesi celebrans Missam, non potest nomen Episcopi sui nomini Episcopi illius Diœcesis substituere ex Pougè et Merato. De Sacrif. miss. lib. 2. cap. 17. num. 4.

Sacerdos die Natali Domini non tenetur ex præcepto tres Missas celebrare, sed potest unicam. De Sacr. Miss. lib. 3. cap. 4. num. 5.

Missæ cantata in eo distinguitur à solemni, quòd cantata fiat cum cantu chori, sed unico Ministro assistente; solemnis verò habet adjunctum Diaconum cum Subdiacono; idcirco si testator mandat cantari sibi aliquam Missam, non requiritur Diaconus et Subdiaconus. Inst. Eccl. 105. n. 119.

Commentitia est distinctio inter Rubricas præceptivas et instructivas. de Sacr. Missæ cap. 11. n. 3, sed omnes sunt præceptivæ, sed aliquæ ex materiæ parvitate sub veniali tantummodo obligant. ib.

Nulla urgente causa leve peccatum est celebrare Missam privætam non recitatam Matutino et Laudibus. At si de Missa Con-

ventuali agatur, mortalis criminis reus videri posset ille, qui ante Matutinum et Laudes eam celebraret (nempe ante eam partem Officii in Choro celebratam.) Sicut et peccato gravi se obstringeret, qui perpetuo et quasi animo statuisset nunquam Missam celebrare Matutino cum Laudibus recitato. ib. n. 4.

Nemini licet ab altari recedere cœpta Missa, relicto alio Sacerdote, ut reliqua suppleat, ut statuitur in Canone *Nullus Episcopus* de Cons. diss. I. Quod ibi vetatur sub pœna suspensionis quæ tamen est ferendæ, non latæ sententiæ; nec locum habet, si Sacerdos ante consecrationem ab altari sine causa recesserit. ib. c. 14 n. 2. ubi id definitum à S. Congr. affertur.

Si contingat, ut Sacerdos, dum Missam celebrat, subito morbo corripatur, vel mortuus concidat, vel hoc accidit ante consecrationem, nec tunc opus est Missam ab alio continuari; si verò post consecrationem unius, vel utriusque speciei, tunc supplenda est Missa, et quidem ex præcepto, à Sacerdote initio inde sumpto, ubi alter sacerdos desierit; et si prior ille Sacerdos adhuc vivat, et capax sit Sacramenti, nec alia præsto sit hostia consecrata, ex hostia Sacerdotis secundi pars infirmo ministranda est, ut in Rubricis Missalis. ib. n. 4 et 5.

Sacerdos Missam suppleturus præstare id potest, si alius non adsit, etiamsi non sit jejunus, quin etiam si in statu gratiæ non versetur; tunc enim quærendus ab illo est Confessarius, et si non reperitur, eliciendus actus contritionis, atque ita comparatus Missam perficiat. At si neque conteri posset, neque Missa ab altero perfici ante meridiem, tunc hostia et calix recondendi sunt in tabernaculo, ut ad alteram diem reserventur. Hæc omnia ex Rubricis et DD. ib. n. 7 et 8. Ex hoc conficitur, quod laico, si fuerit præsens, hostia illa et calix dari non possit. ib. n. 6.

Si Sacerdote Missam celebrante violetur, vel polluat subitò templum ante inceptum Canonem, Missa intermittenda est; eo verò incepto perficienda, ut ex Rubricis. ib. num. 12.

Si dum celebratur incidat subita irruptio hostium, vel imminens alluvio, aut ruina templi, ante consecrationem deserenda est Missa, post consecrationem sumendum statim Sacramentum, omissis aliis cæremoniis. Si verò casus isti incidant, hostia quidem, sed nondum sanguine consecrato, potest Sacerdos hostiam statim sumere, et abire, nisi fortè in casu, quo Christianæ Religionis hostes in contemptum ejusdem Religionis minitentur Sacerdoti mortem, nisi sacrificium imperfectum relinquat. ib. n. 13.

Superveniente excommunicato non tolerato, Missa, si nondum perventum est ad Canonem, vel, ut quidam volunt, ad consecrationem, nec ille possit abigi, deserenda est; post consecrationem perficienda. Sed sumpta communione reliqua perficienda sunt, vel in Sacristia, vel in alio loco decenti. ibid. 8. 14.

Ritè pariter interrumpitur Missa, etiam interruptione longa, vel ad baptizandum infantem moriturum, qui alioqui sine Bap-

tismo moreretur, vel ad audiendam confessionem infirmi, qui alioqui non confessus obiret vel etiam ad Extremam Unionem administrandam. Curandum tamen tunc esset à Sacerdote, ut Sacramentum interim diligenter custodiatur, et cum redierit resumenda Missa est ex eo loco, ubi fuerit intermissa. ib. n. 15.

Si recitatis jam Evangelio et Symbolo superveniat vir Princeps, laicus, seu ecclesiasticus, qui Missam die Festo non audierit, negant plures DD. posse ex integro Missam resumere. ibid. n. 16.

Bened. XIII in Romano Concilio, uti Pontifex Innocentius XIII Præfectis Regularium ante præscripserat, monuit, ne in taxanda pecuniæ summa pro Missis perpetuis sexaginta scuta Romana definirent non excedendo, nec minuendo. De Sacrif. Miss. l. 3. c. 22. n. 9.

Missæ S. Gregorii, quæ à S. C. olim prohibitæ sunt, erant quædam Missæ peculiare, ineptis refertæ. Cæterum triginta Missas continuatas juxta consuetudinem à S. Gregorio inductam non vetuit, quas tamen celebrare debet Sacerdos juxta ritum Ecclesiæ, quare tribus diebus Majoris Hebdomadis intermittendæ sunt. ib. cap. 25. n. 3. Instit. Eccles. 34. n. 22.

Episcopus potest quidem visitare Parochiales Ecclesias Regularium, sed num possit etiam recognoscere de oneribus Missarum, an sint impleta, requisita fuit S. Congregatio, et nondum prodiit responsum. Potest tamen Episcopus inquirere, num Parochus regularis singulis diebus festis pro populo celebraverit, cum id concernat curam animarum, de qua jus est inquirendi Episcopo in Visitatione. De Synod. Diœc. Lib. 13. Cap. ult. n. 5. Fas est tamen Episcopo visitare Confraternitates Laicorum in Ecclesiis Regularium erectas, et altare, si illis incumbit onus manutenendi, et onera Missarum, ad quæ Confraternitates illæ tenentur, ut ex Decreto S. Congregationis. ibid. n. 6.

Si testator Missas reliquerit quotannis celebrandas in Ecclesiis Regularium, et hæredi suo permiserit, ut designet Sacerdotem, per quem celebrari debeant, non possunt Regulares exigere, ut unus ex suis designetur, quin et præstare debent patientiam, dum ab eo, quem hæres designavit, in suis Ecclesiis celebrentur, dummodo tamen dentur frustatoriæ, ut ex responso S. Congr. ib. n. 7.

An mandatis et monitoriis etc. per quæ retardetur executio provisionum et statutorum pro divino cultu conservando et augendo, præsertim circa Missæ celebrationem, ad executionem Decretorum Trid. Sess. 21. de Ref. Cap. 8. et Sess. 22. in Decret. de observand. et evitand. in celeb. miss. ne recipiantur in Tribunali actus Judiciales, per quos eorum executio impediatur, sancitum est à Pontifice in Bulla *Ad militantis*, Bullar. T. I. n. 48. §. 6.

Eucharistiam fidelibus administrare infra actionem Missæ, non sunt obligandi Sacerdotes, si Parochi, seu Episcopi censuerint præstare, ut hæc administratio fiat in altari, ubi SS. Eucharistia asservatur extra Missam. Encyclica ad Episcopos Italiæ *Certiore effecti*, Bull. Tom. I. n. 64.

Missam auscultare diebus festis in quacumque Ecclesia, etiamsi non sit propria Parochialis, cuiusque fideli, ut præcepto satisfaciat, fas est, ut consuetudo ubique obtinens, quæ proinde induit rationem juris communis, demonstrat. De Synod. Dioc. l. 11. Cap. 14. n. 10.

Sacerdotes seculares in Ecclesiis Regularium illorum Missam legere vetantur, sed utendum est illis Romano Missali, ita tamen, ut possint de Sancto, de quo Regulares illi agunt officium, Missam recitare; eam desumendo ex Communi Missali Romani, ut pro Capellanis, et Confessariis Monialium decrevit S. Congregatio, Clemente XI. Decretum approbante. De Sacrif. Miss. l. 3. Cap. 23. n. 1. Inst. Eccl. 34. n. 20.

Missarum onera à Fundatore Beneficii præscripta non licet Episcopo diminueri, quoties fructus relicti decrementum subierint: non enim posse ab Episcopo reduci Missas semper tenuit sacra Congregatio Concilii, facultas verò ad hoc data in Concilio Trid. Sess. 25. de Ref. Cap. 4. ut Episcopi possent Missas in testamento, vel dispositione inter vivos assignatas reducere in Synodo Diocesana, et Generales Ordinum in suis Capitulis Generalibus, intelligitur tantummodo de oneribus Missarum impositis ante Concilium Tridentinum, et de reductione facienda in Diocesana Synodo, vel Capitulo proximè post expletum Concilium Tridentinum habendis, ut exposuit S. C. De Synod. Dioc. Lib. 13. Cap. ult. n. 18.

Modò insuper non licet Episcopis etc. id præstare in suis Synodis etc., quia id vetuit Urb. VIII. et Innoc. XII in sua Constitut. de qua ib. ex vi quorum neque licet Episcopo reducere eadem onera, antequam acceptentur ab iis, ad quos pertinent, uti definitum est à S. Congregatione. ib. n. 19.

Cum datur Episcopis facultas reducendi *pia legata et Missarum onera*, adhuc tamen ex contextu totius Dispensationis constat, nihil illis concessum esse quoad reliqua legata, sed tantum quoad onera Missarum. ib. n. 22.

Si aliqua dispositio Missarum onera, et alia pia opera comprehendat, et ob tenuitatem reddituum reductio aliqua facienda sit, reducenda esse prius reliqua opera, quam numerum Missarum censuit sacra Congregatio. ib. n. 23. Quanquam hæc vera sunt, nisi ex toto contextu dispositionis aliam fuisse mentem Fundatoris deprehenderetur. ib. At si Episcoporum auctoritas quoad hanc reductionem profluxerit ex ampliatione Indulti Concilii Romani sub Benedicto XIII, vel ex instructione quadam tradita à S. C. et res fuerit, vel ut numerus Missarum, vel alia opera pia sint imminuenda, tunc præstat recurrere ad S. Congregationem Concilii. ib. n. 34.

Insuper ex vi concessionis prædictæ non possunt redigi Missæ, quarum celebrationi Ecclesia etc. per contractum sese obstrinxit, hoc enim cavetur expressis verbis in præmemorata Constitutione, ibid. num. 25.

Si testator Missas aliquot annuas pro se reliquerit celebrandas,

et in eum finem hunc vel illam fundum addixerit, et fundus ille diminuatur, ut non sufficiat ad consuetam Missæ elemosynam, non est locus reductioni, sed cogendus est hæres, ut suppleat quod deest: præsumitur enim testator semper voluisse hunc Missarum numerum in favorem animæ suæ. Porro si verba dispositionis incipiant ab impositione oneris, et postea descendant ad assignandum fundum, tunc utique cum particula ista sit demonstrativa, fundus si deliciat, supplendus est ab hærede. Si verò dispositio illa incipiat à designatione fundi, et subinde descendant ad onera Missarum, tunc utique impetranda est *taxativa*, adeoque locus est reductioni, nec cogendus est hæres, ut suppleat. Quæ omnia exprimi solent in Instructione, de qua supra. ib. n. 32.

Si testator mandet hæredi, dare fundum legatario, ut ex ejus redditibus celebrentur Missæ: hæres facta fundi assignatione ad nihil aliud tenetur, ut ex DD. et Decisione Rotæ coram Cerro, ib. n. 33. Si verò testator mandasset hæredi, ut tot præstaret fructus sufficientes ad injunctam Missæ celebrationem, et ipse fundum idoneum dedisset, si fructus ille deim non sufficiat, supplendus est ab hærede. ibid.

In reductione Missarum perpetuarum per ampliationem Concilii Romani facienda, stabiliri solet elemosyna sexaginta scutorum monetæ Romanæ: quoad Missas verò cantatas assignanda est elemosyna consueta pro iis Missis in qualibet Diocesi vigens, ut ex Decreto S. Congregationis. ibid. n. 34. At si celebrandæ sint simul aliquot Missæ cantatæ, et aliquot privatæ, nec sufficiant redditus, erogandi sunt illi in celebratione Missarum privatarum, deleta onere Missæ cantatæ, ut ex Decreto S. C. ib.

At si reductio fiat ab Episcopo vigore facultatis in Instructione contentæ, statuendum est, ut Missæ celebrentur, non quidem ea elemosyna, quæ ex Indulto Concilii Romani præfixa est, sed ad rationem elemosynæ manualis in Diocesi obtinentis; ita enim constat ex verbis ipsius instructionis. ib. num. 35.

Si Episcopus ab Apostolica Sede obtinuit facultatem reducendi Missas in sua Diocesi, potest etiam reducere pro Regularibus, ut Delegatus Sedis Apostolicæ, si ad illum recurrant. ibid.

Ne novæ aut inusitatæ orationes in Missa recitentur, vetitum est in Bulla *Quemadmodum preces*, Bull. Tom. I. n. 82.

Non promoti ad Presbyteratum, si Missam celebrent, tradendi sunt à Judicibus S. Inquisitionis Curie seculari puniendi ex Constitutionibus Pauli IV, Sixti V et Clementis VIII. Item Urb. VIII, in Constitut. *Apostolatús officium*, iis pœnis subjicit etiam minores annis 25, dummodo 20 expleverint. Has constitutiones innovat Bened. XIV in Bulla *Sacerdos in æternum*. Bull. Tom. I. n. 97, et addit, singulas testium depositiones, nempe quando testes in suis depositionibus sunt singulares, valere ad reorum torturam. Valere autem ad pœnam, si Ordinarius declaraverit per simplices litteras, reum à se non esse promotum. In eadem Bulla iisdem Constitutionibus subjicit hos reos celebrantes

unam tantum Missæ partem, dummodo elevationem peregerint. Si reus has exceptiones, sic à Pontifice sublatas, prætenderit, sive illæ conjunctim considerentur, sive singulatim, non tamen satis est hoc, quominus tradantur brachio seculari si sint laici, et si clerici quominus procedatur ad degradationem et traditionem brachio seculari. Declarat insuper Pontifex, eisdem pœnis submitti quoscunque non Sacerdotes Sacramentalem confessionem audientes et absolutionem impertientes. Si tamen non sit prolata absolutio, tunc à Judice ecclesiastico minor pœna est injungenda. *ibid.* §. 8.

Benedictus XIV concedit Presbyteris Latini ritûs in Russia Polonica degentibus Missas celebrantibus in Ecclesiis Ruthenorum unitorum, ut deficientibus altaribus seu lapidibus consecratis, et calicibus aureis vel argenteis, Missam celebrare possint super antimensia eorundem Ruthenorum, Latino tamen ritu. *Bulla Imposito nobis.* Bull. Tom. III. n. 93.

MONIALES.

Monialium professio religiosa ante decimum sextum ætatis annum expletum, et exactum annum novitiatus emissa irrita est ex Trid. Sess. 25. c. 15. De Syn. Diœc. l. 13. c. 12. n. 1. Excipiuntur tamen mulieres, quæ Pœnitentes, aut Convertitæ appellantur; cum quibus constitutiones earum circa probationem servandæ sunt, non obstante Conciliari Decreto de Monialium professione, ut ex Decreto S. C. Concilii. De Syn. Diœc. lib. 13. cap. 12. n. 1.

Hæc Conciliaris sanctio de anno probationis valet etiam pro illa, quæ, usa Privilegio bimestris post conjugium, Religionem ingreditur, et quanquam id cedat in incommodum illias, qui in sæculo remanet, ut non possit transire ad alias nuptias, nisi postquam conjux Religiosa anno probationis exacto professionem emittit, *ib.* n. 2. Quin et accidere potest, ut biennium expectandum illi sit, si conjux Religiosa anno probationis fere exacto Religionem mutaverit, et in ea novam probationem instituerit.

Si novitia ordinis Prædicatorum in mortis articulo professionem emisit ante expletum annum probationis, quod ex Bulla S. Pii V illis concessum est, nec facile derogatum illi est ex posteriori Bulla Gregorii XIII qua professio ante expletum annum probationis irritatur, ea quidem professio valet ad spirituales gratias lucrandas, non verò ad vindicandum Monasterio dotem, et reliqua bona professæ, ut ex sæpius decisis à S. Congr. Concilii. *ib.* num. 6.

Sponsa per verba de futuro alteri oppignorata, addito utrimque juramento de contrahendo et consummando Matrimonio, potest ante initum conjugium Religionem ingredi, juxta illud, *Promissum non infringitur ab eo, qui in melius illud commutat.* Cap. *Pervenit de Jurejur.* Et definitur in Cap. *Commisum de Sponsal.* quamvis ibi dicatur, tutius esse si ineat Matrimonium, tum Religionem ingrediatur, quod tamen vel est de consilio tantum-

modo, vel sponsalia tunc non inferebant aliam promissionem, nisi de conjugio celebrando; non verò de celebrando et consummando, uti nunc ferunt. *ib.* n. 8.

Matrimonio rato, non consummato, integrum est mulieri Religionem approbatam ingredi, et per professionem in ea conjugii vinculum dissolvitur. Hæc tamen valent pro veris et approbatis Religionibus, in quibus tria vota substantialia emittuntur, ut est etiam Ordo Equestris Hierosolymitanus, non verò cæteri Equestres Ordines, ut ex Trid. Sess. 24. de *Matrim.* can. 6. et traditis à DD. *ib.* n. 9.

Consummato jam conjugio, si liber utriusque conjugis consensus intercesserit, potest utique mulier Religionem ingredi (idem de viro dixeris), et in ea profiteri; si tamen et alter conjux consentiat in Religionem ingredi, si junior est, vel si senex extiterit, emittat votum simplex castitatis. Si verò ab alterutro, vel revoceatur consensus liberè præstitus ante alterius professionem, vel etiam post professionem validè emissam; si non adimpletæ fuerint conditiones superius expressæ, conjux religiosus eo petente egredi è Religione tenetur, ut definitum in Cap. *Præterea de Convers.* *Conjug.* Can. *Quia Agatho*, 27. Qu. 2. Cap. *Cum sis, de Convers.* *Conjug.* *ib.* n. 10. 11.

Non verò sufficit, si muliere Religionem ingressa, alter conjux non senex sacros Ordines suscipiat, ex Constitut. Joannis XXII. *Antiquæ*, tit. *De Voti redemptione.* *ib.* n. 14.

Si verò legitime probatum fuerit adulterium uxoris, quæ dein transit ad Religionem, tunc integrum viro est in sæculo manere, dummodo tamen castitatis votum emittat. Ita ex Decis. à S. Congr. *ib.* n. 15.

Quin et in eo casu, si ex Episcopi testimonio constet, virum in sæculo manentem vitæ esse probatæ, conceditur illi per indultum, ut nullo se castitatis voto obliget, adeo ut post uxoris mortem possit ad alias nuptias transire. Ita ex resolutis à Cong. *ib.* n. 16.

Concessum est etiam aliquando indultum viro sexagenario majori, ut Sacerdotio initiari posset, dummodo uxor fere sexagenaria perpetuam castitatem voveret. *ib.* Concessum est etiam, ut vir septuagenarius de consensu uxoris acciperet sacros Ordines, et uxor parvis ætatis Tertiariæ habitum indueret, dummodo diversas omnino ædes incolerent.

In ingressu Monialium in Monasterium dotis solutio approbatur ea, quæ datur non ad ingressum in Religionem, sed pro contractu, quem facit Religio cum illa, quæ ingreditur, obligans sese ad ejus sustentationem. Si verò Monasterium per se sit dives, ut sufficere ex suis possit Monialium sustentationi, tunc utique præstaret dotem imminuere, quin etiam penitus remittere, quanquam id agendum non est, nisi prius consulta S. Congreg. Concilii. De Synod. Diœc. l. 11. c. 6. n. 6.

Quoad prandia, cœnas et munera, quæ ab ingrediente Moniales exigunt, perseverare censet Pontifex prohibitionem fac-

tam ab Urbano V. *Extrav. I. De Simonia inter Comm. De Synod. Diœc. l. 11. c. 6. n. 9.*

Modum tamen imponendum sumptibus apparatus, et commensationum ac pompæ, quæ fiunt in ingressu Monialium, censet Pontifex, usus opportunè hac in re doctrina Navarri in *Tr. de Redd. Eccl. in fin. pr. q. ib. n. 7.*

Moniales Regularibus subjectæ ex Trident. Sess. 25. *de Regul. c. 5.* Ordinariò loci tanquam Delegato subiiciuntur quoad clausuram. Id verò declarans Gregorius XV in Constitutione sua n. 18. statuit, Confessarios earum regulares ab ipsis suis Superioribus deputatos pro confessionibus Monialium ab Episcopo approbandos esse. Eidem etiam Episcopo reddendam esse rationem ab iis qui bona illarum administrant, accitis tamen tunc etiam Superioribus Regularium, qui si renuerint, tunc id præstet per se Episcopus. Datur etiam Episcopo auctoritas præsidendi unà cum Superiore regulari, cum Antistites Monasterii eliguntur. Denique conceditur Episcopo, ut si Regulares fortè in ordine ad clausuram deliquerint, puniat illos, et corrigat usque ad censuras. Alex. VII. in sua Const. 153. concedit Superioribus regularibus jus ingrediendi septa Monasterii earumdem Monialium semel quotannis occasione visitationis. Sæpius verò ex causa urgenti vetuit, ne ingrederentur, nisi præsentè Episcopo, vel alio Ecclesiastico, ab eodem deputato. *Inst. Eccl. 29. n. 4. 5.* Contraria quoad hæc omnia consuetudo etiam immemorialis à S. C. sæpius reprobata est. *ib. n. 7. etc.*

In visitationibus Monasteriorum Sanctimonialium, non tenetur Episcopus denunziare illis diem et horam visitationis, sicut nec tenetur ducere secum Superiorem regularem ejusdem Ordinis. *ib. n. 18.* potest etiam Episcopus Monialibus Regularibus subjectis sacram Eucharistiam ministrare, si ipsæ velint. *ib. n. 9.*

In Monasteria Monialium introduci pueros, et puellas tenellæ ætatis vetandum est, ex more Romæ obtinente. *ib. num. 24.*

In electione Abbatissarum, quæ præsent Monasteriis Regularibus subjectis, tenentur Regulares monere Episcopum, si velit interesse vel per se, vel per alium, ut ex *Cons. Gregorii XV. n. 18.* quibus debet Episcopus manifestare suam voluntatem. At potest Episcopus in Synodo generaliter edicere, velle se interesse omnibus istis electionibus, ex quo satis manifestat suam voluntatem. *De Syn. Diœc. lib. 5. c. 12. n. 4.*

Monialium transitum de uno ad aliud Monasterium, cum Monialibus ultra montes concedit Summus Pœnitentiarius; qui tamen facultatis hujus executionem Ordinarii arbitrio committit. *Bulla Pastor bonus, Bull. T. I. n. 95 et 96.*

Translatio Monialium ab uno ad aliud monasterium fieri jure nequit, nisi de licentia Romani Pontificis, nisi exigente aliquo repentino casu, in quo rei necessitas exigat repentinum egressum; tunc enim etiam pro Monialibus Regularibus subjectis, præter facultatem Prælati regularis, Episcopi licentia in scriptis requiritur. *Bulla S. Pii. V. Decorî et honestati.*

Casus repentini indicantur in eadem Bulla, magnum incendium, infirmitas lepræ, ac epidemiæ, sive pestis. *De Syn. Diœc. l. 9. c. 15. n. 8.*

Non licet autem absque facultate Sedis Apostolicæ egressum hunc permittere, etiamsi possint occurrere Casus alii, qui videantur æquipollere iis, quos S. Pius V in sua Constitutione expressit, ut si ex. gr. sit aliqua Monialis, ex qua prudenti timeri possit periculum scandali et perversionis aliarum. *ib.*

Superiores Monialium tenentur bis, aut ter singulis annis exhibere Confessarios extraordinarios Monasteriis sibi subjectis, quibus tamen sic oblati non tenentur Moniales confiteri peccata sua, sed solummodo se præsentare, ut saltem accipiant ab illis monita salutaria.

Si verò aliqua Monialis graviter ægrotat, ut sit in mortis periculo, petatque alium Sacerdotem, qui non sit ordinarius Monasterii confessor, huic à respectivo Superiore annuendum est. Si verò Superior regularis illum concedere noluerit, potest id præstari ab Episcopo. Quin etiam si aliqua Monialis etiam extra prædictum casum postulet sibi per aliquod tempus alium Confessarium ab ordinario diversum, debet illi dari à suo Superiore. Quòd si Superior Regularis id renuerit, tunc potest Episcopus satisfacere ejus petitioni, etiamsi requirat alterius Ordinis Regularem, vel etiam Sacerdotem secularem ex approbatis à Superiore ad Confessiones Monialium. Demum suadentur Superiores earumdem Monialium, ut si aliqua ex illis petat pro majori animi sui quiete, et ulteriori progressu in via Dei, ut aliquando liceat sibi confiteri Sacerdoti ad excipiendas Monialium Confessiones jam approbato, etiamsi sit alterius Ordinis Regularis, vel Sacerdos secularis, non sint difficiles ad præbendum assensum. Requiritur tamen semper, ut Confessarius iste extraordinarius sit ex approbatis ab Ordinario ad Confessiones Monialium audiendas. Postremò si Superiores regulares non saltem semel in anno elegerint in Confessarium extraordinarium, vel Sacerdotem secularem, vel regularem alterius Ordinis, in eo casu devolvitur hæc electio ad Episcopum. Hæc oblatio Confessarii extraordinarii bis vel ter in anno, sicut et cætera omnia, quæ superius præscripta sunt, præstari debent etiam cum aliis mulieribus, sive regularibus, sive secularibus collegialiter degentibus, quæ unicuique habent Confessarium. Hæc omnia ex variis S. C. Decretis olim stabilita confirmat Pontifex in *Bulla Pastoralis curæ. Bull. Tom. II. n. 56.*

Durante munere confessarii extraordinarii pro tota Communitate, non licet Confessario ordinario audire confessiones alicujus ejusdem monasterii monialis, neque alterius cujuscumque intra septa monasterii aut piæ domus commorantis. *ib.*

Quoad censuras, seu pœnas in casibus occultis etiam violatæ clausuræ, vel in dispensando ab aliquo occulto defectu Major Pœnitentiarius Confessarium Monialibus concedit. In casibus publicis clausuræ, à Monialibus, vel ab aliis quibuscumque ad

malum finem delinquentibus non absolvit nisi prius Ordinarius supplicarit, et casus à Cong. super Episcopos et Regulares ad Pœnitentiarium delatus fuerit. Bulla *Pastor bonus*, Bull. Tom. I. num. 95. §. 37 et 38.

Annua præstationes, quas consanguinei solvunt designatis Monialibus, vitæ communi minimè repugnant: sed requiritur, ut omnia in manibus Præpositæ consignentur, quæ prius consuere debet indigentis illius Monialis. in cuius gratiam collatæ sunt: et si quid reliquum, in cæterarum levamen errogetur. Ita ex pluribus Decretis. De Syn. Diœc. l. 13. c. 12. n. 19.

Ingressus in Monasteria Monialium, quæ Regularibus subdantur, fieri debet de licentia Episcopi, nulla obstante consuetudine in contrarium, ut post diligens examen decretum est, approbante Urbano VIII. *ibid.* n. 23, in quo etiam decreto statuitur, licentias Moniales illas alloquendi petendas esse ab Episcopo, non verò à Superiore regulari.

MONS PIETATIS.

In Montibus pietatis de novo erigendis nihil ultra sortem exigi potest ab iis, qui mutuum ab eo accipiunt, etiam titulo expensarum, nisi *Apostolicæ Sedis dispensatione*, ut ex Decreto S. Congreg. Concilii in Causa Neapolitana die 7 Februarii 1737. De Syn. Diœc. l. 10. cap. 5. n. 2. Sicut neque absque beneplacito ejusdem Sedis plus exigi potest, quàm antea fuerit consuetum, etiamsi hoc augmentum necessarium censeatur pro sustentatione ministrorum, ut ex alio Decreto S. Congr. *ib.* n. 2. Si verò plus exigatur, quàm opus sit ad expensas necessarias, tenetur Episcopus moderari istas usuras; tutius est autem quòd consulat de hac re sacram Congr. *ib.* n. 3.

MULCTA.

Mulctas pecuniarias Episcopus sibi addicere non potest, quantumvis pauper sit, sine licentia Sedis Apostolicæ, ut ex pluribus argumentis S. Congregat. evincitur in Tract. De Syn. Diœc. l. 10. c. 10. n. 2. Sed debent in usus pios expendi. Multo magis non possunt nisi in pios usus applicari illæ mulctæ, quas Tridentinum inflixit Clericis non residentibus, aut concubinariis. *ib.*

Si quas verò mulctas Diœcesana Synodus alicui certo loco pio applicaverit, Episcopi non possunt illas sibi obtinere ab Apostolica Sede, etiamsi sint pauperes, quia Sedes Apostolica juri alteri quæsito præjudicium non infert. *ib.* n. 3.

Has verò mulctas antequam applicentur suæ destinationi, deponendas esse penes administratorem fidelem jussit S. C. in sua Encyclica ad omnes Episcopos, die 5 Februarii 1679. *ib.* n. 4.

NEGOTIATIO.

Constitutiones adversus Clericos negotiatores innovantur, et

extenduntur ad Clericos sub laici nomine quomodolibet negotiantes.

Extenduntur item ad negotia à laicis inchoata, dein ad Clericos devoluta, sive hæreditario jure, sive quocumque alio titulo, sive singulariter, sive communiter, sive separatim, sive conjunctim cum aliis bonis, cohæredibus, vel sociis laicis existentibus.

Comprehendi etiam censentur illi Clerici, qui per seipsos suoque nomine proprio, vel per alios, aut alieno nomine etiam per suos cohæredes, ac socios negotium exercent.

Hos omnes subicit Pontifex quoad bona sic ab eis acquisita pœnis in Constitutione Pii IV, quæ incipit *Decens esse*, quæ est 19 inter Bullas ejusdem Pontificis. Pœnæ illæ sunt, ut bona sic acquisita sub spoliis debitis Camera Apostolicæ comprehendantur.

Si qui verò exempti sunt à pœna spoliatorum ex Constitutionibus Pii IV, *Romanus Pontifex*, et Pauli V, *In eminentis*, illos pariter non exemptos quoad bona ex negotiatione provenientia decernit, atque declarat in Constit. *Apostolicæ Servitutis*, quæ est XIII Tom. I. Bullarii.

Negotiatio tamen impropria non est Clericis interdicta, ut v. gr. manuum suarum labore, et honesto artificio victum sibi comparare, quod et Apostolus Paulus suo exemplo docuit, et à SS. etiam Monachis præstitum est. De Synod. Diœc. l. 10. c. 6. n. 2.

Licetum est etiam Clericis vendere res collectas ex propriis prædiis, sicut et eas, quas coemerunt ad familiæ suæ sustentationem, quæ si superfuerint possunt vendere carius, quàm emerint, intra limites tamen justii pretii. *ib.*

NUNDINÆ.

Nundinæ à mercatis sedulo distinguendæ sunt: nam ille semel in anno fiunt, vel rarò in eodem loco, et de longinquo eò conveniunt populi: Mercatus verò est, quo exponuntur venales res ad quotidianos usus necessariae, et fiunt singulis hebdomadis, currentibus populis è vicinis. Posteriores isti si incidant in festum de præcepto, transferendi sunt. Priores verò non sunt; quamvis apothecæ ea die claudendæ, sicut nec contractus fieri oportet, Matutinis et Vespertinis horis quibus divina Officia in Ecclesia celebrantur. Ita pro Ditione Ecclesiastica jussit Benedictus XIV in Constit. *Ab eo tempore*. Bull. Tom. I. n. 144.

OBLATI MONASTERIORUM.

Oblati, et qui Donati appellantur, quamvis non sint Religiosi, si tamen bona sua, ne minima quidem parte excepta quoad proprietatem, et usumfructum sibi non retinuerint, sed transtulerint in Monasterium, sunt personæ ecclesiasticæ, gaudent privilegio Fori, et immunitate ab exactionibus secularibus. Veram ut

subtrahantur à jurisdictione Episcopi, requiritur, ut actu inser-
viant suæ Religioni, ut latè docet Pontifex. De Synod. Diœces.
Lib. 6. Cap. 3. n. 4.

OBSTETRIX.

Debent obstetrices diligentius examinari à Parocho, num sciant
ea, quæ necessaria sunt ad S. Baptismum conferendum. Tunc au-
tem si baptizaverint, in templo supplendæ sunt cæremoniæ; non
tamen sub conditione iterandus est Baptismus indiscriminatim
ex eo, quòd ab obstetrice, aliisve similibus tinctus sit puer, sed
inquirendum numquid aliquid necessarium omiserint. Institut.
Eccl. 8. n. 6.

OFFICIUM DIVINUM.

In recitatione divini Officii pro aliqua morali difficultate dis-
pensando commutare potest major Pœnitentiarius. Bulla *Pastor*
bonus. Bull. T. I. n. 95. §. 30.

ORATIO.

Indulgentiæ jam concessæ pro orationibus seu vocaliter, seu
mentaliter, confirmantur in Bull. *Quemadmodum*. Bull. T. II.
n. 23.

Qui rudes homines piè orandi, seu meditandi exercitationem
docuerint, quique institutionibus hisce interfuerint, toties quo-
ties lucrantur indulgentiam septem annorum, et totidem quadra-
genas, dummodo verè pœnitentes sint, ac sacra Communionem
refecti: Const. *Quemadmodum*. Bull. T. II. n. 23. Item qui id
præstiterint assidue, semel singulis mensibus, verè Pœnitentes,
et sacra Communionem refecti, et pro consueto Indulgentiarum
more orantes, plenariam Indulgentiam animabus etiam Purga-
torii applicabilem consequi possunt. Quod itidem obtineri ab iis
potest, qui quotidie toto mense uno saltem horæ quadrante ora-
tioni mentali operam dederunt, dummodo sint verè pœnitentes
et confessi, ac sacra Communionem refecti, et oraverint pro con-
cordia, etc. Quapropter suadet Pontifex, ut Episcopi injungant
singulis præcipuarum Ecclesiarum Præpositis in Civitatibus, et
singulis Parochis in oppidis, ut certa diei hora ad campanæ so-
num invitent fideles, sive ut in Ecclesiam ad hoc exercitium con-
veniant, sive ut id privatim in domibus præsent.

Peccatorum orantium tria sunt genera. Alii scilicet in statu
peccati mortalis degunt et se credunt contritos, quamvis non
sint. Eorum oratio ritè instituta à Deo exauditur. Alii dolent qui-
dem de peccato, sed non ita ut ab eo se expediant; hi verò,
ut eniti, ac se liberare valeant, si ideo Deum deprecantur, ea
saltem impetrabunt, quæ ad æternam suam salutem pertinent.
Sunt tandem qui nec dolent de peccato, nec enituntur ut è statu
illo exeant, imò nec volunt; si quid illi petierint à Deo vel spi-
rituale, vel temporale, rarò exaudiuntur. Ita ex Suarez. Instit.
Eccl. 62. num. 10.

ORATORIUM PRIVATUM.

Non obstante Decreto Clementis XI, fas est Episcopis altaria
erigere, ibique celebrare, vel celebrari facere extra suas domos
in domibus laicorum, quando ibi agunt per modum habitationis,
veluti si ibi sunt occasione visitationis, vel itineris, vel hospitio
ibidem recepti. Const. *Magno cum animi* Bull. Tom. III.
n. 48. §. 7.

Indultarii, coram quibus celebrari potest Missa in Oratoriis
privatis, sunt illi, qui nominantur in fronte, seu in inscrip-
tione Brevis; illis non præsentibus, Missa celebrari non potest.
ibid. §. 14. 15.

Si tamen in corpore Brevis nominatur aliquis, coram quo
Missa celebrari possit, etiamsi ille non veniat in fronte seu in-
scriptione Brevis, adhuc tamen eo præsentibus, Missa celebrari po-
test. ib. §. 16.

Sacramentum Pœnitentiæ vetitum est ibi administrari, vel
ab ipsis pariter Regularibus. ibid. §. 20. Communiõ sacra non
potest hic administrari, nisi accedat Episcopi licentia. §. 23.

ORATORIA PUBLICA.

Nullum jus assistit Parocho, ne in Oratoriis publicis intra
suam Parœciam Missa celebretur ante absolutam Missam Pa-
rochiam, ex Decretis S. C. Inst. Eccl. 44. n. 11. Potest tamen
id vetare Ordinarius, dummodo tamen Missa in Ecclesia Pa-
rochiali hora opportuna celebretur. Quæ verba sunt Decreti S. C.
ibid. n. 12.

In Archiepiscopatu tamen Bononiensi, si Oratorium publi-
cum distet à Parochiali unum milliare, permittitur hæc anti-
cipatio, onere tamen adjuncto Capellano annunciandi Festa de
præcepto, Evangelium explicandi, sicut et Catechismum, ac
Doctrinam Christianam habendi, quod etiam mandatur à Cle-
mente XII in Encyclica ad Episcopos Italiæ data anno 1735,
ibid. n. 15.

ORDINES.

Ordinem verum esse novæ legis Sacramentum ex consensu
Theologorum omnium et Concilii Trid. definitione Sess. 23.
can. 3. certum est. Id verò Sacerdotio convenire una est omnium
Theologorum Catholicorum vox, nec sine periculo gravis erroris
id negaretur de Episcopatu, quamvis diversum non esse Ordinem à Sacerdotio, sed ejus extensionem, perfectionem, et com-
plementum teneretur. De diaconatu quanquam certum non sit de
fide ex sensu quorundam Theologorum, attamen ex Tridentini
definitione inferri posse videtur.

De cæteris singularibus Ordinibus disceptant Theologi, quam-
vis de Subdiaconatu aliquando minor sit quæstio præ cæteris
inferioribus Hanc definiendam Pontifex nequaquam se assump-

sisse profitetur. Quare vetat Episcopis, ne Sacrilegii crimine in suis Synodis eos damnent, qui cum conscientia peccati lethalis Ordines Diaconatu inferiores suscipere. Quamvis alio nomine se sacrilegii gravis reos statuerent, cum sacra Ordinatio fieri plerumque non soleat, nec possit extra Missarum solemniam, in quibus recens initiati sacra Eucharistia participant, cui irreverentiam gravem irrogaret ille, qui cum conscientia gravis peccati ad eam suscipiendam accederet. De Synod. Diœc. l. 8. c. 9. per totum.

De materia hujus Sacramenti dubietas intercedit (de Sacerdotio, Episcopatu, et Diaconatu res est) num in Instrumentorum traditione, num verò in impositione manuum, num tandem in utraque simul consistat? Quin et de impositione manuum dubii hæremus; tria est enim. Ex quo fit, ut si in aliquo rerum articulo omitti aliquid contigerit, ex responso S. C. censeat Pontifex, ut simul tota Ordinatio sub conditione iteretur. De Syn. Diœces. lib. 8. cap. 10.

In denuntiationibus, quas plerique Episcopi Ordinationes sacras imitari per Archidiaconum suum præmittunt; sæ scilicet non esse intentionis, illos ordinare, qui irregularitate, cæterisque Canonicis impedimentis tenentur; unicus plerumque est scopus, ut sic viliatos deterreant; serio tamen volunt quemlibet sibi propositum consecrare. Neque enim censendi sunt vel gravis peccati se reos statuere, plane contrariæ voluntati insistendo. Commissuros enim gravem culpam, si id voluerint, omnes fatentur. Censet tamen Pontifex præstare, ut ea denuntiatio omittatur, atque intra fines edicti, quod in Pontificali Romano habetur, Episcopi sese contineant. In eo enim edicto sub excommunicationis pœna præcipitur, ne quis Canonico detentus impedimento accedere audeat. ib. c. 11. Vide etiam de hac quæstione. De Sacrif. Miss. l. 3. cap. 10.

Sacri verò Ordines intra Missarum solemniam nec ab alio, quàm ab Episcopo ordinante celebranda, conferendi sunt, ut reum se gravis culpæ Episcopus constitueret, qui alio Sacerdote celebrante ipse interim sacræ Ordinationis ministerium præstaret. Valeret tamen Ordinatio. De Syn. Diœc. l. 8. c. 11. n. 5 et 6.

Beneficium, ad cujus titulum Ordines conferuntur, debet tantum ex redditibus ferre, quantum sufficit ad Clerici sustentationem honestam, juxta taxam ab Episcopo definiendam; detractis tamen oneribus, non tamen Missarum, saltem nisi aliter Episcopus statuerit. Si verò Clericus ordinetur in loco domicilii, et beneficium obtineat in alia Diœcesi, tunc si beneficium possit perpetuam residentiam, sustentatio ista dirigenda est juxta taxam Synodalem loci, ubi est beneficium; secus verò statuendum est, si residentiam non exposcat juxta ac statuit Innoc. XIII in sua Constit. Apostolici Ministerii. Hæc omnia de Syn. Diœc. l. 12. c. 9. n. 2.

Ordines sacri conferendi sunt primario titulo Beneficii Ecclesiastici; nec nisi in subsidium pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum conferri possunt ab Episcopo ad titulum Pensionis, vel Patrimonii ex Trid. Sess. 21. c. 2. de Refom. Nec, nisi con-

curret necessitas, vel commoditas Ecclesiæ, licitum id esse edixit S. C. Concilii in Encyclica die 13 Maii 1679 jussu Innoc. XI exarata. Inst. Eccles. 26. n. 2.

Ad Ordines conferendos censet Pontifex ex Conc. Trid. Sess. 23. de Ref. c. 2. non esse positum in arbitrio Episcopi, ut Ordines minores det ignorantibus linguam Latinam, si spem ostendant futuri profectus: nam Concilium exigit, ut saltem linguam Latinam intelligant; et arbitrium Episcopi, de quo ibidem, cadit super interstitia, non super scientiam Latinæ linguæ. Inst. Eccl. 42. n. 2.

Quoniam verò ad sacros Ordines requirit Trid. ib. cap. 14. scientiam requisitam ad docendum populos necessaria ad salutem, ac ad administranda Sacramenta; ideo Subdiaconatui convenit ut præcedat annus integer studii, sive Theologiæ moralis, sive scolasticæ, sive Juris Canonici. Biennium verò ad Diaconum ordinandum, triennium ad Sacerdotes. Nec impletur mens Tridentini, si quis in Theologia morali tantum studuerit contractus, cambia etc. Concilium enim exigit, ut possit erudiri populus quoad necessaria ad salutem. ibid. n. 3.

Ordinum sacrorum interstitia dispensare etiam quoad Regulares, non quidem ad eorum Præsules, sed ad Episcopum ordinantem spectat; ut ex responso S. C. Instit. Eccl. 58. n. 1. Quamquam ab Episcopo deferendum sit iudicio Superiorum regularium, ut ex aliis Decretis S. C. ibidem.

Quoad Clericum secularem Episcopus dispensare potest, si agnoverit id postulare utilitatem, aut necessitatem Ecclesiæ. Utilitas tunc resultat, cum pauci ministri suppetunt: Cum ordinandus provecior sit ætate, et simul etiam maxime provecus in studiis; seu tandem cum agitur de Parœcia, seu alio Beneficio exigente intra annum Ordinem sacrum, ut ex DD. ibid.

Cæterum si quis obtinuerit ad dispensationem interstitiorum indultum Sedis Apostolicæ; permessa est tamen ista dispensatio arbitrio Episcopi, ut Innocentius XII in sua resolutione die 4 Dec. 1693 in ejus Bullario. ibid.

Si quis obtinuerit privilegium à Sede Apostolica, ut ordinari possit extra tempora tribus diebus festivis interpolatis cum dispensatione interstitiorum, non potest Ordines recipere tribus diebus interpolatis quidem, sed festivis tantummodo, quia celebratur in illis festum duplex, sed non festum de præcepto. Licet enim in Brevi dicatur *festivis diebus*, attamen festivum stylo Sedis Apostolicæ indicat diem festum de præcepto. Accedit Decretum S. C. Concilii, definiens, dies festos accipiendos esse pro festis de præcepto. Inst. Eccl. 106. n. 6.

Ordines minores conferre non licet nisi mane diebus Dominicis, et festis duplicibus de præcepto, quod postremum additum est Pontificali Romano ex nova correctione Urbani VII, cum prius tantum legeretur *festis diebus duplicibus*; quare non licet ordinare initiandos diebus duplicibus, sed non festis de præcepto. Instit. Eccl. 106. n. 3.

Si quis recipiat Ordines minores eademque die Subdiaconatum, incidere in suspensionem vi Decretalis in Cap. *de eo, qui fartio ordines susc.* Doctores quidam censent, quanquam alii negant. Inst. Eccl. 106. n. 8. Vetitum est tamen id agere, ut ex pluribus Decr. S. C. firmatur. ib.

Si Clericus sacris initiandus sit consuetudine aliqua peccandi adstrictus, modò verò ita sincera exhibeat resipiscendi argumenta, ut Confessarius verè eum contritum judicare possit, nolit autem pœnitens ille Confessario suadenti, ut differat susceptionem sacri Ordinis, acquiescere, firmusque statuatur statim se solemnì voto obstringere; utrùm in ea voluntate sic obfirmatus possit absolvi, quæstio est anceps, adeoque suadendum est illi, ut prudentem et doctum virum consulat, à quo remedia petat, et consilium. De Syn. Diœc. l. 11. c. 2. n. 17. 18.

Ordines minores collati ab Abbate nullum ad id obtinente privilegium, neque licitè conferuntur, neque valent. Si verò conferantur ab Abbatibus habentibus jus conferendi illos certo personarum generi, et quos initiaverint ad alterum genus pertineant, illicitè conferuntur, sed tamen validè; ita ex variis Decretis. S. C. De Syn. Diœc. l. 2. c. 11. n. 8 et 9.

Cum Regularibus faciliorem se præbere potest Episcopus in ordine ad examen, ut ex Salm. Theol. Moral. tr. 8. c. 5. Dub. 2. Punct. 2. n. 47. Facilius etiam dispensare cum illis potest ab interstitiis, conformando se iudicio Superioris regularis testantis de sufficientia causæ. Inst. Eccl. 23. num. 1.

Episcopus alienos subditos per dimissorias ad se directas ordinaturus, non tenetur quidem ordinandum novo examini subijcere, cum id à proprio Episcopo sit præstandum, ut ex communi Doctorum sententia; at si velit novæ discussioni illum subijcere, potest, ut sæpius à S. C. Concilii definitum est. At Episcopus Suffraganeus ad supplendas Diœcesani vices assumptus, nec tenetur, nec potest, ut ab eadem Congregatione decisum est in causa Elbor. Dubior. die 22 Augusti anni 1721, cui tamen fas est ab Ordinatione illius abstinere; si aliqua justa causa suppetat ad eum removendum. De Syn. Diœc. l. 12. c. 8. num. 7.

Ordinatus, ut validè id præstet, debet habere intentionem virtuales saltem externam et internam suscipiendi quod Ecclesia intendit ab eo suscipi. Quòd si coactus gravis mali metu animum intendat ad suscipiendos Ordines, ut malum illud vitet, tunc utique ordinatio valet. De Sacr. Miss. l. 7. c. 10. n. 12. Si verò recipiat absque intentione interna, profectò ordinatio non valet. Nec valet etiam, si habuerit animum indifferentem, id est nec voluntatem suscipiendi, et non suscipiendi Ordines. Pro invaliditate hujus ordinationis refertur Decretum S. Congregationis.

In Sacra Congregatione die 31 Martii 1685, agitatum est, num Clericus (qui falsaverat Testimoniales ordinum præcedentium, adeoque metu censurarum, quæ in eo casu comminari solent in edicto, habuit intentionem non suscipiendi Ordinem Subdiaconatus, qui tunc sibi ab Episcopo conferebatur) reipsa ordinatus

esset? Respondit verò die 24 Augusti ejusdem anni esse iterum ordinandum sub conditione; nam illa animi perturbatione, qua agitabatur Clericus, non satis constare poterat, utrùm verum animum suscipiendi Ordinem non habuerit. ib. n. 13.

Cum malè promotis ad Ordines, et signanter cum promotis per saltum in casibus occultis Major Pœnitentiarius dispensare potest ad effectum, ut omissos Ordines occultè suscipiant à quolibet Antistite, etiam extra tempora, non servatis interstitiis, et absque Dimissoriis: non tamen ut plures Ordines sacros eodem die suscipiat. Bulla *Pastor bonus*. Bull. Tom. I. n. 95. §. 18.

Dispensat etiam cum promotis ad sacros ordines per simoniam, in casibus tamen occultis, et in foro conscientie. ibid. n. 19.

PAROCHUS.

Parochus, actualis, etiam Regularis, quocumque appelletur nomine, nempe Vicarii perpetui, seu ad tempus constituti, tenentur Missam applicare pro populo singulis diebus festis de præcepto, ut in encyclica ad Episcopos Italiae incipiente *Cum semper*, Bull. Tom. I. n. 103, Pontifex mandat.

Si habeat diebus illis alias obligationes applicandi Missam, curare debet, ut illis per alios satisfaciat. ibid. §. 8. Parochis tamen pauperibus potest Episcopus indulgere, ut ipse Parochus satisfaciat aliis obligationibus, quæ fortè occurrunt, applicandi Missam diebus Festis, dummodo tamen eidem Missæ pro populo infra hebdomadam satisfaciat. ibid. §. 8. Parochus etiam pinguioribus redditibus præditus absolvitur ab obligatione applicandi Missam singulis diebus pro populo; dummodo non aliter in fundatione Beneficii cautum sit. ibid. n. 6.

Parochum Regularem suo muneri deficientem potest punire Episcopus cumulativè cum Superiore Regulari; ita tamen, ut si aliter statuatur Superior regularis, aliter Episcopus, standum sit Episcopi mandato. Ita statuit Pontifex in Bulla *Firmandis*. Bull. Tom. I. n. 109. Si removeri debeat, potest tam Episcopus sine Superiore regulari, quàm hic sine illo id præstare. ibid. §. 11.

Parochi jurisdictionem habent ordinariam in foro interno, non verò externo, quidquid alii censuerint, ut proinde nullam excommunicationis sententiam ferre possint, ut ex communiori, et in praxi recepta sententia. De Syn. Diœc. l. 5. c. 4. n. 2.

Parochi Ecclesiarum filiarum interesse tenentur benedictioni Fontium diei sabbati sancti, ex sæpe repetitis S. C. Concilii Decretis. Instit. Eccl. l. 1. n. 2 et seq.

Episcopi successores ex rationabili causa etiam extra visitationem possunt examinare Parochos ad Ecclesias parochiales alias approbatos, ut in Decr. S. Cong. Concil. Instit. Eccl. 9. n. 16. Quin et hoc potest Episcopus præstare pro libitu, et ex sola quiete animæ suæ, quamvis nihil habeat suspicionis. ibid.

Si verò Episcopus velit iterum examinare quos ipse approbavit, requiritur saltem extrajudicialis infamatio de inscitia. Quamvis

hoc non requiratur ab iis, quos laicus Patronus nominavit ad Beneficium curatum, cum probati non fuerint in concursu, ut ex S. Rota, et ex Cardinali de Luca de *Paroch. Disc.*... ibid.

Parochus habendus est quoad crimen complicitatis ille, qui peccat cum famula sua, quæ in ejus domo habitat, quamvis in alia Parœcia habeat paternam domum. Et reipsa quidem præceptum paschale tenetur illa implere in parœcia, ubi famulatum habet. Inst. Eccl. 83. n. 22.

Tolerari potest, ut Parochus habeat in domo mulieres sibi conjunctas in primo et secundo gradu consanguinitatis, et etiam affines in primo gradu cum ancillis earum, quæ tamen minores non sint annis quadraginta. Ita Decretum est à S. Congr. Concilii pro Diœcesi Bononiensi. Inst. Eccl. 72. per totam, quamvis hoc decretum respiciat famulas cum uno tantummodo Parocho cohabitantes; quæ verò munus suum præstant propinquis ejusdem Parochi minoris etiam ætatis permittuntur, dummodo tamen testimonium bonæ famæ suæ habeant.

Parochi alienæ Diœcesis non possunt in altera audire confessiones sine approbatione Ordinarii illius loci, nisi tantum suorum subditorum. Ita ex Decr. S. Congregat. Concil. Inst. Eccl. 86. n. 7.

Parochi per concursum provisi censentur idonei ad audiendas confessiones in tota Civitate, vel oppido, ubi Parochi constituuntur, non verò in tota Diœcesi Episcopi approbantis; ut ex Decretis S. Congregat. ibid. n. 13. Ex consuetudine tamen Parochi Civitatis Confessiones audiunt in Diœcesi, et vice versa. ibid. n. 13.

Si Parochus Beneficio renuntiet, indiget nova facultate audiendi confessiones, ut ex communi Doctorum. ib.

Parochus habens reditus tenues, et populum tam frequentem, ut per se sufficere nequeat audiendis confessionibus, tenetur sibi adjungere alium Sacerdotem adjutorem, cui, si ipse nequeat, populus necessaria ad sustentationem subministrare tenetur. Ita ex Decr. S. Congr. Conc. Instit. Eccl. 94. n. 7.

Parochus ex privata scientia noscens, alterum ex sponsis matrimonium celebraturis hæreticæ sectæ occultè adhærere, assistere Matrimonio non potest, quemadmodum nequit, si sciret impedimentum etiam impediens. Ita De Syn. Diœc. l. 6. c. 7. n. 6 et 7.

Parochus ad residentiam materialem et formalem obstringitur tempore pestis, etiam cum periculo morbi contrahendi, ut ex rescriptis S. Cong. à Gregor. XIII. approbatis. De Syn. Diœc. l. 13. c. 19. n. 2. Idque verum est, licet Sacerdotem idoneum provideat, ut se absente, ejus vicibus fungatur. ibid.

Fas est equidem Parocho propter inimicitias, et persecutiones à residentia recedere ex Textu Cap. *Ad suppliationem de Renuntiat.*, quia tunc periculum inimiciarum soli Parocho imminet; quare potest alium Sacerdotem substituere, qui sine suo periculo ejus munus adimpleat. At in peste omnibus æquè periculum

imminet, ideoque convenientius est, ut id discriminis subeat à Parocho, quam ab alio Sacerdote. ibid. Quæ de Parocho dicta hic sunt, valent etiam pro Episcopo.

Parochus tempore pestis et eo morbo infectis tenetur ministrare Sacramenta Baptismi et Pœnitentiæ, ut annotatum est V. *Pœnitentiæ Sacramentum*, sed et Viaticum, ne tanto bono in illa necessitate Parochiani priventur, nisi in eo rarissimo casu, in quo rarus esset Sacerdos, vel Parochus; ex quo fieret, ut post administratum Sacramentum Pœnitentiæ uni, non superesset spatium, ut aliis morituris Pœnitentiæ Sacramentum administraretur; vel si eo Sacramento administrando mortem vitare non posset, et sic populus destitueretur Sacerdotibus, ut ex doctrina Suarii, de Syn. Diœc. lib. 13. cap. 19. n. 18. 19.

In ordine ad Extremam Uctionem, ex doctrina ejusdem Suarii tunc tenetur Parochus illam administrare, quatenus valeat absque morali vitæ periculo. ib.

PATRIMONIUM.

Constitui non debet Patrimonium in industria Clerici, ut si sit Musicus, Magister etc. ut respondit S. C. in una Seguntina mense Octobris 1589. Sicut nec institui potest in bonis mobilibus, et se moventibus, ut respondit S. C. Conc. die 29 Nov. 1670. Inst. Eccl. 26. n. 7.

Patrimonium admissurum se profitetur Benedictus XIV, dum erat tantum Archiepiscopus Bononiensis, in Capellania amovibili, dummodo Patronus obligasset fidem suam nunquam ab ordinato removendi illam Capellaniam quoadusque ille vixisset, vel quoadusque ordinandus non obtinisset aliud sive beneficium, sive Patrimonium, et idem Patronus vel alius se pariter obstrinxisset ad alimenta ordinato præstanda, si fortè impediretur à celebratione Missæ. ib. n. 11.

Item admisit in censibus perpetuis, dummodo debitores census, si voluissent illum restituere, obligassent sese ad deponendam pecuniam in loco tuto, ad hoc, ut in novis censibus, vel stabilibus impenderetur. ib. num. 12. Tunc autem curæ erit ordinato sub pœna suspensionis de investienda eadem pecunia.

Si quis voluerit assignare de suo Patrimonium sufficiens ordinando, dummodo hæc liberalitas sit vera, et inalienabilis absque licentia Ordinarii, id utique admitti poterit ex variis responsis S. C. ib. n. 13. Curandum est tamen, ut bona illa adeo libera sint ab aliis oneribus, ut remaneant ex iis sufficientia alimenta ordinato. ib. n. 14. dummodo etiam absit omnis Pactio tacita, vel expressa facta extra instrumentum, ut possessio bonorum remaneat apud assignantem. Non valet assignatio Patrimonii facta à patre respectu filii, cui in præjudicium legitimæ reliquorum filiorum omnia sua tribuit. Sicut nec admittitur, si pater transferat omnia sua in filium cum onere ut se alat, nisi id expressum candidè fuerit in instrumento Patrimonii. ib.

Si quis fictum Patrimonium suum sciat, et nihilo secius ordi-

rationem recipiat, manet suspensus, ut ex Can. *Neminem*, et Can. *Cunctorum dist. 70*, et ex Decreto S. C. anno 1610. Si verò id nesciat, sciat autem Ordinarius, et tamen ordinet, Ordinarius quidem suspensionem non incurrit, tenetur autem de suo ordinatum alere ex vi eorundem Canonum, et sensu S. C. Concilii. n. 16.

Patrimonii alienatio absque Ordinarii licentia ipso jure nulla est, ut ex Decretis S. C. ibid. n. 28. Nec commutari potest in alia bona, vel in aliud pariter Beneficium sine facultate Ordinarii, ut ex similibus Decretis. ibid. n. 29. Nec tandem obligari possunt bona Patrimonii, adeo ut si fortè accidat, ut debitum solvendum sit, nulla fieri executio poterit, nisi supra eorum bonorum partem, quæ alimentis ordinati superfluit. Fas est tamen creditori recipere in solutum, seu vendere jus, quod post mortem transiret ad hæredes. Ita ex Decretis. S. C. n. 30.

Denique ordinati ad titulum Beneficii, resignare illud nequeunt, nisi facta mentione tituli, qui Beneficio resignando adiacet, et concludentibus probationibus demonstratur, aliam suppetere resignanti viam, qua commodè sibi de victu provideat. Ita ex Decretis S. C. ib. n. 30.

PATRONUS.

Patronus Ecclesiasticus tenetur præsentare ad Beneficium Curatum illum, quem digniorem putat inter approbatos ab Examinatoribus ex vi Tridentini c. 18. Sess. 24. Episcopus non debet inquirere super præelectione facta à Patrono, nisi fortè aliquis fuerit inter approbatos, qui reclamet super electione facta à Patrono, quasi elegerit minus dignum. Ita in Epistola ad Archiepiscopum Florentinum. *Redditæ nobis*. Bull. Tom. II. n. 4.

Patronus laicus præsentare tenetur digniorem ad Beneficium curatum, ut ex S. Th. 2. 2. q. 65. art. 2. ad 3. aliisque Theologis firmatur. *Instit. Eccles. 7. n. 5. 8.*

Patronus si promiserit conferre alicui Beneficium ex motivo aliquo temporali, nempe quia sibi sit conjunctus sanguine etc., non obligatur servare quod spondit, tum præsertim cum nondum beneficium vacat. Ita ex S. Thoma. *Instit. Eccles. 22. n. 8.*

Si Patronus ecclesiasticus præsentaverit aliquem tanquam digniorem, et examinatores illum tanquam probatiorem aliis concurrentibus judicaverint, et unus ex illis qui minus dignus iudicatus est, queratur coram Episcopo de erroneo examinatorum iudicio, seque digniorem esse contenderit, tunc Episcopus tanquam iudex priusquam institutionem concedat, in iudicium Patroni inquirere debet. *Epist. ad Archiep. Florent. Bull. Tom. II. n. 4.*

POENITENS.

Pœnitens, vel quicumque alius, qui falsò denuntiaverit Iudicibus ecclesiasticis, se esse ab aliquo Confessario sollicitatum, incurrit reservationem Apostolicæ Sedi reservatam. *Bulla Sacramentum Pœnitentiæ*. Bullar. Tom. I, num. 20.

POENITENTIÆ SACRAMENTUM.

Attritio de peccatis sufficit quidem ex mente Tridentini ad disponendum pœnitentem, ut Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ obtineat: sed quænam sit ista attritio non satis liquet; potest enim esse cum aliquo Dei amore conjuncta, sed debili, tenui, et remisso. Potest etiam esse dolor propter Deum non quatenus est summè bonus, sed quatenus est bonus nobis; potest insuper esse dolor de peccatis unice conceptus propter eorum turpitudinem, aut solum metum pœnarum, et gehennæ, absque ulla Dei dilectione. Hæc tamen postrema attritio potest etiam excitari ex metu gehennæ, ut conjungatur cum aliquo Dei amore initiali, quatenus ita peccata odio habentur propter supplicia, ut simul animus feratur in Deum ut objectum diligibile. Quæstio est anceps inter Theologos, num sufficiat attritio servilis, quæ elicitur ex unico metu gehennæ, et pœnarum, nullo vel initiali Dei amore adjuncto: vel requiratur saltem conjunctus amor Dei initialis. In hac quæstione nihil decidendum ab Episcopo in Synodo sua monet Pontifex; suadet tamen, ut doceantur Confessarii, æquum esse hortari pœnitentes ad veram et perfectam contritionem, quod et in Rituali jussu Pauli V edito monetur. De Syn. Diœc. l. 7. c. 13. per totum.

Moriturum, qui antequam incidat subitus ægrotudinis gravis casus, signa contritionis exhibuit, et postquam supervenit Confessarius nullo externo signo hanc voluntatem ostendit, adhuc tamen absolvi posse multò verior et tuta est opinio. Neque hic locum habet controversia, num absolutio conferenda sit sub conditione, an absolute; hæc enim tantum valet in casu, quo moriturus dubia prorsus et ambigua contritionis signa præbuit. De Syn. Diœc. l. 7. c. 15. n. 8.

Si verò ex nullo testimonio constet illum ante casum mortalis illius morbi signa doloris exhibuisse et petiisse Confessionem, adhuc tamen multò verior est opinio contententium, ut absolvatur sub conditione, dummodo moriturus christianè vixerit: nam acta christianæ vitæ totidem sunt voces, quibus miser ille absolutionem sibi dari petierit, et contritionem exhibuerit; et nisi sint præsentés actus pœnitentis, per vitam illam antea christianè actam, præcessisse dicendi essent, et tunc pro præsentibus haberi, quemadmodum præsens censetur contritio ante subitum mortis casum præmissa. De Syn. Diœc. l. 7. c. 15. n. 10.

Sunt qui etiam velint, etiam iis non negandam absolutionem sub conditione, qui, licet malè vixerint, tamen catholicam fidem

retinuerunt, et pro catholicis se gesserunt, quorum tamen sententia nimis laxa videtur. *ib. n. 13.*

Pœnitentiæ Sacramentum iis, qui morbo pestis infecti sunt, non tenetur per se præstare Episcopus, cum ille agat per Parochos, ut causa universalis per particulares; sed Parochus omnino tenetur, quod et ratio suadet, et decreta S. C. approbata à Gregor. XIII declarant: quanquam administrare illud possit aut directè per se, aut adhibita opera alicujus Sacerdotis ab Ordinario approbati; nam, si Parochus omnino per se id agere deberet, cæteri Parochiani morbo non affecti nollent tunc à Parocho recipere Sacramenta, eò quod sibi metuerent. De Syn. Diœc. l. 13. cap. 19. n. 7.

POENITENTIARIA.

Pœnitentiariæ facultates dirigit, et ad certas leges extendit et reformat Benedictus XIV in sua Bulla *Pastor bonus*, Bull. Tom. I. n. 95. Absolvere potest omnes quoscumque eò se dirigunt, tum ab omnibus criminibus, tum ab omnibus censuris etiam latis in Bulla *Cœnæ*; Regulares quidem in utroque foro, cæteros in foro conscientiæ. Quanquam etiam cæteros in utroque foro potest absolvere, quando agitur de censuris latis à Jure et Apostolicæ Sedi reservatis; quin etiam latis nominatim ab homine, si jam expiraverit jurisdictio Judicis, qui sententiam tulit, seu quando ab alio remissa est absolutio ad sanctam Sedem, vel si censuris illis innodati fuerint impediti ut adeant eos à quibus de jure deberent absolvi.

Absolvit etiam pœnitentibus dummodo occultos, etiamsi in hæresim externam incurrerint, dummodo actus illi extrinseci à nemine visi vel notati fuerint.

Publicos etiam hæreticos et apostatas absolvit in foro conscientiæ in casibus, in quibus non est necesse denunciare complices, nempe quod illi obierint, vel degant in Regionibus palam infectis, non tamen in iis, in quibus viget officium S. Inquisitionis.

Non absolvit Principes, et alios jus Imperii vicario nomine habentes, etc. Episcopos et alios superiores Prælatos in casibus publicis contentis in Bulla *Cœnæ Domini*.

Non absolvit eos, qui astrologia judiciaria vel per se, vel per alios de statu Reipublicæ Christianæ, seu de vita et morte Romani Pontificis viventis exquirunt Reliqua vide in eadem Bulla.

Vacante Pastore Ecclesia Romana, major Pœnitentiarius, cujus officium tunc non vacat, absolvere potest quæcumque ad forum conscientiæ pertinent, etiam ab iis censuris in foro tamen conscientiæ, à quibus vivente Pontifice non posset, ita tamen, ut sit absolutio ad reincidentiam, nisi intra tempus taxandum recursus fiat ad novum Pontificem.

Quoad forum externum vacante Sede Apostolica, nihil potest S. Pœnitentiaria, nisi tantum in ordine ad Regulares apostatas ut dictum est V. *Regulares*.

Demum in eodem casu potest absolvere à censura publicos violatores ecclesiasticæ libertatis et immunitatis cum reincidentia tamen, ut supra. Hæc omnia Pontifex in Bulla *Pastor Bonus*. Bullar. Tom. I. n. 95. §. 52.

Potest etiam Monialibus Confessarios deputare; ex approbatis tamen ad Moniales audiendas.

PESTIS.

Pestis tempore quid agi liceat, vel secus circa administrationem Sacramenti Confirmationis, Pœnitentiæ, Eucharistiæ, et Extremæ Unctionis, vide in singulis eorum articulis.

Num liceat dimidiare confessionem mortalium ex timore contrahendi morbi, quæstio est inter DD. anceps, in qua nihil certi decernitur. De Syn. Diœc. l. 13. c. 19. n. 19.

In ordine ad administrandam Eucharistiam non esse omnem Ecclesiæ ritum servandum, qui modò ab Ecclesia præscribitur, docet Muratorius in Tractatu de Peste, sed ab Episcopi judicio expetendum esse, quid à singulis præstari posset, ut minus periculose, sed decenter ministretur, quod etiam rescriptum fuit ad postulata Vicarii Apostolici Juliæ Cæsareæ. De Synod. Diœc. *ib. n. 26.*

Tutò potest Episcopus judicare tempore pestis, quod Eucharistia laicis porrigeretur suis manibus accipienda, ut ipsi per se ori illam inducerent. *ib. n. 27.*

Extrema Unctio erga peste infectos conferri potest inungendo organum illius sensus, qui unctioni magis expositum se offert, ita formam proferendo quomodo fieri solet, cum unus tantummodo sensus inungitur. *ib. n. 29.*

Licet autem judicio Episcopi in eo casu inungere ægrotum adhibita oblonga virga, cujus in extrema parte sit gossypium oleo sacro imbutum. *ib. n. 30.*

PIGNUS.

Quæ vendi non possunt, nec possunt in pignus dari, L. *Pupillus* §. *Eam rem ff. Quæ res pignori*, etc. Quare res Ecclesiæ, et etiam mobilia pretiosa non nisi concurrente legitima causa, et accedente licentia Sedis Apostolicæ, vel Episcopi respectu mobilium minoris pretii vendi possunt. Inst. Eccl. 69. n. 5.

PRAECEDENTIA.

Parochus loci, ubi aliquis obiit, cadaver associans semper habet præcedentiam supra alios, quoadusque est intra limites Parœciæ suæ. Inst. Eccl. 105. n. 54.

PRECES PUBLICÆ.

Principes seculares si petant ab Episcopo ut preces publicæ indicantur pro necessitate status, id utique potest, et debet. Non nisi verò summa abusio esset, si etiam ex consuetudine Prin-

cipes Episcopali auctoritate neglecta indicare illas vellent. Encyclica ad omnes Episc. *Quemadmodum preces.* Bull. T. I. num. 82.

PROCESSIO.

Ad Processiones solennes cogi non possunt Clerici nullum Beneficium vel officium ecclesiasticum obtinentes, sicut nec simplices Presbyteri. Beneficium verò etiam non residentiale obtinentes utique possunt. Ita censuit S. C. cujus Decreti occasione ponderatur, nihil hic decerni de Clericis non beneficiatis, sed alicuius Ecclesiæ servitio addictis. Instit. Eccl. 31. n. 2.

Processiones prius fieri debent, dein Missa solemniter cantanda ex Rubrica Missalis Romani. Instit. Eccles. 68. num. 12, nisi tamen aliter ob gravem causam Episcopo, vel Clero videatur. *ibid.* ex eadem.

Regulares instituere nequeunt Processiones nisi intra vel circum ecclesias suas; nec confraternitates, nisi intra Oratorium suum; si verò velint per Urbem procedere, utique debent Parochis respectivorum locorum aliquid officii exhibere. Instit. Eccl. 105. n. 51. Sufficit tamen licentia Episcopi etiam reclamante Parocho, ut à S. Congreg. Rituum decisum est. *ib.* n. 52.

Processio in festo S. Marci, si incidat in ipsam Paschæ Resurrectionis diem, transferenda est ad tertiam diem Paschæ ex Decreto S. C. Rituum die 25 Septemb. 1734. Inst. Eccl. 28. n. 3.

PROFESSIO REGULARIUM.

Judicia de nullitate Professionis quomodo instituenda sint. Vide V. *Regulares.*

QUÆSTUATIO.

Græci quantumvis exhibentes testimoniales de adhæsione sua Romanæ Ecclesiæ, adhuc tamen ex Decreto Innocentii XI prohibentur quæsturare, et facultatem ea de re obtentam à quocumque, vel ab ipsa pariter Congregatione jubentur Episcopi ad se recipere, et ad eandem Congregationem de Propaganda Fide transmittere. Insuper Clem. XII in suo Brevi mandavit pecuniam ita à Græcis collectam, et alicubi depositam sequestrari ab Episcopo, et ad eandem Congregationem transmitti. Inst. Eccl. 75. num. 1.

REGULARES.

In probanda nullitate Professionis Regularis multa edicit nova Benedictus XIV in sua Constitutione, *Si datam hominibus fidem*, Bull. tom. II. n. 47. Mandat igitur servari Decretum Tridentini, Sess. 25. de Regul. c. 19, quo vetantur audiri reclamantes contra Professionem, nisi intra quinquennium à die Professionis reclamaverint. Confirmat etiam varia Decreta Congregationis Concilii ea de re edita. Mandat deinde, ut probationes non fundentur in extrajudicialibus attestationibus,

sed omnia juridicè procedant. Insuper citari, et audiri jubet tum defensores Monasterii in quo habita est Professio, tum consanguineos, sive alios, qui bona Professi obtinent, tum etiam auctiores, vel complices metus incussi (si ex metu prætendatur nullitas Professionis). Mandat, ut in singulis Diocesis ab Ordinario deputetur defensor Professionis, cui stipendium à judice definitum solvatur sive ab iis, quibus bona Professi obvenerunt, et eorum defectu à Monasterio, et eo impotente ex multis Tribunalis. A priori sententia pro nullitate omnino appellandum est, nec sine secunda sententia licet Religioso cultum exuere.

Post quinquennium peti necesse est à Sede Apostolica restitutionem in integrum, pro qua obtinenda defensor Professionis assistat semper tum processibus instituendis ex vi commissionum, et Superioribus regularibus et Ordinariis locorum, tunc etiam cum dubium utrum concedenda sit restitutio in integrum in S. Congregatione proponitur. Neque in ea concessione sufficit unica sententia favens, sed duæ conformes requiruntur. Hæc novo jure sancit Pontifex; in cæteris consueta judicialis praxis retinenda est.

Cum Regularibus redituris ab apostasia major Pœnitentiarius dispensare et commutare potest pœnas quomodocumque incursas, et pœnitentias regulares obeundas, sicut et absolvere à censuris, cum reincidentia tamen, nisi ad tempus præfinitum redierint (irregularitate tamen usque ad actualem reditum perseverante.) Potest etiam illis concedere transitum ad alium ordinem. Nemini, autem Regulari permittat ut vivere possit in veste seculari, seu Clerici secularis. Bulla *Pastor bonus*, Bull. tom. I. n. 95. §. 33.

Transitum de una Religione ad aliam etiam laxiorem potest major Pœnitentiarius concedere: ita tamen ut restringat hanc suam facultatem transeundi ad Ordines, in quibus regularis observantia viget, et in dubio attestatio Ordinarii requiratur. Non concedit tamen transitum ad Ordines Hospitalares et Militares, quamvis ad Ordinem S. Joannis de Deo facilius indulgeat; sicut nec concedit transitum ad Ordinem S. Benedicti antiquioris observantiz, aut ad alias consimiles Congregationes cujuscumque Ordinis fuerint. *ib.* §. 34 et 35.

Si Regularis ante Professionem habituali morbo detineatur, nec interrogatus vitium suum denuntiet, nisi post Professionem, expelli non potest, nisi aliter declaretur in Constitutionibus ejusdem Ordinis, uti reipsa declaratum est in Constitutionibus PP. Capuccinorum, in quibus Religio ad retinendum ejusmodi Professum minimè *velle se esse obligatam exprimit*. An tunc verò Professus non dimissus à Religione possit sponte abire, etiam illa repugnante, quæstio est non adhuc à S. Congregatione definita De Syn. Dioces. l. 13. c. 11. n. 4.

Regulares pro apostatis habentur, si sese nulliter professos contententes regularem habitum exuunt, et à claustris disce-

dunt, nec unquam audiuntur causam suam defensuri, nisi postquam redierunt ad Monasterium. Ita ex Trident. Sess. 25. c. 19. *De Regul. De Syn. Diac.* l. 13. c. 11. num. 13.

Insuper non licet illis, ex inaniter præsumpta necessitate recurrendi ad Superiores Ordinis, exire extra claustra sine Superioris litteris; alioquin enim apostatarum pœnis per Ordinarium loci puniantur. Ex Trid. ib. c. 11. n. 13. Hæc tamen intelligenda sunt, quando recurrendi causa non est vera, urgens, et gravioris momenti. ib. n. 14.

Vetitum est Superioribus regularibus, ne subditis suis facultatem faciant transeundi ad aliam Religionem, nisi non dubiis documentis constiterit illis, alterius Religionis Superiorem paratam esse ad eos recipiendos; atque ita res constitutæ sint, ut transitus iste rectè fiat ab una ad aliam Religionem ita ex Decreto S. Congreg. Concilii ab Urbano VIII approbato ibid. num. 14.

Transitus iste, etiamsi agatur de apostata transferendo, fieri nequaquam potest ad Religionem, in qua regularis observantia non viget; quin nec licet, si Religio illa sit militaris, aut hospitalis, excepto ordine S. Joannis de Deo. Ita edixit Benedictus XIII in sua Constit. *Licet Sacra*, ibid. num. 14.

Regularis in Claustris non degens, si ab illis abscessit non præobtentâ Superioris venia, vagaturque, etsi gestet religiosa indumenta, et animum redeundi retineat, debet ab Episcopo loci, ubi moratur, in carcerem conjici, et Superioribus regularibus consignari, secundum Regulam puniendus, ut ex Decreto S. Congreg. Concilii ab Urbano VIII confirmato. ibid. Hæc tamen vera sunt, nisi aliunde constet, Regularem illum se subtraxisse ab immoderata severitate Superioris localis, ut recurrat ad alium Superiorem majorem. ibid.

Regulares incorrigibiles expelli possunt ab Ordine, quidquid vetera S. Congr. decreta olim in contrarium statuerint, ut ex novis Decretis ejusdem Congreg. Concilii firmatur. ib. n. 16.

Incorrigibilis verò censetur, qui omnibus inustus est improbitatis characteribus in Jure Canonico ad id designatis. Debet præterea antecedere carceratio sex mensium in pœnitentia, et jejuniis, ac tandem sententia Provincialis ejusdem Provinciae, consultis tamen sex aliis ex eadem Provincia Religiosis, designandis in Congregatione provinciali, confirmandisque à Superiore Generali, cui reservata est facultas iterum retractandi eandem causam, et priorem sententiam revocandi. Ita ex novissimis Decretis S. Congreg. Concilii. ib. n. 19.

In conficiendis incorrigibilitatis processibus valent illi, qui ad normam regularum et consuetudinum ejusmodi Ordinum formantur. ib.

Lata contra ejectos sententia notificanda est Episcopo ordinario loci, non ut de illa cognoscat, sed quia illius jurisdictioni subest, ejusque mandatis obsequi debet. Ita ex Decretis S. Congregat. ib. num. 20.

Ita ejecti non possunt induere habitum Religionis, sed clericalem adhibeant necesse est. Manent insuper perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum in Religione susceptorum, nec potest ab Ordinariis ea pœna relaxari, vel moderari. Ita ex Decretis S. Congreg. ibid.

Si verò ex litteris Testimonialibus Ordinarii constiterit, spem evidentem inesse resipiscentiæ, tunc iterum ad Ordinem recipiendi sunt. Ita ex Decretis. ibid.

Demum ita ejectus voto castitatis omnimodè obstrictus remanet, paupertatis verò, cum quadam moderatione, sicut nec obedientia proprio Superiori regulari exhibenda ab eo est. Reliqua verò vota in Professione ab eo nuncupata, remanent in suspenso. Ita ex DD. ib.

Ejectus si provocare vult ab injustitia sententiæ in se latæ, debet se constituere in carceribus formalibus Religionis, ut ex Decreto S. Congreg. Concilii, lato die 15 Nov. 1698 constat. ib. n. 31.

Religiosi tamen Societatis Jesu post tria vota simplicia ab illis emissa exacto probationis tempore ab Ordine dimissi non comprehenduntur in Decretis de apostatis, et ejectis, ut ex Responso S. Congregat. Concilii. ibid. n. 21. Votum castitatis ab illis emissum, dum permanent in Ordine, dirimit Matrimonium. Isti ne celebrare possint vetantur solummodo, quia carent Patrimonio, vel Beneficio. ibid. n. 23. Sunt tamen habiles ad Beneficia, et Ministeria ecclesiastica obtinenda. ibid. num. 26. Valent tamen hæc omnia in dimissis ante Professionem solemnem. Post illam verò emissam censentur ac Regulares, in ordine ad ejectos. ibid.

Vota castitatis etc. à Religiosis laicis Cisterciensibus emissa, solemnissima sunt, non simplicia, ut ex peculiari Decreto peculiaris Congregationis habitæ coram Bened. XIV, die 27 Martii 1747 lato constat. ib. n. 28.

Si Religiosus ob crimen aliquod damnatus sit ad triremes ad certum tempus, num ab ea absolutus pœna recipiendus iterum sit à Religione, nondum definitum est à S. Congregat. quamvis fuit consultum. Hæc tamen sola sententia damnationis ad triremes, etiam si nondum remigaverint, perpetuo illos infames declarat, adeoque irregulares. ib. n. 30.

Regulares quicumque etiam exempti in Indiis Orientalibus agentes, curam animarum exercentes, subsunt prævio examini Ordinariorum, et approbationi, nec non visitationi, correctioni et jurisdictioni eorum in iis, quæ ad prædictam Curam pertinent. Const. *Quomois ad confirmandum* etc. Bull. Tom. II. num. 1.

Regulares sacros Ordines suscepturi non tenentur ostendere Dimissorias Ordinariorum propriæ originis, sed sufficit si illas acceperint à Superiore suo. Vicissim non possunt uti privilegio suscipiendi Ordines à quocumque, nisi illud obtinuerint post Tridentinum, et ad illos pervenerit concessione directa, non verò communiione privilegiorum de uno in alium Ordinem. Si hujus-

modi privilegium non habuerint, ordinari debent ab Ordinario loci, in quo degunt, si ille sacras Ordinationes tempore legitimo sit habiturus. Si verò habiturus non sit, possunt Dimissoriæ à Superiore regulari illis concessæ ad alium dirigi cum authentica attestatione Episcopi Diocæsani, ex qua constet ipsum Ordinationes habiturum non esse. Transgressores hujus sanctionis, qui Ordinationem ab alio susceperint, suspensionis censuram incurrunr. Superiores regulares, qui Dimissorias concesserint, voce activa et passiva mulctantur. Ita Pontifex in Bulla *Impositi nobis*. Bull. Tom. II. num. 27.

Si verò Regulares tempore Ordinationibus proximo transeant ad alterius loci Monasterium, et post receptam Ordinationem ab Episcopo illius loci, quo transierunt, redeant ad pristinum Monasterium, videntur hoc quidem fecisse in fraudem, nihilominus nihil potest contra hos decerni, quia potuit res fieri citra fraudem. Ipsi ergo sibi consulant. De Syn. Dioc. l. g. c. 17. n. 4.

Si Superiores Dimissorias subditis suis dederint, ut ab Ordinario quocumque Ordines recipiant, nisi in casibus supra expressis, privantur usu vocis activæ et passivæ, et dignitate qua potiuntur, ex Decreto Clem. VIII die 15 Martii 1596. Quod Decretum non ita legitur, ut in multis editis, *pœnas incurrent, sed pœnas incurrunr*, quod infert pœnam latam, et non ferendam. Inst. Eccles. 23. n. 12. Num fruuntur privilegio Ordinationum extra tempora, affirmandum esse videtur ex auctoritate Concilii Romani sub Benedicto XIII. Titul. 5. Cap. 2. ib.

Regulares habentes privilegium posterius Tridentino, ut exempti sint ab Interstitiis, frui illo debent, nec possunt Episcopi illos eo nomine ab Ordinatione rejicere. Ita ex Decr. S. Congr. die 24 Augusti 1686. De Syn. Dioc. lib. 9. cap. 16. num. 6.

Regulares etiam exempti nequeunt exponere Sacramentum Eucharistiæ sine velamine in suis Ecclesiis, nisi ex causa publica ab Ordinario probata. Fas est tamen illis ex causa etiam privata Sacramentum velatum exponere in Tabernaculo aperto; dummodo tamen ab illo non extrahatur, ut ex Decr. S. Cong. De Syn. Dioc. l. g. c. 15. n. 4.

Generatim verò jus est Episcopis cogere Regulares parere sibi circa ea, quæ ad majorem cultum hujus ineffabilis Mysteriorum et celebrationis Missæ præcipienda consueverint. Quod ex Decreto Trident. Sess. 22. *De observandis et evitandis in celebratione Missæ*, eruitur. ib. n. 5.

Regulares tenentur parere Episcopo præcipienti, ne in eorum Ecclesiis exponatur insolita imago, aut nova reliquia ab ipso non approbata, et inobedientes possunt etiam censuris cogi, ut ex Decr. S. Congr. die 5 Julii 1700. De Syn. Dioc. l. g. c. 15. n. 5.

Regulares puniri possunt ab Episcopo tanquam Apostolicæ Sedis Delegato, si quid deliquerint in iis, quæ respiciunt Clausuram Monialium etiam exemptarum, et earum, quæ intra Monasterii septa degunt. ib. n. 6.

Regulares non possunt secularium confessiones excipere *sine licentia, gratia et beneplacito Episcopi*, quæ verba sunt Extrav. Bonif. VII. in Cap. *Super Cathedram de Sepulturis*, quod et confirmavit Trid. Sess. 23. cap. 15. *de Ref.*; sed et fas est Episcopis eam facultatem limitare ad certum tempus, certasque personas, quin et ex parte revocare, contrariamque opinionem Alexander VII die 30 Januarii 1659 damnavit. De Syn. Dioc. lib. 9. cap. 16. n. 7.

Possunt tamen Regulares ab Episcopo approbati acciri ad domos secularium ægotantium, eorum confessiones audituri, non petita à Parochis ægotantium licentia; sed de audita ægotantium illorum confessione debent relinquere syngrapham, qua Parochus certietur. Ita ib. n. 9.

Regularibus Prælati non licet monasteria Monialium sibi subjectarum ingredi, nisi semel in anno causa visitationis; si autem necessitas urgeat ut sæpius ingrediantur, non possunt nisi cum præsentia Episcopi Diocæsani, aut alterius ecclesiastici ab ipso deputati. Ita ex Constitutione *Felici* 156 Alex. VII. De Syn. Dioc. lib. 9. cap. 15. n. 6.

Regularibus vetitum est alloqui Moniales etiam sibi subjectas sine licentia expressa non solum Superioris regularis, sed Episcopi, ne vel semel quidem per spatium quadrantis horæ cum dimidio, ne vel pariter occasione concionis ad Moniales illas habitæ, ne vel tandem ex causa quantumcumque honesta et pia. ib. n. 7.

Regulares subduntur coercitioni Episcopi, si excipiant confessiones secularium sine prævia Episcopi approbatione, ut ex Constit. X Clem. X. Item non possunt inconsulto, et non approbante Episcopo audire confessiones Monialium sui Ordinis etiam exemptarum ex vi Bull. 18 Greg. XV.

Regulares nova Monasteria, seu domos ne erigant, vetantur absque Sedis Apostolicæ et Episcopi facultate, quamvis Tridentinum Sess. 25. cap. 3. *de Regul.* solius Episcopi facultatem exprimit. De Syn. Dioc. l. g. c. 1. n. 9.

Est tamen pro monialibus in Ditione Hispanici Regis Breve Urbani VI suspensivum ejusdem Constitutionis, sed non valet extra Hispaniam. De Syn. Dioc. l. g. c. 15. n. 9.

Ad statum Regularem transire possunt Presbyteri Ecclesiæ vel Diocæsibus servitio addicti, invito etiam Episcopo proprio; tenentur tamen, nisi aliquid obstet, illum consulere. Ita in Epistola ad Card. Quirinum, *Ex quo dilectus*. Bull. Tom. II. n. 25.

Regulares extra monasterium degentes, et Clericos Regulares quomodocumque exemptos in civilibus causis mercedum et miserabilium personarum, nisi habeant judicem certum à S. Apostolica in partibus deputatum, coram Ordinariis locorum conveniri posse in prima instantia decernit Pontifex in Bulla *Ad militantis*. Bull. Tom. I. n. 48. §. 41.

RESERVATI CASUS.

Ad solum Romanam Pontificem, Episcopos et Prælatos inferiores habentes jurisdictionem quasi Episcopalem cum territorio separato pertinet casuum reservatio, ex doctrina Conc. Trid. et Decisionibus S. Congr. De Syn. Diœc. Lib. 5. Cap. 4. num. 2.

Quamquam reservatio fieri potest extra Synodum, multa tamen vadent, ut potius in Synodo fiat; ideo præsertim, quia non desunt Theologi cum Roncaglia tenentes leges ab Episcopo latas extra Synodum, eo cessante, cessare; cum ea tantummodo, quæ in Synodo fiunt ab Episcopo, legis plenam auctoritatem obtineant. ib. n. 3.

Actus merè internos, nec Summus Pontifex, nec Episcopi reservandos sibi unquam censuerunt. ib. c. 5. n. 5.

Regulares non solum reservare prohibentur alia crimina, quam quæ in Decreto Clem. VIII. definiuntur, sed nec possunt alia ab his diversa crimina illigare censura reservata, ut et firmat Pontifex ex Decreto quodam Sacræ Congregationis Episcoporum et Regularium. ibid. Cap. 5. n. 6.

RESIDENTIA.

Ad residentiam tenentur Episcopi et Parochi, ut ex Concilio Tridentino Sess. 6. Cap. 1. de Ref. et Sess. 23. Cap. 1. adeo ut quo tempore non resident, non faciant fructus suos, ut ex Const. 91 Pii IV. Ex qua etiam Constitutione constat, si quo tempore illi non resident, obierint, de redditibus ecclesiasticis disponere nequaquam posse, etiamsi testandi facultatem obtinissent. Instit. Eccl. 17. n. 4 et 5.

Episcopi, æqua et rationabili causa poscente, ad duos, tresve menses quotannis abesse à Diœcesi permittuntur; Parochi verò duobus mensibus possunt quidem, sed de licentia Episcopi, et relicto idoneo Vicario ab Ordinario approbando, ut ex Trid. Sess. 23. cap. 1. de Ref. ibid. n. 7.

Nec sine licentia Episcopi abesse possunt per hebdomadam, sicut non sufficit licentia tacita. Ac demum non est satis ad evadendas pœnas, si causa sit evidens, et Episcopus non consulatur, vel si consultus neget; quamquam tunc possit fieri recursus ad legitimam tribunalia. Si tamen ex improviso discedere necessarium sit, tunc post discessum scribendum est ad Ordinarium. Ita ex Decret. Sacr. Congr. ib. n. 11.

Pro Parochis tamen agrestibus sufficit licentia Vicarii Foranei, pro absentia tamen modici temporis. Ita ex Decr. Sacr. Congreg. n. 12.

Si abundum sit duobus vel tribus diebus non festivis, mos singularum Diœcesium tenendus est. Ita ex DD. Canonistis. ib.

Ad excusandam non residentiam non sufficit aeris intemperies. Si tamen Parochus ægrotaret, nec posset ibi ex defectu medicorum curari, tunc ad quatuor menses obtinere potest ab Ordinario licen-

tiam secedendi ad loca viciniore, Vicario idoneo interim substituto, ut ex Decretis Sacr. Congreg. ib. n. 25.

Nec excusantur, si absint, ex eo, quòd Parœcia distet tantum tribus quatuorve milliariis à civitate.

Nec etiam, si nocturno tempore ibi resideant, et celebrata summo mane Missa, tum reliquum tempus agent in Civitate, relicto tamen idoneo substituto, idque præsent per majorem anni partem. Ita ex Decr. S. C. C. ib. n. 18.

RESTITUTIO.

Bona immobilia ab hostibus in bello injusto capta, putà à piratis, infidelibus, hæreticis etc., si emanant à fidelibus, debent restitui proprio domino nullo exacto pretio ab eodem; quod decretum olim fuit à Congregatione Propagandæ fidei an. 1630. Quorum opinionem Benedictus XIV. admittit in epist. ad P. Nicolaum Lercari, Secretarium ejusdem Congregationis. Bullar. Tom. III. n. 57. Quòd verò ad mobilia, eadem Congregatio censuit restituenda esse ab emptoribus legitimo domino, exacto tamen ab illo eo pretio, quo empta sunt; in hoc tamen judicium suum Benedictus XIV. non profert. ib.

REUS.

Reus juridicè interrogatus in judicio criminali tenetur veritatem manifestare, ut innuit Pontifex in sua Bulla *Paterna Caritas*. Bullar. Tom. III. n. 24.

SACRAMENTUM.

Sententia asserens, in Sacramentis conferendis non requiri in Ministro intentionem aliquam faciendi quidquid facit Ecclesia, sed tantum præstandi ritum externum, nulla censura ab Episcopis configenda est. De Syn. Diœc. l. 7. c. 4. n. 9. Verum contraria tutior est, et omnino servanda in praxi. Quare si quid ejusmodi contigerit, et necessitas urgeat, Sacramentum Baptismi sic collatum, sub conditione iterum perfici oportet. Quod si res hujusmodi sit, ut moram patiat, consulenda est Sedes Apostolica. ib.

SEMINARIUM.

Tenetur Episcopus assumere sibi consilium duorum de Capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter à Capitulo eligatur, item duorum de Clero Civitatis, quorum alterius electio ad Clerum spectat, quæ omnia sunt ex Cap. 18. Sess. 23. de Ref. Tridentini. His omnibus deputatis uti debet in administratione rerum Seminarii; sicut etiam illi adhibendi sunt circa institutionem et disciplinam ejusdem Seminarii; quamquam Episcopus ita debet in his omnibus eorum consilium audire, ut sequi non teneatur. De Synod. Diœc. lib. 5. cap. 11. n. 4. Ex pluribus Sacræ Congr. Decr.

SEPULCHRUM.

Sepulchra in Ecclesiis Confraternitatum haberi possunt, sed de licentia Episcopi, uti sæpe decisum à S. Congr. Inst. Eccles. 105. n. 124.

Si Confrater obeat, non electa sepultura, mandari non potest sepulturæ in Ecclesia ejusdem Confraternitatis, ut est decisum à S. Congregatione. ib. n. 124.

SIMONIA.

In Simonia contracta pro beneficio acquirendo major Pœnitentiarius monetur, etiam in casibus occultis, et in foro Conscientiæ, ne titulum ejusdem beneficii convalidet, nisi forte agatur de simonia, ignorantia facti, vel juris commissa, et Orator, quamprimum id rescivit, dispensationem petierit; quod valet et in pensionibus, in quibus simonia realis scienter contracta fuerit. Bulla *Pastor bonus*. Bull. Tom. I. n. 95. §. 22.

Abstinentum est illi etiam à condonatione pretii simoniaci, quando in Ecclesiam læsam vel pauperes debet erogari, nisi aliter suadeat paupertas delinquentium. ib. §. 23.

Qui simoniacè intercessit pro alio ad impetrandum beneficium, tenetur in subsidium restituere Ecclesiæ, vel pauperibus fructus à Beneficiario malè perceptos, ante omnem sententiam. Inst. Eccles. 12. n. 11.

Si quis poscat à S. Congregatione absolutionem à simonia commissa in obtinendo beneficio, impetrare solet rescriptum, ut *dimittat, moneat, et restituat*; nempe dimittat beneficium, moneat pro restitutione pretii accepti Ecclesiæ, vel pauperibus restituat fructus perceptos. ib. n. 12.

Si verò simonia commissa est ab aliquo tertio, inscio beneficiario, tunc rescribitur pro convalidatione tituli, dummodo *ante possessionem*, quod valet ac si diceretur, modò id non rescierit ante acceptam beneficii possessionem. ibid. n. 12.

Cùm Parochiani habent jus nominandi Parochum ratione foundationis, tunc singuli, seu mares, seu feminae, seu minores habent jus nominandi in capita, ut ex Pitone de Controv. Patron. All. 100. n. 394. firmatur. ibid. n. 13. Commendæ, Prioratus, atque Præceptorie Ordinis Hierosolymitani à Canonistis quidem tanquam beneficia habentur, in quibus si intercedant preces, pactiones et munera, simonia committitur: id tamen negant communi consensu Theologi animadvertentes, non esse illis annexum spiritualis ministerii exercitium, neque necessariò conferri Clericis, quæ duo exigunt beneficia; quanquam negari non potest gravem abusum ea in re intercedere, quem tollere admissus est Clem. XI in suo Brevis ad magnum Magistrum ejusdem Ordinis, in quo etiam declarat collationes hasce nullas, et irritas esse et fore. De Syn. Diœc. l. 12. c. 5. n. 15.

SOLLICITATIO IN CONFESSIONIBUS.

Sollicitatus nulla lege prohibetur, quominus ante denuntiationem sollicitantis, dum occultè admoneat, ut sibi provideat, sponte se offerendo Tribunali. Tenetur tamen, etsi monitus compareat, et sit ex correctione emendatus, illum denuntiare, ut ex propositionibus ab Alexandro VII damnatis eruitur. de Syn. Diœc. l. 6. c. 11. n. 9. et 10.

Præceptum denuntiandi Confessarios sollicitantes ad turpia, et pœnæ aliæ huic sollicitationi indictæ non extenduntur ad alia crimina à re venerea diversa. ibid. n. 14.

Sacerdotes omnes etiam regulares sollicitantes ad turpia in re venerea in actu confessionis vel ejus occasione aut prætextu, præter alias pœnas Constit. Sexti V et Gregorii XV inflictas, incurrunt etiam perpetuam inhabilitatem ad Missam celebrandam. Idemque etiam valet contra eos Sacerdotes, qui Sacrificio Missæ abutuntur ad sortilegia. Ita ex Decreto S. Congreg. Inquisit. ex mandato Bened. XIV. Id verò Decretum enuntians publicè est à Superioribus cujuscumque ordinis palam semel in anno feria VI post octavam Assumpt. B. M. V. et in quocumque Capitulo Generali aut Provinciali. ib. Appen. ad Tom. I. Bull. Bened. XIV. n. 8.

SPECTACULA.

Spectacula inverecunda, uti sunt puerorum et adolescentium nudorum cursus et luctæ, etiamsi longa consuetudine introducta, ne permittantur ab Episcopis, utque legibus latis prohibeantur, mandat Pontifex in Encyclica ad Episcopos Campaniæ *Nihil profectò*. Bull. T. I. n. 60.

SPONSALIA.

Si alteruter et sponsis se ad alias partes transferat inscio altero, admonendus est Superior ecclesiasticus, qui tempus aptum assignet assenti, ut redeat, quo claso si non pareat, vinculum dissolvitur. Inst. Eccl. 46. n. 5.

Sponsalia de futuro inita absque præsentia Parochi, vel absque scriptura valere semper pronuntiavit S. Congregatio, cum Tridentinum tantum aboleverit Matrimonia clandestina. Priora verò sponsalia etiam non jurata, etiam sine copula prævalent secundis sponsalibus, etiam juratis, et etiam cum copula, ut ex communi DD. Inst. Eccles. 46. n. 8.

Sponsalia inita invitis parentibus, quanquam judicari possint valida, illicita sunt tamen, et detecto dissensu parentum solvi possunt, etiamsi jurata sint, quod invictè probat Archiepiscopus Rossanensis D. Muscettola in Dissertatione legenda in Tom. I. Operum Zauli ad Statuta Faventiae. ibid. n. 8.

Sponsalia absque interna voluntate exequendi promissa, dubium est an obligent; est tamen grave peccatum sic promittere. ibid. n. 16.

Oscula ob delectationem carnalem et sensualem, juxta terminos Propositionis 40 inter damnatas ab Alex. VII, ob paritatem rationis neque inter sponsos licita sunt. *ib. n. 18.*

Sponsus, qui sponsam seduxit ad copulam, non potest puniri pœna stupri, ob aliquod jus quod habet in corpus illius, ut ex Decr. S. Congr. apud Fag. *ibid. n. 19.*

Promissio de præsenti absque præsenti Parochi et testium, neque valet ratione matrimonii, neque sponsalium, ut ex pluribus Decretis S. Congregationis. *ibid. n. 22.*

SYNODUS.

Synodus Diœcesana non necessario transmittitur ad sacram Congregationem Concilii, ut ab ea recognoscatur, emendetur et approbetur. De Synod. Diœces. l. 13. c. 3. n. 6. Nam Sixtina Constitutio, quæ afferri ad id posset, nihil ea de re statuit, nisi quoad Concilia Provincialia.

Constitutiones Synodales statim ac promulgantur, ligare subditos incipiunt, neque bimestre expectandum, ut de legibus Imperialibus edicitur. L. *Leges sacratissimæ. C. de Leg. et Rub. Novel. 66.* et de Legibus Pontificiis Doctores quidam asserunt, aliis magis communiter negantibus; nihil enim circa hoc statuitur de legibus ab inferioribus latis, ut monent DD. plures. De Syn. Diœc. l. 13. c. 4. n. 2.

Regulares etiam subiciuntur legibus Synodalibus in iis, quæ respiciunt curam animarum, et Sacramentorum administrationem, ex Trid. Sess. 25. cap. 11. *de Regularibus*, quamvis secus sit in aliis, sed ad evitandam deformitatem sese illis conformari oportet, non tamen sub gravi eas negligenter, notante Suarez. Censet tamen Pontifex contra nonnullos regulares, quamvis teneantur ad festa Diœceseos ex Trid. Sess. 25. c. 12. *Regul.*, non tamen teneri ad jejunia ab Episcopo indicta, nisi alia consuetudo in quibusdam Monasteriis forte invaluisset. De Syn. Diœc. l. 13. c. 4. n. 5 et 6.

TABACUS.

Tabacum per nares trahere, vel ejus fumum in os inducere ante Missæ celebrationem, vel communionis perceptionem, nequaquam interdicendum censet Pontifex, neque prohibendum judicat, cum ob receptam, ac pervulgatam ejusmodi consuetudinem, omnis in ea re modo absit inhonestas, et indecentia. De Syn. Diœc. lib. 11. c. 13. n. 3.

TERTIARIÆ.

Mulieribus Tertiariis non collegialiter viventibus non possunt Regulares dare habitum sui Ordinis sine licentia Episcopi Diœcesani, cui debent ritè probare, habere se hoc privilegium Sedis Apostolicæ, fœminas illas esse moribus probatas, habere illas ultra annum decimum quartum, tantum possidere de annuis redditibus, ut habeant satis ad alimenta, ac denique non cum aliis

eas cohabitare, quam cum necessariis in primo tantum gradu consanguinitatis, vel affinitatis sibi conjunctis, ut ex decr. S. Congr. in causa Nazariensi die 10 Maii 1727. De Syn. Diœc. lib. 9. c. 15. n. 11.

Tertiariæ collegialiter viventes, votis tamen solemnibus, et clausuræ non adstrictæ, cum sint contra Bullam 8 S. Pii V, à S. Cong. tolerantur potius quam approbentur, sunt autem omnimodè Episcopi jurisdictioni subjectæ, ut ex pluribus S. Congr. Decretis. Instit. Eccles. 29. n. 13.

Tertiariæ non collegialiter viventes non possunt habere Confessarium quemcumque etiam sui Ordinis, nisi approbatum ab Episcopo pro Confessionibus sæcularium. Item non possunt Regulares illis die Paschæ Sacramentum Eucharistiæ ministrare. Defunctorum corpora sepulturæ mandanda sunt in Ecclesia Parochiali, nisi fortè in Ecclesia Regularium sui Ordinis sepulchrum esset illis destinatum. Inst. Ec. 19. n. 14.

Benedictus XIII multa concessit Tertiariis, sive vivant in comuni Monasterio, sive domi suæ vitam agant privatam, quæ utique jus novum concedere viderentur; sed cum Clemens XII in sua Constitutione *Romanus* anni 1732, jura Clericorum revocaverit ad terminos Concilii Tridentini, ac Decretorum Apostolicorum; ideo nihil novum de illis statuendum est. *ib. n. 16.*

Tertiariæ collegialiter viventes ex recepta S. Cong. immunitatis opinione, gaudent immunitate fori. Vicissim autem Tertiariæ in domibus privatis habitantes eodem privilegio non gaudent, ex Doctoribus definitur. Instit. Eccles. 105. n. 68.

TESTAMENTUM.

Testamentum factum coram Parocho et duobus saltem testibus idoneis valet pro toto Statu Ecclesiastico, nisi obstat statutum aliquod municipale, ex dispositione Cap. *Cum esses* 10.

Testamenta ad causas pias toto Orbe Catholico valent si fiant coram duobus testibus, ex Cap. *Relatum* 11. de Testamentis. Inst. Eccl. 105.

Quoad dispositionem Capituli *Cum esses*, non sufficit si sint duo vel tres testes, et absit Parochus, cum in Canone sit *Coram Presbytero suo*. Nec sufficit si defectum Parochi suppleat Capellanus; sicut neque si præsentiâ præstet Confessarius ordinarius. Demum testes masculi requiruntur, nec fœminæ valent. Demum valet testamentum ita conditum, etiamsi testator non sit in extremo vitæ periculo. *ib. n. 8. 9 et 10.*

Scribenda sunt testamenta à Parocho coram testibus, et à testatore subscribenda, sicut etiam à Parocho et testibus. Si tamen scribere ignorent, sufficit scriptura Parochi, et signum Crucis impressum in charta à testibus. *ib. n. 14.*

Ita scriptum testamentum saltem intra octo dies Parochus cum testibus deferre debet tabellioni; et si adsit subscriptio Testatoris et testium, non requiritur, ut singula contenta in testamento

referat Notario. Si nulla sit testatoris subscriptio, tunc Parochus seu Sacerdos viva voce exprimere debet quidquid in eo testamento continetur; quod et à singulis testibus seorsum præstandum est. Denique, et singuli illi subscriptionem suam agnoscant. *ib. num. 16.* Has verò omnes depositiones scribat tabellio, et jungat testamento.

Ad servanda verò, quæ in testamento mandantur, discussio Parochi et testium agenda est à iudice competenti, citata parte, cuius interest, excepta tamen consuetudine, ut valeant testamenta, nulla facta publicatione, si illa reposita sint in Archivio. *ib. n. 16.*

VASA SACRA.

Vasa sacra dum actu continent Corpus et Sanguinem Christi tangere nemo alius permittitur, nisi Sacerdos et Diaconus.

Subdiaconis datum est in altaris ministerio tangere calicem et patenam, dum Corpus et Sanguinem Christi non continent. Acolythis licet tangere illa, sed extra ministerium altaris, quod etiam extenditur ad omnes illos, qui prima Tonsura initiati sunt. Hæc omnia ex Theologis. *Instit. Eccles. 34. num. 18.*

VENDITIO.

Clerici beneficiati prohibentur unico actu vendere commodum, seu utilitatem percipiendi fructus beneficii quoad vixerint, vel per longum tempus recepta pecunia in ea summa, de qua conventum est inter contrahentes, sive pecunia illa tota simul salvatur sive per plures solutiones. Id verò vetitum sub excommunicatione et aliis pœnis contra alienantes bona ecclesiastica inflictiis, et contractus omnes ita celebrandos in futurum Pontifex irritat, et annullat. *Constit. Universalis Ecclesie, Bull. T. I. num. 29.*

In contractu emptionis et venditionis, si fiat pactum, quo venditor quocumque voluerit rem venditam redimere, obligetur vi ejusdem pacti plus dare, quam receperit in venditione, contractus est injustus. *De Syn. Diœc. lib. 10. c. 8. n. 4.*

Si venditio fiat cum pacto redimendi intra certum tempus quo elapso non sit amplius locus retrovenditioni; iste contractus sapit usuram, ex eo, quòd videtur induere naturam pignoris. *ib.*

VIATICUM.

Ægroto impotenti ad Viaticum sumendum, non licet sacram particulam deferre ad eam venerandam et deosculandam, quod fieri vetuit S. Pius V, et S. Congreg. Conc. *De Sacrif. Miss. Lib. 3. cap. 19. n. 4.*

Morituro impotenti Eucharistiam sub specie panis deglutire, non potest Sacramentum administrari sub specie vini, neque sub specie panis intincti in vino consecrato, sed omnino linquendus est non reffectus sacra communione, cum præceptum Viatici

non obliget, nisi cum ministrari potest ritu ab Ecclesia non prohibito; iste verò ritus ab Ecclesia Latina omnino prohibetur. *ib. n. 6.*

Vicissim autem licitè administratur sub specie panis vino vel aqua non consecrata madefacti, ut facilius deglutiat. *ib.*

VICARIUS CAPITULARIS.

Ecclesia vacante tota Episcopi jurisdictio devolvitur ad Capitulum Cathedralis Ecclesie per Textum in *Cap. His, quæ, et Cap. Cum olim, de Majorit. et Obed.* ac illud quidem eam per se exercere posset nisi obstaret jus novum Trident. *Sess. 24. Cap. 16. de Ref.* quod mandat, ut intra octo dies post inductam, seu, ut decidit S. Congr., post habitam notitiam vacationis, Vicarium constituere teneatur per quem illam exerceat. Si verò negligat, vel Ecclesia vacans careat Capitulo, tunc ad Metropolitanum spectat; vel si nulli subjecta fuerit, ad viciniorem Episcopum. Si verò tunc Metropolitanus vacaverit, jus istud transit ad Capitulum Metropolitanæ. Hæc omnia ex Decisionibus S. Congr. deducuntur in *lib. 2. cap. 9. n. 2. De Syn. Diœces.*

Verum antiqua consuetudo quarundam Ecclesiarum, ut vacantis Ecclesie administratio transeat in aliquem in Ecclesiastica dignitate constitutum, retinenda est, ut ex Rota. *ibid.*

Dispensationes ab Apostolica Sede ad Episcopum, seu ejus Vicarium Generalem delegatas, et ante Episcopi obitum mundam executioni mandatas, Vicario Capitulari exequi non licet, quia nec est Episcopus, nec Vicarius Episcopi. *ib. n. 3.*

Semel verò electus à Capitulo Vicarius removeri non potest, nisi causa agnita à S. Congr. uti decisum refertur. *ib. n. 4.*

Utrum Vicarius Capitularis ea possit, quæ non nisi speciali mandato Vicarius Episcopi præstare potest, Doctores in utramque partem disputant. *ib.*

Cum Vicarius Apostolicus datur Ecclesie vacanti, nullam habet aliam auctoritatem præter eam, quam Vicarii Capitulares ea occasione obtinent. *De Syn. Diœc. l. 2. c. 10.*

VISITATIO DIOECESANA, ET SACROR. LIMINUM QUOAD EPISCOPOS.

Episcopus non prohibetur quidem his quotannis Diœcesim suam visitare, sed non nisi unicam tantummodo per annos singulos procuracionem exigere potest, ut ex pluribus S. Congregationis Decretis. *De Syn. Diœc. lib. 10. c. 10. n. 6.*

Vicarius Capitularis potest Diœcesim visitare post peractum annum à visitatione ab Episcopo facta, ut pluribus S. Congr. Decretis decisum est *ibid. l. 2. c. 9. n. 5.* Illi tamen non nisi dimidium procuracionis, quæ solvitur Episcopo, retribuendum est, cum debeat minori comitatu incedere, et constat ex resolutione S. C. in una Ostunensi die 28 Julii 1708. *ibid. lib. 10. c. 10. n. 6.*

Episcopi omnes ex vi Constitutionis *Romanus Pontifex* à Sixto V editæ, antequam consecrentur, si Romæ existant, in manibus S. Romanæ Ecclesiæ primi Diaconi Cardinalis, extra Curiam verò in manu Antistitis ad hoc delegati ex formula præscripta jurant, se statis temporibus limina SS. Apostolorum visitaturos per se, sive legitimè impeditos per aliquem de suo Capitulo, vel alium in dignitate ecclesiastica constitutum, vel beneficio præditum; et si hi defuerint, per Sacerdotem aliquem Diocesanum sæcularem, vel regularem.

Tunc autem Romano Pontifici rationem reddere tenentur de Pastoralis officio impleto, et iis omnibus, quæ ad suam Diocësim pertinent. Sacræ autem Congr. Concilii injunctum est munus, ut postulata Episcoporum illorum discutiat, et det illis responsa, sicuti et videndi, num legitimè sint impediti. De Syn. Dioc. l. 13. c. 6. n. 11.

Tempus, intra quod obeunda est ista visitatio, aliis quidem longius definitum est, aliis brevius, sed non minus quam triennium, nec supra quadriennium, *ibid.* n. 3. Porro si Episcopus habeat Coadjutorem ab Apostolica Sede datum, sufficit si coadjutor nomine Episcopi adeat, sicut etiam sufficit si mittatur Administrator Episcopatus, qui debet visitare limina, suo et principalis sui nomine, ut ex *Decisis à S. Congr.* *ibid.* n. 5.

Id etiam præstandum est ab Episcopo titulari, ut ex *Fagnano* aliisque *ibid.* probatur. n. 5.

Denique nec eximuntur Episcopi Ecclesiarum suburbicariarum, quamvis exempti sunt à residentia. Ita ex *Decr. Consistoriali Alexandri VII.* *ibid.* n. 6.

Postremò Prælati minores, qui propriè territorium habent verè separatim, in quo independentè à quocumque Episcopo jurisdictionem spiritualem exercent, ad eandem visitationem tenentur, ut ex respons. S. Congr. et ex *Bulla Quod sancta* data die 23 Nov. ann. 1740 à *Bened. XIV* constat. (*Bullar. Tom. I. n. 7.*)

E contra verò non tenentur ii Prælati inferiores; qui territorium separatim non habent, ut satis constat. *ibid.* num. 9.

VOTUM.

Vota simplicia etiam castitatis et Religionis, ac sacrarum Peregrinationum dispensando commutare potest major Pœnitentiarius Romanus. *Bulla Pastor bonus*, *Bullar. Tom. I. n. 95. §. 29.*

USURA.

Usuræ peccatum illud est, cum aliquid lucri exigitur ultra sortem ratione mutui. Nec hoc à vitio vacat, etiamsi moderatum sit lucrum, quod deponitur. Ratione tamen titulorum quorundam, quos extrinsecos vocamus, è contractu mutui, exigi potest annuus proventus, in quo tamen cavendum est, ne quid

nimis accipiatur. Sicut etiam non semper iidem tituli in contractu mutui celebrando adsunt. Quin et accidit quandoque in nonnullis rerum circumstantiis, ut nulli alteri justo contractui locus esse possit, et adsit obligatio, ut nudo mutuo alteri succurramus. Hanc doctrinam ab omnibus palam doceri mandat Pontifex, monetque insuper, ut si quando in mutuo præstando alii legitimi tituli adsint pro annuo lucro exigendo, in celebratione Contractus mutui explicentur. Hæc omnia latius in *Encyclica ad Episcopos Italiæ Vix pervenit* etc. *Bullar. Tom. I. n. 143.*

FINIS TOMI OCTAVI.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

MONITUM.

Cum in hoc volumine sub diversis titulis contineatur breve compendium totius doctrinæ moralis quæ fusiùs in aliis voluminibus explicatur, non huic addenda duximus notamina, ne jam alibi dicta repetere cogeremur. Quare lectorem monitum velimus ut, cum decisiones vel regulas ex jure Civili aut Canonico invenerit, si quod dubium sibi occurrat, in aliis voluminibus adeat notamina, ex quibus dignoscet utrum illæ sint conformes nec-ne Galliarum legibus vel cujuslibet diœcesis disciplinæ.

NUEV
LIOTEC